Kubokota Adapt New Testament

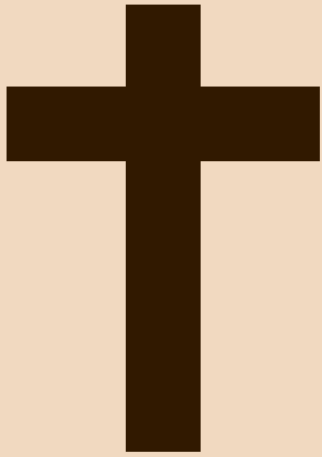

Ghanongga: Kubokota Adapt New Testament (Bible)

Kubokota Adapt New Testament

Ghanongga: Kubokota Adapt New Testament (Bible)

copyright © 2024 The Seed Company

Language: (Ghanongga)

Contributor: Islands Bible Ministries

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files dated 2 May 2025
b15930fb-006d-5d59-8c92-849586c93e2c

Contents

Matiu 1
Maka 47
Luke 76
Jone 125
Roiti 160
Romu 205
1 Koriniti 226
2 Koriniti 245
Qelesia 257
Episasi 264
Pilipae 271
Kolosi 276
1 Tesalonika 280
2 Tesalonika 284
1 Timote 286
2 Timote 291
Taetusi 295
Pilimone 297
Hiburu 298
Jekopi 313
1 Pita 318
2 Pita 324
1 Jone 328
2 Jone 333
3 Jone 334
Jiudasi 335
Dogodogoro 337

I Matiu

Na Tututi ti Jisu Karisito
(Luke 3.23-38)

1 Ani za na kutina na tutina i Jisu Karisito
aza na tutina i Devita aza na tutina i Ebara-
hami.
2 I Ebarahami za vaporea i Aisake, ko i
Aisake za vaporea i Jekopi, ko i Jekopi za
vaporea i Jiuda beto ria na taina na tugana
marene.
3 I Jiuda za vaporedi ti Tama ari Parezi
i Zara, i Parezi za vaporea i Gezironi, ko i
Gezironi za vaporea i Rami.
4 I Rami za vaporea i Aminadabi, i Ami-
nadabi za vaporea i Nasoni, ko i Nasoni za
vaporea i Salamoni.
5 I Salamoni za vaporeni ti Regabi i Boazi,
ko i Boazi za vaporeni ti Ruti i Obedi, ko i
Obedi za vaporea i Jese,
6 ko i Jese za vaporea i Devita na bangara.
Ko i Devita za vaporeni tana maqotana i
Uria i Solomone.
7 I Solomone za vaporea i Roboama, i
Roboama za vaporea i Abija, ko i Abia za
vaporea i Asa.
8 I Asa za vaporea i Josapati, i Josapati za
vaporea i Jorama, ko i Jorama za vaporea i
Uzia.
9 I Uzia za vaporea i Jotama, i Jotama za
vaporea i Agazi, ko i Agazi za vaporea i
Gezekae.
10 I Gezekae za vaporea i Manase, i Ma-
nase za vaporea i Amoni, ko i Amoni za va-
porea i Josia.
11 I Josia za vaporea i Jekonia beto ria na
taina marene, totonai qari taraputu lao pa
Babiloni ria na tinoni Izireli.
12 Pa liguna qari taraputu lao pa Babiloni
ria na tinoni Izireli za i Jekonia za vaporea
i Salatieli, ko i Salatieli za vaporea i Zoroba-
bele.
13 I Zorobabele za vaporea i Abiuda, i
Abiuda za vaporea i Eliakimi, ko i Eliakimi
za vaporea i Azoa.
14 I Azoa za vaporea i Zadoki, i Zadoki za
vaporea i Akimi, ko i Akimi za vaporea i
Eliuda.
15 I Eliuda za vaporea i Elieza, i Elieza za
vaporea i Matani, ko i Matani za vaporea i
Jekopi.
16 I Jekopi za vaporea i Josepa na mare-
nena i Mere, ko ti Mere za podo vei i Jisu aza
za tagigala na Karisito.
17 Ko na ngutidi ria doru podopodo
zazae tinoni podalai ti Ebarahami ko za
lame kamu ti Devita za ka manogamade
podopodo, ria za podalai ti Devita ko
za lame kamu totonai qari taraputu lao
pa Babiloni ria na tinoni Izireli za ka
manogamade podopodo, beto za koko
totonai qari taraputu lao pa Babiloni
ko za lame kamu tana Karisito za ka
manogamade podopodo.

Na Podona i Jisu Karisito
(Luke 2.1-7)

18 Ego ari za vei za na vavakatona na
podona i Jisu Karisito. I Mere, aza na tinana
i Jisu, za perangaina tu za tavatiolata vakole
vani i Josepa. Ba totonai qari oqoro makarai
suvere varikamu ari kori, i Mere za tori
vaporeni iapana tu na Ongu Tabuna.
19 I Josepa na marenena ani za maka
tinoni tuvizina aza. Ko zake nyorogua vavo-
tuni vavakato varivakeana aza i Mere, ko za
roquroqua ko bi koroto golomo paleni aza i
Mere za gua.
20 Ba totonai za korapa roverove vei zara
i Josepa, za ani za votu tana pa putagita
za maka mateana tana Bangara, ko ari za
guni vei, <<Josepa, tuna i Devita! Muke
matagutu tekua ao i Mere ko mi maqotamu,
ura aza za pidoko pa iapana aza za na Ongu
Tabuna tu za veini.
21 Pala mina vapodoa aza za maka koburu
marene, ko muna vakukuni ao nizongona
i Jisu* aza, ura aza pala mina aloria pa
dia sela ria na nana tinoni,>> za gua za na
mateana.
22 Ego doru zakazava ari za qari taroiti
ko qari vagore votua za na paranga peran-
gaina tu za pojai na Bangara tana tinoni
korokorotai i Aisea, ari za gua vei,
23 <<Vainongoro! Maka reko koregana†
mina pore iapana
ko mina vapodoa maka koburu
marene,
ko na izongona mari vakukuni i
Imanuela,>> za gua.
Na ginuana na paranga Imanuela za **Na
Tamaza za suvere tavitigita**.
24 Pa liguna na putagita za iqolo i Josepa
ko za roitini aza vei za garununi na
mateana tana Bangara ko za tekua aza i
Mere ko na maqotana.
25 Ko zake puta tavitia i Josepa i Mere
tinganai za vapodoa tu aza na tuna marene.
Ko za vakukuni i Jisu aza na izongona.

* **1:21** Na izongo ***Jisu*** na ginuana za na inaalo ti Iahova. Na mateana za uleni za i Jisu za lame ko mina roiti votuni za na ginuana na izongona ko mina aloria aza ria na tinoni. † **1:23** Na reko koregana za na reko liosona za oqoro laoa na marene. Na korokorotai ani za pojai za i Jisu za podo tana reko liosona za oqoro laoa na marene. **1:23** Aisea 7.14.

2

Ria na Tinoni Gigigalai pa Kale Zagere Tapo

1 Ego totonai za podo i Jisu pa Betilihema pa Jiudia, aza na totozo za bangara
i Herodi, ari kaki tinoni gigigalai qari taloi
koko vei pa kale zagere tapo ko qari bola pa
Jerusalema,
2 ko qari nanaza, ari qari gua vei, <<Ae za
na koburu za podo bangara tadiria na Jiu?
Gami nanaza ura gami batia pa kale zagere
tapo gami za na seru tana, ko gami kamu ko
mami vatarazaea aza gami gua,>> qari gua
ria.
3 Ego totonai za nongoria i Herodi na bangara za na veveina aza, za takulanga aza
beto ria dorudi pa Jerusalema.
4 Ko za kuku varikamudi i Herodi ria na
kuta iama beto ria na tinoni varivagigalai
tadiria na tinoni, ko za nanazaria, <<Pae
mina podo za na Karisito?>> za gudi.
5 Nari za ari qari guni vei, <<Pa Betilihema pa Jiudia, ura ani za korotoni na
tinoni korokorotai,
6 <Ao Betilihema pa ia pa Jiudia.
Ao nake goboromu tadiria na guguzu
matamata pa Jiudia,
ura tamu mina votu lame vei za maka matamata
aza mina pauzuria ria na qua tinoni
Izireli,> za gua,>> qari guni.
7 Nari za kuku kaledi i Herodi ria na tinoni
gigigalai, ko za nyaqo votuni tadiria za na
totozo za bola votu na seru.
8 Beto za garunu goredi pa Betilihema, ari
za gudi vei, <<Mu gore nyaqo votu valeania
gamu za na veveina na koburu. Ko aza tugu
muna batia, za muna ule vaniziu, ko ara ba
mana somana gore vatarazaea tugu vei,>>
za gudi.
9 Pa liguna qari nongoria na bangara nari
za qari taloi keni ria na tinoni gigigalai
ari. Ko ani aza na seru, aza qari batini pa
kale zagere tapo perangaina, za tokaria, ko
tinganai za lao vanogoto pa narena totona
ketakoi za kole na koburu.
10 Ko totonai qari batia na seru za qari
qera vitivitigi.
11 Ko qari luge lao pa ruma nari za qari
batia za na koburu beto i Mere na tinana. Ko
qari gona nyumu sori tungutungu ko qari
vatarazaea za na koburu, beto za qari raua
ria na dia baeke varivana ko qari vani na
qolo, na parakenisenisi beto na moa za na
koburu.
12 Beto za votudi pana putagita za na ule
vabalau ko marike mule zae ti Herodi za
gua, ko qari tutia na goto zona tu ko qari
mule kenidia pa dia guguzu ria na tinoni
gigigalai.

Na Uku Gore pa Ijipi

13 Ego pa liguna qari taloi kenidia ria na
tinoni gigigalai ari, nari ani za votu ti Josepa
pa putagita za na mateana tana Bangara, ko
ari za guni vei, <<Mu turu, mu tokai za na
koburu beto na tinana ko mu uku keni pa
Ijipi, ko mu suvere ketakoi tinganai mana
parangaigo mule ara. Ura i Herodi za mi
nyaqoa za na koburu zana ko mi vaukea za
gua,>> za guni.
14 Nari za turu i Josepa, za tokai za na
koburu beto na tinana na bongina tugu aza,
ko za taloi keninana pa Ijipi.
15 Ko za suvere ketakoi aza ko tinganai
za uke tu i Herodi. Ko za gore votu za na
paranga za pojai na Bangara tana tinoni
korokorotai, ari za gua vei, <<Pa Ijipi qa
kuku votuni ara za na tuqu marene,>> za
gua.

Na Vaukedi na Koburu Pekipeki pa Betilihema

16 Ego totonai za gilagilai i Herodi za ria
na tinoni gigigalai za qari vagonai gu aza, za
za tagigiri vikevikereni. Ko za varigarunu
ko mari vai vauke paledi ria doru koburu
marene pa Betilihema beto pa gugugu zu
varilivutaina, ria koburu kori aorodi ko mi
gore tadiria na melalu za gua. Na ngutina
na aorodi ria na koburu za padani aza po-
dalai tugu na totozo za nyaqo votuni aza
tadiria na tinoni gigigalai.
17 Ko za gore votu za na paranga za lame
vei ti Jeremae na tinoni korokorotai, ari za
gua vei,
18 <<Maka mamalaingi za tanongoro pa
Rama,
na lukana uui beto na kebokebo.
I Resolo za lukanaria na tuna,
ko za dainana tavamanoto
ura qari manyao ria,>> za gua.

Na Gabala Mule koko pa Ijipi

19 Ego ko pa liguna za uke i Herodi, za
ani na mateana tana Bangara za votu pa
putagita ti Josepa pa Ijipi,
20 ari za gua vei, <<Mu turu, mu tokai za
na koburu beto na tinana ko mu mule pa
pezo pa Izireli, ura qari tori uke tu ria qari
nyaqoa na toa tana koburu,>> za gua aza.
21 Nari za turu i Josepa, za tokai za na
koburu beto na tinana ko za mule pa pezo
Izireli.
22 Ba tonai za nongoroni i Josepa za i
Akiliasi za sogai i Herodi na tamana ko za
bangara pa Jiudia qari gua, za matagutu
mule suvere ketakoi aza. Ko tonai za votu
pa putagita za na ule vabalau nari za taloi
keni vei pa pikata gugugu zu pa Qalili tu.
23 Ko za zae suvere pa guguzu na izong-
ona pa Nazareti. Ko za gore votu za na

2:6 Maika 5.2; 2 Samuela 5.2. **2:15** Gosea 11.1. **2:18** Jeremae 31.15.

paranga za gore vei tadiria na tinoni korokorotai, ari qari gua vei, <<Mina tagigala na tinoni Nazareti aza,>> qari gua.

3

Na Taraena i Jone Paputaiso
(Maka 1.1-8; Luke 3.1-18; Jone 1.19-28)

1 Ego ko pana rane ria za votu lame i Jone Paputaiso, ko za podalai tarae pa qega pa Jiudia,
2 ari za gua vei, <<Mu gabala gamu! Ura mi toga za gua za na binangara pa noka,>> za gua aza.
3 I Jone tugu ani za korotoni i Aisea na tinoni korokorotai, tonai ari za gua vei,
<<Maka mamalaingi za velavela pa qega,
ari za gua vei:
<Vatanani na zona tana Bangara!
Vaemeseria na zona mina reregeria aza,> za gua,>> za gua i Aisea.
4 Ego ko i Jone na nana poko za na vurungudi gu na kameli, na nana doko za na kopo vulitini manugu mademade nenedi gu, beto na nana tekutekuna za na kupo beto na muji pirudi gu.
5 Ko qari kamu tana ria pa Jerusalema, ria doru pa Jiudia beto ko ria doru pa varilivutaina pa pie Jodani.
6 Ko qari ule votudi na dia sela beto i Jone za paputaisoria pa pie Jodani.
7 Ba totonai za batiria i Jone za na motadi ria na Parese na Sadusisi za qari lame ko mi paputaisoria aza qari gua, nari ari za gudi vei aza ria, <<Boko tuni dole ikikeremiu! I zei za pojadigamu za pala muna boka ukuni gamu na vinakilasa za korapa jojoro lame?
8 Mu roiti votudi ria na vua qari uleni na toa gabalana.
9 Keta mu rove sianani za na tamamami gami i Ebarahami keta mu gua. Ma pojadigamu gu ara za na Tamaza za boka gu pelukudi na tuna i Ebarahami ria na patu ari!
10 Na rio za tori tana kolenana tu pa bageredi na suvege. Ko doru suvege qarike vuani na vua leana za mari taduka vagore ko mari tagona lao pale pa iku.
11 Ara za qa paputaisodigamu na kolo ko na vagilagilana na toa gabalana, ba aza tu za tuti ligu lameziu ara za poreveveina jolaniziu ara, ko ara ba nake padaqu mana pogozo vani na sadolo aza. Aza tu za mina paputaisodigamu na Ongu Tabuna beto na iku.
12 Na sevolo varivaripikatai za tori aruni tu pa limana ko mi pikata paledi za gua ria na kopo ikika pa ia iru varipikapikatadi ria na kiko, ko mi boko varikamudi pa ia vavakoleni kiko ria na kiko leadi beto mi vurungu paledi pa iku ilili ikerena ria na nyanyaodi na kiko za gua,>> za gua i Jone.

I Jisu za Tapaputaiso
(Maka 1.9-11; Luke 3.21-22)

13 Ego za kamu koko pa Qalili i Jisu ko za gore pa pie Jodani ko mi tapaputaiso ti Jone za gua.
14 Ba i Jone za podeke vanogotia aza, ari za guni vei, <<Ara tu za na selaqu ko muna paputaisoziu ao, ba ae za vei za ao tu qu lame taqu?>> za gua.
15 Ba za oe laoa i Jisu aza, <<Loia ko mi vei koviria, ura pa zona vei ani tana vagore votua gita za doru tuvizi,>> za gua aza. Nari za vazotoa i Jone aza.
16 Ko aza tugu za tapaputaiso ko za iolo loia na pie i Jisu, za ani za tarevanga vani aza za na oka, ko za batia aza za na Ongonguna na Tamaza za tigoro gore lagere vei maka kuru ko za lagere togai aza.
17 Beto za maka mamalaingi za koko lagere vei pa noka, ari za gua vei, <<Ani za na tuqu qa roquroqua aral; aza qa qera vitivitigini ara,>> za gua.

4

Na Toketokena i Jisu
(Maka 1.12-13; Luke 4.1-13)

1 Ego pa liguna aza za toka zaeni pa qega na Ongu Tabuna i Jisu ko mi toketokea na bangaradi na tomete za gua.
2 Ko za tabutabu ganigani ka madengavuluputa ranena beto madengavuluputa bongina aza, ko za burana.
3 Ko totonai za kamu za na bangara toketoke, ko ari za guni vei aza, <<Vei muna na Tuna na Tamaza ao, za mu parangaria na patu ari ko mari peluku bereti,>> za gua aza.
4 Ba za oea i Jisu aza, ari za gua vei, <<Za paranga za na Kutikuti Tabuna,
<Nake bereti gu makana
za toani za na tinoni,
goto doru paranga tu
za parangadi na Tamaza!> za gua,>>
za gua i Jisu.
5 Ego beto za toka laoni na bangaradi na tomete pa guguzu tabuna pa Jerusalema i Jisu, ko za vaturua pa are babanana na kakabarena na zelepade, beto ari za guni vei,
6 <<Vei muna na Tuna na Tamaza ao, za mu soqolo gore! Ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna,
<Aza mina garununigo
ria na nana mateana ao,
ko mari kalonigo na limadi,
ko na nenemu minake tupani pa patu,'>
za gua,>>

3:3 Aisea 40.3. **4:4** Vavanau 8.3. **4:6** Kera Vatarazae 91.11-12.

za gua na bangaradi na tomete.
7 Nari za oea i Jisu za na bangaradi na
tomete, ari za guni vei, <<Ari mutu za gua
vei za na Kutikuti Tabuna, <Muke podekia
na Bangara na mua Tamaza!> za gua,>> za
gua i Jisu.
8 Nari za toka zaeni mule na bangaradi
na tomete pa maka kubo ululuna i Jisu, ko
za vabatini doru binangara pa kasia guguzu
beto na dia neqi lavalavatadi.
9 Beto ari za guni vei i Jisu, <<Dorudi ari
za ao mana vanigo, vei muna lotu gore ko
muna vatarazaeziu ara,>> za gua.
10 Nari za oea i Jisu aza, <<Mu keni vazou,
Setani! Ura ari tu za gua vei za na Kutikuti
Tabuna,
<Na Bangara na mua Tamaza gu
mu vatarazaea,
beto aza gu makana
mu nabuluni!'> za gua,>>
za gua i Jisu.
11 Nari za taloi keni za na bangaradi na
tomete, ko ani ria na mateana qari kamu ko
qari tokani i Jisu.

I Jisu za Podalaini na Nana Roiti pa Qalili
(Maka 1.14-15; Luke 4.14-15)

12 Ego totonai za nongoroni za i Jone za
qari tori valugea tu pa ruma varipiu qari
gua, nari za taloi keni veinana pa Qalili i
Jisu.
13 Ko za iolo loia za pa Nazareti ko za gore
suvere vei pa Kepaniami pa keketai ovuku
pa Qalili, pa pikata ia pa Zabuloni beto pa
Naputalai.
14 Ko za gore votu za na paranga za pojai
i Aisea na tinoni korokorotai, ari za gua vei,
15 <<Na pezo Zabuloni beto na pezo Naputa-
lai,
na zona vei pa ovuku,
pa karovona pa pie Jodani,
pa Qalili tadiria na tinoni karovodi.
16 Ria na tinoni qari suvere pa rodomo
qari batia maka kabere lavatana.
Ria qari suveria na ia
za angovia na ongongu uke
za goreria na kabere,>>
za gua i Aisea.
17 Podalai na totozo aza za podalai tarae i
Jisu, ari za gua vei, <<Mu gabala gamu! Ura
mi togagita gu za gua za na binangara pa
noka!>> za gua aza.

I Jisu za Kukuria ari ka Made Tinoni Abu
(Maka 1.16-20; Luke 5.1-11)

18 Tonai za korapa popoananana pa
ovuku Qalili i Jisu, nari za batiria ari kori
tamatazi ari Saimone aza za tavaizongo
i Pita beto i Aduru na taina. Qari korapa
vaqaradia pa ovuku, ura na tinoni abu ari
kori.
19 Ko ari za gudi vei i Jisu ari kori, <<Mae,
lame! Tutiziu, ko ma roitidigamu na tinoni
abu tinoni,>> za gudi.
20 Na totozo tugu aza qari loi paledi ke-
takoi ari kori za na dia vaqara, ko qari lao
tutiadia i Jisu.
21 Ego ko za jola lao nari za batiria gu mule
i Jisu ari kori goto tamatazi, ari Jekopi beto
i Jone, kori tuna marene i Jebeti. Qari ko-
rapa tugu zae tavitia pa koaka za na tamadi
i Jebeti, ko qari korapa oke tuvakaria na
dia vaqara, nari za kukuria i Jisu ari kori
tamatazi ria.
22 Na totozo tugu aza za qari loi paledi ari
kori za na dia koaka beto na tamadi, ko qari
lao tutiadia i Jisu.

I Jisu za Varivagigalai, za Tarae, beto za
Varisalana
(Luke 6.17-19)

23 Ego ko za lekoria i Jisu za doru ia
pa Qalili, ko za kole varivagigalai pa dia
ruma varivarikamudi, za taraeni na non-
goro leana na binangara tana Tamaza beto
za salana paledi aza ria doru mo beto na
vagauru qari koleria na tinoni.
24 Ko na nongorona i Jisu za lekoia na
doru ia pa Siria. Ko qari toka kamudi tana
ria doru za koleria na okokoto mo vagauru,
ria qari gozororia na vitigi lavalavata,
ria za lugeria na tomete ikikeredi, ria
qari kirekirenge, beto ria za uke kale na
kobukobu tinidi. Ko za salana betoria i Jisu
ria doru.
25 Ko qari tutia i Jisu za ria na
minete lavata koko veidi pa Qalili, pa
Manogaguguzu, pa Jerusalema, pa Jiudia,
beto ria pa maka karovona Jodani.

5

Na Qeraqera Zozotona
(Luke 6.20-23)

1 Totonai za batiria i Jisu ria na minete
tinoni, nari za keza zae pa kubokubona.
Ko totonai za nyumu aza nari za qari lame
varivarikamu tana ria na nana sepele.
2 Nari za podalai vagigalairia aza ria, ari
za gua vei:
3 <<Qari tamana ria qari golaba pa on-
gongu,
ura tadiria za na binangara pa noka.
4 Qari tamana ria qari takulanga,
ura mari tavamanoto ria.
5 Qari tamana ria qarike tuara,
ura ria mari teku izongia na kasia
abana.
6 Qari tamana ria qari burana kidepeni na
tuvizi,
ura ria mari pote valeana.
7 Qari tamana ria qari variroqu varitokai,

4:7 Vavanau 6.16. **4:10** Vavanau 6.13. **4:16** Aisea 9.1-2.

ura ria mari taiani na variroqu varitokai.
8 Qari tamana ria za lioso na bulodi,
ura ria mari batia na Tamaza.
9 Qari tamana ria na tinoni varivabule,
ura ria mari tapoja na tuna na Tamaza.
10 Qari tamana ria qari takomitini na tuvizi,
ura tadiria za na binangara pa noka.
11 Gamu tamana za gamu tonai qari poja vikevikeregamu, qari komitigamu beto qari jutu sekeseke taridigamu doru maka ikerena pana laequ ara.
12 Mu qera ko mu qera vitivitigi tu, ura na miu pinia pa noka za lavata jola. Ura ria na tinoni korokorotai pa moa ba qari komiti veidi tugu zara,>> za gua i Jisu.

Gamu na Solo beto na Kabere
(Maka 9.50; Luke 14.34-35)

13 <<Gamu za na solona na kasia abana. Ba totonai mina maragutu na lingilingina za na solo, nari za ae mule mina vei beto mina boka lingilingi solo ligu aza? Totonai za kepore veveina aza, goto na padana za mina tagona votu pale gu pa peguru, ko mari tete anyanyuni gu na tinoni.
14 Gamu za na kaberena na kasia guguzu. Na guguzu za nyumu pa batuna na kubo za zake boka pae.
15 Kepore za maka tinoni za vatoaia na juke beto za vanyumu pale pa kauru kadikita. Goto za vaturua tu pa nyumunyumuna juke aza za na juke, ko za tolanga vadi ria doru pa leo ruma.
16 Ko gamu ba mi tolanga valeana tu za na miu kabere ko ria na tinoni mari batiria na miu roiti leadi, ko mari vatarazaea za na Tamamiu pa noka,>> za gua i Jisu.

Na Varivagigalaina na Vavanau ti Mosese

17 <<Keta mu roquroqua gamu za ara qa lame ko ma jegaria za na Vavanau ti Mosese babi na varivagigalai tadiria na tinoni korokorotai qa gua keta mu gua. Ara qake lame ko ma jegajegara goto ma vavaokoto tu qa gua.
18 Ura ma pojadigamu zozoto ara za gamu: tinganai mina maragutu za na oka beto na pezo, za bi mija tu mina murimuri pa Vavanau za maka leta peki babi gaji peki, tinganai mari gore votu beto mae tu doru zakazava.
19 Ko za vei za na tinoni za vakeporea maka ria na kobu garunu peki ari beto za vagigalaidi ria na goto tinoni ko mari veinidi tugu aza, za mina tapoja na tinoni kepore veveina pa binangara pa noka za na tinoni aza. Goto na tinoni za vataberia beto za varivagigalaidi, za mina tapoja na tinoni poreveveina pa binangara pa noka aza.
20 Ma pojadigamu ara za gamu: vei na miu tuvizi minake pugele nyonyoa jolani na tuvizi tadiria qari varivagigalaini na Vavanau beto na Parese, nari za munake izongo boka lugea gamu za na binangara pa noka,>> za gua i Jisu.

Na Varivagigalaina na Kokora

21 <<Gamu tori nongoronimiu tugu gamu za aza ari za gua vei perangaina tadiria pa moa, <Munake varivai, beto ko aza za varivai za pala mina gozoria na varituti,> za gua.
22 Ba ara ma pojadigamu gamu: na tinoni za korakorani na taina za mina gozoria na varituti. Aza ari bi guni vei na taina, <Ao batu kovekove,> bi guni, za mina lao pa koti tadiria na tinoni Jiu. Aza ari bi gua vei, <Ao na duviduvili,> bi gua, za mina lao pa iku pa heli.*
23 Ko za vei za vei bu korapa varivanani pa ia vavavuina ao za na mua varivana nari za ketakoi tu za bu roquroqu kamua ao za maka sela qu roitini ao tana taimu,
24 nari za mu loi vakolea ketakoi pa moena na ia vavavuina za na mua varivana ko mu mule keni bulea mae za na taimu beto za mu lao varivanani za na mua varivana.
25 Mu siqarai bulea na mua kana totonai gamu korapa lalaomiu pa zona, keta na mua kana mi valaogo tana tinoni varituti, ko na tinoni varituti mi valaogo tana na nabulu kopu, ko aza mi gona lugenigo pa ruma varipiu.
26 Ma poja zozotonigo ara ao: pala munake izongo votu taloi ketakoi ao tinganai muna lipu vaokotia na poata betobetona,>> za gua i Jisu.

Na Varivagigalaina na Barabarata

27 <<Gamu tori nongoronimiu tu gamu za aza ari za gua vei perangaina, <Munake barabarata,> za gua.
28 Ba ara ma pojadigamu gamu: na tinoni za dogodogoro nyoroguani gu za maka reko tiolata, za tori baratia tugu pa bulona aza.
29 Ko vei na mata kale matuamu ao za bi valotugo, za mu ujolia ko mu gona paleni. Ura vei maka kobu tinimu ao za bi takobu pale za aza za leana jolani na tini dorumu ao bi tagona lao pa heli.
30 Beto vei na lima kale matuamu ao za bi valotugo ao, za mu kobua ko mu gona paleni. Ura vei maka kobu tinimu ao za bi

5:21 Votu 20.13; Vavanau 17.8. * **5:22** Na paranga za tapeluku ***Heli*** pani beto vei tugu pa pikata 29, 30, za pa paranga Qiriki pa Qehena. Pa Qehena za na izongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qari gonagona pale nyanyao na ikika beto qari vatoni iku na rane na bongi ko na iku za toa laonana gu doru totozo. Pa Vinaego Koregana za pa heli na ia qari lao ria qari gozoria na vinakilasa tana Tamaza. **5:27** Votu 20.14; Vavanau 5.18.

takobu pale za aza za leana jolani na tini dorumu ao bi tagona lao pa heli,>> za gua i Jisu.

Na Varivagigalaina na Variloi Tamabaragozo
(Matiu 19.9; Maka 10.11-12; Luke 16.18)

31 <<Ego ari za gua vei perangaina, <Aza za mi loi pale na maqotana za gua za mi vani na pepa variloi za na maqotana,> za gua.
32 Ba ara ma pojadigamu: na tinoni zake variputa taviti goboro na maqotana ba za loi pale goboro, za vabarabaratia za na reko ani beto na marene za nagoa na reko za taloi pale ani ba za barabarata tugu,>> za gua i Jisu.

Na Varivagigalaina na Maulu

33 <<Gamu tori nongoronimiu mutugu gamu za aza ari za gua vei perangaina, <Munake tetea na mua maulu, goto muna vagore votua za aza qu maulu laoni tana Bangara,> za gua.
34 Ba ara ma pojadigamu: muke izongo maulu totonai mu roitini maka taringutinguti. Muke maulu lao pa noka, ura aza na nana nyumunyumuna bangara na Tamaza.
35 Muke maulu lao pa pezo, ura aza za na nana tetetena na nenena aza. Muke maulu lao pa Jerusalema, ura aza na guguzu tana Bangara lavata.
36 Beto muke maulu lao pa batumu, ura maka galu vurungumu gu ba quke boka vakekai babi vakudekudea.
37 Goto na miu paranga za mi E gu tonai mi E beto mi Dai gu tonai mi Dai. Goto vei kaki paranga mule muna jokadi, nari za ria na koko veidi gu tana kutana nikerena ria,>> za gua i Jisu.

Na Varigigalaina na Raja Varisogana
(Luke 6.29-30)

38 <<Gamu tori nongoronimiu tugu gamu za aza ari za gua vei perangaina, <Aza za vapalekaia na matamu za mu vapalekaia na matana, beto aza za valovea na mua patu za mu valovea na nana patu,> za gua.
39 Ba ara ma pojadigamu: muke raja sogani ikerena za na ikerena. Goto bi poaria maka tinoni na papara kale matuamu, za mu balinga lao vani mule keta pa kale merimu ao.
40 Vei bi nyorogua toka lao rajanigo pa varituti za maka tinoni ko mi teku vakeninigo na mua soti bi gua, za mu vamalumu vani tugu vei na mua koti ao.
41 Vei maka tinoni bi jujukigo ko mu pogozo vani maka maelo bi gunigo, za mu tuti pogozo vani kori maelo tu ao.
42 Na tinoni za tepago za mu vani, beto na tinoni za nyorogua teku gu maqalai tamu bi gua za muke uku peleni tu,>> za gua i Jisu.

Roquroquria na Mua Kana
(Luke 6.27-28, 32-36)

43 <<Gamu tori nongoronimiu tu gamu za ari za gua vei perangaina: <Muna roquroqua na tavitimu, beto munake tavaragauni na mua kana,> za gua.
44 Ba ara ma pojadigamu gamu: mu roquroquria ria na miu kana beto mu varavara tokadi ria qari komitigamu,
45 ko mu tuna na Tamamiu pa noka za gamu ura aza na nana tapo za vaalangadi ria na tinoni ikeredi beto na tuvizidi beto na okoro za vagoredi ria tinoni na leadi beto ria na seladi.
46 Ura vei ria gu qari roquroqugamu za muna roquroquria gamu, nari na pinia za muna tekua? Ria gu na tinoni tekuteku takisi ba qari bokadia roitini aza.
47 Beto vei muna gozoro qeraqeraniria ria na miu baere gu gamu, nari za gamu oqoro roitini maka za bi goto za gamu. Ria gu na tinoni rodomo ba qari bokadia roitini aza.
48 Ko gamu za mi maladoruru na miu variroqu vei tugu na Tamamiu pa noka ba za maladoruru na nana variroqu,>> za gua i Jisu.

6

Na Roiti Tuvizidi

1 <<Mu kopuni na miu roiti tuvizina ko muke roitini pa moedi ria na tinoni ko mu vadogorodi gu ria. Vei muna vei aza gamu, nari za mina kepore maka pinia muna tekua tana Tamamiu pa noka gamu,>> za gua i Jisu.

Na Tokani na Tinoni Varivasevina

2 <<Ego tonai muna roitini ao za maka variia tokani na tinoni varivasevina za muke kuvikuvilini pa moemu. Aza qari roroiti vei pa leo ruma varivarikamuna beto pa zona lavata ria na tinoni vavabatadi, ko mari vatarazaeria na tinoni qari gua. Ma poja zozotodigamu ara za gamu: ria za qari tori tekua tu na dia pinia.
3 Goto ao tonai mu roitini za maka variia tokani na tinoni varivasevina nari za muke vagilagilani na lima kale merimu za aza za roitini na lima kale matuamu,
4 ko na mua variia tokani na tinoni varivasevina za mi taroiti pa paena. Ko na Tamamu za batia aza qu roitini pa paena za mina vanigo na pinia,>> za gua i Jisu.

Na Veveina na Varavara
(Luke 11.2-4)

5:31 Vavanau 24.1. **5:33** Iama 19.12; Nguti 30.2; Vavanau 23.21. **5:38** Votu 21.24; Iama 24.20; Vavanau 19.21. **5:43** Iama 19.18.

5 <<Ego tonai muna varavara za gamu,
za muke vei ria na tinoni vavabatadi! Ura
ria za qari nyonyorogua turu varavara pa
leo ruma varivarikamuna beto pa varikae
zona ko mari batiria na tinoni qari gua. Ma
poja zozotodigamu ara za gamu: ria za qari
tori tekua tu na dia pinia.
6 Goto ao tonai mu varavara, za mu luge
lao pa mua lose, mu patea na mua akata-
mana beto mu varavara lao tana Tamamu
za suvere pa paena. Ko na Tamamu aza za
batia na roiti qu roitini pa paena za mina
vanigo na pinia.
7 Ko tonai mu varavara gamu za muke
varisomanaidi kubo paranga qari vevei ria
na tinoni rodomo, ura qari roquroqua ria
za za zoku valeana na dia paranga ko pala
mina nongororia na Tamaza qari gua.
8 Muke dogoro tutiria ria, ura na
Tamamiu za totonai tu qu oqoro tepai za
tori gilagilarianana tu aza ria gamu qasadi.
9 Ko gamu za ari mu varavara vei:
<Tamamami, ao pa noka,
mi tapangaga na izongomu.
10 Mu valamea na mua binangara.
Mu vagore votua na mua nyorogua,
aza za vevei pa noka za mu veini pa
pezo.
11 Mu vadigami na tekutekuna mami toani
pa ngenari.
12 Mu taleozodigami ria na mami sela,
vevei gami gami taleozodi ria qari roiti
lame sela tadigami.
13 Muke toka laodigami pa toketoke,
goto mu vasaregami tana kutana niker-
ena,> mu gua.
14 Ura vei muna taleozodi gamu ria
na sela qari roiti lamedi ria na tinoni
tadigamu, nari za na Tamamiu pa noka ba
mina taleozodigamu tugu za gamu.
15 Goto vei munake taleozodi gamu ria
na tinoni, nari za na Tamamiu ba minake
taleozodigamu tugu na miu sela za gamu,>>
za gua i Jisu.

Na Tabutabu Ganigani

16 <<Ego tonai muna tabutabu ganigani
za gamu, za muke vadogoro takulanga vei-
digamu ria na tinoni vavabatadi. Ria za
qari vadogoro batikeria na izumatadi ko ria
na tinoni mari batiria qari korapa tabutabu
ganigani ria mari gudi qari gua. Ara ma
poja zozotodigamu gamu: ria za qari tori
tekua tu na dia pinia.
17 Goto ao za tonai qu tabutabu ganigani,
za mu lumu valeania na batumu beto mu
subi valeania na izumatamu.
18 Ko ria na tinoni marike dogoro gilagilai
za ao qu korapa tabutabu ganigani, goto na
Tamamu gu pa paena za mi gilagilai. Ko
na Tamamu aza za batiria na mua roiti qu
roitidi pa paena za mina vanigo na pinia,>>
za gua i Jisu.

Ria na Izizongo pa Noka
(Luke 12.33-34)

19 <<Muke boko varikamumiu izizongo
pa pezo ketakoi za boka gani piararia na
tamo beto na obu, beto ketakoi qari boka
pipiara luge ikoria ria na tinoni ikikodi.
20 Goto mu boko varivarikamumiu iz-
izongo pa noka tu ketakoi qarike boka gani
piararia na tamo beto na obu, beto ketakoi
qarike boka pipiara luge ikoria ria na tinoni
ikikodi.
21 Ura ketakoi qari kole na mua izizongo
za ketakoi tugu za kole za na bulomu,>> za
gua i Jisu.

Na Jukena na Tini
(Luke 11.34-36)

22 <<Na jukena na tini za na mata. Ko vei
mina leana za na matamu, nari za na tinimu
doruna pala mina tolangani na kabere.
23 Goto vei mina ikere za na matamu, za
na tinimu doruna pala mina rodomo. Ko vei
na kabere za kole tamu za na rodomo gu,
nari za pala mina rodomo kunikuni aza,>>
za gua i Jisu.

Na Tamaza beto na Izizongo
(Luke 12.22-34)

24 <<Kepore za maka tinoni mina makarai
nabuludi kori bangara. Maka za minake
tavaraguani goto maka za mina roquroqua,
babi maka pala mina valavatia goto maka
za mina dogoro pale. Ko munake boka
makarai nabuludi gamu za na Tamaza beto
na izizongo.
25 Ko za vei za ma pojadigamu: muke
takulangani na miu toa, na za muna gania,
na za muna bukua, babi na za muna pokoni
na tinimiu. Na toa tu za poreveveina jolani
na ganigani, beto na tini tu za poreveveina
jolani na poko.
26 Mu dogororia tu gamu ria na manugu
pa vavagalo kota: ria za qarike umuma,
qarike ababu, beto qarike aqaqono
varikamu pa ruma, ba na Tamamiu pa noka
za vatekutekuria gu ria. Ba gamu tu za
gamu poreveveina joladi na manugu.
27 I zei gamu za tonai za kole takulanga
nari za tori boka vakakazia mae tu iapeki za
na nana toa? Bi mija tugu!
28 Ko ae za vei gamu takulangani tu gamu
za na veveina na poko? Mu dogororia tu
gamu ria na gavoro beto ae qari vei qari toa
ko. Ria za qarike pavu talea na roiti beto
qarike pitipitidia poko.
29 Ba ma pojadigamu ara gamu: doru
poko batabata leadi ti Solomone qarike ka-
mua na batabata leana maka gavoro ani.
30 Ko na gavoro gu za toa pa ngenari
beto uka za ukenana ko za tagona lao pale

pa iku vavavatununa ba na Tamaza za vapokopoko vabatabata leania tu. Ba gamu tu za gamu poreveveina joladi na gavoro. Za beko peki na miu rangerange!
31 Ko muke takulangani za: <Na za tana gania?> babi <Na za tana bukua?> babi <Na za tana pokopokoni?> muke gua.
32 Ura doru zakazava vevei ari za ria gu na tinoni rodomo qari kole nyaqo tokatokaria. Goto gamu za na Tamamiu pa noka za tori gilagilarianana tu za qari poreveveina muna toadi gamu za doru zakaza ari.
33 Goto mu nyaqo momoea za na binangara tana Tamaza beto na nana tuvizi, beto aza mina tamo vadigamu ria doru zakazava vevei ari.
34 Ko muke takulangani za uka, ura uka za mina takulangani makana. Ria doru rane qari okoto pogozoria makadi za na dia tapata,>> za gua i Jisu.

7

Muke Pituria na Goto Tinoni
(Luke 6.37-38, 41-42)

1 <<Gamu muke pitua na goto tinoni, ko gamu ba muke tapitu makamiu.
2 Ura aza tugu na zona gamu pituni na goto tinoni za aza tugu za na zona muna tapituni gamu. Beto aza tugu na pada gamu padadi ria na goto tinoni, za aza tugu za muna tapadani gamu.
3 Ae za vei ko qu tapatiana dogoria tu ao za na opopu pa matana na taimu, ba na lomoto kobukobu pa matamu za quke pavu galani?
4 Ae za vei ko ari tu qu guni vei ao za na taimu, <Mae ko ma kazi pale na opopu pa matamu,> qu gua? Ba dotu! Na lomoto kobukobu pa matamu!
5 Ao na tinoni sekesekemu na vavabatamu ao! Momoe za mu kazi pale mae tu na lomoto kobukobu pa matamu, beto za pala muna batabata valeana ao ko muna boka kazi pale ao za na opopu pa matana na taimu.
6 Muke gona vadi na zakazava madidi ria na sie,* ura pala mari gabala mule garatagamu gu. Beto ko muke gona vadi na miu patu poreveveidi ria na borogo, ura pala mari tete anyanyudi gu pa pezo,>> za gua i Jisu.

Mu Tepa, Mu Nyaqo beto Mu Kikia
(Luke 11.9-13)

7 <<Gamu mu tepa ko mu tekua, mu nyaqo ko mu batia, mu kikia ko mi tarevanga vadigamu.
8 Ura na tinoni za tepa za tekua, na tinoni za nyaqo za batia, beto na tinoni za kikia za tarevanga vani.
9 I zei na tinoni gamu, za totonai za tepagana meme na tuna, nari na patu doa tu za vani?
10 Ba bi tepagana igana aza, nari na dole tu za vani?
11 Ko vei gamu na tinoni ikikeremiu gu ba gamu bokamiu iadi na zakazava leadi ria na tumiu, nari za na Tamamiu pa noka za za leana joladigamu ko aza mina iadi na zakazava leana joladi ria ria qari tepani aza!
12 Ko doruna gamu nyoroguani ko mari roiti lameni tadigamu ria na tinoni, za ria tugu za mu roiti laodi tadiria na tinoni. Ura ani gu za na Vavanau ti Mosese beto na varivagigalai tadiria na tinoni korokorotai,>> za gua i Jisu.

Mu Lugea na Atakamana Ngijupuna
(Luke 13.24)

13 <<Mu luge laoa na atakamana ngijupuna gamu, ura na atakamana lugelugena lao vei pa vinakilasa za za revata beto na zona laona za za kabekabere ko ria na zoku tinoni qari lugea.
14 Goto na atakamana lugelugena lao pa toa za ngijupu beto na zona laona za karajutu, ko ari ka vizaviza gu qari batia aza,>> za gua i Jisu.

Na Suvege beto na Vuana
(Luke 6.43-44)

15 <<Mu balaudi ria na tinoni korokorotai sekesekedi. Qari lame tadigamu pokopoko vei na sipi siranadi, ba na galegale vulupu pirudi ria.
16 Pa vuadi pala muna dogoro gigaladi ria. Ae vei na tinoni qari lokete vungu qurepi pa gazoro livolivo eoro? Babi qari boka lokete vua piqi pa buruburu varivarioka?
17 Za varitoto vei aza za na suvege leana za vuadi na vua leadi, goto na suvege ikerena za vuadi na vua ikeredi.
18 Na suvege leana zake boka vuadi na vua ikeredi, beto na suvege ikerena ba zake boka vuadi na vua leadi.
19 Na suvege zake vuani na vua leana za tario pale ko za tagona lao pale pa iku.
20 Ko za vei za pa vuadi muna gigaladi ria,>> za gua i Jisu.

Ria zake Gilagilaria na Bangara
(Luke 13.25-27)

21 <<Nake ria doru qari kukukuniziu, <Bangara, Bangara,> za mari lugea na binangara pa noka, goto ria gu qari roitini na nyorogua tana Tamaqu pa noka.

* **7:6** Na sie beto na borogo za na veveidi ria na tinoni qarike tavaraguani na paranga tana Tamaza. Ria na tinoni veveidi za pala mari vavaledeni gu za na paranga tana Tamaza tonai mari nongoria.

22 Tonai mina kamu za na rane varituti, za pala kubo tinoni za ari marigunizìu vei ara, <Bangara, Bangara, pa izongomu ao gami ulule votuni gami za na paranga, pa izongomu ao gami ijiju paledi na tomete ikikeredi, beto pa izongomu ao gami roitidi gami zoku roiti varivagabaradi!> mari gua.
23 Ba ari pala mana ule votu veini vadi ara ria, <Qake izongo gilagilagamu ara za gamu. Mu taloi taqu za gamu na galegale tinoni ikikeremiu!> mana gudi,>> za gua i Jisu.

Kori goto Tinoni qari Nongoria na Paranga
(Luke 6.47-49)
24 <<Ego ko aza za nongororia na qua paranga ari ko za tutiria, za vei na tinoni tavagigalana za vaturua na nana ruma pa kuta patu.
25 Ko za gore za na qolapezo, za vae za na pie, beto za iru za na gava, ko za rajai za na ruma aza, ba zake boka tanobata za na ruma, ura za turu vamauru pa kuta patu aza.
26 Goto aza na tinoni za nongororia na qua paranga ari ba zake tutiria, za vei na tinoni duviduvilina za vaturua na nana ruma pa naganagazana.
27 Ko za gore za na qolapezo, za vae za na pie, beto za iru za na gava, nari za tanobata za na ruma aza, ko za dugala tajegajegarani aza,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Varivagigalai Pa Neqi
28 Ego ko totonai za beto varivagigalaidi na paranga ari i Jisu, za qari gabara vitivitigini ria na minete tinoni za na varivagigalai tana,
29 ura aza za kole varivagigalai vei na tinoni za izongia na neqi beto zake vevei ria qari varivagigalaini na Vavanau.

8

I Jisu za Salania maka Tinoni za Poqupoqu
(Maka 1.40-45; Luke 5.12-16)
1 Ego totonai za taloi pa kubo ko za gore i Jisu, za ria na minete tinoni lavata za qari tutia aza.
2 Ko ani za maka tinoni poqupoqu za lame nyumu sori tungutungu pa moena aza, ko ari za gua vei, <<Bangara, vei bu malumu ao, za muna boka valiosoziu gu ara,>> za gua.
3 Nari za kaqamani na limana ko za ulia i Jisu za na tinoni aza beto ari za guni vei, <<Qa malumu gu ara. Ko mu lioso tu ao! >> za guni. Na totozo tugu aza za tataloso valioso gu za na poqupoquna aza.
4 Beto ari za poja veini i Jisu aza, <<Kopuni ko munake vavakato vani maka tinoni, goto mu lao vatuvizi tana iama ko mi dogoro vilovilotigo beto za muna roitini ao za na mua vavavui vei za varigarununi i Mosese, ko ria doru mari gilagilai za ao qu tori lioso tu,>> za gua aza.

I Jisu za Salania maka Tinoni Matamata Gogoto
(Luke 7.1-10; Jone 4.43-54)
5 Totonai za luge lao pa Kepaniami i Jisu, za lame tana za maka tinoni matamata gogoto, ko za tepa tokatokani varitokai,
6 ari za gua vei, <<Bangara, na qua nabulu za korapa kole momonana pa ruma, za uke kale na tinina beto za kamua na vitigi lavata,>> za gua.
7 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ara mana lao salania aza,>> za gua.
8 Ba za paranga za na tinoni matamata gogoto aza, ari za gua vei, <<Bangara, ara nake tinoni garoqu ko bu lame luge pa ruma taqu ara ao. Goto mu leve tarini gu na paranga, beto pala mina tasalanananana gu za na qua nabulu.
9 Ura ara ba maka tinoni qa kole kaurai tugu pa neqi tadiria na qua bangara beto ko koledia ria na tinoni varipera qari kole kaurai pa na neqi taqu. Ko tonai qa parangia ani, <Mu lao,> qaguni, nari za laonana tugu, beto qa parangia za nari, <Mu lame,> qaguni, nari za lamenana tugu. Ko na qua nabulu aza, <Roitini ani,> qa guni, za roitini gu,>> za guni i Jisu.
10 Totonai za nongoria i Jisu nari za gabara vitivitigi, ko ari za gudi vei ria qari kole tututia aza, <<Ma poja zozotodigamu ara gamu: oqoro pore tana maka tinoni pa Izireli ba batini ara za na rangerange lavatana vei ani.
11 Ko ma pojadigamu ara: pala kubo tinoni za mari lame vei keta pa zagere tapo beto pa suvu tapo, ko mari nyumu tavitiria pa vavolo pa binangara pa noka ari Ebarahami, i Aisake beto ko i Jekopi.
12 Goto ria na tuni binangara za mari tagona votu pale pa peguru rorodomona. Ketakoi mari lukana uui beto mari ngingizi tu na livodi,>> za gua.
13 Beto i Jisu za parangia na tinoni matamata gogoto ani, ari za guni vei, <<Mu kenimua. Aza vei qu vazozotoa ao za mi gore votu vanigo,>> za gua aza. Pa totozo tugu aza za tasalana za na nabulu tana tinoni matamata gogoto aza.

I Jisu za Salanaria kubo Tinoni
(Maka 1.29-34; Luke 4.38-41)
14 Ego tonai za kamu pa ruma ti Pita i Jisu, za batia za na qoele roana i Pita za mangini na tinina ko za korapa kole momonana pa lovu.
15 Ko za arua i Jisu za na limana, nari za taloi tana za na mo mangini ko za tatakole vatana vani na tekutekuna aza i Jisu.

16 Totonai za gore na veluvelu nari za qari
toka kamudi ti Jisu ria na mota tinoni za
lugeria na tomete ikikeredi. Ko za iju paledi
na nana paranga i Jisu ria na ongu ikikeredi,
beto za salanaria ria qari mo.
17 Ko za gore votu za na paranga za pojai
i Aisea na tinoni korokorotai, ari za gua vei,
<<Aza za teku paledi na nada mo
beto za pogozo paledi nada vagauru,>>
za gua.

Ria Qari Nyorogua Tutia i Jisu ba Qari Rabeke

18 Ego ko tonai za batia i Jisu za na minete
tinoni qari lame varilivutaini, za garunu ria
na nana sepele ko mari toka lao pa maka
kale karovona na ovuku Qalili za gudi.
19 Maka aza za varivagigalaini na Va-
vanau za lame ko ari za guni vei i Jisu,
<<Tinoni varivagigalai, ara mana tutigo ao
doru kota muna lao vei ao,>> za gua.
20 Nari ari za guni vei i Jisu, <<Ria na
pokese kolenana na dia baongo beto ria na
manugu pa vavagalo kota kolenana na dia
vorivori, goto na tuna na tinoni za kepore
na nana ia mina vaminyeria na batuna,>>
za gua.
21 Maka goto nana sepele ari za guni vei
aza, <<Bangara, vamalumuziu ko ma mule
lao golomia mae na tamaqu,>> za gua.
22 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Tu-
tiziu ara ao. Loiria ria na ukedi ko mari
varigolomo makadi,>> za guni.

I Jisu za Vabulea na Ranebongi
(Maka 4.35-41; Luke 8.22-25)

23 Ego za zae pa maka koaka i Jisu beto ria
na nana sepele, ko mari toka lao pa maka
kale karovona na ovuku Qalili qari gua.
24 Nari za raja vasiboro pa kolo za maka
ranebongi, ko za vavapoara tarini na
ololobagea za na koaka. Ba i Jisu za kole
putagana tugu.
25 Ko qari lao vaiqolia ria na nana se-
pele aza, ari qari guni vei, <<Bangara! mu
alogita, Taqe dururu uke gu za gita!>> qari
guni.
26 Nari za oeria i Jisu ria, <<Ae za vei ko
gamu matagutu tu za gamu? Za beko peki
na miu rangerange! >> za gudi. Beto za
tatakole aza ko za tokea za na gava beto na
kolo, nari za bule elava za na kota.
27 Nari za qari gabara beto ria doru, ko
qari kole variparanga mule makadi, <<Koi,
ae tu tinoni veveina ani? Ko na gava beto
na ololobagea tu ba qari nongoria tu!>> qari
gua ria.

I Jisu za Salanaria kori Tinoni za Koleria na Tomete Ikikeredi
(Maka 5.1-20; Luke 8.26-39)

28 Ego totonai za paro pa maka kalena tata
pa guguzu pa Qadara i Jisu, za qari koko
lame vei pa bevi varivarigolomona ketakoi
za kori tinoni za lugeria na tomete ikikeredi
ko qari lame gozoria i Jisu. Qari aru tapata,
ko kepore maka tinoni za nyorogua tokai za
na zona za lao vei ketakoi.
29 Tonai qari batia ari kori i Jisu za qari
velavela votu, ari qari gua vei, <<Na za
qu nyorogua roitini tadigami ao, na Tuna
na Tamaza? Ae vei, qu lame ko mu pipi-
aragami gami totonai za oqoro kamua na
mami totozo qu gua?>> qari gua ari kori.
30 Ego nake zouna pa ia aza za
maka godo borogo lavata qari korapa
nyubenyubelegedi.
31 Ko ria na ongongu ikikeredi qari tepa
vitivitigia i Jisu, ari qari gua vei, <<Vei
muna iju vakenigami, nari za mu garunu
valaodigami gu pa godo borogo rari,>> qari
guni.
32 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Mu lao tu!>>
za gudi. Ko qari taloi keni tadi ari kori tinoni
ari ria na tomete ikikeredi, ko qari lao luge
tadiria na borogo. Ura ko qari sasuru turu
taloi keni gu mule ria na borogo ari, ko qari
tulai gore za na taba mamavarana, ko qari
tuluzu gore pa leo kolo ko qari kuju uke beto
pudaladia tu.
33 Ego ko za vei aza nari za qari uku mule-
dia pa guguzu ria na tinoni qari kopudi na
borogo, ko qari vavakato beto vadi ria ria
doru zakazava qari taroiti tadi ari kori za
lugeria na tomete ikikeredi.
34 Ko qari lao gozoria ria doru tinoni pa
guguzu aza i Jisu. Tonai qari batia, nari za
qari tepa vitivitigia aza ko mi loia na dia
guguzu aza qari guni.

9

I Jisu za Salania Maka Tinoni za Uke Kaki Kale Tinina
(Maka 2.1-12; Luke 5.17-26)

1 Ego za surana pa koaka i Jisu ko za toka
karovo lao pa nana guguzu zozoto.
2 Ko qari pogozo kamuni pa nana
kolekolena za maka tinoni za uke kale
na tinina. Tonai za batia i Jisu za na
rangerange tadiria, za ari za guni vei aza
za na tinoni za uke kale na tinina, <<Tuqu,
mu varene! Ria na mua sela za qari tori
taleozo tu,>> za guni.
3 Ego tonai za kaki ria qari varivagigalaini
na Vavanau za qari kole variparanga
golomo makadi, <<Na tinoni ani za
vamoroania na Tamaza ani!>> qari gua.
4 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu aza vei
qari korapa roquroqua ria, ko ari za gudi
vei, <<Ae za vei ko gamu roquroquria na za-
kazava ikikeredi veveidi zara pa bulomiu?

8:17 Aisea 53.4.

5 Ae za munyala: na poja vei, <Qari taleozo ria na mua sela,> bi gua, babi na poja vei, <Mu tatakole ko mu rerege,> bi gua?
6 Ba koviria ma vabatidigamu ara za na Tuna na Tinoni za kolenana nana neqi pa pezo ko mina taleozodi ria na sela,>> za gua aza.

Beto ari za guni vei za na tinoni za uke kale na tinina, <<Mu turu! Mu pogozia na mua kolekolena ko mu kenimua pa mua ruma,>> za guni.
7 Nari za soqolo turu gu za na tinoni ko za keninana pa nana ruma.
8 Totonai qari batia za vei zara ria na minete tinoni nari qari matagutu beto qari vatarazaea za na Tamaza, ura na Tamaza za vani na tinoni za na neqi vevei zara.

I Jisu za Kukua i Matiu
(Maka 2.13-17; Luke 5.27-32)

9 Ego za taloi pa ia aza i Jisu ko za korapa lalaonana, za batia aza za maka tinoni tekuteku takisi, na izongona i Matiu, za korapa nyumunana pa nana ia roroitina aza. Ari za guni vei i Jisu aza, <<Mae tutiziu ara,>> za guni nari za turu i Matiu ko za tutianana i Jisu.
10 Ko tonai za korapa nyumu tekuteku pa ruma ti Matiu i Jisu beto ko ria na nana sepele, za na motadi ria na tinoni tekuteku takisi beto ria na tinoni seladi qari somana nyumu tekuteku tavitia i Jisu beto ria nana sepele.
11 Ko qari batiria ria na Parese za qari vei aza, ko qari nanazaria ria na sepele ti Jisu, <<Ae za vei za tekuteku tavitiria tu ria na tinoni tekuteku takisi beto ria na tinoni seladi za na tinoni varivagigalai tadigamu? >> qari gua ria.
12 Nari za nongoro vairia i Jisu, ko ari za gudi vei, <<Ria na tinoni toa valeadi za qarike nyaqoa za na tinoni varivarisalana, goto ria gu qari mo.
13 Mu lao ko mu nyaqoa na ginuana za na paranga za pojai na Tamaza pa Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <Na variroqu varitokai za qa nyoroguani ara, nake vavavavuidi na manugu mademade nenedi!,> za gua. Ura qake lame ara ko ma kukuria na tinoni tuvizidi qa gua, goto ria tu na tinoni seladi,>> za gua i Jisu.

Na Veveina na Madi ko na Tabutabu Ganigani
(Maka 2.18-22; Luke 5.33-39)

14 Ego qari lao ria na sepele ti Jone, ko qari nanazia i Jisu, ari qari guni vei, <<Ae za vei ko gami gu beto ko ria na Parese za gami tabutabu ganigani, goto ria na sepele tamu za qarike tabutabu ganigani tu?>> qari gua.
15 Nari za ari za gudi vei Jisu ria, <<Ae vei, pala mari kole takulanga pa vavolo varielava ria na tinoni tasorudi totonai za korapa nyumu tavitiria za na tinoni varielava? Dai! Ba za korapa lamelamenana za na rane totonai mina tateku varijo tadiria za na tinoni varielava ani, ko na totozo tu aza za mari suvere tabutabu ganigani ria.
16 Kepore za maka tinoni mina tuvakani na poko koregana za na poko leluna. Vei mina vei nari za totonai mina vijongo za na poko koregana ani, nari za pala mina raqama valavatia za na poko leluna.
17 Beto kepore maka tinoni mina totoni na vaini koregana za na tototoni vaini leluna. Ura mina vei aza, nari za pala mina tapokata za na tototoni vaini leluna, ko mina tigitigi kijara keninana za na vaini. Goto na vaini koregana za mina tatoto lao tugu pa tototona koregana ko ari kori doru za mari takopu valeana beto,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Salania Maka Reko beto za Vatoa Mulea na Tuna Reko Maka Tiolata Matamata
(Maka 5.21-43; Luke 8.40-56)

18 Totonai za korapa paranga vei zara i Jisu, za kamu opo ovoro sori tungutungu pa moena aza za maka tiolata matamata tadiria na Jiu, ko ari za gua vei, <<Na tuqu maqota za koni uke gu, ba qa nyoroguanigo ko bu lame vaoponi na limamu ko bi toa mule qa gua,>> za gua aza.
19 Nari za turu i Jisu beto ria na nana sepele ko qari tutia za na tinoni aza.
20 Ego maka reko aza za varajani na mo malea ko za kole gu vakeni orungu ka manogori aoro za tuti pa liguna ko za ulia za na uquna na poko ti Jisu.
21 Za kole paraparanga golomo makana, <<Vei ba ulia gu nana poko, nari ba ba tasalanaqua gu ara,>> za gua.
22 Ko za balinga mule za gua i Jisu nari za batia za na reko, ko ari za guni vei, <<Mu varene, tuqu! Na mua rangerange za tori salanigo tu,>> za gua aza. Nari za na totozo tugu aza za tasalana gu za na reko aza.
23 Ego totonai za lao kamu pa ruma tana tiolata matamata i Jisu, nari za batiria aza ria na tinoni qari lukana popoelai na romaroma beto qari lukana kebokebo,
24 za ari za gudi vei, <<Mu taloi kenimiu gamu! Ura zake uke za na reko peki ani, goto za korapa gu putagana! >> za gua. Tonai za paranga vei aza nari za qari auni ria doru tinoni aza.
25 Ko tonai qari votu beto pa peguru ria doru, za luge i Jisu ko za arua na limana na reko nari za tatakole za na reko.
26 Ko na nongorona na roiti ani za tapiara lekoia doruna na kota aza.

9:13 Gosea 6.6.

I Jisu za Salanaria Kori Tinoni Nake Batabatadi

27 Ego totonai za taloi ketakoi i Jisu za kori
tinoni nake batabatadi za qari tutia aza, ko
qari velavela votu, ari qari gua vei, <<Tuna
i Devita, mu roquroqu tokadigami,>> qari
gua.
28 Tonai za luge pa ruma i Jisu nari za
ari kori tinoni nake batabatadi ba qari lao
tugu luge. Nari za nanazaria i Jisu, <<Ae
vei, gamu vazozotoa tugu gamu kori za ara
mana boka salanagamu gamu kori? >> za
gudi.
Nari za ari qari guni vei, <<E, Bangara!>>
qari gua.
29 Nari za uliria i Jisu za na matadi beto ari
za gua vei, <<Aza vei gamu vazozotoa gamu
kori za mi gore votu vadigamu!>> za gudi.
30 Nari za qari batabatadia tugu za na
matadi ari kori. Beto za paranga vabalauria
i Jisu ari kori, ari za gudi vei, <<Keta ule vadi
ria na tinoni za na roiti ani,>> za gudi.
31 Ba qari taloi keni ari kori, ko qari
vavavakatoni doru kota ketakoi za na
veveina aza.

I Jisu za Salania na Tinoni za Poka

32 Ego pa ligudi gu qari keni ari kori ari,
za qari toka kamuni tana ria kaki tinoni za
maka tinoni za lugea na tomete ikikerena
ko za poka.
33 Tonai za iju pale i Jisu za na tomete
ikerena ani nari za podalai paranga gu za
na tinoni aza. Ko qari gabara beto ria na
minete tinoni, ko ari qari gua vei, <<Za
oqoro pore tabata pa Izireli za na zakazava
vevei ari,>> qari gua ria.
34 Ba qari paranga ria na Parese, <<Na
bangaradi gu ria na tomete ikikeredi* za
vani na neqi za boka iju paledi ria na tomete
ikikeredi zana,>> qari gua ria.

I Jisu za Roquroquria Ria na Tinoni

35 Ego za rerege betoria i Jisu ria na
guguzu lavalavatadi na guguzu pekipekidi.
Ko za varivagigalai aza pa ruma varivarika-
muna, za taraeni aza za na nongoro leana
na veveina na binangara tana Tamaza, beto
za salanaria aza ria na tinoni qari vavara-
jadi na okokoto mo na vagauru.
36 Totonai za dogoro laoria aza ria na
minete tinoni, za roquroqu vitivitigiria, ura
qari vevei rerege beto qari nyunyala vei na
sipi kepore na dia sepati.
37 Nari ari za gudi vei ria na nana sepele,
<<Qari matua nyanyalu ria na vuvua, ba ria
na tinoni ababu za qari vizaviza gu.
38 Ko mu varavara lao tana Bangaradi na
umuma, ko mi garunuria na tinoni roiti ko
mari ababu pa nana inuma,>> za gua i Jisu.

10

Ari ka Manogori Tinoni Tagarunudi
(Maka 3.13-19; Luke 6.12-16)

1 Ego za kuku varikamudi i Jisu ari ka
manogori sepele ko za vadi na neqi ko mari
ijiju paledi na tomete ikikeredi, mari salana
paledi na okokoto mo beto doru vagauru za
gudi.
2 Ko ari ria na izongodi ari ka manogori
tinoni tagarunudi: momoe, i Saimone
(maka izongona i Pita) beto i Aduru (na
taina i Pita), i Jekopi beto i Jone na taina
(Ari kori tuna i Jebeti),
3 i Pilipi, i Batolomiu, i Tomasi, i Matiu aza
na tinoni tekuteku takisi, i Jekopi na tuna i
Alepiasi, i Tadiasi,
4 i Saimone aza perangaina za somanadi
ria qari raja adu pale na qavuna pa Romu,
beto i Jiudasi Isikarioti aza za gabala kanai
i Jisu.

Na Garunudi ari ka Manogori Tinoni Tagarunudi
(Maka 6.7-13; Luke 9.1-6)

5 Ko ari ka manogori ari za vavanauria
i Jisu beto za garunuria, ari za gudi vei,
<<Munake lao tadiria na tinoni karovodi
beto munake lugeria na guguguzu tadiria
na tinoni Sameria.
6 Goto mu lao tadiria na tinoni Izireli ria
qari vei na sipi mumadi.
7 Mu lao ko mu tarae, ari mu gua vei,
<Na binangara pa noka za mi togagita gu za
gua,> mu gua.
8 Mu salanaria ria qari mo, vatoa muleria
ria qari uke, mu taloso valiosoria ria qari
poqupoqu, beto mu iju paledi ria na tomete
ikikeredi. Gamu ke vaia aza gamu tekua, ko
muke vavaini aza gamu variiani.
9 Muke pogozo qolo, na siliva, babi kaki
poata pa miu kurakurani poata.
10 Muke pogozia maka mane, muke
pogozo vakori poko, muke pogozo sadolo
babi na opata pa miu rerege. Na tinoni
roiti za pada tugu ko mina taiani za nana
tekutekuna.
11 Totonai muna kamua maka guguzu
lavata babi na guguzu peki, za mu lugea
na guguzu aza ko mu dogoro nyaqoa za
maka tinoni mina qeradigamu ko mina
vatogagamu. Muna suvere gu tana tinganai
muna loia na ia aza za gamu.
12 Tonai muna luge pa ruma za mu gozoro
qeraqeradi ria na tinoni ketakoi.
13 Vei mari vakamu valeanagamu ria pa
ruma aza, za mu tepai na Tamaza ko mi
manadi. Goto vei marike tavaraguadigamu
ria, za mu teku muleni na miu bule.

* **9:34** I Setani za na bangaradi ria na tomete ikikeredi.

14 Vei kaki ruma babi na guguzu za barike
nyorogua vakamugamu beto barike ny-
orogua nongorogamu, nari za mu turu iolo
votu pa ia aza beto mu tavuzu paledi pa
nenemiu za na kavuruni pezo pa guguzu
aza.
15 Ma poja zozotodigamu ara za gamu:
mina jolani na varituti qari gozoria ria pa
Sodomo beto pa Qomora za na varituti tana
Tamaza mina gozoria na guguzu aza na
rane varituti,>> za gua i Jisu.

Ria na Tinoni Tagarunudi mari Takomiti Vikevikere
(Maka 13.9-13; Luke 21.12-17)

16 <<Vainongoro! Qa garunu lao vei-
digamu na sipi tadiria na godo vulupu
pirudi ara za gamu. Mu suvere vabalabalau
vei ria na dole beto mu lioso pa miu uana vei
na kuru.
17 Mu suvere vabalabalaudi ria na tinoni.
Ura pala mari aru tamanagamu, ko mari
toka laodigamu pa varituti, beto mari ma-
jamajagamu pa dia ruma varivarikamuna.
18 Pana laequ ara za pala mari toka ragata
laodigamu pa moedi ria na qavuna beto
na bangabangara, ko muna ule votuni na
nongoro leana tadiria beto tadiria na tinoni
karovodi.
19 Totonai mari toka laodigamu pa var-
ituti, za munake takulangani gamu za na za
muna poja toketokedigamu makamiu. Ura
tonai mina kamua tu za na totozo paranga
tadigamu za muna taiani gamu aza vei
muna pojadi gamu.
20 Ura nake gamu za muna kole paranga,
goto na Ongonguna na Tamamiu tu za mina
ule vadigamu aza muna pojai.
21 Ria na tamatamatazi marene za pala
mari varivalao pa uke, na tamadi mina
veidi tugu na nana koburu, ria na koburu
mari rajaria ria na tinadi na tamadi ko mari
vaukeria.
22 Doru tinoni za pala marike
tavaraguadigamu ura koko vei gamu
tutiziu ara. Ba aza za vangaju kamua na
betobetona za mina taalo.
23 Tonai mari komiti vikevikeregamu ria
na tinoni pa maka guguzu za mu uku
laomiu pa maka goto guguzu. Ura ma poja
zozotodigamu ara gamu: pala muna oqoro
vaokoto betoria gamu ria na miu roiti pa
doru guguzu pa Izireli, za mina mule lame
gu za na Tuna na Tinoni.
24 Na sepele zake lavata jolani za na nana
tinoni varivagigalai. Beto na pinauzu zake
lavata jolani za na nana bangara.
25 Za pada gu za na sepele mina varitoto
vei na nana tinoni varivagigalai, beto za
pada gu za na pinauzu mina varitoto vei
na nana bangara. Vei ara na miu tinoni
matamata mari gigalaniziu i Beelizebulu,*
nari za gamu na qua tinoni za pala mina
nongoro ikere jola mutu za na izongo mari
kukudigamu!>> za gua i Jisu.

Aza Mu Matagutuni
(Luke 12.2-7)

26 <<Ko muke matagutudi ria na tinoni
ria. Ura doru zakaza paedi za pala mari
tabata votu beto doru zakaza golomodi za
mari tagilagila.
27 Aza qa ule vadigamu ara pa ro-
rodomona za mu vavakatoni pa kabekaber-
ena, beto aza gamu nongoria pa paena za
mu velavelani pa are ruma.
28 Muke matagutudi ria qari boka vaukea
na tini ba qarike boka vaukea na ongongu.
Goto na Tamaza tu za mu matagutuni gamu.
Aza za mina boka piaria na vaukeria na
toa tini beto na ongongumiu ko mina boka
valaogamu pa heli.†
29 Maka pene peki gu na vaidi za kori kiri
tu, ba zake pae tu pa roquroqu tana Tamaza
za totonai za lotu pa pezo maka ari kori kiri
ari.
30 Ko gamu ba doru vurungumiu pa batu-
miu ba za tori nguti betoria tu na Tamaza.
31 Ko muke matamatagutu. Gamu za
gamu poreveveina joladi kubo ngavulu
avara kiri,>> za gua i Jisu.

Ria Qari Uleni beto Ria Qari Kilu Pale i Jisu
(Luke 12.8-9)

32 <<Aza za ule votuni pa moedi ria na
tinoni za aza maka tinoni taqu mina gua, za
ara ba mana ule votuni tugu aza pa moena
na Tamaqu pa noka aza.
33 Goto na tinoni za kilu paleniziu ara pa
moedi ria na tinoni, za ara mana kilu paleni
tugu pa moena na Tamaqu pa noka aza,>>
za gua i Jisu.

Na Bule beto na Varipera
(Luke 12.51-53; 14.26-27)

34 <<Keta mu roquroqua gamu za na bule
za qa pogozo lameni ara pa pezo keta mu
gua. Dai, nake bule za qa pogozo lameni
ara, goto na benete varipikatai tu.
35 Qa lame ara ko ma varipikataidi ria na
tuna marene beto na tamana, na tuna reko
beto na tinana, beto na tamatamaivana
beto na tamatamaroana qa gua.

---

* **10:25** I ***Beelizebulu*** za na bangaradi ria na tomete. † **10:28** Na paranga za tapeluku ***heli*** pani za pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena za na izongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qari gonagona pale nyanyao na ikika beto qari vatoni iku na rane na bongi ko na iku za toa laona gu doru totozo. Pa Vinaego Koregana za pa heli na ia qari lao ria qari gozoria na vinakilasa tana Tamaza. Dogoria vei pa 5.22, 29, 30; 18.9; 23.15, 33.

36 Ria na kana ikeredi jola tana tinoni za
mina ari ka viza gu pa nana tatamana.
37 Aza za roquroquria na tamana babi na
tinana jolani za roquroquziu ara za zake
pada ko mina sepele taqu. Aza za roquro-
qua na tuna marene babi na tuna reko
jolani za roquroquziu ara za zake pada ko
mina sepele taqu.
38 Aza zake pogozia na nana korosi ko
mina tutiziu ara, za nake padana tugu ko
mina sepele taqu aza.
39 Aza za kole gu tapatianani na nana toa
tini, za mina saivia tugu aza za nana toa. Ba
aza za gona pale nana toa pa laequ ara za
mina izongia tugu za nana toa,>> za gua i
Jisu.

Na Pinia

40 <<Aza za vakamugamu gamu za vaka-
muziu tugu ara, aza za vakamuziu ara za
vakamua tugu aza za garunuziu ara.
41 Aza za vakamua na tinoni korokoro-
tai ura na tinoni korokorotai aza, za aza
mina somana tekua za na pinia tana tinoni
korokorotai. Aza za vakamua na tinoni
tuvizina ura na tinoni tuvizina aza, aza
mina somana tekua za na pinia tana tinoni
tuvizina.
42 Aza mina vani maka kapa pie lomozo
za maka aza nake poreveveina ari ura aza
za na sepele taqu, nari za ara ma poja zozo-
todigamu gamu: aza mina tekua zozoto za
na pinia,>> za gua i Jisu.

11

1 Totonai za beto vavanauria ari ka
manogori nana sepele i Jisu, nari za taloi
ketakoi ko za keni varivagigalai beto za
tarae pa guguguzu pa ia ketakoi.

Ria na Tinoni Pogozo Nongoro ti Jone
(Luke 7.18-35)

2 Ego za korapa suvere pa ruma varipiu i
Jone Paputaiso za nongoroni aza ria na roiti
za roitidi na Karisito, ko za garunu laodi aza
tana ria kaki nana sepele,
3 ko ari qari guni vei, <<Ae vei, ao tugu za
aza gami korapa adadonia gami na tinoni
pala mina lame gamiguni? Ba ae vei, maka
goto tu za mami adononi gami?>> qari gua.
4 Nari za oeria i Jisu ria, <<Mu mule lao ko
mu ule vani i Jone ria vei gamu nongororia
beto gamu batiria.
5 Na tinoni qarike batabata qari batabata,
ria na qao qari rerege, ria za vairia na
poqupoqu qari tataloso valioso, na tinoni
qari kiqili qari nongononongoro, na tinoni
ukedi qari toa mule, beto na nongoro leana
tana Tamaza za tatarae tadiria na tinoni
golabadi.
6 Mari tamana ria qarike nongoro nyun-
yalaniziu ara!>> za gua i Jisu.
7 Ego ko pa ligudi qari taloi keni ria na
sepele ti Jone ari, za pojai i Jisu tadiria na
minete tinoni za na veveina i Jone, ari za
gudi vei, <<Tonai gamu lao za gamu ti Jone
pa qega, za na za za mu lao dogoria gamu
gua? Maka tinoni za malei vei na equru bu-
ruburu za tajou vakanokanoko lao lameni
na gava?
8 Ba na za beka gamu nyorogua lao ba-
tia? Maka tinoni izizongo za pokopoko
valeleana? Dai, na tinoni qari pokopoko
valeana vei zara za pa ruma bangara tu qari
suvesuvere!
9 Ko na za zozoto za gamu nyorogua lao
dogoria gamu? Maka tinoni korokorotai? E,
ba ma pojadigamu ara: aza za poreveveina
joladi ria na tinoni korokorotai.
10 Ura i Jone gu za aza za pojai na veveina
na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei,
<Vainongoro! Ara qa garunu momoe laoni
za na qua tinoni pogozo nongoro,
ko mina vatana momoea za na zona tamu,>
za gua.
11 Ara ma poja zozotodigamu za gamu: za
kepore maka tinoni podona za poreveveina
jolani i Jone. Ba na tinoni za kepore veveina
jola pa binangara pa noka za poreveveina
jolani i Jone.
12 Za podalai totonai za kole tarae i Jone
Paputaiso ko za kamu koviria za na binan-
gara pa noka za qari rapatia ko ria na tinoni
tuara ikeredi qari saputu ragata tekua.
13 Ria doru tinoni korokorotai beto na
Vavanau ti Mosese za qari ulule votuni tin-
ganai qari lame kamua na totozo ti Jone.
14 Vei muna nyorogua vazozotoa za, i Jone
gu ani za i Elaija, aza za korapa lamelame-
nana qari guni ria.
15 Na tinoni za pore na talingana za mi
vainongoro valeana!
16 Na za mana vavavapadadi ara ria na
zazae tinoni ari? Ria na tinoni koviria za
qari vei gu ria na koburu qari nyumun-
yumudia pa ia makemaketina ko qari kole
varivarikuku karovo, ari qari kuku vei,
17 <Gami kerakera vadigamu na kera
varielava,
ba gamu gamuke peka tu!
Gami kera romaroma gami,
ba gamu gamuke lukana takulanga tu!
> qari gua.
18 Totonai za lame i Jone za boka madimadi
ko zake tekuteku beto zake bukubuku vaini
aza. Nari qari paranga ria na tinoni, <Za
kolea na tomete ikikerena za na bangara
zana!> qari guni.
19 Tonai za lame mule na Tuna na Tinoni
ko za tekuteku beto za buku, nari za ari
qari guni vei, <Dogoro! Za ngoja mota beto
na tinoni bukubukuna, na baere tadiria na

11:10 Malakai 1.2.

tinoni tekuteku takisi beto ria na tinoni seladi zana! > qari guni. Ba na tavagigala tana Tamaza za tabata votu pa vuana na toa tadiria na tinoni qari vazozotoa,>> za gua i Jisu.

Na Guguguzu Qarike Vazozoto
(Luke 10.13-15)

20 Ego ko za podalai tokeria i Jisu ria na guguzu ketakoi za roitidi ria na kubo roiti varivagabaradi aza, ura qarike gabala loiria na dia sela. Ari za gudi vei,

21 <<Mu takulangagemiu tu za gamu pa Korazini. Mu takulangagemiu tu gamu pa Betiseda! Vei bari taroiti tadiria na tinoni karovodi pa Turosi beto pa Sidoni ria na roiti varivagabaradi qari taroiti tadigamu koviria, za pa moa tu bari gabala loi paledi na dia sela ko bari bilubiludi na kau beto bari vazae poko tarikarikatadi ria!

22 Ba ma poja valeanadigamu ara za gamu: na rane varituti za mina jolani na varituti mari gozoria ria pa Turosi beto pa Sidoni za na varituti tana Tamaza muna gozoria gamu.

23 Goto gamu pa Kepaniami! Ae vei gamu roquroqua gamu za pala muna taovulu zaemiu pa noka? Dai, pala muna tagona vagore gu pa ia suvesuverena tadiria na tinoni ukedi! Ura bari taroiti tadiria pa Sodomo ria na roiti varivagabaradi qari taroiti tadigamu koviria, za bi korapa turu jolanana kamua tu pa rane pa ngenari za na guguzu aza.

24 Ma poja valeadigamu gu ara za gamu: na rane varituti za mina jolani na varituti mari gozoria ria pa Sodomo za na varituti tana Tamaza muna gozoria gamu,>> za gua i Jisu.

Lame Taqu ko Mu Minyere
(Luke 10.21-22)

25 Ego pa totozo aza za paranga vei ari i Jisu, <<Tamaqu, ao na Bangarana na oka beto na pezo. Qa paranga leana lao tamu ara, ura na zakazava ari za qu vapaeria ao tadi ria na tinoni gigigalaidi beto na bokabokadi beto qu vadogorodi ria qarike gigalai.

26 E, Tamaqu, ura aza tugu za vei za na nyorogua tamu.

27 Na Tamaqu za tori ianiziu tu ara doru zakazava, ko kepore za maka tinoni bi gilagilai na Tuna goto na Tamana gu, beto kepore za maka tinoni bi gilagilai na Tamana goto na Tuna gu beto ria gu za mijataria na Tuna ko za vakabere vadi na veveina na Tamaza.

28 Mae, lame taqu za gamu doru gamu pavu beto gamu pogozo mamata, ko ara ma vaminyeregamu.

29 Mu paku pogozia na qua pajavala beto mu vainongoro lame taqu, ura ara za qake tuara beto qa vapekai pa bulo, ko mu teku vani na minyere na miu toa.

30 Ura na pajavala taqu za munyala na paku pogozona, beto na pogozo taqu za kopele,>> za gua i Jisu.

12

I Jisu na Bangarana na Rane Minyere
(Maka 2.23-28; Luke 6.1-5)

1 Ego na totozo aza za rerege jola vei pa maka inuma vuiti na rane Minyere i Jisu. Ko ria na nana sepele za vairia na burana ko qari podalai ravuzu teku vuiti ko qari kole ngojagedi.

2 Ko tonai qari batiria qari roiti vei, nari za ria na Parese ari qari guni vei i Jisu, <<Dogoro! Ria na sepele tamu za qari roitini za na roiti zake tavamalumu ko mina taroiti na rane Minyere!>> qari gua ria.

3 Nari za oe laoria i Jisu ria, <<Ae vei gamu oqoro tiroamiu tu gamu aza na roiti za roitini i Devita beto ria na nana tinoni totonai qari burana ria?

4 Na vavakatona aza za lugea i Devita za na ruma tana Tamaza ko za gania za na bereti madina, aza zake vamalumia na Vavanau ko mina gania aza babi ria qari tutia goto ria gu na iama qari tavamalumuni.

5 Beto gamuke tiroamiu tu gamu pa Vavanau za ria na iama qari roitidi na dia roiti pa rane Minyere pa zelepade za qari majai tugu ria za na vavanauna na rane Minyere ba qarike tajutuni qari sela ria?

6 Ba ma pojadigamu ara za gamu: maka za poreveveina jolani na zelepade za korapa pani.

7 Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <Na variroqu varitokai za qa nyoroguani, nake vavavui,> za gua. Ko vei bu gilagila valeania miu gamu za na ginuana na paranga ani, za buke jutu goborodi na tinoni seladi gamu ria na tinoni qarike sela.

8 Ura na Tuna na Tinoni za na bangarana na rane Minyere,>> za gua i Jisu.

Na Tinoni za Raiqo maka Kale Limana
(Maka 3.1-6; Luke 6.6-11)

9 Ego ko za taloi ketakoi i Jisu, za lao pa maka ruma varivarikamuna tadiria na Jiu,

10 ko ketakoi za korapa za maka tinoni za raiqo maka kale limana. Ko ria qari korapa nyaqo rokaga ko bari jutuni kaki sela i Jisu za ari qari guni vei aza, <<Ae vei, na tavamalumuna pa Vavanau za na salana tinoni na rane Minyere?>> qari gua.

11 Nari za oe laoria i Jisu ria, ari za gua vei <<I zei gamu za izongia maka sipi ko bi lotu loposo pa oqili na rane Minyere za na sipi aza, nari za minake bako votuni na rane

12:4 1 Samuela 21.1-6. **12:7** Gosea 6.6.

tugu aza aza? Pala na rane tugu aza muna
bako votuni gamu aza!
12 Ba na tinoni tu za poreveveina jolani na
sipi! Ko za vamalumia gu na Vavanau za na
roitini na roiti leana na rane Minyere,>> za
gua i Jisu.
13 Beto nari za paranga laoa aza na tinoni
za raiqo maka kale limana, <<Mu radonia
na limamu,>> za guni. Ko za radonia aza za
na limana nari za leana soga vei tugu maka
kale limana.
14 Nari za qari taloi keni ko qari
varingodo roquroqu ria na Parese ko mari
vaukea i Jisu qari gua.

Na Nabulu Tamijatana tana Tamaza

15 Totonai za gilagilai i Jisu za na kukiti
tadiria ani, za za taloi keninana ketakoi aza.
Ko ria na minete tinoni lavata za qari tutia
aza, ko za salana betoria i Jisu ria doru.
16 Beto za pojadi ria ko marike vavavaka-
toni tadiria na tinoni za na veveina aza za
gua.
17 Ko ani za na vagore votuna na paranga
tana Bangara za pojai i Aisea, na tinoni
korokorotai, ari za gua vei,
18 <<Ani za na qua nabulu qa mijatia.
Aza qa roquroqua beto qa qerani ara.
Mana vakoleni na Ongonguqu aza,
ko ria na tinoni karovodi mina ule vadi
ria na inaalo.
19 Minake varitoke babi kuku velavela aza,
na mamalaingina minake tanongoro
pa zona.
20 Minake pakata pale maka kae suvege
maleina,
beto minake piju vaukea maka juke
nonona.
Ko mina toa vei aza aza
tinganai mari batia ria za na inaalo
taqu.
21 Ko tana mari vatogazia na dia totoravuzu
za ria na tinoni karovodi,>>
za gua za na Bangara.

I Jisu beto i Beelizebulu
(Maka 3.20-30; Luke 11.14-23; 12.10)

22 Ego pa liguna aza za qari toka kamuni
mule ti Jisu ria za maka tinoni za lugea na
tomete ikikerena ko zake vabatabatai beto
za vapokai tugu vei. Ko za salania i Jisu aza
ko za paranga beto za batabata soga.
23 Ko qari gabara beto ria na mineminete
tinoni, ko qari kole varivarinanaza, ari qari
gua vei, <<Palu ani tugu beka za na Tuna i
Devita?>> qari gua.
24 Ba ria na Parese za totonai qari nongo-
ria nari za ari qari gua vei, <<I Beelizebulu
aza na bangaradi gu na tomete ikikeredi za
vani na neqi ani, ko za vei za boka ijiju votu
paledi ria na tomete ikikeredi>> qari gua.
25 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu za na
dia roquroqu za vei zara ko ari za gudi
vei, <<Na binangara za tapikapikata ko qari
kole varivaripera mule makadi, za pala mi-
nake turu vamauru za na binangara aza.
Beto ko doru guguzu babi na tatamana qari
varipikapikatai za marike boka turu va-
mauru.
26 Ko vei maka pikatana ti Setani za bi ra-
jai gu mule za maka nana pikatana gu mule
makana, za tori tapikapikata tugu makana
i Setani, ko minake boka turu vamauru za
nana binangara aza.
27 Ko vei pa neqi gu ti Beelizebulu ba boka
iju paledi ria na tomete ikikeredi ara, nari
za i zei ropi za vadi na neqi ria na miu
sepele ko qari boka iju paledi ria na tomete
ikikeredi? Ko zara za vei za na roiti qari
roitini ria za uleni za gamu sela gu za gamu!
28 Dai, pa neqi tu tana Ongongu tana
Tamaza qa boka iju pale tomete ikikeredi
ara, ko na binangara tana Tamaza za tori
togagamu tu gamu koviria.
29 Ari mutu mu dogoro veini ko. Ke-
pore za maka tinoni mina boka lugea za
na leo ruma tana maka tinoni neqina ko
mina teku paledi za doru nana zakazava za
izongoria. Ba momoe za mina piu vakolea
mae tu za na tinoni neqina ani, beto tu nari
za mina boka luge laoa aza za na nana leo
ruma, ko mina boka tavuzu betoria ria doru
nana zakazava.
30 Aza zake somana vei taqu za za taleziu
ara aza, beto aza zake varikamu tokaniziu
ara za za varipipiarai aza.
31 Ko za vei aza za ma poja veidigamu
ari: doru sela beto na paranga ikeredi qari
vaakeni na Tamaza ria na tinoni, za mari
boka taleozoni gu. Ba na paranga ikeredi
qari vaakeni na Ongonguna na Tamaza za
marike taleozoni.
32 Aza za poja vikevikeria na Tuna na
Tinoni, za mina boka taleozoni gu. Ba aza za
poja vikevikeria na Ongu Tabuna za minake
taleozoni pa toa koviria beto kamua na ka-
mua,>> za gua i Jisu.

Na Suvege beto na Vuana
(Luke 6.43-45)

33 <<Vei mina leana za na suvegena na
suvege, za na vuana ba mari leadi tugu. Vei
mina ikerena za na suvegena na suvege,
za na vuana ba mari ikeredi tugu. Ura pa
vuana gu muna gilagilani ae veveina za na
suvege.
34 Boko tuni dole ikikeremiu! Ko na tinoni
ikikeredi vei gamu za pala marike boka
paranga votudi ria na zakazava leadi. Ura
aza tugu za pugele ojojongo pa bulo za
tapoja votu pa nguju.

12:21 Aisea 42.1-4.

35 Na tinoni leana za vavoturia ria na
uana leadi qari pugele pa bulona, goto na
tinoni ikikerena za vavoturia ria na uana
ikikeredi qari pugele pa bulona.
36 Ba ma poja valeanadigamu ara za
gamu: na rane varituti za ria tinoni za
mari okokoto vakaberia tana Tamaza za na
ginuana qari pojaria ria doru paranga qari
vokele gobororia.
37 Ura doru mua paranga tugu qu po-
jaria ao za pala mari tuti mulenigo. Ko na
mua paranga tugu mina uleni za vei muna
talegazani za ba muna gozoria ao za na
vinakilasa pa varituti tana Tamaza,>> za
gua i Jisu.

Kaki Tinoni Matamata qari Tepai maka Roiti Varivagabarana
(Maka 8.11-12; Luke 11.29-32)

38 Pa liguna za vei zara, za qari lao
nanazia ria kaki qari varivagigalaini na Va-
vanau beto ria na Parese i Jisu, <<Tinoni
varivagigalai, gami nyorogua batia gami
za maka roiti varivagabarana jola tana
Tamaza bu roiti votuni ao,>> qari guni.
39 Nari za ari za gudi vei i Jisu ria, <<Na
zazae tinoni ikikerena beto na vakevake-
porea na Tamaza za korapa nyoroguani
maka roiti varivagabarana jola! E, ba ke-
pore za maka roiti varivagabarana muna
tavadogoroni, goto aza tugu makana gu na
roiti varivagabarana za taroiti ti Jona na
tinoni korokorotai.
40 Maka moqaza podeke vei tugu za su-
vere kue rane beto kue bongi pa leo ia-
pana na igana i Jona, za mina vei tugu
za na Tuna na Tinoni. Mina kue ranena
tugu beto kue bongina tugu pa bevi vari-
varigolomona aza, beto za mina toa mule.
41 Na rane varituti za pala mari turu ko
mari tutidigamu ria na tinoni pa Ninive
za gamu na zazae tinoni koviria. Ura ria
za qari gabala za totonai qari nongoria na
taraena i Jona. Goto dogoro tu ko, za korapa
gu pani koviria za maka aza za poreveveina
jolani i Jona.
42 Na rane varituti za pala mina turu
na kalao pa Siba ko mina tutidigamu za
gamu na zazae tinoni koviria. Ura na
kakazana jola za nana rerege koko lame
vei pa nana guguzu totonai za kamu non-
goria za na varivagigalai bokabokana ti
Solomone. Goto gamu za dogoro tu ko,
za korapa gu pani koviria za maka aza za
poreveveina jolani i Solomone,>> za gua i
Jisu.

Na Gabala Ligu tana Tomete Ikikerena
(Luke 11.24-26)

43 <<Totonai za taloi tana tinoni za maka
tomete ikikerena, za keni lekoia aza za na
ia kepore maka zavana ko za nyaqoa za
ketakoi mi suvere minyere za gua. Ba zake
batia aza za maka ia ketakoi bi boka suvere.
44 Nari za paranga gu, <Ma mule vatuvizi
gu pa qua ruma ketakoi qa suvere peran-
gaina ara,> za gua. Ko za mule za gua nari
za batia na kobakobana ko za tori tasaqu
valioso na tavatana valeana tu za na ruma.
45 Nari za mule keni aza ko za keni toka
kamudi ari ka vitu tomete qari ikere jolani
makana, ko qari kamu suveria za na ruma
aza. Ko tonai za na toa tana tinoni aza
za ikere jolani na totozo momoe. Mina
vei putaputa tugu aza za na zazae tinoni
ikikeredi koviria,>> za gua i Jisu.

Na Tinana beto Ria na Taina i Jisu
(Maka 3.31-35; Luke 8.19-21)

46 Tonai za korapa paraparangaria i Jisu
ria na tinoni, za kamu turu pa sebesebe
ruma za na tinana beto ria na taina marene,
ko mari parangia aza qari gua.
47 Ko maka ria qari korapa varikamu ke-
takoi za paranga laoa aza, ari za gua vei
<<Qokolo, na tinamu beto ko ria na taimu
marene za qari korapa turu adonigo pa
peguru. Qari nyorogua parangaigo qari
gua,>>* za guni.
48 Ba za oe laoa i Jisu aza, <<I zei za na
tinaqu beto ari zei za na taiqu marene?>>
za gua.
49 Beto za uduku laoria ria nana sepele
beto za paranga, <<Ari ria na tinaqu na
taiqu marene!
50 Ura aza na tinoni za roitini aza vei za
nyoroguani na Tamaqu pa noka za aza tugu
za na taiqu marene, na luluqu reko beto na
tinaqu,>> za gua aza.

13

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni Umuma
(Maka 4.1-9; Luke 8.4-8)

1 Ego na rane tugu aza za taloi pa ruma
aza i Jisu, ko za lao pa keketaina na ovuku
ko za nyumu ketakoi.
2 Na minete tinoni lavata za qari varika-
muni aza, ko za lao tu zae ko za nyumu
pa maka koaka aza. Goto na puku minete
tinoni za qari turu gu pa paroparona.
3 Ko kubo zakazava za vagigalaidi aza pa
vavakato vavapada. Ko za vavakato vei ari
aza.
<<Kolenana za maka tinoni umuma za
keni iparadi na kiko pa nana inuma.
4 Totonai za kole iparadi aza ria na kiko,
za kaki za qari lotu lao pa lodaka zona pa
rereregena tana tinoni, ko qari tatava kamu
na manugu ko qari tobiki gani betoria na
gedi.

* **12:47** Kaki kutikuti kolekoledi zake koleria na pikata 47.

5 Goto kaki mule za qari lotu lao pa buturuna ketakoi zake kubo pezona. Ko qarike oriavo tugu pidokodia za na kiko ria, ura zake kubo na pezo.
6 Ba tonai za zagere gu na tapo nari za alanga vamaleiria, ura za kepore na bageredi.
7 Goto kaki kiko mule za qari lotu lao pa gazoro varivarioka, ko za pilu vaukeria na gazoro varivarioka.
8 Goto kaki kiko za qari lotu lao pa pezo masuruna ko qari vua valeana. Ko kaki za qari vua gogoto, kaki za qari vua vonomongavulu, goto kaki za qari vua uengavulu.
9 Aza za kolenana talingana za mi vainongoro valeana!>> za gua i Jisu.

Na Ginuana za Varivagigalai pa Vavakato Vavapada i Jisu
(Maka 4.10-12; Luke 8.9-10)

10 Ego aza tugu za beto za qari rijo lao tata ko qari nanazia ria na nana sepele i Jisu, <<Ae za vei ko qu varoitiria tu na vavakato vavapada ao tonai qu parangaria ria na tinoni?>> qari guni.
11 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Ura gamu gamu tori taiani tu za na gigalai golomona na binangara pa noka ko gamu gilagilaimiu, ba tadiria na tinoni za korapa pae.
12 Aza na tinoni za tori porenana tu za mina taia mutugu ko mina pugele nyonyoa na nana. Aza na tinoni za keporenana za aza tugu iapeki za izongia ba mina tateku pale tugu.
13 Na ginuana qa varivagigalaidi na vavakato vavapada za ura qari dogodogoro tugu ria ba qarike batabata, qari vainongoro tugu ba qarike nongononongoro beto qarike vakaberiadia maka za.
14 Ko za gore votu tugu tadiria za na korokorotai ti Aisea, aza ari za gua vei,
<Muna nongoro ko muna nongoro za gamu,
ba munake vakaberia.
Muna dogoro ko muna dogoro za gamu,
ba munake batia.
15 Ura na bulodi na tinoni ari za dupa
na talingadi za kiqili patu
beto na matadi qarike batabata.
Keta mari batabatani na matadi,
mari nongononongoro na talingadi,
beto mi tavagigala na bulodi
ko mari gabala mule lame
ko ara ma salanaria,>
za gua na Tamaza.
16 Ba gamu gamu tamana za gamu, ura gamu boka dogodogoro vatavagigala beto na nonongoro vakoititi.
17 Ura ma poja zozotodigamu ara za gamu: na zoku ria na tinoni korokorotai beto ria na tinoni tuvizidi pa moa za qari nyoroguani ko bari batiria ba bari nongoria ria qe gua na zakazava gamu batiria beto gamu nongororia gamu ari, ba qarike boka,>> za gua i Jisu.

Na Vakaberena na Vavakato Vavapadana na Tinoni Umuma
(Maka 4.13-20; Luke 8.11-15)

18 <<Ego mu vainongoroni za na ginuana na vavakato vavapadana na tinoni umuma.
19 Na tinoni za nongoria na nongorona na binangara tana Tamaza ba zake vakaberia za lame na kutana nikerena ko za teku pale za na nongoro za tavavuvuzu pa bulona. Na tinoni aza za vei na kiko za tavavuvuzu pa lodaka zona.
20 Goto na kiko za tavavuvuzu pa pezo buturuna, za vei tugu na tinoni tonai za nongoria na nongoro nari zake oriavo tugu teku qeraqerani.
21 Ba zake bagere valeana pa nana toa makana ko zake kole zovai pa nana toa. Ko tonai za raja za na tapata beto qari komitia na tinoni pa ginuana vei za vazozotoa na nongoro aza, nari zake oriavo tugu lotunana.
22 Goto na kiko za tavavuvuzu pa gazoro varivarioka, za vei na tinoni za nongoria na nongoro ba na tapatiana qari kole pa toa beto na roqu totodi na izizongo pa pezo za pilua za na nongoro aza ko zake vua valeana.
23 Goto na kiko za tavavuvuzu pa pezo masuruna za vei na tinoni za nongoria na nongoro beto za vakaberia. Aza za vua valeana ko za vua gogoto, na vonomongavulu beto na uengavulu,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Buruburu ikeredi

24 Ego za vavakatoni mule i Jisu tadiria za maka vavakato vavapada, ari za gudi vei, <<Na binangara pa noka za maka moqaza podeke vei tonai za keni vavuvuzia na kiko leana pa nana inuma za maka tinoni.
25 Ba maka bongi totonai qari korapa puta beto ria doru tinoni za kamu za maka nana kana, ko za vavuvuzu vavarisomanai laodi na kiko ikikeredi za ketakoi za tori tavavuvuzu tu za na kiko leadi, beto ko za turu ko za keninana.
26 Tonai qari pidoko za na umuma ko qari podalai vua, nari za qari tabata pikata ria na buruburu ikikeredi qari toa varisomanai.
27 Nari qari lao tana tinoni porenana inuma ria na pinauzu, ko ari qari gua vei, <Bangara, beko na kiko leadi gu za qu vavuvuzuria ao pa mua inuma, uve? Ko pae na koko lame veidi ria na buruburu ikikeredi qari toa pa inuma?> qari gua ria.

13:15 Aisea 6.9-10.

28 Nari za oe lao aza, <Na kana za roiti vei
ani,> za gua aza.
Nari qari paranga ria na pinauzu, <Ko ae
vei qu nyoroguadigami ko mami keni sobu-
sobulu paledi ria na buruburu ikikeredi?>
qari gua.
29 Ba za paranga za na tinoni porenana
inuma, <Dai, ura vei muna sobulu paledi
gamu koviria, za pala muna sobulu kale
tavitidi kaki umuma leadi.
30 Goto loiria ko mari makarai toa varika-
mudia tinganai mina kamua na totozo
ababu. Totonai tu mina kamua na totozo
ababu, za pala mana garunuria ara ria na
tinoni ababu, ko mari sobulu momoe paledi
ria na buruburu ikikeredi, beto mari piu
varivarikamudi ko mari vato paledi pa iku.
Beto za mari tubo varikamudi ria na vua
matua leadi ko mari vakoleria pa qua ruma
vavakole ganiganina,> za gua,>> za gua i
Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Kiko Masitadi
(Maka 4.30-32; Luke 13.18-19)
31 Beto za vavakatoni mule i Jisu tadiria
za maka vavakato vavapada, ari za gua
vei, <<Na binangara pa noka za maka mo-
qaza podeke vei maka kiko masitadi za
tekua maka tinoni ko za vavuvuzia pa nana
inuma.
32 Za peki joladi doru kiko aza, ba to-
tonai za toa za lavata joladi doru umuma
pa inuma. Ko za juki suvege lavata ketakoi
aza, ko qari tatava kamu na manugu ko
qari okoto roitidia vorivori na alale pa doru
kaena,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vavakovuruni Palava
(Luke 13.20-21)
33 Beto za vavakatoni mule i Jisu tadiria
za maka vavakato vavapada, ari za gua
vei, <<Na binangara pa noka za vei na
vavakovuruni palava za tekua maka reko
ko za qaliri varisomanaini pa kue bakete
palava, ko za kovuru iolo beto tu za na
palava doruna,>> za gua i Jisu.

Na Ginuana za Varoitiria na Vavakato Vavapada i Jisu
(Maka 4.33-34)
34 Za kole varivagigalai laonana gu pa
vavakato vavapada i Jisu totonai za kole
varivagigalai tadiria na minete tinoni. Ko
kepore za maka nana vavakato lao tadiria
bike vavapodeke pa vavakato vavapada.
35 Za roiti vei ari aza ko za vagore votua za
aza vei za pojai na tinoni korokorotai, ari za
gua vei,
<<Mana paranga pa vavakato vavapada
ara.
Mana uledi ria na zakazava qari pae
podalai tu na kasia guguzu,>> za gua.

I Jisu za Vakaberia na Vavakatona na Buruburu ikeredi
36 Ego beto za taloi tadiria na minete
tinoni i Jisu ko za luge pa leo ruma, nari
za qari lao nanazia ria na nana sepele aza,
ari qari guni vei, <<Mu ule vadigami na
za ginuana za na vavakatona na buruburu
ikikeredi pa inuma,>> qari gua ria.
37 Nari za oe laoria i Jisu ria, ari za gua
vei, <<Aza za vavuvuzia na kiko leana za na
Tuna na Tinoni.
38 Na inuma za na kasia guguzu, ria na
kiko leadi ria na tinoni pa binangara tana
Tamaza, goto ria na buruburu ikikeredi za
ria na tinoni tana kutana nikerena.
39 Na kana aza za umadi ria na buruburu
ikikeredi za na bangaradi na tomete. Na
totozo ababu za na vinabetona na totozo,
goto ria na tinoni ababu ria na mateana.
40 Maka moqaza podeke vei qari tatubo
varikamu ria na buruburu ikeredi ari ko
qari tavato pale pa iku, za mina vei puta-
puta tugu aza za mina taroiti pa vinabetona
na totozo.
41 Na Tuna na Tinoni mina garunuria ria
na nana mateana ko mari mijata paledi
pa nana binangara ria doru zakazava vari-
vatatupe beto ria qari roiti vasela.
42 Ko mari tagona valao pa leo iku memea
ria ko ketakoi mari suvere lukana uui beto
mina ngingizi tu na livodi.
43 Goto ria na tinoni tuvizidi za mari
tolanga vei na kaberena na tapo pa binan-
gara tana Tamadi.
Aza za kolenana talingana za mi vainon-
goro valeana!>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Izizongo Kole Golomona
44 <<Na binangara pa noka za vei maka
izizongo poreveveina kole golomona pa
maka kobu pezo. Totonai za batia maka
tinoni za na izizongo ani nari za amu vakole
golomo sogai, beto ko za taloi qeraqera ko
za keni vavai betodi ria doru zakazava za
izongoria ko za vai tekua na nana za na
kobu pezo aza,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Patu Poreveveina Jola
45 <<Na binangara pa noka za vei mutugu
maka tinoni za nyaqo ukukeria na patu
leleadi na poreveveidi.
46 Ko tonai za batia maka aza za batabata
lea jola, nari za lao ko za vavai betodi ria
doru nana zakazava ko za vaitekua na nana
za na patu batabata lea jola ani,>> za gua i
Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vaqara

13:35 Kera Vatarazae 78.2.

47 <<Na binangara pa noka za vei mutugu
na vaqara za taipa lao pa kolo ko kubo
okokoto iganadi za qari kura pa leona.
48 Totonai za pugelia na igana za na
vaqara, za qari bako vaparoa pa parona ria
na tinoni abu ko qari kole mijataria ria na
igana. Ria na leadi za qari kuradi pa ku-
rakurana, goto ria nake leadi za qari gona
paledi.
49 Ko pala zara tugu mina vei za pa vina-
betona na totozo. Ria na mateana za mari
votu lao ko mari mijata paledi ria na tinoni
ikikeredi qari varisomanai tadiria na tinoni
tuvizidi.
50 Ko mari tagona valao pa leo iku memea
ria ko ketakoi mari lukana uui beto mina
ngingizi tu na livodi,>> za gua i Jisu.

Na Zakazava Leludi beto na Koregadi

51 Ego beto za nanazaria i Jisu ria na nana
sepele, ari za gua vei, <<Ae vei, gamu gilag-
ilaimiu tugu gamu ria na varivagigalai ari?
>> za gua.
Nari za, <<E,>> qari gua ria.
52 Nari ari za gudi vei, <<Ego ko za vei
za, ria doru tinoni varivagigalai pa Vavanau
ti Mosese qari tavagigalaini na veveina na
binangara pa noka za qari vei na tinoni za
vavoturia pa nana lose kopukopuni zakaza-
vana ria na varivagigalai koregadi beto na
leludi,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Takilu Pale pa Nazareti
(Maka 6.1-6; Luke 4.16-30)

53 Ego ko pa liguna za beto varivagigalaidi
i Jisu ria doru vavakato vavapada ari, za
taloi pa ia aza aza,
54 ko za lao pa nana guguzu ketakoi za
lavata zae ko za varivagigalai aza pa ruma
varivarikamuna ketakoi. Ko qari gabara
beto ria doru totonai qari nongoria na nana
varivagigalai. Ko qari paranga ria, <<Pae za
tekuni na bangara ani ria na gigigalai beto
na roiti varivagabaradi veveidi zara?
55 Taqe gilagilainada gu gita za na tinoni
ani! Na tuna gu na kamada ani! Na izong-
ona na tinana i Mere gu ke! Ko ria na taina
marene ari Jekopi i Josepa i Saimone beto i
Jiudasi gu ke!
56 Ko ria na luluna reko ba qari korapa gu
suvere tavitigita ari! Ko na tinoni ani pae za
butidi aza ria na varivagigalai beto na roiti
veveidi zara?>> qari gua.
57 Ko qari kilu pale ria aza.
Ba ari za gudi vei Jisu ria, <<Na tinoni ko-
rokorotai pa nana guguzu ketakoi za lavata
zae gu beto pa nana tatamana gu za zake
tatavaragua, goto pa goto guguzu tu za
tatavaragua,>> za gua aza.
58 Ko zake roitidi zoku roiti vari-
vagabaradi pa ia aza i Jisu, ura koko vei
ria na tinoni qarike vazozotoa aza.

14

Na Ukena i Jone Paputaiso
(Maka 6.14-29; Luke 9.7-9)

1 Pana totozo ria za nongoroni i Herodi,
na bangara pa ia pa Qalili, za na vavakatona
i Jisu.
2 Ko za pojadi ria na nana tiolata
lavalavata, ari za gudi vei, <<I Jone
Paputaiso zozoto gu ani!. Za toa mule
pa uke! Ko za vei za izongia aza za na
neqi ko za boka roitidi aza ria na roiti
varivagabaradi,>> za gua.
3 Ari za roquroqu vei aza ura perangaina
tu za tori garunuria tu i Herodi ria nana
tinoni ko qari piua i Jone Paputaiso ko qari
valugea pa ruma varipiu. Za tapiu aza pa
ginuguana gu i Herodiasi na maqotana i
Pilipi na taina.
4 Ura kaki totozo qari lao rari za vapoja
zozotoni i Jone Paputaiso i Herodi, ari za
guni vei, <<Zake tavamalumu pa Vavanau
za qu vei ao qu elavia i Herodiasi, ura na
maqotana tu na taimu aza,>> za guni.
5 Ko pa ginuana aza za i Herodi za ny-
orogua vaukea i Jone, ba za matagutudi
ria na tinoni Jiu ura ria na tinoni Jiu qari
vazozotoa za maka tinoni korokorotai tugu
i Jone qari gua.
6 Ego ba totonai za kamu za na rane podo
ti Herodi, za na tuna reko i Herodiasi za
lao kole pekapeka pa moedi ria na tinoni
qari tasoru valame pa varikamu. Ko za qera
vitivitigini i Herodi za na pekapekana aza,
7 ko za ule votu tarini na maulu aza za
doru zakazava mina tepai aza za mina vani
gu za guni za na reko ani.
8 Ko pa roquroqu tana tinana za lao
ti Herodi za na reko ko za tepa vei ari,
<<Mu petalani pa maka peleta ko mu va-
niziu koviria tugu za na batuna i Jone
Paputaiso,>> za gua.
9 Za takulanga vitivitigi i Herodi tonai
za nongoria na tepa tana reko, ba za tori
maulu vakole tu pa moedi ria na tinoni za
soruria, ko za pojadi gu ria na nana tinoni
ko mari vani gu aza vei za tepai na reko za
gua.
10 Ko za garunuria aza ria kaki nana
tinoni varipera, ko qari lao kujukia pa ruma
varipiu i Jone Paputaiso.
11 Beto za qari petalani pa maka peleta za
na batuna ko qari pogozo kamu vani za na
reko, beto za aza za lao vani za na tinana.
12 Pa liguna aza za qari lao pogozia ria
nana sepele za na kobukobu tinina i Jone,
ko qari keni golomia. Beto za qari keni
pojani i Jisu.

I Jisu za Vatekutekuria ka Lima Vuro Tinoni
(Maka 6.30-44; Luke 9.10-17; Jone 6.1-14)

13 Ego totonai za nongoroni i Jisu za
na veveina i Jone Paputaiso, za taloinana
ketakoi pa maka koaka aza ko za keni
vakaloinana pa maka ia kaloina. Ba tonai
qari nongoro ria na minete tinoni za aza, za
qari turu loidi ria na dia guguzu ko qari are
tutia i Jisu.
14 Totonai za tete paro i Jisu, za batia za na
puku minete tinoni lavata, ko za roquroqu
vitivitigiria aza ria ko za salanaria tugu aza
ria qari mo.
15 Totonai za gore za na veluvelu za qari
lao ria na nana sepele ko ari qari guni vei,
<<Koi, na ia kaloina kepore tinonina za pani
beto ko za tori papaka vitivitigi tu za na
rane. Ae vei bu garunu vakeniria tu tin-
ganai vei gugugu ria na tinoni ari ko bari
keni vaigedi ganigani makadi,>> qari gua
ria.
16 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Nake
padadi mari keni ria ari, goto gamu
makamiu za mu iadi kaki tekutekuna,>>
za gua.
17 Nari za qari paranga ria na nana sepele,
<<Aza tugu ka lima batu bereti peki gu beto
kori igana gu za ari,>> qari gua.
18 <<Ego mu pogozo lamedi pani,>> za gua
i Jisu.
19 Beto za pojadi aza ria doru na tinoni
ko qari nyumu beto pa buruburu, beto za
tekuria za ka lima bereti beto kori igana,
ko za enga zae pa noka beto za paranga
leanadi. Beto za kipakiparia za na bereti ko
za vadi ria na nana sepele, ko ria na sepele
qari iaria ria na tinoni.
20 Ko qari tekuteku ko qari pote beto ria
doru tinoni. Beto za qari tekuria ria na se-
pele za ka manogori topa ko qari vapugele
nyonyoadi na kipakipa ganigani kole joladi.
21 Na ngutidi ria na marene qari tekuteku
ari ka lima vuro, goto ria na reko beto ria na
koburu za qarike tanguti.

I Jisu za Rerege pa Vuliti Kolo
(Maka 6.45-52; Jone 6.16-21)

22 Ego pa liguna tugu aza, za pojadi i Jisu
ria na nana sepele ko mari zae pa koaka
ko mari karovo lao momoe pa maka kale
karovona na ovuku, goto aza mi suvere ko
mina garunu vamuleria mae na tinoni pa
okotodia guguguzu za gudi.
23 Pa liguna za vakeni betoria na tinoni, za
zagere zae pa maka kubo makana aza ko za
varavara. Ko totonai za gore na veluvelu, za
kole tugu suverenana makana ketakoi aza.
24 Ko tonai za tori zou lao tu pa korapa
kolo za na koaka, ko za vaqevulu lao lameni
na boguzu za na koaka, ura na gava turu
koimoa za viva.
25 Ego ko pa varikorapaina kue koloko
volavolaza ko za lao kamu pa vonomo
koloko volavolaza lea za rerege tuti lao pa
vuliti kolo i Jisu.
26 Totonai ria na sepele qari batia aza
za korapa rerege lame pa vuliti kolo, za
qari takulanga vitivitigi ria, <<Koi, maka
tomete za lamegana ani!>> qari gua, ko qari
velavela gagateana.
27 Nari zake oriavo tugu parangaria i Jisu,
ari za gua vei, <<Mu varene! Ara gu ani,
muke matagutu!>> za gua aza.
28 Nari za paranga lao i Pita, ari za guni
vei, <<Bangara, mina vei ao zozoto tugu
zana, za mu kukuziu ko ma rerege lao tamu
pa vuliti kolo,>> za gua aza.
29 <<Leana, mu rerege lame gu,>> za gua i
Jisu.
Nari za taloi tugu pa koaka i Pita ko za
podalai rerege lao ti Jisu pa vuliti kolo.
30 Ba totonai za vagilagilai i Pita za na
giburuna na gava nari za matagutu ko za
podalai dururu, nari za uui, <<Bangara, mu
aloziu!>> za gua.
31 Aza tugu za paranga vei zara i Pita nari
za kaqama lao aru tamania i Jisu za na
limana aza beto ari za guni vei, <<Za peki
jola za na mua rangerange! Ae za vei ko qu
orirabeke ao?>> za guni.
32 Ko totonai qari zae beto pa koaka ari
kori doru, za nogoto betonana za na gava.
33 Ko ria na sepele pa koaka za qari
vatarazaea i Jisu, ari qari gua vei, <<Zozoto
jola za ao tugu za na Tuna na Tamaza,>>
qari guni.

I Jisu za Salanaria Ria na Tinoni qari mo pa Qenesareti
(Maka 6.53-56)

34 Ego qari karovia ria za na ovuku Qalili
ko qari lao paro pa guguzu pa Qenesareti.
35 Ko qari dogoro gigalia ria na tinoni pa
ia aza i Jisu, ko qari vareregia pa varilivu-
taina na guguzu lavata aza za na nongorona
aza, ko qari okoto toka kamudi ti Jisu ria
doru tinoni qari mo.
36 Ko qari tepa jujukia i Jisu ko mari boka
ulia gu za na uquna nana poko qari gua.
Ko ria doru tinoni momodi qari ulia na uqu
poko tana, za qari tasalana beto tugu.

15

Na Varivagigalai Kolena Tadiria na Tinoni Jiu
(Maka 7.1-13)

1 Ego pa liguna aza za na koko veidi pa
Jerusalema qari kamu ria kaki Parese beto
ria qari varivagigalaini na Vavanau ko qari
lao nanazia i Jisu, ari qari gua vei,
2 <<Ae za vei za ria na sepele tamu za qari
majai na uana tututi tadiria na nada tite?
Ura qarike loqa lima momoe mae beto qari
tekuteku,>> qari gua.

3 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei,
<<Goto gamu za ae za vei ko gamu majai za
na garunu tana Tamaza ko gamu tutia gu
gamu na miu uana tututi makamiu?
4 Ura za paranga za na Tamaza, <Mu
valavatia na tamamu beto na tinamu,> za
gua, beto ko, <Aza za poja vikevikeria na
tamana beto na tinana za mina tavauke,> za
gua.
5 Ba gamu za gamu paranga tu za vei
maka tinoni bi parangia na tinana babi na
tamana, ari biguni, <Na zakazava ani za
pada ba boka tokanigo ao, ba qa tori valao
vani tu na Tamaza ara,> bi gua,
6 nari za <Minake kilu valavatia aza za na
tinana na tamana ba leana gu,> gamu gua
za gamu. Ko pa zona vei ani za gamu vake-
porea gamu za na paranga tana Tamaza,
ko gamu tutia gu gamu na miu uana tututi
makamiu.
7 Na tinoni jola vavabatamiu na seke-
sekemiu za gamu! Za zotonana gu za i Aisea
tonai za ululeni na veveimiu gamu:
8 <Ria na tinoni ari za qari valavataziu ara
pa beruberu ngujudi gu,
goto na bulodi za zou vitivitigi taqu.
9 Na goborona gu za na dia vinatarazaequ
ara,
qari varivagigalaidi na varivagigalaidi
na vinaturu tadiria na tinoni gu,> za gua,>>
za gua i Jisu.

Na Zakazava za Vapajia na Tinoni
(Maka 7.14-23)

10 Ego beto za kuku valameria i Jisu ria na
minete tinoni, ko ari za gudi vei, <<Mu vain-
ongoro ko mu vakoititia za aza vei mana
pojai ara!
11 Nake aza za teku ponyolia pa ngujuna
na tinoni za vapajia za na nana toa, goto
ria tu na zakazava qari votu lame vei pa
ngujuna za qari vapajia aza,>> za gua i Jisu.
12 Beto za qari lame ti Jisu ria na nana se-
pele ko ari qari guni vei, <<Qu gilagilaimua
tugu beka ao za qarike qerani ria na Parese
ria vei qu pojaria ao?>> qari gua.
13 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei,
<<Doru umuma zake umadi na Tamaqu pa
noka za mari tasobulu gonagona pale beto.
14 Ko muke pavu takulangadi ria. Ria na
tinoni varitoka nake batabatadi ria. Ba vei
na tinoni varitoka nake batabatana za mina
titai za maka tinoni nake batabatana mu-
tugu, za pala ari kori doru za mari makarai
lotu beto pa maka oqili,>> za gua aza.
15 Nari za oe lao i Pita, ari za guni vei,
<<Mu vakabere valeania tadigami za na
varivagigalai qu pojadi,>> za gua.
16 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Ko gamu ba
gamu korapa tugu rururamiu za?
17 Gamuke vakoinonoa tu gamu za na
zakazava za gania pa ngujuna na tinoni za
gore gu kole pa borina na tinoni beto za
votu keninana gu?
18 Goto ria tu qari votu vei pa nguju za na
koko veidi pa bulo, ko ria tu za qari vapajia
na toa tana tinoni.
19 Ura na koko lame veidi pa bulo ria
na roquroqu ikikeredi, na varivai, na
barabarata, na toa lulasana, na ikiko, na
jutu sekesekeria na goto tinoni, beto na poja
vikevikereria na goto tinoni.
20 Ari tu ria qari vapajia na toa tana
tinoni. Goto nake loqa lima mae beto na
tekuteku za zake vapajia na toa tana tinoni
aza,>> za gua i Jisu.

Na Rangerange tana Reko pa Kenani
(Maka 7.24-30)

21 Ego za iolo ketakoi i Jisu ko za taloi
keninana pa pikata ia pa Turosi beto pa
Sidoni.
22 Ko za taloi lame za maka reko Kenani
na suvesuverena pa guguzu aza, ko za kuku
lukalukana lao ti Jisu, <<Kei, Bangara! Ao
na Tuna i Devita! Mae ko mu roquroqu
tokaniziu! Na tuqu reko za lugea na tomete
ikikerena, ko za mo vitivitigi,>> za gua aza.
23 Ba zake pavu vagalani i Jisu aza. Beto
qari lame ria na sepele ko qari kole tepa
tokatokai ari qari guni vei aza, <<Mu iju
vamule kenia! Za korapa lukana tututigita
gita zana!>> qari gua.
24 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Ara za
qa tagarunu ko mana lao tadiria na tinoni
Izireli gu qari muma vei na sipi,>> za gua
aza.
25 Totonai za rerege lao tu za na reko
ani ko za lao nyumu sori tungutungu pa
moena i Jisu ko ari za gua vei, <<Tokaniziu,
Bangara!>> za gua.
26 Nari za oe i Jisu, ari za guni vei, <<Nake
leana za bi tateku za na ganigani tadiria na
koburu ko bi tavalao vadi na sie tapauzudi*
pa ruma,>> za gua aza.
27 Nari ari za gua vei za na reko ani, <<Zo-
tomua tugu Bangara, ba ria na sie pauzudi
ba qari kole gu adono ganigani vuvuzudi pa
tevolo tadiria qari pauzuria,>> za gua za na
reko.
28 Nari za oe i Jisu, ari za guni vei, <<Koi
tinaqu, na lavatana jola za na mua vazo-
zoto! Mi taroiti vanigo tu ropi za aza vei qu
nyoroguani ao,>> za gua. Ko na totozo tugu
aza za za tasalana za na tuna reko aza.

I Jisu za Salanaria Kubo Tinoni

15:4 Votu 20.12; Vavanau 5.16. **15:4** Votu 21.17; Iama 20.9. **15:9** Aisea 29.13. * **15:26** Ria na tinoni Jiu qari boka gigaladiria na sie ria na tinoni karovodi ura qarike vazozotoa na Tamaza.

29 Ego za taloi ketakoi i Jisu ko za poana
vei pa ovuku Qalili, beto za zagere zaea aza
za maka kubo ko za nyumu ketakoi.
30 Ego ko qari varikamu lame tana ria
zoku pukupuku minete tinoni. Qari okoto
toka lamedi tana ria qari qao, ria za uke kale
kaki kobu tinidi, ria nake batabatadi, ria na
poka beto kubo tinoni mo mule. Ko qari
lao loiria pa kekerena i Jisu, ko za salana
betoria i Jisu.
31 Ko qari gabara beto ria na tinoni tonai
qari batia na poka za paranga, ria za uke
kale na tinidi qari leana soga, na qao za
rerege beto nake batabatadi ba qari bata-
bata. Ko qari vatarazaea ria za na Tamaza
tadiria na tinoni Izireli.

I Jisu za Vatekutekuria ka Made Vuro Tinoni
(Maka 8.1-10)

32 Ego za kuku tekuria i Jisu ria na nana
sepele ko ari za gudi vei, <<Qa roquroqu
vitivitigiria ara ria na tinoni ari, ura tori
kue ranedi tu za qari kole tututi taqu ko
koviria za kepore maka zava mari tekua.
Qake nyoguani ara za ba garunu vakeni
buraburanaria, ura pala mari rake ko mari
tabulobulo pa zona,>> za gua aza.
33 Nari qari paranga ria na nana sepele,
<<E, ba na minete tinoni lavata ani ko pae
tana boka teku ganigani ko tana vatekuteku
vapoteria za pa ia kaloina vei ari? >> qari
gua ria.
34 <<Ka viza bereti za gamu izongia?>> za
gua i Jisu.
<<Ka vitu gu, beto ko ka viza igana
pekipekidi gu,>> qari gua ria.
35 Nari za pojadi i Jisu ria na minete tinoni
ko qari nyumu beto pa pezo.
36 Beto za tekuria aza za ka vitu bereti
beto vei tugu na igana, ko za paranga
leanadi, beto za kipakiparia, ko za vadi ria
na sepele ko ria na sepele qari ia lao vadi na
minete tinoni.
37 Ko qari tekuteku beto ria doru tinoni,
ko qari pote valeana beto. Beto za qari
tekuria ria na sepele za ka vitu topa, ko
qari vapugele nyonyoadi na ganigani kole
joladi.
38 Ko na ngutidi ria na tinoni qari
tekuteku ari ka made vuro na marene, goto
ria na reko beto ko ria na koburu za qarike
tanguti.
39 Ego ko pa liguna za garunu vamule
keniria i Jisu ria na minete tinoni, nari za
lao zae pa koaka aza, ko za toka lao vei tu
pa guguzu Magadani.

16

Ria na Tinoni Lavalavata qari Nyorogua batia Maka Roiti Varivagabarana
(Maka 8.11-13; Luke 12.54-56)

1 Ego qari lame dogoria i Jisu ria kaki
Parese beto ko na Sadusisi ko mari vagonai
aza qari gua, ko qari garunia aza ko mi roiti
vavotu vadi maka roiti varivagabarana jola
tana Tamaza, ko vei za mari vazozotoa na
koko lamena tugu tana Tamaza aza qari
gua.
2 Ba za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<(Totonai za gore na veluvelu, za ari gamu
gua vei za gamu, <Koi, pala mina bule za na
kota, ura za maqarea na oka!> gamu gua.
3 Goto na volavolaza za ari gamu gua vei,
<Koi, pala mina okoro za pa ngenari, ura
za varodomo beto za dudurumana za na
oka,> gamu gua. Gamu boka dogoro gilagi-
lai gamu za ae mina vevei na vavagalo kota
tonai gamu dogoria na oka, goto gamuke
boka dogoro gilagilai gamu ria na vinagilag-
ila pa totozo koviria.)*
4 Ao na zazae tinoni ikikeremu beto na
vakevakeporea na Tamaza za gamu korapa
nyoroguani maka roiti varivagabarana
jola? E, ba kepore za maka roiti vari-
vagabarana muna tavadogoroni, goto
aza tugu na roiti varivagabarana muna
tavadogoroni gamu za makana gu na roiti
varivagabarana za taroiti ti Jona na tinoni
korokorotai,>> za gudi. Beto za loiria ria ko
za keninana.

Na Vavakovuruni Palava tadiria na Parese beto na Sadusisi
(Maka 8.14-21)

5 Totonai qari toka karovo lao pa maka
kale karovona na ovuku za qari roqu muma
ria na sepele, ko qarike pogozo bereti besa.
6 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Muna bal-
auni na vavakovuruni palava tadiria na
Parese beto na Sadusisi,>> za gua aza.
7 Totonai qari nongoria za gua vei zara
aza, za qari kole variparanga mule makadi
ria, ari qari gua vei, <<Taqeke pogozo bereti
gita za korapa paranga vei zara,>> qari gua.
8 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu aza
na manugu qari kole pojai ria, ko ari za
gudi vei, <<Ae za vei ko gamu korapa vari-
variparangani gamu za aza na veveina ke-
pore gemiu bereti? Za peki jola na miu
rangerange za gamu!
9 Ae vei, gamu oqoro tugu vakoinonoa
gamu? Gamuke roqu vakoititia tu gamu za
totonai qa kipakiparia ka lima bereti ara, ko
qa iadi ari ka lima vuro tinoni? Ka viza topa
za gamu vapugeledi na ganigani kole joladi
gamu totonai?

* **16:3** Kaki kutikuti kolekoledi zake koleria za na kobuna pikata 2 beto na doruna na pikata 3.

10 Ko ae za vei za ka vitu bereti tonai qa
iadi ari ka made vuro tinoni? Ka viza topa
za gamu vapugeledi na ganigani kole joladi
gamu totonai?
11 Ae za vei ko gamuke boka vakoinonoa
tu gamu za nake bereti za qa korapa guni
ara? Mu kopu muledigamu pa vavakovu-
runi palava tadiria na Parese beto na Sadu-
sisi,>> za gua aza.
12 Tonai za qari gilagila kamua ria na
sepele za nake veveina na vavakovuruni
palava bereti za korapa vabalau muledi
aza, goto na varivagigalai tu tadiria na
Parese beto na Sadusisi za guni aza.

I Pita za Ule Votuni na Karisito
(Maka 8.27-30; Luke 9.18-21)

13 Ego za taloi keni i Jisu ko za lao pa maka
ia tata pa guguzu lavata pa Sizaria Pilipae.
Ko ketakoi za nanazaria i Jisu ria na nana
sepele, <<I zei qari guni ria na tinoni za na
Tuna na Tinoni?>> za gua aza.
14 Nari ari qari gua vei ria na sepele,
<<Kaki qari paranga i Jone Paputaiso qari
gua, kaki i Elaija qari gua, kaki i Jeremae ba
palu maka ria kaki goto tinoni korokorotai
qari gua,>> qari gua.
15 Nari ari za gudi vei, <<Goto gamu za i
zei gamuguniziu ara?>> za gua.
16 Nari za oe i Saimone Pita, ari za gua
vei, <<Ao za na Karisito, na Tuna na Tamaza
toana,>> za gua aza.
17 Nari za oea i Jisu, ari za guni vei, <<Na
tamanamu ao Saimone na tuna i Jona! Na
zozoto aza za nake ria na tinoni qari ule
vanigo ao, goto za ianigo zozoto na Tamaqu
tu ara pa noka.
18 Ma pojanigo ara ao: i Pita ao, na gin-
uana nizongomu za na Patu, ko pa patu
kokovana tugu ani za mana vaturua ara za
na qua ekelesia, ko na neqi tana uke minake
boka vakilasia za na ekelesia.
19 Mana vanigo ara ria na vidulu revan-
gana na binangara pa noka, ko aza vei qu
pukua ao pa pezo za mina tori tapuku tugu
pa noka, beto ko aza vei qu ruvatia ao
pa pezo za pa noka ba mina tori taruvata
tugu,>> za gua aza.
20 Beto za naquria i Jisu ria na nana sepele
ko marike vatavatarangeni za na veveina
aza tugu za na Karisito za gudi.

I Jisu za Vavakatoni za na nana Vitigi na Uke
(Maka 8.31-9.1; Luke 9.22-27)

21 Ego ko podalai tugu pana totozo aza
za podalai vavakato vakabere valeleanani
i Jisu tadiria na nana sepele za na veveina
nana vitigi. Ko ari za gudi vei, <<Pala mana
gore pa Jerusalema ara, ko mana gozoria na
vitigi tadiria na tiolata matamata, na kuta
iama, ria qari varivagigalaini na Vavanau,
beto ko mana tavauke. Ba pa vinaue rane
mana turu mule pa uke,>> za gua aza.
22 Nari za toka kaleni i Pita i Jisu ko za
tokea, ari za guni vei, <<Zake vamalumia na
Tamaza za vei aza, Bangara! Minake izongo
taroiti tamu za vei zara!>> za gua i Pita.
23 Nari za bata kekeria ko ari za guni vei
i Pita, <<Rijo keni taqu, Setani! Ao za na
kobukobu varivatatupe pa moequ ara, ura
ria na roquroqu ari za nake lame veidi tana
Tamaza, goto tana tinoni gu,>> za gua i Jisu.
24 Beto ari za gudi vei i Jisu ria na nana se-
pele, <<Na tinoni za nyorogua tutiziu ara, za
mi roqu muma paleni makana, mi pogozia
na nana korosi ko mi tutiziu ara.
25 Ura aza za nyorogua kopu valeanani na
nana toa makana za pala mina saivia tugu
za nana toa. Goto aza za gona pale na nana
toa pa ginuana za tutiziu ara za mina batia
tugu na toa.
26 Na za mina vagavoria na tinoni vei bi
gona pale na nana toa ko bi izongia za na
kasia gugusu doruna? Bi julingai tu! Ko na
za mina roitini aza ko mina boka teku sogai
za na nana toa? Bi mija tu!
27 Ura nake zovaina mina lame za na
Tuna na Tinoni beto ria na nana mateana.
Pala mina lame pa neqi tana Tamana ko
mina okoto vadi na pinia padana na dia
roiti ria doru tinoni.
28 Ma poja zozotodigamu ara gamu: kaki
gamu gamu korapa turu tavitiziu ara ari
za mari oqoro uke, za mari batia za na
lamena na Tuna na Tinoni mina lame vei na
Bangara,>> za gua i Jisu.

17

Za Dogoro Goto na Tinina i Jisu
(Maka 9.2-13; Luke 9.28-36)

1 Ego za jola gu ka vonomo rane, za
tokai i Jisu i Pita beto ari Jekopi i Jone kori
tamatazi, ko qari zagere zae pa maka kubo
ululuna ko qari kole suvere makadi ketakoi.
2 Ko tonai qari dogoro laoa i Jisu za dogoro
goto za na tinina. Na izumatana za tolanga
vei na tapo, goto na nana poko za keka
valavalaka.
3 Beto ani! Qari bola votu kamuria ari
Mosese i Elaija ko qari kole paraparangia i
Jisu.
4 Nari za paranga i Pita, ari za guni vei
i Jisu, <<Bangara, za vavagua jola za taqe
suvere gita pani! Vei muna valeania ao, za
ara ma roitini kue aqaqo; ko maka tamu,
maka ti Mosese, beto maka ti Elaija,>> za
gua aza.
5 Ko za korapa tugu paraparanga vei zara
i Pita, za lame maka lei keala ko za amu
vapaeria ria doru. Beto qari nongoria za
maka mamalaingi pa leona na lei ari za gua
vei, <<Ani za na Tuqu qa roquroqua beto qa

qera vitivitigini ara. Mu nongoria aza!>> za gua.

6 Totonai qari nongoria ari kue sepele za na mamalaingi nari za qari matagutu vitivitigi, ko qari gona nyumu pa pezo ko qari todongo.

7 Nari za lao i Jisu ko za uliria ari kue, beto ari za gudi vei, <<Turu, muke matagutu!>> za gua aza.

8 Ko tonai mari enga qari gua za kepore mule za maka tinoni bari batia goto i Jisu gu makana.

9 Tonai qari korapa mule gore na kokodi pa kubo, za naquria i Jisu ari kue, ari za gudi vei, <<Munake vavakatoni tana maka tinoni za na dogodogoro vei gamu batia gamu, koi vei tu mina tavaturu mule pa uke za na Tuna na Tinoni,>> za gudi.

10 Qari nanazia ria na sepele i Jisu, ari qari gua vei, <<Ae za vei ko qari paranga ria qari varivagigalaini na Vavanau pala i Elaija tu za mina mule lame momoe mae tonai mina oqoro kamu na Mesaea?>> qari guni.

11 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gua vei, <<E, i Elaija za mina lame momoe tugu ko mina vatana vatuvizi momoeria za doru zakazava.

12 Ba ma pojadigamu gamu: za tori mule lame momoe tu i Elaija, ba qarike dogoro gilagilai ria na tinoni aza, ko qari ngangangulu veini aza qari nyorogua veini. Ko na Tuna na Tinoni ba pala mari ngangangulu veini mutugu ria na tinoni,>> za gua i Jisu.

13 Ego ko ketakoi za qari gilagila vakabere valeania ria na sepele za i Jone Paputaiso gu za guni aza.

I Jisu za Salania maka Marene za Kolea na Tomete Ikikerena

(Maka 9.14-29; Luke 9.37-43)

14 Ego totonai qari gabala mule kamu tadiria na minete tinoni ria, za lao gona nyumu sori tungutungu pa moena i Jisu za maka tinoni,

15 ko za paranga, <<Bangara, mu roquroqu tokani na tuqu marene! Za vavaini na mo kirenge ko za vavaaru vikereni ko kaki totozo za valotu laoa tugu pa iku beto pa kolo.

16 Qa tori toka laoni tugu tadiria na mua sepele ba qarike boka salania,>> za gua aza.

17 Nari za oea i Jisu, ari za guni vei, <<Koi, gamu na zazae tinoni gamuke vazozoto beto gamuke gilagilai na tuvizi! Ae tu mina koi vei zovai vei za mana kole suvere tavitigamu na tapatianadigamu ara za gamu? Mu toka lameni taqu za na marene zana!>> za gua i Jisu.

18 Beto za iju pale i Jisu za na tomete ikikerena za kole tana marene, ko za votu keni tana, ko za tasalana tugu na totozo aza aza.

19 Beto za tonai qari suvere makadi tu za qari lame ti Jisu ria na sepele ko qari nanaza, <<Ae za vei ko gamike boka iju votuni gami za na tomete zana?>> qari gua.

20 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Ura koko vei za peki jola na miu rangerange! Ura ma poja zozotodigamu ara gamu: vei bu izongia iapeki rangerange bi podeke pekina vei maka kiko masitadi, za vei bu paranga veini gu ari za na kubo ani, <Mu rijo lao pa nari!> bu gua, za pala mina lao tugu. Kepore za maka zava mina tapatagamu.

21 (Na tomete ikikerena veveina zana, za zake tasalana goboro, goto pa varavara beto pa tabutabu tekuteku gu za pala mina boka taiju pale,)>>* za gua aza.

I Jisu za Vavakatoni Mule na Veveina na nana Uke

(Maka 9.30-32; Luke 9.43-45)

22 Totonai qari varikamu pa Qalili ria doru sepele, za ari za gudi vei i Jisu, <<Na Tuna na Tinoni za pala mina tavalao pa limadi ria na tinoni.

23 Ko mina tavauke aza, ba pa vinaue rane za mina toa mule pa uke aza,>> za gudi. Ko qari mamata vitivitigi ria na sepele.

Na Tabarana na Takisi Ruma Zelepade

24 Totonai za kamu i Jisu beto ko ria na sepele pa Kepaniami, za qari lao ti Pita ria na tinoni tekuteku takisi ruma zelepade ko qari nanazia, <<Ae za vei za tabaria tugu na miu tinoni varivagigalai za na takisi ruma zelepade?>> qari gua.

25 <<E,>> za gua i Pita. Aza tugu za luge pa leo ruma i Pita za paranga i Jisu, <<Saimone, na za qu roquroqua ao? I zei za tabatabaria za na takisi tadiria na bangabangara pa kasia abana ani? Ria na tudi zozoto na bangara, ba ria tu na tinoni gotodi? >> za gua i Jisu.

26 Nari ari za gua vei i Pita, <<Ria tu na tinoni gotodi,>> za guni.

<<Koi, e, leana,>> za gua i Jisu. <<Ko na ginuana aza za ria na tudi zozoto na bangara ko marike tabaria za na takisi.

27 Ba zake leana tana vatagigiria na tinoni, ko ao mu keni tu pa kolo ko mu ipani na tali. Muna kao vapodakia ao aza na igana muna vagani momoea ko tonai muna sangana vamangamangai, pala muna batia za maka poata siliva na padana na takisi ruma zelepade tadigita kori. Muna tekua, ko muna lao vadi na takisi tadigita kori,>> za gua aza.

* **17:21** Na pikata 21 ani za zake kole pa zoku kutikuti kolekoledi.

18

Na Tinoni za Poreveveina Jola pa Binangara pa Noka
(Maka 9.33-37; Luke 9.46-48)

1 Ego pana totozo tugu aza za qari lao ria
na sepele ti Jisu ko ari qari nanaza veini aza,
<<I zei za na poreveveina jola pa binangara
pa noka?>> qari guni.
2 Nari za kuku tekua i Jisu za maka koburu
peki, ko za vaturua pa moedi ria,
3 beto ari za gudi vei, <<Ma poja zozo-
todigamu ara za gamu: vei munake sogai
gamu za na miu toa ko munake toa vei ria
na koburu, za munake izongo lugea tugu
gamu za na binangara pa noka.
4 Aza na tinoni gu za vapeki mule veini na
koburu peki ani, za aza za poreveveina jola
pa binangara pa noka.
5 Aza za vatoga valeania pa izongoqu ara
za maka koburu peki vevei ani za vaka-
muziu tugu ara,>> za gua i Jisu.

Ria na Zakazava qari Vatatupeni na Tinoni
(Maka 9.42-48; Luke 17.1-2)

6 <<Ba na tinoni za vatatupea za maka
ria na koburu vevei ani za vazozotoziu ara,
za leana jola za bi pikoni patu doa lavata
na ruana, beto bi keni valupi pale pa kolo
lilisina aza.
7 Mi takulangagana tu na kasia guguzu
ura za kolea na zakazava varivatatupe!
Marike koroto na lamedi ria na zakazava
varivatatupe, ba mi takulangagana tu aza
za valameria na zakazava varivatatupe.
8 Ko vei maka kale limamu babi maka
kale nenemu za bi vatatupenigo, za mu
lomoto vaqopu pale ko mu gona pale! Ura
leana jola za nake zavana za bu toa qop-
uqopumu gu ao beto bu luge pa toa jola. Aza
bu vei za leana jolani bu tagona lao doruru
kori limamu beto kori nenemu pa iku kole
jolana.
9 Beto vei na matamu za bi vatatupenigo,
za mu lobiti pale ko mu gona pale! Ura
leana jola za bu matamata kale gu luge pa
toa jola. Aza bu vei za leana jolani bu
izongoria kori matamu beto bu tagona lao
maladorurumu pa iku pa heli,>> za gua i
Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Sipi Mumana
(Luke 15.3-7)

10 <<Mu kopuni ko muke dogoro vake-
pore veveinaia za maka ria na koburu
pekipekidi vevei ani. Ura ma pojadigamu:
na dia mateana na suveredi doru totozo pa
moena na Tamaqu pa noka za kopudi.
11 (Ura na Tuna na Tinoni za lame ko mi
aloa na tinoni mumana za gua.) *
12 Ae beka gamu roquroqu veini gamu
za na tinoni za izongia maka gogoto nana
sipi, ko vei maka ria nana sipi za bi muma?
Pala mina loiria mae ari ka siangavulu sia
ko mari kole ngojagedi buruburu pa kubo,
goto aza mina keni ko mina nyaqoa za aza
na sipi za muma.
13 Ko tonai mina bati sogai za na nana
sipi za muma za ma poja zozotodigamu ara
gamu: na nana qerana na sipi za muma ani
za jolani na nana qeradi ari ka siangavulu
sia qarike muma.
14 Ko maka moqaza podeke vei tugu aza
za na Tamamiu pa noka zake nyoroguani
aza za maka ria na koburu peki vei ari ko
bi muma,>> za gua i Jisu.

Na Taimu za Sela

15 <<Ego vei bi roitini maka sela tamu za
na taimu, za mu lao ko pa varikorapaimiu
gu gamu kori makamiu za mu udukia za na
nana sela. Ko vei mina nongorigo, nari za
qu alo muleni ao za na taimu.
16 Goto vei mina dainana nongorigo, nari
za mu toka lao tavitidigo mule za maka babi
kori tinoni, ko aza vei za pojai na Kutikuti
Tabuna za pa moedi ari kori babi kue tinoni
nongononGoro tu mari tavanyumu za doru
paranga.
17 Ba vei minake nongororia tugu ria qu
tokaria, nari za mu ule vani na ekelesia
totonai. Ko vei mina dainana tugu nongoria
aza za na ekelesia, nari za totonai za mu
dogoro veini gu maka tinoni rodomo beto
maka tinoni tekuteku takisi aza.
18 Ma poja zozotodigamu ara za gamu:
aza gamu pukua gamu pa pezo za mina
tori tapuku tugu pa noka, beto aza gamu
ruvatia gamu pa pezo za pa noka ba mina
tori taruvata tugu.
19 Ma maka poja zozotodigamu mule ara
gamu: vei ari kori tinoni pa pezo gamu za
bari varivaegoni za maka zakazava ko bari
varavarani, za pala mina roiti vadigamu gu
na Tamaqu pa noka aza.
20 Ura ketakoi mari suvere varikamu kori
babi kue tinoni pa izongoqu ara, nari za
ketakoi tugu qa somana suvere ara,>> za
gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Nabulu zake Taleozoni maka Tavitina

21 Beto za lao nanazia i Pita i Jisu, <<Ban-
gara, ka viza totozo za maka turaqu mina
kole gu roiti lameni na sela taqu beto ara
mana kole gu taleozoni aza? Ka vitu totozo?
>> za gua aza.
22 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Dai,
nake ka vitu totozo, goto ka vitungavuluvitu
totozo vitu.

* **18:11** Na pikata 11 ani za zake kole pa zoku kutikuti kolekoledi.

23 Ura na binangara pa noka za ari tu za vei. Kolenana za maka bangara za nyorogua vatuviziria na lipulipu tadiria na nana tinoni roiti.

24 Aza tugu za podalai dogororia aza ria na lipulipu nari za qari toka valugea gu ria za maka tinoni kolenana lipulipu, ko na zoku gogoto vuro poata nana lipulipu tana bangara aza.

25 Ba na nabulu ani za zake ngaolo na nana poata ko zake boka lipu betoria ria na nana lipulipu. Ko ari za paranga veini na bangara aza, <Muna tavavai vei na pinauzu ao, na maqotamu, ria na tumu beto ko dorudi na mua zakazava qu izongoria, ko mina talipu za na mua lipulipu,> za gua za na bangara.

26 Nari za gona nyumu sori tungutungu pa moena na bangara za na nabulu ani ko ari za tepa vei, <Koi, bangara muke veiniziu! Mu vaniziu na totozo beto pala mana lipu vaokoto betoria ria na qua lipulipu tamu,> za gua aza.

27 Nari na bangara za roqua gu mule za na nabulu aza, ko za taleozoni gu za doruna nana lipulipu beto za vamalumu kenia.

28 Ba beto totonai za taloi ko za votu keni za na nabulu ani, za lao gu gozoria za maka nabulu tavitina aza ka viza poata gu nana lipulipu tana. Za lao ragata tekua ko za rae orangia na ruana, beto ari za guni vei, <Siqarai lipuria na mua lipulipu taqu!> za guni.

29 Nari za gona nyumu sori tungutungu mutugu za na nabulu tavitina ani beto za paranga, <Koi, muke veiniziu, mu vaniziu na totozo beto pala mana vanigo gu ria na qua lipulipu,> za gua aza.

30 Ba za dainana za na nabulu ani goto za lao gona valuge pale pa ruma varipiu tinganai mina lipu betoria tu nana lipulipu za gua.

31 Ego ko qari dogoro vaia ria kaki nabulu tavitina za aza za roiti vei aza nari za qari takulanga jola, ko qari lao ule vani na bangara aza vei za roitini na nabulu aza.

32 Nari za kuku muleni na bangara za na nabulu aza, ko ari za guni vei, <Na nabulu ikeremu jola ao! Ara dorudi na mua lipulipu taqu za qa taleozodigu, ura ao qu tepa taqu.

33 Ba ao ae za vei za quke roquroqu tokani za na nabulu tavitimu zana, vei qa roquroqu toka veinigo ara?> za guni.

34 Ko za tagigiri vitivitigi za na bangara, ko za valao pale pa ruma varipiu za na nabulu aza, ko mi tavakilasa tinganai mina lipu betoria tu aza ria dorudi nana lipulipu za gua.

35 Ko aza zara pala mina okoto veidigamu na Tamaqu ara pa noka za gamu doru vei munake okoto taleozo zozotodi pa bulomiu gamu ria na turamiu,>> za gua i Jisu.

19

Na Varivagigalaina na Varielava (Maka 10.1-12)

1 Ego totonai za beto varivagigalaidi i Jisu ria na zakazava ari, za taloi pa Qalili aza ko za zae pa ia pikata guguzu Jiudia pa maka karovona na pie Jodani.

2 Ko na varikamu tinoni lavata za qari tutia aza, beto ketakoi tugu za salana betoria aza.

3 Ego ria kaki Parese za qari lame tana ko qari nyorogua podekia aza. Ko qari gonani na nanaza ria aza, ari qari gua vei, <<Ae vei, na tavamalumuna pa Vavanau za mina boka loi pale maka tinoni za na maqotana pa ae ginugua vei gu za nyoroguani aza?>> qari gua.

4 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei, <<Beko gamu tori tiroamiu tu ba gamu oqoro tu vakaberia gamu za na Kutikuti Tabuna? Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <Pa podapodalaina za tori vapodaka vamarenia beto varekoa tu na Tamaza za na tinoni,>' za gua.

5 Beto ari mutu za gua vei, <Ko pa ginuana aza za mina boka taloi tana tinana beto na tamana za na marene ko mina kole maka tana maqotana, ko mari maka gu ari kori,> za gua.

6 Ko marike pikataori ari kori, ba maka gu. Ko aza vei za tori varipuku taridi tu na Tamaza za kepore maka tinoni mi varivizudi,>> za gua i Jisu.

7 Nari qari nanaza soga ria na Parese, <<Ba ae za vei ko za varigarununi tu i Mosese za mina boka kutia na marene za maka pepa variloi, beto za mina iju vakeni pale za na maqotana?>> qari gua ria.

8 Nari za oeria i Jisu ria, <<Na ginuana za vamalumudigamu i Mosese aza za ura koko vei za tapata na tavavanaumiu za gamu. Goto pa podalaina za zake vei zara za.

9 Ko ara za ari ma poja veidigamu: bike varivariputa taviti goboro za na maqotana maka marene, ba bi lao na marene ko bi loi pale za na maqotana aza ko bi elava sogai mule maka goto reko, za loi pale tugu za na marene aza, za barabarata tugu na marena aza,>> za gua i Jisu.

10 Nari qari parangia ria na nana sepele, <<Vei mina aza za na ginuana vei na marene mina boka loia na maqotana, nari za leana jola za mike pavu varielava za na tinoni,>> qari gua ria.

19:4 Podapodalaina 1.27. **19:5** Podapodalaina 2.24.

11 Nari za oeria i Jisu ria, <<Nake ria doru
tinoni mari boka tekua za na varivagigalai
ani, ba ria gu za tori vadi tu na Tamaza.
12 Ura koledia za kubo okokoto ginugua
vei beto qarike boka varielava ria na tinoni:
kaki na podo veidi tu, kaki na tinoni gu qari
moge vaegoro veini paledi, goto kaki qarike
varielava ura qari nyorogua nabulu vani na
binangara pa noka. Na tinoni mina boka
tekua na vavanau ani za mi tekua tugu,>>
za gua i Jisu.

I Jisu za Manadi ria na Koburu Pekipekidi
(Maka 10.13-16; Luke 18.15-17)

13 Ego ria kaki za qari toka laodi ti Jisu ria
na koburu ko mi vaopodi na limana beto mi
manadi aza qari gua, ba qari tokeria ria na
sepele ria na tinoni qari varitoka lame.
14 Ba ari za gua vei i Jisu, <<Mu vamalu-
muria ria na koburu ko mari lame taqu,
muke suquturia. Ura tadiria tugu vevei ari
za na binangara pa noka,>> za gua aza.
15 Beto za vaopodi na limana aza ria na
koburu pekipekidi ko za manadi, beto za
taloi keni.

Na Izizongo beto na Binangara tana Tamaza
(Maka 10.17-31; Luke 18.18-30)

16 Ego kolenana za maka tinoni za kamu
ti Jisu ko ari za gua vei, <<Tinoni varivagi-
galai, ae roiti leana za mana roitini ara beto
mana tekua ara za na toa jola?>> za gua aza.
17 Nari za oea i Jisu, ari za gua vei, <<Ae
za vei ko qu nanazani ao taqu za na veveina
na leana? Maka gu makana za aza za leana.
Vei muna nyorogua tekua na toa ao, za mu
kopudi na garunu,>> za gua aza.
18 <<Na garunu ae veveidi?>> za gua za na
tinoni ani.

Nari za paranga i Jisu, <<Na garunu za
ari: munake varivuke, munake barabarata,
munake ikiko, munake jutu sekeseke,
19 mu valavataria na tinamu na tamamu,
muna roquroqua na tavitimu maka mo-
qaza podeke vei qu roquroqu mule veinigo
makamu,>> za gua aza.
20 Nari za paranga za na tinoni ani,
<<Doru garunu ari za qa tori tuti betoria tu
ara ria, goto na za mule za mana roitidi ara?
>> za gua aza.
21 Nari ari za guni vei Jisu aza, <<Vei
muna nyorogua nabu pa mua tuti ao, za
mu lao ko mu vavaidi na mua zakazava
qu izongoria, ko na poatadi mu vadi ria na
tinoni varivasevidi. Beto za muna tekuria
ao ria na izizongo pa noka, beto za mu lame
tutiziu,>> za gua aza.
22 Totonai za nongoria na tinoni koregana
ani za na paranga aza za takulanga ko za
keninana, ura za zoku nana izizongo aza.
23 Beto ari za gudi vei i Jisu ria nana se-
pele, <<Ma poja zozotodigamu ara za gamu:
za tapata vitivitigi tana tinoni izizongo za
mina luge pa binangara pa noka aza.
24 Ma maka poja valeadigamu mule ara za
gamu: za tapata jola tana tinoni izizongo za
mina luge pa binangara tana Tamaza aza,
za tapata jolani na kameli bi sulingi lugea za
na talupuru nila,>> za gua aza.
25 Totonai qari nongoria ria na sepele ani
za qari gabara vitivitigi ko ari qari gua vei,
<<Ko i zei gu za mina boka taalo za vei?>>
qari gua ria.
26 Nari za dogoro tariria i Jisu ria beto
ari za gudi vei, <<Tana tinoni za tapata
vitivitigi ani, goto tana Tamaza za doru za-
kazava qarike tapata,>> za gua aza.
27 Nari za oe i Pita, ari za guni vei, <<Do-
goro! Gami gami tori loi paledi tu ria doru
zakazava ko gami tori tutigomami tu ao. Ko
na za mami izongia gami?>> za gua aza.
28 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ma
poja zozotodigamu ara za gamu: totonai
mina nyumu pa nana nyumunyumuna
bangara za na Tuna na Tinoni pa totozo
tana nana binangara, za muna somana
nyumu pa manogori nyumunyumuna
bangara za gamu ka manogori sepele, ko
muna bangaradi ari ka manogori butubutu
Izireli.
29 Beto ko ria doru qari loiria na dia ruma
na taidi marene na luludi reko babi na
tamadi na tinadi beto ria na tudi na pezo na
vei pa dia tutiqu ara, za mina ia sogadi na
Tamaza maka gogoto totozo mota joladi vei
ria qari loiria ria beto mari teku izongia vei
na toa jola.
30 Ba ria zoku qari momoe za mari
liguligu, beto ria zoku qari liguligu za mari
momoe,>> za gua i Jisu.

20

Ria na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi

1 <<Na binangara pa noka za maka mo-
qaza podeke vei maka tinoni za taloi votu
keni volavolaza lea ko za lao nyaqo tinoni
ko mari roiti pa nana inuma qurepi za gua.
2 Ego ko pa liguna aza beto ria na tinoni
roiti qari makarai varivaegoni za aza mina
tabaradi na padana maka poata siliva pa
maka rane qari gua, nari za garunu vakeni
roitiria pa nana inuma qurepi aza ria.
3 Ego ko za votu keni soga mule pa ia
makemaketina padapada sia koloko za gua
aza, za batiria mule ria kaki tinoni qari
korapa turu goborodia kepore maka zava
bari roitini.

19:19 Votu 20.12-16; Vavanau 5.16-20. **19:19** Iama 19.18.

4 Nari za pojadi mule ria, <Gamu ba mu
lao tugu roiti pa inuma qurepi taqu. Pala
mana tabaradigamu tugu aza mana dogoro
vatuvizini ara,> za gudi vei aza ria.
5 Ko qari taloi keni tugu roiti ria.
Ego pa manogori koloko, beto pa kue
koloko ba za roiti vei tugu, ko za tekuria
tugu kaki tinoni ko za garunu vakeni
roitiria.
6 Totonai za tori tata lima koloko tu za
mule soga lao pa ia makemaketina aza, za
batiria mule za kaki tinoni qari korapa turu
goborodia. Nari za parangaria, <Na za
gamu turuni pani na rane doruna kepore
maka zava bu roitini gamu?> za gudi.
7 Nari za ari qari guni vei, <Ura kepore
tinoni bi vadigami na roiti,> qari guni.
<Ego, leana, gamu ba mu lao tugu roiti pa
inuma qurepi taqu,> za gudi.
8 Ego totonai za gore na veluvelu, na
tinoni kolenana inuma za pojani za na
tinoni za matamatani na roiti, <Mu kuku
varikamudi ria na tinoni roiti ko mu vadi na
dia tabara. Mu podalai tadiria qari podalai
liguligu tinganai muna kamuria ria qari
podalai momoe,> za guni.
9 Ego ko ria na tinoni qari podalai roiti
lima koloko za vadi maka poata siliva pa
maka tinoni.
10 Ko totonai mari lao teku tabara qari gua
ria qari roiti momoe, za qari kole roquroqu
pala mami teku vakubo qari gua. Ba totonai
qari okoto teku, za qari varitoto vei tugu ria
qari podalai roiti liguligu ria.
11 Ko tonai qari tekuria na poata za
qari kole qumiqumini ria za na tinoni za
varoitiria pa nana inuma.
12 Qari paranga ria, <Ria na tinoni qari
podalai liguligu za maka aoa gu qari roiti,
goto gami za gami pogozia na mamatana na
rane beto qe varivasevi na mangini, ba ria
ba qu varitoto veidigami tugu gami,> qari
gua ria.
13 Nari za oea na tinoni kolenana inuma
za maka ria, ari za guni vei, <Baere, qake
nganganguligo ara ao. Beko taqe makarai
varivaegoni tu gita kori za ao muna roiti na
rane doruna beto ko ara mana tabaranigo
maka poata siliva taqe gua tu.
14 Mu pogozia gu na mua tabara ko mu
mule kenimua gu. Aza na nyorogua taqu za
aza vei qa vani na tinoni za roiti liguligu, vei
tugu aza qa vanigo ao.
15 Quke gilagilai ao za na qua tuvizina
makaqu ara ko mana varoiti veini aza qa
nyorogua veini za na qua poata makaqu?
Ba palu qu kono beka ao ura ara na tinoni
leleaqu?> za guni.
16 Ko zara za vei za ria qari liguligu za
mari momoe, goto ria qari momoe za mari
liguligu,>> za gua i Jisu.

Na Vinaue Totozo za Pojai i Jisu na Nana Uke

(Maka 10.32-34; Luke 18.31-34)

17 Tonai za korapa rerege zae pa
Jerusalema i Jisu, za za teku kaledi ria na
nana sepele ko za pojadi, ari za gua vei,
18 <<Mu vainongoro lame! Taqe korapa
zae pa Jerusalema za gita, ko ketakoi za pala
mina tavalao pa limadi ria na kuta iama
beto ria qari varivagigalaini na Vavanau za
na Tuna na Tinoni. Ko pala mari jutua ko
mari vaukea
19 beto za mari valaoa ria tadiria na tinoni
karovodi ko mari vavaledeni, mari piqolia
beto mari vaukea pa korosi aza. Ba pa vin-
aue rane za mina turu mule pa uke aza,>>
za gua i Jisu.

Na Tepa tana Tinadi ari Jekopi i Jone
(Maka 10.35-45)

20 Pa liguna aza za lao ti Jisu za na
maqotana i Jebeti beto kori tuna marene, ko
za todongo pa moena aza ko mi tepai maka
za tana za gua.
21 Nari za nanazia i Jisu za na reko aza,
<<Na za qu nyoroguani ao?>> za guni.
Nari za oe lao aza, <<Bangara, mu vakolea
na taringutinguti ko ari kori tuqu marene
ari mari nyumu tavitigo ao pa mua binan-
gara, maka pa kale matuamu maka pa kale
merimu,>> za gua.
22 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Gamuke gilagilai gamu kori aza gamu ko-
rapa tepaia. Ae vei muna boka tugu gozoria
gamu za na vitigi mana gozoria ara?>> za
gua aza.
Nari qari oe lao ari kori, <<E, mami boka
gu,>> qari gua.
23 Nari za ari za gudi vei i Jisu ari kori, <<E,
pala muna somana gozoria tugu gamu kori
za na vitigi mana gozoria ara. Ba na neqi vei
beto mina tamijata i zei pa kale matua i zei
pa kale meri za nake taqu. Ria na ia veveidi
ari za na Tamaqu tu za tori vatana vadi ria
tu za tori mijataria tu,>> za gua i Jisu.
24 Tonai qari nongoria ari ka manogaputa
sepele za vei zara, za qari tagigiridi ari kori
tamatazi.
25 Nari za kuku varikamudi i Jisu ria
doru sepele ko ari za gudi vei, <<Gamu
gilagilaimiu gamu ria na bangara tadiria
na tinoni karovodi za qari lalaeni za na
toa tadiria na dia tinoni, beto ria na tinoni
lavalavata qari vatadogoroni na dia neqi
tadiria na dia tinoni.
26 Ba tadigamu za minake vei zara. Aza za
nyorogua tavalavata gamu, za mina nabu-
ludigamu tu gamu doru.
27 Beto aza za nyorogua momoedigamu
gamu za mina pinauzu tu tadigamu doru.
28 Maka moqaza podeke vei na Tuna
na Tinoni za zake lame ko ria na tinoni

mari vabangaria, goto za lame nabuluni na tinoni beto za vani na nana toa ko za pajuku aloria ria kubo tinoni,>> za gudi i Jisu.

I Jisu za Salanaria Kori Tinoni nake Batabatadi
(Maka 10.46-52; Luke 18.35-43)

29 Ego tonai za taloi pa Jeriko i Jisu beto ria nana sepele, nari za maka minete puku tinoni lavata za tutiria.
30 Ego ko qari nongoroni ari kori tinoni nake batabatadi qari korapa nyumu pa zona za i Jisu za korapa rerege jola lame qari gua, za qari kuku votu, <<Mu roquroqu tokadigami ao na Tuna i Devita!>> qari gua.
31 Nari qari tokeria ria na minete tinoni ari kori ko mari nogoto qari gudi. Ba tonai za qari kuku vaiolo viviva tu, <<Mu tokadigami ao na Tuna i Devita!>> qari gua.
32 Nari za turu nogoto i Jisu ko za kukuria beto ari za gudi, <<Na za za gamu nyoroguani gamu kori ko ba roiti vadigamu ara?>> za gudi.
33 <<Bangara, gami nyoroguanigo gami kori ko bu vabatabatagami!>> qari gua.
34 Nari za roquroqu vitivitigiria i Jisu ari kori ko za lao uliria na matadi, nari za qarike ruavo tugu na batabatadia ari kori ko qari tutiadia aza.

21

Na Luge ti Jisu pa Jerusalema
(Maka 11.1-11; Luke 19.28-40; Jone 12.12-19)

1 Totonai mari toga pa Jerusalema qari gua ko qari kamu pa Betipezi aza pa Kubo pa Olive i Jisu beto ko ria na nana sepele, za za garunu lao momoedi i Jisu ari kori nana sepele,
2 ari za gudi vei, <<Mu lao pa guguzu pa moemiu maka karovona lao nari. Ko aza tugu muna lao kamu za pala muna batia gamu kori za maka dongiki na tapiko vaturu kolena tavitia maka tuna. Mu ruvatia za na dongiki beto mu toka lamedi taqu.
3 Vei mari parangagamu kaki tinoni, za ari muna gua vei, <Na Bangara za nyoroguani,> munagu, za pala mari vamalumu vadigamu,>> za gua aza.
4 Ko za taroiti vei ari ani ko za gore votu za na paranga tana Bangara za lame vei tana tinoni korokorotai, aza ari za gua vei,
5 <<Mu pojadi ria na guguzu tinoni pa
Zaione,
ari mugudi vei,
<Dotu za korapa lamelamenana za na miu
Bangara!
Zake tuara beto ko za zae pa dongiki,
za zae pa pokotona na tuni dongiki! >
mugudi,>> za gua.
6 Ko qari taloi lao ari kori sepele, ko qari roitini tugu aza vei za garunudi i Jisu.
7 Qari toka kamuni ari kori za na dongiki beto ko na tuna, beto ko qari lovaza vaakedi ria pa pokotodi za na dia koti beto za zae i Jisu.
8 Ria na minete tinoni lavata qari lovazadi na dia koti za na zona, goto kaki qari kaele teku suvege ko qari lovaza vakoledi pa zona.
9 Na puku minete tinoni za qari rerege pa moena beto pa liguna i Jisu beto qari kukuku,
<<Aroia na Tuna i Devita!
Za tamana aza za lame
pa izongona na Bangara.
Aroia pa nulu vavagalo,>> qari gua ria.
10 Totonai za luge lao pa Jerusalema i Jisu, za kirikanoko za na guguzu doruna, <<I zei za?>> qari gua.
11 Nari za qari oe lao ria na puku minete qari tutia aza, <<Aza na tinoni korokorotai ani, i Jisu pa guguzu Nazareti pa Qalili,>> qari gua.

I Jisu za Aduria ria qari Vavai pa Kakabarena na Zelepade
(Maka 11.15-19; Luke 19.45-48; Jone 2.13-22)

12 Ego ko za luge lao pa kakabarena na zelepade i Jisu ko za adu votuvotudi ria doru qari korapa vavai beto qari vavaidi na zakazava pa kakaberena zelepade, beto za peluku vaopo paledi ria na tevolo tadiria na tinoni sogasoga poata karovodi beto ria na nyumunyumudi tadiria qari vavaidi na kuru vavavuidi.
13 Beto ari za gudi vei ria, <<Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <Na qua ruma za mina takukuni na ruma varavarana,> za gua, ba gamu za gamu roiti veini na bevi ovovona tadiria na tinoni raja ikikodi,>> za gudi.
14 Ego ko qari lao tana pa kakabarena na zelepade ria nake babatadi beto na qao, ko za salanaria aza.
15 Ba ria na kuta iama beto ria qari varivagigalaini na Vavanau za qari tagigiri totonai qari batiria na roiti varivagabaradi za roitidi i Jisu beto ko qari nongoria na kukuku irirangadi na koburu pa kakabarena na zelepade ari qari gua vei, <<Aroia na Tuna i Devita!>> qari gua.
16 Ko ari qari guni vei i Jisu, <<Qu nongororiamua tu ao aza qari korapa pojai ria zara?>> qari guni.
Nari, <<E, qa nongororiaqua. Gamu oqoro tu tiro vakaberia gamu za na Kutikuti Tabuna aza ari za gua vei?

21:5 Aisea 62.11; Zakarae 9.9. **21:9** Kera Vatarazae 118.25-26. **21:13** Aisea 56.7. **21:13** Jeremae 7.11. **21:16** Kera Vatarazae 8.3.

<Qu vatanai ao pa ngujudi ria na koburu
beto na melalu
za na vatarazae zozotona,> za gua,>>
za gua i Jisu.
17 Ego tonai za taloi tadiria pa kakabarena
na zelepade aza nari za lao pa Betani ko na
bongina aza za puta ketakoi.

I Jisu za Leveleveni na Suvege Piqi
(Maka 11.12-14, 20-24)

18 Tonai za rerege mule soga lao pa
Jerusalema na volavolaza leana i Jisu, nari
za vaia na burana.
19 Ko za batia za maka suvege piqi pa
keketai zona, ko za lao kamua ba kepore
maka vuana bi batia goto galegale equruna
gu. Nari ari za guni vei za na suvege piqi,
<<Na iamu za munake vua soga mule ao!>>
za guni. Aza tugu za paranga vei zara aza,
nari za zake oriavo tugu malei ukenana za
na suvege aza.
20 Tonai qari batia ria na sepele za vei zara
za qari gabara vitivitigi, ko qari paranga
ria, <<Ae za vei ko zake oriavo tugu malei
ukenana za na suvege piqi zana? >> qari
gua.
21 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei, <<Ma
poja zozotodigamu ara za gamu: vei muna
vazozoto beto munake orirabeke pa miu
rangerange za gamu, za pala muna bokai gu
gamu aza vei qa roiti veini ara na suvege
piqi ani. Ba nake makana gu ani, goto vei
muna paranga laoa na kubo, <Mu iolo ao na
kubo zana ko mu lao lotu pa ivere,> bu gua,
za pala mina gore votu gu.
22 Beto vei muna vazozoto za gamu, za
pala muna tekua gu gamu aza vei gamu
tepai pa varavara,>> za gua i Jisu.

Na Nanazana na Neqi ti Jisu
(Maka 11.27-33; Luke 20.1-8)

23 Ego za mule lao pa kakabarena na
zelepade i Jisu ko za korapa varivagigalai,
za qari kamu nananazia ria na kuta iama
beto ria na tiolata matamata tadiria na
tinoni aza, <<Na neqi za qu izongia ao? I
zei za vanigo na neqi ko qu roitidi ao ria na
zakazava ari?>> qari guni.
24 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei,
<<Ara ba ma nanazadigamu mae maka
nanaza. Ko vei muna oe valeania gamu
za pala mana ule vadigamu ara za ae neqi
veveina qa izongia ko qa boka roitidi ara za
na zakazava veveidi ari.
25 I zei za vani na neqi i Jone beto za
paputaiso tinoni? Na Tamaza ba na tinoni?
>> za gua aza.

Totonai qari nongoria za paranga vei zara
aza, za qari kole varigua makadi, <<Na za
tana gua za tana oe laoni? Ura vei tana
paranga, <Na Tamaza za vani,> tana gua,
za pala mina paranga aza, <Ba ae za vei ko
gamuke vazozotoa tu gamu i Jone? > pala
mina gudigita.
26 Goto vei tana paranga, <Na tinoni qari
vani,> tana gua, za varivamatagutu mutu za
na za mari gudigita ria na tinoni. Ura ria
doru tinoni za qari tori vazozotoa tu i Jone
za maka tinoni korokorotai,>> qari gua.
27 Ko qari oea gu i Jisu, ari qari guni vei,
<<Dai, gamike gilagilai i zei za vani na neqi
i Jone beto za paputaisoria na tinoni,>> qari
gua ria.

Nari za ari za gudi vei i Jisu, <<Ego, ko
ara ba manake ule vadigamu tugu ropi za
ae neqi veveina qa izongia beto qa roitidi na
zakazava veveidi ari,>> za gua aza.

Na Vavakato Vavapadana Kori Marene

28 <<Ego, ae gamu roqu veini gamu za
na vavakato ani? Za kolenana za maka
tinoni kori na tuna marene. Za lao momoe
aza tana tuna moa, ko ari za garunu veini,
<Tuqu, ao za pa ngenari za mu lao roiti pa
inuma,> za guni.
29 <Koi, ara daiqua,> za gua za na tuna
moa, ba za zovai nari ari za soga roquroqu
ko za keni tugu.
30 Beto za lao mutugu tana tuna pa ligu za
na tamadi ko za garunu veini mutugu aza za
poja veini na tuna moa, nari ari za oe veini,
<E, leana, tamaqu,> za guni, beto za zake
pavu keni roiti aza.
31 I zei ari kori ari za roitini aza za ny-
oroguani na tamadi?>> za gua i Jisu.

Nari za qari paranga ria, <<Aza pa moa,>>
qari gua ria.

Nari za paranga i Jisu, <<Ma poja zo-
zotodigamu ara gamu: ria na tinoni ikik-
eredi vevei na tinoni tekuteku takisi beto na
tugele za mari luge jola lao momoedigamu
gamu pa binangara tana Tamaza.
32 Ura za tori kamu tu tadigamu doru i
Jone ko za vadogorodigamu za na zona tu-
vizina ko muna tutia, ba gamuke vazozotoa
tu gamu. Goto ria tu na tinoni tekuteku
takisi beto na tugele za qari vazozoto. Ko
gamu batiriamiu tugu gamu za na gabaladi
ria na tinoni ari, ba gamu za gamuke soga
podekia tugu na roqumiu ko bu vazozotoa i
Jone,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ria na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi
(Maka 12.1-12; Luke 20.9-19)

33 <<Ego, mu vainongoro lameni mule
maka vavakato vavapada ani. Kolenana za
maka tinoni za izongo pezo, ko za roitini na
inuma qurepi, beto za bara varilivutaini. Za
ruri valolua aza za maka patu ketakoi mina
monyo vakoleni na vaini za gua. Beto za
roitini maka ruma gelegelena. Ego beto za
keni tu soru tinoni ko qari kamu roiti ko
qari kopu vani za na inuma, beto za keni
lekoleko pa guguzu zouna aza.

34 Totonai mi kamua za gua za na totozo
lokelokete, za garunu laodi na tinoni kole-
nana inuma za kaki nana pinauzu, ko mari
lao tadiria na tinoni roiti ko mari teku vani
na iana pa nana vuvua pa nana inuma za
gudi.
35 Ba qari lao tu ria na tinoni roiti ko qari
aru tamanaria ria na pinauzu, ko maka za
qari majamajai, maka qari vai vaukea, goto
maka mutu za qari buti tarini patu.
36 Pa liguna aza za garunuria mutugu ria
kaki nana pinauzu, ria za qari mota joladi
ria za garunu momoeria. Ba qari roiti veidi
mutugu ria za garunu laodi momoe.
37 Pa liguligu betobeto za garunu laoni
tadiria za na tuna zozoto.
<Na tuqu ani ko pala mari pangagani
ria,> za gua za na roverove tana.
38 Ba totonai qari batia ria na tinoni roiti
za na tuna, za qari kole variparanga, <Ani
za na tuna mina teku vakarovoria na iz-
izongo tana tamana! Mae, lame ko tavai
vauke pale beto ta tekua nada za na iz-
izongo tana!> qari gua.
39 Ko qari lao ko qari ragata tekua, beto
qari gona votuni keta peguruna na inuma,
ko qari vauke pale aza,>> za gua i Jisu.
40 Beto za nanaza laoria i Jisu ria, <<Ego,
vei totonai mina mule lame kamu za na
tinoni kolenana inuma, za na za beka pala
mina roitini tadiria na tinoni roiti ari?>> za
gua aza.
41 Nari za qari oea ria aza, <<Pala mina
vauke paledi gu aza ria na tinoni ikikeredi
zara. Beto pala mina vakarovo lao vadi tu
kaki goto tinoni za na nana inuma, ria na
tinoni mari boka vani na iana totonai mari
lokelokete,>> qari gua.
42 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Gamu
oqoro tu tiro vakaberiamiu gamu za na Ku-
tikuti Tabuna aza ari za gua vei?
<Na patu aza qari kilu pale
ria na tinoni vavaturu ruma,
za aza tugu za na kuta patu vizovizo.
Na Bangara za roiti veini ani,
ko za varivagabara jola
pa nada dogodogoro!> za gua,>>
za gua i Jisu.
43 <<Ko na binangara tana Tamaza za
mina tateku varijo pale tadigamu, ko mina
tavalao mule tadiria na tinoni karovodi
mari boka roiti vavoturia na vua leadi.
44 (Aza na tinoni za lotu pa patu mina
talomolomoto. Goto na tinoni za takoa na
patu aza za mina avuru bilu*,)>> za gua i
Jisu.
45 Totonai qari nongoria ria na kuta iama
beto na Parese za na vavakato vavapada ti
Jisu, za qari gilagilai za aza za korapa gu
pojai na veveidi ria qari gua.
46 Ko qari kole podepodeke ko bari aru
tamania qari gua, ba qari matagutudi na
minete tinoni, ura ria doru tinoni za qari
vazozotoa maka tinoni korokorotai i Jisu
qari gua.

22

Na Vavakato Vavapadana na Vavolo Varielava
(Luke 14.15-24)

1 Ego i Jisu za vavakato vadi mule kaki
vavakato vavapada ria. Ari za gudi vei,
2 <<Na binangara pa noka za vei ari.
Kolenana za maka bangara za vatanani na
vavolo varielava tana tuna marene.
3 Beto za garunu ria na nana nabulu ko
mari lao kuku varikamudi ria na tinoni qari
tasoru ko mari somanani na vavolo za gua,
ba qari daidia kamu ria na tinoni tasorudi.
4 Nari za maka garunuria mule ria kaki
goto nana nabulu ko ari muna paranga
veidi ria qari tasoru za gudi, <Vainongoro
ko! Za tori naqiti beto tu za na vavolo
taqu koviria, qari tori takubolo tu za na
bulumakau lavalavatadi beto na tuni bu-
lumakau nyobonyobokodi ko qari tori mo-
gemoge vatana tu, beto doru maka za qari
tori tavatana tu. Mae, lame somanani na
tekuteku varielava, muna gudi,> za gudi.
5 Ba qarike pavu vagalani ria qari tasoru
za na paranga ani. Rari vei qarike gudi tugu
ria na nabulu goto qari kole gu tapatianani
na dia roitina. Kaki qari kenidia tu pa dia
inuma, kaki qari keni tu nyaqodia poata,
6 goto ria kaki qari tasoru za qari lao
tu ko qari aru tamanaria ria na nabulu
tagarunudi ari ko qari komiti vikevikereria
beto qari vaukeria.
7 Nari za tagigiri vikevikeredi na bangara
ria, ko za garunuria ria na nana tinoni
varipera ko qari lao vai vauke betoria ria
qari vaukeria na nana nabulu, beto qari
vurungu paleni za na dia guguzu.
8 Beto za kukuria ria kaki nana nabulu
mule ko ari za gudi vei, <Na qua vavolo
varielava za tori tana tu, ba ria na tinoni qa
soruria za nake garodi tugu ko mari lame.
9 Ko mu lao pa zona lavalavata, ko mu
soruria ria doru tinoni muna batiria pa
zona, ko mari kamu somanani na vavolo,>
za gudi.
10 Ko qari keni ria na nabulu ko qari kuku
vakamu betoria ria na tinoni ria vei qari
batiria, na tinoni leadi beto ria nake tinoni
leadi. Ko qari pugelia ria na tinoni za na
ruma ketakoi za taroiti na vavolo varielava.
11 Ego ko tonai za luge lao za na bangara,
ko mi dogororia ria na tinoni tasorudi za

21:42 Kera Vatarazae 118.22-23. * **21:44** Na pikata 44 zake kole pa zoku kutikuti kolekoledi.

gua, nari za batia za maka tinoni zake vazaeria na poko varielava.
12 Ko za nanazia na bangara aza, <Baere, ae za vei beto qu boka luge lame pani ao, ura ao za quke vazaeria na poko varielava?> za guni. Ba zake vagala za na tinoni aza.
13 Nari za parangaria na bangara ria na nabulu, <Mu lao ko mu piuria na limana na nenena, ko mu gona votu lao pale pa peguru rorodomo kunikunina za na tinoni ani. Ketakoi mari lukana uui beto mina ngingizi tu na livodi ria na tinoni,> za gua.
14 Ura kubo ria qari tasoru, ba ari ka viza gu za qari tamijata,>> za gua i Jisu.

Na Nanazana na Tabara Takisi
(Maka 12.13-17; Luke 20.20-26)

15 Ego qari varikamu ria na Parese ko qari varivavavakato ko mari vagonai pa kaki dia nanaza i Jisu qari gua.
16 Qari garunu laoni ria tana za kaki dia sepele beto ko kaki ria na tinoni qari somana jukai i Herodi. Ko ari qari guni vei, <<Tinoni varivagigalai, gami gilagilaimami gami za qu zotomua gu ao. Qu varivagigalaini ao pa zozoto za na zona tana Tamaza, beto ko zake vatakulanga podekigo ao za na za mari gua ria na tinoni, ura quke dogoro laoa ao za ae qari poreveveidi vei ria na tinoni.
17 Ko mu pojadigami moko na mua roquroqu. Ae vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau za tana tabara laoni na nada takisi tana bangara i Siza, ba dai? >> qari gua ria.
18 Ba za tori batia tu i Jisu za na dia roquroqu ikikerena qari vatanani ria. Ko ari za gudi vei ria, <<Na tinoni jola vavabatamiu na sekesekemiu za gamu! Ae za vei ko gamu korapa nyorogua podeke vagonaziu ara?
19 Mu vabatiniziu moko za na poata siliva aza gamu tabarani takisi! >> za gudi. Ko tonai qari pogozo laoni tana za maka poata siliva,
20 Nari za nanazaria, <<I zei na izumatana beto na izongona za kole pa poata siliva zana?>> za gudi.
21 Nari za qari paranga ria, <<I bangara Siza,>> qari gua.
Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ego mu valao vani i Siza za ria ti Siza, beto mu valao vani na Tamaza za ria tana Tamaza,>> za gua aza.
22 Totonai qari nongoria za na oe tana za qari gabara ria ko qari loi pale ko kenidia.

Na Nanazana na Turumule pa Uke
(Maka 12.18-27; Luke 20.27-40)

23 Ego pana rane tugu aza za qari kamu ti Jisu ria na Sadusisi, ria qarike vazozotoa na veveina na tinoni mina boka turu mule pa uke, ko ari qari guni vei aza,
24 <<Tinoni varivagigalai, na Vavanau ti Mosese za ari za gua vei, <Bi maka tiolata marene za bi kepore tuna beto ko bi uke, za pala na taina marene mina teku vakarovia za na naboko, ko ria na koburu mari vaporeria ari kori za mina tagigaladi na tuna tugu na marenena momoe za uke,> za gua.
25 Ego ko koledia za ari ka vitu tamatazi marene. Aza pa moa zozoto ria za varielava ko za oqoro pore na tuna beto za uke aza, ko za loia za na naboko ko za elavia mule na taina marene aza za tuti tana tugana moa.
26 Ba aza na marene vinaori ani ba za vei tugu na tugana, za oqoro pore na tuna beto za uke. Na marene vinaue ba maka moqaza podeke tugu, ko qari beto pudala tugu ari ka vitu tamatazi.
27 Beto za liguligu tu beto za uke za na reko.
28 Ego, ko na rane mari turu mule pa uke ria na tinoni, za i zei ari ka vitu tamatazi ari na maqotana za na reko aza? Ura ari ka vitu doru za qari elavia aza!>> qari gua.
29 Ba za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Dai, gamu sela za gamu! Ura gamuke vakaberia gamu za na ginuadi na Kutikuti Tabuna babi na neqi tana Tamaza.
30 Ura tonai mari turu mule pa uke ria na tinoni, za pala mari suvere vei gu ria na mateana pa noka ria ko marike varielava.
31 Goto na veveina na turu mule pa uke za ae vei gamu oqoro tu tiro vakaberia za aza za pojadigamu na Tamaza? Ari za gua vei aza,
32 <Ara za na Tamaza ti Ebarahami, na Tamaza ti Aisake, beto na Tamaza ti Jekopi,> za gua aza. Ko aza za nake Tamaza tadiria na tinoni ukedi, goto tadiria tu na tinoni toadi,>> za gua i Jisu.
33 Totonai qari nongoria ria na minete tinoni za ani, za qari gabara betoni ria za nana varivagigalai.

Na Garunu Poreveveina Jola
(Maka 12.28-34; Luke 10.25-28)

34 Ego totonai qari nongoria za vapapakaria i Jisu ria na Sadusisi, nari za qari varikamu ria na Parese.
35 Ko maka ria na Parese aza za varivagigalaini na Vavanau za nyorogua vagonai i Jisu.
36 Ko za paranga, <<Tinoni varivagigalai, ave za na garunu poreveveina jola pa Vavanau?>> za gua.
37 Nari za oea i Jisu, ari za guni vei, <<Mu roquroqua na Bangara na mua Tamaza pa doruna bulomu, pa doruna ongongumu, beto pa doruna na roqumu.

22:32 Votu 3.6. **22:37** Vavanau 6.5.

38 Aza za na garunu za poreveveina jola
beto za momoe.
39 Na vinaori garunu ani gu: Mu roquro-
qua na tavitimu maka moqaza podeke vei
qu roquroqu mule veinigo makamu.
40 Tadi ari kori garunu ari qari titi za na
doruna na Vavanau beto na varivagigalai
tadiria na tinoni korokorotai,>> za gua i
Jisu.

Na Karisito za na Bangara Kole Jolana
(Maka 12.35-37; Luke 20.41-44)

41 Ego tonai qari korapa tugu varikamu
ketakoi ria na Parese, za nanazaria i Jisu ria,
42 <<Na za gamu roquroquni gamu za na
Karisito? Na tuti lamena ti zei aza? >> za
gua.
Nari qari oe lao ria, <<Na tutina i De-
vita,>> qari gua.
43 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Ba ae
za vei ko za pojani tu na Ongongu Tabuna i
Devita ko za gigalani tu na Bangara i Devita
aza? Ura i Devita za ari tu za paranga vei,
44 <Ari za gua vei za na Bangara Tamaza
tana qua Bangara na Karisito:
Mu nyumu pa kale matuaqu,
tingnai tu mana vakilasaria ria na mua
kana,> za gua.
45 Ego, ko vei bi gigalani nana Bangara bi
guni i Devita aza, za ae za vei beto mina na
tuti lamena tu ti Devita za na Karisito?>> za
gua i Jisu.
46 Kepore maka ria bi boka oea i Jisu. Ko
podalai pa rane aza za qarike tumanani
nanaza sogai ria aza.

23

Qari Tapitu ria qari Varivagigalaini na Vavanau beto ria na Parese
(Maka 12.38-40; Luke 11.37-52; 20.45-47)

1 Ego beto za paranga laoria i Jisu ria na
minete tinoni beto ria na nana sepele, ari za
gudi vei,
2 <<Ria qari varivagigalaini na Vavanau
beto ria na Parese za qari nyumua na nyu-
munyumuna ti Mosese.
3 Ko muna kopuni beto mu tutia gu gamu
aza vei qari varivagigalaini ria tadigamu,
ba muke tutiria ria na roiti qari roroitidi
ria. Ura ria za qarike tutiria ria na zakazava
qari varivagigalaidi.
4 Pana dia ruvata vokele paranga za qari
vakedi na pogozo mamata ria na tinoni, ba
maka karukarusudi gu bi uli pa pogozo ma-
mata ko bi iapeki vakopele vadi na tinoni ba
qarike nyorogua vei tugu.
5 Doru dia roiti za qari roitidi ria ko vei
ko mari dogororia gu ria na tinoni qari gua.
Qari vatogazaria pa readi beto pa limadi za
na bokese za pugelia na paranga pa Kutikuti
Tabuna, beto qari piti vakakazaria ria na
uqudi na dia poko.
6 Qari nyonyorogua tavanyumu pa ia
poreveveidi pa vavolo beto pa nyumun-
yumu poreveveidi pa leo ruma varivarika-
muna.
7 Qari nyoroguani ko ria na tinoni mari
gozoro qeraqeradi pa ia makemaketina
beto mari gigaladi na <Rabi> mari gudi na
tinoni qari gua.
8 Ba gamu na qua tinoni za munake tagi-
gala na <Rabi> ura na tamatazi gu za gamu,
beto ko maka moqazana gu za na miu
Tinoni varivagigalai.
9 Muke gigalani na <tamamiu> za maka
tinoni pa pezo, ura maka moqazana gu za
na Tamamiu, aza na suverena pa noka.
10 Muke gigalani na tinoni matamata za
maka tinoni, ura na Karisito gu za na miu
tinoni matamata.
11 Aza na tinoni za poreveveina jola gamu
za mi nabuludigamu za gamu.
12 Aza za valavata muleni makana za pala
mina tavapeki, beto aza za vapeki muleni
makana za pala mina tavalavata.
13 Mu takulangagemiu tugu za gamu
gamu varivagigalaini na Vavanau beto na
Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura
gamu pate suqutia gamu pa moedi na tinoni
za na atakamanana na binangara pa noka.
Ko makamiu gamuke boka luge laoa tugu
beto ko gamu suquturia tugu ria qari ko-
rapa podepodeke ko mari luge qegua.
14 (Mu takulangagemiu tugu za gamu
gamu varivagigalaini na Vavanau beto na
Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu!
Gamu iko toaria na ruma beto na zakazava
tadiria na nabonaboko, beto gamu jola var-
avara vakakazamiu pa moedi na tinoni!
Zara gamu vei ko mina lavata jola za na
vinakilasa muna gozoria.)*
15 Mu takulangagemiu tugu za gamu
gamu varivagigalaini na Vavanau beto na
Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu!
Gamu karovoria na kolo ka kolo beto gamu
reregeria na ia ka ia, ko gamu vagabalia
maka tinoni ko za tutia na Vavanau, beto
totonai za gabala nari za ikere joladigamu
mule gamu ko za padana na gana gu pa heli
za na tinoni aza.
16 Mu takulangagemiu tugu za gamu na
tinoni varitoka nake batabatamiu! Ura ari
gamu vavanau vei za gamu, <Bi maulu gale-
gale pa nizongona na zelepade madina za
maka tinoni, za vei minake roiti votuni za
nana maulu ba zake vei makia. Ba vei tu
mina maulu lao aza pa qolo qari tavakole pa
leo zelepade madina, nari za minake sogai

22:39 Iama 19.18. **22:44** Kera Vatarazae 110.1. **23:5** Vavanau 6.8; Nguti 15.38-39. * **23:14** Na pikata 14 ani zake kole pa zoku kutikuti kolekoledi.

goto mina roiti votuni tugu aza za na maulu za mauluni,> gamu gua za gamu.
17 Gamu duviduvili nake batabata za gamu! Ae ari kori za na poreveveina jola, na qolo ba na zelepade madina? Na zelepade madina gu za poreveveina, ura ketakoi gu qari boka tavamadi ria na qolo qari tavaroiti pa vatarazaena na Tamaza.
18 Beto za ari mule gamu vavanau vei, <Bi maulu pa izongona na idi vavavuina za maka tinoni, za vei minake roiti votuni nana maulu ba zake vei makia. Ba vei tu mina maulu lao aza pa varivana za ake pa idi vavavuina, nari za minake sogai goto mina roiti votuni tugu aza na maulu za mauluni aza,> gamu gua za gamu.
19 Za iapekigana tugu za nake batabata za vaigamu gamu! Aza tu na idi patu vavavuina za vamadia na varivana za za poreveveina jolani za na varivana za tavaake pa narena aza.
20 Za vei zara za, na tinoni za maulu lao pa ia vavavuina za maulu lao tugu za tadiria doru varivana qari tavakole pa narena.
21 Beto ko na tinoni za maulu lao pa zelepade madina za maulu tavitini tugu za na Tamaza za suvere pa leo zelepade madina.
22 Beto ko na tinoni za maulu zae pa noka, za maulu lao tugu za pa nyumunyumuna bangara, beto ko za maulu tavitini tugu za na Tamaza za nyumu pa nyumunyumuna aza.
23 Mu takulangagemiu tugu za gamu gamu varivagigalaini na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura gamu valao vani na Tamaza za maka pa manoga pa miu umuma qari vavalingilingia na tekutekuna vevei na miniti, na dilli beto na kiumini. Ba gamu dogoro paledi gamu ria na uana poreveveidi pa Vavanau, na roiti vatuvizi lao tana na tinoni, na variroqu varitokai, beto na tuti valeania na Tamaza. Ari ria na uana za pada ko muna kopudi na roiti tutidi, beto ko vei tugu ria kaki tuti zara.
24 Na tinoni varitoka nake batabatamiu za gamu! Gamu podeke vitivitigi ko gamu teku pale za na lango peki za lao pa gemiu kapa pie bukuna, ba beto gamu ponyolo toaia za na kameli tu naregogoto!
25 Mu takulangagemiu tugu za gamu gamu varivagigalaini na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura gamu valiosoria na pegurudi na miu kapa beto na peleita, goto pa leodi za pugeleria na zakazava ikikeredi gamu tekuria gamu pa miu zona ngangangulu beto na muino.
26 Na Parese nake batabatamu ao! Mu valioso momoea mae tu na leona na mua kapa, beto za pala mina lioso mutugu za na peguruna.
27 Mu takulangagemiu tugu za gamu gamu varivagigalaini na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Gamu kale na bevi varivarigolomoni kobukobu tinoni ukedi, za tapedi vakeka ko za batabata lea na peguruna, ba pa leona za za pugelia na pudapuda beto na nyabo tomete.
28 Ko zara gamu vei putaputa za gamu. Pa pegurumiu za gamu dogoro vei na tinoni tuvizimiu pa dogodogoro tana tinoni, goto pa bulomiu za pugelia na nyonyorava beto doru roiti ikikeredi.
29 Mu takulangagemiu tugu za gamu gamu varivagigalaini na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Gamu roiti valeadi beto gamu vasari vabatabata learia tugu vei ria na poudi ria na tinoni korokorotai beto na merumerudi ria na tinoni tuvizidi pa moa.
30 Gamu paranga za gamu, <Vei babi korapa suveremami na totozo qari suvere ria na tamamami pa moa gami, za mamike somana vaukeria gami ria na tinoni korokorotai,> gamu gua.
31 Ko zara za vei za gamu ule votuni gu pa miu uana za gamu za na tinoni veveimiu gu ria qari vaukeria na tinoni korokorotai pa moa!
32 Ko mu laomiu gu ko mu roiti vaokotoni tu aza qari tori podalaini tu ria na tamamiu pa moa.
33 Boko dole! Boko tuni dole ikikeremiu! Ae vei, muna boka ukuni gamu za na vinakilasa pa heli?
34 Ko za vei za mu vainongoro! Ara qa korapa garunu lamedi ara tadigamu ria na tinoni korokorotai, na tinoni gigigalai, beto ria na tinoni varivagigalai. Kaki ria za pala muna vaukeria tugu gamu, kaki mule za pala muna vaukeria pa korosi, beto kaki za pala muna majamajaria pa ruma varivarikamuna beto ko muna adu vatagatagararia pa guguguzu.
35 Gamu vaukeria ria na tinoni tuvizidi ko na tinajutu za muna gozoria gamu. Ko ria muna gozoroni tinajutu gamu za podalai ti Ebolo na tinoni tuvizina ko za lame kamu ti Zakarae na tuna marene i Barakia aza gamu vai vaukea gamu pa varikorapaina na zelepade madina beto na ia vavavuina.
36 Ma poja zozotodigamu ara za gamu: na vinakilasa tadiria dodoru qari vai tinoni ari, za mari gozoria tugu ria na zazae tinoni koviria,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Roquroqua na Guguzu Jerusalema
(Luke 13.34-35)

23:35 2 Roiti Bangara 24.20-21.

37 <<Kei, Jerusalema, Jerusalema! Ao
za qu vai vaukeria na tinoni korokorotai, beto ko qu buti taridi na patu ria na
tinoni pogozo nongoro za garunu laodi na
Tamaza tamu! Kubo totozo za qa nyorogua
teku varikamudi ria na mua tinoni, ba veidigamu na kokorako za vaonguria na boko
tuna pa kauru babanana ko ba kopudigamu
qa gua, ba gamuke vamalumu podekeziu
tugu!
38 Vainongoro! Na miu ruma za taloi pale,
za kobakoba, beto mina ivulu gogoepe za na
guguzu.
39 Ura ma poja valeadigamu ara za gamu:
podalai tugu koviria za munake bati liguziu
ara za gamu, tinganai tu mina kamua za
na totozo totonai pala ari muna paranga
vei za gamu, <Na tamanana aza za lame pa
izongona na Bangara,> muna gua,>> za gua
i Jisu.

24

I Jisu za Korotoni na Jegarana na Ruma Zelepade
(Maka 13.1-2; Luke 21.5-6)

1 Ego tonai za taloi pa kakabarena na
zelepade i Jisu, za qari lao tana ria na nana
sepele, ko qari vadogoroni aza za na roitina
na ruma zelepade doruna.
2 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Qari
vagabaragamu gamu za ari? Ba ma poja zozotodigamu ara gamu: ria doru patu gamu
batiria ari za marike kole varivaritopare
lalaodia, ba pala mari taqovara beto,>> za
gudi.

Ria na Tapata mari Gozororia ria na Sepele
(Maka 13.3-13; Luke 21.7-19)

3 Ego totonai za korapa nyumunana pa
batu kubo pa Olive i Jisu, za qari peki lao
makadi tana ria na nana sepele, ko ari qari
gua, <<Mu ule vadigami. Ae totozo mari
podo ria doru zakazava qu gudi ao zara?
Beto na za mina tabata vei na vinagilagilana na mua bola lame beto na vinabetona
na totozo?>> qari guni.
4 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Mu kopu valeana gu ko marike toka vapirugamu.
5 Ura kubo ria na tinoni pala mari lame
pa izongoqu ara, ko ari mari gua vei, <Ara
za na Karisito! > mari gua, ko mari toka
vapirudi ria na zoku tinoni.
6 Pala muna nongorodi ria na varipera
beto na vavakatodi na varipera, ba munake
matagutu. Pala mari pidoko tugu za na
zakazava zara, ba nake aza za na vinabetobetona.
7 Maka puku tinoni mina turu talea maka
goto puku tinoni, beto maka binangara
mina turu talea maka goto binangara. Beto
na songe beto na nunu mari raja doru kota.
8 Doru zakazava ari za vei na podapodalaina na vitivitigi teku koburu.
9 Na totozo aza za pala muna taaru
tamana za gamu ko mari toka laodigamu
tadiria na tinoni ko muna tavakilasa beto
mari vaukegamu. Pana ginuana gamu tutiziu ara za pala marike tavaraguadigamu
ria na tinoni karovodi za gamu.
10 Kubo tinoni za na dia rangerange mina
lotu ko mari taloi rijodia taqu, beto ko
mari varigabala vikere beto marike varitavaragua ria.
11 Beto kubo tinoni korokorotai sekesekedi za mari votu lame ko pala mari toka
vapiruria ria zoku tinoni.
12 Pala zara mina koi vei gigiri vei za
na reregena na toa ikikerena ko na toa
variroqu tadiria na tinoni za mina lomozo
betonana.
13 Ba aza gu za vangaju kamua na betobetona za mina taalo.
14 Ko na nongoro leana ani, aza na
veveina na binangara tana Tamaza, za
mina tatarae pa kasia guguzu doruna ko
ria doru tinoni karovodi mari nongoria. Pa
liguna tu aza za mina lame za na vinabetobetona na totozo,>> za gua i Jisu.

Na Zakazava Ikerena Jola
(Maka 13.14-23; Luke 21.20-24)

15 <<Pala muna batia za na **Zakazava
Ikikerena Jola** aza vei za tori pojai tu i
Daniela na tinoni korokorotai. Ko na Zakazava Ikikerena Jola* aza za mina turu pa
ia madina pa ruma zelepade (Gamu gamu
tiroa na paranga ani za mu vakoinonoa na
ginuana).
16 Totonai mina vei aza za ria qari suvere
pa Jiudia za mari uku zagereria tu ria na
kubo ketakoi.
17 Aza za korapa suvere pa narena na
nana ruma za mike mule gore qaqiriria na
nana zakazava pa leo ruma.
18 Aza na tinoni za korapa pa nana inuma
za mike mule tekua na nana poko.
19 Na totozo takulangadi tadiria na reko
qari bogata beto ko tadiria qari izongo
melalu ria na rane ria!
20 Mu varavara tepai na Tamaza, ko nake
pa totozo lomozo babi na rane Minyere za
mu uku gamu.
21 Ura na tapata pa totozo aza za mina
lavata joladi ria na tapata qari jola totonai
vei za podalai na kasia guguzu ko za lame
kamu koviria. Ko pa liguna za kepore za
maka tapata mina ikikerena jola vei ani.

23:39 Kera Vatarazae 118.26. * **24:15** Na ***Zakazava Ikikerena Jola*** ani za maka tamaza beku sekeseke veveina za pojai i Daniela pa Daniela 9.27; 11.31; 12.11.

22 Ba za tori vapapakia tu na Tamaza za na
ngutidi na rane totonai. Goto bike vei za ke-
pore maka tinoni bi boka toa. Ba koko vei gu
za roquroquria na nana tinoni tamijatadi
za na Tamaza za vei za mina vapapakia za
na ngutidi na rane pa totozo tapata aza.
23 Vei ari bi paranga veinigo maka tinoni
totonai, <Dotu, nari za na Karisito! > babi,
<Zana aza!> bi gua, ba keta vazotoa.
24 Ura pala mari votu lame ria na karisito
sekesekedi beto na tinoni korokorotai seke-
sekedi ko mari roitidi ria na roiti vari-
vagabara poreveveidi beto mari vavoturia
na dia vinagilagila, ko vei mari boka za
mari toka vapiruria tugu vei ria na tinoni
tamijatadi tana Tamaza.
25 Mu vainongoro! Za oqoro kamua na
totozo aza za qa korapa pojadigamu ara ani.
26 Ko vei ari bari ule veini vadigamu ria
na tinoni, <Nari! Korapa suverenana gu pa
qega aza!> bari gua, za keta votu lao. Babi,
<Zana! Korapa gu suverenana pa leo ruma
aza!> bari gua, za keta vazotoria.
27 Ura na bola lame tana Tuna na Tinoni
za pala mina vei gu na kapi za malara po-
dalai pa kale zagere tapo ko za kamu pa kale
suvu tapo.
28 Ketakoi za kole na kobukobu tinoni
ukena za pala mari varikamu ketakoi za na
nyae,>>† za gua i Jisu.

Na Bola Lame tana Tuna na Tinoni
(Maka 13.24-27; Luke 21.25-28)

29 <<Mina jola za na tapata pa rane ria,
za pala mina rodomo za na tapo,
na popu minake kabere,
na seru pa noka mari lotu,
beto doru zakazava pa noka mari tajou
vakanoko beto.
30 Beto mina tabata votu lame pa vava-
galo kota za na vinagilagilana na Tuna na
Tinoni. Beto za mari lukana tadungana
beto ria doru tinoni pa kasia guguzu totonai
mari batia na lamena na Tuna na Tinoni
pa lei pa noka, mina lame tavitia na neqi
lavatana beto na kabere lavatana.
31 Mina taivu vaqovaqoro viva za na
kuvili, beto mina garunu laodi aza ria na
nana mateana pa doru kota pa kasia aba-
bana, ko mari toka varikamudi na nana
tinoni tamijatadi pa doru uququdi na kasia
guguzu pa maka uququna na noka kamua
maka uquna.
32 Mu dogoria na suvege piqi ko mu tekua
maka vinakabere. Totonai mina ijoko ko
mina podalai equru ko mina bu valeana,
nari za qu gilagilai za tori takelai tu za na
suvege aza ko za tata gu za nana totozo vua.
33 Pala zara tugu muna vei za gamu na to-
tozo aza. Tonai muna batiria gamu ria doru
zakazava ari, za pala muna gilagilaimiu gu
za tata za na totozo, ko za tata vitivitigi gu
za na Tuna na Tinoni.
34 Ara ma poja zozotodigamu ara gamu:
doru zakazava ari za pala mari gore votu
totonai mari oqoro uke beto na zazae tinoni
koviria.
35 Na oka beto na pezo za mari maragutu,
ba ria na qua paranga za marike izongo
maragutu,>> za gua i Jisu.

Na Rane na Totozo Qarike Tagilagila
(Maka 13.32-37; Luke 17.26-30, 34-36)

36 <<Goto na veveina na rane beto na to-
tozo aza za kepore maka tinoni bi gilagilai.
Ria na mateana pa noka babi na Tuna ba
zake gilagilai, goto makana gu na Tamana
za gilagilai.
37 Na bola lame tana Tuna na Tinoni za
pala mina maka moqaza podeke vei tugu pa
totozo ti Noa.
38 Ria na rane totonai za oqoro dururu na
abana, za ria na tinoni za qari kole gani-
ganigedi, qari kole bukubukugedi, beto ria
na marene na reko za qari varivarielava-
dia, tinganai ko za kamu za na ranena za
luge pa leo aka i Noa.
39 Ba qarike izongo vagilagila podekia
tugu ria za na za korapa taroiti, tinganai ko
za gore na vae ko za pogozo vakeni beto
paledi. Pala zara tugu mina lame vasiboro
vei za na lamena tana Tuna na Tinoni.
40 Na totozo aza za kori tinoni mari ko-
rapa roiti pa inuma, za maka za mina tateku
vakeni goto maka za mina taloi pale.
41 Kori reko za mari korapa kija vaavu-
ruria na dia kiko vuiti, za maka za mina
tateku vakeni goto maka za mina taloi pale.
42 Ko za vei za mu suvere gelegele, ura
gamuke gilagilai gamu za na rane mina
lame na miu Bangara.
43 Gamu gilagila valeaniamiu gamu za
vei bi tori gilagila momoenana tu na tinoni
kolenana ruma za ae totozo mina kamu na
tinoni ikiko, za pala mina suvere gelegele
ko minake boka pururu lugea na tinoni
ikikona za nana ruma.
44 Ko za vei za gamu mu kole suvere
vanaqiti doru totozo, ura na Tuna na Tinoni
za mina lame na totozo gamuke rove veini
mina lame,>> za gua i Jisu.

Na Nabulu Tarangena beto na Nabulu nake Tarangena
(Luke 12.41-48)

45 <<Ego koviria ma vavakato vadigamu
na veveina na nabulu tarangena. Na nab-
ulu tarangena za aza tugu maka za vatio-
latai na bangara ko za kopu valeadi ko za
iadi na ganigani ria pa tatamana tana ban-
gara pa totozo za nguti vakoledi na bangara.

† **24:28** Na nyae babi maka manugu za vei na zako ko za boka ganigani nyabo babi na tini kobukobu tinoni. **24:29** Aisea 13.10; 34.4.

46 Mina tamana za na nabulu aza totonai
mina mule na nana bangara za mina batia
za korapa tugu roitini aza za na roiti za
taiani ko mina roitini.
47 Ma poja zozotodigamu ara gamu: pala
mina vatiolata lavatia zozoto na nana ban-
gara aza, ko mina kopu vani doru nana
izizongo.
48 Ba vei bike nabulu leana aza ko bi
roquroqua aza za pala minake oqanai mule
lame za nana bangara bi gua,
49 ko bi podalai majamajaria ria na
nabulu tavitina, beto bi somana tekuteku
beto bukubuku tavitiria ria na tinoni
bukubukudi.
50 Ego beto mina mule kamu za na ban-
gara tana nabulu ani na rane beto na totozo
mina korapa suvere muma ko minake gilag-
ilai aza.
51 Na bangara mina lomoto kobukobu
pale aza, beto mina vakole tavitidi ria na
tinoni sekesekedi. Ketakoi za mari lukana
uui beto mina ngingizi tu na livodi ria na
tinoni,>> za gua i Jisu.

25

Na Vavakato Vavapadadi ari ka Manogaputa Reko

1 <<Pana totozo aza za na binangara pa
noka za pala ari mina vei. Koledia ari ka
manogaputa reko koregadi qari okoto pogo-
zoria na dia juke ko mari lao gozoria za na
tinoni mina varielava tonai mina lame ko
mina tekua na maqotana qari gua.
2 Ari ka lima za na duviduvilidi goto ari ka
lima za na tavagigaladi.
3 Ari ka lima duviduvilidi qarike pogozo
vatanadi na oela za na dia juke.
4 Goto ria na tavagigaladi za qari pogozo-
ria na dia juke beto qari okoto toto pogozo
vatanadi pa dia tototodi za na oela.
5 Ego za vavabongi na kamuna za na
tinoni varielava, ko qari doki ko qari puta
beto ria doru.
6 Ko za tori varikorapai bongi tu na kota,
za tanongoro za na kuku, <Vainongoro! Ani
za na tinoni varielava! Mu votu lame gozo-
ria!> qari gua.
7 Nari qari okoto sasuru iqolo beto ari ka
manogaputa reko koregadi ko qari okoto
piju vatoria za na dia juke.
8 Beto za ari ka lima reko duviduvilidi
qari paranga laoria ari ka lima tavagigaladi,
ari qari gua vei, <Muna vadigami tu kaki
miu oela, ura iapeki gu mina pidili gapu-
gapu na mami juke gami,> qari gua.
9 Ba qari oe lao ria na tavagigaladi, <Dai,
ura nake padada gita doru ria na mami oela
ari. Goto mu mule lao vai sogamiu tadiria
qari vavai oela,> qari gua ria.
10 Ego ko pa ligudi tu qari korapa keni
nyaqo oela ari ka lima reko duviduvilidi ari,
za kamu gu za na tinoni varielava. Ko ari
ka lima reko tavagigaladi qari tori vatana
vakoledia tu za qari luge lao tavitia aza pa
vavolo varielava. Ko qari luge beto ria za
tapate gu za na atakamana.
11 Ko liguligu tu beto za qari kamu ari ka
lima reko koregadi duviduvilidi. Ko qari
kamu kole kukuku, ari qari gua, <Bangara!
Bangara! Mu revanga vadigami!> qari gua.
12 Ba za oe laoria na tinoni varielava ria,
<Ma poja zozotodigamu ara za gamu: qake
izongo gilagilagamu ara za gamu,> za gudi
na tinoni varielava.
13 Ko za vei za mu suvere gelegele, ura
gamuke gilagilai gamu za na ranena beto
na totozo tonai mina lame na Tuna na
Tinoni,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadapadadi ari kue Nabulu
(Luke 19.11-27)

14 <<Ura pana totozo aza za na binan-
gara pa noka za ari mina vei. Kolenana
za maka tinoni za taloi keni pa maka nana
rererege. Tonai za oqoro keni za kukuria
ria na nana nabulu ko za okoto ia vadi na
nana zakazava ko mari kopu vani za gudi.
15 Ko tana maka za vani ka lima baeke
poata, tana maka za vani kori baeke poata,
beto tana maka mule za vani maka baeke
poata. Ria doru za okoto vadi na padana na
dia boka beto za taloi keni pa nana rererege.
16 Ego na nabulu aza za tekua ka lima
baeke poata za aza tugu za tekua za keni gu
varoitia za na poata, ko na vuana za tekua
za ka lima baeke poata mutugu.
17 Aza na tinoni za tekua kori baeke poata
ba za vei tugu, ko na vuana za tekua za kori
baeke poata mutugu.
18 Goto aza na tinoni za tekua maka baeke
poata, za za keni gelia na pezo ko za golomo
vapaea za na poata tana nana bangara.
19 Ego za zovai tu beto za gabala mule
kamu za na bangara tadi ari kue nabulu ari
ko mi dogoria ae qari varoiti veini ria ari ria
na nana poata za gua.
20 Na nabulu za tekua ka lima baeke poata
za luge lao, ko za kaqama laoni aza ka lima
baeke poata beto ka lima baeke poata mule
na vuana. Beto za paranga aza, <Bangara,
ka lima baeke poata za qu vaniziu ao. Do-
goro! Qa vavuai ko ka lima baeke poata
mule za qa tamo laoni ara tonai,> za gua.
21 Nari za parangia na bangara aza,
<Leana jola. Na nabulu leleamu beto na
tarangemu ao. Qu tarange pa kopuna ka
viza poata ari ao, ko koviria mana vakop-
unigo kubo zakazava ara ao. Mae lame ko
mu somanani na qeraqera tana mua ban-
gara,> za guni.

22 Beto za luge lao gu mule aza na tinoni za
tekuria kori baeke poata, ko ari za guni vei,
<Bangara, kori baike poata za qu vaniziu
ao. Dogoro! Qa vavuai ko kori baeke poata
mule za qa tamo laoni ara,> za gua aza.
23 Nari za parangia na bangara aza,
<Leana jola. Na nabulu leleamu beto na
tarangemu ao. Qu tarange pa kopuna ka
viza poata ao, ko koviria mana vakopunigo
kubo zakazava ara ao. Mae lame ko mu
somanani na qeraqera tana mua bangara,>
za guni.
24 Beto za luge liguligu lao za na nab-
ulu za tekua maka baeke poata, ko za
paranga, <Bangara, qa gilagilaiqua ara za
maka tinoni tapatamu ao. Ura ao qu
boka ababu ketakoi quke umuma, beto qu
aqaqono varikamu ketakoi quke vavuvuzia
maka kiko.
25 Ko qa matagutuqua ara, ko qa keni geli
golomo vapaea pa pezo za na mua poata.
Ko, dogoro, ani aza na mua,> za guni.
26 Nari za oea na nana bangara, ari za
guni vei, <Na nabulu ikikeremu beto na
ududapelumu ao! Beko qu tori gilagi-
laimua tugu ao za ara qa ababu ketakoi
qake umuma beto qa aqaqono varikamu
ketakoi qake vavuvuzia maka kiko.
27 Ko za vei za vei buke nyorogua varoitia
ao aza, za bu valugea gu pa banga za na
qua poata. Ko bu vei ao za totonai ba mule
kamu za ba kamu tekua za na qua poata
taviti vuana.
28 Ego ko, ka viza nabulu, mu tekua za
na poata tana tinoni ani, ko mu valao vani
aza na tinoni za izongia manogaputa baeke
poata.
29 Ura na tinoni za kolenana za mina taia
mutugu ko mina pugele nyonyoa na nana.
Goto na tinoni za kepore nana za mina
tateku pale za aza vei iapeki za izongia aza.
30 Mu tekua za na nabulu kepore maka za
bi vapodoa ani, ko mu gona votu laoni pa
peguru rorodomona. Ketakoi mari lukana
uui beto mina ngingizi tu na livodi ria na
tinoni,> za gudi,>> za gua i Jisu.

Na Tuna na Tinoni mina Tutidi ria Dodoru Tinoni

31 <<Tonai mina lame pana neqi tana ban-
gara za na Tuna na Tinoni za pala mari tutia
ria doru mateana, ko mina nyumu pa nana
nyumunyumuna bangara aza.
32 Ko ria doru puku tinoni za mari
varikamu lao pa moena aza. Ko aza
mina varipikataidi pa kori pikatana maka
moqaza podeke vei na sepati za mijata
pikata tekuria na sipi tadiria na qoti.
33 Ko mina vakoledi pa kale matuana ria
na sipi, goto ria na qoti za mina vakoleria
pa kale merina.
34 Beto za mina parangaria na bangara
ria na tinoni pa kale matuana, <Mae, lame
gamu za manadigamu na Tamaqu! Mu teku
izongia na binangara, aza za vatana vakole
vadigamu na Tamaza pa podapodalaina tu
tonai za taroiti na kasia guguzu.
35 Ura tonai qa burana ara za gamu iaziu,
qa kidepe ara za gamu vabukuziu, na tinoni
gotoqu ara ba gamu vatoga valeaziu gamu
pa miu ruma.
36 Na gadogadoqu, ba gamu vapokopokoziu;
qa mo, ba gamu kopuniziu gamu; tonai qa
tapiu, ba gamu ovikiziu tugu gamu,> mina
gua.
37 Nari mari oea ria na tinoni tuvizidi, ari
mari gua, <Bangara, pa viza za qu burana
ao ko gami iago gami? Toto za qu kidepe ao
za gami lao vanigo na pie gami?
38 Pa viza za na tinoni gotomu gami-
gunigo, ko gami vatogago pa mami ruma
gami? Beto pa viza gami batigo na gado-
gadomu ko gami vapokopokogo gami?
39 Toto za gami batigo qu korapa mo-
momu ao beto ko pa viza za na suveremu
pa ruma varipiuna ko gami lalao ovikigo
gami?> mari gua.
40 Nari mina oeria na Bangara ria, ari
mina gudi vei, <Ma poja zozotodigamu ara
gamu: tonai gamu roiti laoni gamu maka
roiti leana tana maka ria na taiqu nake
poreveveidi ari, za gamu korapa tugu roiti
valame vaniziu ara aza,> mina gua.
41 Beto za mina paranga laoria aza ria pa
kale merina, ari mina gua vei, <Mu taloi
taqu za gamu, gamu za tori levelevedigamu
tu na Tamaza. Mu lao pa iku kole jolana
aza za tavatana vakole vani na bangaradi
na tomete beto ko ria doru nana mateana!
42 Ura tonai qa burana ara, ba gamuke
izongo ia podekeziu tugu ara za gamu; tonai
qa kidepe, ba gamuke vabukuziu;
43 tonai na tinoni gotoqu tugu ara, ba
gamuke vatogaziu pa miu ruma ara za
gamu; na gadogadoqu tugu, ba gamuke
vapokopokoziu ara za gamu; tonai na mo-
moqu tugu beto na tapiuqu tugu pa ruma
varipiuna, ba gamuke galaniziu ara,> za
gua aza.
44 Nari za mari oea ria za na Bangara, ari
mari gua vei, <Bangara, toto za gami batigo
gami qu kole burana, na kidepe, na tinoni
gotomu, na gadogadomu, qu mo, babi qu
tapiu ao, beto gamike pavu galanigo na
tokanigo gami?> mari gua ria.
45 Nari mina oeria na Bangara ria, ari
mina gua vei, <Ma poja zozotodigamu ara
za gamu: tonai gamu daimiu tokani za
maka ria nake poreveveidi ari, za gamu
daimiu tokaniziu tugu ara,> mina gudi.
46 Ko ria na tinoni ikeredi ari za mari
tavalao pa vinakilasa kole jolana, goto ria

na tinoni tuvizidi za mari lao pa toa jola,>> za gua i Jisu.

26

Ria na Tinoni Matamata qari Kukitini i Jisu
(Maka 14.1-2; Luke 22.1-2; Jone 11.45-53)

1 Ego totonai za beto varivagigalaidi i Jisu ria doru zakazava ari, za ari za gudi vei ria nana sepele,
2 <<Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za kori rane gu za kole beto mina kamua za na rane vavolo Alokata, ko totonai za pala mina tavalao pa limadi ria na tinoni za na Tuna na Tinoni ko mina tavauke pa korosi,>> za gua.
3 Ko na totozo tugu aza za ria na kuta iama beto ria na tiolata matamata tadiria na tinoni za qari varikamu pa ruma ti Kaiapasi aza na kuta iama lavata.
4 Ko qari roitidi kaki roquroqu vei beto mari aru tamana golomia ko mari vaukea i Jisu qari gua.
5 Ba ari qari kole variparanga vei ria, <<Dai, taneke roitini na roiti aza pa totozo vavolo Alokata, ura keta takole variperadi ria na tinoni,>> qari gua.

I Jisu za Talumu pa Betani
(Maka 14.3-9; Jone 12.1-8)

6 Ego za lao suverenana pa Betani i Jisu, pa ruma ti Saimone aza za rajai na poqupoqu perangaina.
7 Ko tonai za korapa tekuteku i Jisu za luge lao za maka reko za pogozia maka tototona za taroiti pa maka patu batabata leana. Za pugelia na lumu omanga lea beto za zae viva na vaina za na tototona aza. Ko za lobitia, beto za vuvani pa batuna i Jisu.
8 Nari totonai qari batia ria na sepele ani, za qari tagigiri ria ko qari paranga, <<Ae za vei ko za korapa aru vikevikeria na lumu zana!
9 Aza bi boka tatekuni poata lavatana zana, ko bi iadi ria na tinoni varivasevidi!,>> qari gua.
10 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu za na paranga qari pojai ria, ko ari za gudi vei, <<Ae za vei ko gamu korapa tu poja vikevikeria gamu za na reko ani? Maka roiti leana za roiti lameni aza taqu.
11 Ura gamu suvere tavitiriamiu gu gamu doru totozo ria na tinoni varivasevidi, goto ara za manake suvere tavitigamu lalaoqua.
12 Tonai za vuvani na lumu na reko ani za na tiniqu ara, za vatanani aza ko mina tagolomo za na tiniqu ara.
13 Ma poja zozotodigamu ara gamu: doru kota pa kasia guguzu mina tatarae na nongoro leana ani, za mina tavavavakato tugu za na roiti za roitini na reko ani taqu, ko minake tamuma za na reko aza,>> za gua i Jisu.

I Jiudasi za Tatabara ko Mina Gabala Kanai i Jisu
(Maka 14.10-11; Luke 22.3-6)

14 Pa liguna aza za maka ari ka manogori sepele, na izongona i Jiudasi Isikarioti, za lao tadiria na kuta iama,
15 ko ari za gudi vei, <<Na za muna vaniziu ara gamu, ko mana boka tokadigamu ko muna boka aru tamania gamu i Jisu? >> za gudi. Nari qari nguti tekuria za ka uengavuluputa poata siliva, ko qari vani.
16 Ko za podalai tugu na totozo aza za podalai nyaqonyaqoa i Jiudasi za maka lolomo leana vei beto mina tokadi ko mari boka aru tamania ria i Jisu za gua.

I Jisu beto ria na Sepele qari Makarai tekua na Vavolo Alokata
(Maka 14.12-21; Luke 22.7-14, 21-23; Jone 13.21-30)

17 Tonai za kamua za na rane momoe tonai mina taroiti za na vavolona na Bereti Nake Kovuruna, za qari lao ria na nana sepele ko qari nanazia i Jisu, <<Pae za qu nyoroguani ao ketakoi mami vatana vanigo gami za na vavolo Alokata?>> qari guni.
18 Nari ari za gudi vei, <<Mu lao tana tinoni ani pa Jerusalema, ko ari muna guni vei, <Ari za gua vei za na tinoni varivagigalai, za tata kamua za na qua totozo. Ko koviria za ara beto ria na qua sepele za mami tekua na vavolo Alokata pa ruma tamu za gua,> muna guni,>> za gua i Jisu.
19 Ko qari lao tugu ria na sepele ko qari vatanani za na tekutekuna Alokata aza vei za pojadi i Jisu.
20 Ego ko totonai za gore na veluvelu za nyumu tekuteku tavitiria i Jisu ari ka manogori nana sepele.
21 Ko tonai qari korapa tekuteku ria za paranga i Jisu, <<Ma poja zozotodigamu ara za gamu: maka gamu ari za mina gabala kanaziu ara,>> za gua.
22 Nari za qari takulanga beto ria na sepele, ko qari okoto nananaza makamakai aza, <<Bangara, nake ara za qu guniziu ao, uve?>> qari okoto gua.
23 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei, <<Aza za somana togotogolo tavitiziu pa baolo ara na gana bereti za aza tugu za mina gabala kanaziu ara.
24 Na Tuna na Tinoni za mina tavauke vei tugu aza za pojai na Kutikuti Tabuna, ba mina gana na takulanga aza na tinoni za gabala kanai aza! Za leana jola za bike pavu tavapodo za na tinoni aza!>> za gua i Jisu.
25 Nari za paranga i Jiudasi, aza na tinoni za malumu ko mina gabala kanai i Jisu, <<Rabi, nake ara za qu guniziu ao, uve?>> za gua.

Nari za oea i Jisu aza, <<Aza makamu qu pojai aza,>> za guni.

Na Vavolo tana Bangara
(Maka 14.22-26; Luke 22.15-20; 1 Koriniti 11.23-25)

26 Ego totonai qari korapa tekuteku ria, za tekua i Jisu za na bereti, ko za manani, beto za kipakipai ko za iadi ria na nana sepele, beto za paranga, <<Pia ko mu tekua, ani za na tiniqu,>> za gua.
27 Beto aza za ovulia za na kapa, ko za paranga leana laoni tana Tamaza, ko za vadi ria na nana sepele beto za paranga, <<Mu bukua gamu doru ani;
28 na orunguqu ani, aza na vamauruna na taringutinguti tana Tamaza tadiria nana tinoni. Na orunguqu ani za nyoro ko na vulazadi na sela tadiria na tinoni.
29 Ma poja valeadigamu: pala manake buku sogai ara za na vaini ani, tinganai tu mina kamua na rane mana buku tavitidigamu ara na vaini korega pa binangara tana Tamaqu,>> za gua i Jisu.
30 Beto za jola gu za vei zara, za qari kerani maka kera, beto qari votu ko qari taloi lao pa kubo pa Olive.

Za Korotoni i Jisu za i Pita mina Kilu Paleni aza
(Maka 14.27-31; Luke 22.31-34; Jone 13.36-38)

31 Ego ketakoi za parangaria i Jisu ria na nana sepele, <<Pana veveiqu ara za ngena bongi za gamu doru pala muna uku loi pale betoniziu ara, ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna,
<Ara mana vaukea za na sepati,
ko na varikamu godo sipi
za mari okoto nyanyalia na kota,> za gua.
32 Ba pa liguna mana turu mule pa uke ara, za mana lao momoe pa Qalili ara,>> za gua.
33 Nari ari za gua vei i Pita, <<Goto ara za vei mari uku loi palenigo tu ria doru, ba manake uku loi palenigo ara!>> za gua.
34 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ma poja zozotonigo ara ao: pa na bongi tugu ani tonai mina oqoro kiu na kokorako za pala muna kilu paleniziu kue totozo ara ao,>> za guni.
35 Nari za paranga i Pita, <<Vei mana uke tavitigo tugu ao, ba manake izongo kilu palenigo tugu ara,>> za gua. Ko ria doru sepele za qari paranga vei beto tugu zara.

Za Varavara pa Qetisemani i Jisu
(Maka 14.32-42; Luke 22.39-46)

36 Ego beto za tokaria i Jisu ria na nana sepele, ko qari lao pa maka ia na izongona pa Qetisemani. Beto za poja veidi ari, <<Mu nyumu pani za gamu, goto ara ma jola lao varavara pata lao pa nari,>> za gudi.
37 Ko i Pita gu beto kori tuna marene gu i Jebeti za tokaria. Za takulanga beto za roquroqu mamata vitivitigi aza,
38 ko za parangaria ari kue, <<Za lavata jola pa buloqu za na takulanga ani, ko pala mina boka vagojoziu tu. Mu suvere pani ko mu suvere gelegele tavitiziu,>> za gudi.
39 Beto za rerege rijo lao iapeki aza, ko za gona kole opo kokou pa pezo, ko za varavara, <<Tamaqu, bi vei bu boka ao, za mu varijoia taqu za na kapa vitigi ani. Ba nake aza vei qa nyoroguani ara za mina taroiti, goto aza tu vei qu nyoroguani ao,>> za gua.
40 Beto za rerege mule lao tadi ari ka kue sepele, ko za batiria qari korapa putagedi nari za parangia i Pita, <<Ai vei, quke boka suvere gelegele tavitiziu ara maka totozo papakana za gamu?
41 Mu suvere gelegele beto mu varavara ko muke gozoria na toketoke. Na ongongu za malumu, ba na tini za munyala,>> za gua aza.
42 Beto za gabala mule soga lao varavara i Jisu, ari za gua vei, <<Tamaqu, vei minake boka tavarijo za na kapa vitigi ani goto mana bukua tugu ara, ba leana gu. Aza gu qu nyoroguani ao za mi taroiti,>> za gua aza.
43 Za beto aza za gabala mule soga lame mutugu tadi ari ka kue sepele za batiria qari korapa puta betogedi, ura za ngaolo vitivitigiria na nyoro puta.
44 Ego za loiria mutugu i Jisu ari ka kue ko za mule keni soga varavara na vinaue totozo, ko za maka pojaria mutugu aza ria za tori varavaradi tu.
45 Beto za gabala mule tadi ari ka kue sepele, ko ari za gudi vei, <<Gamu korapa tugu putagemiu beto minyeremiu za gamu? Dogoro! Mi kamua gu za gua za na totozo na Tuna na Tinoni mina tavakarovo lao pa limadi ria na tinoni seladi.
46 Turu ko talao. Dogoro! Za kamu gu ani na tinoni za gabala kanaziu ara,>> za gua i Jisu.

I Jisu qari aru Tamania ria qari Kanai
(Maka 14.43-50; Luke 22.47-53)

47 Ko za korapa tugu paranga vei zara i Jisu za bola gu i Jiudasi, aza maka ari ka manogori sepele. Qari garunu vatutini ria na kuta iama beto na tiolata matamata tadiria na tinoni za maka puku minete tinoni lavata. Qari okoto pogozo benete variperana beto na kubau.
48 Ko za tori poja vakoledi tu ria i Jiudasi perangaina za maka vinagilagila mina roitini ti Jisu, ari za gudi vei, <<Aza na tinoni mana lao aoa ara, za aza tugu za na tinoni gamu nyoroguani gamu, ko muna lao gu aru tamania aza,>> za gudi.

26:31 Zakarae 13.7.

49 Ko za rerege toto lao gu i Jiudasi i Jisu,
ko za gozoro qeraqerani, <<Leana, Rabi!>>
za gua, beto za aoa i Jisu.
50 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Baere,
na za za qu lameni ao?>> za gua aza.
Beto za qari aru tamania ria i Jisu.
51 Na totozo tugu aza za maka ria na se-
pele za tutia i Jisu za saputu tekua za na
nana benete variperana ko za taqaza teusu
pale za maka kale talingana na pinauzu
tana kuta iama lavata.
52 Nari za lao i Jisu ko za tokea za na tinoni
aza, <<Mu soba muleni pa nana sobasobana
za na mua benete zana! Ria doru qari aru
benete varipera za mari uke tugu pa benete
varipera.
53 Ae za vei quke gilagilai tu ao za nake
tapatana taqu za ara ba boka tepai gu na
Tamaqu ko bi garunu lageredi ria na zoku
vuro mateana ko bari tokaniziu?
54 Ba vei mana roiti vei zara ara, za mi-
nake boka gore votu za aza vei za pojai pa
Kutikuti Tabuna na veveina aza qa korapa
gozoria ara,>> za guni i Jisu aza.
55 Na totozo aza za ari za gudi vei i Jisu
ria na minete tinoni, <<Maka tinoni raja
ikikoqu ara ko gamu pogozo bola tariniziu
tu na benete beto na kubau ko muna
tekuziu? Doru rane za pa kakabarena na
zelepade gu qa kole suvere varivagigalai
ara, ba gamuke aru tamanaziu.
56 Ba doru zakazava ari za qari taroiti ko
vei tugu ko mi gore votu beto ria na koroko-
rotai tadiria na tinoni korokorotai,>> za gua
aza. Beto za ria doru sepele za qari okoto
uku loi pale aza.

I Jisu za Tatoka lao pa Kauniseli Tadiria na Jiu

(Maka 14.53-65; Luke 22.54-55, 63-71; Jone 18.13-14, 19-24)

57 Ego ko ria tugu qari aru tamana tekua
i Jisu za qari toka laoni aza pa ruma ti Ka-
iapasi, aza na kuta iama lavata. Ko ketakoi
qari kole suvere varivarikamudia ria qari
varivagigalaini na Vavanau beto ko ria na
tiolata matamata.
58 Ba i Pita za kole tututi vazozounana
tu pa liguligu, tinganai za lame kamu pa
bolebole sebesebe na ruma tana kuta iama
lavata. Beto za luge lao pa leo kakabarena
na ruma ko za lao nyumu varirurainana
tadiria na nabulu kopu ko mi dogoria aza za
na roiti mari roitini ria ti Jisu za gua.
59 Qari podekia ria na kuta iama beto ko
ria doru tiolata pa kauniseli ko mari nyaqo
votudi za kaki vinazozoto sekesekedi, ko
mari boka vaukea i Jisu qari gua.
60 Ko kubo ria za qari turu vavotuvo-
turia na paranga sekesekedi, ba kepore za
maka ginugua leana bari batia vei bari boka
vaukea aza. Pana vinabetobetona za qari
turu za kori tinoni,
61 ko ari qari gua vei, <<Za paranga za na
tinoni ani, <Mana boka jegara pale ara za
na zelepade madina tana Tamaza, beto pa
rane vinaue za mana vaturu sogai ara,> za
gua,>> qari gua ari kori.
62 Nari za turu za na kuta iama lavata
ko za nanazia i Jisu, <<Ae vei, quke boka
oeia ao aza qari jutunigo ari kori zara?>> za
guni.
63 Ba zake vagala i Jisu.
Nari za paranga za na kuta iama lavata,
<<Pa korapa izongona na Tamaza toana
za qa pojanigo ara ao: mu ule valeana
vadigami, ao tugu za na Karisito na Tuna na
Tamaza?>> za gua.
64 Nari za paranga i Jisu, <<Aza tugu qu
pojai ao. Ba ma poja valeanadigamu ara
ani: podalai koviria ko mi lao pala muna ba-
tia gamu za na Tuna na Tinoni mina nyumu
pa kale matuana na Tamaza vivana jola,
beto mina mule lame vei pa lei pa noka!>>
za gua i Jisu.
65 Aza tugu za nongoria za paranga vei
zara i Jisu za bako rikata pale na kuta iama
lavata za nana poko beto ari za gua vei, <<Za
vamoroania na Tamaza za na tinoni ani!
Na vinazozoto za mule za tana nyaqoa gita?
Dogoro, gamu tori nongoriamiu tugu gamu
za poja vikevikeria na Tamaza ani!
66 Ko na za na roquroqu gamu vanyumua
za gamu ka viza bangara?>> za gudi.
Nari qari oe ria na tinoni lavalavata, <<Za
pada vitivitigi gu ko mina tavauke aza,>>
qari gua.
67 Beto nari za qari tue taria na izumatana
beto qari iriruni na variiriruna. Ria kaki
tinoni qari kole popoaria
68 za ari qari paranga veini aza, <<Ego tu,
ao na Karisito! Mu ule vadigami tu moko i
zei za korapa majago?>> qari guni.

I Pita za Kilu Paleni i Jisu

(Maka 14.66-72; Luke 22.56-62; Jone 18.15-18, 25-27)

69 Ego totonai za korapa nyumunana pa
kakabarena na ruma tana kuta iama lavata
i Pita, za lame za maka nabulu reko ko za
parangia, <<Ao tugu za maka qu tututia i
Jisu na tinoni Qalili!>> za guni.
70 Ba za kilu paleni aza pa moedi ria doru,
ari za gua vei, <<Qake gilagilai ara za na
manugu qu korapa pojai ao zana,>> za gua.
71 Tonai za votu lao pa atakamanana na
kakabarena na ruma za batia mule maka
nabulu reko aza, ko ari za gudi vei ria na
tinoni qari suvere ketakoi, <<Na tinoni ani
za kole tugu tututi ti Jisu na tinoni Nazareti!
>> za gua.
72 Ba za kilu pale mutugu taviti maulu i
Pita, ari za gua vei, <<Qake izongo gilagila

podekia tugu ara za na tinoni zana! >> za gua.
73 Za oqoro zovai gu za vei zara, beto za qari lao gu ria na tinoni qari kole turu ketakoi ko ari qari guni vei i Pita, <<Ao zozoto gu za maka ria qari tututia i Jisu, ura na vakerana na mua vokele paranga za ulenigo zozoto ao,>> qari guni.
74 Nari za paranga i Pita, <<Qa maulu ara ko qa korapa pojai na zozoto! Vei mana sekeseke za mina vakilasaziu na Tamaza! Qake gilagilai ara za na tinoni gamuguni gamu zana!>> za gua.
Ego aza tugu za paranga vei zara i Pita, nari za kiu gu za na kokorako.
75 Beto za gilagilai kamua i Pita za aza vei za pojai perangaina i Jisu tonai ari za guni vei, <<Mina oqoro kiu na kokorako, za ao muna kilu paleniziu kue totozo,>> za guni. Ko za votu pa peguru i Pita ko za lukana vapazani.

27

I Jisu za Tatoka Lao ti Paelati
(Maka 15.1; Luke 23.1-2; Jone 18.28-32)

1 Na volavolaza leana za qari varikamu ria na kuta iama beto ria na tiolata matamata, ko qari kole varingodoni kaki roquroqu vei beto mari vaukea i Jisu qari gua.
2 Beto za qari piua i Jisu ko qari toka laoni ti Paelati na qavuna.

Na Ukena i Jiudasi
(Roiti 1.18-19)

3 Ego tonai za gilagilai i Jiudasi, aza za gabala kanai i Jisu, za tapitu ko mina tavauke i Jisu, nari za roqu mule aza ko za pogozo mule laodi tadiria na kuta iama beto na tiolata matamata za ka uengavuluputa poata siliva,
4 ari za gua vei, <<Qa sela ara, ura na tinoni tuvizina za qa gabala kanai ara ko mina tavauke,>> za gua.
Nari ari qari guni vei ria aza, <<Ko ae mami veini gami? Aza na mua ginugua tu makamu ao aza,>> qari guni.
5 Nari za lao gona paleni pa zelepade madina i Jiudasi za na poata, beto za taloi keni boru ukenana.
6 Ko qari tekua ria na kuta iama za na poata, beto ari qari gua vei, <<Na poata laona na orungu za ari, ko nake tavamalumuna pana Vavanau za mina tavalao pa poata ruma zelepade,>> qari gua.
7 Ko qari varingodoni ria za na roquroquna na poata aza ko qari vaini maka iapeki kobu pezo tana tinoni za roiti raro patu, ko ketakoi za na varivarigolomona tadiria na tinoni gotodi.
8 Zara za vei ko na ia aza za qari vaizongoni na Kobu Pezo Orungu, ko za korapa kole tinganai za kamua tu pa rane pa ngenari ani aza.
9 Ko za gore votu tugu za na korokorotai aza za lame vei ti Jeremae na tinoni korokorotai, ari za gua vei, <<Ko qari tekuria za ka uengavuluputa poata siliva, na vaina aza qari malumu vaini ria na tinoni Izireli,
10 ko qari vaini iapeki kobu pezo tana tinoni roiti raro patu, aza za garununiziu na Bangara ara ko mana roitini,>> za gua.

I Paelati za Nanazia i Jisu
(Maka 15.2-5; Luke 23.3-5; Jone 18.33-38)

11 Ego ko za lao turu pa moena i Paelati na qavuna i Jisu, ko za nanazia na qavuna aza, <<Na bangara tugu tadiria na Jiu ao?>> za guni.
Nari ari za gua vei i Jisu, <<Aza tugu qu pojai ao zana,>> za guni.
12 Tonai qari jutuni doru paranga ria na kuta iama beto na tiolata matamata, za zake pavu oeria i Jisu ria.
13 Nari za parangia i Paelati aza, <<Ae vei, quke nongororia ao za doru zakazava qari jutunigo zara?>> za guni.
14 Ba kepore tugu za maka pakata paranga peki bi oe laoni i Jisu, ko ketakoi za gabara jola za na qavuna.

I Jisu za Tamijata ko mina Tavauke
(Maka 15.6-15; Luke 23.13-25; Jone 18.39-19.16)

15 Ego pa doru totozo vavolo Alokata za na nana tutina tugu na qavuna za boka ruvata vadi ria na tinoni Jiu za maka tinoni tapiuna mari tepai.
16 Ko pa totozo aza za kolenana za maka tinoni tapiuna na tagilagila valeanana za maka tinoni ikikerena jola aza, na izongona i Jisu Barabasi.
17 Ko totonai qari lao varikamu beto ria doru tinoni za nanazaria i Paelati ria, <<I zei ari kori za gamu nyoroguani gamu ba ruvata vadigamu ara? I Jisu Barabasi ba i Jisu aza za tapoja na Karisito?>> za gua.
18 Ura za gilagila valeanarianana i Paelati ari ka viza tiolata matamata za qari konoa gu i Jisu ko vei za qari loi laoni tana.
19 Totonai za korapa nyumunana pa nana nyumunyumuna pa ia varivaritutina i Paelati, za garunu laoni na maqotana tana za maka nongoro, ari za gua vei, <<Muke kotia ao na tinoni tuvizina zana, ura kubo zakazava varivatakulangadi za qa putagitaria ara pa bongi na veveina na tinoni zana,>> za gua.
20 Ego pa totozo aza za ria na kuta iama beto na tiolata matamata za qari paranga sorisoriria ria na minete tinoni, ko mari

27:10 Zakarae 11.12-13; Jeremae 19.1-13; 32.6-9.

parangia tugu i Paelati ko mi ruvatia i Barabasi goto i Jisu za mina tavauke tugu qari gua.
21 Ba i Paelati za nanazaria mule ria na minete tinoni, <<I zei ari kori ari za gamu nyoroguani gamu ko ba ruvata vadigamu ara?>> za gudi.
Nari za, <<I Barabasi!>> qari gua.
22 Nari za parangaria i Paelati ria, <<Ko ae mana veini ara i Jisu aza za tapoja na Karisito?>> za gua.
Nari za qari oe lao ria doru, <<Aza za mi tavauke gu pa korosi!>> qari gua.
23 Ba za nanaza liguria mutugu i Paelati ria, <<Na sela za za roitini aza?>> za gudi.
Ba totonai za qari velavela vaiolo viviva ria, ari qari gua vei, <<Vaukea pa korosi!>> qari gua.
24 Totonai za dogoro gilagilai i Paelati za kepore mule maka za mina boka roitini aza goto na varipera gu za pala mina podo za gua, nari za lao nobu pie ko za loqa lima pa moedi ria na minete tinoni, beto ari za paranga vei, <<Ara za qa talegazani za na uke tana tinoni ani! Koviria za na miu ginugua tu makamiu gamu ani,>> za gua aza.
25 Qari paranga ria na minete tinoni doruna, <<Leana, gami beto ria na tumami mami gozoroni vinakilasa za na uke tana tinoni zana!>> qari gua.
26 Ko za garunuria i Paelati ria na solodia ko qari ruvatia i Barabasi, beto za pa liguna qari iruni variiriruna i Jisu za loi lao vadi ko mari vaukea za gua.

Qari Vavagoreni Qera i Jisu
(Maka 15.16-20; Jone 19.2-3)

27 Beto za qari toka laoni ria na solodia ti Paelati pa kakabaarena na ruma tana qavuna i Jisu, ko qari lao turu varilivutai betoni ria na minete solodia doruna aza.
28 Qari jokolo vagore pale za nana poko, beto qari vazae sogani maka poko gojo jemejemerena.
29 Beto qari tekua na kae suvege variokana ko qari polo vadididolai varipilupiluaini beto za qari vasolapani pa batuna, beto qari tekua maka kolu ko qari vaaruni pa lima kale matuana. Beto za qari kole totodongo pa moena ko qari kole vavagoreni qera, ari qari gua vei, <<Mi toa vakakaza tu na bangara tadiria na Jiu! >> qari gua.
30 Beto za qari tue taria, beto qari majai na batuna.
31 Pa liguna qari beto vavagoreni qera veini zara, za qari vagore pale za na poko jemere qari vazaeni, ko qari vazae sogani nana poko, beto za qari toka votu laoni ko mari vaukea pa korosi qari gua.

Za Tavauke pa Korosi i Jisu
(Maka 15.21-32; Luke 23.26-43; Jone 19.17-27)

32 Ego totonai qari taloi keni za qari lao gozoria za maka tinoni pa Saerini, na izongona i Saimone. Qari juju tarini ko qari vapogozoni aza ria na solodia za na korosi ti Jisu.
33 Qari lao kamua ria za maka ia na izongona pa Qoloqota, na ginuana za na Kota Batu Tomete.*
34 Pa ia ketakoi za qari vani na vaini aza qari varisomanaini na zakazava pazana za vamalibua na vitigi. Ba tonai za gilagilai na lingilingina za paza nari za dainana bukua.
35 Qari vaukea pa korosi ria aza, beto za qari gonani na patu mijamijata ko qari mijatia i zei mina tekuria ria nana poko.
36 Beto nari za qari kole nyumu dogoro kopuni.
37 Qari kuti vakolea pa korosi pa toto batuna pa narena aza ria na paranga za tajutuni aza, ari za gua vei: ANI I JISU NA BANGARA TADIRIA NA JIU.
38 Ko qari makarai vauke tavitini aza za kori tinoni raja ikikodi, maka keta pa kale matuana, maka keta pa kale merina.
39 Ria na tinoni qari rerege jola za qari begobegolo beto bekubekuturia na batudi beto qari au beto poja vikevikere pale i Jisu,
40 ari qari gua vei, <<Ao na tinoni muna jegaria na zelepade madina beto pa rane vinaue muna roiti sogani qu gua! Ego tu mu alo mulenigo makamu vei muna Tuna na Tamaza ao. Mu tavizu goremua pa korosi! >> qari guni.
41 Ko ria na kuta iama, ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ko ria na tiolata matamata ba qari kole ngangangulu veini tugu zara i Jisu, ari qari gua vei,
42 <<Na goto tinoni tu za aloria, goto makana zake boka alo muleni makana! Na Bangara pa Izireli aza za gua ke! Ko koviria mi tavizu gore lagere tu pa korosi ko tavazozotoa.
43 Za rangea ko na Tamaza beto makana ba, <Ara za na Tuna na Tamaza,> za gua. Ko aria ko tadogodogoro kopuni moko! Mina nyorogua tugu beka aloa na Tamaza aza!>> qari gua.
44 Ari kori tinoni raja ikikodi qari titi tavitia aza pa kori kalena ba qari somana paranga ngangangulu veini tugu aza.

Na Ukena i Jisu
(Maka 15.33-41; Luke 23.44-49; Jone 19.28-30)

* **27:33** Zake tagilagila vei beto za tagigala na ***Kota Batu Tomete*** za na ia ani. Palu na dogorona pa zouna za na kubo aza za dogoro vei na batu.

45 Ego podalai na korapa rane za udea na
rodomo kunikuni za na doru kota, ko za
kole rodomo pada kue aoa.
46 Ko za kamua padapada vei kue koloko
za kukuku lukana i Jisu, <<Elai, Elai, Lama
Sabakatani?>> za gua. (Na ginuana za ari
za gua vei, <<Qua Tamaza, qua Tamaza! Ae
za vei ko qu loi paleniziu tu ao?>> za gua.)
47 Kaki ria qari korapa turu ketakoi za
qari nongoriadia za paranga vei zara aza,
ko qari paranga ria, <<Na tinoni zana za
korapa kukua i Elaija,>> qari gua.
48 Ko maka ria za siqarai abutu lao tekua
maka poko, ko za vatubuluni maka buku
pazana, ko za vakolea pa uquna na kolu,
beto za alaka zaeni ko mi vabukua za gua.
49 Ba qari paranga ria kaki, <<Loia ko!
Tadogodogoria mae, palu pala mina kamu
aloa i Elaija zana!>> qari gua.
50 Beto za maka lukana vaiolo viviva i
Jisu, beto za loia na singo.
51 Ko pana totozo tugu aza za na toba poko
babana za piko pa ia madina pa zelepade za
tarikataori, za podalai tu pa nulu ko za gore
tu kamu pa uquna pa pezo. Ko za jojou za
na pezo ko qari tapaqapaqala za na patu,
52 ria na bevi varivarigolomona za qari
tajejegara ko qari tarevanga, ko na motadi
ria na tinoni tana Tamaza qari tori uke tu
pa moa za qari tavatoa mule.
53 Ko qari turu taloi pa dia bevi, ko pa
liguna za turu mule i Jisu za qari luge lao
pa guguzu tabuna pa Jerusalema, ko qari
batiria ria na mota tinoni suveredi ketakoi.
54 Na tinoni matamata gogoto beto ko ria
na tinoni varipera qari suvere tavitia aza ko
qari kole kopuni i Jisu za qari matagutu vi-
tivitigi totonai qari vagilagilai na nunu beto
doru zakazava qari taroiti, ko qari paranga
ria, <<Zozoto na Tuna tugu na Tamaza za na
tinoni ani!>> qari gua.
55 Ego na motadi ria na reko qari rererege
tavitia i Jisu na koko lame veidi pa Qalili
ko qari tokatokani aza za qari kole tugu
suveredia ketakoi. Qari turu pa zouna ko
qari kole dogodogoro lao.
56 Ko ari Mere pa guguzu Magadalene, i
Mere na tinadi ari Jekopi i Josepa, beto na
maqotana i Jebeti za qari kole tugu suvere
varisomanaidia tadiria na reko ketakoi.

I Jisu za Tavapae
(Maka 15.42-47; Luke 23.50-56; Jone 19.38-42)

57 Ego totonai za gore za na veluvelu za
kamu i Josepa maka tinoni izizongo pa Ari-
matia. Maka sepele tugu ti Jisu aza.
58 Za lao ti Paelati aza ko za tepai za na
kobukobu tinina i Jisu. Nari za vamalumia
i Paelati ko mari loi lao vani i Josepa za na
kobukobu tinina i Jisu za gua.
59 Ko za lao teku vagorea i Josepa za na
kobukobu tinina i Jisu, ko za udeni maka
poko liosona.
60 Beto za lao vakolea pa nana bevi ko-
regana, aza za koni ruri vaoqilia pa patu.
Ko za bokili laoni maka patu lavata za pa
atakamanana na bevi, beto za keninana.
61 Ko i Mere pa guguzu Magadalene, beto
maka goto Mere mule za qari kole tugu
nyumu bata lao veidia tugu pa bevi aza.

Ria na Solodia qari Kopuni na Bevi

62 Ego za rane soga na kota, na rane
Minyere, za qari makarai lao kamua i Pae-
lati ria na kuta iama beto na Parese.
63 Ko qari paranga ria, <<Bangara, gamike
roqu mumani gami za na paranga tana
tinoni sekesekena zana totonai za korapa
toana aza za pojai, ari za gua vei, <Pa rane
vinaue mana toa mule pa uke ara,> za gua.
64 Ko muna garunu laodi tu kaki tinoni
kopu za pa bevi ko mari kopu valeanani
tinganai mina jola tu kue rane. Keta ria
na nana sepele gu mari kamu iko tekua za
na kobukobu tinina beto mari lao sekeseke
tadiria na tinoni, <Za tori toa mule tu pa uke
aza,> keta mari gua. Ko aza na sekeseke aza
za keta mi ikerena jolani na momoena,>>
qari gua.
65 Nari za ari za gudi vei i Paelati, <<Mu
lao tekuria kaki solodia ko mu kopu valeana
veini aza muna bokai gamu za na bevi,>> za
gudi.
66 Nari qari taloi keni ria ko qari lao vara-
mata valeania maka vinagilagila pa patu
patena na bevi, beto za qari vasuvereria na
tinoni kopu ko mari kopu valeanani qari
gua.

28

I Jisu za Toa Mule pa Uke
(Maka 16.1-8; Luke 24.1-12; Jone 20.1-10)

1 Ego pa liguna na rane Minyere ko na
volavolaza leana na rane momoe pa vuiki,
za i Mere na reko pa guguzu Magadalene
beto maka goto Mere mule za qari lao ko
mari dogoria na bevi qari gua.
2 Nari za raja za maka nunu lavata, ura
maka mateana tana Bangara pa noka za
gore lagere beto ko za bokili varijo pale za
na patu za tapateni na bevi, beto za keza
kole nyumunana pa narena.
3 Ko na dogorona na tinoni aza za vei na
malarana na kapi, beto nana poko ba qari
keka keala lelei.
4 Ria na tinoni kopu ba qari matagutu vi-
tivitigini aza, ko qari gona kole neqeneqere
vei na tinoni mari uke qegua.
5 Beto ari za gudi vei na mateana ari kori
reko, <<Muke matagutu! Qa gilagilaiqua

27:46 Kera Vatarazae 22.1.

ara za gamu korapa nyaqoa gamu i Jisu aza za tavauke pa korosi.
6 Kepore pani aza, ura za tori toa mule tu aza aza mina vei za gua za tori poja vakolea tu perangaina. Mae, lame ko mu dogoria za ketakoi za kole aza perangaina.
7 Beto za muna siqarai lao pojadi ari ka viza nana sepele, <Za tori toa mule tu pa uke aza, ko koviria za tori lao momoe tu pa Qalili aza. Ketakoi tu za muna batini gamu! > muna gudi. Mu roquroqua aza qa koni pojadigamu ani,>> za gua za na mateana.
8 Ko qari taloi siqasiqarai pa bevi ari kori. Qari matagutudia tugu, ba qari qera vitivitigi tugu, ko qari abutu keni ko qari lao pojadi ria na nana sepele qari gua,
9 za lame tugu gozoro qeraqeradi i Jisu, <<Leana! >> za gua. Nari qari lao tana ari kori, ko qari todongo aru tamana pa kori nenena, ko qari vatarazaea aza.
10 Beto za parangaria i Jisu ari kori, <<Muke matagutu! Mu lao pojadi ria na taiqu ko mari lao pa Qalili. Ko ketakoi tu za pala mari batiziu ria ara,>> za gua aza.

Na Vavakato tadiria na Tinoni Kopu pa Bevi

11 Ego ko totonai qari korapa rerege mule kenidia ria na reko, za kaki ria na solodia qari kopu pa bevi za qari lao pa Jerusalema, ko qari lao vavakatodi tadiria na kuta iama ria doru ginugua qari podo ari.
12 Nari qari varikamu ria na kuta iama na tiolata matamata ko qari vaturua za maka roquroqu ko qari vani vazokudi na poata ria na solodia qari kopu pa bevi,
13 beto ari qari naqu veidi, <<Ari muna gua za gamu, <Gami kole puta gami na bongi za qari kamu iko tekua ria na nana sepele za na tinina,> muna gua.
14 Vei mina nongoria na qavuna za na ginugua ani, za gami pala mami paranga valomolomozia aza ko gamu munake gozoro tapata,>> qari gua.
15 Ko qari aru vakarovia ria na solodia qari kopu pa bevi za na poata, beto qari tutia tugu aza vei muna roiti vei qari gudi ria na kuta iama. Ko na vavakato aza za tavarerege tadiria na tinoni Jiu tinganai za kamua pa rane pa ngenari.

Za Votu Tadiria na nana Sepele i Jisu
(Maka 16.14-18; Luke 24.36-49; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

16 Ego ko qari taloi lao pa Qalili ria na nana sepele pa kubo ketakoi za poja vakoledi i Jisu mari adono za gudi.
17 Ko totonai qari batia ria i Jisu za qari vatarazaea ria aza, ba kaki qari orirabeke tugu vei.
18 Beto za rerege tata laoria i Jisu ria, ko za parangaria, <<Qa tori taiani tu ara za doru neqi pa noka beto pa pezo.
19 Ko za vei za mu lao ko mu vasepele vaniziu ria doru puku tinoni, muna paputaisoria pa izongona na Tamana, na Tuna, beto na Ongu Tabuna.
20 Beto ko muna varivagigalaidi ko mari vataberia ria doru sakasava qa garunudigamu ara. Beto ko ara za mana vavaburogamu doru totozo, tinganai mina kamua na vinabetona na totozo,>> za gua i Jisu.

I Maka

Na Tarae ti Jone Paputaiso
(Matiu 3.1-12; Luke 3.1-18; Jone 1.19-28)

1 Ani za na podapodalaina na nongoro
leana na veveina i Jisu Karisito, na Tuna na
Tamaza.
2 Na paranga tana Tamaza za takuti pa
kutikuti ti Aisea na tinoni korokorotai za ari
za gua vei,
<<Mu vainongoro!
Ara mana garunu laoni pa moemu ao
za na qua tinoni pogozo nongoro.
Aza za mina vatana vanigo na zona ao,
3 Maka mamalaingi za korapa kukuku pa
qega,
ari za gua vei,
<Gamu za mu vatanani na zona tana Ban-
gara.
Mu vaemese vani na zona aza,> za
gua,>>
za gua i Aisea.
4 Ego ko i Jone za na tinoni pogozo non-
goro za koko lame vei pa qega ko za kole
taraeni aza za na veveidi ria na tinoni mari
gabala beto mari paputaiso ko na Tamaza
mi taleozodi na dia sela za gudi.
5 Nari ria doru pa varilivutaina pa Jiudia
beto ria doru pa Jerusalema za qari votu lao
tana, ko qari ule votudi na dia sela ko aza za
paputaisoria pa leo pie Jodani.
6 Ego ko i Jone za vazaea na poko vurungu
kameli, na beleti za doko livutuni na sik-
isikirina, beto na kupo na muji pirudi na
gana tekutekuna.
7 Ko na nongoro za kole taraeni aza ari
za gua vei, <<Pa liguqu ara mina tuti lame
maka tinoni aza za poreveveina jolaniziu
ara. Ara qa peki jola ko nake padaqu mana
opo gore ruvata vani na pikona na nana
sadolo aza.
8 Ara qa paputaisodi gamu na kolo
za gamu, ba aza tu makana za mina
paputaisodi gamu na Ongu Tabuna,>> za
gua i Jone.

I Jisu za Tapaputaiso beto za Tatoketoke
(Matiu 3.13-4.11; Luke 3.21-22; 4.1-13)

9 Pa totozo tugu aza i Jisu za kamu koko
vei pa guguzu pa Nazareti pa Qalili ko za
lame tapaputaiso ti Jone pa Jodani.
10 Ko aza tugu za podaka votu aza pa kolo
za batia aza za na noka za revanga beto
na Ongu Tabuna za tigoro lagere vei maka
kuru kau tana.
11 Beto maka mamalaingi za votu lagere
vei pa noka, ari za gua vei, <<Ao za na Tuqu
qa roquroqu vitivitigigo ara. Ao za qa qera
jolanigo ara,>> za gua.
12 Ko pa liguna tugu aza, za toka votu
laoni pa qega na Ongu Tabuna i Jisu.
13 Ko ka madengavuluputa rane za kole
toketokea i Setani pa qega aza. Aza za kole
suvere tavitiria ria na manugu piru made-
made nenedi, ba ria na mateana qari kopu
valeanani aza.

Na Podapodalaina na Roiti ti Jisu
(Matiu 4.12-17; Luke 4.14-15)

14 Ego pa liguna za tapiu i Jone, za lugea i
Jisu za na ia pa Qalili ko za kole taraeni aza
za na nongoro leana na veveina na Tamaza,
15 ari za gua vei, <<Za okoto gu za na
totozo beto mi toga gu za gua za na binan-
gara tana Tamaza. Mu gabala gamu ko mu
vazozotoa gamu za na nongoro leana,>> za
gudi.

I Jisu za Kukuria ari ka Made Tinoni Abu
(Matiu 4.18-22; Luke 5.1-11)

16 Ego totonai za korapa popoana pa keke-
taina na ovuku pa Qalili i Jisu, za batiria
ari Saimone beto i Aduru na taina marene.
Qari korapa vaqaradia pa ovuku ari kori,
ura na tinoni abu za ari kori.
17 Nari za kukuria i Jisu ari kori, ari za
gudi vei, <<Mae, lame! Tutiziu, ko ma roi-
tidigamu na tinoni abu tinoni,>> za gudi.
18 Nari totonai tugu qari turu loi pale gu
ari kori za na dia vaqara, ko qari lao tutiadia
gu i Jisu.
19 Ko totonai za rerege rijo lao gu mule
iapeki, za batiria gu mule ari Jekopi beto
i Jone, kori tamatazi tuna marene i Jebeti,
qari korapa tuvaka dia vaqara pa leo dia
koaka.
20 Totonai tugu aza za kukuria i Jisu ari
kori tamatazi. Nari qari turu loi paleni ari
kori pa koaka za na tamadi i Jebeti beto ria
na dia tinoni roiti ko qari tutiadia gu i Jisu.

Na Tomete Ikikerena za Taiju Pale
(Luke 4.31-37)

21 Ego za lao pa guguzu pa Kepaniami i
Jisu beto ko ria nana sepele. Ko totonai za
kamua za na rane Minyere nari i Jisu za lao
luge pa ruma varivarikamuna ko za podalai
varivagigalai.
22 Ko qari gabara betoni ria na tinoni
za na varivagigalai tana aza, ura aza zake
varivagigalai vei ria qari varivagigalaini na
Vavanau, goto za varivagigalai vei na tinoni
za kolea na neqi.
23 Pa totozo tugu aza za korapa suvere-
nana pa leo ruma varivarikamuna aza za
maka tinoni za kolea na ongu ikerena ko za
lukana uui, ari za gua vei,
24 <<Na za na mua ginugua tadigami za ao
Jisu pa Nazareti? Qu lame ko mu piaragami

1:2 Malakai 3.1; Matiu 11.10; Luke 1.76; 7.27. **1:3** Aisea 40.3; Jone 1.2.

gami qu gua? Ara qa gilagilagoqua za ao! Ao za na Liosona tana Tamaza!>> za gua.

25 Nari za tokea i Jisu za na ongu ikerena ani, ari za guni vei, <<Mu nogoto ko mu votu keni tana tinoni zana,>> za guni.

26 Nari za lao tu na ongu ikerena ko za tuaria ko za aru vitivitigi paleni za na tinoni aza, beto za uui viva beto za votu keni pana tana.

27 Nari qari gabara vitivitigi za doru tinoni ko qari vari gua makadi, ari qari gua vei, <<Na zava za pu vei ari? Na varivagigalai koregana za tavitia na neqi za ani! Ko ria na ongu ikeredi za iju paledi ba qari nongoria tu ko qari vatabea tu!>> qari gua ria.

28 Ko na nongorona na roiti ti Jisu za zake oriavo tu tapiara rerege doru kota pa varilivutaina pa Qalili.

I Jisu za Salanaria zoku Tinoni
(Matiu 8.14-17; Luke 4.38-41)

29 Aza tugu qari votu keni pa ruma varivarikamuna, nari za i Jisu beto ari Jekopi beto i Jone qari rerege vatuvizi lao pa ruma tadi ari Saimone i Aduru.

30 Na qoele roana i Saimone za mangini na tinina, ko za korapa kole pa lovu. Aza tugu za kamu i Jisu za qari ule vani gu aza za na veveina na moona na qoele ani.

31 Nari za lame arua za na limana, ko za bako vatatakolea. Nari za taloi tana qoele za na mo mangini, ko aza tugu za vatana vadi za na tekutekuna ria.

32 Ego ko totonai za gore na veluvelu tonai za koni suvu za na tapo, nari za qari toka kamudi tana ria za doru tinoni momodi beto ko ria za lugeria na tomete ikikeredi.

33 Ko na minete tinoni lavata pa guguzu aza za qari varikamu pa atakamanana na ruma aza.

34 Ko za salanaria i Jisu za na tinoni za rajaria na okokoto mo, beto za iju votu paledi aza za doru tomete ikikeredi. Zake vamalumuria aza za na tomete ikikeredi ari ko bari pojai kaki paranga, ura qari gilagilaidia ria na tomete aza.

I Jisu za Tarae pa Qalili
(Luke 4.42-44)

35 Na volavolaza rorodomo totonai za oqoro kabere na kota za iqolo ko za votu keni lao pa maka ia kaloina i Jisu ko ketakoi za kole varavara nana.

36 Totonai za i Saimone beto ria kaki nana baere za qari nyaqo tututia aza.

37 Ko totonai qari batia aza nari za ari za qari guni vei, <<Ria doru qari korapa dogoro nyaqonyaqogo za ao,>> qari guni.

38 Ba ari za gudi vei i Jisu ria, <<Aria ko ta jola lao pa kaki guguzu pata lao nari ko ara ma tarae mule ketakoi, ura aza za qa lameni ara,>> za gudi.

39 Ko za leko ria aza za doru kota pa Qalili, ko za tarae pa dia ruma varivarikamuna beto za iju votu paledi aza za doru tomete ikikeredi qari kole tadiria na tinoni.

I Jisu za Salania maka Tinoni Poqupoquna
(Matiu 8.1-4; Luke 5.12-16)

40 Maka tinoni za poqupoqu za lame ti Jisu, ko za nyumu sori tungutunguna pa moena aza ko za tepa tokatokai i Jisu, ari za gua vei, <<Vei bu malumu ao, za muna boka valiosoziu gu ara,>> za gua.

41 Za roquroqu vitivitigia i Jisu za na tinoni ani, ko za kaqamani na limana ko za ulia aza, beto ari za guni vei, <<Ara qa malumu gu, ko mu lioso tu ao,>> za gua i Jisu.

42 Na totozo tugu aza za tataloso valioso za na poqupoqu ko za lioso aza.

43 Pa liguna aza za i Jisu za vani na vavanau neqineqina beto za garunu vakenia aza.

44 Ari za vavanau veini i Jisu aza, <<Munake izongo vavakatoni ao tana maka goto tinoni za na veveina ani. Goto mu lao makamu ko mi dogoro vilotigo na iama beto mu valaoa na mua vavavui vulavulaza za varigarununi i Mosese, ko ria doru tinoni mari vazozotoa za ao qu tori tavalioso tu,>> za guni.

45 Ba aza tugu za taloi keni za na tinoni ani, za podalai velavelani gu beto za valekoia gu aza za na nongoro ani. Za jola zozoto za na vavakato tana tinoni ani ko i Jisu zake boka rerege vakabekabere lao pa guguzu, goto za suvere vakaloinana tu pa peguruna na guguzu. Ko ria na tinoni pa doru varilivutaina ketakoi za qari lame tana.

2

I Jisu za Salania na Tinoni za Uke Kale na Tinina
(Matiu 9.1-8; Luke 5.17-26)

1 Ego za jola gu ka viza rane tonai za mule lao soga pa Kepaniami i Jisu, nari za qarike oriavo tugu nongoroni ria na tinoni za aza za tori korapa tu pa ruma qari gua.

2 Qari kubo jola ria na tinoni qari varikamu ko kepore tugu za maka rora bi kole ko za jutu lao tu pa moena na atakamana, ko ketakoi za kole vavakatoni i Jisu za na paranga.

3 Totonai tugu za qari pogozo kamuni ari ka made tinoni za maka tinoni za uke maka kale kobu tinina ko zake boka rerege.

4 Ba qarike boka pogozo laoni tana ria za na tinoni ani ura za pugelia na tinoni za na leo ruma. Ko qari keza ko qari kakelia tu za na arena na ruma pa totona zozoto i Jisu.

Ko za korapa tugu kolenana pa nana lovu za qari vasikulu gorea za na tinoni aza.

5 Tonai za batia i Jisu za ae na koi vei lavatana na rangerange tadiria nari za paranga laoa aza za na tinoni za uke kale maka kobu tinina, ari za guni vei, <<Tuqu, qari tori taleozo tu ria na mua sela,>> za guni.

6 Ba ria kaki qari varivagigalaini na Vavanau za qari korapa nyumu tata ketakoi ko qari kole variperani pa bulodi za ari qari gua vei,

7 <<Ae za vei ko za paranga vei tu zara za na tinoni ani? Za vamoroania na Tamaza za na tinoni zana! Ura makana gu na Tamaza za boka taleozoni za na sela!>> qari gua ria.

8 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu pa totozo aza za na za vei qari kole variperani ria pa bulodi, ko za paranga laoria aza ria, ari za gudi vei, <<Ae za vei ko gamu variperani tu pa bulomiu gamu za ari?

9 Ae ari kori paranga ari za munyalana ko bi paranga laoni tana tinoni za uke maka kale tinina zana? <Qari tori taleozo tu ria na mua sela,> bi guni, ba, <Mu turu, mu teku pogozia na mua lovu ko mu rerege!> bi guni tu?

10 Ba vei ko mu gilagilai gamu za na Tuna na Tinoni za kolea na neqi ko mina taleozodi ria na sela pa pezo za ari ropi ma roiti vei ara,>> za gua. Ko za paranga laoa za na tinoni za uke maka kale tinina,

11 ari za guni vei, <<Ma pojanigo ara ao: turu, mu teku pogozia na mua lovu ko mu mule laomua pa mua ruma,>> za guni.

12 Pa totozo tugu aza za turu, za teku pogozia na nana lovu ko za votu keninana pa moedi ria doru za na tinoni aza. Ko qari gabara beto ria doru beto qari vatarazaea ria za na Tamaza, ari qari gua vei, <<Za oqoro tabata tadigita za maka zakazava vevei ari!>> qari gua.

I Jisu za Kukua i Livai (Matiu 9.9-13; Luke 5.27-31)

13 Ego i Jisu za gore soga lao pa poanana pa ovuku Qalili ko ria na minete tinoni qari lame varikamuni, ko aza za kole vagigalairia.

14 Tonai za korapa rerege jola i Jisu, za batia i Livai na tuna i Alepiasi, za korapa nyumunana pa ruma tekutekuni takisina. Nari za paranga laoia i Jisu aza, ari za guni vei, <<Mae tutiziu,>> za guni. Nari za turu ko za tutianana tugu i Jisu aza.

15 Ko tonai za korapa nyumu tekutekunana pa ruma ti Livai i Jisu, za zoku ria na tinoni tekuteku takisi beto ria na tinoni seladi za qari kole nyumu tavitia i Jisu beto ria na nana sepele. Ura na motadi ria qari tututia dia i Jisu.

16 Ria na Parese qari varivagigalaini na Vavanau za qari korapa tugu ketakoi. Ko tonai qari batia i Jisu za korapa tekuteku tavitiria ria na tinoni seladi beto ria na tinoni tekuteku takisi, nari za qari nanazaria ria nana sepele, ari qari gua vei, <<Ae za vei ko za tekuteku tavitiria tu ria na tinoni tekuteku takisi beto ria na tinoni seladi za na tinoni ani?>> qari gua.

17 Tonai za nongoro vairia i Jisu ria nari ari za gudi vei, <<Ria na tinoni toa valeadi za qarike nyaqoa za na tinoni varisalana, goto ria tu na tinoni moodi. Ara qake lame ko ma kukuria ria na tinoni tuvizidi qa gua, goto ria tu na tinoni seladi,>> za gudi.

Na Nanazana na Tabutabu Ganigani (Matiu 9.14-17; Luke 5.33-39)

18 Ego ria na sepele ti Jone paputaiso beto ria na Parese za qari tabutabu ganigani. Ko ria na tinoni za qari lame ko qari nanazia i Jisu, ari qari guni vei, <<Ae za vei ko ria na sepele ti Jone beto ria na sepele tadiria na Parese za qari tabutabu ganigani, goto ria na sepele tamu za qarike tabutabu ganigani tu?>> qari guni.

19 Nari za oe laoria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Ae za vei, ria na tinoni tasorudi mari somanani na vavolo varielava za pala mari boka tabutabu ganigani tonai mina korapa suvere tavitirianana za na marene za varielava? Dai! Tonai qari korapa suvere tavitia ria za na tinoni za koni varielava ani za marike boka tabutabu ganigani ria.

20 Ba za korapa lame za na rane tonai mina tateku vakenidi za na marene za varielava ani. Ko pa liguna tu aza za mari tabutabu ganigani ria.

21 Kepore za maka tinoni za tekua za maka rikata poko koregana ko za tuvakani na poko leluna. Ura vei mina roiti vei aza, nari za na rikata poko koregana mina pijoko ko mina bako rikatia za na poko leluna, ko na taraqama ikerena jola mutu za mina taroiti.

22 Beto kepore za maka tinoni za toto laoni vaini koregana za na tototona leluna. Ura vei mina roiti vei aza, nari za na vaini koregana za pala mina pujaka pokatia za na tototona leluna, ko mari ikere varitakoi za na vaini beto na tototona. Goto na vaini koregana za tatoto laoni pa tototona koregana tugu,>> za gua i Jisu.

Na Nanazana na Rane Minyere (Matiu 12.1-8; Luke 6.1-5)

23 Pana maka rane Minyere totonai za rerege lao vei pa korapa inuma vuiti i Jisu, nari za qari podalai ravuzu tekugedi kiko vuiti ria nana sepele.

24 Nari qari paranga ria na Parese, ari qari guni vei, <<Dogoro, ae za vei ko qari roitini tu pa rane Minyere ria na sepele tamu za

na roiti zake tavamalumu pana Vavanau? >> qari guni.
25 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Ae vei, gamu oqoro tu tiro vakaberia gamu za aza vei za roitini i Devita beto ria nana tinoni tonai za keporedi na ganigani ko qari burana varivasevi?
26 Pana totozo za korapa kuta iama lavata i Abiata, azae za lugea i Devita za na ruma tana Tamaza ko za tekua aza za na bereti madina ko za gania. Na vavanauna na bereti madina aza za makadi gu ria na iama za qari tavamalumuni ko mari boka tekua aza. Ba i Devita za tekua tu beto za iadi mutugu vei ria na nana tinoni,>> za gudi.
27 Beto ari za gudi vei mule, <<Na rane Minyere za taroiti vani na tinoni, nake tinoni za taroiti vani za na rane Minyere.
28 Ko na Tuna na Tinoni za bangarani tugu vei za na rane Minyere,>> za gua i Jisu.

3

Na Tinoni za Raiqo Maka Kale Limana
(Matiu 12.9-14; Luke 6.6-11)

1 Ego tonai za lao mule pa ruma varivarikamuna i Jisu, za korapa ketakoi za maka tinoni za raiqo maka kale limana.
2 Ko ria kaki tinoni qari kole dogoro kopuni i Jisu ko vei mina salania pana rane Minyere za na tinoni ani nari za mari jutuni za sela aza mariguni qari gua.
3 Za paranga laoa i Jisu za na tinoni za raiqo na limana, ari za guni vei, <<Mae, mu turu zale pa momoe,>> za gua aza.
4 Beto za nanaza laoria i Jisu ria na tinoni, ari za gudi vei, <<Na za za tavamalumu pana Vavanau ko mina boka taroiti pa rane Minyere? Na roiti valeana, ba na roiti vikevikere? Na alona na toa tana tinoni, ba na vaukena?>> za gudi.
Ba qarike vagala.
5 Ego ko za dogoro varilivutadi tagigiridi i Jisu ria beto za takulanga tugu vei ura za patu na bulodi. Beto za paranga laoa za na tinoni ani, ari za guni vei, <<Mu radonia na limamu,>> za guni.
Ko za varadonia nari za leana soga za na limana.
6 Aza tugu qari taloi pa ruma varivarikamuna ria na Parese, za qari siqasiqarai lao kamuria ria qari jukajukai i Herodi ko qari makarai varingodoni na roquroqu ko mari vaukea i Jisu qari gua.

Na Varikamu Lavata pa Qalili
7 Ego ko i Jisu beto ria nana sepele za qari taloi keni veidia pa ovuku pa Qalili, ko maka minete tinoni lavata za qari tuti koko pa Qalili, pa Jiudia,
8 pa Jerusalema, pa Idumea, pa maka karovona pa Jodani, beto pa varilivutaidi pa Turosi beto pa Sidoni. Ria doru ari za qari nongorodi ria doru roiti za roitidi aza, ko qari varikamu lame tana.
9 Ko totonai za pojadi i Jisu ria na nana sepele ko mari vatana vakole vani za maka koaka za gua ura qari zoku jola ria na tinoni ko keta mari jupe variamuni ria za gua.
10 Ura zoku jola ria na tinoni za salanaria aza ko ria na tinoni vagaurudi za qari jujuku laoa aza ko vei ko mari ulia aza qari gua.
11 Ria na tinoni za koleria na ongongu ikeredi ba tonai qari batia i Jisu nari za qari lotu kole pa moena aza beto qari velavela votu, ari qari gua vei, <<Ao za na Tuna na Tamaza!>> qari gua.
12 Ba za paranga suquturia i Jisu ria na ongongu ikikeredi ko marike pojai ria za na veveina aza za gua.

I Jisu za Mijataria ari ka Manogori Tinoni Tagarunudi
(Matiu 10.1-4; Luke 6.12-16)

13 Ego za zagere zae pa maka kubo i Jisu beto za kuku varikamudi ria za nyorogudi ko mari tutia, ko qari varikamu lao tana aza ria.
14 Ko za mijataria i Jisu ari ka manogori beto za gigaladi na tinoni tagarunudi ria, ko mari suvere tavitia aza beto ko mina garunu votudi ko mari tarae za gua.
15 Beto za vadi na neqi ko mari boka ijiju pale na tomete ikikeredi za gua.
16 Ko ari za na izongodi ari ka manogori za mijataria i Jisu: i Saimone (aza za vaizongoni i Pita),
17 i Jekopi beto i Jone kori tuna i Jebeti (ria za gigaladi Boneage, na ginuana za na tuna na paka oka),
18 i Aduru, i Pilipi, i Batolomiu, i Matiu, i Tomasi, i Jekopi na tuna i Alepiasi, i Tadaeasi, i Saimone aza perangaina za somana talea na qavuna Romu,
19 beto ko i Jiudasi Isikarioti aza na tinoni za gabala kanai i Jisu.

I Jisu beto i Beelizebulu
(Matiu 12.22-32; Luke 11.14-23; 12.10)

20 Ego tonai za kamu pa ruma i Jisu za qari kamu varitakoi tugu ria na minete tinoni ko i Jisu beto ria nana sepele za qarike boka teku totozo ko bari boka tekutekudia.
21 Totonai za qari lame ria na turana ko mari ragata toka vakenia i Jisu qari gua, ura qari nongoroni za tori tuturu tu za na tinoni zana qari gua ria kaki.
22 Beto ria qari varivagigalaini na Vavanau na lagere veidi pa Jerusalema za qari kole pojapojai, ari qari gua vei, <<Za kolea i Beelizebulu beto pa neqi tana na bangaradi ria na tomete za boka ijiju paledi na tomete za na tinoni ani,>> qari gua.
23 Nari za kuku tekuria i Jisu ria qari varivagigalaini na Vavanau ko za vavakato

vadi na vavakato vavapada, ari za gudi vei,
<<Ae vei i Setani mina boka iju vakenia tu i
Setani makana?
24 Na binangara za varipikapikatai mu-
leni makana za pala minake boka turu
vaneqi.
25 Beto na tatamana za varipikapikatai
muleni makana za pala mina tajegajegara.
26 Ko vei i Setani mina kana muleni
makana beto mina varipikapikatai muleni
makana, za minake turu vamauru aza goto
pala mina manyao gu aza.
27 Beto ko kepore za maka tinoni mina
boka soqolo luge lao pa leo ruma tana tinoni
neqina ko mina iko tekuria za na zakazava
tana aza vei bi oqoro piu vakole momoea
mae tu za na tinoni neqina aza. Momoe
za mina piu vakolea mae tu aza za na
tinoni neqina ani, beto za mina boka iko
vaputiputia aza za na zakazava pa ruma
tana.
28 Ma poja vazozotodigamu ara gamu:
pala mari boka taleozodi gu za doru sela
bari roitidi ria na tinoni beto doru va-
moroanana na Tamaza qari poja votudi.
29 Ba na tinoni za vamoroania na Ongu
Tabuna za minake taleozoni kamua na ka-
mua, ura aza za tori roitini tu za na sela kole
jolana,>> za gua i Jisu.
30 Zara za varivagigalai vei i Jisu ura kaki
tinoni za ari za qari kole paraparanga vei,
<<Za kolea na ongongu ikikerena za na
tinoni ani,>> qari gua.

Na Tinana beto ria na Taina Marene i Jisu
(Matiu 12.46-50; Luke 8.19-21)

31 Ego na tinana beto ria na taina marene i
Jisu za qari kamu. Ko qari turu pa sebesebe
ruma aza beto qari garunu valugea za na
nongoro ko mi votu lame i Jisu qari gua.
32 Na varikamu tinoni za qari korapa
nyumu pa varilivutaina i Jisu ko ria kaki
za qari paranga laoa aza, ari qari guni
vei, <<Qokolo, na tinamu beto ko ria na
taimu marene za pa peguru ko qari korapa
nyaqogo ao,>> qari guni i Jisu.
33 Nari za oe laoria i Jisu za ria, ari za gudi
vei, <<I zei za na tinaqu beto ko ari zei ria na
taiqu marene ara?>> za gudi.
34 Beto za dogoro varilivutaidi ria qari
nyumu pa varilivutaina aza beto ari za gudi
vei, <<Dogoro! Ari tugu ria na tinaqu beto
na taiqu marene ara.
35 Na tinoni za roitini aza vei za ny-
oroguani na Tamaza za aza tugu za na taiqu
marene, na luluqu reko, beto na tinaqu
ara,>> za gua aza.

4

Na Vavakato Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.1-9; Luke 8.4-8)

1 Ego za podalai varivagigalai mule pa
poanana pa ovuku Qalili i Jisu. Ko na
minete tinoni lavata za qari varikamu lame
tana, ko za lao tu zae ko za nyumu pa maka
koaka titina pa kolo, goto ria na minete
tinoni za qari turu pa poanana.
2 Ko za kole varivagigalaidi aza za zoku
vavakato vavapadapada. Ko pa nana vari-
vagigalai aza ari za vavakato vei.
3 <<Mu vainongoro ko! Kolenana za maka
tinoni umuma za votu keni ko za vavu-
vuzuria na kiko.
4 Ko tonai za kole vavuvuzuria aza na
kiko, za kaki kiko za qari lotu lao pa lodaka
zona, ko qari tatava kamu tu na manugu ko
qari tobiki gani betoria na gedi.
5 Kaki kiko za qari lotu lao pa butubutu-
runa ketakoi zake mota na pezo, ko qarike
oriavo tu na pidokodi ura zake zoku na
pezo.
6 Ba totonai za zagere na tapo ko za alan-
garia nari za qari malei ukedia, ura zake
gore vakori na bageredi.
7 Kaki kiko za qari lotu lao pa kota za kolea
na gazoro varivarioka, ko tonai qari pidoko
za na kiko ari, za na gazoro varivarioka za
amu tariria ko qarike boka vua.
8 Goto kaki kiko za qari lotu lao pa pezo
leleana, ko tonai qari pidoko beto qari toa
zae qari vua vunguvungu. Ko kaki qari vua
uengavulu, kaki vonomongavulu, beto kaki
za maka gogoto tu,>> za gua i Jisu.
9 Beto ari za gudi vei i Jisu, <<Na tinoni
za pore na talinga nongonongorona za mi
vainongoro!>> za gua i Jisu.

Na Vagizona na Vavakato Vavapada Zo-
zoto
(Matiu 13.10-17; Luke 8.9-10)

10 Ego totonai za korapa suverenana
makana i Jisu, za qari lame ria kaki tinoni
qari tututia aza beto ko ari ka manogori
sepele ko qari nanazani za na ginuana na
vavakato vavapada ani.
11 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Gamu za gamu tori taiani tu gamu za na
gigalai golomona na veveina na binangara
tana Tamaza, goto ria qari zou tana aza za
doru gigalai za qari tekuria pa vavakato
vavapada gu.
12 Ko za gore votu za na ginuana na Ku-
tikuti Tabuna:

<Mari dogoro ko mari dogodogoro
ba marike batia,
mari nongoro ko mari nongononongoro
ba marike vakaberia.
Ura keta mari gabala mule lame
ko mari taleozodi,> za gua,>>
za gudi i Jisu ria.

4:12 Aisea 6.9-10.

I Jisu za Vakaberia na Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.18-23; Luke 8.11-15)

13 Beto ari za gudi vei mule i Jisu ria, <<Ae za vei, gamuke vakaberia tu gamu za na vavakato vavapadapada ani? Ego ko zara za vei za pala munake boka tugu vakabereria gamu za doru vavakato vavapadapada.
14 Na tinoni umuma za vavuvuzia za na paranga.
15 Ria kaki tinoni qari vei na kiko qari lotu lao pa lodaka zona, ketakoi za tavavuvuzu na paranga. Ko tonai qari nongoria za na paranga nari zake oriavo tugu lame teku paleni i Setani za na paranga za tavavuvuzu pa bulodi.
16 Ria na kiko qari lotu lao pa pezo butubuturudi za ria na tinoni aza tugu qari nongoria na paranga nari qarike oriavo tu teku ngalingali qeraqerani,
17 beto za kepore na bageredi makadi ba qari toa vakakaza tu iapeki totozo. Ba tonai qari gozoro taleni tapata beto na varikomiti za na paranga, nari za qarike oriavo tugu lotudi.
18 Ria kaki mule za ria qari tavavuvuzu pa varikorapaidi na gazoro varivarioka. Ari za ria qari nongoria na paranga,
19 ba na takulangana na suvesuvere pa kasia guguzu, na nyoroguadi na izizongo pa pezo, beto na nyonyoroguadi mule kaki zakazava mule za qari lugeria na bulodi. Ko za amu ria na zakazava ari za na paranga ko zake boka vua.
20 Goto ria qari tavavuvuzu pa pezo leana za ria na tinoni qari nongoro vakoititiria na paranga beto qari teku vakatapia ria za na paranga. Ko ria za qari vua vunguvungu: kaki uengavulu, kaki vonomongavulu, beto kaki za maka gogoto tu,>> za gua i Jisu.

Na Juke za Opo taria na Besini
(Luke 8.16-18)

21 Beto ari mule za gudi vei i Jisu ria, <<Ae za vei, na juke za tapogozo luge pa ruma ko mina tavakole pa kauru kadikita babi pa kauru sape putaputana? Dai! Pa nana nyumunyumuna tu za na nana laona mina nyumu aza.
22 Doru zakazava qari kole vapae za marina bola votu, beto doru zakazava qari kole golomo za mari votu lame pa kabekaberena.
23 Na tinoni za pore talinga nongonongorona za mi vainongoro!>> za gua i Jisu.
24 Beto ari mule za gudi vei, <<Mu viloto valeania aza gamu nongoria. Aza tugu za na pada gamu variiani za aza tugu za na pada muna taiani gamu, beto mina jolani mutugu aza za muna tekua gamu.
25 Ura aza za kolenana na nana za na motana mina taia vatamoni. Goto na tinoni za keporenana za aza tugu iapeki za izongia aza ba mina taragata vakenini tugu aza,>> za gua i Jisu.

Na Vavapadana na Kiko za Pidoko
(Matiu 13.32-34; Luke 13.18-19)

26 Beto za paranga mule i Jisu, <<Na binangara tana Tamaza za vei vaputaputa maka tinoni za ipaporodi pa pezo za na kiko,
27 beto ko za puta mumagana na bongi beto za kamua na rane nari za iqolo. Qari pidoko votu beto ko qari toa zae na kiko, ba aza makana ba zake gilagilai za ae qari vei beto qari toa ria na kiko ari.
28 Na pezo gu makana za vatoaia za na umuma ko qari vua: momoe za votu lame na equruna, beto qari lavata zae na talingadi, beto qari matumatua za na talingadi na vuiti.
29 Ko tonai qari matua za na vuvua nari za garunuria aza ria na tinoni ababu ko qari lao ababu, ura za kamua gu za na totozo ababu,>> za gua i Jisu.
30 Beto za paranga mutu i Jisu, <<Na za tana vavapadani gita za na binangara tana Tamaza? Babi ae vavakato vavapada veveina za tana boka vavakato vakabereni gita aza?
31 Za vei vaputaputa gu maka kikona na masitadi aza. Za peki joladi doru kiko pa kasia guguzu za na kiko aza,
32 ba tonai za tauma pa pezo nari za toa zae ko za lavata joladi mutu za ria doru umuma. Ko za kakae lavalavata ko ria na manugu qari tatava kamu ko qari roiti dia alale na vorivori pa kaedi za ongongu,>> za gua i Jisu.
33 Zoku vavakato vavapada vevei ari za vavakatodi i Jisu tonai za kole ule vadi na paranga. Ko za vavakatodi za aza ria vei qari boka nongoro vakaberia ria.
34 Doru nana varivagigalai za vakoleria pa vavakato vavapada aza tonai za vavakato tadiria doru. Totonai tu za suvere tavitiria makana ria na nana sepele za ule vakabekabere vadi za doru maka za.

I Jisu za Vabulea na Ranebongi
(Matiu 8.23-27; Luke 8.22-25)

35 Ego totonai za gore na veluveluna na rane aza, i Jisu za parangaria ria nana sepele, ari za gudi vei, <<Aria ko ta karovo lao pa maka kalena na ovuku,>> za gua.
36 Ko qari loia za na minete tinoni ko qari zae pa maka koaka ria na sepele ko qari tokai i Jisu za tori zaenana tu pa koaka. Kaki koaka ba qari korapa tugu titidia ketakoi.
37 Totonai qari toka karovo lao za maka gava lavata za rajaria beto za talokuloku tataria na ololobagea za na koaka ko za pugelia tu na kolo.

38 Ba i Jisu za tarubatuni maka tarubatu
ko za korapa putagana pa tavatavana na
koaka. Ko qari lao jou vaiqolia aza beto ari
qari guni vei, <<Tinoni varivagigalai! Ta
uke taqe gua gita! Ae za vei zake vataku-
langigo ao za vei zara?>> qari guni.
39 Nari za tatakole tu i Jisu ko za tokea za
na gava beto ari za guni vei na kolo, <<Bule!
Mu nogoto!>> za gua. Tonai za nogoto za na
gava beto za bule elava za na kolo.
40 Beto ari za gudi vei ria nana sepele,
<<Ae za vei ko gamu matagutu tu? Oqoro
pore tugu na miu rangerange za gamu?>>
za gudi.
41 Qari matagutu vikevikeredi ria ko qari
kole varivarinanaza makadi, ari qari gua
vei, <<Ko i zei tu za na tinoni ani ko ria tu
na gava beto na kolo ba qari nongoria tugu
nana paranga?>> qari gua ria.

5

I Jisu za Salania na Tinoni za Kolea na Ongongu Ikikerena
(Matiu 8.28-34; Luke 8.26-39)

1 Ego ko qari lao paro za pa maka kalena
na ovuku pa Qerasini.
2 Ko aza tugu za taloi pa koaka ko za
paro i Jisu, za maka tinoni za kolea na ongu
ikikerena za votu koko lame vei pa bevi
varivarigolomona ko za lame gozoria i Jisu.
3 Na suvesuverena pa bevi varivarigolo-
modi za na tinoni ani, ko qari podeke piuni
seni tu ba kepore tugu maka tinoni bi boka
piu vakolea.
4 Zoku totozo qari tori pikoni seni tu
na nenena beto na limana ba za rabutu
palepaledi ria na seni ari beto za piara
paledi ria na aeana pa nenena. Kepore
maka tinoni bi neqi jolani ko bi boka tale
vamomozia.
5 Na rane na bongi za kole gu vidulai
lao lame pa bevi varivarigolomodi beto pa
kubokubo za kole gu lukana uui beto za kole
vapalepaleka muleni pa patupatu.
6 Ko za batia pa zouna tu aza i Jisu, nari za
abutu toto lao opo nyumu sori tungutungu
pa moena aza.
7 Ko za velavela votu, ari za gua vei, <<Na
za na mua ginugua taqu ara ao Jisu na
Tuna na Tamaza Ululuna Jola? Pipaqu tana
Tamaza, ao munake vakilasaziu ara! >> za
gua.
8 Ura perangaina tu za tori poja veini tu
ari i Jisu aza, <<Ongu ikeremu, mu votu keni
tana tinoni ani ao!>> za tori guni tu.
9 Ko za nanazia i Jisu aza, <<I zei na izon-
gomu ao?>> za guni.
Nari za paranga na tinoni aza, ari za gua
vei, <<I Zokuvuro za na izongoqu ara, ura
na zoku jola gami,>> za gua aza.
10 Ko za tepa tokatoka vitivitigia aza i Jisu
ko mike iju votudi pa guguzu aza ria na
ongu ikikeredi za gua.
11 Ego qari korapa nyubenyubele gani-
ganigedi pa maka kalena na kubo ketakoi za
na godo borogo.
12 Ko qari tepa tokatoka vitivitigia ria na
ongu ikikeredi i Jisu, ari qari guni vei, <<Mu
garunu laodigami tadiria na borogo rari, ko
mami lao lugeria,>> qari guni.
13 Nari za vamalumuria aza, ko qari votu
taloi tana tinoni ani za na ongu ikikeredi ko
qari lao lugeria za na borogo. Ko na godo
borogo doruna, na ngutidi ria za kori vuro,
za qari tuara gorea za na taba mamavarana
ko qari gore kuju uke betodia pa leo kolo.
14 Ko ria na tinoni qari kopudi na borogo
ari za qari uku kenidia ko qari lao vavaka-
toni pa guguzu beto pa varilivutaina ke-
takoi. Ko qari lame ria na tinoni ko mari
dogoria za na zakazava za taroiti ketakoi
qari gua.
15 Tonai qari lame kamu ti Jisu ria na
tinoni ari, za qari batia ria za na tinoni
perangaina qari lugea mae na zoku vuro
ongu ikeredi. Ba koviria za tori pokopoko
valeananana tu beto za tori tavagigalana tu
ko za korapa nyumunana za na tinoni aza.
Ko qari matagutu ria na tinoni.
16 Ria na tinoni qari somana batia ae qari
vei na godo borogo beto na tinoni za lugea
na ongu ikeredi ani za qari vavakato vadi
ria na goto tinoni.
17 Ko ria na tinoni qari tepa tokatokai ria i
Jisu ko mi iolo votu keni pa dia guguzu qari
gua.
18 Ego ko totonai mi zae pa koaka za gua i
Jisu, nari za lame ko za tepa vitivitigia i Jisu
za na tinoni qari koni loia na ongu ikeredi
ani ko mi tutianana i Jisu za gua.
19 Ba i Jisu zake vamalumia, goto ari tu
za guni vei, <<Dai, mu mule lao pa mua
guguzu tadiria na turamu ko mu ule vadi za
na roiti poreveveina za roiti vanigo na Ban-
gara beto na veveina na variroqu varitokai
za vadogoronigo,>> za guni.
20 Ko za taloi keni aza ko za podalai
vavakatodi gu pa doru guguzu pa ia pa
Manogaguguzu aza za na roiti za roitidi i
Jisu tana ko qari gabara beto ria doru tinoni.

Na Tuna Reko i Jaerasi beto na Reko za Ulia na Poko ti Jisu
(Matiu 9.18-26; Luke 8.40-56)

21 Ego tonai za karovo soga lao pa maka
kalena na ovuku i Jisu, nari za maka minete
tinoni lavata za qari lame variamuni aza pa
poanana pa ovuku.
22 Pa totozo tugu aza za lame za maka
tinoni matamata pa ruma varivarikamuna,
na izongona i Jaerasi. Tonai za batia aza i
Jisu, za lao gona nyumuni pa nenena aza,

23 ko za tepa tokatoka vitivitigia aza i Jisu,
ari za guni vei, <<Na tuqu reko za mo vitivitigi ko za korapa laolao vei pa uke. Mu lame
vaoponi na limamu, ko mu alo muleni nana
toa!>> za guni.
24 Nari za tutia aza i Jisu.
Ego maka minete tinoni lavata za qari
tutia aza ko qari jupe varikaleni aza.
25 Za korapa tugu pa varikamu tinoni ketakoi za maka reko za kole vakeni orungu
laonana gu pa korapana ka manogori aoro.
26 Na reko ani za tori dori kole gozororia
tu zoku tapata pa kopu tadiria na tinoni
varisalana beto doru nana izizongo za gona
paledi pa kole nyaqo salana nagu, ba zake
izongo leana podeke tu goto tonai za viva tu
lalaonana za na tapata tana aza.
27 Tonai za nongoroni na reko ani za na
vavakatona na veveina i Jisu, azae za tuti
ligu pa leo varikamu tinoni aza ko za lao
ulia za na poko ti Jisu.
28 Ura ari za kole roquroqu golomo vei
pa bulona aza, <<Vei mana ulia gu ara za
na poko tana, za pala mana tasalanaqua gu
ara,>> za gua.
29 Ko aza tugu za ulia aza za na poko ti Jisu,
za totonai tugu za nogoto keni za na orungu,
beto za vagilagilai pa tinina za tori tasalana
tu aza pa nana mo za gua.
30 Pa totozo tugu aza za vagilagilai
makana i Jisu za na neqi za votu keni
pa tinina. Ko za balinga muleria za na
varikamu tinoni ko za nanazaria, ari za
gudi vei, <<I zei za ulia na poko taqu? >>
za gua.
31 Nari qari paranga tu ria nana sepele,
ari qari guni vei, <<Qu batiamua ao za na
rave tinoni qari jupe variamunigo, ba ae za
vei ko qu nanaza tu ao, <I zei za uliziu?> qu
gua tu,>> qari guni.
32 Ba za kole tugu dogoro varilivutai i Jisu
ko mi batia za na reko za ulia aza za gua.
33 Za vagilagilai na reko ani za na tasalana
za gore votu pa tinina ko za matagutu
neqeneqereni, ko za lao gona nyumuni pa
moena i Jisu ko za uleni gu aza za na
vavakato doruna.
34 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Tuqu,
na mua rangerange za tori salanigo tu. Mu
lao pa bule beto mu tasalanamua tu pa mua
tapata,>> za guni.
35 Totonai za korapa paranga i Jisu, za
qari bolabola kamu gu ria kaki tinoni na
koko lame veidi pa ruma ti Jaerasi na
tinoni matamata pa ruma varivarikamuna,
ko ari qari guni vei i Jaerasi, <<Na tumu
reko za koviria ari za tori uke tu. Keta
vapavu lame goboria na tinoni varivagigalai,>> qari guni.
36 Ba i Jisu zake pavu tugu vatalingadi za
na paranga qari pojai ria, goto tonai za ari
tu za guni vei za na tinoni matamata pa
ruma varivarikamuna, <<Muke matagutu,
mu vazozoto gu,>> za guni.
37 Ego ko kepore tu za maka tinoni za
vamalumia ko bi tutia aza, goto makadi gu
ari Pita, i Jekopi beto ko i Jone na taina
marene gu i Jekopi.
38 Tonai qari lame kamu pa ruma ti
Jaerasi, azae za batia i Jisu za na rura takulangadi ria na tinoni qari romaroma beto
qari lukana kebokebo.
39 Ko za luge aza ko ari za gudi vei, <<Ae
za vei ko gamu rura takulanga beto gamu
korapa kebokebo romaroma tu za gamu?
Na koburu zana za zake uke, goto za korapa
putagana gu,>> za gudi.
40 Tonai za paranga vei aza nari za qari
auni ria na tinoni aza.
Nari za iju vavoturia i Jisu ria doru, goto
na tinana gu beto na tamana na koburu
beto ari ka kue nana sepele gu za toka
lugedi ketakoi za kole na koburu.
41 Beto za arua i Jisu za na limana
na koburu beto ari za guni vei, <<Talita
kumi,>> za gua (Na ginuana za, <<Ngore,
qa parangaigo ara ao, mu tatakole tu!>> za
gua).
42 Pa totozo tugu aza za tatakole tu za na
reko peki ani ko za reregenana, ura za tori
manogori aorona tu za na reko aza. Ko qari
gabara vitivitigidi ria na tinoni.
43 Ba za naqu vaneqineqiria i Jisu ria ko
marike vavakatoni tana maka tinoni za aza
vei za taroiti ani za gudi. Beto za garunuria
ko mari vani kaki zava za na koburu reko ko
mi tekutekunana za gudi.

6

I Jisu qari Kilu Paleni pa Nazareti
(Matiu 13.53-58; Luke 4.16-30)

1 Ego i Jisu za taloi pa guguzu aza ko za
mule lao pa guguzu ketakoi za lavata zae ko
ria nana sepele qari tuti laoa aza.
2 Totonai za kamua na rane Minyere,
nari za podalai varivagigalai pa ruma varivarikamuna aza.
Ko ria doru qari nongoria aza za qari
gabara vitivitigi, ko ari qari gua vei, <<Pae
koko veidi za na roquroqu ari? Na gigalai
za za izongia za na tinoni ani? Ko na roiti
varivagabaradi tu ba za roiti votudi!
3 Na kamada gu ani! Ko na tuna gu i
Mere beto ko na tugadi gu ari Jekopi, Josesi,
Jiudasi beto i Saimone ani! Na luluna reko
ba qari korapa gu zara!>> qari gua ria. Ko
qarike tavaraguani ria i Jisu.
4 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Na tinoni
korokorotai za doru kota za tapangaga gu,
goto pa nana guguzu lavata zaena gu ko
tadiria na turana beto pa nana tatamana gu
makana za zake tapangaga,>> za gudi.

5 Ko zake boka roitidi ketakoi aza ria na
roiti varivagabaradi, goto ria kaki tinoni
qari mo gu za vaopodi na limana ko za
salanaria.
6 Ko za gabara vitivitigini i Jisu za na
veveina keporedia vinazozoto tana.

I Jisu za Garunuria ari ka Manogori Sepele
(Matiu 10.5-15; Luke 9.1-6)

Ego za leko beto ria i Jisu ria na guguzu
pa varilivutaina ketakoi ko za kole varivagi-
galai.
7 Beto za kuku varikamudi aza ari ka
manogori nana sepele ko zava okoto pikata
vakorikori tinoniria pa maka reregena, za
vadi na neqi ijudi ria na ongu ikeredi, beto
za garunu vakeniria.
8 Ko za pojadi tugu ko marike pogozia
maka za pa dia rerege lao, goto na dia opata
gu. Marike pogozo besa, na mane, beto na
poata ininamane za gudi.
9 Mari vazaeria gu na dia sadolo, goto
marike vazae tamo poko za gudi.
10 Beto ari mutugu za gudi vei, <<Tonai
muna tavakamu pa maka ruma, za muna
suvere gu ketakoi tinganai muna taloi keni
pa ia aza za gamu.
11 Ria kaki guguzu bari daidia vaka-
mugamu beto bari daidia nongorogamu, za
mu turu loi paleni za na guguzu aza beto
mu tavuzu paledi ria na kavuru pezo pa
nenemiu. Ko aza za na vinagilagilana pala
mari tavakilasa ria,>> za gudi.
12 Ko qari taloi keni ria ko qari taraeni za
na veveina ria na tinoni mari gabala loiria
na dia sela qari gudi,
13 qari iju votuvotu paledi zoku tomete
ikikeredi, beto qari oradi na oela tugu vei
ria na zoku tinoni qari mo ko qari salana
beto ria.

Na Uke ti Jone Paputaiso
(Matiu 14.1-12; Luke 9.7-9)

14 Ego za nongorodi i Herodi na bangara
ria doru zakazava vei za roitidi i Jisu, ura na
izongona aza za tagilagila pa doru guguzu.
Beto ko ria kaki tinoni ba ari qari paranga
vei, <<I Jone Paputaiso za tori turu mule tu
qari gua. Ko zara za vei za qari roiti tana ria
na roiti varivagabaradi,>> qari gua.
15 Ba ria kaki mule za ari tu qari paranga
vei, <<I Elaija ani!>> qari gua.

Beto kaki mule za ari tu qari paranga
vei, <<Maka tinoni korokorotai ani, maka
veveina ria na tinoni korokorotai pa moa
zana!>> qari gua.
16 Ko tonai za nongoria zara qari paranga
vei ria, azae za paranga i Herodi, ari za
gua vei, <<Aza tugu i Jone Paputaiso qa tori
kujukia tu ara za turu mule zana!>> za gudi.
17 Ura i Jone za perangaina tu i Herodi
tugu makana za garununi tinoni ko qari piu
valugea pa ruma varipiuna. Na ginuana za
tapiuni i Jone za na veveina gu i Herodiasi.
I Herodiasi za na maqotana tu i Pilipi aza
na taina gu makana i Herodi, ba za elavia
tu nana i Herodi i Herodiasi.
18 Ko i Jone tugu za kole manogai pojani
i Herodi, ari za guni vei, <<Nake tavamalu-
muna pana Vavanau za vei ao qu suvere
tavitia na maqotana na taimu,>> za guni.
19 Ko i Herodiasi za puku vakoleni pa
bulona za ani ko za nyorogua vaukea i Jone,
ba zake boka.
20 Ura i Herodi ba za matagutuni i Jone
ura za gilagilainana aza i Jone za maka
tinoni tuvizina beto na liosona aza ko za vei
za kopu vasareni aza. Ko tonai za nongoria
za na paranga ti Jone za takulanga tugu, ba
za kole nongoro qeraqerani tugu aza.
21 Ego tonai za kamua za na rane podo
ti Herodi zana za tekua na totozo leana
i Herodiasi. Za roitini i Herodi za maka
vavolo rane podo beto za soruria ria na
tiolata lavalavata pa qavuna, ria na kutadi
ria na tinoni varipera, beto tadiria na bu-
tubutu tinoni pa Qalili ko qari lao somana
tekuteku.
22 Ko pa varikamu aza za luge lao
pekapeka za na tuna reko i Herodiasi, ko
za vaqerai i Herodi beto ria na tinoni za
soruria.

Ko za paranga lao tana koburu reko zana
na bangara, ari za guni vei, <<Mu tepaniziu
aza vei qu nyoroguani. Ara pala mana
vanigo za na mua nyorogua,>> za guni.
23 Beto za maulu lao tana reko, ari za
guni vei, <<Ae tu zakazava veveina za muna
tepaniziu ago, ba pala mana vanigo gu ara.
Bi na kobuna na qua binangara bu gua tu
ao, ba leana gu!>> za gua aza.
24 Nari za votu lao nanazia na tinana za na
reko ani, ari za guni vei, <<Na zava za mana
tepai ara,>> za guni.

Nari za oe lao za na tinana, ari mu gua vei,
<<Na batuna i Jone Paputaiso, muguni,>> za
gua.
25 Nari za siqasiqarai mule lao tana ban-
gara aza ko ari za gua vei, <<Qa nyoroguani
ko mu petalani pa peleta za na batuna i Jone
Paputaiso beto mu pogozo lame vaniziu
koviria tugu,>> za guni.
26 Za takulanga vitivitigi tugu na bulona
za na bangara, ba za tori maulu tu pa
moedi ria na tiolata lavata aza ko zake boka
dainanani za na tepa tana reko.
27 Ko pa totozo tugu aza za garunia i
Herodi za maka tinoni kopu tadiria na solo-
dia ko mi pogozo lameni za na batuna i Jone
za guni. Ko za lao za na tinoni aza ko za
kujukia pa ruma varipiuna i Jone,
28 beto za petalani pa peleta ko za pogozo
lame vani za na reko. Ko na reko ani za
tekua ko za pogozo laoni tana tinana.

29 Totonai qari nongoro ria na sepele ti
Jone za qari kamu pogozia za na kobukobu
tinina i Jone Paputaiso ko qari lao golomia
pa maka bevi varivarigolomona.

I Jisu za Vatekutekuria ari ka Lima Vuro Tinoni
(Matiu 14.13-21; Luke 9.10-17; Jone 6.1-14)

30 Ego qari mule varikamu ti Jisu ari
ka manogori tinoni tagarunudi, ko qari
vavakato vani aza ria doru zakazava vei
qari roitidi beto qari varivagigalaidi.
31 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Mae,
aria ko ta lao pa maka ia kaloina makada,
ko gamu ba mu minyere mae,>> za gudi.
Ura qari zoku jola ria na tinoni qari kamu
varisoga, ko i Jisu beto ria nana sepele ba
qarike boka teku totozo ko bari tekutekudia.
32 Ko qari zae pa maka koaka ko qari lao
pa maka ia kaloina makadi.
33 Ba ria na kubo tinoni za qari dogoro
gigalariadia ria tonai qari toka. Ko qari
abutu poana momoe lao ria na tinoni na
lame veidi pa doru okoto guguguzu ko qari
lao valiguliguria ko qari adono momoedia
pa ia ketakoi mari korapa lao paro qari gua
ari Jisu beto ria nana sepele.
34 Tonai za jorotongana paro pa poanana
i Jisu, za batia za na minete tinoni lavata
ko za roquroqu vitivitigiria, ura qari vei
vaputaputa na sipi kepore na dia sepati. Ko
za podalai varivagigalaidi zoku zakazava i
Jisu tadiria.
35 Ego ko tonai za gore na veluvelu za qari
lame pana tana za ria nana sepele ko ari
qari paranga vei, <<Na ia kaloina za pani,
beto ko za tori gore tu za na veluvelu.
36 Ko mu pojadi ria na tinoni ari ko mari
lao pa guguzu varilivutaidi zara ko mari
vaigedi ganigani makadi,>> qari guni.
37 Ba za oe laoria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Dai. Gamu tu mu vadi na tekutekuna ria
zara,>> za gudi.

Nari qari paranga ria nana sepele, <<Ae
vei qu nyoroguani ko mami lao vaini ganigani kori gogoto poata siliva* beto mami
iaria ko mari tekuteku qu gua?>> qari guni.
38 Nari za nanaza laoria tu i Jisu ria, ari
za gudi vei, <<Ka viza batu bereti gamu
pogozoria? Mu lao moko dogororia,>> za
gudi.

Ko tonai qari batiria za ari qari gua vei,
<<Ka lima batu bereti, beto kori igana,>>
qari guni aza.
39 Nari za pojadi i Jisu ria doru ko qari
pikapikata pa okoto pukuna beto za qari
nyumu pa buruburu.
40 Ko qari nyumu variitivi pana okoto dia
puku tinoni, kaki pukupuku tinoni za maka
gogoto, kaki limangavulu.
41 Beto nari za tekua i Jisu za ka lima batu
bereti beto kori igana ko za enga zae pa
noka, za manadi, beto za kipakiparia za na
bereti beto za vadi ria nana sepele ko qari
iaria ria na tinoni. Beto za kipakiparia mule
za kori igana beto za qari iaria mutugu ria
doru.
42 Ko ria doru za qari tekuteku beto qari
pote beto.
43 Beto za qari aru varivarikamudi ria
na kipakipa bereti beto na igana qari kole
joladi, ko qari vapugeleria za ka manogori
topa.
44 Ko na nguti varikamudi ria doru tinoni
qari tekuteku za ka lima vuro marene.

I Jisu za Rerege pa Vuliti Kolo
(Matiu 14.22-23; Jone 6.16-21)

45 Ego za pojadi i Jisu ria nana sepele ko
mari zae pa koaka ko mari toka lao momoe
pa Betiseda pa maka kalena na ovuku za
gudi, goto aza za suvere jola ko za dogoro
vakeniria mae tu ria na minete tinoni.
46 Ko pa liguna za loloi vakeniria nari za
zagere zae pa maka kubokubo aza ko za
varavara.
47 Ko totonai za gore na veluvelu za na
koaka qari zaea ria na sepele za tori lao
tu pa korakorapa kolo, goto aza makana za
korapa pa pezo tu.
48 Ko za gelegele laodi za qari korapa variukegedi na qelu ria nana sepele, ura za raja
lame vei pa koimoa za na gava. Ko padapada vei varikorapaina kue ko vonomo
koloko volavolaza lea za rerege tuti lao pa
vuliti kolo ko za lao kamuria aza. Ko mi
valaqao joladi za gua.
49 Ba totonai qari batia aza za korapa
rerege pa vuliti kolo, za palu na tomete qari
gua ria ko qari lukana uui tu.
50 Ria doru sepele za qari bati betoadia ko
qari matagutu neqeneqeredi beto.

Ba pa totozo tugu aza za paranga laoria
aza, ari za gudi vei, <<Mu varene! Ara gu
ani, muke matagutu!>> za gudi.
51 Beto za tonai za lao zae pa koaka aza, za
bule betonana za na gava. Ko qari gabara
vitivitigi ria nana sepele.
52 Ura qarike dogoro vakaberia za na
ginuana ka lima batu bereti za varivatekutekuni i Jisu ura za oqoro revanga
na dia roquroqu.

I Jisu za Varisalana pa Qenesareti
(Matiu 14.34-36)

53 Ego tonai qari karovia ria za na kolo za
qari lame paro pa ia pa Qenesareti, ko qari
vatitia ketakoi za na dia koaka.

* **6:37** Maka poata siliva za padana na tabara maka rane.

54 Aza tugu qari tete paro ria, za qarike
oriavo tugu dogoro gigalia ria na tinoni ke-
takoi i Jisu.
55 Ko qari abuturia ria na doru kota ke-
takoi beto ko qari okoto pogozo kamu tavi-
tidi tugu na dia lovu ria na tinoni qari mo.
Ketakoi qari nongoroni pa zanu za korapa
i Jisu qari gua nari za qari varipogozo lao
beto vei tugu ketakoi.
56 Ko pa dorudi na ia ketakoi za rijo lao
vei i Jisu, bi pa guguzu pekipekidi babi
pa guguzu lavalavatadi, za qari pogozo ka-
mudi tugu pa ia makemaketina ketakoi ria
na tinoni momodi beto qari tepa tokatokaia
ria i Jisu ko mari ulia gu na uquna nana
poko ba leana gu qari gua. Ko ria doru
tinoni momodi qari ulia na uquna nana
poko za qari tasalanadia tugu.

7

Na Varivagigalai Kolena tadiria na Tinoni Jiu
(Matiu 15.1-9)

1 Ego ria na Parese beto ria kaki qari
varivagigalaini na Vavanau na koko lame
veidi pa Jerusalema za qari varikamu lame
ti Jisu.
2 Qari batiria za kaki sepele tana qari
tekutekuni na limadi nake liosodi ura
qarike loqa lima vei qari varivagigalaini
ria na Parese qari gua.
3 Ura ria na Parese beto ria doru tinoni Jiu
za qari kopudi ria na uana tututi tadiria na
dia tite pa moa ko qarike tekuteku ria tonai
qari oqoro loqa lima.
4 Beto tonai mari mule pa maketi za mari
iu valioso mae tu beto za mari tekuteku.
Beto kubo mule ria na tuti pa dia uana
vavalioso vevei pa nyanyapa valioso kapa,
na raro, na titinudi, za qari kopudi tugu vei.
5 Ko ria na Parese beto ria qari varivagi-
galaini na Vavanau za qari nanazia i Jisu,
ari qari guni vei, <<Ae za vei ko qarike tutia
tu ria na sepele tamu ria na uana tututi
tadiria na nada tite, goto qari tekutekuni gu
ria za na limadi nake liosodi?>> qari guni.
6 Nari za oe laoria i Jisu za ria, ari za
gua vei, <<Za zotonana gu i Aisea tonai
za ululeni za na veveimiu gamu na tinoni
vavabata sekesekemiu. Ari za na paranga
za kutiria aza,
<Ria na tinoni ari za
qari vatarazaeniziu na beruberudi gu,
ba na bulodi za zou vitivitigi pana taqu.
7 Na goborodi gu ria na dia vinatarazaequ
ara,
qari varivagigalaidi na varivagigalaidi
na vinaturu
tadiria na tinoni gu,> za gua.
8 Gamu loi paledi gamu za ria na garunu
tana Tamaza, ko gamu kopu valeleana ria
gamu na uana tututi tadiria na tinoni gu,>>
za gua i Jisu.
9 Beto ari za gudi vei mule, <<Gamu gi-
galai jola za gamu! Ko gamu vakeporea
ginuana gamu za na garunu tana Tamaza
ko gamu vaturu neqiria za ria na miu uana
tututi makamiu!
10 Ari za gua vei i Mosese, <Mu pangagadi
ria na tinamiu beto na tamamiu, beto, na
tinoni mina paranga vapiruni na tinana
babi na tamana, za mina tavauke tugu aza,>
za gua.
11 Ba gamu za ari tu gamu gamu pojai tu
za vei maka tinoni ari bi gudi vei ria na
tinana na tamana, <Na zakazava ba boka
tokadigamu gamu kori za za kobani,> bi
gua (na ginuana na paranga ani za nana
varivana madina na Tamaza),
12 nari za gamuke vamalumia aza ko bi
tokadi ari kori tinana beto na tamana qari
varivasevi.
13 Ko pa zona vei zara za gamuke do-
goro vapore veveinaia gamu za na paranga
tana Tamaza tonai gamu tutia gamu za na
miu uana tututi qu teku izongoria. Ko
kubo uana tututi vevei ari za gamu roitidi
gamu,>> za gua i Jisu.

Na Uana za Vapajia na Tinoni
(Matiu 15.10-20)

14 Ego za kuku varikamu sogadi mule i
Jisu ria na minete tinoni ko ari za gudi vei,
<<Mu vainongoro lame za gamu doru, ko
mu vakaberia ani.
15 Kepore za maka zava za teku lugeni
pa tinina na tinoni mina boka vapajia aza.
Goto aza tu za koko votu lame vei pa bulona
na tinoni za vapajia za na tinoni aza.
16 Na tinoni za pore talinga nongonon-
gorona za mi vainongoro,>>* za gua i Jisu.
17 Ego ko tonai za loiria ria na minete
tinoni ko za lao luge pa ruma aza, nari za
qari nanazani ria nana sepele za na veveina
na vavakato vavapada ani.
18 Nari za paranga laoria aza ria, ari za
gudi vei, <<Ko gamu ba gamuke gilagilai
tugu za? Gamuke vakoinonoa tu gamu
za? Kepore maka zava za teku ponyolia na
tinoni za vapajia nana toa.
19 Ura zake luge pa bulona na tinoni aza
goto pa borina gu, beto za vavotu keni pale
gu,>> za gua i Jisu. (Ko tonai za paranga
vei zara i Jisu za vakaberia aza za doru
ganigani za qari liosodi beto.)
20 Beto ari za gua vei mule i Jisu, <<Aza tu
za koko votu lame vei pana tana tinoni za
aza tu za vapajia aza.

7:7 Aisea 29.13. **7:10** Votu 20.12; Vavanau 5.16. **7:10** Votu 21.17; Iama 20.9. * **7:16** Na pikata 16 ani za zake kole pa zoku kutikuti koledi.

21 Ura pa leo bulona tu na tinoni qari koko votu lame vei za na roquroqu ikikeredi, na roiti valulasa, na ikiko, na varivai,
22 na barabarata, na mumuino, na roiti ikikeredi, na nyonyorava, na uana pajidi, na konokono, na vamoroana tinoni, na vavatarazae mule, beto na uana duviduvilidi.
23 Doru zakazava ikikeredi ari za qari votu lame vei pa leo bulona na tinoni ko qari vapajia za na tinoni aza,>> za gua i Jisu.

Na Rangerange tana Maka Reko Tiolata (Matiu 15.21-28)

24 Ego za taloi pa guguzu aza i Jisu ko za lao pa guguzu pa varilivutaina pa Turosi.† Ko tonai za kamu ketakoi aza, azae za lao luge pa maka ruma ura zake nyoroguani ko bari gilagilai ria na tinoni za na suverena aza ketakoi za gua. Ba zake lea ovo aza.
25 Kolenana pa guguzu ketakoi za maka tiolata reko za kolea na ongu ikerena za na tuna reko. Ko aza tugu za nongoroni i Jisu nari za lame ko za nyumu sori tungutunguna pa nenena aza,
26 beto za tepai i Jisu ko mi iju pale na tomete ikikerena za kole tana tuna reko za gua. Ego na tiolata reko ani za na tinoni karovona tu, ko na podona keta pa kale Poinikia tu pa guguzu pa Siria.
27 Nari za oe laoa i Jisu za na reko ani, ari za guni vei, <<Momoe za ria na koburu mae tu za mari tekuteku, ura zake gozoro za vei bari tateku za ria na ganigani tadiria na koburu ko bari tagona lao vadi na sie,>>‡ za gua aza.
28 Ba za oe lao tu za na reko, ari za gua vei, <<Bangara, ria na sie pa kauru tevolo ba qari memeagedi gu za pa vuvuzudi na ganigani qari vavaloturia ria na koburu,>> za gua aza.
29 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ego vei muna oe vei zara ao, za leana mu mule laomua pa mua ruma ropi. Na tomete ikikerena za tori taloi tu tana tumu reko,>> za gua aza.
30 Ko tonai tugu za mule lao pa nana ruma aza, azae za batia na tuna reko za tori loia tu na tomete ikikerena ko za korapa kolenana pa nana lovu aza.

I Jisu za Salania Maka Tinoni Kikiqilina

31 Ego za taloi pana guguzu pa Turosi i Jisu ko za rerege vei pa guguzu pa Sidoni, beto za gore vei pa Manogaguguzu ko za lao pa ovuku pa Qalili.
32 Ko tonai za qari toka kamuni ria kaki tinoni za maka tinoni kikiqilina beto na pokapokana zake boka paranga valeana, ko qari tepa tokatokai i Jisu ko mi vaoponi na limana ko mi tasalana aza qari gua.
33 Nari za teku varijoa pa varikamu tinoni ko za toka kaleni makana i Jisu za na tinoni ani, beto za totuni pa leona kori talingana na tinoni ani za na karukarusuna, beto za odolo taria na karukarusuna beto za totuni pa meana na tinoni ani.
34 Beto za enga zae pa noka, za vagorea maka vazaenga lavata, beto za paranga lao pana tana tinoni, ari za guni vei aza, <<Epata!>> (na ginuana na paranga ani za <<Mu revanga tu!>> za gua).
35 Pana totozo tugu aza za tavonga za na talingana na tinoni aza, beto na meana za puku tari za za taruvata, ko za paranga valeanana.
36 Beto za naquria i Jisu ria na tinoni ko marike vavavakatoni za na roiti ani za gudi. Ba tonai za naquria i Jisu nari za tonai za qari gigiri tugu vaqavaqatani ria na tinoni za na veveina aza.
37 Ko qari gabara vitivitigi beto ria doru, ko ari qari gua vei, <<Doru zakazava za roiti valeana betoria za na tinoni ani. Ko ria tu na kiqili ba za vanongonongororia beto ria na poka ba za vaparangaria,>> qari gua.

8

I Jisu za Vatekutekuria ka Made Vuro Tinoni

(Matiu 15.32-39)

1 Ego maka totozo mule totonai za varikamu lame za maka minete tinoni, ko kepore vagila za na dia tekutekuna vei bari tekua. Ko za kuku tekuria i Jisu ria nana sepele ko ari za gudi vei,
2 <<Qa roquroqu vitivitigiria ara ria na minete tinoni ari, ura tori kue ranedi tu qari suvere tavitiziu ko koviria kepore maka za mari tekua.
3 Vei mana garunu vakeni buraburanaria ara pa dia guguguzu, za pala mari tabulobulo pa zona za ari. Ko ria kaki ari na dia guguzu ba za zou jola,>> za gua aza.
4 Nari qari oe laoa ria nana sepele aza, ari qari gua vei, <<Ura pa qega vei ari za pae mule tana boka teku ganigani za gita beto tana boka vatekutekuria ria na tinoni ari? >> qari guni.
5 Nari za nanaza ria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Ka viza batu bereti gamu pogozoria gamu?>> za gua.

Nari qari paranga ria, <<Ka vitu gu! >> qari gua.

6 Nari za pojadi ria na minete tinoni ko qari nyumu pa pezo. Beto za tekuria za ka vitu batu bereti, ko za paranga leanani, za kipakiparia, beto za vadi ria nana sepele ko mari iadi na tinoni za gua. Nari qari roiti vei tugu ria na sepele.

† **7:24** Pa Turosi za na pikata guguzu tadiria na tinoni karovodi, nake tadiria na tinoni Jiu. ‡ **7:27** Na sie za na vavapadapadadi ria na tinoni karovodi beto na koburu za ria na tinoni Jiu.

7 Ka viza igana mutugu za qari pogozoria,
ko aza za manadi, beto za pojadi mutugu ko
qari iadi ria na tinoni.
8 Qari tekuteku ko qari pote beto ria doru
tinoni. Beto za qari aru varivarikamudi za
doru kipakipa kole joladi ko ka vitu topa tu
za qari kurakura vapugeledi.
9 Ko na ngutidi ria za padapada vei ka
made vuro marene. Pa liguna aza za va-
mule keniria i Jisu ria na tinoni.
10 Beto pa totozo tugu aza za taloi aza ko
za lao zae tavitiria ria nana sepele pa koaka
ko qari toka lao vei pa kota pa Dalamanuta.

Qari Tepa Roiti Varivagabaradi ria na Parese
(Matiu 16.1-4)

11 Ego qari lame ti Jisu za ria na Parese
ko qari podalai varigua lao tana. Qari tepai
ko mi roitini aza za maka roiti vinagilagila
varivagabarana koko lagere veina pa noka
qari gua. Ko qari vei ko mari podekia qari
gua.
12 Nari za vagorea maka vazaenga lavata i
Jisu beto ari za gudi vei, <<Ae za vei ko gamu
tepai tu na roiti vinagilagila varivagabaradi
za gamu na zazae tinoni koviria? Ma poja
zozotodigamu ara gamu: kepore za maka
vinagilagila vinazozoto mina taroiti vadi
ria na zazae tinoni ari!>> za gua aza.
13 Beto za turu loi paledi aza ria ko za
zae soga pa koaka ko za karovo laonana pa
maka kale ovuku.

Za Vavanau Vabalauria i Jisu ria nana Sepele
(Matiu 16.5-12)

14 Ego qari roqu mumani ko qarike
pogozo vazoku bereti ria na sepele, goto
maka moqamoqazana gu za qari surania
pa koaka.
15 Ko za pojadi i Jisu ria, ari za gudi
vei, <<Mu suvere kopu! Mu balaudi za na
vavakovuruni palava tadiria na Parese beto
ti Herodi,>>* za gudi.
16 Qari kole varivarivavakato makadi ria
na sepele, ari qari gua vei, <<Za kepore gada
bereti za poja veidigita zara aza,>> qari gua.
17 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu za aza
qari kole pojai ria, ko ari za gudi vei, <<Ae
za vei ko gamu korapa tu varivavakatoni za
kepore gemiu bereti gamu gua? Gamuke
vakoinonoa beto gamuke gilagilai tu gamu
za? Za oqoro tu revanga za na bulomiu?
18 Na beko kolenana na matamiu, ba
gamuke boka batabata tu za? Beko pore
talingamiu tu, ba gamu oqoro tu tavonga?
Gamuke roqu vakoititia tu gamu za na
veveina
19 totonai qa kipakiparia ara ka lima
bereti ko qa iadi ari ka lima vuro tinoni?
Ka viza za na topa gamu vapugeledi na
kipakipa bereti kole joladi?>> za gudi.
Nari za qari paranga ria, <<Ka
manogori,>> qari gua.
20 Nari za paranga i Jisu, <<Goto tonai
qa kipakiparia ka vitu bereti ko qa iadi ka
made vuro tinoni ara, za ka viza topa za
gamu vapugeledi na kipakipa bereti kole
joladi?>> za gudi.
Nari za qari oe lao tu ria, <<Ka vitu,>> qari
guni.
21 <<Ba ae za vei? Gamu korapa oqoro tu
gilagilai gamu za?>> za gua i Jisu.

I Jisu za Salania na Tinoni Nake Batabatana

22 Ego qari lame kamu pa Betiseda ari
Jisu beto ria nana sepele. Ko ketakoi za
qari toka lameni ria na tinoni pana tana
za maka tinoni nake batabatana, beto qari
tepa vitivitigia ko mi vaoponi na limana
qari gua.
23 Nari za aru tekua i Jisu za na limana
na tinoni zake batabata ani ko za toka vo-
tuni pa peguruna na guguzu. Ketakoi tu za
lao odolo taria aza za na matana beto za
vaoponi na limana beto za nanazia, ari za
guni vei, <<Ae za vei, qu boka batia tu kaki
zakazava?>> za guni.
24 Nari za enga za na tinoni ani, beto za
paranga, <<Qa batiria tugu ria na tinoni, ba
qari vei gu na suvege qari korapa rereregedia,>> za gua aza.
25 Beto za vaopo sogani mule na limana i
Jisu za kori matana na tinoni ani. Nari za
dogoro dodola beto za leana ligunana za na
nana dogoro, ko za dogoro vakabekabere
betoria za doru zakazava.
26 Beto za garunu vakenia pa nana
guguzu i Jisu aza, ari za guni vei, <<Muneke
lao oqa votu pa guguzu pa Betiseda,>> za
guni.

I Pita za Ule Votuni na Veveina i Jisu
(Matiu 16.13-20; Luke 9.18-21)

27 Ego za taloi keni i Jisu beto ria nana se-
pele ko qari lao vei pa gugugu pa Sizaria
Pilipae. Tonai qari korapa rerege lao pa
zona azae za nanazaria i Jisu ria nana se-
pele, ari za gudi vei, <<I zei qari guniziu ara
ria na tinoni?>> za gudi.
28 Nari za ari qari gua vei ria, <<I Jone
Paputaiso ao qari gua ria kaki. Goto kaki za
i Elaija ao qari gua. Goto ria kaki mutu za
maka ria na tinoni korokorotai pa moa ao
qari gunigo,>> qari gua ria na sepele.

* **8:15** Na veveina na ***Vavakovuruni Palava*** za guni i Jisu za na varisori beto na varigitanai tadiria na Parese beto ti Herodi. † **8:29** Na paranga <<Mesaea>> beto na <<Karisito>> za maka muqizina gu na ginuadi. Na ginuadi za <<Na tinoni tamijatana tana Tamaza>>.

29 Beto za nanazaria mule aza ria, <<Goto
gamu i zei gamuguniziu ara?>> za gudi.
Nari za oe lao tana i Pita, ari za guni vei,
<<Ao tugu za na Karisito,>>† za guni.
30 Beto za naquria i Jisu ria ko marike
vavakatoni tana maka goto tinoni za na
veveina aza za gudi.

I Jisu za Vavakatoni nana Uke
(Matiu 16.21-28; Luke 9.22-27)

31 Ego ko za podalai varivagigalaini
tadiria i Jisu za na veveina na Tuna na
Tinoni mina gozororia zoku vitigi beto mari
kilu paleni ria na tiolata matamata, na
kuta iama beto ria qari varivagigalaini na
Vavanau ko mina tavauke aza, ba pa liguna
kue rane za mina turu mule soga pa uke aza
za gua.
32 Ko za poja lodalodakia i Jisu tadiria za
vei aza. Nari za teku kaleni i Pita i Jisu ko za
podalai tokea.
33 Nari za balinga i Jisu ko za dogoro lao
ria kaki nana sepele beto za tokea i Pita, ari
za guni vei, <<Mu lao pa liguqu Setani! Ao
quke korapa roquroqua na nyorogua tana
Tamaza ao, goto tana tinoni gu,>> za guni.
34 Beto za kuku varikamudi i Jisu ria na
minete tinoni beto ria nana sepele ko ari
za gudi vei, <<Na tinoni za nyorogua tu-
tiziu ara za mi roqu muma paleni nana toa
makana, beto mi pogozia za nana korosi ko
mi tutiziu ara.
35 Ura na tinoni za nyorogua kopu
vasareni nana toa makana za pala mina
saivia tugu za nana toa. Goto na tinoni
zake rabekeni nana toa pa tutiqu ara beto
pa vaqavaqatani na nongoro leana taqu za
mina aloa za nana toa.
36 Na za mina boka vagavoria na tinoni
vei bi gona pale aza za nana toa ko bi izon-
gia na kasia guguzu doruna? Bi mijatu!
37 Ko na za mina roitini aza ko mina boka
alo muleni za nana toa? Bi mijatu!
38 Na tinoni za keaniziu ara beto na qua
paranga pa zazae tinoni ikikerena beto na
selana ani, nari za na Tuna na Tinoni ba
mina keani tugu aza tonai mina lame tavi-
tiria ria na mateana tabuna pa neqi lavata
tana Tamaza na Tamana aza,>> za gua i Jisu.

9

1 Beto ari za gudi vei mule i Jisu ria, <<Ma
poja zozotodigamu ara gamu: kaki gamu
qari korapa turu ari za marike tori uke
tu tinganai mari batia na binangara tana
Tamaza mina lame tavitia na neqi,>> za gua
aza.

Za Soga za na Tinina i Jisu
(Matiu 17.1-13; Luke 9.28-36)

2 Ego za jola ka vonomo rane, azae za
tekuria i Jisu ari Pita i Jekopi beto i Jone
ko za toka zaedi pa maka kubo ululuna ko
qari suvere makadi ketakoi. Ko pa moedi
ria ketakoi za soga za na tinina i Jisu.
3 Na nana poko za keka kilakilanga jo-
ladi doru zakazava qari vakeka veidi ria na
tinoni pa pezo.
4 Beto qari bola votu kamuria za ari Elaija
i Mosese ko qari kole paraparangia i Jisu.
5 Ko totonai za paranga lao ti Jisu i Pita,
ari za guni vei, <<Rabi, za leana jola za gami
korapa pani gami! Ko mami roitini tu ropi
kue aqaqo, maka tamu, maka ti Mosese,
beto maka ti Elaija, uve?>> za gua aza.
6 Ura qari matagutu vitivitigi ari kue ko
zake gilagilai na za za pojai i Pita.
7 Beto za bola amuria maka lei beto to-
tonai qari nongoria za maka mamalaingi
koko veina pa korapa lei, ari za gua vei,
<<Ani za na tuqu, aza qa roquroqu vitivitigia ara. Mu nongoria aza!>> za gua.
8 Nari qari siboro ria ko qari dogoro va-
rilivutai ba kepore mule za maka tinoni bari
batia, goto makana gu i Jisu za korapa su-
vere tavitiria.
9 Ko tonai qari loia na kubo ko qari korapa
oqa votu goregoredia, azae za naquria i Jisu
ari kue sepele ko marike vavakatoni aza vei
qari batia, tinganai mina turu mule mae tu
pa uke za na Tuna na Tinoni za gudi.
10 Ko qari kole kopuni gu makadi ria za
ani, ba qari kole varigua makadi za na za
beka na ginuana za na turu mule pa uke za
guni aza qari gua.
11 Beto qari nanazia aza, ari qari guni vei,
<<Ae za vei ko qari pojai ria qari varivagi-
galaini na Vavanau za i Elaija mae tu za
mina lame momoe?>> qari gua.
12 Nari za oe laoria i Jisu ria, ari za gudi
vei, <<Zozoto tugu i Elaija za mina lame
momoe tu ko mina vatana vatuvizi liguria
ria doru zakazava. Ba ae za vei ko za pojai
tu na Kutikuti Tabuna za mina gozororia
zoku vitigi beto mina tadogoro vakepore za
na Tuna na Tinoni?
13 Ba ara ma pojadigamu, za tori lame tu
i Elaija ba qari tutini dia roquroqu vei qari
nyoroguani ria aza, vei tugu za tori pojai tu
na Kutikuti Tabuna,>> za gua aza.

I Jisu za Salania maka Koburu Marene za kolea na Tomete Ikikerena
(Matiu 17.14-21; Luke 9.37-43a)

14 Ego tonai qari mule gore kamu pana
tadiria nana sepele ari Jisu beto ari kue
sepele za tokaria, za qari batia za maka
minete tinoni lavata korapa suvere ketakoi
beto ria qari varivagigalaini na Vavanau za
qari korapa varigua lao tadiria na sepele.
15 Aza tugu qari batia i Jisu ria doru tinoni,
za qari gabara beto qari abutu lao gozogozo
qeraqerani aza.

16 Beto za nanazaria i Jisu ria nana sepele,
ari za gua vei, <<Na za gamu kole variguani
gamu pana tadiria?>> za gua aza.
17 Nari za paranga za maka tinoni
pa varikamu tinoni aza, ari za gua vei,
<<Tinoni varivagigalai, na tuqu marene
ara za qa toka lameni tamu, ura za kolea
na ongu ikikerena ko zake boka paranga.
18 Pae tu mina korapa aza ba tonai mina
vakamuni nari za iruni tu pa pezo ko za
dadao tu na ngujuna, za garata beto za
getozo beto nana tu na tinina. Ko qa teparia
ara ria na mua sepele ko mari iju votu
paleni za na ongu ikikerena qa gudi, ba
qarike bokai tu,>> za gua aza.
19 Nari za oe laoria i Jisu ria, ari za gudi
vei, <<Gamu na zazae tinoni koviria za ke-
pore zozoto na miu rangerange! Ae tu koi
vei zovaina vei za mana kole suvere tavit-
igamu ara za gamu! Ae tu koi vei zovaina
vei za mana kole tapatianadi gamu ara za
gamu? Mu toka lameni taqu za na koburu
aza,>> za gua.
20 Ko qari toka laoni tana za na koburu
marene aza. Ko aza tugu za dogoro lao za na
ongu ikikerena ani ko za batia i Jisu, nari za
sasuria za na koburu marene, ko za valotua
ko za titolo tabokibokili tu pa pezo, beto za
dadao tu na ngujuna.
21 Beto za nanazia i Jisu za na tamana
na koburu, ari za guni vei, <<Ae totozo za
podalai veini aza zara?>> za gua.
Nari za oe lao za na tamana, <<Za po-
dalaini na melaluna tu.
22 Ko kubo totozo za gona laoni tu pa iku
beto pa kolo ko mi vaukea za gua. Ko vei
bu boka ao nari za mu roquroqugami ko mu
tokadigami,>> za gua aza.
23 Nari za oe lao i Jisu, ari za guni vei,
<<Vei bu boka qu gua tu ao! Doru zakazava
za bokai gu na tinoni za vazozoto,>> za gua
aza.
24 Aza tugu za gua vei zara i Jisu nari za
velavela votu za na tamana na koburu ani,
ari za gua vei, <<Qa vazozoto gu ara, mu
tokaniziu ketakoi zake neqi na qua vinazo-
zoto!>> za gua aza.
25 Ego ko tonai za batiria i Jisu qari abutu
varikamu lame ria na minete tinoni, azae
za tokea aza za na ongu ikikerena, ari
za guni vei, <<Ao na ongu kikiqilimu na
pokapokamu qa parangaigo ara ao ko mu
votu keni tana koburu marene ani beto ko
munake kamu kole soga pana tana,>> za
gua aza.
26 Nari za kuku uui za na ongu ikiker-
ena ko za raja vaneqeneqeria za na koburu
marene ani beto za votu taloi pana tana. Ko
za dogoro vei na tinoni ukena za na koburu
marene ani. Ko ria zoku tinoni za qari
paranga vei ari, <<Koi, za tori uke tu zana,>>
qari gua.
27 Ba za arua i Jisu za na limana na koburu
ko za bako vatatakolea nari za turunana za
na koburu.
28 Ego ko totonai za luge pa leo ruma i
Jisu, za qari peki nanaza golomia ria nana
sepele aza, ari qari guni vei, <<Ae za vei ko
gamike boka tu iju paleni gami za na ongu
ikikerena?>> qari gua ria.
29 Nari za oe lao i Jisu, ari za gua vei,
<<Na zakazava vevei zara za zake taroiti
goboro goto pa varavara gu beto za boka
taiju votu,>> za gua i Jisu.

Za Poja Sogai i Jisu za na Veveina nana Uke

(Matiu 17.22-23; Luke 9.43b-45)

30 Ego ko za taloi ketakoi i Jisu beto ria
nana sepele ko qari jola vei tu pa Qalili, ura
zake nyoroguani i Jisu za bari gilagilai ria
na tinoni za ketakoi za suvere aza za gua.
31 Ko za kole vagigalairia aza ria nana
sepele, ari za gudi vei, <<Na Tuna na Tinoni
za pala mina tavalao pana limadi ria na
tinoni ko mari vaukea, ba pana liguna gu
kue rane mina tavauke za pala mina turu
mule aza,>> za gudi.
32 Qari rurani ria za na ginuana na
paranga ani, ba qari pangagadia ko qarike
tumani nanazia ria aza.

I Zei za na Lavatana beto na Poreveveina Jola?

(Matiu 18.1-5; Luke 9.46-48)

33 Ego tonai qari kamu pa Kepaniami
ko qari luge pa ruma nari za nanazaria i
Jisu ria nana sepele, ari za gudi vei, <<Na
za gamu kole variperani paranga gamu pa
zona lamena?>> za gua aza.
34 Ba qari okoto ke vagala beto ria, ura
pa zona lamena za qari kole variperani
paranga ria za na veveina: <<I zei za na
poreveveina jola?>> qari gua.
35 Nari za nyumu ko za kuku varikamudi i
Jisu ari ka manogori nana sepele beto ari za
gudi vei, <<Na tinoni za nyorogua tavaululu
za mi kole vapekai tadiria doru ko mi nabu-
ludi ria doru,>> za gua.
36 Beto za aru vakatapia aza za maka
koburu pekina ko za vaturua pa moedi ria
doru, beto za ovulu vakatapia beto ari za
gudi vei,
37 <<Na tinoni za vakamu valeania pana
izongoqu ara za maka koburu peki vevei
ani, za vakamu valeanaziu tugu ara. Ko
aza na tinoni za vakamu valeanaziu ara,
za nake ara gu makaqu za vakamuziu na
tinoni aza, goto aza tugu vei za garunuziu
ara,>> za gua i Jisu.

Aza Zake Kanagita za Tokadigita
(Luke 9.49-50)

38 Ego za paranga lao tana i Jone, ari za
gua vei, <<Tinoni varivagigalai, gami batia

gami za maka tinoni za ijiju pale tomete ikikeredi pa izongomu ao ko gami vanogotia, ura nake somanana tadigita aza,>> za gua i Jone.

39 Ba za paranga i Jisu, <<Muke vanogotia! Ura kepore mule za maka tinoni za roitini maka roiti varivagabarana pa izongoqu ara mina boka poja vikevikereziu ara pa liguna.

40 Ura na tinoni zake kanagita za kole vei tadigita aza.

41 Ma poja zozotodigamu ara gamu: na tinoni za vadigamu maka kapa pie pa izongoqu ara ura za gilagilai aza za gamu na tinoni tana Karisito, nari na tinoni aza za mina tekua tugu za nana pinia,>> za gua i Jisu.

Na Toketoke za Vaselagita
(Matiu 18.6-9; Luke 17.1-2)

42 <<Na tinoni za vagabala pirua maka koburu peki za rangeziu ara za leana jola za bi piluni maka patu doa lavata na ruana ko bi lupi pale pa kolo.

43 Beto vei bi vatatupego ko bi varoitinigo na sela za maka kale limamu, za mu lomoto vaqopu pale! Ura za leleana jola za na qopuqopumu gu ao ba bu tekua za na toa jola. Aza za leana jolani vei bu izongo betoria kori limamu ko bari tagona lao beto pa heli na iku zake tailili vaukena.*

45 Beto vei bi vatatupego ko bi varoitinigo na sela za maka kale nenemu za mu lomoto vaqopu pale gu! Ura za leana jola za na qopuqopumu gu ao ba bu tekua za na toa jola. Aza za leana jolani vei bu izongo betoria kori kale nenemu ko bari tagona lao beto pa heli.†

47 Beto vei bi vatatupego ko bi varoitinigo na sela za maka kale matamu, za mu lobiti pale gu! Ura za leleana jola za bi maka matamu gu bu luge pa binangara tana Tamaza. Aza za leleana jolani vei bu izongo betoria za kori matamu ko bari tagona lao beto pa heli,

48 ketakoi qari kole na ulozo qarike boka uke beto ko na iku vuruvurunguna zake boka tailili vauke.

49 Ura doru tinoni za mari tavalioso pa iku, maka moqaza podeke vei na vavavui za tavalioso pa solo.

50 Na leleana za na solo. Ba vei mina maragutu za na lingilingina, za ae mule muna roiti vei beto muna boka valingilingi sogai? Mu izongia na solo pa miu toa ko mu makarai suvere varibaere valeana,>> za gua i Jisu.

10

Na Nanazana na Veveina na Variloi Pale
(Matiu 19.1-12; Luke 16.18)

1 Ego za taloi ketakoi i Jisu ko za gore vei pa gugugu pa Jiudia beto pa maka kalena pa pie Jodani. Ko na minete tinoni mule za qari varikamu lame pana tana ko aza za varivagigalai vei tugu za tori manogai roroitidi tu doru totozo.

2 Ego ko ria kaki Parese za qari nyorogua vagonai i Jisu ko qari lame nanazia, ari qari guni vei, <<Ae vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau za na tiolata marene za mina boka loi pale za na maqotana?>> qari gua.

3 Nari za oe laoria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Na za za garunudigamu i Mosese gamu? >> za gudi.

4 Nari za ari qari gua vei, <<I Mosese za vamalumia za na tiolata marene mina boka kutia maka pepa variloi beto mina boka vakeni paleni za na maqotana za gua,>> qari guni.

5 Ba za parangaria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Ura koko vei tu za duviduvili na roqumiu gamu vei gu zara azae za kuti vadigamu i Mosese za na garunu aza.

6 Goto pa podapodalaina na vinapodaka za na Tamaza za roiti vamarenia beto za varekoa za na tinoni.

7 Ko za vei aza za na marene za mina loiria na tamana beto na tinana, ko mina kole maka tana maqotana.

8 Ko ari kori za mari maka tinoni gu. Ko qarike pikataori goto qari maka gu ari kori.

9 Ko aza za tori varipuku taridi tu na Tamaza, za na tinoni mike varipikataidi,>> za gua i Jisu.

10 Ko tonai qari mule pa ruma za qari nanazani mule ria na sepele za na ginugua ani.

11 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Na marene za loi pale na maqotana ko za elava sogai maka reko gotona mule za barabarata tugu aza.

12 Ko na reko ba vei bi loi pale na marenena ko bi elava sogai maka goto marene mule za barabarata mutugu za na reko aza,>> za gua aza.

I Jisu za Manadi ria na Koburu Pekipekidi
(Matiu 19.13-15; Luke 18.15-17)

* **9:43** Na pikata 44, 46 ari za qari kepore pa doru kutikuti kolekoledi, goto qari takuti tutini gu na pikata 48: <<Ketakoi qari kole na ulozo qarike boka uke ko mari ganiria, beto ko na iku vuruvurunguna zake boka tailili vauke.>> † **9:45** Na paranga za tapeluku <<heli>> pani beto vei tugu pa pikata 43, 47, za pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena za na izongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qari gonagona pale nyanyao na ikika beto qari vatoani iku na rane na bongi ko na iku za toa laonana gu doru totozo. Pa Vinaego Koregana za pa heli na ia qari lao ria qari gozoria na vinakilasa tana Tamaza **10:6** Podapodalaina 1.27. **10:8** Podapodalaina 2.24.

13 Ego qari toka kamudi ria kaki tinoni ti
Jisu ria na koburu ko mi vaopodi na limana
aza qari gua, ba qari vatokedi ria na sepele.
14 Totonai za batiria i Jisu qari roiti vei
zara za tagigiri ko ari za gudi vei, <<Mu
vamalumuria ria na koburu ko mari lame
pana taqu. Muke suquturia, ura tadiria
tugu veveidi ari za na binangara tana
Tamaza.
15 Ma poja zozotodigamu ara gamu: na
tinoni zake vei maka koburu peki pa tekuna
na binangara tana Tamaza, za minake luge
lao tugu aza,>> za gua aza.
16 Beto za aru vakataparia aza ria na
koburu ko za vaopodi na limana ko za man-
adi.

Na Tinoni Izizongo
(Matiu 19.16-30; Luke 18.18-30)

17 Ego tonai za taloi keni ko za korapa
lalaonana pa zona i Jisu, azae za abutu lame
nyumu sori tungutunguna pa moena i Jisu
za maka tinoni, ko za nanazia, ari za gua
vei, <<Tinoni varivagigalai leleamu, na za
za mana roitini ara beto mana teku izongia
ara na toa jola?>> za gua aza.
18 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ae za
vei ko qu gigalaniziu tu na leleaqu ara ao?
Kepore za maka bi leleana, goto makana gu
na Tamaza.
19 Qu gilagilariamua ao ria na vavanau:
<Muke varivai, muke barabarata, muke
ikiko, muke jutu sekeseke, muke teku
izizongo pa sekeseke, mu pangagadi na
tinamu na tamamu,>' qari gua,>> za gua
aza.
20 Nari ari za gua vei za na tinoni ani,
<<Tinoni varivagigalai, doru garunu vevei
ria za toto vei na pekiqu tu qa podalai tutiria
ara za ria,>> za gua.
21 Tonai za dogoro taria beto za roquro-
qua i Jisu aza, ko ari za guni vei, <<Maka
zakazava gu za oqoro okotonigo ao. Mu
lao ko mu vavaidi ria doru zakazava qu
izongoria, ko mu iadi ria na tinoni golabadi
ko mi kole na mua izizongo pa noka. Beto
za mu lame tutiziu ara,>> za gua aza.
22 Tonai za paranga vei zara i Jisu nari za
titigore aza, beto za tabekele ko za pogozo
kenini aza za na bulo takulangana, ura na
tinoni izizongo vitivitigi aza.
23 Beto za dogoro varilivutai i Jisu beto ari
za gudi vei ria nana sepele, <<Za tapata vi-
tivitigi ko mari lugea ria na tinoni izizongo
za na binangara tana Tamaza,>> za gua aza.
24 Nari qari gabarani ria nana sepele za
na paranga tana. Ba za paranga soga laoria
mule i Jisu ria, <<Boko tuqu, za tapata jola
na lugena za na binangara tana Tamaza!
25 Na manugu tapatana jola za na kameli
mina sulingi lugea na lobogona na nila,
ba za tapata jolani mutu aza za na tinoni
izizongo mina lugea za na binangara tana
Tamaza,>> za gua i Jisu.
26 Ko tonai za qari gabara vitivitigi ria
na sepele ko qari okoto varivarinanaza lao
lame, ari qari gua vei, <<Ko mina vei za i zei
gu za mina taalo?>> qari gua.
27 Nari za dogoro laoria i Jisu ria beto ari
za gua vei, <<Tana tinoni za tapata jola ani,
ba tana Tamaza zake tapata. Ura kepore
maka zakazava za tapatia na Tamaza,>> za
gua aza.
28 Beto za paranga i Pita, ari za gua vei,
<<Dogoro! Gami za gami tori loi vakole
paledi tu za doru zakazava ko gami korapa
tutigomami ao,>> za guni.
29 Nari za paranga i Jisu, ari za gua
vei, <<Ma poja zozotodigamu ara gamu:
na tinoni za loiria nana ruma, na luluna
marene na luluna reko, na tamana na
tinana, na tuna babi na kobu pezo, pa gin-
uaqu ara beto na nongoro leana,
30 za aza za mina tamo vazoku vani na
Tamaza koviria. Ko pala mina izongoria
zoku gogoto jola ruma, beto mina zoku
gogoto luluna marene na luluna reko, na
tinana, na tuna, na pezo, beto mina tan-
gangangulu tugu vei aza. Beto pa totozo za
korapa lame za mina izongia na toa jola za
na tinoni aza.
31 Ko ria na zoku qari momoe za mari na
liguligu, beto ria na zoku qari liguligu za
mari momoe,>> za gua aza.

Na Vinaue Totozo za Pojai i Jisu nana Uke
(Matiu 20.17-19; Luke 18.31-34)

32 Ego za tutia i Jisu beto ko ria nana
sepele za na zona zaena pa Jerusalema ko i
Jisu za momoedi. Ria na sepele qari gabara
vitivitigini aza beto ko ria na tinoni qari
tuti liguria ba qari matagutudia tugu. Ko
za toka kaledi mule i Jisu ari ka manogori
sepele ko za podalai pojadi ria na zakazava
mina gozororia aza ketakoi,
33 ari za gudi vei, <<Mu vainongoro. Taqe
korapa rerege zae pa Jerusalema za gita.
Ketakoi za na Tuna na Tinoni za pala mina
tavalao pa limadi ria na kuta iama beto
ria qari varivagigalaini na Vavanau. Pala
mina tajutu ko mina tavauke beto pala mari
valaoa tadiria na tinoni karovodi aza
34 ko mari vavaledeni, mari tue taria beto
mari piqolia ko mari vaukea aza, beto mina
jola gu kue rane za mina turu mule aza,>>
za gua i Jisu.

Na Tepa tadi ari Jekopi i Jone
(Matiu 20.20-28)

35 Ego qari lame ti Jisu ari Jekopi beto
ko i Jone kori tuna marene i Jebeti, ko ari

10:19 Votu 20.12; Vavanau 5.16-20.

qari guni vei, <<Tinoni varivagigalai, gami nyoroguani ko na manugu babi tepanigo gami kori za bu roiti vadigami ao,>> qari guni.

36 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Na za gamu nyoroguani gamu kori ko ba roiti vadigamu ara qamuguni?>> za gudi.

37 Nari qari oe lao ari kori, ari qari gua vei, <<Dai, mu vamalumugami gu ko tonai muna nyumua ao za na mua nyumunyumuna bangara pa mua binangara lavata, za maka gami kori mi nyumu keta pa kale matuamu goto maka keta pa kale merimu,>> qari guni.

38 Nari ari za gudi vei Jisu ari kori, <<Gamuke gilagilai gamu kori za na manugu gamu korapa tepai. Ae vei, muna boka lugeria tu gamu kori za na vitigi mana gozororia ara? Muna boka tapaputaisoni gamu kori za na paputaiso vitigi veveina mana gozororia ara?>> za gua aza.

39 Nari ari qari gua vei ari kori, <<E, mami boka gu,>> qari gua.

Nari ari za gudi vei i Jisu ari kori, <<E, na vitigi mana lugeria ara za muna gozororia tugu gamu kori, beto ko muna tapaputaisoni gu gamu kori za aza mana tapaputaisoni ara.

40 Ba nake ara mana mijatia za i zei za mina nyumu pa kale matuaqu beto pa kale meriqu. Goto na Tamaza tu mina vadi ria za tori vatana vadi tu za kori nyumunyumudi ari,>> za gua i Jisu.

41 Ego tonai qari nongoria ari ka manogaputa sepele za vei zara, za qari tagigiri vikevikeredi ari Jekopi i Jone.

42 Nari za kuku varikamudi i Jisu ria nana sepele, ko ari za gudi vei, <<Gamu gilagilaimiu gamu za ria qari tadogoro vei na bangaradi ria na tinoni karovodi za qari lalae betodi gu za na toa tadiria na dia tinoni, beto ria na tinoni za koleria na neqi za qari kole kuta uanadi za ria na tinoni pa kauraidi.

43 Ba gamu za munake roiti vei zara. Goto na tinoni za nyoroguani ko mina tinoni poreveveina za mina kole nabulu betodigamu tu za gamu doru.

44 Beto gamu za na tinoni za nyorogua momoedigamu za aza za mi pinauzu tadigamu doru tu aza.

45 Ura na Tuna na Tinoni za zake lame ko mi porenana nabulu za gua, goto za nabulu tugu beto za vani tu nana toa ko za pajuku aloria ria na kubo tinoni,>> za gua aza.

I Jisu za Vabatabatai na Matana i Batimiasi

(Matiu 20.29-34; Luke 18.35-43)

46 Ego qari gore kamu pa Jeriko ria. Ko tonai mi taloi pa Jeriko za gua i Jisu beto ria nana sepele beto ko na minete lavata, za maka tinoni zake batabata na izongona i Batimiasi, na tuna marene i Timiasi, za korapa nyumu tepatepa poata pa keketai zona.

47 Ko totonai za nongoroni aza i Jisu pa Nazareti za korapa rerege jola qari gua azae za podalai kuku votu, ari za gua vei, <<Jisu na Tuna i Devita! Mu roquroqu tokaniziu! >> za gua.

48 Nari ria zoku tinoni qari tokea ko mi nogoto qari guni. Ba totonai za vaiolo zaea mutu za nana kukuku, ari za gua vei, <<Jisu na Tuna i Devita! Mu roquroqu tokaniziu! >> za gua.

49 Nari za turu vanogoto i Jisu ko ari za gua vei, <<Mu kuku valamea,>> za gua.

Ko qari kukua za na tinoni zake batabata ani, ari qari guni vei, <<Mu varene! Mu turu! Aza za korapa kukugo,>> qari guni.

50 Nari za teku vagore paleni za na poko za udeni, za soqolo turu ko za lame ti Jisu.

51 Nari za paranga laoa i Jisu aza, ari za guni vei, <<Na za qu nyoroguani ao ko mana tokanigo ara?>> za guni.

Nari ari za gua vei za na tinoni zake batabata ani, <<Rabi, ara qa nyoroguani ko ba batabata soga qa gua,>> za guni.

52 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Mu lao, na mua rangerange za tori salanigo tu ao,>> za guni. Pa totozo tugu aza za boka dogodogoro soga aza ko za somana tutianana i Jisu pa zona.

11

Na Luge ti Jisu pa Jerusalema

(Matiu 21.1-11; Luke 19.28-40; Jone 12.12-19)

1 Totonai qari tata pa Jerusalema ria ko qari kamu pa Betipezi beto pa Betani pa Kubo pa Olive, za garunu lao momoedi i Jisu ari kori nana sepele,

2 ari za gudi vei, <<Mu lao pa guguzu maka karovona pa moemiu nari. Ko aza tugu muna bola lao za pala muna batia za maka dongiki koregana na tapiko vaturu kolena aza oqoro zaea tugu maka tinoni aza. Mu ruvatia aza ko muna toka lameni.

3 Vei mari nanazagamu kaki tinoni, <Ae za vei gamu korapa tu roiti vei zara?> mari gudigamu, za ari muna oe veidi, <Na Bangara za nyoroguani mae beto nake zovaina mina vamule lamea za gua,> muna gudi,>> za gua i Jisu.

4 Ego ko qari taloi lao ari kori ko qari batia za na dongiki koregana na tapiko vaturu kolena pa peguruna na atakamana pa keketai zona, ko qari lao ruvatia.

5 Nari za qari paranga ria kaki tinoni qari suvere tata ketakoi, ari qari gua vei, <<Na za gamu korapa roitini? Ae za vei ko gamu

korapa tu ruvatia na dongiki zana?>> qari gua.
6 Nari za qari pojai ari kori za aza vei za poja veidi i Jisu. Nari za qari vamalumu vadi.
7 Ko qari toka vakamuni ti Jisu, ko qari lovaza vakeni na poko za na pokotona na dongiki, beto za zae i Jisu.
8 Zoku jola ria na tinoni qari lovazaria pa zona za na dia poko, goto ria kaki qari kaele teku equru suvege ko qari lovazadi pa zona.
9 Beto za ria na tinoni qari rerege momoe lao beto qari tuti pa liguligu za qari kukuku,
<<Aroia!
Za tamana aza za lame
pa izongona na Bangara!
10 Za tamana za na binangara
tana tamada i Devita.
Aroia pa nulu vavagalo,>> qari gua.
11 Ego ko za kamu pa Jerusalema aza ko za lao luge pa kakabarena na zelepade. Ko za kole dogoro varilivutaidi aza za doru zakazava ketakoi, ba za tori gore tu za na veluvelu ko za votu laonana pa Betani aza beto ari ka manogori nana sepele.

I Jisu za Leveni na Suvege Piqi (Matiu 21.18-19)

12 Ego ko za rane na kota qari taloi koko lame vei pa Betani, za vaia na burana i Jisu.
13 Tonai tu za korapa lamelamenana pa zona azae za batia za maka suvege piqi za mota jola na equruna, ko za lao dogoria palu kolenana na vuana za gua. Ba tonai za lao kamua za kepore za maka vuana bi batia goto na galegale equruna gu ura za oqoro kamua nana totozo vua.
14 Nari ari za guni i Jisu za na suvege piqi aza, <<Kepore tugu maka tinoni mi gania na vuamu ao!>> za guni aza.

Ko qari nongoriadia tugu ria nana sepele za na parangana i Jisu.

I Jisu za lao pa Kakabarena na Zelepade (Matiu 21.12-17; Luke 19.45-48; Jone 2.13-22)

15 Ego tonai qari kamu pa Jerusalema nari za luge lao pa kakabarena na zelepade i Jisu ko za podalai adu votuvotudi ria qari korapa vavai beto ria qari vavaidi na za-kazava pa kakabarena na zelepade, beto za peluku vaopo paledi aza ria na tevolo tadiria qari sogasoga poata karovodi beto ria na nyumunyumudi tadiria na tinoni qari kole vavaidi na kuru vavavuidi
16 beto za suquturia ko kepore maka tinoni bi pogozo varikarovaini maka za pa kori uquna na kakabarena na zelepade.
17 Beto za kole varivagigalai, ari za gudi vei, <<Gamuke gilagilai tu gamu za aza vei za pojai na Tamaza za takuti pa Kutikuti Tabuna?
<Na ruma taqu za mina tavaizongo
na ruma varavarana
tadiria doru puku tinoni,> za gua!
Ba gamu gamu roiti veini tu na bevi ovovona tadiria na tinoni raja ikikodi,>> za gudi.
18 Ko tonai qari nongoroni ria na kuta iama beto ria qari varivagigalaini na Vavanau za vei zara i Jisu, za qari podalai nyaqonyaqo zona golomona ko mari vaukea aza qari gua. Ba qari matagutuni aza, ura doruna na tinoni za qari gabarani za nana varivagigalai.
19 Ego totonai za gore na veluvelu nari za qari votu lao pa peguruna na guguzu i Jisu beto ko ria nana sepele.

Na Lesonina na Suvege Piqi (Matiu 21.20-22)

20 Ego totonai qari rerege jola na volavolaza za qari batia ria za na suvege piqi za tori malei uke tu, za podalai tu pa batuna ko za gore tu kamu pa bagerena.
21 Nari za roquroqu kamua i Pita za na veveina na suvege piqi ani ko ari za guni vei i Jisu, <<Rabi, dogoro! Na suvege piqi qu leveni ao za tori ukenana tu!>> za gua aza.
22 Nari za paranga laoria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Mu rangea na Tamaza.
23 Ma poja zozotodigamu ara gamu: na tinoni za paranga laoa za na kubo ani, <Mu tajopu ko mu gona laonigo makamu pa ivere,> za gua, beto zake orirabeke pa bulona goto za vazozotoa gu za aza vei za pojai za mina gore votu tugu za gua aza, nari za pala mina gore votu vei tugu za pojai aza.
24 Ko za vei aza za ma pojadigamu: doru zakazava gamu varavara ko gamu tepai, za mu vazozoto za gamu tori tekua tu, beto za pala muna izongia tugu ao aza.
25 Ko totonai muna turu varavara za mu taleozoni za na sela gamu puku tutini na goto tinoni, ko na Tamamiu pa noka ba mi taleozodigamu na miu sela za gamu,>>* za gua i Jisu.

Na Nanazana na Veveina na Neqi ti Jisu (Matiu 21.23-27; Luke 20.1-8)

27 Ego za kamu soga mule pa Jerusalema i Jisu beto ria nana sepele. Ko totonai za korapa rerege pa kakabarena na zelepade i Jisu, za qari varikamu lao tana ria na kuta iama beto ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ria na tiolata matamata.

11:9 Kera Vatarazae 118.25-26; Matiu 21.15; 23.39. **11:17** Aisea 56.7. **11:17** Jeremae 7.11. * **11:25** Na pikata 26 za zake kole pa doru kutikuti kolekoledi. Ari za gua vei za na pikata 26 aza: <<Goto vei munake taleozodi, nari za na Tamamiu pa noka ba minake taleozodi tugu ria na miu sela.>>

28 Ko qari nananazia aza, ari qari gua vei,
<<Ae neqi veveina za qu izongia ao ko qu
roitidi na roiti veveidi zara? I zei za vanigo
na neqi ko qu roitidi za ari?>> qari guni.
29 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ego ara
ba ma nanazadigamu mae maka nanaza
ropi za gamu. Ko vei muna oeziu gamu za
pala mana ule vadigamu ara za pana neqi ti
zei qa roitidi ara ria na roiti ari.
30 Pae za koko lame vei za na neqi za izon-
gia i Jone ko za paputaiso? Za lame vei tana
Tamaza pa noka, ba na koko lame veina
tadiria na tinoni gu? Mu oeziu moko,>> za
gua aza.
31 Nari qari kole varigua makadi, ari qari
gua vei, <<Vei tana Tamaza pa noka tana
gua gita nari za pala ari mina gua vei, <Ba
ae za vei ko gamuke vazozotoa tu gamu i
Jone,> pala mina gudigita.
32 Goto lao vei tana paranga za gita <Na
lame veina tadiria na tinoni gu,> tana gua,
za varivamatagutu za,>> qari gua. (Qari
matagutudi ria na tinoni, ura doru tinoni
za qari rovea i Jone zozoto za maka tinoni
korokorotai qari gua).
33 Ko ari gu qari oe veini i Jisu, <<Dai,
gamike gilagilai gami za!>> qari gua.
Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ego, ko
vei za ara ba manake ule vadigamu tugu za
pae qa teku neqi beto qa roitidi ara ria na
zakazava ari,>> za gudi.

12

Na Vavakato Vavapadadi ria na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi
(Matiu 21.33-46; Luke 20.9-19)

1 Ego za podalai vavakato pa vavakato
vavapada tadiria i Jisu, ari za gua vei,
<<Kolenana za maka tinoni za roitini maka
inuma qurepi beto za bara varilivutaini.
Za ruri kori vaoqili valolua aza za maka
patu ketakoi mina tamuja teku za na kolona
na qurepi, beto za vaturua aza za maka
ruma gelegelena ketakoi mina takopu za na
inuma qurepi. Beto za loi valao vadi ria
kaki tinoni roiti ko qari roiti za pa inuma
aza ko qari kopuni, beto za taloi keni pa
maka guguzu zouna aza.
2 Ego totonai za kamua za na totozo
lokelokete nari za garunu vamulea na
tinoni porenana inuma ani za maka nana
pinauzu ko mi lao tadiria na tinoni kopu
ko mi teku vani za na iana tonai mari
lokelokete za gua.
3 Ba qari lao tu ria na tinoni kopu ketakoi
ko qari aru tamania za na pinauzu aza ko
qari maja vitivitigi pale beto qari iju vamule
galegale paleni.
4 Nari za garunu laoni mule na tinoni
porenana inuma ani za maka goto pinauzu.
Ba qari lao mutugu ria na tinoni kopu ko
qari maja vapalepaleka pale za na batuna
beto qari vakea vikevikere pale.
5 Ba za maka garunu laoni mutugu za
maka goto pinauzu mule, ba tonai za qari
vauke zozotoa aza. Ko na motadi ria za
garunu laodi, ba zara tugu qari veidi, kaki
qari piqoloria goto kaki qari vaukeria.
6 Ego maka moqamoqazana gu za kole
jola, aza tugu na tuna za roquroqu vitivitigia. Ko liguligu betobeto, za garunu laoni
aza tadiria qari kopu inuma za na tuna
ani ura ari za roquroqu vei aza, <Na tuqu
zozoto gu ara ani, ko pala aza mari pangagani,> za gua aza.
7 Ba totonai za ria na tinoni kopu inuma
za ari qari variparanga vei, <Aza pala
mina izongo vakarovoria na izizongo tana
tamana ani! Mae, lame! Aria ko ta vai
vauke pale aza, ko na izizongo tana tamana
za tana teku vakarovoria nada gita!> qari
gua.
8 Ko qari aru tamania ko qari vauke
paleni, beto qari gona votu paleni pa peguruna na inuma za na kobukobu tinina aza.
9 Ko zara za vei nari za na za mina roitini
za na bangara porenana inuma ani? Pala
ari gu mina roiti vei aza: mina kamu aza,
ko mina vai vauke beto paledi ria na tinoni
kopu inuma beto za mina vakarovo lao vadi
mule ria kaki goto tinoni kopu za nana
inuma qurepi ani.
10 Ae vei gamu oqoro tugu tiro vakabekaberia gamu za aza za tapoja pa Kutikuti
Tabuna? Ari za gua vei aza,
<Aza tugu na patu qari kilu pale
ria na tinoni vavaturu ruma,
aza tugu za na kuta patu vizovizo.
11 Na roiti tana Bangara ani
ko za varivagabara jola
pa nada dogodogoro!> za gua,>>
za gua i Jisu.
12 Ko qari gilagilai ria na kuta iama, na
tinoni varivagigalai vavanau beto boko tiolata lavalavata za na vavakato vavapada
ani za juturia gu ria qari gua, ko qari
nyaqoni zona ko mari aru tamania qari gua.
Ba qari matagutuni ria za na minete tinoni
ko qari loia i Jisu ko qari kenidia gu.

Na Veveina na Tabara Takisi
(Matiu 22.15-22; Luke 20.20-26)

13 Ego ria kaki Parese beto ria qari jukajukai i Herodi za qari tagarunu lao ti Jisu ko
mari vagonai pa kaki paranga aza qari gua.
14 Ko qari lame tana ria ko ari qari guni
vei aza, <<Tinoni varivagigalai, gami gilagilaimami gami za qu zotomua gu ao, beto
kepore za maka tinoni qu matagutuni ao.
Beto za kepore veveina tamu za na tuturuna tana tinoni, goto qu varivagigalaini gu

12:11 Kera Vatarazae 118.22-23.

ao za na zona zozotona tana Tamaza. Ae vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau za mina tatabara lao tana bangara Siza za na takisi, ba dai? Ko mami tabaria tugu gami za na mami takisi, ba mamike pavu tabaria?>> qari guni.

15 Ba za tori bati poai tu i Jisu za na dia sekeseke, ko ari za gudi vei, <<Ae za vei ko gamu korapa nyorogua vagonaziu ara za gamu? Valamea maka poata siliva ko ma dogoria ko,>> za gudi.

16 Ko tonai qari pogozo laoni za maka nari ari za gudi vei, <<I zei na izumatana beto na izongona za pa poata ani?>> za gudi.

Nari za ari qari guni vei aza, <<Na bangara Siza,>>* qari guni.

17 Nari za paranga i Jisu, <<Ego mu vani i Siza aza ti Siza, beto mu vani na Tamaza aza tana Tamaza,>> za gudi.

Ko qari gabara ria na tinoni.

Na Nanazana na Turumule pa Uke
(Matiu 22.23-33; Luke 20.27-40)

18 Ego qari lame ti Jisu ria na Sadusisi, ria na tinoni qarike vazozotoa na turumule pa uke, ko qari nanazia, ari qari guni vei,

19 <<Tinoni varivagigalai, za kuti vakole vadigita i Mosese gita za vei mina uke loi paleni maka tinoni za na maqotana ba bi kepore na tuna, za mina elava sogai na taina marene za na naboko ani ko mina vapore vani na tuna vuana za na tugana za tori uke tu.

20 Ko koledia ari ka vitu tamatazi marene. Na tugadi pa moa za elavia za maka reko ba kepore na tuna vuana za na marene aza beto za ukenana.

21 Ego ko za teku elavia na tuti vinaori za na naboko aza, ba kepore mutugu na tuna vuana beto za uke mutugu aza. Ko na taidi marene vinaue ba za vei mutugu.

22 Ko ari ka vitu tamatazi doru za qari elavia za na reko nabonaboko aza, ba kepore beto tugu na tudi vuadi. Pa liguna qari uke beto ari ka vitu doru ari, beto za uke za na reko nabonaboko aza.

23 Ego ko pa rane turumule tonai mari turu mule ria na tinoni za pala i zei na maqotana za na reko ani? Ura ari ka vitu doru qari elavia aza,>> qari gua.

24 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Gamu sela za gamu! Ura gamuke gilagilai gamu za na Kutikuti Tabuna beto na neqi tana Tamaza!

25 Ura tonai mari turu mule pa uke ria qari tori uke tu, za pala marike varielava lao lame ria na marene na reko, goto pala mari suvere vei gu ria na mateana pa noka za ria.

26 Na veveidi ria qari turu mule pa uke za gamu oqoro tu tiro vakaberia gamu pa buka za kutia i Mosese? Pana ia ketakoi za pojai na veveina na tokutoku toana za vuruvurungu, ketakoi za paranga ti Mosese za na Tamaza, ari za guni vei, <Ara za na Tamaza ti Ebarahami, na Tamaza ti Aisake, beto na Tamaza ti Jekopi,> za gua.

27 Ko aza za nake Tamaza tadiria na tinoni ukedi, goto tadiria tu na tinoni toadi. Ko gamu sela za gamu!>> za gua i Jisu.

Na Garunu Momoedi Dorudi
(Matiu 22.34-40; Luke 10.25-28)

28 Ego maka tinoni za varivagigalaini na Vavanau za lame ko za nongororia tugu aza ria na zakazava qari variguani ria. Ko tonai za dogoria aza za oe valeanaria i Jisu ria na Sadusisi, nari za nanazia aza, ari za gua vei, <<Ae garunu za za momoe joladi ria doru? >> za guni.

29 Nari za oe lao i Jisu, ari za guni vei, <<Na garunu za momoe za ani, <Vainongoro, gamu na tinoni Izireli! Na Bangara na nada Tamaza, na Bangara za maka moqamoqazana gu.

30 Ko mu roquroqua na Bangara na mua Tamaza pa doruna bulomu, pa doruna mua toa, pa doruna roqumu, beto pa doruna mua neqi,> za gua.

31 Na vinaori garunu za ani, <Mu roquroqua na goto tavitimu aza vei qu roquroqu veinigo makamu,> za gua. Kepore za maka garunu za poreveveina joladi kori garunu ari,>> za gua i Jisu.

32 Tonai za paranga lao ti Jisu za na tinoni za varivagigalaini na Vavanau, ari za gua vei, <<Vavagua, tinoni varivagigalai! Qu zotomua gu za aza vei qu pojai maka moqamoqazana gu za na Tamaza, ko kepore za maka za vinaoria aza.

33 Beto ko na tinoni za mina roquroqua na Tamaza pa doruna bulona, pa doruna nana gigalai, beto pa doruna nana neqi, beto mina roqua na goto tavitina vei za roquroqu veini makana. Mina tutiria na tinoni za kori garunu ari, za leana jolani mina valaoa na nana varivana beto nana vavavui tana Tamaza,>> za gua za na tinoni ani.

34 Ko tonai za nongoria i Jisu na tuvizina za na oe tana tinoni ani nari za ari za guni vei, <<Ao za quke zou pa binangara tana Tamaza,>> za guni. Ko pa liguna za paranga vei zara i Jisu qari pangaga nanazia mule ria aza.

Na Nanazana na Veveina na Karisito
(Matiu 22.41-46; Luke 20.41-44)

* **12:16** Siza za na bangara pa Romu. **12:20** Vavanau 25.5. **12:26** Votu 3.2-6. **12:30** Vavanau 6.5. **12:31** Iama 19.18. **12:32** Vavanau 6.4; 4.35. **12:33** Vavanau 6.5.

35 Ego totonai za kole varivagigalai pa
leo kakabarena na zelepade i Jisu za ari
za paranga vei, <<Ae za vei ko qari vari-
vagigalaini tu ria qari varivagigalaini na
Vavanau za na Karisito za na tuna i Devita
qari gua?
36 I Devita makana za titai na Ongongu
Tabuna za ari tu za paranga vei,
<Za paranga za na Tamaza tana qua Ban-
gara:
Mu nyumu pani pa kale matuaqu,
ko koi vei tu mana tete vakilasaria ara
ria na mua kana, za gua,> za gua i De-
vita.
37 Makana i Devita za gigalani na <Bangara>
tu aza, ko ae za vei mina boka tuna tu i
Devita za na Karisito za vei?>> za gua i Jisu.
Ko qari qerani ria na tinoni i Jisu tonai
qari kole vainongoro.

Na Vabalaudi ria qari Varivagigalaini na Vavanau
(Matiu 23.1-36; Luke 20.45-47)

38 Ko pa nana varivagigalai za ari za
paranga vei i Jisu, <<Mu balaudi ria qari
varivagigalaini na Vavanau, qari nyorogua
pokopoko vakakaza beto qari lekoleko ko
mari gozoro qeraqeradi ria na tinoni pa ia
makemaketina qari gua.
39 Beto ko qari mijataria na nyumun-
yumuna poreveveidi pa leona na ruma
varivarikamuna beto na nyumunyumuna
tadiria na tinoni lavalavata pa ivata vavolo.
40 Qari ragaragata vakenidi na dia za-
kazava ria na nabonaboko, beto qari var-
avara vakakaza ko mari tabata tadiria na
tinoni qari gua. Ba na vinakilasa mari tekua
ria za mina lavatana jola,>> za gua i Jisu.

Na Varivana tana Nabonaboko Gola-bana
(Luke 21.1-4)

41 Ego tonai za korapa nyumu nana
pa moena na vavakoleni poatana pa
kakabarena na zelepade i Jisu, za dogoro
lao za batiria aza ria na minete tinoni qari
okoto lao loiria na dia poata varivana. Ko
ria kubo tinoni izizongo za qari okoto kole
lao loloiria na dia baeke poata.
42 Beto za tuti lao za maka reko
nabonaboko golagolabana ko za lao loia
za kori poata kopa peki moqamoqazana, na
padadi za maka pene gu.
43 Pana totozo aza za kuku varikamudi i
Jisu ria nana sepele ko ari za gudi vei, <<Ma
poja zozotodigamu ara gamu: aza za loia
na nabonaboko golagolabana ani za zoku
jolani aza qari loia pa loloi poatana ria doru
tinoni izizongo.
44 Ura ria doru za qari teku gu pa dia zoku
izizongo za qari valao, goto na nabonaboko
ani za aza tugu doruna za izongia pa nana
toa golaba ko bi toani za valao betoa gu,>>
za gua i Jisu.

13

Na Jegarana na Ruma Zelepade
(Matiu 24.1-2; Luke 21.5-6)

1 Tonai za korapa taloi votu pa kak-
abarena na zelepade i Jisu, za maka ria
nana sepele za paranga, <<Tinoni varivagi-
galai, dogoro! Na beko patu lavalavata beto
na rumaruma batabata lea!>> za gua.
2 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Qu
batiria doru ruma lavalavata ari? Kepore
zozoto maka patu qari kole varivariake
topare pani za mina kole jola, goto doruna
za pala ria na tinoni mari qovara betoria,>>
za gua i Jisu.

Ria na Tapata beto na Paranga Vina-balau
(Matiu 24.3-14; Luke 21.7-19)

3 Ego ko tonai za korapa nyumu nana pa
kubo pa Olive ko za bata lao vei pa ia tana
zelepade i Jisu, za qari peki nanaza golomia
ari Pita, i Jekopi, i Jone, beto i Aduru aza, ari
qari guni vei,
4 <<Mu ule vadigami! Pa viza za mari
gore votu ari, beto na za na vinagilagila beto
mari raja ria doru zakazava qu koni pojaria
ao zara?>> qari gua.
5 Nari za paranga laoria i Jisu ria,
<<Mu suvere vabalau, ko marike toka
vapirugamu ria na tinoni.
6 Kubo ria na tinoni pala mari lame pana
izongoqu ara ko mari paranga vei ari, <Ara
za aza,> mari gua, ko mari toka vapiru
paledi ria na zoku tinoni.
7 Tonai muna nongorodi gamu ria na
varipera beto na vavakatodi na varipera, za
muke matagutudi ria. Ura pala mari pidoko
lame tugu ria na zakazava ari ba za oqoro
kamua za na vinabetona.
8 Pala maka puku tinoni mina turu talea
maka goto puku tinoni, beto maka binan-
gara mina turu talea maka goto binangara.
Mina nunu zoku kota beto pala mina raja na
songe. Na zakazava ari za vei na podapo-
dalaina na vitivitigi teku koburu.
9 Ko gamu mu dogoro kopudigamu
makamiu. Ura pala mari teku valaogamu
pa varikamu tadiria qari varivarituri
beto ko mari piqopiqologamu pana ruma
varivarikamuna. Beto pala muna turu
pa moedi ria na qavuna beto ko ria na
bangabangara pana veveina na izongoqu
ara, ko muna vavakato vadi za na veveina
na nongoro leana.

12:36 Kera Vatarazae 110.1; Roiti 2.34-35; 1 Koriniti 15.25; Giburu 1.13.

10 Ko momoe na nongoro leana za mina
tatarae mae tu pana tadiria doru puku
tinoni.
11 Ko tonai mari toka laodigamu pa ia
varivaritutina za gamu, za munake taku-
langani na za muna pojai keta mu gua. Aza
tugu na paranga muna taiani na totozo aza
za muna poja votuni. Ura nake gamu za
muna paranga, goto na Ongu Tabuna tu.
12 Na totozo aza ari kori tamatazi marene
ba mari varitoka valao tugu pa uke, ria na
tamadi ba mari veidi tugu ria na tudi, beto
ria na koburu za mari raja vaukeria ria na
tamadi na tinadi.
13 Beto gamu za pana veveiqu ara za
pala marike tavaraguadigamu doru tinoni.
Ba na tinoni mina aru tamana vamauru
ko mina kamua na vinabetona za mina
taalo,>> za gua i Jisu.

Na rane Ikeredi qari Korapa Lame
(Matiu 24.15-28; Luke 21.20-24)

14 <<Ba tonai muna batia gamu za na beku
tana tamaza sekeseke mina turu pa ia mad-
ina pa zelepade ketakoi za tabunana mina
lao (gamu gamu tiroa ani za mu vakoinonoa
na ginuana ani!), nari za ria na tinoni qari
suvere pa Jiudia za tonai mari uku zagere-
ria ria na okokoto kubo ketakoi.
15 Aza na tinoni za korapa suvere pa
arena nana ruma za mike mule gore
qaqiriria nana zakazava pa leona nana
ruma.
16 Na tinoni za korapa pa inuma za mike
mule tekuria nana poko pa nana ruma.
17 Na totozo takulangadi jola tadiria na
reko qari bogata beto ria qari izongo melalu
ria na rane ria!
18 Mu varavara tepatepa lao tana Tamaza,
ko na zakazava ari za marike raja lame pa
totozo za lomozo vitivitigi na kota.
19 Ura na tapata mari gozororia ria na
tinoni pana rane ria za mina lavata joladi
doru tapata qari jola, podalai tu totonai za
vapodakia na kasia abana na Tamaza ko za
kamua koviria ko pa liguna aza za kepore
mule za maka zakazava veveina mina raja
ligu.
20 Vei bike kobu vapapakaria na Bangara
ria na rane ria, nari za kepore za maka
tinoni bi toa. Goto koko vei za roquria aza
ria na tinoni tamijatadi za tori mijataria tu
aza, azae za vapapakaria na Bangara za ria
na rane ria.
21 Ko vei bi paranga gamu maka tinoni,
<Dogoro! Ani za na Karisito! > babi <Do-
goro! Zana aza! > bi gua, za banabana
vazozotoa aza.
22 Ura pala mari bolabola kamu ria na
karisito sekesekedi beto na tinoni koroko-
rotai sekesekedi. Pala mari roiti votudi
ria na dia vinagilagila beto na roiti vari-
vagabaradi, ko vei mari boka za pala mari
toka vapiruria tugu ria na tinoni tamijatadi
tana Tamaza.
23 Ko gamu za mu suvere vabalau! Qa
tori poja vakoledigamu tu ara ria doru za-
kazava ari tonai qari oqoro tu gore votu,>>
za gua i Jisu.

Na Mule Lame tana Tuna na Tinoni
(Matiu 24.29-31; Luke 21.25-28)

24 <<Ba pana rane ria totonai mina kamua
na totozo tapata,
mina rodomo za na tapo
beto na popu ba minake kabere;
25 mari lotu lagere za ria na seru pa noka
beto ria na neqi pa noka za mari tajou
vakanoko.
26 Beto mari batia ria za na Tuna na
Tinoni mina lame vei pa lei tavitia na neqi
beto na kabere lavata.
27 Ego beto za pala mina garunu laodi
aza pa made uquna na kasia guguzu ria
na mateana ko mari varikamudi ria nana
tinoni tamijatadi, podalai pa maka uquna
na kasia guguzu ko mari lao vaokotia pa
vinabetona,>> za gua i Jisu.

Na Vinakaberena na Suvege Piqi
(Matiu 24.32-35; Luke 21.29-33)

28 <<Mu teku vinakabere pa suvege piqi.
Tonai mina takelai za na equruna beto mari
podalai ijoko ligu za na boko kaena, nari
za gamu gilagilai gamu za tata lame za na
totozo mangini.
29 Ko gamu ba vei tugu aza. Tonai muna
batiria mari gore votu ria na zakazava qa
pojadigamu ara, za mu gilagilai za tata vi-
tivitigi gu pa atakamana aza.
30 Ma poja zozotodigamu ara gamu: tonai
mari oqoro uke beto ria na zazae tinoni
koviria za pala mari gore votu za na za-
kazava ari.
31 Na noka beto na pezo za mari na
maragutu, ba na paranga taqu za marike
izongo maragutu podeke,>> za gua i Jisu.

Na Rane beto na Totozo qarike Tagilagila
(Matiu 24.36-44)

32 <<Goto na veveina na rane babi na to-
tozo aza za kepore maka tinoni za gilagilai.
Ria na mateana pa noka ba qarike gilagilai,
na Tuna ba zake gilagilai tugu. Makana gu
na Tamana za gilagilai.
33 Mu suvere vabalau beto mu suvere
kopu, ura gamuke gilagilai gamu za na to-
tozo.
34 Maka moqaza podeke vei gu maka
tinoni za keni lekolekonana pa maka
guguzu zouna. Tonai za oqoro taloi keni
nari za okoto iadi na roiti ria nana nabulu
ko mari okokoto roiti za gua. Beto za poja

13:25 Aisea 13.10; 34.4.

vakoleni tugu za na tinoni za kopu pa atakamana ko mina suvere gelegeleni za na mule lamena za guni.

35 Ko za vei za gamu ba mu suvere gelegele, ura gamuke gilagilai gamu za na totozo mina mule lame na bangarana na ruma. Zake tagilagila za bi lame pana veluvelu za, pana korapa bongi za, babi pana kiu kokorako za, babi na volavolaza lea.

36 Keta mi lame kamu vasiboro, nari mi bati gamu mu korapa puta mumagemiu za gamu.

37 Ko aza tugu qa korapa poja veidigamu gamu ari, za qa poja veidi tugu ria doru: mu suvere gelegele,>> za gua i Jisu.

14

Na Kukitina i Jisu
(Matiu 26.1-5; Luke 22.1-2; Jone 11.45-53)

1 Ego kori rane za kole beto mina kamua za na vavolo Alokata beto na vavolo Bereti Nake Kovuruna. Ko ria na kuta iama beto ria qari varivagigalaini na Vavanau za qari kole nyaqonyaqoni zona ko mari aru tamania ko mari vaukea i Jisu qari gua.

2 Ari qari kole paraparanga vei zana, <<Nake totozo vavolo Alokata, tana arua, keta ta kole variperadi ria na tinoni,>> qari gua.

Za Tavuva Tarini Oela pa Betani i Jisu
(Matiu 26.6-13; Jone 12.1-8)

3 Ego za korapa pa Betani i Jisu ko za korapa suvere pa ruma ti Saimone, aza na tinoni za rajai mae na poqupoqu perangaina. Ko tonai za korapa tekuteku i Jisu za pogozo kamuni maka reko za maka jagi patu alabasita za pugelia na oela liosona, na oela aza za taroiti pa suvege nadi ko za zae jola na vaina. Za lobitia aza za na jagi ani beto za vuvani pana batuna i Jisu.

4 Ba kaki ria qari suvere ketakoi za qari kole variparaparanga tagigiri makadi, ari qari gua vei, <<Koi, ae za vei ko za korapa tavuva vikevikere goboro vei zara za na oela vavaguana jola zana?

5 Bi boka vavaini ko bi tekuni jolani kue gogoto poata siliva* za na oela ani beto ko bi vadi ria na tinoni golabadi za na poata! >> qari gua. Ko qari tagigiri vikevikereni za na reko aza.

6 Ba za paranga i Jisu, <<Tari tu, loia! Ae za vei ko gamu korapa vatapatia? Maka roiti leana tugu za korapa roitini aza taqu.

7 Ura ria na tinoni golaba varivasevidi za pala mari suvere tavitigamu doru totozo, ko tonai muna nyorogua tokadi za muna boka tokadi gu. Goto ara za manake suvere tavitigamu doru totozo.

8 Na reko ani za korapa roitini za aza vei za bokai. Za vuvani oela omomanga lea za na tiniqu ara, ko za varoquroqu momoeni na golomoqu ara.

9 Ko ma poja zozotodigamu ara gamu: doru kota pa kasia guguzu mina tavavakato za na nongoro leleana ani za mina tavavakato tugu ko na varoquroquna na reko aza za na roiti za korapa roiti lameni aza pana taqu,>> za gua i Jisu.

I Jiudasi mina Gabala Kanai i Jisu
(Matiu 26.14-16; Luke 22.3-6)

10 Ego i Jiudasi Isikarioti, maka ari ka manogori sepele, za taloi lao tadiria na kuta iama ko mina toka valao vadi aza i Jisu za gua.

11 Ko totonai qari nongoria ria na parangana i Jiudasi za qari qera ko qari poja vakoleni ko pala mari vani na poata aza qari gua. Ko za podapodalai nyaqonyaqoa i Jiudasi za maka totozo leana tonai mina boka toka valao vadi i Jisu za gua.

Na Tekutekuna Vavolo Alokata
(Matiu 26.17-25; Luke 22.7-14, 21-23; Jone 13.21-30)

12 Ego pa rane momoena na vavolo Bereti Nake Kovuruna, totonai qari kubokuboloria ria na lami vavolo Alokata, za qari nanazia ria nana sepele i Jisu, ari qari gua vei, <<Pae za na ia qu nyoroguani ao, ko mami vatana vanigo za na tekutekuna vavolo Alokata?>> qari guni.

13 Nari za garunuria i Jisu ari kori nana sepele, ari za poja veidi, <<Mu lao pa guguzu lavata pa Jerusalema. Maka tinoni za korapa pogopogozianana maka bogu pie za pala mina gozorogamu. Muna tutia aza

14 ko ketakoi mina lao luge aza za muna parangia za na tinoni porenana ruma aza, ari muna guni vei, <Na mami Bangara za ari za gua vei, Pae za na lose ketakoi mana tekua na tekutekuna vavolo Alokata za ara beto ria na qua sepele? za gua,> muna guni.

15 Ko aza pala mina ule vadigamu za maka lose lavata pa nulu za tori tavanaqiti vakole tu. Ketakoi za muna vatanani gamu za na tekutekuna tadigita,>> za gua i Jisu.

16 Ko tonai qari taloi keni ko qari lao kamu pa guguzu lavata ari kori nana sepele, za qari bati beto ria tugu vei za pojadi i Jisu, ko qari vatanai za na tekutekuna vavolo Alokata.

17 Ko totonai za gore za na veluvelu, i Jisu za lame tavitiria ari ka manogori nana sepele ko qari lao varikamu ketakoi.

18 Tonai qari varikamu ko qari korapa tekuteku, za paranga i Jisu, <<Ma poja zozotodigamu ara gamu: maka gamu gamu

* **14:5** Kue gogoto poata siliva za na poata padana na tabarana maka tinoni roiti pa maka aoro.

korapa tekuteku tavitiziu ara za pala mina gabala kanaziu ara,>> za gua i Jisu.
19 Tonai za qari mamata ria na sepele ko qari okoto nanaza makamakai i Jisu, ari qari gua vei, <<Ae vei, nake ara za qu guniziu ao?>> qari gua.
20 Nari za oe laoria i Jisu ria, <<Pala maka gu gamu ka manogori ari, aza za somana vavanoti bereti pa baolo tavitiziu ara.
21 Na Tuna na Tinoni za mina tavauke vei za tori pojai tu na Kutikuti Tabuna, ba mina gania na takulanga za na tinoni za gabala kanai na Tuna na Tinoni! Za leleana jola za bike pavu gu podo za na tinoni aza!>> za gua i Jisu.

Na Tekuteku Betobetona
(Matiu 26.26-30; Luke 22.14-20; 1 Koriniti 11.23-25)

22 Ego totonai qari korapa tekuteku ria, azae za tekua i Jisu za na bereti ko za manani beto za kipakipai ko za iadi ria na sepele, beto ari za gua vei, <<Pia tekua, ani za na tiniqu,>> za gua.
23 Beto za tekua mule za na kapa vaini ko za paranga leana laoni tana Tamaza beto za vadi ko qari varibukuni ria doru.
24 Beto za paranga vei ari, <<Ani za na orunguqu ara za nyoa ko na vulazadi ria na zoku tinoni ko na vamauruna na taringutinguti.
25 Ma poja zozotodigamu ara gamu: manake buku sogai ara za na vaini ani tinganai mina kamua na rane totonai mana bukua ara za na vaini korega pa binangara tana Tamaza,>> za gua i Jisu.
26 Beto qari kerani ria za maka kera, beto za qari taloi votu lao pa kubo pa Olive.

Za Korotoni i Jisu za i Pita mina Kilu Palenia aza
(Matiu 26.31-35; Luke 22.31-34; Jone 13.36-38)

27 Ego beto za parangaria i Jisu ria, <<Gamu doru za pala muna uku loi paleniziu ara, ura za paranga za na Kutikuti Tabuna,
<Ara mana vaukea na sepati,
ko mari okoto nyanyalia na kota ria na sipi,> za gua.
28 Ba pa liguna mana turu mule pa uke ara, za mana lao momoe adonogamu pa Qalili,>> za gua aza.
29 Nari za paranga lao pana tana i Pita, <<Goto ara za mari uku loi palenigo tu ria doru, ba ara za manake izongo loigo ao!>> za gua.
30 Nari za paranga lao pana tana i Jisu, <<Pita, ma poja zozotonigo ara ao: ao za pala pa bongi tugu ani totonai mina oqoro kiu vinaori na kokorako za muna kilu paleniziu kue totozo ara ao,>> za gua.
31 Ba za paranga vivivagana tugu i Pita, ari za gua vei, <<Ara vei mana uke tavitigo tugu ao ba manake izongo ozonigo tugu ao,>> za gua. Ko ria doru sepele ba qari paranga vei tugu zara.

I Jisu za Varavara pa Qetisemani
(Matiu 26.36-46; Luke 22.39-46)

32 Ego totonai qari kamu ria pa maka ia na izongona pa Qetisemani, za ari za gudi vei i Jisu ria nana sepele, <<Mu suvere adono pani, goto ara ma lao varavara,>> za gua.
33 Beto za tokaria gu ari Pita, i Jekopi, beto i Jone. Za tori podalai mamata na takulanga vitivitigi tu aza,
34 ko ari za gudi vei ari kue, <<Na takulanga pa buloqu za lavata jola ko mi vaukeziu za gua. Mu suvere pani ko mu suvere gelegele gamu,>> za gudi.
35 Beto za rerege lao vazou iapeki i Jisu beto za opo gore pa pezo ko za varavara ko vei bi boka za bi tavarijo tu pana tana za na totozo vitigi ani za gua.
36 Beto ari za gua vei, <<Aba, Tamaqu. Kepore za maka zava za tapatigo ao. Mu varijo pale taqu za na totozo vitigi ani, ba nake aza vei qa nyoroguani ara za mi taroiti goto aza tu vei qu nyoroguani ao,>> za gua.
37 Totonai za beto varavara ko za mule lame nari za batiria qari korapa puta mumagedi tu, ko ari za guni vei i Pita, <<Saimone, qu korapa putagemu ao? Ae vei, quke boka zozoto tugu suvere gelegele maka aoa?
38 Mu suvere gelegele beto mu varavara ko muke lotu pa toketoke. Na ongongu za malumu ba na tini za munyala,>> za gua.
39 Beto za maka gabala lao soga ko za varavara vei mutugu tonai za varavara momoe i Jisu.
40 Tonai za mule lame soga nari za batiria qari korapa mutugu puta mumagedi, ura za ngaolo vitivitigiria na nyoro puta. Ko qarike gilagilai na za mari boka paranga laoni pana tana aza.
41 Tonai za mule lame na vinaue totozo, nari ari za gudi vei, <<Gamu korapa tugu puta minyere valeanamiu za gamu? Koviria za pada gu! Dogoro, za kamu gu za na totozo mina tavalao pa limadi ria na tinoni seladi za na Tuna na Tinoni.
42 Aria, turu ko ta lao gozororia. Dogoro! Za kamu gu ani za na tinoni za gabala kanaziu ara,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Taaru Tamana
(Matiu 26.47-56; Luke 22.47-53; Jone 18.3-12)

43 Ego ko totonai tugu za korapa paraparanga vei zara i Jisu za bola gu i Jiudasi, aza maka ari ka manogori sepele. Za toka bolani aza za na puku minete tinoni qari

14:27 Zakarae 13.7.

pogozo benete varivarisobena beto na maja kubau. Ria na tinoni ari za na tagarunudi tadiria na kuta iama, ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ko ria na tiolata matamata.

44 Maka vinagilagila za tori poja vakoledi tu i Jiudasi na tinoni za gabala kanai za ria na minete za tokaria, za ari za gudi vei, <<Aza na tinoni mana lao aoia na paparana ara za aza za na tinoni muna lame aru tamania ko muna toka kenini,>> za gudi.

45 Ko aza tugu za bola kamu i Jiudasi nari za rerege tuvizi lao gu za ti Jisu, ko za paranga, <<Rabi!>> za gua, beto za aoa na paparana.

46 Totonai tugu za qari lao ragata tekua ko qari aru tamania i Jisu.

47 Ba maka ria qari korapa turu ketakoi za saputu votuni za nana benete varivarisobena ko za maja teusu paleni za maka kale talingana na pinauzu tana kuta iama lavata.

48 Nari za paranga i Jisu, ari za gudi vei, <<Na tinoni raja ikikoqu ara ko gamu pogozo tariniziu na benete varivarisobena beto na maja kubau ko muna teku aru tamanaziu?

49 Beko doru rane za qa kole gu suvere tavitigamu pa kakabarena na zelepade ko qa kole varivagigalai ba gamuke izongo aru tamanaziu gamu. Ba leana ko mi gore votu tugu za na Kutikuti Tabuna,>> za gua aza.

50 Ego tonai za qari uku loi paleni ria doru sepele aza.

51 Ego maka koburu marene korekoregana za pokopokoni maka tivitivi gu za somana tututia tugu i Jisu. Ko aza ba mari aru tamania tugu qari gua,

52 nari za uele vadi gu nana poko beto na gadogadona gu za oqai na taba.

I Jisu za Turu pa Moedi ria na Kauniseli tadiria na Jiu

(Matiu 26.57-68; Luke 22.54-55, 63-71; Jone 18.13-14, 19-24)

53 Ego ko qari toka laoni pana tana kuta iama lavata i Jisu, ko ria doru kuta iama, na tiolata matamata beto ria qari varivagigalaini na Vavanau za qari varikamu beto ketakoi.

54 Ego i Pita za kole pekipeki tuti liguligu pa zouna tu ko za lao luge laonana pa sebesebe ruma tana kuta iama lavata. Ko ketakoi za lao nyumu varisomanai nana tadiria na nabulu kopu ko za davanganana pana keketai iku.

55 Ko qari kole podepodeke nyaqo votuni ria na kuta iama beto ria doru tiolata pa kauniseli† za vei bi kolenana maka vavakato vei mina boka uleni maka roiti ikikerena za roitini i Jisu ko mari boka vaukea i Jisu qari gua. Ba qarike boka batia kaki vavakato.

56 Ura na mota joladi ria qari jutu tarini sekeseke i Jisu, ba na dia vavakato za qarike varivaritoto.

57 Beto qari soqolo turu ria kaki ko qari jutu tarini sekeseke i Jisu, ari qari gua vei,

58 <<Gami nongoriamami za ari za paranga vei zana, <Ara mana jegara paleni za na ruma zelepade madina qari roitini ria na tinoni, beto pa liguna kue rane gu za mana vaturu sogai ara za maka aza nake ria na tinoni qari roitini,> za gua,>> qari gua.

59 Ba ria ba zake varivaritoto tugu za na dia vavakato.

60 Ego beto za turu pa moedi ria doru za na kuta iama lavata ko za nanazia i Jisu, ari za guni vei, <<Ae za vei munake oe ao? Na za ria na vavakato qari korapa jutu tarinigo ria ari?>> za gua aza.

61 Ba zake vagala beto zake pojai tugu maka pakata paranga i Jisu.

Nari za maka nanaza mule za na kuta iama lavata, ari za gua vei, <<Ao tugu za na Karisito, na Tuna na Tamaza tamanana?>> za guni.

62 Totonai za oe i Jisu, <<Ara tugu. Beto pala muna batia gamu za na Tuna na Tinoni mina nyumu nana pa kale matuana na Tamaza vivana jola beto pala muna batia mina lagere vei pana lei pa noka,>> za gua.

63 Tonai za paranga vei zara i Jisu nari za bako rikata paleni na kuta iama lavata za nana poko, beto ari za gua vei, <<Na vavakato vinazozoto za mule za taqe korapa adonia gita?

64 Gamu tori nongoriamiu tugu gamu za za vamoroania na Tamaza za na tinoni ani. Ko na za za gua na miu roquroqu za gamu?>> za gua aza.

Ko qari vaegoa gu ria doru za sela gu i Jisu ko za pada tugu ko mina tavauke qari gua.

65 Pana totozo tugu aza za ria kaki za qari podalai tue taria i Jisu, beto qari ude pikoni poko na izumatana beto qari piqolia beto za ari qari guni vei, <<Ego mu uleni moko za i zei za majago!>> qari guni. Beto za qari saputu tekua ria na nabulu kopu aza ko qari kole popoaria.

I Pita za Kilu Paleni i Jisu

(Matiu 26.69-75; Luke 22.56-62; Jone 18.15-18, 25-27)

66 Totonai za korapa suverenana pa kakabarena pa kauruna na ruma i Pita, azae za rerege tata lao za maka nabulu reko tana kuta iama lavata.

67 Ko tonai za batia aza i Pita za korapa davanganana, za dogoro taria beto za

† **14:55** Na ***Kauniseli*** za na varikamu tadiria na tinoni lavalavata Jiu. Na kuta iama lavata za na tinoni lavatana pa varikamu tinoni matamata aza. **14:62** Kera Vatarazae 110.1.

parangia, <<Ao tugu za maka qu somasomana tutia na tinoni Nazareti zana?>> za guni.

68 Ba za kilu pale aza, ari za gua vei, <<Ara qake izongo vagilagilai beto qake vakaberia aza qu korapa pojai ao zana,>> za gua aza. Beto za peki rijo votu laonana pana atakamanana na kakabarena na ruma.

69 Ego za bati sogai mutugu na nabulu reko ketakoi aza, ko za ule vadi ria qari kole turu tavitia aza ketakoi, ari za gudi vei, <<Aza tugu za maka ria qari tututi tana!>> za gua.

70 Ba za kilu pale mutugu aza.

Ba za oqoro izongo zovai za ria mule na tinoni qari kole turu tavitia ketakoi za qari parangia mule aza, ari qari gua vei, <<Ao zozoto tugu za maka ria! Ura na tinoni Qalili ao!>> qari guni.

71 Ba tonai za maulu tarini makana na leveleve i Pita, ari za gua vei, <<Qake izongo gilagila podekia tugu ara za na tinoni gamu korapa pojai gamu zana!>> za gua.

72 Totonai tugu aza za kiu vinaori gu za na kokorako. Nari za roquroqu kamua i Pita za aza za paranga veini i Jisu tonai ari za guni vei, <<Mina oqoro kiu vinaori na kokorako za pala muna kilu paleniziu ara kue totozo ao,>> za guni. Ko tonai tugu za takakoto gu ko za vodangia na lukana i Pita.

15

I Jisu za Tatoka lao ti Paelati
(Matiu 27.1-2, 11-14; Luke 23.1-5; Jone 18.28-38)

1 Ego na volavolaza rorodomo za qari siqasiqarai varikamu ria na kuta iama, na tiolata matamata, ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ria doru tiolata pa kauniseli, ko qari makarai variroveni za na vaukena i Jisu. Beto qari piu varikamudi za na limana i Jisu ko qari toka laoni ti Paelati aza.

2 Nari za nanazia i Paelati aza, <<Ao tugu za na bangara tadiria na Jiu?>> za guni.

Nari za oe lao i Jisu, <<E, aza tugu qu pojai ao zana!>> za gua.

3 Qari kole jutu tarini zoku zakazava ikikeredi ria na kuta iama i Jisu.

4 Beto za maka nanazia mule i Paelati aza, <<Ae za vei ko quke oe tu ao? Dogoro! Tori kubo zakazava ikikeredi tu za qu tajutuni ao!>> za gua.

5 Ba zake pojai tugu maka za i Jisu, ko za gabara vitivitigi i Paelati.

I Paelati za Vaegoa na Vaukena i Jisu
(Matiu 27.15-26; Luke 23.13-25; Jone 18.39-19.16)

6 Ego tori nana tutina tu i Paelati za doru totozo pa vavolo Alokata za ruvatia za maka tinoni tapiuna aza qari nyoroguani ria na tinoni.

7 Ko pana totozo aza za maka tinoni na izongona i Barabasi za somana tapiu tavitiria ria qari varipera lao tana qavuna beto qari vaitinoni.

8 Ko qari zae varikamu ti Paelati ria na minete tinoni ko qari tepai aza ko mi vamalumu vadi aza vei za roroitidi aza pa doru vavolo Alokata qari gua.

9 Nari za oe lao i Paelati, ari za gua vei, <<Ae vei, gamu nyoroguaniziu ko ma ruvata vadigamu za na bangara tadiria na Jiu?>> za gua.

10 Ura za tori gilagila valeanianana tu i Paelati za qari konokonoa gu ria na kuta iama i Jisu, ko za vei za qari loi lameni tana.

11 Ba qari soriria ria na kuta iama ria na minete tinoni, ko i Barabasi tu za mi ruvata vadi qari gua.

12 Ba za maka nanaza soga lao mule tadiria i Paelati, ari za gua vei, <<Ko ae tu mana aru veini ara i Jisu, aza gamu gigalani na bangara tadiria na Jiu gamu?>> za gua.

13 Nari qari maka velavela mule ria, <<Vaukea pa korosi aza!>> qari gua.

14 Ba za nanaza soga mule i Paelati, ari za gua vei, <<Ba na sela za za roitini aza?>> za gua.

Ba tonai za qari kuku velavela viviva tugu ria na minete tinoni, <<Vaukea pa korosi aza!>> qari gua.

15 Ko za nyorogua vaqeraria i Paelati ria na tinoni ko za ruvata valao vadi gu i Barabasi. Goto i Jisu za loi lao vadi ria na solodia ko mari iriruni na varivariiriruna beto za mari keni vaukea pa korosi za gua.

Qari Ngangagulia ria na Solodia i Jisu
(Matiu 27.27-31; Jone 19.2-3)

16 Ego ko qari toka lugeni pa leo kakabarena na ruma tana qavuna ria na solodia i Jisu, beto za qari kuku varikamudi ria na minete solodia doruna.

17 Ko qari vazaeni na poko kala davala* beto qari viria maka vasuvasu varivarioka za vei na vasuvasu bangara beto qari sobani pa batuna.

18 Beto za qari kole vavabangara sekeseke leleonidia ria aza, beto ko ari qari guni vei, <<Mu toa vakakazamua tu ao na bangara tadiria na Jiu!>> qari guni.

19 Beto za qari okoto kole vavagore tarini kolu za na batuna, qari tutue taria, beto qari nyumunyumu sori tungutungu vavatarazae leleonidia ria aza.

20 Pa liguna qari beto nganganguluu veini zara aza, za qari vagore paleni ria za na

* **15:17** Na paranga Qiriki za tapeluku ***davala*** za boka lao vei tugu pa pepolo beto jemere. Na kala poko tadiria na bangara pa Romu

poko kala davala qari vazae momoeni ko qari vazae liguni na nana poko makana, beto za qari toka votuni ko mari lao vaukea pa korosi qari gua.

Za Tavauke pa Korosi i Jisu
(Matiu 27.32-44; Luke 23.26-43; Jone 19.17-27)

21 Ego tonai qari korapa lalaodia pa zona za qari gozoria za maka tinoni pa Saerini, na izongona i Saimone, na tamadi ari Alekezada i Ruposi. Na koko lame veina pa nana guguzu ko na koni kamuna tugu pa Jerusalema aza. Qari garunu tokatokai ria na solodia aza ko za pogozia za na korosi ti Jisu.

22 Beto za qari titai i Jisu ko qari lao pana maka ia na izongona pa Qoloqota, na ginuana za na Kota Batu Tomete.

23 Ketakoi za qari vani na vaini pazana aza qari qaliri varisomanaini na moa,† ba za dainana bukua.

24 Beto za qari patani pa korosi aza, beto za qari kole gonani na patu mijamijata ko mi tagilagila za i zei mina tekua za na okokoto rikarikatana na poko tana qari gua.

25 Ego ko na sia koloko volavolaza tu za qari patani pa korosi i Jisu.

26 Ko na paranga za tajutuni aza za ari za gua vei: NA BANGARA TADIRIA NA JIU.

27 Beto qari vauke tavitini i Jisu ari kori tinoni raja ikikodi, maka pa kale matuana beto maka pa kale merina.‡

29 Ko ria na tinoni qari rerege jola za qari poja vikevikeria beto qari begobegolodi na batudi, <<Aha! Ao za muna jegaria na zelepade madina beto kue rane gu muna vaturu sogai qu gua!

30 Ego mu alo mulenigo tu makamu, mu tavizu lageremua tu pa korosi!>> qari guni.

31 Ko ria na kuta iama beto ria qari varivagigalaini na Vavanau ba qari kole tugu vavagoreni qera, ari qari gua vei, <<Ria na goto tinoni za aloria, goto makana zake boka alo muleni!

32 Koviria za mi gore lagere tu pa korosi za na Karisito, na bangara tadiria na tinoni Izireli, ko gita ba ta batia ko ta vazozotoa,>> qari gua. Ari kori qari tavauke tavitini aza ba qari paranga ngangangulia tugu aza.

Na Uke ti Jisu
(Matiu 27.45-56; Luke 23.44-49; Jone 19.28-30)

33 Ego totonai za kamua na korapa rane za rodomo beto za doruna na guguzu, tinganai ko za kamua tu kue koloko goregore tapo.

34 Tonai za kamu kue koloko nari za lukana uui i Jisu, ari za gua vei, <<Eloi, Eloi, lama sabakatani?>> za gua (Na ginuana za ari za gua vei, <<Qua Tamaza, qua Tamaza, ae za vei ko qu loi paleniziu tu?>> za gua.).

35 Ria kaki qari turu tata ketakoi za qari nongoria, ko ari qari gua vei, <<Dogoro! Za korapa kukua i Elaija zana!>> qari gua.

36 Tonai za maka ria za pogozo abutu laoni za maka puqapuqana ko za vatubuluni na vaini, ko za sunini pa uquna maka kolu, beto za alaka zaeni ti Jisu ko mi vabukuni za gua. Beto za paranga, <<Loia ko! Ta dogodogoronada. Keta pu kamu vizu vagorea i Elaija,>> za gua.

37 Beto za vagorea maka uui lavata i Jisu, beto za loia na singo.

38 Tonai za tarikataori za na poko tobana na zelepade madina, za podalai tarikata pa nulu ko za gore kamu pa pezo.

39 Na tinoni matamata gogoto za korapa tugu turunana pa moena na korosi ko za batianana za vei beto za loia na singo i Jisu, ko za paranga, <<Zozoto! Na tinoni ani za na Tuna na Tamaza,>> za gua.

40 Ego qari korapa tugu turudia pa zouna ketakoi ria kaki reko, ko qari kole dogodogoro laodia. Qari kole turu varisomanaidia tugu ketakoi ari Mere Magadalene, i Salome, beto i Mere na tinadi ari Jekopi na tinoni peki beto i Josesi.

41 Tonai za suvesuvere pa Qalili i Jisu za ria na reko ari za qari tututia aza beto qari tokatokani tugu vei. Ria kaki gotogoto reko mutugu qari makarai tutia zae i Jisu pa Jerusalema za qari korapa tugu turudia ketakoi.

Na Vapaena i Jisu
(Matiu 27.57-61; Luke 23.50-56; Jone 19.38-42)

42 Ego za tori gore tu za na veluvelu, ko na rane Vatana aza beto za mina kamua za na rane Minyere,

43 ko i Josepa pa Arimatia za turu varene ko za lao vatuvizi ti Paelati ko za tepai za na kobukobu tinina i Jisu (I Josepa za maka tinoni tapangagana pa kauniseli tadiria na Jiu, beto makana ba za korapa tugu adonia za na lamena na binangara tana Tamaza).

44 Nari za gabara i Paelati totonai za nongoroni i Jisu za tori uke tu qari gua. Ko za kuku tekua za na tinoni matamata gogoto, ko za nanazia, <<Ae za vei, za tori uke zozoto tugu i Jisu?>> za gua.

45 Ko totonai za nongoro valeania mae tu tana tinoni matamata gogoto za aza za

† **15:23** Na moa za na otatana na suvege, ba zake tavakabere za na veveina beto qari bukua ria. Palu na mereseni ko tonai mina tabuku za minake vitigi na tinoni beka. ‡ **15:27** Kaki kutikuti kolekoledi qari vakolea pani za na pikata 28, ari za gua vei ko za gore votu za na Kutikuti Tabuna aza ari za gua vei, (Aza za tanguti tavitidi ria na tinoni ikikeredi, za gua.) Ba ria na kutikuti kolekoledi leleadi za zake koleria za na pikata 28 ani. **15:34** Kera Vatarazae 22.2.

tori uke tu za gua, beto za vamalumu vani i Josepa ko mina boka tekua za na kobukobu tinina i Jisu za gua.

46 Ego za vai tekua i Josepa za maka poko koregana, beto za vizu vagorea za na kobukobu tinina i Jisu ko za udeni, beto za lao vakoleni pa maka bevi takori vakolena pa patu mamavarana. Beto za bokili vatitolo lao pateni maka patu lavata za na atakamanana na bevi.

47 Ko ari Mere Magadalene beto i Mere na tinana i Josesi za qari batiadia za na ia ketakoi za tavakole na kobukobu tinina i Jisu.

16

Na Turumulena i Jisu
(Matiu 28.1-8; Luke 24.1-12; Jone 20.1-10)

1 Ego totonai za jola na rane Minyere, za qari vai vakole oela omomanga lea ari Mere Magadalene, i Salome, beto i Mere na tinana i Jekopi, ko mari lao lumuni na kobukobu tinina i Jisu qari gua.

2 Ko pana volavolaza lea pana rane momoe pana vuiki aza tugu za bola zagere na tapo za qari lao pa bevi ria.

3 Totonai qari korapa rerege lalaodia za qari kole varivarinanaza makadi, ari qari gua vei, <<I zei mina bokili varijo vadigita za na patu lavata pa ngujuna na bevi? >> qari gua.

4 Ura nake patu qeraqerana aza. Ba beto mari dogoro valeana lao qari gua, azae za tori tabokili varijo tu za na patu.

5 Ko tonai qari luge lao pa leo bevi, za qari batia za maka tinoni korekoregana za vazaea na poko keala gojo doruru, beto za korapa nyumu nana pa kale matuadi. Ko qari gabara na matagutu ria.

6 Ba za paranga za na tinoni aza, <<Muke matagutu na gabara! I Jisu pa Nazareti aza za tavauke pa korosi za gamu korapa nyaqoa gamu! Za tori turu mule tu! Kepore pani aza! Dogoro! Pani tugu za na ia ketakoi qari vakoleni aza.

7 Goto gamu mu lao ko mu vavakato vadi ria nana sepele beto i Pita, ari mugudi vei, <Za tori lao momoe tu pa Qalili aza. Ko ketakoi tu za pala muna batini aza, vei za tori pojadigamu tu perangaina,> mugudi,>> za gudi.

8 Ko qari abutu votu ko qari uku loi pale za na bevi, ura qari matagutu beto qari gabara vikevikeredi. Ko qarike izongo vavakato vani tugu maka tinoni, ura qari matagutu.

Za Bola ti Mere na Reko Magadalene i Jisu
(Matiu 28.9-10; Jone 20.11-18)

9 (Ego pa liguna za turu mule na volavolaza lea pa rane momoe pa vuiki i Jisu, za bola votu momoe ti Mere Magadalene aza. Pana tana tugu na reko ani za iju votudi ka vitu tomete ikikeredi i Jisu perangaina.

10 Ko za lao ko za pojadi aza ari ka viza qari tututia i Jisu, tonai qari korapa lukana takulanga.

11 Totonai qari nongoroni za i Jisu za tori toa mule tu beto ko i Mere ba za batianana tu za gudi, ba qarike vazozoto tu ria.

Za Bola Tadiari kori Sepele i Jisu
(Luke 24.13-35)

12 Pana liguna aza za i Jisu za bola vagoto tadi ari kori sepele tonai qari korapa rerege lao pa maka guguzu.

13 Ko ari kori qari gabala mule vavakato vadi ria doru nana sepele, ba qarike vazozotoria tugu.

Za Bola Tadiari ka Manogamaka Sepele i Jisu
(Matiu 28.16-20; Luke 24.36-40; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

14 Pa liguligu tu za bola votu tadiria ka manogamaka sepele totonai qari korapa tekuteku. Ko za tokeria, ura kepore na dia vinazozoto beto za patu na bulodi ko qarike vazozotoria za ria qari batia pa liguna za turu mule aza.

15 Beto ari za gudi vei, <<Mu votu lao pa doru kota pa kasia guguzu, ko mu taraeni na nongoro leana tadiria doru tinoni.

16 Na tinoni mina vazozoto ko mina tapaputaiso za mina taalo. Goto aza minake vazozoto za mina tavakilasani tugu za nana sela.

17 Beto na vinagilagila ari za mari tuti katakataparia ria mari vazozoto: pa izongoqu ara za pala mari ijiju pale tomete ikikeredi, beto mari parangani na goto parangadi.

18 Bari aru dole ba bari buku zakazava varivukedi tugu ria, ba kepore tugu maka za mina apuluria. Pala mari vaopodi na limadi ria na tinoni qari mo, nari za pala mari leanadia gu,>> za gua i Jisu.

Za Tateku zae pa Noka i Jisu
(Luke 24.50-53; Roiti 1.9-11)

19 Ego ko totonai za beto parangaria i Jisu na Bangara ria nana sepele za tateku zae pa noka, ko za nyumu pa kale matuana na Tamaza.

20 Beto qari keni tarae doru kota ria na sepele, ko na Bangara za roiti tavitiria ko qari tavaneqi za na dia paranga tonai qari tabata ria na vinagilagila varivagabaradi. Agua.)*

* **16:20** Na kobuna parapranga 16.9-20 za liguligu gu qari vaparoni na kutikuti ti Maka, goto zake kole pa zoku kutikuti kolekoledi.

I Luke

Na Tinoni za Takuti Vani na Buka

1 Ego tori motadi tu ria na tinoni qari
podepodeke ko qari kuti varitutidi ria na
vavakatodi na roiti qari gore votu tadigami.
2 Ko na roiti ari za na veveidi tugu qari
tori ule vakarovo vadigami tu gami ria qari
batini matadi zozoto podalai tu pa podapo-
dalaina beto ko ria qari nabulu kopuni na
nongoro leana aza.
3 Bangara Tiopilasi, ko zara za vei za pa
liguna tu qa tuti vikitivokotoria na totozo
kakazana za doru roiti ria, nari qa rove
vaporeveveinaia za ara ma kuti varituti
valeana vanigo ao qa gua.
4 Qa korapa roiti vei ari ara ko vei ko mu
gilagila valeanaria ao za na zozotodi tugu
ria na zakazava qari tori ule vanigo tu ao ria
na tinoni qa gua.

Na Podona i Jone Paputaiso za Takoroto Vakole

5 Ego na totozo za korapa suvere bangara
i Herodi pa ia pikata guguzu pa Jiudia, za
suverenana tugu ketakoi za maka iama, na
izongona i Zakarae, ko na puku iama tuti
lame veina ti Abija aza. Ko i Elizabeti na
maqotana ba maka butubutu iama lame
veina tugu ti Eroni.
6 Ko na tinoni tuvizidi pa dogodogoro
tana Tamaza ari kori, qari tuti valeanaria
ari kori ria doru garunu beto na uana tu-
vizidi tana Bangara ko za kepore na dia
pake pa toa.
7 Ba za kepore na tudi ari kori ura i Eliza-
beti za na egoro beto ko ari kori doru za qari
tori baragozo na qoele beto tu.
8 Ego maka rane totonai za kamua za na
totozo tadiria na puku iama za somanani
i Zakarae, nari za kole roitini na roiti tana
iama pa moena na Tamaza i Zakarae.
9 Ko pa tutina vei beto qari tamijata tonai
qari gonani na patu mijamijata ria na iama
qari roiti, za tauduku i Zakarae ko aza za
mina lao roitini za na vavavui omanga lea
pa zelepade madina.
10 Ko totonai za korapa vavavui aza, za ria
na minete tinoni za qari korapa varavara pa
peguruna.
11 Ko pa totozo tugu aza za votu za na
mateana tana Bangara, ko za kole turunana
pa kale matuana na ia vavavuina na za-
kazava omanga lea.
12 Ko totonai za batia za za vakamuni na
matagutu i Zakarae.
13 Ba za paranga lao tana za na mateana,
ari za gua vei, <<Zakarae, muke matagutu!
Ura za tori nongoria tu na Tamaza za na
mua varavara. Ko pala mina vaporea
na maqotamu i Elizabeti za maka tumu
marene, beto ko muna vakukuni i Jone aza.
14 Ko pala muna qeraqera jola ao beto ko
ria na kubo tinoni za pala mari qera tugu
tonai mina podo aza.
15 Ura pala mina maka tinoni
poreveveina pa moena na Bangara aza.
Minake izongo buku vaini babi na buku
neqina aza, beto na Ongu Tabuna za mina
kole tana podalai tu tonai mina korapa pa
iapana na tinana aza.
16 Pala aza mina vagabala mule laoria
tana Bangara na dia Tamaza ria na motadi
na tinoni Izireli.
17 Aza za mina lao momoeni na Ban-
gara. Pala mina lao pa neqi tana On-
gonguna na Tamaza maka moqaza podeke
vei i Elaija, ko mina vagabalaria na bulodi
ria na tamadi ko mari roquroquria na tudi.
Beto mina vagabalaria ria na tinoni ikik-
eredi ko mari izongia na tavagigala tadiria
na tinoni tuvizidi. Pala mina roiti vei zara
aza ko mina vatana vakole vani na Bangara
ria na tinoni,>> za gua za na mateana.
18 Nari za paranga lao tana mateana i
Zakarae, ari za gua vei, <<Ae vei beto mana
boka gilagilai ara na zozotona za vei aza?
Ura ara za qa tori baragozo tu beto ko na
maqotaqu ba za tori qoele tu,>> za gua.
19 Nari za oe lao tana za na mateana,
<<Ara Qebereli ani! Ara za qa turu
pa moena na Tamaza. Ko ara tugu za
garunuziu aza ko mana parangaigo beto
mana ule vanigo za na nongoro leana ari.
20 Ko dogoro! Na nongoro qa ule vanigo
ara za pala mina gore votu tugu pa totozo
tamijatana tana Tamaza. Ba quke vazozoto
ao, ko koviria muna poka ko munake boka
paranga ao tinganai mina kamua na rane
mari gore votu ria na zakazava ari,>> za gua
za na mateana.
21 Ego ria na tinoni za qari kole adonia i
Zakarae za qari kole rurani za na veveina za
tori zovaini tu pa zelepade madina aza ba
zake oqanai votu lame.
22 Totonai za votu lame ko zake boka
parangaria, nari za qari gilagilai za batia
maka dogodogoro pa leona na lose madina
aza qari gua. Ko zake boka paranga ko
za kole podepodeke pokapokaria gu ria na
tinoni.
23 Totonai za beto ko za okoto ria na rane
nabulu za mule laonana pa nana ruma i
Zakarae.
24 Pa liguna za vei aza beto za bogata
gu i Elizabeti na maqotana, ko za kole gu
suvere ovonana zake kanoko pa ruma ka
lima popu. Ari za paranga vei aza,
25 <<Koviria na Bangara za tokaniziu ara
ko qa vei ari. Za dogoro kopuniziu ko na qua
kea pa moedi ria na tinoni za varijo paleni
aza,>> za gua aza.

Na Podona i Jisu za Takoroto

26 Ego totonai za vonomo i Elizabeti, za
garunia na Tamaza za na mateana i Qe-
bereli ko za lao pa maka guguzu pa Qalili,
na izongona pa Nazareti.
27 Ko za lao za tana maka reko koregana,
aza za tori tavatiolata vakolena tu ko mina
elavia maka marene na izongona i Josepa,
maka tinoni za podo lame vei pa tutina i
Devita na bangara. Ko na izongona na reko
koregana aza i Mere.
28 Ko za lao za na mateana ko za parangia,
<<Na mana mi kole tamu! Qu tamana ao!
Na Bangara mi somana tamu!>> za guni.
29 Ba tonai za nongoria za na paranga
ani za matagutu vitivitigi i Mere, ko za
kole roquroqu nyaqonyaqoa aza za ae beka
paranga varigozoro veveina ani za gua.
30 Ba za paranga lao tana za na mateana,
<<Mere, muke matagutu! Ura za qeranigo
na Tamaza ao.
31 Ko dogoro! Pala muna bogata ao ko
muna vaporea za maka tumu marene ko
muna vakukuni i Jisu ao aza.
32 Pala mina poreveveina aza beto mina
tagigala na Tuna na Tamaza ululuna jola,
beto na Tamaza aza na Bangara za mina
vani na binangara ti Devita aza na nana tite
pa moa.
33 Ko mina bangaradi aza ria na bubu-
tuna i Jekopi kamua na kamua beto ko na
nana binangara za mina kepore na vinabet-
ona,>> za gua za na mateana.
34 Nari za oe lao tana mateana i Mere,
<<Ae za vei mina boka gore votu za vei qu
pojai ao, ura qa oqoro laoa maka marene
ara?>> za gua.
35 Nari za oe laoa na mateana aza, ari za
guni vei, <<Na Ongu Tabuna mina lagere
tamu ko mina ongugo ao. Ko za vei aza za
na koburu mina podo za mina tagigala na
liosona beto na Tuna na Tamaza.
36 Dogoro! I Elizabeti na tavitimu za tori
qoele tu aza ba koviria za tori korapa tu
bogatani aza za maka koburu marene. Za
egoro qari guni na tinoni aza ba koviria za
tori vonomo popu tu aza.
37 Ura kepore za maka zakazava za tapa-
tia na Tamaza,>> za gua za na mateana.
38 Nari ari za gua vei i Mere, <<Ani ara na
nabulu tana Bangara. Mi gore votu tu taqu
aza na paranga qu pojai ao,>> za gua. Ego
beto za taloi tana za na mateana.

I Mere za lao Ovikia i Elizabeti

39 Ego ko pa totozo aza za qaqiri gu i Mere
ko za siqarai taloi zae pa kubo pa ia pa
Jiudia.
40 Ko totonai za kamu za lao luge pa ruma
ti Zakarae, ko za lao gozoro qeraqerani i
Elizabeti.
41 Tonai za nongoro tekua i Elizabeti za na
varigozoro qeraqera ti Mere, za kanoko za
na koburu pa iapana, beto za tavapugeleni
na Ongu Tabuna i Elizabeti,
42 ko ari za paranga viva vei, <<Na
tamanamu joladi ria doru reko ao, ko mina
tamana mutugu za na koburu za korapa pa
iapamu.
43 I zei ara ko na tinana na qua Bangara za
lame tu ovikiziu?
44 Ura ani! Aza tugu qa nongoria na
varigozoro qeraqeramu ao, nari za kanoko
gu za na koburu pa iapaqu ura za qeraqera.
45 Muna tamana jola ao Mere, ura qu va-
zozotoa ao aza vei za pojanigo na Bangara
za pala mina gore votu!>> za gua aza.

Na Kera Vinatarazae ti Mere

46 Beto ari za gua vei i Mere
<<Na buloqu za valavatia na Bangara,
47 beto na ongonguqu za qerani na
Tamaza
aza na qua inaalo.
48 Ura zake dogoro paleniziu ara
maka nana nabulu kepore veveiqu.
Dogoro! Koviria ko mi lao mari gigalaniziu
na reko tamanana ria doru zazae tinoni
ara,
49 ura na Tamaza neqina jola
za roitidi taqu na roiti varivagabaradi.
Aza za na liosona na izongona.
50 Za vabatidi na nana variroqu varitokai
ria na okokoto zazae tinoni,
ria qari pangagani aza.
51 Na limana za roitidi na roiti neqidi jola,
za vanyanyaladi neqa
ria qari roquroqu valavata muledi makadi.
52 Za vagore paledi aza pa dia tuturuna ban-
gara
ria na matamata neqidi,
beto za valavataria aza ria na tinoni kepore
veveidi.
53 Za vapugele vadi na zakazava leadi
ria qari burana,
goto ria qari izizongo
za iju vakeni galegale paledi.
54 Za tori tokani tu aza za nana nabulu i
Izireli,
zake mumani aza za nana variroqu
varitokai.
55 Aza tugu mina vei za gua za
taringutingutini aza
tadiria na tamada pa moa,
ti Ebarahami beto tana tutina i Ebarahami
kamua na kamua,>>
za gua i Mere.
56 Ego ko za suvere mae tu ti Elizabeti kue
popu i Mere, beto za mule pa nana guguzu.

Na Podona i Jone Paputaiso

57 Ego za kamua na nana popu okotona
i Elizabeti, ko za vapodoa aza za maka
koburu marene.

58 Ko totonai qari nongoroni ria qari suvere pa varilivutaina beto ria na turana za
vei za roquroqu toka veini na Bangara aza,
za qari somana qeraqera tavitia aza ria.
59 Ego beto za totonai za vesu ranena
za na koburu, za qari lame somanani na
pobena na koburu beto ko mari vizongo
tutini i Zakarae na izongona na tamana qari
gua.
60 Ba za paranga tu za na tinana, <<Dai! I
Jone tu za na izongona,>> za gudi.
61 Nari ari qari gua vei ria na tinoni tana,
<<Ba kepore maka turamu ao za bi tori
tavaizongoni mae tu za na izongo aza,>>
qari gua.
62 Beto za qari podeke pokapoka laoa ria
za na tamana na koburu, ko qari nanazia
i zei beka bi vaizongoni aza za na koburu
qari guni.
63 Nari za tepai i Zakarae za maka patu
ketakoi mina kutia na izongo, beto za ari za
gua vei za kutia, <<Na izongona za i Jone,>>
za gua. Nari za qari gabara beto ria doru.
64 Ego pa totozo tugu aza za revanga za na
ngujuna beto za munyala za na meana, ko
za paranga vatarazaea aza za na Tamaza.
65 Ko ria doru qari suvere ketakoi za qari
matagutu beto. Za tapiara rerege pa doru
guguguzu pa kubo Jiudia za na nongoro ari.
66 Ko ria doru tinoni vei qari nongoria
za qari kole roquroquria pa bulodi za ari,
ko qari paranga ria, <<Ae beka pala mina
koburu veveina za na koburu ani?>> qari
gua. Ura za tabata vakabere gu tana za na
neqi tana Bangara.

Na Kera Vinatarazae ti Zakarae

67 Ego za tavapugeleni na Ongu Tabuna i
Zakarae ko za ulule votuni, ari za gua vei,
68 <<Za pada mina tavatarazae za na Ban-
gara
na Tamaza tadiria na tinoni Izireli,
ura aza za lame tokadi
beto za ruvataria ria na nana tinoni.
69 Beto ko za tori vadigita tu aza
za maka inaalo varenena
pa tutina i Devita na nana nabulu.
70 Aza vei za tori taringutingutini tu aza
tadiria na nana tinoni korokorotai ma-
didi pa moa,
71 za aza mina vasaregita tadiria na nada
kana
beto pa neqi tadiria doru qarike
tavaraguadigita qari gua.
72 Ko na Tamaza za vabatidi
na variroqu varitokai ria na nada tite,
beto zake mumani aza
za nana taringutinguti madina.
73 Aza za na taringutinguti za mauluni ti
Ebarahami
ko mina vadigita za gua:
74 za taringutinguti vakoleni aza
za aza mina vasaregita tadiria na nada
kana,
ko taneke matagutu nabuluni gita aza za
gua.
75 Ko gita tana nabuluni aza pa uana liosona
beto na tuvizina pa moena aza
doru rane pa nada toa za gua.
76 Ko ao, na tuqu, za muna tagigala
na tinoni korokorotai tana Tamaza ulu-
luna jola.
Ura muna lao momoeni na Bangara ao,
ko muna vatana vakole vani na zona,
77 ko muna vagigalaidi ria na nana tinoni
na veveina mari taalo ria
tonai mina taleozae na dia sela.
78 Aza mina roquroqu tokadi
ura na nada Tamaza za izongia na bulo
variroqu.
Pala mina valamea aza tadigita
za na kabere volavolaza lea
za koko vei pa nulu vavagalo.
79 Ko mina vagonadi na kabere
ria qari suvere pa rorodomona
beto ria qari matagutuni na uke,
ko mina gaitia na nada vakasa
lao pa zona bule,>>
za gua i Zakarae.
80 Ko za lavata zae ko za neqi pa nana toa
ongongu za na koburu. Za suvere pa qega
aza tinganai tu za kamua na totozo tonai za
votu vakabere tadiria na tinoni Izireli.

2

Na Podona i Jisu
(Matiu 1.18-25)

1 Pana totozo aza za vaturua i Siza Oq-
asitasi na bangara pa Romu za maka va-
vanau ko mari tanguti ko mari takuti beto
ria doru tinoni pa nana binangara za gua.
2 Ani za na totozo momoe qari tanguti ria
na tinoni ko na nguti tinoni aza za taroiti
tonai i Kurinisi za na qavuna pa pikata
guguguzu pa Siria.
3 Ko ria doru tinoni za qari okoto
mulemule keni pa dia guguzu togazadi ko
mari takuti qari gua.
4 Ko i Josepa ba za keni tugu pa Nazareti
maka guguzu pa Qalili, ko za zae pa Jiudia
pa guguzu Betilihema, na guzu ti Devita,
ura na podo lame veina pa butubutu ti De-
vita aza.
5 Ko za toka zaeni aza i Mere ko mari
makarai takuti za gua. I Mere za tori tava-
tiolata vakole tu ko mina elavia aza, beto ko
za tori bogata tu za totonai.
6 Ko tonai qari korapa suvere pa Betili-
hema ari kori, za kamu gu za nana totozo
okotona i Mere.
7 Ko za vapodoa i Mere za na tuna marene
podo moena, ko za udeni maka galu poko
beto za vakolea ketakoi qari vavavakole
vadi na ganigani ria na manugu mademade

nenedi, ura za pugele za na ruma suvesuverena tadiria na tinoni kamudi ko kepore za maka lose bari suveria.

Ria na Tinoni Kopu Sipi beto ria na Mateana

8 Ego qari korapa suveredia tugu pa ia ketakoi ria kaki tinoni kopu sipi, qari korapa kopudi na dia godo sipi na bongi.
9 Ko totonai za bola vasiboro tadiria za maka mateana tana Bangara beto ko za ude varilivutaidi za na kabere lavata tana Bangara, ko qari matagutu vitivitigi ria.
10 Beto ari za gudi vei za na mateana, <<Muke matagutu! Dogoro! Ura ara za qa pogozo lame vadigamu maka nongoro varivaqerana jola ko aza mina vaqera betoria doru tinoni.
11 Za tori podo tu pa ngenari pa guguzu ti Devita za na miu inaalo, na Karisito Bangara!
12 Ko ani za na vinagilagila muna batia gamu. Tonai muna lao za muna batia maka koburu, za taudeni maka galu poko ko za korapa kolenana ketakoi qari vavavakoledi na ganigani tadiria na manugu mademade nenedi,>> za gua za na mateana.
13 Beto za pa totozo tugu aza za lagere somana tavitia na mateana aza za maka minete mateana lavata pa noka, ko qari kera vatarazaea ria za na Tamaza, ari qari gua vei,
14 <<Mi tavatarazae za na Tamaza ululuna
jola,
beto na bule za mi kole pa pezo
tadiria za qeradi aza,>> qari gua.
15 Ego ko ligudi qari taloi mule zae pa noka ria na mateana, za qari kole varivariparanga ria na tinoni kopu sipi, ari qari gua vei, <<Aria moko ko talao pa Betilihema, ko talao dogoria za na manugu za pidoko, aza vei za ule vadigita na Bangara,>> qari gua.
16 Ko qari siqarai taloi keni ria, ko qari lao tugu batiria ari Mere, i Josepa beto ko na koburu melalu. Ko na koburu za korapa tugu kolenana ketakoi qari vavangojadi na manugu mademade nenedi.
17 Ko totonai qari batia ria na tinoni kopu sipi za na koburu, nari za qari vavakatoni aza za pojadi na mateana na veveina na koburu.
18 Nari ria doru qari nongoria na vavakato tadiria na tinoni kopu sipi za qari gabara beto.
19 Goto i Mere za kopudi ko za kole roquroquria pa bulona doru zakazava ari.
20 Ego beto za qari taloi mule kenidia ria na tinoni kopu sipi, ko qari vatarazaea ria za na Tamaza, ura doru zakazava qari nongororia ko qari batiria za zake goto, goto aza tugu vei za pojai na mateana.

Za Tavamadi pa Zelepade i Jisu

21 Ego ko tonai za vesu ranena ko za tapobe za na koburu, nari za tavakukuni i Jisu na izongona aza, aza vei za tori poja veidi tu na mateana totonai za oqoro tu pidoko pa iapana i Mere.
22 Ego tonai za kamua za na totozo ko mari roitini ari Josepa i Mere za na vavavui vulavulaza aza vei za pojai na Vavanau ti Mosese, nari za qari pogozo zaeni tugu pa Jerusalema ari kori za na melalu ko mari vamadia tana Bangara qari gua.
23 Qari tutia ari kori za aza vei za takuti kolena pa Vavanau tana Bangara, ari za gua vei, <<Doru koburu marene qari poraka moenia na kolekolena koburu za mari tamijata kale vani na Bangara,>> za gua.
24 Ko qari lao vavavuini aza vei za pojai na Vavanau tana Bangara: kori kuru lavata babi kori tuni kuru, za gua.
25 Ego ko ani za korapa suverenana pa Jerusalema pa totozo aza za maka tinoni, na izongona i Simione, maka tinoni tuvizina beto za izongia na pangagana na Tamaza. Ko za korapa tugu adono valeani aza za na totozo tonai na Tamaza mina vamanotoria ria na tinoni Izireli, ko za gorea na Ongu Tabuna aza.
26 Za tori ule vamoeni tu na Ongu Tabuna aza za minake oqanai uke aza tinganai mina batia mae tu aza za na Karisito tana Bangara za guni.
27 Ko za tokai na Ongu Tabuna i Simione ko za lao luge pa zelepade. Ko tonai qari pogozo laoni ari kori tinana na tamana pa kakabarena zelepade za na koburu i Jisu ko mari vamadia ko mina taroiti vei aza za tapoja pa vavanau tana Bangara qari gua,
28 nari za teku pogozia i Simione za na koburu ko za vatarazaea za na Tamaza, ari za gua vei,
29 <<Bangara, qu tori vagore votua tu ao
za na mua taringutinguti.
Ko koviria mu ruvataziu ara na mua nabulu,
ko ma taloi keniqua pa bule.
30 Qa tori batini mataqu tu ara
za na inaalo za koko lame vei tamu,
31 aza qu vatana vakoleni ao
pa moedi ria doru tinoni.
32 Aza za na kabere za vadi na kabere
ria na tinoni karovodi,
beto na neqi ria na tinoni Izireli,>> za gua.
33 Ego ko qari gabarani ari kori tinana na tamana na koburu ria na paranga veveina na koburu za pojaria i Simione.
34 Beto za manadi i Simione ria beto ari za guni vei i Mere, na tinana na koburu, <<Dogoro! Na koburu ani za na tamijatana tana Tamaza ko mina valoturia beto mina

2:23 Votu 13.2, 12, 15. **2:24** Iama 12.8.

vatururia ria na kubo tinoni Izireli, beto ko aza za maka vinagilagila tana Tamaza mari kanai ria kubo tinoni.

35 Ko ria na roquroqu qari kole golomo pa bulodi na tinoni za mina vavotu betoria aza pa kaberena. Goto ao makamu za na takulanga aza za gani vei na likoto za mina sobea na bulomu,>> za guni.

36 Ego za suverenana tugu vei ketakoi i Hana maka reko korokorotai, na tuna i Panuela, na butubutuna i Asa. Totonai za tori qoele tu aza. Na varielavana perangaina aza, ko ka vitu aoro mae tu qari varisuvere taviti ari kori marenena beto za uke za na marenena.

37 Ko za suvere nabonaboko tinganai za kamua na totozo aza tonai za vesungavulu made aorona aza. Na rane na bongi zake selani aza za na lalao vatarazaea na Tamaza pa kakabarena na zelepade. Za toani aza za na toa madimadi ko nake tekuteku beto na toa varavara.

38 Ko pa totozo tugu aza za kamu i Hana ketakoi, ko za paranga leana lao tana Tamaza, beto za vaqatani aza tadiria za na veveina na koburu, tadiria qari korapa adonia na totozo na Tamaza mina ruvatia na guguzu Jerusalema.

39 Ego ko totonai qari vaokoto betoria ari Josepa i Mere doru ginugua qari tapoja pa vavanau tana Bangara, nari za ari kue tatamana qari muledia pa Qalili, pa dia guguzu zozoto pa Nazareti.

40 Ko za lavata zae ko za neqi za na koburu beto za izongo valeania aza za na gigalai tavagigala, beto ko na mana tana Tamaza za kole somana tana.

Za Suvere pa Zelepade i Jisu

41 Ego doru aoro za ari kori tinana na tamana i Jisu za qari zazae somanani na varikamu vavolo Alokata pa Jerusalema.

42 Ko tonai za manogori aorona i Jisu za qari zae mutugu somana pa varikamu, qari vevei tugu doru totozo vavolo.

43 Ego ko tonai za jola za na varikamu, nari za qari gabala mule kenidia ari Mere i Josepa, goto na tudi marene i Jisu za suvere jola tu pa Jerusalema. Ba ari kori tinana na tamana za qarike gilagilai za vei aza.

44 Qari roquroqua ari kori za palu za tori tuti tu pa minete tinoni zara qari gua. Ko za jola tu maka doru rane nari beto za qari kole dogoro nyaqonyaqoa tadiria na tavitidi beto na dia baere.

45 Ba qarike batia ari kori aza, ko qari gabala mule soga tu pa Jerusalema ko qari mule nyaqoa.

46 Ko na rane vinaue tu za qari batia ari kori pa kakabarena na zelepade aza. Za korapa nyumu varisomanai tavitiria ria na tinoni qari varivagigalaini na Vavanau aza, ko za korapa nongononogoro beto za nananazaria.

47 Ko ria doru qari nongoria za qari gabara jolani za na gigalai beto na nanaza tana.

48 Ko totonai qari batia aza ari kori tinana na tamana, nari za qari gabara, beto ari za guni vei na tinana, <<Tuqu, ae za vei ko qu roiti vei tu zara? Dogoro! Na tamamu beto ko ara! Gami takulanga jola na kole varivasevi nyaqogo ao gami kori,>> za gua.

49 Nari za oeria aza ari kori, <<Ae za vei ko gamu nyaqoziu tu? Gamuke gilagilai tu gamu za na padaqu tugu mana suvere pa ruma tana Tamaqu ara?>> za gudi.

50 Ba qarike gilagilai ari kori na ginuana aza vei za pojadi aza.

51 Ego pa liguna za vei aza za beto za tuti muleria aza ari kori na tinana na tamana ko qari gore pa Nazareti. Ko za suvere vataberia aza ketakoi ari kori. Ko na tinana za kopudi ko za kole roquroquria pa bulona doru zakazava ari.

52 Ego ko za ijoko zae pa tinina beto pa gigigalai tavagigala i Jisu, ko za qerani na Tamaza beto ria na tinoni aza.

3

Na Taraena i Jone Paputaiso
(Matiu 3.1-12; Maka 1.1-8; Jone 1.19-28)

1 Ego pa vinamanogalima aorona na binangara ti Tiberiosi, aza na kuta bangara pa Romu, za i Ponitiasi Paelati za na qavuna pa Jiudia, i Herodi na bangara pa Qalili, goto i Pilipi na taina za na bangara pa Ituria beto pa Tarakonitisi, goto i Lusaniasi za na bangara pa Abilini,

2 beto ari Hanazi i Kaiapasi za na kuta iama lavata. Na totozo aza za lame pa qega ti Jone, na tuna i Zakarae, za na paranga tana Tamaza.

3 Ko za reregeia i Jone za doruna na ia pa kori kale varikarovona na pie Jodani ko za taraeni aza za na veveina ria na tinoni za mari gabala loi paledi na dia sela beto mari tapaputaiso ko na Tamaza mi taleozodi za gua.

4 Ko za gore votu za aza vei za takuti pa buka ti Aisea na tinoni korokorotai, aza ari za gua vei,

<<Maka mamalaingi za korapa kukuku pa
qega, ari za gua vei,
<Mu vatanani na zona tana Bangara,
vaemesia ketakoi mina rerege lao vei
aza.
5 Doru lolomo za mari tavapugele,
doru kubo na goregore za mari
tavaarare varitoto.
Ria na zona kekeqodi za mari tavatuvizi,
ria na zona ikikeredi za mari
tavaemese.

6 Ko doru tinoni za mari batia na inaalo tana
Tamaza!> za gua.>>
7 Ego na motadi ria na puku tinoni qari votuvotu lao ti Jone ko mari tapaputaiso qari gua. Nari za ari za gudi vei aza ria, <<Boko tuni dole ikikeremiu! I zei za pojadigamu za muna boka ukuni gamu za na vinakilasa za korapa jojoro lame?
8 Goto mu gabala ko mari tabata ria na vua leadi pa miu uana. Muke sianani za na tutina i Ebarahami gami ko pala mami taalomami gu keta mu gua. Ura ma poja valeadigamu gu ara za gamu: na Tamaza za mina boka roiti vani na koburu gu i Ebarahami pana varikamu patu ari!
9 Ko koviria na varituti za tori tavanaqiti vakole tu, za vei na rio za tavakole pa kutana na suvege ko mi paduru paledi na bageredi na suvege za gua. Ko ria na suvege qarike vuani na vua leana za pala mari tario pale ko mari tagona lao pale pa iku! >> za gua i Jone.
10 Nari qari nanaza ria na minete tinoni, <<Ego ko na za mami roitini gami?>> qari gua.
11 Nari za oeria aza ria, <<Aza na tinoni za kori na nana soti, za mi vani maka aza kepore nana. Beto aza za poregana ganigani, za mi iaria tugu ria za keporedi,>> za gudi.
12 Ego ko ria na tinoni tekuteku takisi ba qari lame ko mari tapaputaiso tana qari gua, ko qari nanazia ria aza, <<Tinoni varivagigalai, gami ari za na za mami roitini?>> qari guni.
13 Nari za oeria aza ria, <<Na padana gu vei za varigarununi na qavuna za mu tekua, goto muke teku vajolai na takisi,>> za gudi.
14 Ria na solodia ba qari lame mutugu tana ko qari nanazia, <<Goto gami ari za ae mami vei? Na za za mami roitini? >> qari gua.
Nari za oe laoria aza ria, <<Muke teku ragataria babu jutu goboro sekesekeria ko bu teku vakenidi na dia poata ria na tinoni! Mu qerani gu za na miu tabara!>> za gudi.
15 Ego totonai za ria na tinoni za qari kole adonia pala kaki zakazava mari pidoko qari gua. Ko qari kole variperani ria doru pa dia roquroqu za palu i Jone tugu za na Karisito qari gua.
16 Nari za poja betodi i Jone ria doru, <<Ara za qa paputaisodigamu na kolo, goto aza tu za poreveveina jolaniziu ara za korapa tuti lame. Ko ara ba nake padaqu ko mana ruvatia na pikona nana sadolo aza. Aza tu za mina paputaisodigamu na Ongu Tabuna beto na iku.
17 Ura na sevolo varivaripikatai za tori aruni tu pa limana aza ko mi pikata paledi za gua ria na kopo ikika pa ia iru varipikapikatadi ria na kiko, beto ko mi boko varikamudi pa nana ruma vavakoleni ganigani za ria na kiko vuiti za gua. Goto ria na ikikadi za mari tagona lao pale pa na iku zake boka tailili vaukena,>> za gua aza.
18 Ko zoku mule ria na vavanau za kole tarae vabalauria i Jone totonai za taraeni aza na nongoro leana tadiria na tinoni.
19 I Jone za kole tugu udukia vei i Herodi na bangara, ura za elava tekua i Herodiasi, na maqotana i Pilipi na taina gu beto ko koledia mule kaki roiti zake vagozoro vei za roitidi i Herodi.
20 Ego beto za vatamo laoni mule i Herodi za maka roiti ikikerena jola, za vakoleni aza pa ruma varipiu i Jone.

Za Tapaputaiso i Jisu
(Matiu 3.13-17; Maka 1.9-11)

21 Ego pa liguna qari beto tapaputaiso ria na tinoni za lao i Jisu ko za somana tapaputaiso tugu. Ko totonai za korapa varavara aza za tarevanga za na oka,
22 ko za gore lagere vei na tinonina na kuru tana za na Ongu Tabuna, ko za gore nyumu ake tana. Beto maka mamalaingi za gore lagere vei pa noka, ari za gua vei, <<Ao za na Tuqu qa roquroqugo ara! Qa qera jolanigo ara ao!>> za gua.

Na Tutina i Jisu
(Matiu 1.1-17)

23 Ego ko totonai za podalaini na nana roiti i Jisu za pada vei uengavuluputa aorona aza. Pana dogodogoro tadiria na tinoni za i Jisu za na tuna gu i Josepa qari gua, na tuna i Eli.
24 Ko i Eli na tuna i Matati aza na tuna i Livai, aza na tuna i Meleki, ko aza na tuna i Janai ti Josepa.
25 Ko i Josepa ani na tuna i Matatiasi ti Emosi, na tuna i Nahumi, aza na tuna i Nahumi, na tuna i Esili ti Nagai.
26 Ko aza i Nagai ani za na tuna i Maati, na tuna i Matatiasi, na tuna i Semeini ti Joseki, na tuna i Joda.
27 Ko i Joda za na tuna i Joanani, aza na tuna i Resa, aza na tuna i Zorobabele, aza na tuna i Salatieli ti Neri,
28 aza na tuna i Meleki ti Adi, aza na tuna i Kosamu, aza na tuna i Elamadamu ti Ea.
29 Ko i Ea za na tuna i Josua ti Elieza, aza na tuna i Jorimi, aza na tuna i Matati ti Livai.
30 I Livai za na tuna i Simione, aza na tuna i Jiuda, aza na tuna i Josepa, aza na tuna i Jonamu ti Eliakimi.
31 Ko i Eliakimi za tuna i Melea ti Mena, aza na tuna i Matata ti Netani, aza na tuna i Devita.
32 Ego ko i Devita za na tuna i Jese, aza na tuna i Obedi, aza na tuna i Boazi ti Salamoni, aza na tuna i Nasoni.
33 Ko i Nasoni za na tuna i Aminadabi ti Adamini, aza na tuna i Ani ti Hezironi, i Hezironi za na tuna i Perezi ti Jiuda.

34 Ko i Jiuda ani za na tuna i Jekopi, aza na
tuna i Aisake, aza na tuna i Ebarahami, aza
na tuna i Tera, aza na tuna i Nahoa.
35 Ko i Nahoa za na tuna i Seruqi ti Raqau,
aza na tuna i Peleqi, aza na tuna i Ebea ti
Sala.
36 Ko i Sala ani za na tuna i Keinani, aza na
tuna i Apakazadi ti Semu, aza na tuna i Noa,
aza na tuna i Lameki.
37 Ko i Lameki za na tuna i Metusela, aza
na tuna i Inoke, aza na tuna i Jareti, aza na
tuna i Maleleili, aza na tuna i Keinami.
38 Ego ko i Keinami ani za na tuna i Enosi
ti Seti, ko i Seti za na tuna i Adama, aza na
tuna na Tamaza.

4

I Jisu za Tatoketoke
(Matiu 4.1-11; Maka 1.12-13)

1 Ego za pugelia na Ongu Tabuna i Jisu,
ko za taloi pa pie Jodani ko mi mulenana za
gua. Ko tonai za mule za titai lao pa qega na
Ongu Tabuna aza,
2 ko za kole qoraqorai na bangaradi na
tomete ka madengavuluputa rane aza. Ko
pa doruna na totozo aza za kepore maka
za bi tekua aza, ko tonai za jola ka made-
ngavulu rane za burana.
3 Beto ari za guni vei na bangaradi na
tomete aza, <<Vei muna Tuna zozoto na
Tamaza ao, za mu parangia na patu ani ko
mi peluku bereti,>> za gua.
4 Nari za oea i Jisu aza, <<Ari tu za gua vei
za kole pa Kutikuti Tabuna, <Na tinoni za
zake toani na bereti galegale makana,> za
gua,>> za gua i Jisu.
5 Ego beto na bangaradi na tomete za toka
zaeni mule pa maka ia ululuna i Jisu ko za
vabatini pa maka iapeki totozo za doruna
na binangara pa kasia guguzu.
6 Beto za ari za guni vei na bangaradi
na tomete aza, <<Ao mana vani betogo ria
dorudi na neqi ari beto na dia izizongo, ura
ara gu qa tori taiadi tu za ari ko na tinoni
mana nyorogua vani ara za mana boka vani
gu.
7 Ko ao za vei muna vatarazaeziu ara, nari
za muna izongo betoria ao mana vanigo ria
dorudi ari,>> za guni.
8 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni
vei, <<Ba ari tu za gua vei za na Kutikuti
Tabuna, <Na Bangara na mua Tamaza mu
vatarazaea, beto ko aza gu makana mu nab-
uluni,> za gua,>> za gua i Jisu.
9 Ego beto za toka laoni na bangaradi na
tomete pa Jerusalema i Jisu, ko za toka keza
vaturua pa batu babanana na kakabarena
zelepade, beto ari za guni vei, <<Vei muna
Tuna na Tamaza ao, za mu koko pani mu
soqolo gore.
10 Ura za paranga na Kutikuti Tabuna,
<Na Bangara mina garunuria ria na nana
mateana
ko mari kopu vasarego.
11 Beto ko mari kalogo ria pa limadi
ko marike izongo paleka podeke
pa patu ria na nenemu,> za gua,>>
za gua za na bangaradi na tomete.
12 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei,
<<Ari tu za gua vei za na paranga pa Ku-
tikuti Tabuna, <Muke podeke vagonai na
Bangara na mua Tamaza,> za gua,>> za gua
i Jisu.
13 Ego ko pa liguna za vaokotoria na ban-
garadi na tomete ria doru nana toketoke, za
taloi keni gu mae tinganai za kamua mule
maka totozo leana.

I Jisu za Podalaini na nana Roiti Ninab-
ulu pa Qalili
(Matiu 4.12-17; Maka 1.14-15)

14 Ego totonai za beto doru ginugua ari
za mule laonana pa Qalili i Jisu, ko na neqi
tana Ongu Tabuna za kole tana. Ko na
nongorona aza za tapiara rerege pa doruna
na ia ketakoi.
15 Ko za varivagigalai aza pa okokoto
ruma varivarikamuna ketakoi, ko qari
vatarazae betoa doru tinoni aza.

I Jisu za Takilu Pale pa Nazareti
(Matiu 13.53-58; Maka 6.1-6)

16 Beto za mule lao pa Nazareti i Jisu, aza
na guguzu ketakoi za lavata zae. Ko pa rane
Minyere za lao somana pa ruma varivarika-
muna za vevei tugu doru totozo. Ko totonai
za turu aza ko za tiroa na Kutikuti Tabuna.
17 Na buka za kolea na paranga ti Aisea na
tinoni korokorotai za qari valao vani ria, ko
za viloto revatia aza za ketakoi qari takuti
vakole ria na paranga qari poja vei ari ko za
tiroa,
18 <<Na Ongonguna na Bangara za kole
taqu,
ura za mijataziu aza ara
ko mana taraeni na nongoro leana tadiria
qari golaba.
Za garunuziu aza ara
ko mana ule votuni na toa taruvatana
tadiria qari tapiu,
beto na revangana na matadiria qarike
batabata,
ko mana ruvataria
ria qari ngangangguluria ria na tinoni,
19 beto ko mana taraeni ara
na totozo mina aloria na tinoni na Ban-
gara,>> za gua.
20 Beto za polo vijongo sogai aza za na
Kutikuti Tabuna ko za vamule lao vani na
nabulu kopu, beto za nyumu ko mi podalai
varivagigalai tadiria na tinoni za gua. Ko

4:4 Vavanau 8.3. **4:8** Vavanau 6.13. **4:11** Kera Vatarazae 91.11-12. **4:12** Vavanau 6.16.

qari dogoro vatogatogazia ria doru tinoni pa leo ruma varivarikamuna,
21 za paranga aza, <<Pa rane pa ngenari tugu ani za gore votu za na Kutikuti Tabuna gamu koni nongoria zana!>> za gua.
22 Ko qari paranga vazae betoa ria doru aza beto qari gabarani ria ria doru nana paranga vavaguadi za paranga votudi aza. Ko qari kole paranga vei ari ria, <<Bi goto zake tagua ko na tuna gu i Josepa zana, akae!>> qari gua.
23 Nari ari za gudi vei ria, <<Qa gilagila valeaniaqua ara za pala muna gona lameni gamu taqu za na paranga vei ari, <Ao na tinoni varisalana mu salana mulenigo moko! Ria na zakazava gami nongorodi qu roitidi pa Kepaniami za mu roitidi pani pa mua guguzu ketakoi qu lavata zae!> muna guniziu,>> za gua.
24 Beto ari za gua vei mule, <<Ma poja zozotodigamu ara gamu: na tinoni korokorotai za zake tavalavata pa nana guguzu ketakoi za lavata zae.
25 Na zozotona za ma pojadigamu gamu. Pa totozo ti Elaija za na motadi tugu ria na nabonaboko qari suvere pa Izireli pa kue aoro kobuna tonai kepore na okoro, beto ko tonai za raja na songe lavata pa doruna na ia ketakoi.
26 Ba na Tamaza zake garunu laoni tana maka ria ari pa Izireli i Elaija, goto za tagarunu laoni tu tana maka nabonaboko pa guguzu pa Sarepata, maka guguzu pa pikata guguzu pa Sidoni aza.
27 Beto ko pa totozo ti Elaisa na tinoni korokorotai za qari motadi ria na tinoni poqupoqudi qari korapa suveredia tugu pa Izireli, ba kepore za maka ria bi tataloso valioso, goto i Neamani tinoni pa Siria gu,>> za gua.
28 Ko totonai qari nongoria doru tinoni pa leo ruma varivarikamuna aza vei zara za qari tagigiri vikevikeredi.
29 Ko qari soqolo turu ko qari lao ragata votuni pa peguruna na guguzu aza, beto ko qari toka zagere zaeni pa narena na kubo ketakoi za taroiti na dia guguzu, ko mari juju vatitolo paleni pa taba qari gua.
30 Ba za rerege sulopo votu kenana pa varikorapai varikamu tinoni lavata aza ko za kenana.

Maka Tinoni za Kolea na Tomete Ikikerena
(Maka 1.21-28)

31 Ego i Jisu za gore pa Kepaniami maka guguzu pa Qalili, ko za lao varivagigalai tadiria na tinoni pa rane Minyere.
32 Qari gabara betoni ria doru za nana varivagigalai, ura za somania na neqi za na nana paranga za parangadi aza.
33 Ego pa leona na ruma varivarikamuna aza za za korapa za maka tinoni za kolea na ongonguna na tomete ikikerena. Ko za uui votu aza, ari za gua vei,
34 <<Kei! Na za qu nyorogua roitini tadigami ao Jisu pa Nazareti? Qu lame ko mu piaragami gami qu gua? Qa gilagilagoqua ara ao! Ao za na Liosona tana Tamaza! >> za gua.
35 Nari za tokea i Jisu za na tomete ikikerena aza, <<Ao mu nogoto ko mu votu keni tana tinoni zana!>> za guni. Nari za valotua na tomete ikikerena za na tinoni ani pa moedi ria na tinoni, beto za keninana aza, ba kepore tugu makaza bi veini za na tinoni ani.
36 Ko qari gabara beto ria doru tinoni, ko qari variparanga vei ari, <<Na paranga za pu vei ari! Za kolea na neqi za na tinoni ani, ko tonai za iju paledi aza ria na tomete ikikeredi tana tinoni nari za qari votu kenidia tugu,>> qari gua.
37 Ko na nongorona i Jisu za tapiara rerege pa doruna na ia pa varilivutaina ketakoi.

I Jisu za Salanaria na Motadi ria na Tinoni
(Matiu 8.14-17; Maka 1.29-34)

38 Ego totonai za taloi pa ruma varivarikamuna i Jisu nari za lao pa ruma ti Saimone. Ko na qoqoele roana i Saimone za za vakamuni na mo mangini lavata, ko qari lao pojani i Jisu.
39 Nari za lao turu pa kekerena na reko za mo i Jisu, ko za tokea za na mo mangini nari za taloi tana za na mo. Ko pa totozo tugu aza za tatakole za na reko aza ko za vatanaria ria.
40 Ego totonai za suvu na tapo za qari toka kamudi ria ketakoi ti Jisu ria na tinoni za vairia na okokoto vagauru. Ko za vaopodi na limana aza, ko za salana betoria.
41 Ria na tomete ikikeredi ba qari okoto votu taloidia tadiria na tinoni ko qari uui, ari qari gua vei, <<Ao tugu za na Tuna na Tamaza! >> qari gua. Ba za tokeria i Jisu ria na tomete ikikeredi, beto ko zake vamalumuria ko bari paranga, ura qari tori gilagilaidia tugu ria za aza za na Karisito.

Za Tarae Rerege i Jisu
(Maka 1.35-39)

42 Ego totonai za volavolaza rane na kota za taloi pa gugusu aza i Jisu, ko za lao pa maka ia kaloina. Ba qari lao tugu nyaqo tututia ria na tinoni aza, ko qari lao tugu batia, beto qari aru vasuveria ko mike loiria aza qari gua.
43 Ba ari za gudi vei ria, <<Tadiria kaki goto guguzu za ara ba mana taraeni tugu za na nongoro leana veveina na binangara

tana Tamaza, ura aza tugu za garunu lameniziu ara na Tamaza ko mana roitini,>> za gua.

44 Ko za kole tarae pa rumaruma varivarikamuna tadiria na tinoni pa Jiudia i Jisu.

5

I Jisu za Kukuria na Sepele Momoe
(Matiu 4.18-22; Maka 1.16-20)

1 Ego maka rane totonai za korapa turunana pa poanana pa nole pa ovuku Qenesareti i Jisu, za qari varijujuku upupele lao tana ria na minete tinoni, ko mari nongonongorodia pa paranga tana Tamaza qari gua.

2 Ko za dogoro vairia aza tonai za kori koaka qari korapa titidia pa keketai ovuku. Goto ria na tinoni abu poredia koaka za qari korapa valiosoria na dia vaqara.

3 Ko za lao zaea aza za maka, aza na koaka ti Saimone, beto za garunia i Saimone ko mi vaiolo zae iapeki pa kolona za guni. Ko za nyumu ketakoi i Jisu beto za kole varivagigalai paro tadiria na minete tinoni.

4 Ego tonai za beto parangaria na minete tinoni za ari za guni vei i Saimone, <<Mu vaiolo jola zaea pa lilisina za na koaka, beto za mu gonani ketakoi za na miu vaqara,>> za guni.

5 Nari za paranga i Saimone, ari za gua vei, <<Qokolo! Gami tori pavu talea tu na bongi doruna gami, ba kepore zozoto tugu maka za babi tekuamami! Ba qu paranga ao, ko leana ara ma lao tu ropi vagorea za na vaqara,>> za gua.

6 Ko totonai qari ipa goreni na vaqara za varivagabara za na igana qari gona, ko na vaqara ba iapeki bi taraqama tu.

7 Ko qari sipu laoria ria na tavitidi pa maka goto koaka ko mari lame tokadi qari gua. Ko qari makarai vapugeledi na igana ria za kori koaka ria, ko iapeki bari dururu tu.

8 Ego totonai za batia i Saimone Pita za na roiti za podo vei ari, za lao nyumu sori tungutungu aza pa moena i Jisu, beto ari za gua vei, <<Mu taloi taqu Bangara, ura na tinoni sela ara!>> za gua.

9 Ura za gabara vitivitigini i Pita beto ria doru qari tutia aza za na ae koi vei motadi na igana qari tekuria.

10 Ko ria na tinoni abu tavitina i Pita, ari Jekopi i Jone (kori tuna marene i Jebeti) ba qari gabara tugu. Nari ari za guni vei i Jisu i Saimone, <<Muke matagutu! Podalai koviria za muna abu tinoni ao,>> za guni.

11 Ko pa liguna qari juju vaparoria za na dia koaka, za qari loi vakole beto paledi ria doru dia zakazava ko qari tutiadia ria i Jisu.

I Jisu za Salania maka tinoni Poqupoquna
(Matiu 8.1-4; Maka 1.40-45)

12 Ego maka totozo tonai za korapa suvere pa maka guguzu i Jisu, za ani maka tinoni za vaia na poqupoqu. Ko totonai za batia aza i Jisu, za gona opo goreni pa pezo na izumatana, beto za tepa vitivitigi, ari za gua vei, <<Bangara, vei muna malumu ao, za muna boka tataloso valiosoziu gu ara!>> za guni.

13 Nari za kaqama laoni na limana ko za ulia i Jisu aza, beto ari za gua vei, <<Qa malumu gu ara, ko mu lioso tu ao,>> za guni. Ko pa totozo tugu aza za tataloso valioso tana za na poqupoqu.

14 Beto za paranga vabalaua i Jisu aza, <<Munake lao vavavakatoni tadiria tinoni ani, goto mu rerege tuvizi lao gu tana iama ko mi dogoro vilovilotigo. Pa liguna aza za muna lao roitini na vavavui vulavulaza aza vei za varigarununi i Mosese, ko mari vazozotoa ria na tinoni za qu tori tavalioso tu ao mari gua,>> za guni aza.

15 Ba tonai zake mako gore na reregena za na nongorona i Jisu, ko ria na minete tinoni za qari varikamu lao tana ko mari nongonongorodia beto mari tasalanadia pa okoto dia vagauru qari gua.

16 Ba za tuturu rijo keninana pa qega i Jisu ko za kole varavaranana.

I Jisu za Salania maka Tinoni za Uke Kale na Tinina
(Matiu 9.1-8; Maka 2.1-12)

17 Ego maka rane totonai za korapa varivagigalai i Jisu, za na suveredi tugu ketakoi kaki Parese beto ria qari varivagigalaini na Vavanau, na lame veidi pa okoto guguzu pa Qalili, pa Jiudia, beto pa Jerusalema. Ko na neqi tana Bangara za tori kolenana tu ti Jisu ko mina boka varisalana.

18 Ego ko ani qari pala kamuni ria kaki tinoni pa nana lovu za maka tinoni za uke kale na tinina, ko qari podepodeke ko mari pogozo valugea pa leo ruma, ko mari vakolea pa moena i Jisu qari gua.

19 Ba qarike boka batia ria za na zona vei beto mari pala valugea, ura qari pugele ria na tinoni. Ko qari pogozo keza zaeni pa nare ruma ko qari kakelia za na arena na ruma, beto qari vasikulu gorea pa varikamu tinoni pa moena i Jisu za na tinoni aza tonai za korapa kolenana tugu pa lovu.

20 Ko totonai za batia i Jisu za na dia rangerange, za parangia aza za na tinoni za mo, <<Qua tinoni, qari tori taleozo tu ria na mua sela,>> za guni.

21 Nari qari podalai varipera paranga makadi ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ria na Parese, <<Ae tinoni veveina ani!

Za korapa vamoroania na Tamaza za na tinoni ani! Kepore za maka tinoni mina boka taleozoni na sela, goto makana gu na Tamaza!>> qari gua.

22 Ba za tori livutia tu i Jisu aza vei qari kole variperani paranga ria, ko ari za gudi vei ria, <<Na za gamu kole variperani pa bulomiu gamu?

23 Ae za munyala na pojana? <Qari tori taleozo tu ria na mua sela!> bi gua, ba <Mu tatakole ko mu rerege!> bi gua?

24 Ba ma vadogorodigamu ara za na Tuna na Tinoni za kolenana nana neqi pa pezo ko mina taleozodi na sela,>> za gua. Beto za ari za guni vei za na tinoni za uke maka kale tinina, <<Qa parangaigo ara ao, mu turu, mu pogozia na mua lovu, ko mu mule laomua pa mua ruma!>> za guni.

25 Nari pa totozo tugu aza za soqolo turu pa moedi ria doru tinoni za na tinoni ani, za pogozia nana lovu aza za koleni, ko za mule keninana pa nana ruma, beto za vatarazaea aza za na Tamaza.

26 Ko qari gabara beto ria doru tinoni totonai qari batia za vei zara. Qari vatarazaea ria za na Tamaza, beto qari matagutu tugu vei ko qari varivariparanga, <<Koi, na zakazava varivagabaradi za taqe batiria gita pa ngenari!>> qari gua.

Za Kukua i Jisu i Livai
(Matiu 9.9-13; Maka 2.3-17)

27 Ego liguna aza za taloi ketakoi i Jisu, ko za lao dogoria za maka tinoni tekuteku takisi na izongona i Livai, za korapa nyumunana pa ruma tekuteku takisi. Ko za parangia i Jisu aza, <<Lame tutiziu,>> za guni.

28 Nari za turu loi paledi tugu i Livai za doru nana zakazava, ko za lao tutia i Jisu.

29 Beto za roitini i Livai pa nana ruma za maka vavolo lavata ko za tekuteku tavitia i Jisu. Ko na motadi ria na tinoni tekuteku takisi tavitina beto ria kaki tinoni mule qari tasoru ko qari somana tekuteku.

30 Ba ria na Parese beto ria na dia tinoni qari varivagigalaini na Vavanau za qari qumiqumidi ria na sepele ti Jisu, ko ari qari gua vei ria, <<Ae za vei ko gamu tekuteku tavitiria tu ria na tinoni tekuteku takisi beto na tinoni seladi za gamu?>> qari gua.

31 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Ria na tinoni toa valeanadi za qarike nyaqoa za na tinoni za varisalana, goto ria gu qari mo.

32 Qake lame ara ko ma kukuria na tinoni tuvizidi qa gua, goto ria tu na tinoni seladi ko mari gabala qa gua!>> za gua i Jisu.

Na Nanazana na Tabutabu Ganigani
(Matiu 9.14-17; Maka 2.18-22)

33 Beto za qari nanazia ria na Parese beto ria na dia tinoni qari varivagigalaini na Vavanau i Jisu, ari qari guni vei, <<Ae za vei ko ria na sepele ti Jone beto ko ria na sepele tadiria na Parese za qari tabutabu ganigani beto qari varavara zoku totozo, goto ria na sepele tamu za qari kole gu tekuteku beto buku laodia gu?>> qari guni.

34 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Ae vei, muna boka vatabutabu ganiganiria tu ria na tinoni tasorudi mari somanani na vavolo varielava totonai za korapa suvere tavitirianana na tinoni varielava? Dai!

35 Ba qari korapa lame ria na rane tonai mina tateku varijo tadiria za na tinoni za varielava. Ko pa totozo tu aza za mari tabutabu ganigani ria,>> za gua aza.

36 Beto za pojadi mutugu i Jisu za na vinakabere ani, <<Kepore za maka tinoni mina boka rikata tekua maka rikata poko koregana, ko mina piti valaoni pa maka poko leluna. Mina roiti vei za pala mina tarikata za na poko koregana, beto ko na poko leluna za minake lao totoa za na poko tuvatuvaka koregana.

37 Beto kepore mutugu za maka tinoni mina toto laoni na vaini koregana za na tototona vaini leluna. Ura mina taroiti vei za pala mina tapokatanana za na tototoni vaini leluna ko mina tavuva vikerenana za na vaini, beto ko na tototoni vaini ba mina taaru vikere tugu.

38 Goto na vaini koregana za mina tatoto valao tugu pa tototona koregana.

39 Ko kepore za maka tinoni za bukubuku vaini leluna bi nyorogua bukua za na vaini koregana. Ura za paranga za na tinoni aza, <Na vaini leluna tu za giropo!> za gua,>> za gua i Jisu.

6

Na Nanazana na Veveina na Rane Minyere
(Matiu 12.1-8; Maka 2.23-28)

1 Ego pa maka rane Minyere tonai za rerege jola lao vei pa leo inuma vuiti i Jisu beto ria na nana sepele, za qari kole ravuravuzu teku kiko vuiti ria na nana sepele, ko qari ngaja ganiganigedi.

2 Ba qari bati poaria ria na Parese ria, ko qari nanazaria, <<Ae za vei za gamu roitini tu na roiti zake tavamalumu pa rane Minyere?>> qari gua.

3 Nari za oeria i Jisu ria, <<Beko gamu tori tiroamiu tu gamu za na roiti za roitini i Devita pa moa, ba gamu oqoro tu vakaberia za? Totonai za burana i Devita beto ko ria na tinoni qari tutia,

4 za luge lao aza pa leona na ruma tana Tamaza, ko za tekua aza za na bereti madina ko za gania beto za vadi tugu vei ria na nana tinoni. Ba kepore maka tinoni za

tavamalumuni ko mina boka tekua za na bereti aza, goto ria na iama gu,>> za gua.

5 Beto za parangaria i Jisu ria, <<Na Tuna na Tinoni za na bangarana na rane Minyere,>> za gua.

I Jisu za Salania maka Tinoni za Raiqo na Limana
(Matiu 12.9-14; Maka 3.1-6)

6 Ego pa maka rane Minyere mule tonai za luge pa maka ruma varivarikamuna i Jisu za korapa suverenana ketakoi za maka tinoni za raiqo na lima kale matuana.

7 Ko ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ria na Parese za qari nyaqoa kaki zona ko mari jutuni za sela i Jisu qari gua, ko qari kole dogoro kopu totoni za vei mina salana tinoni tu beka pa rane Minyere aza qari gua.

8 Ba za tori gilagilaria tu i Jisu ria na dia roquroqu, ko ari za guni vei za na tinoni za raiqo maka kale limana, <<Mu turu, ko mu rerege lame pa korapa,>> za guni. Nari za soqolo turu za na tinoni aza ko za lao turu ketakoi.

9 Beto ari za gudi vei i Jisu ria na tinoni, <<Ego ma nanazagamu ara gamu. Ae za za vamalumia na Vavanau ko mina boka taroiti pa rane Minyere? Na roitini na leana, ba na roitini na ikerena? Na aloa na toa, ba na piara pale?>> za gudi.

10 Beto za kole dogoro varilivutaidi aza ria doru beto ari za guni vei aza za na tinoni.

<<Mu radonia na limamu! >> za guni. Nari za radonia tugu, ko za leana soga za na limana aza.

11 Totonai za qari tagigiri vitivitigi ria, ko qari kole varivavakatoni makadi ria za na za mari boka roiti laoni ti Jisu qari gua.

I Jisu za Mijataria ari ka Manogori Tinoni Tagarunudi
(Matiu 10.1-4; Maka 3.13-19)

12 Ego ko pa maka totozo za zagere zae pa maka kubo i Jisu ko za varavara. Ko za suvere na bongi doruna pa batu kubo aza ko za kole varavara lao tana Tamaza.

13 Ko totonai za volavolaza rane na kota za kuku tekuria ria doru nana sepele ko za mijata tekuria aza ari ka manogori ko ria za kukudi na tinoni tagarunudi.

14 Ko ari ria za mijataria aza: i Saimone aza za vaizongoni i Pita beto i Aduru na taina, ari Jekopi i Jone, i Pilipi i Batolomiu,

15 ari Matiu, i Tomasi, i Jekopi na tuna i Alepiasi, beto i Saimone aza perangaina na somanana mae tadiria qari nyorogua adu paleni na qavuna pa Romu,

16 i Jiudasi na tuna i Jekopi, beto i Jiudasi Isikarioti aza na tinoni za gabala kanai i Jisu.

I Jisu za Varivagigalai beto za Varisalana
(Matiu 4.23-25)

17 Ego totonai za mule gore pa kubo tavitiria ria na nana tinoni tagarunudi i Jisu nari za turu tavitiria aza pa maka ia ararena ria zoku nana sepele. Ko na minete tinoni lavata za tori korapa tu ketakoi, ria na lame veidi pa doru ia pa Jiudia, pa Jerusalema, beto ko vei tugu pa guguzu babatana pa Turosi beto pa Sidoni.

18 Ria na tinoni za qari lame ko mari nongoria aza beto mari tasalanadia pa okoto dia vagauru qari gua. Ko ria za koleria na ongongu ikeredi ba qari tasalana tugu.

19 Ko ria doru za qari kole podepodeke vitivitigi ko mari ulia aza ko mari tasalanadia qari gua, ura na neqi za votu tana ko zoku tinoni qari tori tasalana tu.

Na Qeraqera beto na Takulanga
(Matiu 5.1-12)

20 Ego za dogoro laoria na nana sepele i Jisu ko za paranga,
<<Gamu tamana za gamu gamu golaba,
ura tadigamu za na binangara tana Tamaza.
21 Gamu tamana za gamu gamu burana koviria,
ura gamu za pala muna tavapote valeana.
Gamu tamana za gamu gamu lukana takulanga koviria,
ura pala muna au qeraqera za gamu.
22 Gamu tamana za gamu tonai marike tavaraguadigamu ria na tinoni
beto tonai mari ijugamu,
mari poja vikevikeregamu,
beto mari jutudigamu na tinoni ikikeremiu
pa ginuana gamu tutia na Tuna na Tinoni.
23 Mu qera ko mu soqolo qeraqera tu za pa totozo aza, ura nu vainongoro! Na lavatana jola za na miu pinia pa noka. Na roiti nganganguluu vei tugu zara za qari roitidi ria na boko tamadi lao tadiria na tinoni korokorotai pa moa.
24 Goto gamu na tinoni izizongo za mu takulangagemiu tu,
ura gamu tori tekua tu gamu za na toa leana.
25 Mu takulangagemiu tu za gamu gamu pote valeanagemiu koviria,
ura kolenana za na totozo muna burana za gamu.
Mu takulangagemiu tu za gamu gamu au kidokidolo koviria,
ura kolenana za na totozo tonai muna lukana takulanga za gamu.
26 Mu takulangagemiu tu za gamu tonai mari paraparanga vatarazaegamu ria doru tinoni,
ura ria na tamadi ba qari roiti veidi tugu ria na tinoni korokorotai sekesekedi pa moa,>> za gua i Jisu.

Mu Roquroquria ria qari Kanagamu
(Matiu 5.38-48; 7.12a)

27 <<Ba ma pojadigamu za gamu gamu
nongoroziu ara: mu roquroquria ria qari
kanagamu, mu roiti valeana lao tadiria
qarike tavaraguadigamu,
28 mu tepa vadi na mana ria qari lev-
elevedigamu, beto mu varavara tokadi ria
qari nganganguluga mu.
29 Bi tapalia maka kale paparamu za
maka tinoni, za mu balinga lao vani mule
maka kalemu. Bi tekua na mua koti za maka
tinoni, za muke suqutia ko mi tekua mutugu
za na mua soti.
30 Na tinoni za tepanigo na zakazava za
mu iai, na tinoni za teku vakeninigo maka
mua zakazava za muke tepa muleni.
31 Ko aza tugu vei qu nyoroguani ko ria
na tinoni mari roiti lameni tadigamu za aza
tugu za mu roiti laoni tadiria na goto tinoni.
32 Vei muna roquroqu kalekaleria gu
gamu ria qari roquroqugamu, za keta mu
kole roquroqua pala muna tekuni na mana
za na roiti vei aza! Ura ria na tinoni seladi
gu ba qari roquroquriadia ria qari roquria.
33 Vei muna roiti kalekale valeana
lao tadiria gu qari roiti valeana lame
vadigamu, za keta mu kole roquroqua
muna tekuni na mana gamu za vei aza!
Ura ria na tinoni seladi gu ba qari roiti
valeana lao tugu za tadiria na tinoni qari
roiti valeana lao vadi.
34 Ko vei tadiria gu qu gilagilai pala muna
boka teku muledi na miu zakazava za qu
vamalumuria ko mari tekua maqalai na
miu zakazava, za keta mu kole roquroqu
muna tekuni na mana gamu za vei zara!
Ura ria na tinoni seladi gu ba qari boka-
dia vamalumu ria na dia zakazava ria na
tinoni seladi vei ko mari teku muledi ria na
padana tugu aza vei qari valaoa qari gua.
35 Ba gamu za muke roiti vei zara! Mu
roquroquria tu ria qari kanagamu, beto
mu roiti valeana lao tadiria. Mu vadi gu
aza na manugu mari tekua gu mae qari
gudigamu beto muke kole roqu totoni za
na miu zakazava aza. Muna vei za pala
mina lavatana jola za na miu pinia pa noka
beto ko tonai za qu roiti vei na boko koburu
tana Tamaza ululu jolana za gamu. Ura na
Tamaza za roquroqu betoria gu ria qarike
boka paranga leana lao tana beto ria na
tinoni ikikeredi.
36 Na Tamaza za roquroquria beto za roiti
valeana lao tadiria doru tinoni, ko gamu ba
mu roquroquria beto mu roiti valeana lao
tugu tadiria doru tinoni,>> za gua i Jisu.

Muke Pitua na Goto Tinoni
(Matiu 7.1-5)

37 <<Muke tutidi na sela tadiria na goto
tinoni, ko mike pitugamu na Tamaza.
Muke jutu taridi na varituti tana Tamaza
ria na goto tinoni, ko gamu ba muke
tajutu taridigamu tugu za na varituti tana
Tamaza. Mu taleozodi na goto tinoni, ko na
Tamaza ba mi taleozodigamu tugu.
38 Mu ia valeanaria na tinoni, ko mi
ia valeanagamu na Tamaza. Aza mina
iadigamu aza za na ia nabuna, mina vei
na boko kiko bou za tasaqiti ko za tany-
oqonyoqoro valeana ko za pugele nyonyoa
beto gamu tinu boruboruria na miu. Ura
aza tugu na pada gamu ia valeana veidi ria
na goto tinoni, nari za aza tugu mina ia
valeana veidigamu na Tamaza,>> za gua i
Jisu.
39 Beto aza za pojadi mule i Jisu za na
vavakato vavapada ani, ari za gua vei, <<Na
tinoni zake batabata za minake boka titai
za maka goto tinoni nake batabatana. Vei
mina titai za pala mari makarai lotu loposo
pa maka pou ari kori.
40 Na sepele za zake poreveveina jolani
na nana tinoni varivagigalai. Goto totonai
mina vakoititi valeanaria mae tu na sepele
ria na varivagigalai tana nana tinoni vari-
vagigalai za beto za mina kamua za na bok-
aboka tana nana tinoni varivagigalai.
41 Ae za vei ko qu tapatianani dogoria tu
ao za na opopu pa matana na taimu, ba na
lomoto kobukobu pa matamu makamu za
quke pavu galani?
42 Ae za vei ko qu boka paranga veini tu
ari na taimu, <Taiqu, mae! Ma kazi pale
na opopu pa matamu,> qu gua tu? Ba na
lomoto kobukobu pa matamu quke batia!
Na tinoni vavabatamu na sekesekemu ao!
Momoe mu kazi pale mae za na lomoto
kobukobu pa matamu, beto za muna bata-
bata valeana ko muna boka kazi pale za na
opopu pa matana na taimu,>> za gua i Jisu.

Na Suvege beto na Vuana
(Matiu 7.16-20; 12.34b-35)

43 <<Na suvege leana za zake vuani na
vua ikerena, beto na suvege ikerena za zake
vuani na vua leana.
44 Doru suvege za qari tagilagila na leadi
babi na ikeredi tonai tana dogoria na vuadi.
Munake boka lokete teku vua suvege piqi ao
pa suvege varivariokana, beto ko munake
boka teku vunguvungu qurepi ao pa gazoro
varivariokana.
45 Na tinoni leana za vavoturia ria na
uana leadi qari kole pa bulona ko za roitini
na roiti leana, goto na tinoni ikikerena za
vavoturia na uana ikikeredi qari kole pa
bulona ko za roitini na roiti ikikerena. Ura
aza tugu za pugele nyonyoa pa bulona na
tinoni za taparanga votuni pa ngujuna,>>
za gua i Jisu.

Kori Tinoni qari Vaturu Ruma
(Matiu 7.24-27)

46 <<Ae za vei ko gamu kukuniziu, <Bangara! Bangara!> ara za gamu, beto gamuke
tutiria aza vei qa pojadigamu ara?
47 Aza za lame taqu ko za vainongorodi na
qua paranga beto za vataberia, za ma ule
vadigamu ara ae tinoni veveina aza.
48 Na tinoni aza za maka moqaza podeke
vei na tinoni za roitini na nana ruma, za
kori valolu gore ko tinganai za kamua na
patu beto za vaturua aza za nana kokovana
ruma, beto za vaturua za nana ruma. Ko
totonai za gore na qolapezo, za vae na pie
ko za raja pa ruma aza ba zake boka jou
kanoko za na ruma aza, ura za tapatu biti
vamauru pa patu aza.
49 Ba aza na tinoni za nongorianana tugu
za na qua paranga ba zake vataberia, za
maka moqaza podeke vei na tinoni za roitini na nana ruma pa pezo munyalana kepore patu bitina aza. Ko totonai za gore na
qolapezo, za vae na pie ko za raja pa ruma
aza, za zake oriavo tugu lotuna za na ruma
aza, ko za tajegara pipiara betonana!>> za
gua i Jisu.

7

I Jisu za Salania maka Tinoni Matamata Gogoto
(Matiu 8.5-18; Jone 4.43-54)

1 Totonai za beto pojaria i Jisu ria doru
zakazava ari tadiria na tinoni, za taloi lao
pa Kepaniami aza.
2 Ego na suverena tugu ketakoi za maka
tinoni matamata gogoto. Ko kolenana za
maka nana nabulu aza za roquroqu vitivitigia aza za mo ko za tata uke.
3 Totonai za nongoroni na tinoni matamata gogoto ani za na veveina i Jisu, za
garunuria aza ria kaki tiolata tadiria na
tinoni Jiu ko mari lao tepai i Jisu ko mi lame
salania na nana nabulu za gua.
4 Ko tonai qari kamu ria ti Jisu za qari
tepa tokatokai aza, ari qari gua vei, <<Na
bangara ani za garo tugu muna lao tokani
ao.
5 Ura aza za roquroqugita za gita na tinoni
Jiu beto aza tugu makana za roiti vadigita
za na nada ruma varivarikamuna,>> qari
guni.
6 Ego leana za gua i Jisu ko za tuti laoria
ria. Ba totonai za tata kamua gu aza za
na ruma, nari za garunuria na tinoni matamata gogoto ani ria kaki nana baere ko qari
lao poja veini ari i Jisu, <<Bangara, keta mu
kole pavu goboro. Ara nake padaqu ko ao
muna lame luge pa qua ruma.
7 Ko za vei tugu aza za ara ba qake dogoro
vapadaniziu ko mana lame tamu! Goto mu
leve lameni gu tana za na salana ko mi
toanana za na qua nabulu.
8 Ura ara ba ria tugu na tinoni za koleria
na neqi qari kopuniziu beto koledia mutugu
ria na tinoni varipera qari takopu pa neqi
taqu, ko ara qa gilagilaiqua za ae za vevei
tonai za izongo neqi na tinoni. Ko vei, <Lao
ao!> baguni ara za maka, nari za lao gu aza.
Beto vei, <Lame!> baguni mule ara za maka,
za lame tugu aza. Vei nari mu vei baguni na
qua nabulu, nari za roitini tugu aza. Goto
ao na mua neqi za na lavatana jola ko muna
paranga gu pani, nari pala mina tasalana
tugu koviria aza,>> za gua.
9 Totonai za nongoria i Jisu na paranga
tana bangaradi na tinoni varipera za vei
zara za gabara, ko za gabala ko za paranga
laoria aza ria na minete tinoni qari tutia,
<<Ma poja valeadigamu ara za gamu: qa
oqoro izongo batia ara pa Izireli za maka
tinoni za izongia na rangerange lavatana
jola vevei tana tinoni ani,>> za gua aza.
10 Beto za qari gabala mule lao pa ruma
tana bangaradi na tinoni varipera ari ka
viza qari pogozo nongoro, ko qari lao kamu
za qari batia za na nabulu za tori tasalana
tu.

I Jisu za Vatoa Mulea na Tuna Marene maka Nabonaboko pa Neini

11 Ego za oqoro zovai gu za jola za vei zara
za taloi lao pa maka guguzu na izongona pa
Neini i Jisu. Ko ria na nana sepele beto ko
maka minete tinoni lavata za qari tutia aza.
12 Ko aza tugu za tata kamua na atakamanana na guguzu lavata aza, nari za qari
pogozo bola lameni gu ria za maka tinoni
za uke ko mari keni golomia qari gua. Na
tinoni za uke aza za aza tugu maka tuna
makamakai maka nabonaboko. Ko maka
minete tinoni lavata pa guguzu lavata aza
za qari tutia votu na nabonaboko.
13 Ego totonai za dogoria na Bangara za na
naboko ani za roquroqu vitivitigia, ko ari za
guni vei, <<Muke lukana!>> za guni.
14 Beto za rerege lao ko za arua za
na kobukobu tomete taudena, ko ria qari
pogozia na kobukobu tomete za qari turu
nogoto. Beto za paranga laoa aza za na
tinoni ukena, <<Koburu marene korega, ara
qa parangaigo ao ko mu tatakole!>> za guni.
15 Nari za toa mule ko za tatakole nyumu
za na tinoni za uke ko za podalai paranga.
Beto za toka laoni i Jisu tana na tinana za na
tinoni ani.
16 Qari matagutu beto ria doru, ko qari
vatarazaea ria za na Tamaza, ari qari gua
vei, <<Maka tinoni korokorotai lavata za
kamugita beto na Tamaza za lame ovikiria
ko mi aloria na nana tinoni za gua,>> qari
gua.
17 Ko aza na nongorona na roiti za roitini
i Jisu ani za tapiara rerege pa doru kota

pa Jiudia beto ko tadiria doru guguzu pa varilivutaina na ia aza.

Ria na Tinoni Pogozo Nongoro ti Jone Paputaiso
(Matiu 11.2-19)

18 Ego totonai qari vavakato vani ria na
nana sepele i Jone za na veveidi doru roiti
za roitidi i Jisu, za kuku tekuria aza ari kori
nana sepele
19 ko za garunu laodi ti Jisu ko ari mari
nanaza veini za gudi, <<<Ao tugu za aza qari
roverove veini na tinoni za korapa lame-
lamenana qari guni? Ba maka goto tu za
mami adonia gami?> muna guni,>> za gudi.
20 Ko tonai qari lao kamu ari kori ti Jisu za
qari nanazia aza, <<Za garunugami i Jone
Paputaiso gami kori ko ari muna nanaza
veini za gudigami, <Ao tugu za aza qari
roverove veini na tinoni za korapa lame-
lamenana qari guni? Ba maka goto tu za
mami adonia gami?> za gua,>> qari gua.
21 Ego totonai tugu qari korapa suvere-
dia ari kori za i Jisu za salanaria ria na
kubo tinoni qari mo beto qari gozororia na
vagauru, beto ko ria za rajaria na tomete
ikikeredi. Beto kubo ria qarike batabata za
vabatabataria aza.
22 Ko za oeria aza ari kori tinoni pogozo
nongoro ti Jone, ari za gudi vei, <<Mu mule
lao ko mu vavakato vani i Jone ria vei gamu
batiria beto gamu nongororia gamu. Ria
qarike batabata za qari batabata, ria na qao
qari rerege, ria na poqupoqu za qari tat-
aloso valioso, ria na kiqili za qari tavonga,
ria qari uke za qari tavatoa mule, beto ria
na golabadi qari tekua na nongoro leana.
23 Qari tamana ria qarike tatupe taleniziu
ara, muguni,>> za gua i Jisu.
24 Pa ligudi qari mule keni ria na sepele
ti Jone, za podalai vavakatoni i Jisu tadiria
na minete tinoni za na veveina i Jone. Za
paranga aza, <<Totonai gamu lao pa qega ko
gamu dogoria i Jone gamu gua za gamu, za
na za gamu lao dogoria gamu gua? Maka
tinoni za malemalei vei na equru buruburu
za jou vakanokanokia na gava? Dai ke!
25 Ko na za tu za gamu nyorogua lao do-
goria gamu? Maka tinoni za pokopokodi
na poko batabata leadi? Dai, ria na tinoni
qari pokopoko valeana vei zara za qarike
suvesuvere pa qega, goto qari kole gu su-
vesuvere valeanadia pa ruma tadiria na
bangara!
26 Ego ko na za zozoto za vei gamu ny-
orogua lao dogoria gamu? Maka tinoni ko-
rokorotai? E, zozoto na tinoni korokorotai
tugu aza, ko za poreveveina joladi ria na
tinoni korokorotai aza.
27 Ani za pojai na Kutikuti Tabuna na
veveina aza, ari za gua vei,
<Dogoro! Ara qa garunu laoni pa moemu ao
za na qua tinoni pogozo nongoro.
Aza za mina vatana momoea za na zona
tamu,> za gua.
28 Ma poja valeadigamu ara za gamu: ke-
pore za maka tinoni za podo lame pa kasia
guguzu ani bi poreveveina jolani i Jone, ba
aza tu za kepore veveina jola pa binangara
tana Tamaza za poreveveina jolani i Jone,>>
za gua i Jisu.
29 Ko tonai qari nongoria i Jone nari za ria
doru tinoni beto ko ria na tinoni tekuteku
takisi qari vazozotoa za na Tamaza za tuvizi
qari gua, ko qari tapaputaisodia tana.
30 Goto ria na Parese beto ria qari
varivagigalaini na Vavanau za qarike
tavaraguani za aza vei za nyoroguani na
Tamaza ko bari roitini, ko qari daidia
tapaputaiso ti Jone.
31 Ko za paranga i Jisu, <<Ego, ko na za
mana vavapodekedi ara ria na zazae tinoni
pa rane pa ngenari? Ae tinoni veveidi ria?
32 Ria na zazae tinoni pa rane pa ngenari
za qari varitoto vei tugu ria na koburu qari
kole nyumu leleodia pa ia makemaketina.
Ko qari kole varivarikuku karovo, ari qari
gua vei,
<Gami mikedi gami ria na kera varielava,
ba gamu gamuke peka tu.
Gami keradi gami ria na kera uke,
ba gamuke lukana romaroma tu za
gamu!> qari gua.
33 Totonai za lame i Jone Paputaiso za madi
ko zake tekuteku beto ko zake buku vaini
aza, nari ari gamu gua vei za gamu, <Za
kolea na tomete ikikerena zana! > gamu-
guni.
34 Ego totonai za lame mule za na Tuna na
Tinoni ko za tekuteku beto za buku aza,
nari za ari mule gamuguni vei, <Dogoro!
Na ngoja mota beto na tinoni bukubukuna
zana, beto na baere tadiria na tinoni
tekuteku takisi beto ria na tinoni seladi
zana!> gamu gua mutugu.
35 Ba na tavagigala tana Tamaza za ulule gu
pa roiti uana tadiria na tinoni qari tutia,>>
za gua i Jisu.

I Jisu za Tasoru lao pa Ruma ti Saimone na Parese

36 Ego za beto gu za vei zara beto za sorua
maka Parese i Jisu ko mi lao tekuteku tavitia
pa nana ruma za gua. Ko za lao tugu pa
ruma tana i Jisu, ko za kole tekuteku tavitia
aza.
37 Ego ko na suverena tugu pa guguzu
aza za maka reko za toani na toa selana.
Tonai za nongoroni aza i Jisu za korapa
tekuteku pa ruma tana Parese za pogozia
aza za maka jaqi alabasita za pugelia na
lumu omanga lea.

7:27 Malakai 3.1; Votu 23.20.

38 Za pogozo lao turu lukalukana pa
liguna i Jisu tata pa nenena, beto za vaoni
taridi na kolo matana aza za kori nenena i
Jisu, beto za puqa vapidilidi na vurunguna.
Beto za aoria za na nenena i Jisu, beto za
vuva taridi na nenena i Jisu za na lumu
omanga lea.
39 Totonai za batia na Parese za vei aza
zara, za ari za gua golomo makana, <<Bi
vei maka tinoni korokorotai zozoto za na
bangara ani, za bi tori gilagilainana tu ae
reko veveina za za korapa ulia aza zana ura
na reko selana zana!>> za gua.
40 Nari za paranga lao i Jisu tana, <<Sai-
mone! Ara qa nyorogua pojanigo maka
zava,>> za guni.
<<Ego tu ao Tinoni varivagigalai, mu po-
jai tu,>> za gua i Saimone.
41 Nari za parangia i Jisu aza, ari za
guni vei, <<Koledia za kori tinoni poredia
lipulipu tana maka tinoni kolenana poata.
Maka ari kori za ka lima gogoto poata siliva,
goto maka za ka limangavuluputa.
42 Ba ari kori doru za qarike boka vaukea
na dia lipulipu ko za taleozodi gu na tinoni
kolenana poata ari kori beto za anyu paledi
gu za na dia lipulipu. Ego ko ae ari kori ari
za qu roquroqua ao za pala mina roquroqu
vitivitigia za na tinoni kolenana poata?>> za
gua i Jisu.
43 Nari za oe lao i Saimone, ari za gua vei,
<<Pana roverove taqu za aza za lavata jola
na nana lipulipu ba za taleozoni na tinoni
kolenana poata,>> za gua.
<<Qu zotomua tugu ao,>> za gua i Jisu.
44 Beto za balinga mule za tana reko, ko
za paranga laoa i Saimone, <<Qu batiamua
za na reko ani? Qu soruziu ara ao, ba
totonai qa luge lame pa mua ruma ara, za
quke vaniziu na pie ao ko ba loqaria na
nenequ. Goto na reko ani za za vatubuluni
na kolo matana za kori nenequ beto za puqa
vapidilidi na vurunguna.
45 Ao za quke ao vakamuziu ara, goto na
reko ani za totonai vei qa kamu ara pani za
oqoro beto aoria na nenequ.
46 Ao za quke lumuni na oela olive na
batuqu tonai qu vakamuziu, goto aza za
vuva tataridi na lumu omanga lea pore
vaina za na nenequ.
47 Ko ara ari ma poja veinigo ao Saimone:
ria na sela tana qari kubo jola za qari tori
taleozo beto tu, ko na nana roquroqu za
roiti votuni aza taqu za uleni za za tori
taleozo tu aza. Ba aza zake kubo nana sela
za taleozo za nake lavatana tugu za nana
roquroqu za roiti votuni,>> za gua i Jisu.
48 Beto ari za guni vei i Jisu za na reko,
<<Qari tori taleozo tu ria na mua sela,>> za
guni.
49 Totonai qari nongoria ria na tinoni
qari somana tekuteku pa tevolo za paranga
vei zara aza za qari kole qumiqumi golo-
golomo, ari qari gua vei, <<Ae na tinoni
veveina ani ko na sela ba za taleozodi?>>
qari gua.
50 Beto ari za guni vei i Jisu za na reko,
<<Na mua rangerange za tori alogo tu. Mu
lao pa bule,>> za guni.

8

Ria na Reko qari Turia i Jisu

1 Ego za jola gu za vei zara za rerege
taraeni i Jisu pa guguzu lavalavata beto na
pekipekidi za na nongoro leana na veveina
na binangara tana Tamaza. Ko ari ka
manogori nana sepele ba qari tutia tugu
aza,
2 beto ko vei tugu ria kaki reko za iju
paledi na tomete ikikeredi pa dia toa aza
beto za salanaria tugu kaki dia vagauru. I
Mere na koko veina pa guguzu Magadalene
za maka, aza perangaina qari kolea mae ka
vitu tomete ikikeredi ba za iju paledi tugu i
Jisu.
3 Goto i Joana za maka, na maqotana i
Kuza na nabulu ti Herodi; maka i Susana,
beto ko kubo mule ria na reko. Ko ria ari
za qari varoitiria na dia izizongo ko qari
tokatokani i Jisu beto ria na nana sepele.

Na Vavakato Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.1-9; Maka 4.1-9)

4 Ego ria na tinoni pa okokoto guguzu za
qarike koroto kamukamu ti Jisu. Ko totonai
za varikamu lame tana za maka minete
tinoni lavata, za pojai aza za na vavakato
vavapada ani:
5 <<Kolenana za maka tinoni umuma za
keni vavuvuzuria na kiko pa nana inuma.
Ko totonai za kole iparadi na kiko aza nari
za kaki za qari lotu lao pa lodaka zona ko
qari teteria na tinoni, beto ko qari tatava
kamu tobiki betoriagedi na manugu.
6 Kaki za qari lotu lao pa pezo patupatuna,
ko tonai qari pidoko zae za qari malei uke-
dia ura za pidili kepore piena za na pezo pa
ia aza.
7 Kaki kiko mule za qari lotu lao pa
gazogazoro varivarioka, ko qari toa tavi-
tiria tugu na gazoro varivarioka, beto ko za
pilu vaukeria aza.
8 Goto kaki kiko za qari lotu lao pa
pezo leana, ko qari toa valeana beto qari
vua valeana ko za vunguvungu gogoto na
vuana,>> za gua i Jisu.
Pa liguna aza za ari za paranga viva
veidi, <<Na tinoni za pore talinga non-
gonongorona za mi vainongoro valeana,>>
za gua i Jisu.

Na Ginuana za Varivagigalaidi na
Vavakato Vavapada i Jisu
(Matiu 13.10-17; Maka 4.10-12)

9 Ego qari lao nanazia ria na nana sepele
na za ginuana za na vavakato vavapada ani,
10 nari ari za gudi vei, <<Gamu gamu tori
taiani tu za na gigalai golomona na veveina
na binangara tana Tamaza, goto ria na goto
tinoni za qari tavagigalai pa vavakato vava-
pada ria, ko
mari dogodogorodia,
ba marike batia;
mari nongononggorodia,
ba marike vakaberia,>>
za gua i Jisu.

Na Vakaberena na Vavakato Vava-
padana na Kiko
(Matiu 13.18-23; Maka 4.13-20)

11 <<Ego na ginuana na vavakato vava-
pada ani za ari za vei: na kiko za na paranga
tana Tamaza.
12 Ria na kiko qari lotu lao pa lodaka zona
za ria na tinoni qari nongoriadia tugu na
paranga tana Tamaza, ba za lame na ban-
garadi na tomete ko za teku paleni za na
paranga aza za kole pa bulodi, keta mari
vazozoto ko mari taalo za gua.
13 Ria na kiko qari lotu lao pa pezo patu-
patuna za ria aza tugu qari nongoria na
paranga tana Tamaza nari qari teku vakat-
apia pa qeraqera. Ba zake kori gore va-
mauru vei na bagere, ko qari vazozoto mae
iapeki totozo ba totonai za lame na toketoke
ko za podekeria za qari lotu kenidia.
14 Ria na kiko qari lotu lao pa ia za kolea
na gazoro variokana za ria qari nongoria-
dia tugu na paranga tana Tamaza, ba tonai
qari korapa lalaodia nari na takulangadi na
roquroqudi na izizongo beto na qeraqera
goborodi pa toa kasia guguzu za piluria ko
qarike boka vua vamatua.
15 Goto ria na kiko qari lotu pa pezo leana
za ria na tinoni qari nongoria na paranga
tana Tamaza ko qari kopu valeanani pa
bulodi beto qari turu vangaju ko qari vua
valeana,>> za gua i Jisu.

Na Juke za Opo Taria na Besini
(Maka 4.21-25)

16 <<Kepore za maka tinoni za vatoai na
juke beto za vaopo tarini na besini babi
vaturua pa kauru sape putaputana za na
juke, goto pa nana nyumunyumuna tu za
vanyumuni, ko ria na tinoni mari luge lame
za mari batia na kabere.
17 Doru zakazava qari kole vapae za pala
mari tabata votu, beto doru zakazava qari
kole golomo za mari votu lame pa kabek-
aberena.
18 Ko zara za vei za mu dogoro valeania na
zona gamu vainongoroni na paranga tana
Tamaza. Ura aza na tinoni za izongo vazoku
za pala na motana mule za pala mina taiani.
Goto aza zake izongia maka zava za aza
tu za rove veini za izongia ba mina tateku
vakenini tugu,>> za gua i Jisu.

Na Tinana beto ria na Taina Marene i Jisu
(Matiu 12.46-50; Maka 3.31-35)

19 Ego za lame ti Jisu za na tinana beto
ko ria na boko taina marene, ba qarike
boka kamua aza ura za mota jola na minete
tinoni.
20 Ko maka ria na tinoni za lao pojani i
Jisu, <<Na tinamu beto ria na taimu marene
za rari, qari korapa turu adonigo pa sebe-
sebe. Qari nyorogua dogorigo qari gua,>>
za guni.
21 Ba za oeria i Jisu ria, ari za gudi
vei, <<Ria qari nongoria na paranga tana
Tamaza ko qari vatabea za ria za na tinaqu
beto ko na taiqu marene ara,>> za gudi.

I Jisu za Vabulea na Ranebongi
(Matiu 8.23-27; Maka 4.35-41)

22 Maka rane tonai za zae pa koaka i Jisu
beto ria nana sepele nari ari za gudi vei ria
na nana sepele, <<Aria ko ta karovo lao pa
maka kale karovona na ovuku Qalili,>> za
gudi. Nari za qari toka lao.
23 Totonai qari korapa epepe lalaodia ria
nari za kole ko za putagana i Jisu. Beto za
gore raja pa kolo aza za na gava lavata, ko
za pugelia na kolo za na koaka ko tata bari
dururu.
24 Nari qari lao vaiqolia ria na sepele i
Jisu, ari qari gua vei, <<Qokolo, Qokolo, taqe
tata uke za gita!>> qari guni.
Nari za tatakole i Jisu ko za tokea za na
gava beto na ololobagea, nari qari nogoto
ko za bule emese za na kota.
25 Beto ari za gudi vei i Jisu ria na nana
sepele, <<Kepore na miu rangerange za
gamu?>> za gua.
Nari qari gabara beto qari matagutu ria,
ko qari kole varivariparanga makadi, <<I
zei tu za na tinoni ani? Ko tonai za
parangaria na gava beto na kolo nari qari
nongoria tu!>> qari gua.

I Jisu za Salania Maka Tinoni za Kolea na
Tomete Ikikerena
(Matiu 8.28-34; Maka 5.1-20)

26 Ego pa liguna za vei zara za qari epe
gore paro pa guguzu pa Qerasini pa maka
kalena pa ovuku Qalili.
27 Aza tugu za tete paro i Jisu pa
paroparona pa guguzu aza za gore tugu
za maka tinoni aza za kolea na tomete
ikikeredi ko mi lao gozoria aza za gua. Na
zovai jolana na gadogadona za na tinoni
ani, ko zake suvesuvere pa ruma goto pa
bevi varivarigolomodi tu.
28 Aza tugu za dogoro laoa aza i Jisu za uui,
za lao nyumu sori tungutungu pa moena i
Jisu, ko za kuku velavela vei ari, <<Na za

8:10 Aisea 6.9-10.

qu nyorogua roitini taqu ao Jisu na Tuna na Tamaza ululuna jola? Qa tepago ara ao, muke vakilasaniziu na vitigi!>> za guni.

29 Zara za paranga vei aza, ura perangaina tu za ijua i Jisu za na tomete ikikerena ko mi votu keni tana tinoni aza za guni. Ura kubo totozo za vavavituluni na tinoni ani za na tomete ikikerena. Ko ae tu qari piu veini na seni na limana nenena beto qari kole kopu veini maka tinoni tavalugena pa ruma varipiu, ba za korokoroto paledi tugu za na seni beto za toka keni pale na tomete ikikerena pa qega aza.

30 Za nanaza laoa i Jisu za na tinoni ani, <<I zei na izongomu ao?>> za guni.

Nari ari za gua vei, <<I Zokuvuro,>> za gua, ura qari zoku ria na tomete ikikeredi qari lugea na tinoni ani.

31 Ko qari kole tepa tokatoka i Jisu ria na tomete ikikeredi, ko keta mi garunu laodi pa ia ketakoi mari tavakilasa ria na ongongu ikikeredi qari gua.

32 Ego zake zou pa ia aza za maka godo borogo lavata, qari korapa nyubenyubele ganiganigedi pa maka kalena na kubo. Ko qari tepa tokatokai ria na tomete ikikeredi i Jisu ko mi vamalumuria ko mari lao lugedia tadiria na borogo qari gua. Nari za vamalumuria tugu.

33 Ko qari votu keni tana tinoni ani ria na tomete ikikeredi, ko qari lao lugedia tadiria na borogo. Nari za qari tulai gore na taba za na godo borogo ari ko qari gore tuluzu pa kolo ko qari kuju uke betodia.

34 Ego ria na tinoni qari kopudi na borogo za totonai qari batia za vei zara nari za qari uku. Qari lao vavakato vadi ria pa guguzu beto ria na tinoni pa varilivutaina na guguzu aza.

35 Nari qari votu lao ria na tinoni ko mari dogoria aza na manugu za podo qari gua. Tonai qari kamu ti Jisu za qari batia za na tinoni aza za kolea na tomete ikikerena za tori tasalana tu. Ko za korapa nyumu valeana nana pa kekere nenena i Jisu aza, za tori vazae poko tu, beto za tori tavagigala tu. Ko qari matagutu beto ria na tinoni.

36 Ko ria na tinoni qari batini matadi na manugu za podo beto aza vei beto za tasalana za na tinoni aza, za qari vavakato vadi ria na tinoni qari koni kamu.

37 Nari qari tepai ria na tinoni pa Qerasini i Jisu ko mi iolo rijo pa ia ketakoi qari guni, ura qari matagutu vitivitigini. Nari za qaqiri lao pa koaka i Jisu ko za mule keninana.

38 Ba tonai za oqoro toka i Jisu za lao kole tepa tuti ti Jisu aza na tinoni za koni tasalana ani, ba za garunu mulea i Jisu aza, ari za guni vei,

39 <<Mu mule lao pa mua guguzu, ko mu vavavakatoni aza vei za roiti vanigo na Tamaza,>> za guni. Nari za mule lao za na tinoni ani, ko za velavelani aza tadiria doru pa nana guguzu aza vei za roitini i Jisu tana.

Na Tuna Reko i Jaerasi beto na Reko za Ulia na Poko ti Jisu
(Matiu 9.18-26; Maka 5.21-43)

40 Totonai za gabala mule lao kamu pa maka karovona na kolo i Jisu, za qari adono vakamua ria na tinoni aza. Ura qari kole tugu adonia ria doru tinoni aza.

41 Pana totozo tugu aza za bola kamu gu za na kuta tinoni matamata pa ruma varivarikamuna, na izongona i Jaerasi. Za lao nyumu sori tungutungu pa nenena i Jisu aza, ko za tepa tokatokai ko mi lao pa nana ruma za gua,

42 ura makamakaina tuna reko peki tata manogori aorona za mi uke gu za gua.

Ego totonai za korapa rerege lalaonana i Jisu za qari jupejupe varikaleni ria na minete tinoni aza.

43 Na somanana tugu pa varikamu minete tinoni aza za maka reko za keni gojo na orungu pa tinina ka manogori aoro. Ria doru vei za izongoria za tori gona pale betodi tu pa nyaqodi ria na tinoni varivarisalana, ba kepore maka ria bi boka salania.

44 Ko za somana rerege tuti pa liguna i Jisu aza. Ko aza tugu za lao ulia za na uquna na poko ti Jisu, nari za totonai tugu za nogoto keni za na orungu.

45 Tonai za nanaza i Jisu, <<I zei za uliziu ara?>> za gua aza.

Ba qari oso ria doru, <<Ura! Nake gami! >> qari gua.

Nari ari za gua vei i Pita, <<Qokolo, qu batiamua ao ko na varikamu tinoni za qari jupe varilivutainigo zara!>> za guni.

46 Ba ari za gua vei i Jisu, <<Dai, maka tinoni za uliziu ara, ura qa vagilagilai ara pa tiniqu za za votu taloi taqu za na neqi,>> za gua.

47 Totonai za gilagilai na reko za tori tavotu tu za na roiti za roitini aza za gua, nari za matagutu neqeneqere vitivitigi aza, ko za lao nyumu sori tungutungu pa nenena i Jisu, ko za ule votuni aza ti Jisu pa moedi ria doru tinoni za aza vei beto ko za ulia na poko ti Jisu beto veveina zake oriavo tugu tasalanana aza.

48 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Tuqu, na mua rangerange za tori salanigo tu. Mu lao pa bule,>> za gua aza.

49 Totonai tugu za korapa paranga vei zara i Jisu nari za bola kamu gu za maka tinoni pogozo nongoro, na koko lame veina pa ruma ti Jaerasi na tinoni matamata pa ruma varivarikamuna, ko ari za gua vei, <<Za tori uke tu za na tumu reko. Keta

vapavu lame goboria na tinoni varivagigalai,>> za guni i Jaerasi.

50 Ba tonai za nongoria i Jisu za na vavakato tana tinoni pogozo nongoro, nari ari za guni vei i Jaerasi, <<Muke matagutu. Mu vazozoto gu beto pala mina leana gu za na tumu,>> za guni.

51 Totonai za lao kamu aza pa ruma ti Jaerasi, za zake vamalumuria aza ko mari luge tavitia ria na tinoni, goto ari Pita, i Jone, i Jekopi, beto ko ari kori tinana na tamana gu na reko.

52 Ria doru tinoni za qari korapa romaroma qari lukana takulangania na koburu za uke. Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Muke lukana! Zake uke za na koburu zana, za korapa putagana gu,>> za gua aza.

53 Tonai za paranga vei zara aza nari za qari aauni ria doru aza, ura qari gilagila valeaniadia za tori uke tu za na koburu reko.

54 Ba za arua i Jisu za na limana na koburu beto za paranga, <<Ngore, mu tatakole! >> za guni.

55 Nari za toa mule ko zake oriavo tugu tatakolena za na koburu ko za garunuria i Jisu ria ko mari vani na ganigani ko mi tekuteku za gua.

56 Ko qari gabara vitivitigi ari kori na tamana beto na tinana, ba za paranga vabalauria i Jisu ria ko marike vavavakatoni pa tinoni aza vei na roiti za taroiti.

9

I Jisu za Garunuria ari ka Manogori Sepele

(Matiu 10.5-15; Maka 6.7-13)

1 Ego za kuku varikamudi i Jisu ari ka manogori sepele, ko za vadi na neqi ko mari ijiju pale tomete ikikeredi beto mari salanaria ria za vairia na mo za gua.

2 Beto za garunuria tugu vei ria ko mari taraeni na binangara tana Tamaza, beto mari salanaria ria qari mo za gudi.

3 Beto ari za gudi vei, <<Munake pogozia maka za pa miu rerege lao, munake pogozo kolu opopatana, na mane, na besa, na poata beto ko munake pogozo vakori soti.

4 Ketakoi mari tavaragua vatogagamu ko mari vasuveregamu za muna suvere gu pa ruma aza, tinganai muna taloi keni pa guguzu aza.

5 Ketakoi marike tavaragua vatogagamu ria na tinoni za muna turu loi pale za na guguzu aza. Tonai muna taloi keni za muna tavuzu paledi za na kavuruna na pezo pa guguzu aza qari ramata pa nenemiu. Ko aza za na vinagilagilana pala mina vakilasaria na Tamaza ria,>> za gua aza.

6 Ego ko qari taloi keni ria na sepele, ko qari rerege lao pa doru gugugguzu, qari taraeni na nongoro leana beto qari salanaria ria qari mo pa doru kota qari lao vei.

Na Rura ti Herodi

(Matiu 14.1-12; Maka 6.14-29)

7 Ego totonai za nongoroni i Herodi, na bangara pa Qalili, ria doru zakazava za roitidi i Jisu, za rura betonana aza. Ura qari pojani ria kaki tinoni za i Jone Paputaiso za tori toa mule tu qari gua.

8 Ria kaki mule za qari paranga za i Elaija za tori bola tu qari gua, goto kaki ria za qari paranga za maka ria na tinoni korokorotai pa moa za tori toa mule tu qari gua.

9 Ari za gua vei i Herodi, <<I Jone za qa tori kujuku pale tu na batuna ara. Goto i zei za na tinoni aza za roitidi doru ginugua qa nongorodi ari? >> za gua aza. Ko za nyoroguani aza ko bi batia i Jisu za gua.

I Jisu za Vatekutekuria ari ka Lima Vuro Tinoni

(Matiu 14.13-21; Maka 6.30-44; Jone 6.1-14)

10 Ego tonai qari mule kamu ria na tinoni tagarunudi za qari vavakato vani i Jisu doru zakazava qari roitidi. Nari za tokaria aza ria ko qari lao pa maka ia kaloina pa maka guguzu na izongona pa Betiseda.

11 Ba totonai qari gilagilai ria na minete tinoni za ketakoi za lao vei, za qari tuti laoia ria i Jisu. Nari za vakamu valeanaria tugu aza ria, za taraeni tugu aza tadiria za na veveina na binangara tana Tamaza, beto ko za salanaria tugu ria qari mo ko qari nyorogua tasalana.

12 Ego totonai za podalai gore za na veluvelu, za qari lao tana ari ka manogori sepele ko ari qari guni vei, <<Mu garunu vakeniria pa guguzu lavalavata beto pekipekidi pa vailivutaina ria na tinoni, ko mari boka nyaqogedi ganigani beto mari nyaqoa ketakoi mari puta. Ura na ia taqe korapa suveria ani za na qega ko za kepore maka zavana,>> qari gua.

13 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Gamu gu za mu iadi na tekutekuna!>> za gua.

Nari ari qari gua vei, <<Kepore mutugu za maka za babi vagaroa goto aza tugu ka lima bereti beto kori igana moqamoqazadi gu za qari kole ari! Ko ae vei? Qu nyoroguadigami ao ko mami lao vai vadi na ganigani gami ria na minete tinoni lavata ari?>> qari gua.

14 (Ura za pada vei ka lima vuro za na ngutidi ria na marene gu.)

Nari ari za gudi vei i Jisu ria na nana sepele, <<Mu vanyumu okoto bokobokoria ria na tinoni padapada vei ka limangavulu pa maka pukuna,>> za gua.

15 Ego ko tonai qari beto vanyumu betoria ria na sepele ria na tinoni,

16 za tekuria i Jisu za ka lima bereti beto
kori igana, ko za enga zae pa noka ko za
manadi, beto za kipakiparia, beto za vadi
ria na nana sepele, ko ria qari iaria ria na
minete tinoni.
17 Ko qari tekuteku ko qari pote beto ria
doru, beto za qari buti kura vapugeledi na
kipakipa ganigani kole joladi ria na sepele
za ka manogori topa lavatadi.

I Pita za Ule Votuni na Veveina i Jisu
(Matiu 16.13-19; Maka 8.27-29)

18 Ego maka rane totonai za korapa var-
avara makana i Jisu, za qari lame varika-
muni ria na nana sepele. Nari za nanazaria
i Jisu ria, <<I zei qari guniziu ria na minete
tinoni ara?>> za gudi.
19 Nari qari oea ari qari guni vei, <<I Jone
Paputaiso ao qari gua, goto kaki za i Elaija
ao qari gua, goto kaki mutu za maka ria na
tinoni korokorotai pa moa ao qari gua,>>
qari gua ria na sepele.
20 Nari za nanazaria mule aza ria, <<Goto
gamu za i zei gamuguniziu ara?>> za gudi.
Nari za oea i Pita aza, ari za guni vei,
<<Ao tugu za na Karisito tamijatana tana
Tamaza!>> za guni.

I Jisu za Vavakatoni na nana Uke beto na Turumule
(Matiu 16.20-28)

21 Beto za naquria beto za paranga
vaneqineqidi i Jisu ria na nana sepele ko
marike tori vavakatoni tu tadiria na tinoni
za na veveina aza za na Karisito za gudi.
22 Ko za pojadi mutugu ria, <<Na Tuna na
Tinoni za pala mina gozororia zoku vitigi,
beto mari kilu pale ria na tinoni matamata,
na kuta iama beto ko ria qari varivagi-
galaini na Vavanau. Pala mina tavauke aza
ba pa rane vinaue za mina tavatoa mule,>>
za gua.
23 Beto za paranga laoria ria doru aza,
<<Na tinoni za nyorogua tutiziu ara za mi
kilu pale tu za nana toa makana, ko mi
pogozia na nana korosi doru rane ko mi
tutiziu ara.
24 Ura na tinoni za nyorogua kopu
vasareni nana toa makana za pala mina
saivia tugu za nana toa. Goto na tinoni zake
rabekeni nana toa pa nana tutiqu ara za aza
za mina aloa nana toa.
25 Ura na za mina boka vagavoria na
tinoni bi gona pale na nana toa ko bi izongia
na kasia guguzu doruna? Bi julingai tu!
26 Na tinoni za keaniziu ara beto na qua
paranga za na Tuna na Tinoni ba mina
keani tugu aza totonai mina lame aza pa
nana neqi lavata, pa neqi tana Tamaza beto
tadiria na mateana tabuna.
27 Ma poja zozotodigamu ara za gamu:
kaki gamu gamu korapa suvere ari za mari
oqoro uke tinganai mari batia na binangara
tana Tamaza,>> za gua i Jisu.

Za Dogoro Goto na Tinina i Jisu
(Matiu 17.1-8; Maka 9.2-8)

28 Ego pa liguna za pojaria aza za na za-
kazava ari ko pa vinavesu rane, za tokaria
aza ari Pita, i Jone, beto i Jekopi ko qari zae
pa kubo ko za kole varavara.
29 Ko totonai za korapa varavara aza, nari
za dogoro goto za na izumatana beto na
nana poko za keka valavalaka.
30 Beto ani! Kori tinoni ari Mosese i Elaija
31 qari bola votu pa leo kabere noka ko
qari kole paraparangia i Jisu ko qari kole
vavavakatoni ari kori ti Jisu za na zona vei
beto mina taloi aza za tata pala mina gore
votu pa Jerusalema.
32 I Pita beto ari kori sepele tavitina za tori
ngaoloria tu na nyoroputa, ba qari iqolo ria
ko qari batia za na tinina i Jisu za kabere
beto ko vei tugu ari kori tinoni qari turu
tavitia aza.
33 Ego ko totonai qari korapa iolo taloi ti
Jisu qari gua ari kori, za paranga lao ti Jisu i
Pita, <<Qokolo, za leana jola za gami suvere
pani gami! Ko mami roitini kue aqaqo ropi,
ko maka tamu, maka ti Mosese beto maka
ti Elaija, uve? >> za gua. Ba zake gilagila
valeania i Pita za na manugu za korapa
pojai aza.
34 Totonai za korapa tugu paranga vei
zara i Pita za lame gu za maka lei ko za
amu vapaeria ria doru, ko qari matagutu
ria na sepele totonai qari luge zae pa lei ari
Mosese i Elaija.
35 Beto maka mamalaingi za votu lame
vei pa lei, ari za gua vei, <<Ani za na Tuqu
aza qa mijatia ara. Mu nongoria aza!>> za
gua.
36 Totonai za nogoto na mamalaingi, za
i Jisu gu makana za suvere jola. Qarike
izongo vavavakatoni tugu ari ka viza sepele
ari tadiria tinoni veveidi ria doru ginugua
qari batiria ari.

I Jisu za Salania Maka Koburu Marene za Kolea na Tomete Ikikerena
(Matiu 17.14-18; Maka 9.14-27)

37 Ego ko za rane na kota za taloi mule
gore koko pa kubo i Jisu beto ari kue sepele,
za maka minete tinoni lavata za gore gozo-
ria i Jisu.
38 Ko maka tinoni pa varikamu tinoni aza
za kuku velavela, ari za gua vei, <<Tinoni
varivagigalai! Qa tepa vitivitigigo ara ao ko
mu lame mae dogoria na tuqu marene, ura
aza tugu maka tuqu makamakaina aza.
39 Za lugea na tomete ikikerena, ko lao vei
za kamua za kukuku vasiboro, beto za go-
nagona pedalani pa pezo ko za dadao tu na
ngujuna. Ko za aru vavitivitigi paleni mae
tu beto za taloi tana za na tomete ikikerena.

40 Qa tori pojadi tugu ria na mua sepele
ko mari iju paleni za na tomete ikikerena qa
gudi, ba qarike bokai,>> za gua.
41 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni
vei, <<Koi, na zazae tinoni kepore miu
rangerange beto na ikikeremiu za gamu!
Ae tu mina koi vei zovaina za mana suvere
tavitigamu beto mana tapatianadigamu
ara? Ao mu toka lameni taqu za na tumu
zana!>> za gua.
42 Ego ko totonai za korapa rerege lao
za na koburu, za vakamu vaikikeria mule,
ko za gona pedalani na tomete ikikerena
pa pezo ko za neqeneqere beto za garata
tu. Ba za lao i Jisu ko za iju paleni za
na tomete ikikerena, ko za salania za na
koburu marene, beto za vamule lao vani na
tamana.
43 Ko qari gabara betoni ria doru tinoni za
na neqi lavata tana Tamaza.

I Jisu za Poja Ligua na Veveina na nana Uke
(Matiu 17.22-23; Maka 9.30-32)

Totonai qari korapa gabarani ria na
tinoni za na veveidi doru zakazava za
roitidi i Jisu, nari za ari za gudi vei ria na
nana sepele,
44 <<Gamu mu nongoro vakoititiria ria na
paranga mana ule vadigamu ari. Na Tuna
na Tinoni za pala mina tavakarovo lao pa
limadi ria na tinoni,>> za gua.
45 Ba qarike vakaberia ria na sepele za
na ginuana na paranga za pojai aza. Za
tavapae tadiria za na ginuana, ko qarike
gilagilai, beto ko makadi ba qari pangaga
nanazani za na ginuana na paranga za pojai
aza.

I Zei za na Poreveveina Jola?
(Matiu 18.1-5; Maka 9.33-37)

46 Ego maka varitoke na veveina i zei za
na poreveveina jola qari gua za poraka votu
pa varikorapaidi ria na sepele.
47 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu za aza
qari roquroqu vei pa bulodi ria, ko za aru
tekua aza za maka koburu peki ko za vatu-
rua pa kekerena,
48 beto ari za gudi vei ria, <<Na tinoni
za vakamu valeania pa izongoqu ara za
maka ria na koburu vevei ani, za vakamu
valeanaziu tugu aza ara. Beto na tinoni za
vakamu valeanaziu ara za vakamu valea-
nia tugu aza aza za garunuziu ara. Ura aza
za kepore veveina joladigamu gamu doru
za aza tugu za poreveveina jola,>> za gua i
Jisu.

Ria Qarike Rajagamu za qari kole vei pa miu Kalena
(Maka 9.38-40)

49 Beto za oe i Jone, ari za gua vei,
<<Qokolo, maka tinoni za gami batia gami
za ijiju pale tomete ikikeredi pa izongomu
ao, ko gami pojani gami aza ko mi nogoto
gamiguni, ura zake somana tavitigami gami
pa tutimu ao aza,>> za guni.
50 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Muke
vanogotia! Ura na tinoni zake kanagamu za
kole vei pa miu kalena,>> za gua.

Maka Guguzu Sameria zake Nyorogua Vakamua i Jisu

51 Ego totonai za adanga lame na totozo
beto mina mule zae pa noka i Jisu, nari za
vanyumu valeania za nana roquroqu ko mi
zae pa Jerusalema za gua.
52 Za garunu momoe laodi aza ria kaki
nana tinoni pogozo nongoro ko qari lao pa
maka guguzu pa Sameria ko mari vatana
momoe vani za ketakoi mari vajola bongi
tonai mari kamu ketakoi za gua.
53 Ba qari daidia vakamua ria pa guguzu
aza aza, ura qari gilagilaidia ria za pa
Jerusalema tu za korapa gore vei aza qari
gua.
54 Totonai qari nongoria ari kori nana
sepele, na izongodi ari Jekopi i Jone, za vei
zara za ari qari gua vei ari kori, <<Bangara,
vei leana muna gua ao, za mu kuku vagore
lageria na iku pa noka ko mi vurungu beto
paledi ria na tinoni ketakoi!>> qari guni.
55 Ba za balinga i Jisu ko za tokeria ari
kori.
56 Beto za rerege jola laonana pa maka
goto guguzu i Jisu beto ko ria na nana se-
pele.

Ria Qari Nyorogua Tutia i Jisu ba Qari Rabeke
(Matiu 8.19-22)

57 Totonai qari korapa rerege lalaodia pa
zona za lame za maka tinoni ko za parangia
i Jisu, ari za gua vei, <<Ara mana tutigo doru
kota muna lao vei ao,>> za guni.
58 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ria
na pokese za kolenana na dia baongo, beto
ria na manugu tatava za kolenana na dia
vorivori, goto na Tuna na Tinoni za kepore
na nana ia mina kole minyere,>> za guni.
59 Beto ari za guni vei aza za maka goto
tinoni, <<Ao mu lame tutiziu ara,>> za guni.
Ba ari za gua vei za na tinoni aza, <<Ban-
gara, mu vamalumuziu ko ma mule golo-
mia mae na tamaqu,>> za gua.
60 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Mu
loiria ria na ukedi ko mari varigolomo
makadii. Goto ao za mu lao ko mu taraeni
na binangara tana Tamaza,>> za guni i Jisu
aza.
61 Beto za ari mutugu za gua vei za maka
goto tinoni, <<Bangara, ara za mana tutigo
ao. Ba mu vamalumuziu mae ko ma mule
lao loloiria ria pa qua tatamana,>> za guni.
62 Ba ari za guni vei i Jisu za na tinoni
aza, <<Na tinoni za tori aru tamana tu

pa geligelini pezo taragatana beto za balibalilanga za zake pada pa binangara tana Tamaza aza,>> za gua i Jisu.

10

I Jisu za Garunuria ari ka Vitungavulu Kori Tinoni

1 Ego pa liguna za vei ari za mijataria mule i Jisu ari ka vitungavulu kori tinoni, ko za garunu vakeniria, korikori tinoni pa maka reregena, ko mari lao momoe pa guguzu beto pa ia ketakoi mina laoria aza za gudi.

2 Ko za pojadi i Jisu ria, <<Za matua nyanyalu za na vuvua, ba ria na tinoni ababu za qari vizaviza gu. Ko mu varavara lao tana aza za bangarani na vuvua, ko mi garunu laodi na tinoni roiti ko mari ababu pa nana inuma.

3 Mu lao za gamu! Dogoro! Qa garunu lao veidigamu na tudi na sipi pa varikorapaidi ria na vulupu pirudi ara za gamu.

4 Muke pogozo vakori kurakurani poatana, babi na mane, na sadolo, beto muke vavakato vajola goboro totozo tadiria na tinoni muna gozoro qeraqeradi pa zona.

5 Tonai muna luge za gamu pa maka ruma, za momoe ari muna paranga vei, <Na bule beto na mana tana Tamaza mi somana tadigamu pa ruma ani!> muna gua.

6 Vei mina korapa suverenana pa ruma aza za maka tinoni bulebule nari za mi kole tana za na mana gamu tepa vani. Goto vei minake pore za maka tinoni bulebule za pala mina mule gu tadigamu za na mana aza.

7 Ko aza tugu pa ruma qari vatogagamu za muna suvere, ko muna tekuria beto muna bukuria ria vei mari kaqamadigamu ria, ura na tinoni roiti za pada tugu mina tekua na tabarana. Munake leko varikarovai ruma tinganai muna taloi keni pa guguzu aza.

8 Totonai muna lao kamu za gamu pa maka guguzu ko mari vakamu valeanagamu, za muna tekuria tugu ria na ganigani qari vatana vadigamu,

9 muna salanaria ria qari mo pa guguzu aza, beto ari muna poja veidi, <Na binangara tana Tamaza za mi togagamu za gua,> muna gudi.

10 Goto totonai muna lao kamu za gamu pa maka guguzu ba barike vakamugamu, nari za muna rerege votu lao pa zona, ko ari muna gua vei,

11 <Za kamu tu pa kavuruna na pezona na miu guguzu qari ramata pa nenemami ba gami tavuzu paledi tugu. Ba muna roquroqua gamu za na binangara tana Tamaza za mi toga gu za gua!> muna gudi.

12 Ma poja valeadigamu ara za gamu: na vinakilasa mina gozoria na guguzu aza pa rane varituti za mina lavata jolani aza vei qari gozoria ria pa guguzu Sodomo,>> za gua i Jisu.

Ria na Guguzu Qari Daidia Gabala (Matiu 11.20-24)

13 <<Mu takulangagemiu tu za gamu pa Korazini! Mu takulangagemiu tu za gamu pa Betiseda! Ura vei bi taroiti tadiria na tinoni karovodi pa Turosi beto pa Sidoni ria na roiti varivagabaradi qari taroiti tadigamu koviria, za pa moa tu bari gabala ko bari nyumu ora bilubiludi na kau beto bari pokodi na poko tarikarikatadi ria!

14 Ba gamuke gabala za gamu ko na vinakilasa muna gozoria gamu pa rane varituti za mina lavata jolani aza vei mari gozoria ria pa Turosi beto pa Sidoni.

15 Goto gamu ka viza pa Kepaniami! Gamu rovea za gamu na poreveveimiu ko pala muna taovulu zae pa noka vavagalo gamu gua? Ba dai! Pala muna tagona gore pa kauruna na kasia guguzu!>> za gua i Jisu.

16 <<Na tinoni za nongorogamu gamu za nongoroziu tugu ara, beto na tinoni za kilu paledigamu gamu za kilu paleniziu tugu ara. Ko na tinoni za kilu paleniziu ara za kilu paleni tugu za na Tamaza aza za garunuziu ara,>> za gua i Jisu.

Qari Mule Kamu ari ka Vitungavulu Kori

17 Ego ko qari mule kamu ari ka vitungavulu kori qari tagarunu vakeni, ko qari qeraqera jola, ko ari qari gua vei, <<Bangara, ria na tomete ikikeredi tu ba qari nongorogami tugu totonai gami iju paledi gami pa izongomu ao!>> qari guni.

18 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Qa tori batia tu ara i Setani, za vei na kapi za lotu lagere koko pa noka.

19 Dogoro! Qa tori vadigamu tu ara za na neqi, ko muna boka teteria gu gamu ria na dole beto na mede, beto muna vakilasa paledi tugu gamu ria doru neqi tana kana i Setani, ko kepore za maka zava mina apulugamu.

20 Ba muke qerani gu gamu za na veveina ria na tomete ikikeredi qari nongorogamu, goto aza tu muna qerani gamu za na veveina na izongomiu qari tori takuti tu pa noka,>> za gua i Jisu.

Za Qeraqera i Jisu (Matiu 11.25-27; 13.16-17)

21 Ego ko pa totozo aza za vapugeleni qeraqera na Ongu Tabuna i Jisu, ko ari za gua vei, <<Tamaqu, ao na bangarana na oka beto na pezo! Qa paranga leana lao tamu ara, ura qu tori vabatidi tu ao ria na tinoni qarike boka ria vei qu golomodi ria na tinoni gigigalaidi beto na tinoni koridi.

E, Tamaqu, pa mua roquroqu tugu ao za taroiti vei aza.

22 Doru neqi beto na gigalai za tori vaniziu tu ara. Ko kepore za maka tinoni za gilagilai na Tuna goto na Tamana gu; beto kepore za maka tinoni za gilagilai na Tamana goto na Tuna gu beto ko ria gu za mijataria na Tuna ko mi vabatidi za gua,>> za gua i Jisu.

23 Ego tonai qari suvere makadi nari za balinga lao tadiria na nana sepele i Jisu, ko ari za gudi vei ria, <<Gamu tamana za gamu ko gamu batiria ria na zakazava gamu dogororia koviria!

24 Ura ma pojadigamu ara za gamu: kubo ria na tinoni korokorotai beto na bangara pa moa qari nyorogua vitivitigi dogororia na nongororia ria vei gamu batiria na nongororia gamu ari, ba qarike boka,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni Sameria Leana

25 Ego maka tinoni gigigalai pa Vavanau za turu lao nyorogua podekia i Jisu, ko za paranga aza, <<Tinoni varivagigalai, na za za mana roitini ara beto mana teku izongia za na toa jola?>> za gua.

26 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Na za za takuti pa Vavanau? Na za za qu tiroa ao ketakoi?>> za guni.

27 Nari za oea na tinoni ani aza, ari za guni vei, <<Mu roquroqua na Bangara na mua Tamaza pa doruna bulomu, pa doruna mua toa, pa doruna mua neqi beto pa doruna mua roquroqu; beto mu roquroqua na tavitimu makamu aza vei qu roquroqu mule veinigo makamu za gua,>> za gua za na tinoni nari.

28 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Na tuvizina za na oe tamu. Ko mu roiti vei gu aza beto za pala muna toa,>> za guni.

29 Ba za nyorogua tadogoro vei na nana nanaza za na tuvizina za gua za na tinoni ani, ko za maka nanaza laoa mule i Jisu, <<I zei za na tavitiqu ara?>> za gua.

30 Nari za vataqolia i Jisu za na nanaza tana, ari za gua vei, <<Kolenana za maka tinoni za taloi pa Jerusalema ko za rerege gore pa Jeriko. Pana korapana na nana rerege gore aza za qari raja vasiboria na tinoni raja ikikodi pa zona aza, qari ragata vagorea na nana poko beto qari ikoa nana poata, beto za qari maja vapalepalekia, beto qari loi vakole pale na tata ukena, beto za qari kenidia.

31 Pana totozo tugu aza za gore vei ketakoi za maka iama, ko totonai za batia na tinoni za tavapalepaleka za rerege paja keninana pa maka kale zona aza.

32 Beto na zona mutugu aza za tokai gore za maka tinoni na butubutu Livai. Tonai za gore kamua za na ia ketakoi za korapa kole za na tinoni za tavapalepaleka ko za batia, nari za rerege paja keninana pa maka kale zona mutugu.

33 Beto maka tinoni Sameria za rerege gore vei tugu ketakoi, za lao kamua za ketakoi za kole na tinoni palepalekana. Totonai za batia za roquroqu vitivitigia ko za nyorogua tokani.

34 Ko za lao aza ko za vuva valaoni oela beto na vaini ko za piuria za na palekana. Beto za ovulu surana vaakea pa pokotona na nana dongiki, ko za tokai ko za lao vakolea pa maka ruma ketakoi qari suvesuvere minyere ria na tinoni rerege, ko za kopuni ketakoi.

35 Ego ko za rane na kota, za tekua aza za kori poata siliva ko za vani za na tinoni za kopuni na ruma, beto ari za poja veini, <Muna kopuni za na tinoni ani, uve? Beto vei kolenana mule za kaki za muna gona paledi ao pa kopuna aza, za pala mana soga vanigo ria tonai mana mule lame vei pani,> za guni.

36 Ego, ko pa roverove tamu za i zei ari kue tinoni ari za vei na tavitina za na tinoni qari ngangangulia ria na tinoni raja ikikodi?>> za gua i Jisu.

37 Nari ari za gua vei za na tinoni aza, <<Aza gu na tinoni za roquroqu tokani,>> za gua.

Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ego, ko ao ba mu lao, ko mu roiti vei tugu aza,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Lao pa Ruma tadi Mata i Mere

38 Ego totonai za jokai na nana rerege i Jisu beto ko ria na nana sepele za qari kamua ria za maka guguzu, ko maka reko ketakoi na izongona i Mata za vatogaria pa nana ruma.

39 Na taina reko, na izongona i Mere, za kole nyumu tata pa kekerena i Jisu, ko za kole vainongorodi na varivagigalai ti Jisu.

40 Goto i Mata za kole tadunganadi beto za tapatianadi na zoku vinatana, ko za lao ti Jisu ko ari za guni vei, <<Bangara, ae vei za leana tugu tamu za loi tari vamakainiziu na roiti ninabulu ara na taiqu? Mu pojani ko mi lame tokoniziu,>> za guni.

41 Nari za oea i Jisu aza, <<Mata, Mata! Qu takulangadi beto qu tadunganadi zoku ngavulu zakazava ao!

42 Ba maka gu za pada muna izongia, ko i Mere za mijatia aza na zakazava leleana jola. Ko minake tateku vakenini aza za na zakazava aza,>> za gua i Jisu.

11

I Jisu za Varivagigalaini na Varavara (Matiu 6.9-15; 7.7-11)

10:27 Vavanau 6.5; Iama 19.18.

1 Maka rane za lao varavara pa maka
ia i Jisu. Ko totonai za beto varavara, za
lao za maka ria na nana sepele ko ari za
gua vei, <<Bangara, mu vagigalaidigami na
varavara maka moqaza podeke vei i Jone ba
za vagigalaidi tugu na varavara ria na nana
sepele,>> za gua.
2 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Tonai
muna varavara za ari mu gua vei:
<Tamamami,
Mi tapangaga za na izongomu liosona.
Mu valamea na mua binangara.
3 Doru rane mu vadigami na tekutekuna
mami toani na rane aza.
4 Mu taleozodi ria na mami sela,
ura gami ba gami taleozodi tugu
ria qari roiti lame sela tadigami.
Beto muke valaogami pa toketoke! > mu
gua,>> za gua i Jisu.
5 Beto ari za gudi vei ria na nana sepele,
<<Vei maka gamu za bi lao na korapa bongi
pa ruma tana nana baere, ko ari bi guni vei,
<Qokolo, mu vaniziu mae kue batu bereti,
6 ura maka qua baere za korapa lekoni
maka nana rerege za za koni kamu vasi-
boroziu, ko kepore na gequ ganigani mana
vani!> bi gua.
7 Nari ari bi gua vei za na nana baere pa
leo ruma, <Muke vaduviliziu, za tori pate
tu za na atakamana, ko ara beto ria na qua
koburu ba gami tori puta tu. Maneke boka
tatakole lao vanigo aza vei qu nyoroguani
ao,> bi gua aza.
8 Ba ma pojadigamu ara za gamu: vei
minake tatakole vani tu na bereti aza ura
nana baere leana gu ke bi gua tu aza, ba
pa ginuana keta mi kea taleni za pala mari
pojai ria na tinoni mina gua, nari za pala
mina tatakole gu za na tinoni za tori kole tu
ani ko mina vani gu ria za nyoroguani na
tinoni za tepa zana.
9 Ko za vei za ara ma pojadigamu gamu:
mu tepa ko mi taiadigamu, mu nyaqo ko mu
batia, mu kikia ko mi tarevanga vadigamu.
10 Ura na tinoni za tepa za za tekua tugu,
na tinoni za nyaqo za za batia tugu, beto na
tinoni za kikia za za tarevanga vani tugu.
11 Gamu na tamadi na koburu za vei bi
tepagana igana za maka tumiu, za ae vei
pala muna vani na dole?
12 Babi tepagana toruru aza, za ae vei pala
muna vani na mede?
13 Gamu na tinoni ikikeremiu tu ba gamu
balaumiu vadi tugu na zakazava leadi ria
na tumiu. Ko ae mina koi vei leana jola za
na variia tana Tamamiu pa noka, ura aza
za leana joladi ria na tinoni. Pala na Ongu
Tabuna tu ba mina vadi ria qari tepa lao
tana!>> za gua i Jisu.

I Jisu beto i Beelizebulu
(Matiu 12.22-30; Maka 3.20-27)

14 Ego maka totozo za iju paleni i Jisu za
maka tomete pokapokana tana maka tinoni
ko totonai za votu keni na tomete za podalai
paranga za na tinoni aza. Ko tonai qari
batia za vei aza za qari gabara beto ria doru
tinoni.
15 Ba kaki ria za ari qari gua vei, <<I
Beelizebulu gu, na bangaradi na tomete, za
vani na neqi za boka ijiju paledi na tomete
ikikeredi zana!>> qari gua.
16 Goto kaki ria za qari nyorogua podekia
i Jisu ko qari tepai aza ko mi roitini maka
roiti varivagabarana, ko mari boka vazozo-
toa za na lame veina tugu tana Tamaza aza
qari gua.
17 Ba za tori gilagilarianana tu i Jisu
za na dia roquroqu, ko ari za gudi vei,
<<Na binangara za tapikapikata pa okokoto
pukuna ko qari varivaripera mule makadi
za pala mina tajegara. Beto na tatamana za
pikata muleni ko mari varikana makadi ba
mina tajegara tugu.
18 Ko zara za vei ko vei na binangara ti
Setani za bi okoto tapikapikata ko bari vari-
varipera makadi, za ae mina vei beto mina
boka turu vamauru? Pala minake boka!
Gamu paranga za gamu, <I Beelizebulu gu
za vaniziu na neqi ara za qa boka iju paledi
ara ria na tomete ikikeredi,> gamu gua.
19 Ego, vei bi zozoto tugu za pa neqi ti
Beelizebulu tugu za ba iju paledi na tomete
ikikeredi ara, za pa neqi ti zei za qari ijiju
pale tomete ria na miu sepele makamiu za
gamu? Mina vei zara za ria na miu sepele
makamiu gu ba qari pitugamu za gamu sela
tugu za gamu!
20 Ba ara za pa neqi tu tana Tamaza za qa
iju paledi ria na tomete ikikeredi, ko zara
za vei za kaberena gu za na binangara tana
Tamaza za tori togagamu tu gamu.
21 Tonai za vatana valeanani mae tu na
tinoni neqi ria na nana zakazava varipera
beto za kole kopu valeanani za na nana
ruma, za marike boka tangangulu ria na
nana zakazava.
22 Ba totonai mina kamu mule za maka
goto aza za neqina jolani za na tinoni neqi
ani ko mina raja vakilasia, nari za mina
boka teku vakeni betoni ria doru nana za-
kazava varipera za kole rangerangeria na
tinoni neqi aza ko mina ia varipikataidi ria
doru zakazava tana.
23 Aza zake somana vei taqu za za taleziu
ara aza, beto aza zake varikamu tokaniziu
ara za za varipipiarai aza,>> za gua i Jisu.

Na Mule Soga tana Tomete Ikikerena
(Matiu 12.43-45)

24 <<Tonai za taiju pale za na tomete ikik-
erena tana maka tinoni, nari za reregia
aza za doruna na qega kepore na piena,
ko za kole nyaqoa na ia ketakoi mina boka

minyere. Totonai zake boka batia aza za maka ia vei mina boka suveria, za paranga aza, <Ma mule soga gu pa qua ruma ketakoi qa suvere momoe ara,> za gua.
25 Ko totonai za mule kamu za batia za tori tasaqu valioso tu beto za tori tavatana valeana tu za na ruma.
26 Nari za mule keni aza ko za toka kamudi mutugu ari ka vitu tomete qari ikere jolani makana ko qari kamu kole tana tinoni aza. Ko pa liguna qari kamu kole ria za na toa tana tinoni aza za ikere jolani na totozo momoe,>> za gua i Jisu.

Na Qeraqera Zozotona
27 Ego totonai za korapa paranga vei zara i Jisu, za kuku votu pa varikamu tinoni za maka reko, ari za gua vei, <<Za tamana za na reko za vapidokigo beto za vasusugo ao,>> za gua.
28 Nari ari za gua vei i Jisu, <<E, ba ria tu qari tamana jola za ria qari nongoria beto qari tutia na paranga tana Tamaza,>> za gua i Jisu.

Na Nyoroguana na Roiti Varivagabarana
(Matiu 12.38-42; Maka 8.12)
29 Ego tonai qari varikamuni ria na minete tinoni, za podalai paranga aza, <<Na zazae tinoni koviria za zake tuvizi! Qari nyoroguani bi taroiti mae tu maka roiti varivagabarana beto bari vazozoto qari gua, ba kepore za maka vinagilagila mana vadigamu ara goto aza tugu na vinagilagila veveina i Jona.
30 Maka moqaza podeke vei i Jona za na vinagilagila tadiria na tinoni pa Ninive, nari za na Tuna na Tinoni ba pala na vinagilagila tugu tadiria na zazae tinoni koviria.
31 Pa rane varituti za pala mina turu na kalao pa Siba ko mina tokegamu za gamu na zazae tinoni koviria. Ura na zouna jola za nana guguzu ba za lame ukukeni tugu nongoria aza za na bokaboka beto na varivagigalai ti Solomone. Ba ma pojadigamu ara za gamu: Korapa gu koviria pani aza maka za lavata jolani i Solomone.
32 Pa rane varituti za pala mari turu ko mari tokegamu ria na tinoni pa Ninive za gamu na zazae tinoni koviria. Ura ria za qari gabala loiria na dia sela totonai qari nongoria na tarae ti Jona. Ba dogoro! Korapa gu koviria pani aza maka za lavata jolani i Jona,>> za gua i Jisu.

Na Jukena na Tini
(Matiu 5.15; 6.22-23)
33 <<Kepore za maka tinoni mina vatoai beto mina vaturua pa ia paena babi vaopo tarini kadikita za na juke, goto mina vanyumua tugu pa nana nyumunyumuna ko mina vakabereria ria doru tinoni mari luge pa leo ruma.
34 Na jukena na tini za na matamu. Vei na matamu za mina leana, za na tinimu doruna pala mina tolangani na kabere. Goto vei mina ikere za na matamu, za pala na tinimu mina rodomo.
35 Ko za vei za mu dogoro valeania ko! Keta na kabere za korapa kole pa mua toa za na rodomo gu.
36 Ko vei bi kabere beto za doru tinimu ko bi kepore zozoto maka rodomo bi kolea, nari za pala mina kabere beto pudala za doruna na mua toa. Ko mina varipodekai puta na juke za toa ko za vanigo na kabere,>> za gua i Jisu.

Za Tokeria i Jisu ria qari Varivagigalaini na Vavanau beto ria na Parese
(Matiu 23.1-36; Maka 12.38-40; Luke 20.45-47)
37 Ego pa liguna za beto paranga vei zara i Jisu, za sorua maka Parese aza ko mi lao tekuteku tavitia aza za gua. Ko za lao tugu pa ruma tana i Jisu, ko za tekuteku tavitia.
38 Ba za gabara za na Parese ani totonai za batia zake loqa lima mae beto za tekuteku i Jisu.
39 Ko ari za guni vei na Bangara aza, <<Gamu na Parese za na pegurudi gu na miu kapa beto na peleta gamu valiosoria, ba na leomiu za pugelia na nganganguluu beto na ikerena.
40 Gamu duviduvili za gamu! Beko gamu tori gilagilaimiu tu za aza tugu na Tamaza za roitini na peguruna na tinina na tinoni za roitini na leo tinina na tinoni!
41 Mu iadi ria qari varivasevi ria vei gamu kuradi pa miu kapa beto pa miu peleta, beto za pala mari tavalioso vadigamu za doru zakazava.
42 Mu takulangagemiu tugu za gamu na Parese! Ura gamu kole gu varivanani gamu tana Tamaza za makamaka pa manogaputa na miu vuvua pa inuma vevei na miniti, na ru, beto kaki umuma pekipeki, ba gamuke pavuni gamu za na roiti vatuvizi lao tadiria na tinoni beto na roquroquna na Tamaza. Ari tu ria na kuta varivagigalai qari garo ko bu kopudi gamu, beto liguligu tu bu kopudi mule gamu ria kaki vavanau vevei na maka pa manoga zana.
43 Mu takulangagemiu tugu za gamu na Parese! Ura gamu nyonyorogua nyumuria gamu ria na nyumunyumudi poreveveidi pa ruma varivarikamudi, beto gamu nyonyoroguni ko mari gozoro qeraqeradigamu ria na tinoni pa ia makemaketidi.
44 Mu takulangagemiu tugu za gamu! Ura gamu maka moqaza podeke vei ria na pou tomete qarike tavakoledi na vinagilagila ko

ria na tinoni qarike batiria za na pou ria ko qari kezaria totonai qari rerege jola,>> za gua i Jisu.

45 Nari za paranga laoa maka ria qari varivagigalaini na Vavanau aza, <<Tinoni varivagigalai, tonai zara qu paranga vei ao za qu komiti vikevikeregami tugu vei gami! >> za gua.

46 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Gamu na tinoni varivagigalai gamu varivarivagigalaini na Vavanau ba mu takulangagemiu tugu vei! Ura pa miu ruvaruvatana na Vavanau za gamu vapogozodi na pogozo mamata gamu ria na tinoni. Ko qarike boka tuti betoria. Beto makamiu gamu ba kepore maka karusumiu bi aru lao ko bu podeke vakopele vadi na pogozo ria na tinoni.

47 Mu takulangagemiu tugu za gamu! Ura gamu roiti vasari valeleanaria gamu ria na poudi ria tugu na tinoni korokorotai qari bosolauria na miu tite pa moa.

48 Ko za tabata vakabere gu pa miu roiti za gamu ba gamu vaegoa tugu za na roiti ikikerena qari roitidi ria na miu tite pa moa. Ura ria tu ke qari varivuke, goto gamu gu ko gamu roitidi na poudi ria na tinoni korokorotai.

49 Pana ginugua tugu ani za paranga za na Tamaza pa nana gigalai tavagigala, ari za gua vei, <Mana garunu laodi ara ria na tinoni korokorotai beto ria na tinoni pogozo nongoro, ko kaki ria za pala mari vaukeria, goto kaki pala mari ngangangguluria,> za gua.

50 Ko zara za vei za pala mina tagoreni tugu na zazae tinoni koviria za na vinakilasa lavata pa ginuana qari tavauke ria na tinoni korokorotai tonai vei za roitini na kasia guguzu na Tamaza.

51 Ko za podalai tugu pa vaukena i Ebolo ko za kamu ti Zakarae aza za tavauke pa leo ruma zelepade, pa varikorapaidi na lose tabuna beto na ia vavavavuina. E! Ma poja valeadigamu ara za gamu: Ria na zazae tinoni koviria za mari gozoroni vinakilasa!

52 Mu takulangagemiu za gamu gamu varivagigalaini na Vavanau! Ura gamu teku paleni gamu za na viduluna na atakamana za luge lao pa gigigalaina na Tamaza. Ko makamiu ba gamuke lugea tugu, beto gamu suquturia tugu gamu ria qari korapa podepodeke lao luge ketakoi>> za gua i Jisu.

53 Totonai za taloi pa ia aza i Jisu za qari podalai kanai ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ria na Parese aza, ko qari nanaza jujukuni aza ria na veveidi zoku zakazava vei ko mi paraparanga aza qari gua.

54 Ria qari kole gu dogoro kopuni aza ko mari dogoro poai ketakoi mina paranga vaseladi aza kaki paranga qari gua.

12

Na Vabalauna na toa Vavabata Sekeseke (Matiu 10.26-27)

1 Ego totonai za qari varikamu lao tana zoku vuro tinoni. Ko qari korapa varivaritete kalekale tu makadi, za paranga momoeria i Jisu ria na nana sepele, <<Muna balauni gamu za na toa vavabata sekeseke tadiria na Parese za vei na vavakovuruni palava.

2 Ura na zakazava za tatuki tari za mina tatakele votu, beto na roquroqu tagolomona za pala mina tagilagila tadiria na tinoni.

3 Aza gamu variparaparangani gamu pa rorodomona za mu velavelani pa kabekaberena ko mi tanongoro, beto ko aza gamu varimanamanazani pa leo lose za mina tavelavela pa are ruma,>> za gua i Jisu.

Aza za Pada Muna Matagutuni (Matiu 10.28-31)

4 <<Ego ma pojadigamu, ka viza qua baere, muke matagutudi ria qari boka vaukea na tini gu ba pa liguna aza za qarike boka roitini mule maka zakazava ikerena pa miu toa.

5 Ba ma ule vadigamu ara za aza vei mu matagutuni gamu. Mu matagutuni za na Tamaza, aza tu za kolenana na nana neqi ko pa liguna za vaukea aza na tini za pala mina boka valaogamu tugu vei pa iku pa heli.* Na zozotona ani ko aza za mu matagutuni gamu!

6 Na tagilagilana za na laedi ka lima pitikole za kori moqaza pene gu! Ba kepore maka ria za roqu mumani na Tamaza.

7 Goto gamu za na vurungumiu gu pa batumiu ba za tori gilagila betorianana tu na ngutidi na Tamaza. Ko za vei za muke matagutu. Ura gamu za gamu poreveveina joladi zoku ngavulu pitikole!>> za gua i Jisu.

Ria qari Vaqatani beto ria qarike Tavaraguania na Karisito (Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 <<Ma poja valeadigamu ara za gamu: na tinoni za ule votuniziu ara pa moedi ria na tinoni ko aza za maka taqu za gua, za pala mina ule votuni tugu na Tuna na Tinoni pa moedi ria na mateana tana Tamaza aza.

* **12:5** Na paranga za tapeluku <<heli>> pani za pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena za na izongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qari gonagona pale nyanyao na ikika beto qari vatoni iku na rane na bongi ko na iku za toa laonana gu doru totozo. Pa Vinaego Koregana za pa heli na ia qari lao ria qari gozoria na vinakilasa tana Tamaza.

9 Goto na tinoni za kilu paleniziu ara pa
moedi ria na tinoni, za pala mina kilu paleni
tugu pa moedi ria na mateana tana Tamaza
na Tuna na Tinoni aza.
10 Na tinoni za paranga vasela laoia na
Tuna na Tinoni za mina boka taleozoni
gu. Goto na tinoni za vamoroania na Ongu
Tabuna za minake izongo taleozoni zozoto
aza.
11 Tonai mari toka ragata laodigamu
pa varituti pa ruma varivarikamuna, pa
moedi ria na bangara babi na qavuna,
za munake roquroqu mamatani ae mami
paranga vei babi na za mami pojai za mami
talegaza muna gua.
12 Ura pala na Ongu Tabuna tu mina ule
vadigamu pa totozo aza ria na paranga tu-
vizidi muna pojaria gamu,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni Izizongona beto na Duviduvilina

13 Ego maka tinoni pa varikamu minete
tinoni za ari za guni vei i Jisu, <<Tinoni vari-
vagigalai, mu pojani na tugaqu marene ko
mi pikata vaniziu na izizongo za loi vakole
vadigami na tamamami,>> za guni.
14 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Qokolo,
nake qua roiti ara za mana pitugamu beto
mana pikata vadigamu na miu zakazava
gamu izongoria gamu kori!>> za guni.
15 Beto ari za gudi vei i Jisu ria doru, <<Mu
kopu muledigamu! Muke vapugeleni na
nyoroguana na izizongo za na miu toa. Ura
na toa tana tinoni za zake kole pa pugele
zokuna na nana izizongo,>> za gua.
16 Beto za pojadi za na vavakato vavapada
ani: <<Kolenana za maka tinoni izizongo ko
na nana pezo za masuru valeana.
17 Za kole varipera na roquna makana
aza, ari za gua vei, <Kepore mule za ketakoi
vei mana vakoledi na qua vuvua mana
tekuria pa qua inuma ara. Ko na za beka za
mana roitini ara?> za gua.
18 Beto ari za gua vei mule, <Leana, ari
gu mana roiti vei ara. Mana jegara paledi
ria na qua ruma vavakoleni ganiganina ko
mana roiti valavataria. Ko ketakoi za mana
vakoledi na gequ ganigani mana tekudi pa
qua inuma beto kaki qua zakazava mule.>
19 Beto za ari mana paranga veiniziu
makaqu, <Marene! koviria tu za vavagua
za na mua toa! Qari kubo jola na mua
zakazava leadi na padana na kubo aoro.
Mu pekipekini gu, mu tekuteku beto mu
bukubuku vapotepotegemu, beto mu su-
vere qeraqeramua! > managuniziu,>> za
gua za na tinoni izizongo.
20 Ba ari za guni vei na Tamaza aza, <<Na
duviduvili ao! Pa bongi tugu ani mina
tateku pale za na toa tamu. Ko i zei mina
izongoria ria na mua zakazava qu buti
varikamudi zara?>> za guni.
21 <<Ko zara pala mina vei za na tinoni za
boko varikamu nana zakazava makana pa
pezo ba zake izizongo pa dogodogoro tana
Tamaza,>> za gua i Jisu.

Totoravuzia na Tamaza
(Matiu 6.25-34)

22 Beto ari za gudi vei i Jisu ria na nana
sepele, <<Ko za vei zara za ara ma po-
jadigamu: muke kole mamatani na miu toa
beto na za muna gania, babi na tinimiu beto
na za muna pokoni.
23 Na miu toa za poreveveina jolani na
ganigani, beto na tinimiu za poreveveina
jolani na poko.
24 Mu dogoro laoria ria na manugu qari
tatava ko! Ria za qarike umuma beto qarike
ababu, beto za kepore tugu vei na dia ruma
vavavakoleni ganiganina, ba na Tamaza
za vatekutekuria gu ria! Ba gamu tu za
gamu poreveveina joladi ria na manugu
tatatavadi!
25 I zei gamu tonai za kole suvere taku-
langa nari za tori boka vakakazia mae tu
iapeki za na nana toa? Bi mija tugu!
26 Ko vei muna oqoro boka roitini gamu
za maka zakazava peki vei zara, nari za ae
za vei gamu korapa takulangadi mule kaki
goto zakazava?
27 Mu dogoro laoria ria na gavoro pirudi
ko! Qarike pavu taleni na roiti beto
qarike pitipitidia poko ria. Ba ma poja
valeadigamu ara za gamu: pa doruna na
izizongo ti Solomone na bangara, za kepore
maka poko tana za bi batabata leana vei
maka ria na gavoro ari.
28 Ria gu na gavoro qarike toa vazovai
beto qari tagona lao pale pa iku ba za
vapokopokoria tugu na Tamaza ria. Ba
gamu za gamu poreveveina joladi ria na
gavoro, ko za zozoto jola za pala mina
vapokopokogamu aza. Za peki jola na miu
rangerange za gamu!
29 Ko zara za vei za, muke nyaqo gojogo-
joria doru totozo gamu za na zakaza muna
gania na bukua beto mike rabeke na miu
roquroqu.
30 Ura ria doru zakazava ari za ria na
tinoni rodomo pa kasia guguzu za qari
nyaqo vitivitigiria, goto gamu na tamamiu
pa noka ba za tori gilagila betorianana tu za
muna toadi gamu ria na zakazava veveidi
ari.
31 Goto gamu za mu nyaqo momoea mae
tu na binangara tana Tamaza, beto mina
vadigamu aza ria doru zakazava veveidi
ari,>> za gua i Jisu.

Ria na Izizongo pa Noka
(Matiu 6.19-21)

32 <<Muke matagutu, qua minete, ura na
Tamamiu pa noka za na nana binangara tu
ba za tori valeanaia tu ko mina iadigamu.

33 Mu vavaidi ria na miu izizongo beto
na poatadi za mu iadi ria qari golaba. Mu
tekua na pausu aza zake boka taunyara mu-
mutu, aza za na izizongo pa noka ketakoi
minake boka murimuri, kepore na tinoni
mari boka ikoa, beto na tamo minake boka
ganiria.
34 Ura ketakoi qari kole na miu izizongo
za ketakoi tugu qari kole za na bulomiu,>>
za gua i Jisu.

Ria na Nabulu qari Suvere Gelegele Doru Totozo
(Matiu 24.45-51)

35 <<Mu suvere vanaqiti doru totozo.
Mu vei ria qari saqiti vamaururia na dia
poko roiti ko qari vanaqiti roiti, beto muke
vakipuria na miu juke.
36 Mu suvere gelegele vei ria na nabulu
qari korapa adonia na mule lamena na dia
bangara za lao somana pa vavolo varielava.
Ko totonai mina mule lame ko mina kikia pa
atakamana, za mari siqarai revanga vani
na atakamana.
37 Mari qera ria na nabulu ria totonai
za lame kamu na dia bangara za qari ko-
rapa suvere gelegeleni aza! Ma poja zo-
zotodigamu ara gamu: mina vazaea aza
za nana poko ninabulu, mina valao adono-
ria pa tevolo ari ka viza nabulu ari ko
mina vatana vadi na tekutekuna ko mari
tekuteku.
38 Ko vei bi na korapa bongi tu za babi na
jola korapa bongi tu za bi mule lame batiria
bari korapa gelegeleni, nari za mari qera
tugu ria.
39 Mu nongoro vakoititia ani! Vei bi
tori gilagila momoea tu na tinoni kolenana
ruma za na totozo lame tana tinoni ikikona
za pala minake boka pururu luge laoia na
tinoni ikikona za nana ruma.
40 Ko zara za vei za gamu ba mu kole
suvere vanaqiti. Ura na Tuna na Tinoni
za pala mina mule lame pa totozo gamuke
rove veini mina lame,>> za gua i Jisu.
41 Nari ari za gua vei i Pita, <<Bangara,
tadigami na sepele gu qu guni ao za na
vavakato vavapada ani, ba tadigami doru
tinoni tugu?>> za gua.
42 Nari ari za gua vei za na Bangara, <<I
zei za na nabulu tarangena beto na tavagi-
galana? Aza tugu za na nabulu mina va-
tiolatai na bangara ko aza za mina kopuni
nana ruma beto mina iadi mule na ganigani
ria kaki nana nabulu pa totozo tamijatana.
43 Mina qera za na nabulu aza vei mina
korapa roiti valeana vei zara aza totonai
mina mule lame batia na nana bangara.
44 Ara ma poja valeadigamu zozoto: mina
vatiolata lavatia na nana bangara za na
tinoni aza, beto mina vakopudi dorudi nana
izizongo.
45 Ba vei bi roquroqu za na tinoni aza,
<Koi, pala minake oqanai mule za na qua
bangara,> bi gua, ko bi podalai majamaja
laolamedi ria na nabulu marene beto na
nabulu reko, beto bi kole gu ngojangoja
vapotepotegana beto bi kole bukubuku
vadigedigereni gu,
46 nari za totonai mina korapa gu roiti
vei aza zara pa rane na totozo zake rove
veini mina mule na nana bangara. Pala
mina vakilasa valeania na bangara aza,
beto mina gona laoni tadiria qarike vake-
pore zozotoa na Tamaza.
47 Ko na nabulu za gilagilainana aza
vei za nyoroguani na nana bangara ba
zake vanaqiti beto zake roitini aza vei
za nyoroguani nana bangara, za mina
tapiqopiqolo valeana aza.
48 Goto na nabulu zake gilagilai na
manugu za nyoroguani na nana bangara,
ko za roitini aza bi boka tapiqoloni, za
pala minake loka neqina za na piqolo mina
tekua aza. Ba aza za ia vakubokubo vani na
Tamaza ko mina kopudi, za na kubokubona
tugu za nyoroguani ko mina variiani na
tinoni aza. Ko aza za taiani na zokuna za
pala na zokuna tugu za mari tepani ria na
tinoni aza,>> za gua i Jisu.

Nake Bule goto na Varipikatai tu
(Matiu 10.34-36)

49 <<Na iku tu za qa pogozo lagereni ara
pa pezo, ko na qua nyorogua za bi oqanai
toa vuruvurungu tu aza qa gua!
50 Ba maka paputaiso vitigi za pala mana
lugea mae ara, ko aza za qa korapa takulan-
gani ara tinganai mina jola tu aza.
51 Keta mu roquroqua gamu za na bule
za qa pogozo lameni ara pa pezo keta mu
gua. Dai! Ma pojadigamu: Nake bule za qa
pogozo lameni ara, goto na varipikatai tu.
52 Podalai koviria za vei ari ka lima
za pa maka puku tatamana za pala mari
varipikatai ko ari kue pala mari taleria ari
kori, ari kori mari taleria ari kue.
53 Pala mari varipikatai ko na tamadi
mina kanai na tudi marene, na tudi marene
mina kanai na tamadi. Na tinadi mina
kanai na tudi reko, na tudi reko mina kanai
na tinadi. Na tinadi za mina kanai na nana
roroto reko roadi, na roroto reko roadi za
mina kanai na roadi reko,>> za gua i Jisu.

Mu Dogoro Pikatia na Totozo
(Matiu 16.2-3)

54 Beto za paranga laoria i Jisu ria na
minete tinoni, <<Aza tugu gamu batia gamu
za na pauku za lame vei pa kale suvu tapo,
nari za gamuke oriavo tugu paranga vei
ari za gamu, <Koi, pala mina lame za na
qolapezo,> gamu gua, nari za okoro tugu za
na kota.

55 Beto aza tugu gamu turu bata lao vei
pa suvu tapo ko gamu vagilagilai na gava za
raja keta pa kale merimiu, za gamu paranga
za gamu, <Koi, pala mina dadanga za na
kota,> gamu gua, nari za dadanga tugu za
na kota.
56 Na tinoni vavabata sekesekemiu za
gamu! Gamu boka dogoro gilagilai gamu
za na rijodi beto na kanokodi na pezo beto
na vavagalo kota, ba ae za vei ko gamuke
boka tu dogoro gilagilai gamu za na roiti za
roitidi na Tamaza pa totozo ani?>> za gua i
Jisu.

Mu Bulea na Mua Kana
(Matiu 5.25-26)

57 <<Beto ae za vei ko gamuke boka tu
dogoro pikatia makamiu gamu za na roiti
tuvizina?
58 Tonai qu korapa lalaomiu tana tinoni
varituti za gamu kori na mua kana, za mu
podeke vitivitigia ko mu vatuvizi momoea
ko mu popoa mae tu za na mua tapata tonai
qu oqoro lao ao pa varituti. Ura vei manake
vei, za pala muna tatoka lao tana tinoni
za roitini na varivarituti, ko na tinoni za
varivarituti aza mina valaogo tana tinoni
kopu ruma varipiu, beto ko na tinoni kopu
mina valugego pa ruma varipiu ao.
59 Ko ma poja veinigo ari ara ao: pala
munake votu pa ruma varipiu ao, tinganai
muna lipu vaokotia ao za na padana qu
tavakilasani,>> za gua i Jisu.

13

Munake Gabala Loiria na Miu Sela za
Muna Uke

1 Ego pa totozo aza za qari lao vavakatoni
ria kaki tinoni ti Jisu za na veveidi kaki
tinoni Qalili i Paelati za vaukeria ko za qaliri
varisomanaidi na dia vavavui za na orun-
gudi.
2 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Ae vei? Gamu roquroqua gamu za ria za
na tinoni seladi joladi ria doru tinoni Qalili
ko za vei za qari tavauke pa zona ikerena
vei zara?
3 Dai zozoto! Ma poja zozotodigamu: Vei
munake gabala loiria na miu sela, za gamu
ba muna uke vei tugu ria!
4 Ae vei mule ari ka manogavesu tinoni
ria za lotu tako vaukeria na ruma ululuna
pa Siloami? Ae vei? Gamu roquroqua gamu
za ria za na tinoni ikikeredi joladi ria qari
suvere pa Jerusalema ko za vei za qari uke
vei zara?
5 Dai zozoto! Ma pojadigamu: vei mu-
nake gabala loiria na miu sela, za gamu ba
muna uke vei tugu ria zara za gamu!>> za
gua aza.
6 Beto za pojadi i Jisu za na vavakato vava-
pada ani: <<Kolenana za maka tinoni za
izongia maka suvege piqi pa nana inuma.
Ko za lao ko za nyaqogana vuana ba zake
batianana maka.
7 Ko za pojani za nana tinoni roiti pa
inuma, <Dogoro! Kue aoro qari jola ari qa
lamelame ovikia ara za na suvege piqi ani,
ba kepore maka vuana ba batia. Mu lao rio
paleni! Kepore laona mina turu jola zana,
ura za korapa gani vauke goboria na pezo!>
za gua.
8 Ba za oea ko za paranga za nana tinoni
roiti pa inuma, <Koi, bangara! Muke vei!
Vakolea mae pa aoro ani. Pala mana geli
amu tari varilivutaini na pezo na kutana
beto mana vakole vani na teni bulumakau.
9 Ko vei mina vua pa aoro za lame ani,
nari za muna loia ko mina turunana. Goto
vei minake vua tu aza, za tonai za muna rio
pale zozoto!> za gua za na tinoni aza>> za
gua i Jisu.

Za Salania i Jisu pa Rane Minyere za na
Reko za Poguru

10 Maka rane Minyere za kole varivagi-
galai pa maka ruma varivarikamuna i Jisu.
11 Korapa ketakoi za maka reko za
varajani na tomete ikikerena ko za mo
manogavesu aoro, ko za poguru ko zake
boka turu vatuvizi valeana.
12 Totonai za batia i Jisu aza, za kuku
tekua ko ari za guni vei, <<Tinaqu, koviria
qu tasalana pa mua mo ao!>> za gua aza,
13 beto za vaoponi na limana aza za na
reko. Aza tugu za vei aza za zake oriavo
tugu turu vatuvizi soganana gu aza, ko za
vatarazaea aza za na Tamaza.
14 Ba na kuta tinoni matamata pa ruma
varivarikamuna za tagigirini za na veveina
za salana tinoni pa rane Minyere i Jisu, ko
ari za gudi vei ria na tinoni, <<Ka vonomo
rane za za vamalumia na Vavanau ko tana
boka roiti gita na tinoni! Ko mu kamu
tasalana pa rane ria, goto nake pa rane
Minyere!>> za gua.
15 Nari za oea na Bangara aza, ari za guni
vei, <<Na tinoni vavabata sekesekemiu za
gamu! Gamu ba gamu ruvaruvata tekuria
tugu pa dia tuturuna pa rane Minyere za na
miu bulumakau beto na dongiki ko gamu
toka keni vabukuria tugu pa rane aza.
16 Na tuvizina gu za taruvata pa nana mo
pa rane Minyere aza. Ura na reko ani za
maka tuna tugu i Ebarahami aza ba za tapiu
ti Setani ka manogavesu aoro,>> za gua aza.
17 Totonai za paranga soga veidi i Jisu zara
za qari kea ria qari kanai aza, goto ria doru
tinoni za qari qera joladi ria na zakazava
varivagabaradi za roitidi aza.

Na Vavakato Vavapadana na Kiko Ma-
sitadi beto na Vavakovuruni Palava
(Matiu 13.31-33; Maka 4.30-32)

18 Ego ko za nanazaria i Jisu ria, <<Ae za
vevei za na binangara tana Tamaza? Na za
mana vavapadani ara aza?
19 Na binangara tana Tamaza za vei na
kiko masitadi. Maka tinoni za tekua maka
kiko masitadi peki ko za umani pa nana
inuma. Ko za pidoko zae aza, ko za vei maka
suvege lavata, tinganai qari tatava kamu na
manugu ko qari roiti dia vorivori na alale
pa okokoto kaena,>> za gua aza.
20 Beto za ari mule za gua vei i Jisu, <<Na
za mule mana vavapadani ara za na binan-
gara tana Tamaza?
21 Za vevei gu na vavakovuruni palava
aza. Maka reko za tekuria kaki vavakovu-
runi palava ko za qaliri laoni pa maka
bakete palava, tinganai ko za kovuru zae
beto za na palava,>> za gua aza.

Na Atakamana Ngijupuna
(Matiu 7.13-14, 21-23)

22 Ego za rerege lao vei pa guguzu lavatadi
beto na pekipekidi i Jisu ko za kole varivagi-
galai tadiria na tinoni, totonai za korapa
jola gore vei pa Jerusalema.
23 Totonai za maka ria za nanazia aza,
<<Bangara, pala ari ka viza tinoni gu za
mari taalo?>> za guni.
Nari ari za gudi vei i Jisu ria na tinoni,
24 <<Mu varipera viviva ko mu luge laoa
na atakamana ngijupuna. Ura ma po-
jadigamu ara za ria na zoku za mari ny-
orogua luge ba marike boka.
25 Aza tugu mina turu lame za na ban-
garana na ruma ko mina pate paleni za
na atakamana, za muna turumiu tugu pa
peguru ko muna kole kikia, beto ari muna
gua vei za gamu, <Bangara, mu revanga
vadigami na atakamana!> muna gua.
Ba tonai mina oe votu aza, <Qake gi-
lagilagamu ara ketakoi na lame veimiu za
gamu!> mina gua.
26 Tonai za pala ari muna gua vei za gamu,
<Koi, gami ko gami tekuteku tavitigo beto
gami buku tavitigo ao, beto ko ao gu ko qu
kamu varivagigalai pa zona lavata pa mami
guguzu!> muna gua.
27 Ba mina paranga aza, ari mina
gudigamu vei, <Mu keni! Mu taloi taqu
gamu doru tinoni ikikeremiu! Ara qake
gilagilagamu ketakoi na lame veimiu za
gamu!> mina gudigamu aza.
28 Ko ketakoi muna lukana uui beto mina
ngingizi tu na livomiu za gamu, totonai
muna batiria ari Ebarahami, i Aisake, i
Jekopi, beto ria doru tinoni korokorotai
pa leona na binangara tana Tamaza, goto
gamu makamiu za muna tavakole pale pa
peguru.
29 Beto ko ria na tinoni mari lame vei pa
doru kota pa made uquna na kasia guguzu
za mari luge, ko mari somana tekuteku pa
vavolo pa binangara tana Tamaza.
30 Ko ria qari liguligu za mari momoe,
goto ria qari momoe za mari liguligu,>> za
gua i Jisu.

Za Roquroqua i Jisu za na Guguzu Jerusalema
(Matiu 23.37-39)

31 Ego pa totozo tugu aza za qari lao
parangia ria kaki Parese i Jisu, ari qari gua
vei, <<Mu siqarai rijo lao pa maka goto kota
ao, ura i Herodi za korapa kuonigo ko mi
vaukego za gua,>> qari guni.
32 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Mu
lao pojani za na pokese nganganguluna
nari, <Ara za koviria qa korapa iju paledi
na tomete ikikeredi beto qa varisalana pa
ngenari ko uka, ko pa rane vinaue tu za
mana vaokotia ara za na qua roiti za gua,>
muguni.
33 Ba leana, mana jokai na qua rerege lao
pa Jerusalema ara pa ngenari, uka ko riza,
ura nake pa goto kota goto pa Jerusalema gu
za na ukukena tana tinoni korokorotai.
34 Kei, Jerusalema, Jerusalema! Gamu
na tinoni pa Jerusalema gamu vai vaukeria
na tinoni korokorotai beto gamu buti taridi
na patu ria za garunu laodi na Tamaza
tadigamu! Kubo totozo za qa nyorogua
teku varikamudigamu, ba veidigamu na
kokorako za vaonguria na boko tuna pa
babanana ko za kopudi qa gua, ba quke
vamalumuziu tugu ko ba veidigamu.
35 Ko zara za vei za, mina taloi pale
ko mina ivulu gogoepe za na miu ruma
zelepade. Ma poja zozotodigamu ara
za gamu: munake izongo batiziu ara za
gamu, tinganai mina kamu na totozo muna
paranga vei ari, <Za tamana aza za lame
pa korapa izongona na Bangara,> muna
gua,>> za gua i Jisu.

14

Za Salania i Jisu za Maka Tinoni za Mo
1 Ego pa maka rane Minyere tonai za
lao tekuteku pa ruma tana maka tiolata
tadiria na Parese i Jisu, za qari kole dogoro
kopukopuni ria na tinoni aza.
2 Ko za korapa ketakoi pa moena i Jisu
za maka tinoni za varajani na mo ko za
pugepugele na nenena na limana.
3 Nari za nanaza laoria i Jisu ria na tinoni
qari varivagigalaini na Vavanau beto ko ria
na Parese, <<Ae vei, na tavamalumuna tugu
pana Vavanau za na varisalana pa rane
Minyere, ba dai?>> za gudi.
4 Ba qarike vagala ria. Nari za aru tekua
i Jisu za na limana na tinoni za mo ko za
salania, beto za vamule kenia.
5 Beto ari za gudi vei, <<Bi vei maka gamu
za bi lotu kura pa maka baongo lavata pa

rane Minyere za na nana dongiki babi maka nana bulumakau, za ae muna vei za gamu? Munake boka siqarai lao bako votuni aza pa rane Minyere tugu aza?>> za gua i Jisu.

6 Ba qarike boka oea ria za na nanaza tana.

Na Vapekai beto na Vinalavata

7 Ego za tori dogoro poaria tu i Jisu ria kaki tinoni qari tasoru za qari mijamijataria na nyumunyumudi poreveveidi pa totozo tekuteku, ko za parangaria,

8 <<Tonai bu tasoru lao pa maka vavolo varielava ao, za muke jujuku lao pa nyumunyumuna poreveveidi, ura keta mi kolenana mule za maka tinoni za poreveveina jolanigo ao za oqoro kamu. Ko vei mina kamu liguligu aza

9 za pala mina lao tamu za na tinoni kolenana vavolo, aza za sorugamu gamu kori doru, ko ari mina gunigo vei, <Qokolo, mu vakabere vani na tinoni ani za na nyumunyumuna aza,> mina gunigo. Ko tonai za pala muna kea ao beto muna gore nyumua ao za na nyumunyumuna tadiria kepore veveidi.

10 Goto tonai bu tasoru ao za mu lao nyumu pa nyumunyumuna betobetona kepore veveina. Ko totonai mina lame za na tinoni za sorugo za pala ari mina paranga veinigo, <Qua baere, mu nyumu keza zae pa narena pani,> pala mina gunigo. Pa totozo tu aza za muna tavaporeveveina pa moedi ria doru qari tasoru ao.

11 Ura na tinoni za vavalavata muleni makana za pala mina vakeai tugu na Tamaza, goto aza za vapeki muleni makana za pala mina valavatia tugu na Tamaza,>> za gua i Jisu.

12 Beto za parangia i Jisu za na tinoni za sorua aza, <<Totonai muna vatanani ao za maka tekutekuna babi na vavolo za muke soruria gu ria na mua baere, na taimu marene, na tavitimu babi ria na tinoni izizongo qari suvere tatago. Ura ria za pala mari boka soru sogago mutugu maka totozo ao, ko tonai mari vei ria nari za mina tasoga gu za na roiti leanana qu roiti laoni ao tadiria.

13 Goto tonai muna roitini maka vavolo ao za mu soruria ria tu na varivasevidi, na qao, ria qari gavere, beto ria nake batabatadi tu.

14 Mina vei tu aza za muna tamana ao, ura pala marike boka soga vanigo ria aza. Goto ao za na Tamaza tu mina soga vanigo pa rane turumule tadiria na tinoni tuvizidi,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vavolo Lavata
(Matiu 22.1-10)

15 Ego ko totonai za nongoria maka ria qari somana tekuteku pa tevolo za na paranga ari, za paranga laoia aza i Jisu, <<Mina tamana valeana za na tinoni mina somana tekuteku pa vavolo pa binangara tana Tamaza,>> za gua.

16 Nari za oea i Jisu aza, <<Maka totozo za roitini maka tinoni za maka vavolo lavata beto za soruria aza ria na kubo tinoni.

17 Totonai za kamua za na totozo vavolo za garunia za nana nabulu ko za lao pojadi ria na tinoni tasorudi, <Mae, lame koviria! Tori tana beto tu doru maka za,> za gua.

18 Ba qari okoto podalai gonagona vapele ria doru. Ari za gua vei za na tinoni momoe, <Ara za maka iapeki kobu pezo za qa koni vaia gu, ko ba lao tu ovikia aza qa gua. Ko mu vamalumuziu gu ko manake lao somana,> za gua.

19 Beto maka goto mule ari za gua vei, <Ara za ka manogaputa bulumakau mari ragaragatia na geligelina pa qua inuma za qa koni vai tekuria gu, ko qa korapa nyorogua lao podekeria. Ko mu vamalumuziu ko manake lao somana,> za gua.

20 Beto maka mule ari za gua, <Ara za qa koni varielava gu, ko pa ginuana gu aza za manake boka lao ara,> za gua.

21 Nari za mulenana gu za na nabulu ko za lao vavakato vani nana bangara za na veveidi doru paranga qari pojaria ria. Ko za tagigiri vikevikereni za na bangara za roitini na vavolo, ko ari za guni vei za nana nabulu, <Mu siqasiqarai tokatokaria na zona lavalavata na zona pekipekidi pa leo guguzu, ko mu toka lamedi ria na varivasevidi, na qao, nake batabatadi, beto ria qari gavere!> za gua.

22 Pa liguna za roitini aza vei za garununi nana bangara nari za mule kamu za na nabulu, ko ari za gua vei, <Bangara, qa tori toka kamudi tu ara ria qu garununiziu ao, ba za oqoro tu pugele za na ruma,> za gua za na nabulu.

23 Nari ari za guni vei na bangara za na nana nabulu, <Mu votu lao mule keta pa peguruna na guguzu lavata pa zona na kota pa zouna ketakoi qari suvere na tinoni, ko mu tepa vitivitigiria ria na tinoni ko mari lame vapugelia na qua ruma.

24 Ma pojadigamu ara: kepore maka ria qa soru momoeria za mina meai iapeki ganigani pa qua vavolo!> za gua za na tinoni aza,>> za gua i Jisu.

Na Laona na Tutina i Jisu
(Matiu 10.37-38)

25 Ego totonai za korapa lalaonana i Jisu za maka minete tinoni lavata za tuti laoa, nari za balinga mule aza, ko ari za gua vei,

26 <<Na tinoni za lame taqu ba zake roqu loiria ria na tamana, na tinana, na maqotana, beto na tuna, ria na taina marene na luluna reko, beto ko nana toa

tugu vei za zake pada ko mina sepele taqu za na tinoni vevei aza.
27 Na tinoni zake pogozia nana korosi makana ko zake tutiziu ara za zake pada ko mina sepele taqu aza.
28 Vei maka gamu za bi nyorogua roitini maka ruma lavata, za pala mina nyumu mae aza ko mina nguti votuni mae za na vaina na ruma, ko mina gilagilai mae za bi pada tugu za nana poata na vaokotona na ruma ba dai.
29 Ura vei minake vei zara aza, za pa liguna mina vaturua na kokovana beto minake boka vaokotia aza za na ruma, za pala mari au vavaledeni ria doru tinoni qari batia nana roiti aza.
30 Pala mari paranga ria, <Koi, na bangara ani za podalaini nana ruma, ba zake boka vaokotia!> pala marigunigo ria.
31 Ko mu nongoria mule ani ko! Na bangara za izongia ka manogaputa vuro tinoni varipera gu ba za nyorogua rajai za maka goto bangara za izongia ka rabeteputa vuro tinoni varipera, za mina nyumu mae ko mina roquroqu valeana mae tu aza. Mina roquroqu valeana ko vei mina bokanana talea aza za na bangara nari ba dai.
32 Ko vei mina gilagilai minake boka aza za mina garunu valaoria ria kaki nana tinoni pogozo nongoro ko mari lao gozoria za na bangara neqina tonai za korapa pa zouna tu aza, ko mina tepai aza za na bule.
33 Ko gamu za maka moqaza podeke vei tugu. Zara za vei ko mu dogoro valeania za na pore laona na tutiqu ara beto mu tutiziu. Ura kepore maka tinoni gamu za mina boka na qua sepele vei minake boka loi betoria aza za doru nana zakazava za izongoria,>> za gua i Jisu.

Na Solo za Maragutu na Lingilingina
(Matiu 5.13; Maka 9.50)

34 <<Na solo za na leleana, ba tonai mina maragutu na lingilingina nari za pala minake boka tavalingilingi soga mule aza.
35 Na solo kepore lingilingina za zake pada mina tavaroiti pa pezo babi pa nyanyao nyabodi ko na valaona pa umuma. Goto na padana za mina tagona paleni gu.
Na tinoni pore talinga nongonongorona za mi vainongoro!>> za gua i Jisu.

15

Na Sipi Mumana
(Matiu 18.12-14)

1 Ego ko qari kanoko lao ti Jisu ria na zoku tinoni tekuteku takisi beto ko ria na tinoni seladi, ko mari nongonongorodia tana qari gua.
2 Nari qari podalai qumiqumini ria qari varivagigalaini na Vavanau beto ria na Parese aza, ari qari gua vei, <<Na tinoni ani za vatataria tu ria na tinoni seladi beto ko za tekuteku tavitiria tugu vei!>> qari gua.
3 Nari za pojadi i Jisu za na vavakato vavapada ani, ari za gua vei,
4 <<Vei maka gamu za bi izongia maka gogoto nana sipi ko tonai maka ria na sipi ari za bi muma, nari na za mina roitini aza? Na tinoni aza za loi vasuvereria pa qega ari ka siangavulu ka sia sipi, beto za lao nyaqoa aza za muma tinganai ko za batia tu.
5 Totonai za batia za qera vitivitigi, ko za sugaria pa varana.
6 Beto za sugara muleni pa nana ruma, za kuku varivarikamudi ria na nana baere beto na tavitina, ko ari za gudi vei, <Mae gamu ko mu somana qeraqera tavitiziu! Ura koviria qa tori batia tu ara aza na qua sipi mumana,> za gua.
7 Ma pojadigamu ara za maka moqaza podeke putaputa vei zara za na qeraqera pa noka za votuni na gabala mulena maka tinoni selana za mina jolani na qeraqera za votuni ari ka siangavulu sia tinoni tuvizidi nake padadi ko mari gabala mule,>> za gua i Jisu.

Na Poata Mumana

8 <<Bi kolenana za maka reko za izongia ka manogaputa nana poata siliva ko maka za vamumai, nari na za mina roitini aza? Na reko aza za vurungia na juke, beto za burungia na ruma beto za nyaqo beto paleni aza za na leo ruma ko tinganai za batia tu.
9 Totonai za batia aza za na poata za vamumai, za kuku varikamudi ria na nana baere na tavitina, ko ari za gudi vei, <Mae gamu ko mu somana qeraqera tavitiziu! Ura koviria qa tori batia tu ara za na qua poata aza qa vamumai,> za gua aza.
10 Ma poja valeadigamu ara, maka moqaza podeke vei tugu aza za ria na mateana tana Tamaza za qari qeraqera tonai za gabala mule maka tinoni selana,>> za gua i Jisu.

Ari Kori Koburu Mumadi

11 <<Kolenana za maka tinoni kori na tuna marene.
12 Ko na tuna marene pa ligu ari za guni vei na tamadi, <Tamaqu, mu vaniziu gu koviria za aza na iaqu pa mua izizongo,> za gua. Nari za okoto pikata vadi na tamadi tadi ari kori tuna marene ria na nana izizongo.
13 Ego za jola gu ka viza rane, nari za na tuna pa ligu za vanamaria doru nana zakazava za izongoria beto za taloi keni pa guguzu zouna aza. Ketakoi za lao vanyanyala paledi aza pa toa ikikeredi ria doru nana poata.
14 Totonai za vabetoria aza ria doru vei za izongoria, za kamu pa guguzu aza za maka

songe lavata, ko za kepore maka za bi boka toani aza.
15 Ko za lao tepa roiti tana maka tinoni pa guguzu aza, nari za garunia na tinoni aza ko za lao kopu vani na nana borogo.
16 Za varivasevi ko za kole dogodogoro nyonyoroguadi tugu aza ria na ganigani tadiria na borogo, ba kepore maka tinoni bi iani ganigani.
17 Ko totonai za roqu kamua aza za na roquroqu tavagigala, nari ari za gua vei, <Kei, ria doru nabulu tana tamaqu ba za pugele nyonyoa na gedi ganigani goto na za qa uke talea ko qa suvere varivasevi burana pani ara!
18 Leana, ma siqarai gu mule lao tana tamaqu ara, ko ari mana vavaja vei: Tamaqu, qa sela ara pa moena na Tamaza pa noka beto pa moemu ao.
19 Koviria nake padaqu ko muna kukuniziu na tumu ara, goto mu veiniziu gu ria na mua tinoni roiti mana gua,> za gua.
20 Ko za soqolo turu ko za taloi mule lao tana tamana aza.
Ba totonai za oqoro tata kamua na ruma aza za dogoro vaia na tamana, ko za roquroqu vitivitigia aza, ko za abutu lao borua beto za aoa za na tuna.
21 Nari ari za gua vei za na tuna, <Tamaqu, qa sela ara pa moena na Tamaza pa noka beto pa moemu ao. Koviria nake padaqu ko muna kukuniziu na tumu ara,> za gua.
22 Ba za kuku tekuria na tamana ria na nana nabulu, <Mu siqasiqarai! Tekua na poko batabata leanana ko mu vazaeni, beto mu vasolapani na ringi na karukarusuna, beto mu vazaeni tugu na sadolo na nenena,
23 beto za mu lao kubolia na tuni bulumakau nyobonyobokona, ko tavavolo qeraqerani!
24 Ura na tuqu ani za tori uke tu, ba koviria za toa mule; za tori muma tu aza, ba koviria za tabata ligu!> za gua. Ko qari podalai roitini ria za na vavolo qeraqera.
25 Ego totonai za korapa tu pa inuma za na tuna marene pa moa. Ko totonai za mule ko za tata kamu pa ruma, za nongoria za na mikemike beto na pekapeka.
26 Nari za kuku tekua aza za maka nabulu ko za nanazia, <Na za za korapa taroiti pani, qokolo!> za guni.
27 Nari ari za gua vei za na nabulu, <Na taimu marene za koni mule kamu ko na tamamu za kubolia na tuni bulumakau nyobonyobokona ko qari vavolo qeraqera, ura za mule kamu valeana aza,> za guni.
28 Ba za tagigiri za na tuna pa moa, ko za dainana luge pa ruma. Nari za votu za na tamana ko za mamana tokatokai ko mi luge za guni.
29 Ba za oea za na tamana, <Dogoro! Na kubo jola aoro ari za qa kole pinauzu vanigo ara ao beto qake izongo maja podekia tugu ara za maka mua garunu. Ba na za mae qu tori vaniziu tu ara? Bi maka qoti peki gu bu vaniziu ko ba tekuteku tavitiria ria na qua baere, ba kepore zozoto tugu!
30 Goto na tumu zana za keni vamanyao betoria tadiria na tugele ria na mua za-kazava, ba tonai za mule kamu za qu kubolo vani tu na tuni bulumakau ny-obonyobokona ao!> za gua aza.
31 Nari ari za guni vei na tamana aza, <Tuqu, ao za na suveremu gu taqu doru totozo, ko dorudi vei qa izongoria ara za na mua gu ao.
32 Ba za leana tugu za taqe roiti ganigani ko taqe qeraqera gita, ura na taimu ani za tori uke tu, ba koviria za toa mule; za tori muma tu aza, ba koviria za tabata soga!> za gua.>>

16

Na Vavakato Vavapadana na Nabulu Ikikerena

1 Ego za paranga laoria i Jisu ria na nana sepele: <<Kolenana za maka tinoni izizongo za pore maka nana nabulu ko aza za kopudi doru nana zakazava. Ko ria kaki qari vavakato vani na tinoni izizongo ani za na veveina za aru vikevikereria na nabulu za kopudi za na nana poata.
2 Nari za kuku valugea na tinoni izizongo za nana nabulu ani, ko ari za guni vei, <Na za aza qa nongoroni ara na veveimu ao ani? Mu valamea na vavakatona na kopu vareregena na qua izizongo, ura koviria munake kopu vareregia na qua izizongo ara ao!> za guni.
3 Nari za kole roquroqu makana za na nabulu kopu, <Pala mina vabetoziu na qua bangara pa qua roiti ara. Ko na za beka za mana roitini ara tonai? Qake boka roiti pa inuma ara, beto na tepatepa tadiria na tinoni ba qa keani tugu.
4 Ego, leana, ari gu za mana roiti vei ara, ko totonai mana tavabeto pa qua roiti kopu ara ba mari koledia ria na kubo qua baere mari vatataziu pa dia ruma,> za gua.
5 Ko za kuku makamaka vakamuria aza ria na tinoni qari oqoro tabaria na dia lipulipu tana nana bangara. Za nanazia aza za na tinoni momoe, <Ao ka viza za na mua lipulipu tana bangara taqu?> za guni.
6 Nari ari za gua vei za na tinoni aza, <Maka gogoto daramu tototo ni oela olive pugeledi,> za gua.
Nari za paranga za na tiolata za kopu, <Ego, ani za na mua pepa lipulipu. Mu siqarai nyumu ko mu kutia ka liman-gavuluputa tototo ni oela pugeledi mu gua,> za gua aza.

7 Beto za nanazia mule za maka, <Goto ao
za ae za vei? Ka viza za na mua lipulipu tana
bangara taqu?> za guni.
Nari za paranga za na tinoni aza, <Maka
gogoto baeke vuiti,> za gua.
Nari za paranga za na nabulu kopu,
<Leana, ani za na mua pepa lipulipu. Mu
kutia gu ka vesungavuluputa gu,> za guni.
8 Ko za dogoro valavatia na bangara za
na nabulu sekesekena ani. Ura za dogoro
momoe laoa na totozo uka riza aza, ko za
vatanani na nana toa makana. Ria na tinoni
pa kasia guguzu ani za qari tavagigala jo-
ladi ria na tinoni tana kabere pa roverove
vevei zara.
9 Zara za vei ko ma pojadigamu ara za
gamu: mu variiadi ria na miu izizongo pa
pezo ko mi pore miu baere, ko tonai mina
beto pudala nari za mari vatogagamu pa
guguzu kole jolana.
10 Aza za tarange pa kopudi na zakazava
pekipeki za mina tarange tugu pa kopudi na
zakazava lavalavata; goto aza zake tarange
pa kopudi na zakazava pekipeki za mi-
nake tarange tugu pa kopudi na zakazava
lavalavata.
11 Vei munake tarange za gamu pa kop-
udi na izizongo pa pezo, za i zei mina
rangegamu ko mina vakopudigamu na iz-
izongo zozoto?
12 Ko vei munake tarange za gamu pa
kopuna na izizongo tana goto tinoni, za i zei
mina rangegamu ko mina vakopudigamu
ria na miu izizongo makamiu?
13 Kepore maka nabulu mina boka
makarai nabuludi za kori bangara. Pala
maka minake tavaraguani goto maka za
mina roquroqua; pala mina valavatia maka
goto maka mina vakepore veveinai. Ko
munake boka makarai nabuludi gamu za
na Tamaza beto na izizongo,>> za gua i Jisu.

Kaki Varivagigalai ti Jisu
(Matiu 11.12-13)

14 Ego tonai qari nongoria ria na Parese
za vei zara za qari kole vavaledeni ria i Jisu,
ura na galegale bulo poata ria.
15 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Gamu ka
viza gu ari za gamu vavadogoro veidigamu
na tinoni tuvizimiu makamiu pa moedi na
tinoni, ba na Tamaza za gilagilainana na
bulomiu. Ura ria na zakazava qari tado-
goro vaporeveveidi ta tinoni za qari lulasa
ikeredi jola pa dogodogoro tana Tamaza.
16 Na Vavanau beto na kutikuti tadiria
na tinoni korokorotai za qari tokaria na
tinoni tinganai za kamu pa totozo ti Jone
Paputaiso. Podalai pa totozo aza ko za
kamu koviria za tatarae za na nongoro
leana na veveina na binangara tana
Tamaza, ko na kubo tinoni za qari podeke
vitivitigia ko mari luge laoa qari gua.
17 Ba vei mina murimuri tu za na oka beto
na pezo, ba maka gaji ikete pa Vavanau ba
minake izongo lotu kenana.
18 Na tinoni za loi pale na maqotana ko
za lao elava sogai mule maka goto reko za
barabarata tugu aza. Beto aza na tinoni za
elavia na reko qari loi pale za barabarata
tugu aza,>> za gua i Jisu.

Na Tinoni Izizongo beto i Lazarasi

19 <<Ego kolenana za maka tinoni iz-
izongo za pokodi na poko batabata leadi na
poreveveidi beto za suvere ko za tekuteku
valeanagana doru rane.
20 Ko za kolenana mutugu za maka tinoni
varivarivasevina na izongona i Lazarasi, za
tubutubu beto doru tinina, ko qari lalao loia
ria pa atakamana tana tinoni izizongo aza.
21 Ko za kole nyonyoro ganiria na vuvu-
vuzu ganigani qari lolotu pa tevolo tana
tinoni izizongo aza ba zake boka, goto ria na
sie tu za qari lao kole memeai na tubuna.
22 Ego tonai za uke za na tinoni varivari-
vasevina, za qari kamu titai ria na mateana
aza, ko za lao nyumu kekeria i Ebarahami
aza ko za somana tekuteku pa vavolo pa
noka. Na tinoni izizongo ba za uke tugu, ko
za tagolomo aza.
23 Totonai za kole suvere vitigi pa heli
nari za enga zae nari za batia i Ebarahami
pa zouna tu beto i Lazarasi za korapa pa
keketaina.
24 Nari za kuku viviva aza, ari za gua vei,
<Kei, Ebarahami, tamaqu! Mu roquroqu
tokaniziu. Mu garunia i Lazarasi ko mi
totuni pa pie za na karukarusuna gu, ko mi
lame valomozia na meaqu, ura qa varivа-
sevi na vitigi ara pa iku ani!> za gua.
25 Nari ari za gua vei i Ebarahami, <Tuqu,
mu roquroqua mae aza totonai na toamu
ao. Qu izongo betoria ao ria na zakazava
leleadi, goto i Lazarasi za suvere varivasevi
za totonai. Ba koviria za suvere qeraqera
aza, goto ao za qu suvere vitigi.
26 Ko nake zakazava ria gu makadi za!
Goto maka oqili loluna na revatana jola
tugu vei za kole pa varikorapaida gita, ko ria
mari nyorogua karovo ko mari lao ketakoi
tadigamu mari gua za marike boka, beto
ko ria mari nyorogua karovo lame pana
tadigami pani mari gua za marike boka,> za
gua.
27 Nari ari za gua vei za na tinoni izizongo,
<Ego mina vei za, kei Ebarahami tamaqu,
qa tepa vitivitigigo ara ao ko mu garunu
laoni gu pa ruma tana tamaqu i Lazarasi
zana!
28 Ka lima ria na taiqu marene qari ko-
rapa ketakoi. Mu pojani i Lazarasi ko mi lao
poja vaneqineqidi, keta mari lame pa ia za
kolea na vitigi pani,> za gua.

29 Nari za paranga i Ebarahami, <Na kutikuti ti Mosese beto ko tadiria na tinoni korokorotai za qari korapa koledia, ko mari vainongoro lao gu tadiria ria,> za gua aza.
30 Nari ari za gua vei za na tinoni izizongo, <Dai, Ebarahami, tamaqu! Vei mina toa mule tu pa uke za maka tinoni ko mina mule lao vavakato vadi za pala mari nongoria, ko mari gabala loiria ria na dia sela,> za gua aza.
31 Nari ari za gua vei i Ebarahami, <Vei marike nyorogua nongoria ria za na kutikuti ti Mosese beto tadiria na tinoni korokorotai, nari za vei mina toa mule tugu pa uke za maka tinoni ko mina mule lao, ba pala mari daidia tugu vazozoto!> za gua,>> za gua i Jisu.

17

Na Sela, na Rangerange beto na Roiti tana Nabulu
(Matiu 18.6-7, 21-22; Maka 9.42)

1 Ego za paranga laoria na nana sepele i Jisu, <<Ria na zakazava varivatatupe za marike koroto lame, ba mi takulangagana tu aza za valameria.
2 Za leleana jola za na tinoni za roiti vei zara za bi lova momoeni maka patu doa lavata pa ruana, beto bi lao lupi paleni pa kolo lilisina. Aza za leana jolani bi valotua aza na rangerange tana maka tinoni za munyala nana rangerange taqu.
3 Ko mu kopu muledigamu pa miu toa ko muke lotu! Bi sela na tavitimu za mu tokea ko mu vabatini nana sela, ko bi gabala aza za mu taleozoni.
4 Bi roiti laoni na sela tamu ka vitu totozo pa maka rane aza, ko bi mulemule lao vavaja tamu aza ka vitu totozo tugu, bi paranga vei ari, <Qa sela ara, ko mu taleozoniziu,> bi gua, za muna taleozoni tugu,>> za gua i Jisu.
5 Nari ari qari guni vei na Bangara ria na tinoni tagarunudi, <<Bangara, mu vaneqiria na mami rangerange!>> qari gua ria.
6 Nari za oeria na Bangara, <<Bi peki vei gu na kikona maka suvege masitadi za na miu rangerange, ba muna boka gu paranga veini ari gamu za na suvege lavata za bagere vakori ani, <Mu tajopu tu ao, ko mu tauma mule pa ivere,> buguni, za pala mina nongorogamu gu.
7 Bi maka gamu za bi kolenana maka nana nabulu za kole varoitiria ria na manugu qari ragatia na piki pa inuma babi kole kopudi na sipi, ko bi beto roiti aza ko bi mule pa ruma, za ae za vei? Pala mina pojani aza aza ko mi tekuteku mae mina guni?
8 Dai, pala minake vei ke! Pala ari tu mina poja veini mule aza za nana nabulu aza, <Mu vatana vaniziu na qua tekutekuna, mu vazaeria na poko nabulu ko muna kole turu kopuniziu totonai mana kole tekutekuqua na bukugequ ara. Liguligu tu beto muna boka tekutekumua ao,> pala mina guni.
9 Ae za vei za boka paranga leana laoa tu aza za na nabulu ura za vatabea za na garunu ta nana bangara? Dai!
10 Maka moqaza podeke vei gu aza za gamu. Totonai tu muna vaokotoria gamu ria doru roiti gamu tagarunudi, za ari gu muna paranga vei, <Gami za na nabulu kepore veveimami. Na mami roiti gu za gami roitini!> muna gua gu,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Salanaria ka Manogaputa Tinoni Poqupoqudi

11 Ego totonai za korapa rererege zae pa Jerusalema i Jisu, za rerege tutia aza za na varivolozo pikata gugugu zu pa Sameria beto pa Qalili.
12 Totonai za korapa lao luge aza pa maka guguzu, za qari lao gozoria ari ka manogaputa tinoni poqupoqudi aza. Qari turu pa zouna ria,
13 ko qari kukuku uui vei ari, <<Jisu! Bangara! Mu roquroqu tokadigami!>> qari gua.
14 Nari za batiria i Jisu, ko ari za gudi vei, <<Lao, ko mari dogoro vilotogamu ria na iama,>> za gua aza. Totonai qari korapa lalaodia ria, nari za qari tataloso valioso gu ria.
15 Totonai za gilagila kamua maka ari ka manoga za tori tasalana tu aza, za mule lao ti Jisu aza, za velavela vatarazaea aza za na Tamaza.
16 Ko za lao nyumu sori tungutungu pa nenena i Jisu aza, ko za paranga leana lao tana. (Na tinoni Sameria za na tinoni aza.)
17 Nari za paranga i Jisu, ari za gua vei, <<Ari ka manogaputa tu ria na tinoni qa taloso valiosoria ara! Ko pae tu ari ka sia?
18 Ae za vei kepore mule za maka za mule lame paranga leana tana Tamaza goto na tinoni karovona gu ani?>> za gua aza.
19 Beto ari za guni vei i Jisu za na tinoni aza, <<Turu, ko mu kenimua. Na mua rangerange za tori salanigo tu,>> za gua aza.

Na Lamena na Binangara tana Tamaza
(Matiu 24.23-28, 37-41)

20 Ego kaki ria na Parese za qari nanazani i Jisu za na totozo mina lame na binangara tana Tamaza. Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Na binangara tana Tamaza za minake lame vei pa kaki vinagilagila mari boka tabata.
21 Kepore za maka tinoni mina boka paranga vei ari, <Dotu! Pa nari gu aza! >

babi <Pani gu aza!> bi gua. Ura na binangara tana Tamaza za korapa gu pa varikorapaimiu gamu,>> za gua i Jisu.

22 Beto ari za gudi vei ria na nana sepele, <<Qari korapa lame ria na rane totonai pala muna nyorogua batia gamu za maka makamakaina rane gu tana Tuna na Tinoni, ba munake boka batia.

23 Pala ari mari poja veidigamu ria na tinoni, <Dotu! Pa nari aza!> babi <Pani aza! > mari gua. Ba keta mu mulongo votu lao tutiria.

24 Za maka moqaza podeke vei na kapi za malara pa noka podalai pa maka kalena ko za lao pa maka kalena, pala zara mina vei za na rane tana Tuna na Tinoni.

25 Ba momoe za mina kole gozororia zoku vitigi mae tu aza, beto mina takilu pale mae tadiria na zazae tinoni koviria.

26 Mina vei na rane pa totozo ti Noa za na rane tana Tuna na Tinoni.

27 Qari kole tekutekudia na bukugedi ria doru tinoni, beto ria na marene na reko za qari varivarielava ko tinganai za kamu na rane za luge pa aka i Noa, ko za gore na vae ko za vauke betoria ria doru.

28 Ko pala mina vei mutugu za taroiti pa totozo ti Loti, qari kole tekutekudia na bukudia, qari kole vavaidia beto qari vavaidi ria na dia zakazava, qari kole umumadia beto qari kole roroitidia ruma.

29 Aza tugu na rane za taloi pa Sodomo i Loti za gore za na iku beto na patu kilakilavadi za qari okoro lagere vei pa noka, ko za vauke betoria ria doru.

30 Ko mina maka moqaza podeke vei zara za na rane bola votu lame tana Tuna na Tinoni.

31 Pana rane aza za na tinoni za korapa pa are ruma za minake gore tekuria na nana zakazava pa leo ruma. Maka moqaza podeke vei tugu aza mina korapa pa inuma za minake pavu gabala mule pa nana ruma.

32 Mu roqu vakoititia na maqotana i Loti ko!

33 Na tinoni za rabekeni na nana toa za pala mina saivia tugu, goto na tinoni zake rabekeni na nana toa za mina taalo.

34 Ma pojadigamu, pa bongina tugu aza za kori tinoni za mari korapa kole varikamudia pa maka lovu; maka za mina tateku vakeni, maka mina taloi pale.

35 Kori reko za mari korapa makarai kijagedi vuiti; maka ari kori za mina tateku vakeni, maka mina taloi pale.

36 Kori tinoni za mari roiti varikamu pa inuma pa rane aza; maka ari kori za mina tateku vakeni, goto maka mina taloi pale,>> za gua i Jisu.

37 Nari qari nanazia ari ka viza nana sepele aza, <<Bangara, pala pae mari taroiti ria na zakazava zara?>> qari gua.

Nari za oeria i Jisu, <<Ketakoi za kole maka kobukobu manugu ukena za pala mari varikamu ketakoi ria na nyae,>>* za gua i Jisu.

18

Na Naboko beto na Tinoni Varipitu Ikikerena

1 Ego beto za pojai mule i Jisu tadiria na nana sepele za maka vavakato vavapada ko mi vagigalairia ko marike munyala pa varavara goto mari varavara laodia gu za gua. Ko ari za gudi vei,

2 <<Pana maka guguzu za kolenana za maka tinoni varituti zake pangagani na Tamaza beto zake dogoro vaporeveveina ria na tinoni.

3 Ko na suverena tugu pa guguzu aza za maka reko nabonaboko, za lao tepa milimulea na tuvizi tana tinoni varituti ani, ari za gua vei, <Mu mijata vaniziu na tuvizi qa taleni na qua kana,> za gua.

4 Na zovaina jola za dainana za na tinoni varituti ani. Ba liguligu tu beto za roquroqu makana za na tinoni varituti ani, ari za gua vei, <Zozoto tugu za qake pangagani ara za na Tamaza, beto ko qake dogoro vaporeveveidi tugu ara ria na tinoni,

5 ba za kamu vaduvili gojoziu ara za na naboko ani. Ko leana ma roiti vani tu ropi na varituti aza za nyoroguani aza. Ura vei manake roiti vei ara za pala mina manogai milimuleziu tugu, ko mina vapavuziu!> za gua za na tinoni varituti,>> za gua i Jisu.

6 Beto ari za gua vei za na Bangara, <<Mu nongoria tu aza vei za pojai na tinoni varituti ikikerena ani ko!

7 Ba ae za vei? Gamu roquroqua gamu za minake varituti vadi na Tamaza ria na nana tinoni qari kiu alili laoa aza na rane na bongi? Ae vei, pala minake oqanai tokadi tugu na Tamaza ria?

8 Dai! Ma pojadigamu minake oriavo tugu varituti vadi aza ria. Goto ae za vei, tonai mina mule lame na Tuna na Tinoni za pala mina batirianana tu ria kaki tinoni rangerange pa pezo?>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi na Parese beto na Tinoni Tekuteku Takisi

9 Beto za pojadi mule i Jisu ria kaki qari range muledi na dia toa tuvizidi beto qari dogoro vagoreria ria na goto tinoni za na vavakato vavapada ani,

10 ari za gua vei, <<Koledia za kori tinoni qari zae varavara pa kakabarena zelepade,

* **17:37** Na nyae babi maka manugu za vei na zako ko za boka ganigani nyabo babi na tini kobukobu tinoni.

maka za na Parese goto maka na tinoni tekuteku takisi.
11 Na Parese za turu kalekale makana beto ari za varavara lao vei tana makana, <Tamaza, qa paranga leana ara tamu, ura qake vei ria doru goto tinoni ara. Qake ikiko, nake tinoni ikikerequ, beto qake barabarata, beto qake vevei na tinoni tekuteku takisi pa maka kalequ nari ara.
12 Ara za kori totozo pa maka vuiki qa gilagila tabutabu ganigani, beto qa valao vanigo maka pa manoga pa dorudi na qua zakazava qa tekuria,> za gua aza.
13 Goto na tinoni tekuteku takisi za turu pa zouna tu ko za pangaga enga zae pa noka, goto za kole popoaria pa nana takulanga za na raqoraqona, beto ari za varavara vei, <Tamaza, mu roquroquziu beto mu taleozoniziu, ura ara za na tinoni sela!> za gua aza.
14 Ma pojadigamu ara: na tinoni tekuteku takisi tu ani, nake Parese, za taleozo ko za tuvizi pa dogodogoro tana Tamaza beto za mule laonana pa nana ruma aza. Ura na tinoni za vavalavata muleni makana za mina tavagore, ba na tinoni za vapekai muleni makana za mina tavalavata,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Manadi ria na Koburu Pekipekidi
(Matiu 19.13-15; Maka 10.13-16)

15 Ego qari toka laodi ti Jisu na tudi pekipekidi ria kaki tinoni, ko mi vaopodi na limana aza ko mi manadi qari gua. Tonai qari batiria ria na sepele qari roiti vei zara za qari tokeria ria.
16 Ba za kuku tekuria i Jisu ria na koburu pekipekidi ko za parangaria, <<Mu vamalumu lameria taqu ria na koburu pekipekidi, muke suquturia. Ura na binangara tana Tamaza za tadiria tugu qari vevei ria na koburu ari.
17 Ma poja zozotodigamu ara gamu: na tinoni zake toa vei na koburu peki pa tekuna na binangara tana Tamaza, za minake boka zozoto lugea aza za na binangara tana Tamaza,>> za gua i Jisu.

Na Tinoni Izizongo za Nyoroguani na Toa Jola
(Matiu 19.16-30; Maka 10.17-31)

18 Ego za lame ti Jisu za maka tinoni matamata tadiria na Jiu, ko za nanaza vei ari, <<Tinoni varivagigalai leleamu, na za za mana roitini ara beto mana teku izongia za na toa jola?>> za gua.
19 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ae za vei ko na leleamu qu guniziu tu ara ao? Kepore za maka za leleana, goto na Tamaza gu makana.
20 Qu gilagilariamua ao ria na garunu: <Muke barabarata, muke varivai, muke iko, muke vaijutu sekeseke, beto ko mu valavataria na tamamu na tinamu,> qari gua,>> za gua i Jisu.
21 Nari ari za gua vei za na tinoni ani, <<Qa tori tuti betoria tu ara podalai na pekiqu tu ria na garunu ria,>> za gua.
22 Tonai za nongoria i Jisu zara za paranga vei aza za parangia za na tinoni aza, <<Maka zakazava gu za qu oqoro roitini ao. Mu lao vavaidi ria doruna mua zakazava ko na poatadi za mu iadi ria qari varivasevi, beto za muna izongoria ao ria na izizongo pa noka. Pa liguna aza za muna lame ko muna tutiziu ara,>> za gua aza.
23 Totonai za nongoro veini aza zara za takulanga aza, ura na tinoni izizongo aza ko za rabekeni nana izizongo.
24 Totonai za dogoria i Jisu za takulanga za na tinoni aza za paranga aza, <<Za tapata vitivitigia na tinoni izizongo za mina lugea na binangara tana Tamaza.
25 E, zozoto tugu, za tapata jola za na kameli mina sulingi lugea za na lobogona na nila; ba mina tapata jolani mutugu aza za na lugena na tinoni izizongo pa binangara tana Tamaza,>> za gua aza.
26 Ria na tinoni qari nongoria za vei zara za qari nanazia aza, <<Qokolo, ko vei za, i zei gu za mina boka taalo?>> qari gua.
27 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Aza za tapata jola tana tinoni za zake tapata tana Tamaza,>> za gua.
28 Beto ari za gua vei i Pita, <<Dogoria ko! Gami za gami tori loi betoria tu ria doru mami zakazava ko gami tutigomami ao,>> za gua aza.
29 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Ma poja zozotodigamu ara gamu: na tinoni za loi paleni na nana ruma, na maqotana, ria na taina marene, na tinana na tamana, babi ria na tuna na vei, ko bi nabuluni na binangara tana Tamaza,
30 za mina tavani vamota koviria, beto pa totozo za korapa lame za mina tekua na toa jola aza,>> za gua i Jisu.

Na Vinaue Totozo za Pojai i Jisu za na Nana Uke
(Matiu 20.17-19; Maka 10.32-34)

31 Ego za toka kaledi i Jisu ria na nana sepele beto ari za gudi vei, <<Mu vainongoro lame! Taqe korapa zae pa Jerusalema za gita, ko pala ketakoi tu za mari gore votu beto za doru zakazava qari korokorotodi ria na tinoni korokorotai pa Kutikuti Tabuna, aza na veveina na Tuna na Tinoni.
32 Pala mina tavalao pa limadi ria na tinoni karovodi aza, ko mari vavaledeni, mari komiti vikevikeria, beto mari tue taria.

18:20 Votu 20.12; Vavanau 5.16-20.

33 Mari majani na varipiqopiqolona, ko
mari vaukea ria aza. Ba pa rane vinaue za
mina toa mule pa uke aza,>> za gua i Jisu.
34 Ba qarike boka vakaberia ria na sepele
ria doru ginugua ari. Ura za tavapae tadiria
za na ginuadi ria na nana paranga ari, ko
qarike gilagilai aza vei za pojai i Jisu.

I Jisu za Salania maka Tinoni Nake Batabatana
(Matiu 20.29-34; Maka 10.46-52)

35 Ego totonai za tata lao kamu pa Jeriko
i Jisu, za korapa nyumu tepatepanana pa
keketai zona za maka tinoni nake batabatana.
36 Ko totonai za nongororia na rerege jo-
ladi ria na minete tinoni nari za nanazaria
na zavagana beka za podo ani za gua.
37 Nari qari ule vani, <<I Jisu pa Nazareti
za korapa rerege jola pa zona,>> qari guni.
38 Ura ko za kuku velavela aza, <<Jisu,
Tuna i Devita! Mu roquroqu tokaniziu!>>
za gua.
39 Ba qari paranga suqusuqutia na
vanogotia ria na tinoni qari momoe aza.
Ba tonai za vavivai mutu iapeki za na kuku,
<<Tuna i Devita! Mu roquroqu tokaniziu!
>> za gua.
40 Nari za turu nogoto i Jisu, za pojadi ko
mari toka lameni tana za na tinoni nake
batabatana za gua. Ko totonai za tata lao
tana za nanazia i Jisu aza,
41 <<Na za qu nyoroguani ao ko mana roiti
vanigo ara?>> za guni.
Nari ari za gua vei za na tinoni nake batabatana, <<Bangara, ara za qa nyoroguani ko
bi batabata na mataqu qa gua,>> za gua.
42 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Leana,
mu batabata tu ao koviria! Na mua
rangerange za tori salanigo tu!>> za gua i
Jisu.
43 Nari zake oriavo tugu batabatana za na
tinoni aza, ko za rerege tututinana ti Jisu
beto za kole paranga leana na vatarazaea
na Tamaza aza. Ko ria na minete tinoni qari
batia za vei zara za qari vatarazaea ria doru
za na Tamaza.

19

I Jisu za Gozoria i Zakia

1 Ego za kamu pa Jeriko i Jisu, ko za rerege
jola lao vei ketakoi.
2 Za korapa suverenana tugu ketakoi za
maka tinoni na izongona i Zakia. Na tinoni
lavata tadiria na tinoni tekuteku takisi, ko
na tinoni izizongo aza.
3 Za kole nyonyorogua dogoria aza ae
veveina i Jisu, ba na tinoni papapakana gu
aza beto ko qari mota jola ria na tinoni, ko
zake boka batia i Jisu.
4 Ko za abutu momoe lao pa moena na
puku tinoni ko za soqolo kaiti kezai aza za
maka suvege sikamoa ko mi boka batia i
Jisu za gua, ura pala ketakoi za mina jola vei
aza.
5 Totonai za kamua i Jisu za na ia aza za
enga zae ko ari za guni vei i Zakia, <<Zakia,
mu siqasiqarai gore! Ura pa ngenari za
mana lao suvere pa ruma tamu ara,>> za
gua aza.
6 Aza tugu za paranga vei zara i Jisu nari
za zake oriavo tugu na gorena i Zakia, ko za
vakamu valeania pa nana ruma i Jisu beto
za qera aza.
7 Totonai qari batia ria na tinoni za vei
zara, za qari qumiqumini ria i Jisu, ari qari
gua vei, <<Qokolo, na tinoni ani za lao tu
suvere pa ruma tana tinoni selana!>> qari
gua.
8 Ba za turu i Zakia, ko ari za guni vei za na
Bangara, <<Bangara, pala mana vadi ara ria
na tinoni varivasevidi za na kobuna na qua
izizongo. Beto vei ba tekuria ara pa zona
sekeseke ria na zakazava tana goto tinoni,
za koviria mana vani sogai ara na padana
ka made totozo kubo joladi ria qa tekuria
ara tana aza,>> za gua aza.
9 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Pa rane
tugu pa ngenari za taalo za na tatamana
ani. Ura i Zakia ba na butubutuna tugu i
Ebarahami.
10 Na Tuna na Tinoni za lame ko za
nyaqoa ko za aloa na tinoni za muma,>> za
gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi na Manoga Puku Poata
(Matiu 25.14-30)

11 Totonai qari korapa vainongoroni ria
na tinoni za na paranga ani, za ule vadi
mule aza za maka vavakato vavapada ani.
Ura za tata kamu gu pa Jerusalema i Jisu,
ko qari roquroqua ria za palu za tata zozoto
gu za na totozo mina votu tadiria za na
binangara tana Tamaza qari gua.
12 Ko ari za gua vei aza, <<Kolenana za
maka tinoni, na butubutu bangara, za taloi
keni pa maka guguzu pa zouna, ko mi lao ta-
vanyumu bangara beto za mina mule ban-
gara pa nana guguzu za gua.
13 Ba totonai za oqoro taloi keni aza za
kukuria ari ka manogaputa nana nabulu,
ko za ia okoto makadi maka puku poata,*
beto ari za gudi vei, <Mu varoiti ria tinganai
mana mule kamu,> za gudi.
14 Ego, ko za taloi keni aza, ba ria na tinoni
pa nana guguzu za qarike tavaraguani aza,
ko qari garunu vatuti laoni na paranga za
na bangara pa guguzu aza, ari qari gua

* **19:13** Pa paranga Qiriki na izongona maka puku poata ani za na <<mina>>. Na mina za na padana na tabara kue popu.

vei, <Gamike nyoroguani gami za na tinoni zana ko mina bangaradigami,> qari gua.
15 Ba za tavabangara tugu za na tinoni aza ko totonai za mule kamu za kukuria ria na nana nabulu, ko mi dogororia ria na vuadi na poata za iadi za gua.
16 Ego ko za luge za na nabulu momoe, ko za paranga, <Bangara, aza na puku poata qu vaniziu ao za koviria za vuani ka manogaputa puku poata mule,> za gua.
17 <Leana jola na mua roiti! Na nabulu leleamu ao! Qu tarange pa kopuna maka zakazava peki ao ko koviria mana vakopunigo ka manogaputa guguzu,> za gua za nana bangara.
18 Beto za luge lao mule za na nabulu vinaori, ko ari za gua vei, <Bangara, na puku poata qu vaniziu za koviria za vuani ka lima puku poata mule,> za gua.
19 Nari za paranga za na bangara, <Ao za mana vakopunigo ka lima guguzu,> za gua aza.
20 Beto aza za luge mule za maka nabulu, ko za paranga, <Bangara, ani za na mua puku poata. Qa ude vakole paleni gu ara pa maka poko peki.
21 Qa matagutunigo ara ao, ura maka tinoni tapatamu ao. Qu tekua na mua aza quke vakolea makamu, beto ko qu abua aza quke umani,> za gua aza.
22 Nari ari za gua vei za na bangara, <Na nabulu ikikeremu ao! Na mua paranga makamu mari vakilasigo ao! Beko qu tori gilagilaziumua tu za maka tinoni tapataqu ara. Qa tekua aza qake vakolea, beto qa abua aza qake umani.
23 Ba ae za vei za quke lao valugea gu ao pa banga za na qua poata, ko totonai ba mule lame za ba teku votu mule tavitini na vuana?> za gua za nana bangara.
24 Beto ari za gudi vei na bangara ria qari kole turu ketakoi, <Lame ko mu teku vakenini za na puku poata za izongia na tinoni ani, ko mu valao vani na nabulu za izongia ka manogaputa puku poata,> za gua aza.
25 Ba ari qari guni vei ria aza, <Koi, bangara, ba za tori izongorianana tu aza za ka manogaputa puku poata!> qari gua ria.
26 Nari ari za gudi vei na bangara, <Na tinoni za tori kolenana tu za mina tavani tamo vakubo mutugu, goto na tinoni kepore nana za mina tateku pale aza iapeki za izongia aza.
27 Ego, goto koviria za mu lao tekuria ria qarike tavaraguaniziu beto qarike nyoroguaniziu ko ba bangaradi ara. Toka lamedi ko mu vauke betoria pa moequ ara! > za gua za na tinoni aza,>> za gua i Jisu.

Za Luge pa Jerusalema vei Maka Varene i Jisu

(Matiu 21.1-11; Maka 11.1-11; Jone 12.12-19)

28 Totonai za poja betoa i Jisu za na vavakato vavapada ani, za qari taloi zae ria, ko za rerege pa moedi ria na sepele aza ko za zae pa Jerusalema.
29 Tonai za tata kamu pa Betipezi beto pa Betani, pa kubo pa Olive, za garunu momoe laodi aza ari kori sepele,
30 ari za gudi vei, <<Mu lao pa guguzu pa maka karovona pa moemiu nari ko tonai muna kamu za pala muna batia za maka dongiki talova vaturu kolena aza oqoro pore maka tinoni bi tori zaea mae tu aza. Mu ruvatia ko mu toka lameni.
31 Vei mina nanaza veidigamu ari maka tinoni, <Ei, ae za vei ko gamu korapa tu ruvatia zana?> mina gudigamu, za ari muna guni vei, <Na Bangara za nyoroguani,> muna guni,>> za gua i Jisu.
32 Ko qari taloi lao ari kori sepele, ko qari lao tugu batiria ria vei putaputa tugu za pojadi i Jisu ari kori.
33 Ko totonai qari korapa ruvata tekua ari kori za na tuni dongiki, za qari lame nanazaria ria na tinoni poredia ari kori, <<Ei, ae za vei ko gamu korapa ruvatia zana?>> qari gua.
34 Nari ari qari gua vei ari kori, <<Na Bangara za nyoroguani,>> qari gua.
35 Qari toka laoni ti Jisu za na tuna na dongiki beto qari lovaza vakeni pa pokotona za na dia poko, beto qari vasurania i Jisu.
36 Totonai za korapa surana lao pa dongiki i Jisu, za qari lovazadi pa zona ria na tinoni ria na dia poko.
37 Totonai za tata lao kamu pa Jerusalema i Jisu, pa zona gorena na Kubo pa Olive, za na minete sepele tana za qari podalai velavela vatarazaea za na Tamaza ura qari qeradi na roiti poreveveidi qari batiria.
38 Ari qari gua vei,
<<Za tamana za na Bangara,
aza za lame pa izongona na Tamaza!
Na bule za kole pa noka
beto mi tavalavata za na Tamaza pa nulu,>> qari gua.
39 Kaki ria na Parese pa varikamu tinoni ari qari guni vei i Jisu, <<Tinoni varivagigalai, mu tokeria ria na mua sepele ko mari nogoto!>> qari gua.
40 Nari za oeria i Jisu, ari za gudi vei, <<Ma poja valeadigamu ara za gamu: vei marike vagala ria, za ria na patu makadi za pala mari velavela votu,>> za gua aza.

I Jisu za Lukania na Guguzu pa Jerusalema

19:38 Kera Vatarazae 118.26.

41 Totonai za tata kamu pa Jerusalema i
Jisu ko za dogoro lao ko za batia nari za
lukania.
42 Ari za gua vei aza, <<Vei bu gilagilai gu
ao pa ngenari za na zakazava qari vagore
votua na bule za bi leana! Ba za pae pa
matamu ao!
43 Jerusalema! Za korapa lame za na
totozo mari lame na mua kana, ko mari
sepo varikamuni pezo za na varilivutaimu
ko mina zae tu kamua na tobana na guguzu,
beto mari suvere varilivutainigo ko mu-
nake boka votu luge.
44 Mari jegara piaria ria za na guguzu
Jerusalema, beto ko mari vaukegamu za
gamu gamu suvere pa leona na tobana
na guguzu, beto ko kepore za maka patu
pa miu ia mina varitopare kole jola, ura
gamuke izongo gilagilai gamu za na totozo
tonai za lame na Tamaza ko mi alogamu za
gua!>> za gua i Jisu.

Za Lugea i Jisu na Ruma Zelepade
(Matiu 21.12-17; Maka 11.15-19; Jone 2.13-22)

45 Beto za luge lao aza pa leona na kak-
abarena zelepade, ko za adu votuvotudi ria
qari korapa vavaidi na zakazava,
46 beto za parangaria aza ria, <<Ari tu za
poja vei pa Kutikuti Tabuna za na Tamaza,
<Na qua ruma za na ruma varavarana, ba
gamu roiti veini na bevi tadiria na tinoni
raja ikikodi gamu!> za gua,>> za gua aza.
47 Ego ko na varituti rane za kole varivagi-
galai pa kakabarena zelepade i Jisu. Qari
kole nyaqoa ria na kuta iama, ria qari vari-
vagigalaini na Vavanau beto ko ria na tinoni
matamata tadiria na tinoni Jiu za na zona
vei beto mari vaukea aza qari gua.
48 Ba qarike boka batia za maka zona ko
bari boka roitini, ura ria doru tinoni za qari
nyorogua vitivitigi ko mari nongonongoro-
dia pa paranga ti Jisu qari gua.

20

Na Nanazana na Neqi ti Jisu
(Matiu 21.23-27; Maka 11.27-33)

1 Maka rane totonai za korapa varivagi-
galai beto za taraeni na nongoro leana
tadiria na tinoni pa kakabarena zelepade i
Jisu, za qari lao tana ria na kuta iama, ria
qari varivagigalaini na Vavanau, beto ria
kaki tinoni matamata,
2 ko ari qari gua vei, <<Mu ule vadigami
moko. Pa neqi za, beto i zei za vanigo na
neqi za qu roitidi ao ria na zakazava ari?>>
qari guni.
3 Nari za oeria, ari za gudi vei, <<Ara
ba ma nanazadigamu mae tugu vei maka
nanaza ropi. Mu pojaniziu moko:
4 i zei za vani na neqi i Jone beto za pa-
paputaiso tinoni? Na Tamaza pa noka ba ria
gu na tinoni?>> za gua aza.
5 Nari qari kole varigonani makadi za na
roverove, <<Na za tana gua za? Vei tana
paranga, <Pana tana Tamaza pa noka,>
tana gua, za pala ari mina gudigita, <Ba
ae za vei ko gamuke vazozotoa? > mina
gudigita vei.
6 Ba vei tana paranga, <Pana tadiria na
tinoni gu,> tana gua, za pala mari buti
tavurudigita na patu ria na minete tinoni
ari. Ura ria doru za qari vazozotoa za
maka tinoni korokorotai tugu tana Tamaza
i Jone,>> qari gua.
7 Ko qari lao oe veini gu ari, <<Gamike
gilagilai,>> qari gua.
8 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ego, ko
ara ba manake ule vadigamu tugu za na
veveina na neqi za qa izongia beto qa roitidi
ara na zakazava ari,>> za gua i Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ria na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi
(Matiu 21.33-46; 12.1-12)

9 Beto za pojadi mule i Jisu ria na tinoni
za na vavakato vavapada ani: <<Kole-
nana za maka tinoni za umani na nana
inuma qurepi, beto za vakopudi kaki tinoni
umuma ko mari varoitia za gua, beto za
taloi keni ko za suvere vazovai tu pa maka
guguzu karovona pa zouna aza.
10 Totonai za kamua na totozo padu-
paduku, za garunu laoni tadiria za maka
nana nabulu ko mi teku vani na iana na
vuadi pa inuma qurepi za gua. Ba qari ma-
jamajai ria na tinoni umuma za na nabulu
ani, beto qari iju vamule galegale paleni gu.
11 Nari za garunu laoni mule aza za
maka nana nabulu, ba aza ba qari maja-
maja vakekea paleni mutugu ria na tinoni
umuma, beto qari iju vamule galegale
paleni.
12 Ba za garunu laoni mule aza za na nab-
ulu vinaue. Ego aza za qari raja vapalekia
mutugu ria na tinoni umuma, beto qari
gona votu paleni pa peguruna na inuma
qurepi.
13 Pa liguna za vei zara za kole roverove
za na tinoni porenana inuma ko ari za gua
vei, <Na za beka za mana roitini ara? Ego
leana, ma garunu laoni gu ara za na tuqu
marene aza qa roquroqua. Palu aza za pala
mari pangagani,> za gua aza, ko za valaoa.
14 Ba totonai qari batia ria na tinoni
umuma za na tuna marene aza, nari za ari
qari kole varingodo vei makadi, <Ani za
na tinoni pala mina teku vakarovoria na
izizongo tana tamana ani! Ariagada ko ta
vai pale, ko na izizongo tana tamana za tana
teku vakarovoria nada,> qari gua.

19:46 Aisea 56.7.

15 Ko qari lao gona votu lao paleni pa
peguruna na inuma, ko qari vaukea aza,>>
za gua i Jisu.

<<Ko gamu roquroqua gamu za ae pala
mina roiti veidi na tinoni porenana inuma
ari ka viza tinoni umuma ari?
16 Pala mina kamu vauke beto paledi aza
ria doru tinoni qari kopuni na inuma, beto
mina vakarovo lao vadi tu ria na tinoni
gotodi tu za na inuma!>> za gua i Jisu.

Totonai qari nongoria ria na tinoni za
poja vei zara aza za ari qari gua vei ria,
<<Dai ko dai! Minake izongo vamalumia na
Tamaza aza!>> qari gua ria.

17 Nari za dogoro tari vatogatogazaria i
Jisu ria, beto ari za gua vei, <<Na za ropi na
ginuana za na Kutikuti Tabuna, aza ari za
gua vei,

<Na patu qari kilu paleni
ria na tinoni vavaturu ruma,
za aza tugu za na kuta patu vizovizo.>?
18 Aza za lotuni pa patu aza za mina paleka
talomolomoto tugu, beto aza mina lotu
takoa na patu aza za mina muja vaavavuru
veini na kau,>> za gua i Jisu.

Na Veveina na Tabara Takisi
(Matiu 22.15-22; Maka 12.13-17)

19 Ria na kuta iama beto ria qari vari-
vagigalaini na Vavanau za qari podepodeke
ko mari aru tamania i Jisu pa totozo tugu
aza qari gua, ura qari gilagilai ria za na
vavakato vavapada ani za jutu lamegami gu
gami qari gua. Ba qarike boka aru tamania
ria aza, ura qari matagutudi na tinoni.
20 Ko qari kole dogoro kopuni za ae to-
tozo ria mari boka tekua maka totozo leana.
Qari garunu golomoria ria ria kaki tinoni,
ko mari lao paranga sekeseke kale mari
vei na tinoni tuvizidi qari gua, beto mari
podeke vagonai i Jisu pa kaki nanaza seke-
sekedi ko mari boka teku valaoa aza pa neqi
tana qavuna ko mi tajutu qari gua.
21 Qari lao paranga vei ari ria na tinoni
ari ti Jisu, <<Tinoni varivagigalai, gami gi-
lagilaimami gami za aza qu pojai beto qu
varivagigalaini ao za na tuvizina. Aza na
zozotona beto na zona tana Tamaza za qu
varivagigalaini ao, beto ko kepore veveidi
tamu ria na tuturuna tadiria na tinoni.
22 Ae vei? Za tavamalumu tugu pana
Vavanau za gami mami tabara lao takisi ti
Siza, ba dai?>> qari gua.
23 Ba za tori dogoro pururia tu i Jisu za na
dia nyonyorava ko ari za gudi vei ria,
24 <<Vabatiniziu moko za maka poata? I
zei na izumatana beto na izongona za kole
pa poata zana?>> za gua aza.

<<I bangara Siza,>> qari gua.

25 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ego
leana, mu valao vani i Siza ria ti Siza, beto
mu valao vani na Tamaza ria tana Tamaza!
>> za gua aza.
26 Qari gabara jolani ria za nana oe ko
qarike vaqeu, beto ko qarike boka valotuni
ria pa dia sekeseke aza pa moedi ria na
tinoni.

Na Veveina na Turumule pa Uke
(Matiu 22.23-33; Maka 12.18-27)

27 Ego qari lame tana ria kaki Sadusisi,
ria qarike vazozotoa za na veveina ria na
tinoni ukedi mari turu mule, ko ari qari gua
vei,
28 <<Tinoni varivagigalai, ari za gua vei
za kuti vadigita i Mosese, <Bi uke loia maka
tinoni za na maqotana ko bi kepore tuna,
za pala na taina marene tugu mina elavia
za na nabokona aza, ko mina vapore vani
na tuna vuana za na tugana za tori uke tu
nari,> za gua.
29 Ego ko koledia ari ka vitu tamatazi
marene. Na tugadi pa moa za elavia maka
reko ba oqoro pore tuna beto za uke.
30 Ko za elava sogai mutugu aza za tuti
tana pa moa za na naboko aza, ba za vei
mutugu.
31 Nari za teku sogai mutugu na vinaue,
ba za vei mutugu. Ko qari okoto betodia tu
ari ka vitu tamatazi, ba kepore beto tugu na
tudi.
32 Pa liguligu tu beto za uke za na reko
nabonaboko.
33 Ego, ko pa rane mari turu mule ria qari
uke za pala i zei ari ka vitu ari na maqotana
za na reko ani? Ura ari ka vitu doru za qari
elavia aza!>> qari gua.

34 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Na
varielava za tadiria gu na tinoni pana toa pa
totozo ani,
35 goto ria na tinoni qari pada ko mari
kamua na totozo za korapa lame beto mari
turu mule pa uke za marike varielava.
36 Ura totonai za marike boka uke ria, goto
pala mari suvere vei gu ria na mateana ria,
marike uke. Ria za na koburu tana Tamaza,
ura na tavatoa muledi pa uke ria.
37 Goto na veveina ria na tinoni mari turu
mule pa uke za i Mosese ba za tori vakabere
vadigita tu. Ura pa vavakatona na iku za
vuruvurungu memea pa tokutoku za pojai
i Mosese za, <Na Tamaza ti Ebarahami, na
Tamaza ti Aisake, beto na Tamaza ti Jekopi,>
za gua aza.
38 Ko na Tamaza tadiria na tinoni toadi
aza, nake tadiria na tinoni ukedi. Ura tana
Tamaza za ria doru za na toadi beto,>> za
gua i Jisu.

20:17 Kera Vatarazae 118.22. **20:28** Vavanau 25.5. **20:37** Votu 3.6, 15, 16.

39 Nari qari oe ria kaki qari varivagigalaini na Vavanau, ari qari gua vei,
<<Tinoni varivagigalai, za leana jola za na mua oe!>> qari gua ria.
40 Ego pa liguna aza za qari pangagani ko qarike tuma nanaza soga mulea ria na tinoni aza.

Na Veveina na Karisito
(Matiu 22.41-46; Maka 12.35-37)

41 Ego ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ae za vei ko qari paranga tu ria na tinoni, <Na Karisito za na Tuna i Devita,> qari gua?
42 Ba i Devita tugu makana za paranga vei ari pa buka Kera Vatarazae,
<Ari za gua vei tana qua Bangara za na Tamaza:
mu nyumu keta pa kale matuaqu,
43 tinganai mana veidi na mua tetetena na nenemu
ria na mua kana,> za gua.
44 Ego za kukuni na Bangara i Devita za na Karisito, ba ae za vei ko mina boka na tuna tu i Devita aza?>> za gua i Jisu.

Na Vabalau ti Jisu na Veveidi ria qari Varivagigalaini na Vavanau
(Matiu 23.1-36; Maka 12.38-40; Luke 11.37-54)

45 Totonai qari korapa vainongoro ria doru tinoni nari ari za gudi vei i Jisu ria nana sepele,
46 <<Muna balaudi ria qari varivagigalaini na Vavanau. Qari pokopoko vakakakaza, beto qari lekoleko ria. Qari nyoroguani bari gozoro qeraqeradi ria na tinoni pa ia makemaketina qari gua. Beto qari mijamijataria na nyumunyumuna tadiria na tinoni poreveveidi pa leo ruma varivarikamuna beto pa vavolo.
47 Qari ragaragata tekuria na izizongo tadiria na nabonaboko, beto qari varavara vakakakaza ko mari tadogoro tadiria na tinoni qari gua. Ba na dia vinakilasa za mina ikerena jola>> za gua i Jisu.

21

Na Varivana peki tana Nabonaboko
(Maka 12.41-44)

1 Ego tonai za dogoro laoria i Jisu ria na tinoni izizongo qari loloi poata pa vavakoleni poatana pa leo ruma zelepade,
2 za batia aza za maka nabonaboko varivarivasevina za lao loiria kori poata kopa peki.
3 Nari ari za gua vei aza, <<Ma poja valeadigamu ara za gamu: na naboko varivarivasevina ani za valao vakubo joladi ria doru.
4 Ura ria doru zara za qari valaoia gu aza vei za kole jola gu pa dia izizongo, goto na nabonaboko ani za pa nana varivasevi za valao betoa aza tugu vei bi toani aza,>> za gua i Jisu.

Za Korotoni i Jisu na Tajegarana na Zelepade
(Matiu 24.1-2; Maka 13.1-2)

5 Totonai qari kole varivavakatoni ria kaki sepele za na veveina na ruma zelepade beto na veveina za tavasari vabatabata leani na patu poreveveidi beto ria na varivana qari tavalao tana Tamaza, za ari za gua vei i Jisu,
6 <<Ria doru vei gamu batiria gamu ari za korapa lame za na totozo, ko doru patu zara za kepore maka mina varitopatopare kole jola soga, goto mari taqovara beto,>> za gua aza.

Na Tapata Pala Mari Lame
(Matiu 24.3-14; Maka 13.3-13)

7 Nari za qari nanazia ria i Jisu, ari qari gua vei, <<Tinoni varivagigalai, toto za mina gore votu ria beto ko na za za na vinagilagila ko mina boka tagilagila valeana za na totozo mari taroiti vei zara?>> qari gua ria.
8 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Mu suvere kopu ko kepore maka tinoni mina toka vapirugamu. Ura na motadi ria mari lame pa izongoqu ara, ko ari mari gua vei, <Ara tugu za na Karisito!> mari gua, beto kaki za mari paranga, <Za tori kamu tugu za na totozo!> mari gua. Ba keta mu mulongo tutiria.
9 Munake matagutu tonai muna nongoroni na nongorona na varipera, beto na varipikataidi ko na okoto turu kaledia na guguzu. Ria na zakazava vevei zara za pala mari gore votu mae tu, ba nake aza za na vinabetona,>> za gua aza.
10 Beto za parangaria aza ria, <<Maka puku tinoni mina turu talea maka goto puku tinoni, beto maka binangara mina turu talea maka goto binangara.
11 Pala kubo ia mari raja ria na nunu lavalavata, na songe beto na oja, beto pala mari tabata ria na vinagilagila varivamatamatagutudi pa noka.
12 Ba totonai mari oqoro taroiti na zakazava ari, za pala muna taaru tamana beto muna tangangangulu tadiria na tinoni pa veveiqu ara za gamu. Muna tavalao ko mari tutidigamu pa ruma varivarikamuna tadiria na Jiu, beto mari valugegamu pa ruma varipiuna, beto mari toka laodigamu pa moedi ria na bangabangara beto na qavuna pa ginuguaqu ara za gamu.
13 Ba aza za maka totozo leana tadigamu ko muna vavakato vadi na nongoro leana za tonai.
14 Ko mu vanyumu valeania pa miu roquroqu za na veveina munake pavu

20:43 Kera Vatarazae 110.1.

roquroqu mamatani aza ae tana oe lao veidi ria mari tutidigita muna gua.
15 Ura ara tu mana vadigamu ria na paranga beto na bokaboka muna pojaria gamu, ko kepore maka za raja kolokolosogamu mina boka oeria babi vasekeria ria na miu paranga.
16 Ria na tinamiu na tamamiu, na taimiu marene, na tavitimiu, na miu baere qarike vazozoto, ba pala mari toka laodigamu tugu pa varituti, ko kaki gamu za pala muna tavauke tugu.
17 Pana ginuguaqu ara za marike tavaraguadigamu ria doru tinoni za gamu.
18 Ba maka galu vurungu gu pa batumiu ba minake izongo tapuki pale za gamu.
19 Vei muna turu vangajuria za muna tekua gamu za na toa jola!>> za gua i Jisu.

Na Jegarana na Guguzu Jerusalema
(Matiu 24.15-21; Maka 13.14-19)

20 <<Totonai muna batia qari variidi livutaini ria na nana kana za na guguzu Jerusalema, za totonai za pala muna gilagilaimiu za za tata za na totozo mina tajegara aza.
21 Ko pa totozo aza za ria na suveredi pa Jiudia za mari uku zagere beto pa okoto kubo ketakoi, ria qari suvere pa leona na guguzu pa Jerusalema za mari uku votu keni beto, beto ko ria qari suvere pa peguruna na guguzu Jerusalema za marike mule luge lao pa korapa guguzu Jerusalema.
22 Ura ria za na rane varivakilasa tonai mari gore votu ria dorudi vei za pojai na Kutikuti Tabuna.
23 Na rane takulanga tadiria na reko pore iapadi beto ria poredia melalu za totonai! Ura na tapata lavata za mina kamu pa abana, ko na vinakilasa tana Tamaza za mina raja tadiria na tinoni ari!
24 Kaki ria za pala mari tasobe vauke, kaki pala mari teku vapinauzu laodi tadiria na doru tinoni karovodi. Mari lame kole pipiaria ria na tinoni karovodi za na guguzu Jerusalema ko tinganai mina okoto tu za na totozo tadiria na tinoni karovodi,>> za gua i Jisu.

Na Lame tana Tuna na Tinoni
(Matiu 24.29-31; Maka 13.24-27)

25 <<Kaki vinagilagila za pala mina tabata pa tapo, pa popu, beto pa seru. Pa pezo, ria na pukupuku tinoni mari nyunyala ko mari kununu rura, ura mari matagutuni ria za na ovangana na ivere beto na tovogo lavalavata.
26 Mina vadigereria beto mari matagutu ria na tinoni totonai mari kole adono dogororia ria na zakazava ikikeredi mari lame pa kasia guguzu, ura ria na neqi pa vavagalo za pala mari tajou vakanoko.
27 Ego pa liguna aza za mari batia za na Tuna na Tinoni mina bola pa lei, ko mina lame tavitia na neqi lavatana beto na kabere.
28 Ko totonai mina korapa podalai taroiti za na roiti vevei ari za muna turu gu ko muna enga zae ko muna gelegeleni, ura za tata gu mina bola votu lame za na miu inaalo,>> za gua i Jisu.

Na Vinagilagila pa Suvege Piqi
(Matiu 24.32-35; Maka 13.28-31)

29 Beto za pojadi i Jisu za maka vavakato vavapada: <<Mu dogoria za na suvege piqi beto ria doru goto suvege ko!
30 Totonai muna batiria mari podalai ijoko ria za gamu gilagilaimiu makamiu gamu za tata za na totozo mangini.
31 Maka moqaza podeke vei tugu za tonai muna batiria gamu mari taroiti ria na zakazava ari za pala muna gilagilaimiu gu gamu za tata lame za na binangara tana Tamaza.
32 Ma poja zozotodigamu ara gamu: totonai mari oqoro uke beto ria na zazae tinoni pa totozo koviria, za mari gore votu ria doru zakazava ari.
33 Mina maragutu tu za na oka beto na pezo, ba ria na qua paranga za marike izongo maragutu podeke,>> za gua i Jisu.

Mu Suvere Kopu

34 <<Mu kopu muledigamu, ko na roqumiu muke vamamatani na toa goborona, na tapatianani na bukubuku, beto na takulangadi na zakazava tana toa pa pezo, ura keta mi vasiborogamu na lame tana rane aza.
35 Ura na rane aza za pala mina lame vasiboro veidi na saduru ria doru tinoni qari suvere pa doruna na guguzu pa pezo.
36 Ba gamu mu suvere kopu beto mu varavara doru totozo, ko muna boka varene za gamu totonai muna luge laoria gamu ria na ginugua ari beto ko muna boka turu varene pa moena na Tuna na Tinoni,>> za gua i Jisu.
37 Ego ko za suvere varivagigalai pa kakabarena zelepade i Jisu beto doru veluvelu za lao aza pa kubo Olive ko za puta ketakoi na bongi.
38 Ko doru volavolaza za qari lalao pa ruma zelepade ria doru tinoni, ko qari nongononggoro pa varivagigalai tana.

22

Qari Vari Vavakatoni na Vaukena i Jisu
(Matiu 26.1-5, 14-16; Maka 14.1-2, 10-11; Jone 11.45-53)

1 Ego ko za tata gu za na vavolo Bereti Nake Kovuruna, aza qari gigalani na vavolo Alokata.
2 Qari matagutudi ria na kuta iama beto ko ria qari varivagigalaini na Vavanau ria

na tinoni, ko za vei za qari kole nyaqoa maka zona ko mari aru tamana golomia i Jisu ko mari vaukea qari gua.

3 Ego beto za lugea i Setani i Jiudasi, aza qari kukuni i Isikarioti, aza tugu maka ari ka manogori sepele.

4 Ko za turu keni i Jiudasi ko za lao tadiria na kuta iama beto na matamata tadiria na tinoni kopu pa ruma zelepade, ko qari vavakatoni ria za vei beto mina boka gabala kana vadi aza i Jisu qari guni.

5 Nari qari qerani ria za na vinatuvizi za roiti vadi i Jiudasi, ko qari varivaegoni tugu ria za mari vani na poata aza qari gua.

6 Za vaegoa tugu i Jiudasi za na dia nyorogua ko za podalai nyaqoa gu aza za maka totozo leana vei beto marike boka gilagilai na tinoni, ko mina teku valao vadi ria i Jisu za gua.

Za Tavatana Vani i Jisu za na Vavolo Alokata

(Matiu 26.17-25; Maka 14.12-21; Jone 13.21-30)

7 Ego za kamu za na ranena na vavolo Bereti Nake Kovuruna totonai qari kuboloria na lami vavolo Alokata.

8 Ko za garunuria i Jisu ari Pita i Jone, ari za gudi vei, <<Mu lao, ko mu vanaqitia za na tekutekuna Alokata tadigita ko tana tekuteku,>> za gua.

9 Nari ari qari guni vei aza, <<Pae za qu nyoroguani ao ko mami lao vatanani gami? >> qari gua ari kori.

10 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Vainongoro! Tonai muna lao kamu gamu kori pa guguzu pa Jerusalema, za pala muna gozoria gamu kori za maka tinoni za pogozo jagi kolo. Muna tutia za na tinoni aza ko muna lao luge pa ruma za luge aza.

11 Ko ari muna poja veini za na tinoni porenana ruma, <Ari za gua vei za na Tinoni varivagigalai, Pae za na lose ketakoi mana tekuni ara beto ria na qua sepele za na tekutekuna Alokata? za gua,> muna guni.

12 Pala mina vadogorodigamu aza za maka lose lavata pa narena pa nulu, za tori tavatana vadigita tu. Ko ketakoi za muna lao vatanani gamu za nada tekutekuna,>> za gua i Jisu.

13 Qari taloi keni ari kori, ko qari lao tugu batia ari kori doru zakazava vei tugu za tori pojadi tugu i Jisu. Ko qari vatana vakolea ari kori za na tekutekuna Alokata ketakoi.

Na Vavolo tana Bangara

(Matiu 26.26-30; Maka 14.22-26; 1 Koriniti 11.23-25)

14 Totonai za kamua za na totozo tana Alokata, za tekuteku tavitiria i Jisu pa tevolo ria na nana tinoni tagarunudi.

15 Ari za gudi vei aza ria, <<Qa nyorogua vitivitigini tugu ara ko ba tekuteku tavitidigamu gamu za na tekutekuna Alokata ani, totonai qa oqoro kamua ara za na vitigi.

16 Ura ma poja veidigamu ari: manake izongo teku sogai mule ara za na tekutekuna Alokata, tinganai mina tavagore votu za na ginuana pa binangara tana Tamaza,>> za gua i Jisu.

17 Beto za tekua i Jisu za na kapa vaini, ko za paranga leanani, beto ari za gudi vei, <<Pia, tekua, ko mu okoto bukua.

18 Ma pojadigamu: podalai koviria za manake buku sogai ara za na vaini ani, tinganai mina lame na binangara tana Tamaza,>> za gua aza.

19 Beto za tekua mule za maka kipa bereti, ko za paranga leanani, za kipakipai ko za okoto iadi, beto ari za gua vei, <<Ani za na tiniqu qa vadigamu ara gamu. Mu tekua pana roquroqugu ara,>> za gudi.

20 Ego ko pa zona vei mutugu aza za, liguna za beto na tekutekuna Alokata, za tekua aza za maka kapa vaini, ko ari za gudi vei, <<Na kapa vaini ani za na vinaego koregana tana Tamaza, za vei na orungugu za nyoa pa laemiu gamu.

21 Ba dogoro! Aza mina gabala kanaziu ara za korapa gu nyumu tavitiziu ara pa tevolo ani!

22 Mina tavauke za na Tuna na Tinoni vei za nyoroguani na Tamaza, ba mina tekua na takulanga lavata za na tinoni za gabala kanaziu ara!>> za gua i Jisu.

23 Totonai qari nongoria zara za gua vei aza, za qari varigua makadi ria na sepele i zei beka ari ka viza za mina roiti vei qari gua.

Na Varitokena na Vinalavata

24 Maka varitoke veveina i zei ria za pala na tinoni poreveveina jola qari gua za poraka votu lame vei tadiria na sepele.

25 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Ria na bangaradi ria na tinoni karovodi za qari lalaedi gu makadi ria za na toa tadiria na dia tinoni, beto ko ria pore dia viva ba qari nyorogua tagigala <Na Tinoni Leadi Ko Na Baere Tadiria Na Tinoni> tugu.

26 Ba gamu za munake vei zara. Aza mina poreveveina jola tadigamu za mina vapeki muleni tadiria doru, beto aza za suvere matamatadigamu za mina kole vei na miu nabulu tu.

27 Ura i zei za na poreveveina jola? Aza za tekuteku pa tevolo, ba aza na tinoni za vatana? Aza tugu za tekuteku pa tevolo ke! Ba ara za na qua suvere tadigamu za qa vei gu aza na nabulu.

28 Gamu za gamu tori suvere tavitiziu tu pa tapata qa gozororia ara.

29 Ko za vei za maka moqaza vei na
Tamaqu za tori vaniziu tu na binangara,
nari za gamu
30 ba muna somana tekuteku na buku pa
qua tevolo pa qua binangara za gamu, beto
gamu muna nyumu pa nyumunyumuna
bangara ko muna totolidi ari ka manogori
butubutu Izireli,>> za gua i Jisu.

Za Korotoni i Jisu za i Pita mina Kilu Paleni aza
(Matiu 26.31-35; Maka 14.27-31; Jone 13.36-38)

31 Beto i Jisu ari za guni vei i Saimone,
<<Saimone! Saimone! Za tori vamalumia
tu na Tamaza i Setani ko mina podekegamu,
ko mina varipikataidi na leadi beto na ik-
eredi. Maka moqaza podeke vei na tinoni
umuma za pikataria na ikikadi na kiko pa
kikodi.
32 Ba ara qa tori varavaranigo tu ao Sai-
mone, ko na mua rangerange mike mun-
yala. Ko tonai muna neqi soga mule pa mua
rangerange ao, za muna tokadi ao ari ka
viza taimu sepele zara ko muna vaneqiria
na dia rangerange,>> za gua i Jisu.
33 Nari ari za gua vei i Pita, <<Bangara,
ara za qa vanaqiti ko mana tuti lugego ao pa
ruma varipiuna ko mana uke tavitigo tugu!
>> za gua.
34 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ma
pojanigo, Pita! Mina oqoro kiu na kokorako
ngena bongi, za muna kilu paleniziu ara
kue totozo ao,>> za gua i Jisu.

Na Pausu, na Mane, beto na Benete

35 Beto ari za gudi vei i Jisu ria na nana
sepele, <<Totonai qa garunu vakenigamu
ara, beto qa pojadigamu ko munake pogozo
kurakurani poata, na mane beto ko na
sadolo qa gudigamu, za ae za vei? Za pa-
pakadigamu tu kaki zakazava? >> za gua
aza.

Nari ari qari gua vei ria, <<Kepore tugu
maka za babi papakani,>> qari gua.
36 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Ego,
ba koviria za aza za kolenana kurakurani
poatana babi na mane, za mi pogozia tugu.
Ko aza kepore nana benete varipera, za mi
lao vavaini na nana koti ko mi vai tekua
maka benete.
37 Ura ma pojadigamu aza vei za kole pa
Kutikuti Tabuna, aza ari za gua vei, <Za so-
mana tanguti tavitidi ria na tinoni ikikeredi
aza,> za gua, za mina tavagore votu. Ura
aza za takuti na veveiqu ara, za pala mari
gore votu tugu,>> za gua aza.
38 Nari ari qari gua vei ria na sepele,
<<Bangara, dogoro! Ari za kori benete
varipera tadigita!>> qari gua.

Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Leana, beto
gu koviria!>> za gua i Jisu.

I Jisu za Varavara pa Kubo pa Olive
(Matiu 26.36-46; Maka 14.32-42)

39 Ego za taloi pa Jerusalema i Jisu, ko za
zae pa kubo pa Olive, za vei tugu za tori
roroitini tugu aza kubo totozo. Ko qari tuti
laoa tugu aza ria na nana sepele.
40 Totonai za kamu aza pa ia ketakoi, za
ari za gudi vei ria na nana sepele, <<Mu su-
vere varavara, ko muke lotu pa toketoke,>>
za gudi.
41 Beto za rerege lao vazou iapeki aza,
pada zouna boka gona laoni maka patu, ko
za nyumu sori tungutungu pa pezo, ko za
varavara vei ari,
42 <<Tamaqu, vei muna vamalumia ao, za
mu varijoa taqu za na totozo vitigi ani. Ba
nake qua nyorogua ba na nyorogua tu tamu
za mina tatuti,>> za gua.
43 Beto za bola votu kamu vei pa noka za
maka mateana ko za vaneqia aza.
44 Za takulanga vitivitigi aza, ko za var-
avara vaneqineqi jola ko na ipatana za vei
na orungu qari ononi gore pa pezo.
45 Beto za turu aza ko za rerege mule lao
tadiria na nana sepele za gua, za batiria qari
tori puta tu, ura za mabo pavu na tinidi pa
takulangana aza.
46 Nari za ari za gudi vei, <<Ae za vei ko
gamu puta tu? Mu iqolo ko mu tatakole
varavara, ko muke lotu pa toketoke,>> za
gua aza.

I Jisu Qari Aru Tamani ria na nana Kana
(Matiu 26.47-56; Maka 14.43-50; Jone 18.3-11)

47 Totonai za korapa paraparanga vei
zara i Jisu, za bola kamu gu za maka minete
tinoni za tokaria i Jiudasi, aza maka ari ka
manogori sepele. Za rijo lao tatai aza i Jisu
ko za aoa.
48 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Jiudasi,
qu gabala kanani ago pa ao vei zara za na
Tuna na Tinoni?>> za gua aza.
49 Totonai qari batia ria na sepele qari tu-
tia aza za na ginugua mina taroiti qari gua,
za qari nanazia i Jisu, <<Bangara, mami lao
qatadi na mami benete varipera? >> qari
gua.
50 Beto maka ari ka viza nana sepele za
lao taqaza teusu paleni za na kale talinga
matuana na nabulu tana kuta iama lavata.
51 Ba za tokeria i Jisu, ari za gudi vei,
<<Beto gu, za pada gu munake vajolai!>> za
gua. Beto za lao arua aza za na talingana na
nabulu, ko za salania.
52 Beto ari za gudi vei i Jisu ria na kuta
iama, na matamata tadiria na tinoni kopu
pa kakabarena zelepade, beto tadiria na
tinoni matamata tadiria Jiu, ria qari aru
tamania, <<Ae za vei? Na tinoni raja
ikiko beto na tinoni varivarivai ara, ko

22:37 Aisea 53.12.

gamu pogozo bolaniziu na benete na kubau gamu?
53 Beko doru rane qari jola zara na suverequ gu pa kakabarena zelepade ara, ba gamuke aru tamanaziu tu! Ba ani gu ko na miu totozo gamu nyoroguani muna roitini, aza na totozo za kole bangara na neqi tana rodomo!>> za gua i Jisu.

I Pita za Kilu Paleni i Jisu
(Matiu 26.57-58, 69-75; Maka 14.53-54, 66-72; Jone 18.12, 25-27)

54 Beto za qari aru tamania ria i Jisu ko qari toka laoni pa ruma tana kuta iama lavata. I Pita za tututi vazozounana tu pa ligudi ria.
55 Ko totonai za qari vatoaia ria za maka iku pa varikorapaina na bolebole sebesebe na ruma tana kuta iama lavata beto qari kole nyumu varilivutaini ria, za lao somana nyumu nana tugu tadiria i Pita.
56 Totonai za bati vaia maka nabulu reko pa malarana na iku i Pita, za dogoro taria, beto za parangia, <<Ani tugu za maka tinoni za tututia i Jisu!>> za gua.
57 Ba za kilu pale i Pita aza, ari za gua vei, <<Koi, siu, qake gilagilai ara za na tinoni zana!>> za gua.
58 Ko za zovai gu iapeki beto za dogoro vaia mule maka tinoni aza, ko ari za guni vei, <<Ao ba maka tugu gamu qu tutia i Jisu ao!>> za guni.
Nari ari za gua vei i Pita, <<Qokolo, nake ara za!>> za gua.
59 Ego ko za jola padana maka aoa za lamegana gu mule za maka tinoni, ko ari za paranga vaneqineqi vei, <<Ani vapura zozoto gu za maka ria qari tutia i Jisu, ura maka tinoni Qalili za na bangara ani!>> za gua za na tinoni aza.
60 Ba ari za gua vei i Pita, <<Qokolo, qake izongo vagilagila podekia tugu ara aza qu korapa pojai ao zana!>> za gua. Aza tugu za korapa paranga vei zara i Pita, za kiu gu za na kokorako.
61 Totonai za balinga za na Bangara ko za dogoro taria i Pita, nari za roquroqu kamua i Pita totonai aza vei za tori pojani tu na Bangara aza perangaina, aza ari za gua vei, <<Mina oqoro kiu na kokorako ngena bongi, za pala muna kilu paleniziu ara kue totozo ao,>> za gua.
62 Ko za votu lao pa peguru i Pita ko za lukana vapazani.

Za Tavalede na Tapiqolo i Jisu
(Matiu 26.67-68; Maka 14.65)

63 Ego ria na tinoni qari sadereni i Jisu za qari vavaledeni beto qari majamajai aza.
64 Qari piko suqutu vapaea na matana, beto qari totepia, <<Ego, mu uleni tu! I zei moko za korapa majago?>> qari guni.
65 Beto kubo mule za na paranga ikikeredi qari poja tarini aza.

Za Tatoka lao pa Moena na Kauniseli tadiria na Jiu i Jisu
(Matiu 26.59-66; Maka 14.55-64; Jone 18.19-24)

66 Totonai za rane na kota za qari varikamu ria na tinoni matamata tadiria na Jiu, na kuta iama, beto ria qari varivagigalaini na Vavanau, ko za tatoka lao pa moena na kauniseli tadiria na Jiu i Jisu,
67 ko qari parangia ria i Jisu, <<Vei mina Karisito ao, za mu ule vadigami moko! >> qari gua.
Nari ari za gudi vei aza, <<Vei mana pojadigamu ara tugu za na Karisito mana gua, ba munake vazozotoziu tugu gamu.
68 Beto vei mana nanaza laodigamu maka nanaza ara, ba munake boka oeziu za gamu.
69 Ba nake zovaina za na Tuna na Tinoni za mina nyumu pa kale matuana na Tamaza vivana jola,>> za gua aza.
70 Qari nanaza beto laoa ria doru aza, <<Ko ae vei? Ao za na Tuna na Tamaza?>> qari guni.
Nari za oeria aza ria, <<Gamu korapa pojaimiu tugu gamu ko ara za na Tuna na Tamaza,>> za gua aza.
71 Nari za qari paranga ria, <<Na vavakato vinazozoto za mule taqe nyaqoa? Ura taqe nongoria makada pa beruberuna makana aza,>> qari gua.

23

Za Tatoka lao ti Paelati i Jisu
(Matiu 27.1-2, 11-14; Maka 15.1-5; Jone 18.28-38)

1 Ego ko qari turu ria doru qari somana pa kauniseli, ko qari toka laoni ti Paelati i Jisu.
2 Qari podalai jutua ria ketakoi aza, ari qari gua vei, <<Gami poai gami za na tinoni ani za kole toka vapiruria na nada tinoni: za pojadi na tinoni ko marike tabara takisi lao tana bangara Siza, beto ko za gigala muleni tugu makana aza za na Karisito maka bangara za gua,>> qari gua ria.
3 Ko za nanazia i Paelati i Jisu, <<Ao tugu za na bangara tadiria na Jiu?>> za guni.
Nari za oea aza, ari za gua vei, <<Vei tugu qu korapa pojai ao zana,>> za gua aza.
4 Nari ari za gudi vei i Paelati ria na kuta iama beto ria na minete tinoni, <<Kepore za maka sela ba batia ara ko bi boka tavakilasani za na tinoni ani,>> za gua.
5 Ba qari jutu tokatokai ria aza, ko ari qari gua vei, <<Pa nana varivagigalai za varivarivatagigiridi na tinoni doru ia pa Jiudia zana. Za podalai tu pa Qalili, ko koviria za kamu pani,>> qari gua.

Za Tagarunu lao ti Herodi i Jisu

6 Totonai za nongoria i Paelati za vei zara,
za nanaza aza, <<Ae vei, na tinoni Qalili za
na bangara ani?>> za gua.
7 Ko totonai za gilagilai i Paelati na lame
veina pa Qalili i Jisu, pa ia ketakoi za ban-
gara i Herodi, nari za garunu laoni aza ti
Herodi i Jisu. Totonai i Herodi ba za korapa
tugu vei pa Jerusalema.
8 Totonai za batia i Jisu za qera vitivitigi
i Herodi, ura za nongorianana tugu za na
veveina i Jisu ko za nyorogua batia tugu i
Jisu. Ko za kole nyorogua batiria za kaki
roiti varivagabaradi mina roitidi i Jisu za
gua.
9 Ko za kole doru nanazia i Herodi i Jisu,
ba kepore maka oe bi valaoa i Jisu.
10 Ko qari turu votu lao ria na kuta iama
beto ria qari varivagigalaini na Vavanau, ko
qari jutu vivivai i Jisu.
11 Za paranga ngangangulia beto za roiti
veini maka tinoni ikikerena i Herodi beto
ko ria na solodia i Jisu, beto za qari vazaeni
maka poko gojo doru batabata leana tana
bangara, beto za qari garunu mule laoni ti
Paelati.
12 Ko pa rane tugu aza za qari varibaere
mule ari Herodi i Paelati, goto tonai oqoro
kamua na totozo aza za na varikana koledi
ari kori.

Qari Vaegoa ria ko Mina Tavauke i Jisu
(Matiu 27.15-26; Maka 15.6-15; Jone 18.39-19.16)

13 Ego za kuku varikamudi i Paelati ria na
kuta iama, na tinoni matamata tadiria na
tinoni Jiu, beto ko ria na tinoni,
14 beto ari za gudi vei aza ria, <<Gamu
toka kamuni gamu taqu za na tinoni ani,
ko gamu jutua aza za kole toka vapeleria
ria na tinoni gamu gua. Ba totonai qa kole
nanaza vilovilotia ara pa moemiu za qake
boka batia ara za maka sela tana pa ginugua
gamu jutuni gamu aza.
15 Ko i Herodi ba zake batia tugu maka
sela tana, ko za vei za garunu valamea mule
tadigita. Ko gamu batia? Ko na kaberena
gu za kepore za maka ginugua ikikerena za
roitini na padana vei beto mina tavaukeni
aza.
16-17 Ko vei za mana majai gu ropi beto za
mana ruvata vakenia gu,>> za gua aza.
18 Ba qari makarai velavela votu ria na
tinoni, <<Vaukea na tinoni zana, goto i
Barabasi tu za mu ruvata valame vadigami!
>> qari gua.
19 I Barabasi ani za tavaluge pa ruma
varipiuna ura za somana tadiria qari rajai
na qavuna beto za varivai.
20 Za nyorogua ruvatia i Paelati i Jisu, ko
za paranga laoria mule ria na minete tinoni.
21 Ba qari velavela laoa tugu ria i Paelati,
<<Vaukea pa korosi! Vaukea pa korosi! >>
qari gua.
22 Nari ari za gudi vei na vinaue totozo i
Paelati, <<Ura ae vei, na za na roiti ikiker-
ena za roitini aza? Ara qake izongo batini
tana za maka sela vei padana beto mina
tavauke aza! Ko ma majai gu ropi beto
mana ruvata vakenia,>> za gua.
23 Ba qarike koroto tugu kukuku velavela
za mina tavauke tugu i Jisu qari gua, ko tin-
ganai qari vamunyalia tu ria za na roquna i
Paelati.
24 Ko za vaegoa i Paelati ko mina tavauke
aza, vei qari nyoroguani ria.
25 Ko za ruvatia aza vei qari nyoroguani
ria za aza na tinoni za tavaluge pa ruma
varipiuna. Goto i Jisu za loi laoni aza ko
mari roitini za aza vei qari nyorogua roiti
veini ria tana.

Za Tavauke pa Korosi i Jisu
(Matiu 27.32-44; Maka 15.21-32; Jone 19.17-27)

26 Ego totonai qari toka kenini ria na solo-
dia i Jisu, za qari lao ko qari aru tamania
ria na solodia i Saimone, maka tinoni pa
Saerini, na koni bola kokona pa peguruna
guguzu, ko qari vapogozoni na korosi ko za
pogozo tutini i Jisu.
27 Maka minete tinoni lavata za tutia i
Jisu, kaki ria za ria na reko qari kole lukana
takulangani i Jisu.
28 Nari za balinga mule tadiria na reko i
Jisu, ko ari za gua vei, <<Gamu na reko pa
Jerusalema! Muke lukanaziu ara, goto mu
lukana muledigamu makamiu beto ko ria
na tumiu.
29 Ura qari korapa lame ria na rane, tonai
ari mari paranga vei na tinoni, <Qari vav-
aguadia tugu na vapuradi ria na egoro, beto
ko ria qarike vapodo koburu na varivasusu!
> mari gua.
30 Beto za mari paranga laoria ria na
kubo, <Mu taqovara tari gami! > marigu,
beto ria na goregore za <Mu amu tarigami!
> mari gudi.
31 Vei mari roiti lamedi ria taqu ara qa
vei na suvege toana za na zakazava ari, za
ae pala mari roiti veidigamu za gamu gamu
vei na suvege ukemiu? Pala mina ikerena
jola za mari roiti laoni ria tadigamu! >> za
gua i Jisu.
32 Ari kori tinoni ikikeredi za qari toka
kamudi tugu ko mari vauke tavitini i Jisu
qari gua.
33 Ko totonai qari kamu ria pa maka ia
na izongona pa Batu Tomete za qari patani
pa korosi ketakoi i Jisu, beto ko vei tugu
ari kori tinoni ikikeredi, maka keta pa kale
matuana beto maka keta pa kale merina.

23:30 Gosea 10.8.

34 Za paranga i Jisu, <<Tamaqu, mu taleozodi, ura qarike gilagilai ria za na manugu qari roitini,>> za gua aza. Beto qari gonani ria na solodia za na patu mijamijata beto qari tekua ria za na nana poko.

35 Ko na minete tinoni za qari kole gu turu dogodogoro lao. Goto ria na matamata tadiria Jiu za qari kole vavaledeni beto qari kole nganganguliа i Jisu, ari qari gua vei, <<Na goto tinoni tu za aloria aza. Ego, koviria za mi alo muleni tu makana vei mina aza zozoto tugu za na Karisito tana Tamaza, aza na tamijatana!>> qari gua.

36 Ria na solodia ba qari vavaledeni tugu aza, beto qari vani na vaini pazana,

37 beto qari paranga laoa ria aza, <<Vei mina Bangara tugu tadiria na Jiu ao, za mu alo mulenigo makamu!>> qari guni.

38 Keta pa batuna na korosi pa narena aza za takuti ria na paranga ari, na tinajutuna aza. Ari za gua vei: NA BANGARA TADIRIA NA JIU ZA ANI!

39 Ego maka ari kori na tinoni ikikerena za tavatiti pana maka korosi ketakoi, za paranga vikevikere laoa aza, <<Qokolo, nake Karisito ao? Mu alogo makamu beto gami kori tugu vei!>> za gua.

40 Ba maka ari kori za tokea aza za koni paranga zana, ari za guni vei, <<Qokolo, quke matagutuni ao za na Tamaza? Ao ba qu tavakilasa vei tugu za vei aza.

41 Ba gita kori za na padada tugu tana tavakilasa, ura gita kori za taqe taiani na laedi ria na nada roiti ikikeredi. Goto na tinoni ani za kepore nana sela,>> za gua.

42 Beto za paranga laoa i Jisu, <<Jisu, mu roquroquziu totonai muna lame vei na Bangara,>> za gua.

43 Nari za oe laoa i Jisu aza, <<Ma poja zozotonigo ara ao: pa ngenari tugu ani muna somana tavitiziu ara pa guguzu leleana ao,>> za gua i Jisu.

Na Ukena i Jisu
(Matiu 27.45-56; Maka 15.33-41; Jone 19.28-30)

44 Ego padapada vei manogori koloko korapa rane za rodomo za na tapo ko za udea na rodomo za na guguzu tinganai za kamua na kue koloko.

45 Ko za tarikataori za na poko tobana na zelepade madina pa Jerusalema.

46 Beto za lukana velavela i Jisu, ari za gua vei, <<Tamaqu, qa loi laoni ara pa limamu ao za na onguqu!>> za gua, beto za loia za na singo betobetona.

47 Totonai za batia na tinoni matamata gogoto ria na roiti vei qari pidoko ari, za vatarazaea aza za na Tamaza, beto ari za gua vei, <<Zozoto! Na tinoni tuvizina ani,>> za gua.

48 Ria doru tinoni za qari varikamu kole dogodogoria na vaukena i Jisu. Ko totonai qari batia na roiti qari taroiti zara za qari okoto poararia na raqoraqodi pa dia takulanga, beto qari okoto mule kenidia pa dia ruma.

49 Ria doru vei qari gilagila valeania i Jisu beto ko ari ka viza reko qari koko tutia lame aza pa Qalili za qari turu pa zouna ko qari kole dogoro laoria ria na roiti ari.

Na Vapaena na Tinina i Jisu
(Matiu 27.57-61; Maka 15.42-47; Jone 10.38-42)

50 Ego kolenana za maka tinoni na izongona i Josepa, na somana mebana pa kauniseli tadiria na Jiu, beto maka tinoni leana beto na tuvizina aza.

51 Zake somana vaegoa aza za na mijamijata tadiria na kauniseli ko mina tavauke i Jisu. Na tinoni pa guguzu pa Arimatia maka guguzu pa ia pa Jiudia aza, beto ko za kole tugu adonia aza za na lamena na binangara tana Tamaza.

52 Ko za lao pa moena i Paelati aza, ko za tepai za na kobukobu tinina i Jisu ko mi keni golomia za gua.

53 Ko za teku vagorea aza za na tinina i Jisu, beto za udeni maka poko keala liosona, ko za lao vakolea pa leona maka bevi patu na tagura kori vakolena, ko oqoro pore maka kobukobu tinoni bi tori tavakoleni mae tu za na bevi aza.

54 Na rane vatana za tonai, beto za tata na rane Minyere.

55 Ria na reko kokodi pa Qalili beto qari tuti lamea i Jisu za qari tuti laoa i Josepa, ko qari dogoria za na bevi beto ko aza vei qari vakole veini na kobukobu tinina i Jisu pa bevi.

56 Beto za qari mule kenidia ketakoi na suveredi ria na reko, qari lao vatanani na oela omanga lea mari valaoni pa tinina i Jisu qari gua. Ko totonai za kamu na rane Minyere za qari minyere aza na tutina na garunu.

24

Na Turumulena i Jisu
(Matiu 28.1-10; Maka 16.1-8; Jone 20.1-10)

1 Ego na volavolaza lea na rane momoe pa vuiki, za qari munu volavolaza lao pa bevi ria na reko ko qari pogozoria ria na oela omanga lea qari vatanai.

2 Ba tonai qari lao kamu nari za qari batia za tori tabokili varijo tu pa atakamanana na bevi za na patu qari pateni,

3 ko tonai qari luge lao nari qarike batia za na kobukobu tinina na Bangara i Jisu.

4 Tonai qari korapa rurani ria aza za vei aza, za kori marene qari vazaeria na poko

kilakilangadi za qari lame turu pa keketaidi.
5 Ko qari matagutu vikevikeredi ria na
reko ko qari turu titigore betodia pa pezo,
nari qari paranga ari kori marene, ari qari
gua vei, <<Ae za vei ko gamu lame nyaqoa
na tinoni toana ketakoi qari kole ria na
kobukobu tinoni ukedi?
6 Nake pani aza, za tori turu mule tu.
Gamu gilagilaimiu aza vei za pojadigamu
totonai za korapa suvere pa Qalili?
7 Za pojai aza totonai za na veveina na
Tuna na Tinoni za pala mina tavalao pa
limadi ria na tinoni seladi ko mina tavauke
pa korosi, ba pa vinaue rane za pala mina
turu mule za gua,>> qari gua.
8 Totonai za qari roquroqu kamuria ria za
na paranga tana,
9 ko qari taloi pa bevi ko qari mule
vavakato vadi ari ka manogamaka sepele
beto ria doru qari tututia i Jisu.
10 Ko ari Mere Magadalene, i Joana, i Mere
na tinana i Jekopi beto ria kaki reko qari
tutiria za qari vavakatoni tadiria na tinoni
tagarunudi za na vavakato ani.
11 Ba na vavakato ani za vei maka
vavakato iliganigani gu tadiria na tinoni
tagarunudi, ko qarike vazozotoria ria na
reko.
12 Ba i Pita za soqolo turu ko za abutu lao
za pa bevi, ko za opo ko za oviki lao, nari za
batiria na poko gu qari korapa koledia. Ko
za taloi ko za gabala mule pa ruma aza beto
ko za kole tugu roquroqua za na za beka za
podo za gua.

Ari Kori Sepele qari Rerege lao pa Imeasi (Maka 16.12-13)

13 Ego pa ranena tugu aza za ari kori
sepele ti Jisu za qari korapa lalaodia pa
maka guguzu na izongona pa Imeasi, na
zouna koko pa Jerusalema za padapada vei
manogori kilomita.
14 Ko qari kole varivavakatodi ari kori
doru zakazava qari koni pidoko ari.
15 Totonai qari korapa variparaparanga
beto qari variguadi ari kori ria na zakazava
ari, za i Jisu makana za lame kamuria ko za
makarai rerege tavitiria.
16 Ko qari batiadia tugu ari kori aza ba
qarike dogoro gigalia ari kori aza.
17 Nari za nanaza laoria i Jisu ari kori,
ari za gua vei, <<Na za na vavakato gamu
korapa varigonani gamu kori pa miu rerege
lame?>> za gudi.

Nari za qari turu vanogoto, korapa dogoro takulangadi.
18 Beto za maka ari kori, na izongona i Kiliopasi, za oe laoa, <<Qokolo, ao gu makamu
za na tinoni koni kamumu pa Jerusalema?
Ko za vei za quke gilagilaria ria na zakazava
qari pidoko pa rane qari koni jola ari?>> za
guni.
19 Nari za nanazaria i Jisu, <<Ae zakazava
veveidi za gamu pojaria gamu kori? >> za
gudi.

Nari ari qari gua vei ari kori, <<Na
veveina i Jisu pa Nazareti. Maka tinoni
korokorotai za neqi pa nana paranga beto
na nana roiti pa moena na Tamaza beto ria
na tinoni aza.
20 Ko ria na mami kuta iama beto na mami
tinoni matamata za qari tekua ko qari varivaegoni na nana uke, ko qari vaukea pa
korosi aza.
21 Gami gami kole roveroveni za aza tugu
za na tinoni mina aloa za na butubutu
Izireli gami gua. Pa riso gu qari taroiti doru
zakazava ari.
22 Ego beto za ria kaki reko tavitimami
gami za qari varuragami gu mule. Qari lao
pa bevi pa ngena volavolaza lea
23 ba qarike batia za na kobukobu tinina.
Ego beto za qari mule pojadigami za qari
batiria pa dogodogoro ria na mateana, ko
ria na mateana qari pojadi za tori toa mule
tu aza qari gua.
24 Ko ria kaki tavitimami mule za qari lao
pa bevi, nari za qari batia za aza tugu vei
qari pojai ria na reko, goto aza za qarike
batia,>> qari gua.
25 Nari ari za gudi vei i Jisu ari kori,
<<Gamu duviduvili za gamu ko na roqumiu
za pekipeki vitivitigi pa vazozotodi doru
zakazava qari pojaria ria na tinoni korokorotai!
26 Na tanguti vakolena za na Karisito za
mina gozororia mae ria na vitigi ari beto za
mina tavalavata!>> za gua.
27 Ego beto za podalai pa kutikuti ti
Mosese ko za kamu pa kutikuti tadiria doru
tinoni korokorotai, za kole ruvata vakabere
vadi aza doru zakazava qari tapoja pa Kutikuti Tabuna na veveina makana.
28 Ego ko tonai qari lame tata kamua za na
guguzu qari korapa rerege laoa, nari za roiti
vei mi jola laonana za gua aza,
29 ba qari tepa vitivitigia ari kori aza, ari
qari guni vei, <<Mu suvere tavitigami, ura
za tori veluvelu tu beto mi rodomo gu za gua
za na kota,>> qari guni. Nari za lao suvere
tavitiria pa ruma.
30 Ego totonai za lao tekuteku tavitiria
pa tevolo za tekua aza za na bereti ko za
manani, za kipakipai, beto za iadi.
31 Pana totozo tu aza za revanga za na
matadi ari kori ko qari gigalia aza, beto za
pae gu pa dia dogodogoro aza.
32 Nari qari variparanga vei ari ari kori,
<<Qokolo, kale pu vei na iku vuruvurungu
zara pu vei za na buloda totonai za kole
parangagita pa zona, beto totonai za kole

revanga vadigita na Kutikuti Tabuna, akae? >> qari gua.
33 Ko qari soqolo turu tugu pa totozo aza
ari kori ko qari mule lao za pa Jerusalema.
Qari lao kamu za qari batiria ari ka
manogamaka sepele beto ria kaki mule,
34 ko ari qari gua vei, <<Zozoto! Na Bangara za toa mule, ko za tori votu mutu ti Saimone!>> qari gua.
35 Ego beto za ari kori ba qari vavakato
vadi za aza veveina qari gozoria aza pa
zona laona, beto na veveina qari gigalia
tonai za kipakipai na bereti.

I Jisu za Votu tadiria na Sepele
(Matiu 28.16-20; Maka 16.14-18; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

36 Ego totonai qari korapa vavakatoni ria
za na zakazava ari, za i Jisu makana za turu
pa varikorapaidi ria doru, beto ari za gudi
vei, <<Na bule mi somana tadigamu!>> za
gudi.
37 Qari matagutu vitivitigi ria, beto qari
rovea za palu qari batia na onguna maka
tinoni qari gua.
38 Nari za paranga laoria i Jisu ria, <<Ae za
vei ko gamu takulanga, beto ae za vei ko za
rabeke na roqumiu?
39 Mu dogororia tu na limaqu na nenequ
ko, ura ara tugu ani! Mu uliziu beto mu dogoroziu, ura na onguna na tinoni za kepore
na masana beto na pudapudana, goto ara za
koledia na masaqu beto na pudapudaqu,>>
za gudi.
40 Pa liguna za paranga vei ari, nari za
vadogorodi na limana beto na nenena.
41 Ego ko tonai qari korapa qera tugu
ba qarike boka vazozotoa tugu, nari za
nanazaria, <<Ae vei kolenana kaki miu
tekutekuna?>> za gua.
42 Nari qari vani maka kipa igana parogona,
43 ko za tekua ko za gania pa moedi ria
doru.
44 Beto ari za gudi vei, <<Ari ria na
qua paranga qa tori ule vadigamu tu totonai qa suvere tavitigamu. Doru zakazava veveiqu ara qari takuti pa Vavanau
ti Mosese, tadiria na tinoni korokorotai beto
pa Kera Vatarazae za mari tavagore votu
tugu qa gudigamu,>> za gudi.
45 Beto za revangia aza za na roqudi ko
qari boka dogoro vakabereria ria na ginuadi na paranga pa Kutikuti Tabuna,
46 beto ari za gudi vei, <<Na takuti
vakolena pa Kutikuti Tabuna za na Karisito
za mina gozoro vitigi ko mina uke beto na
rane vinaue mina turu mule pa uke aza.
47 Beto ko na nongorona ria na tinoni
mari gabala ko na dia sela mi taleozae za
mina tatarae pa nizongona aza tadiria doru
puku tinoni, podalai tugu pa Jerusalema.
48 Gamu za muna vavakatodi ria na zakazava gamu batiria ari.
49 Ko ara mana garunu valagere
vadigamu za na varivana za taringutinguti
vakole vadigamu na Tamaqu. Ba mu suvere
pa guguzu pa Jerusalema tinganai muna
izongia mae tu za na neqi mina lagere vei
pa nulu vavagalo,>> za gua i Jisu.

Na Mule Zaena i Jisu pa Noka
(Maka 16.19-20; Roiti 1.9-11)

50 Ego beto za toka votu lao veidi pa Betani
i Jisu ria, beto za alakadi na limana ko za
manadi.
51 Totonai za korapa manadi nari za rijo
tadiria aza ko za iolo taloi tadiria ko za zae
vei pa noka.
52 Ego ko pa liguna qari vatarazaea, nari
za qari muledia pa Jerusalema beto na qera
lavata za kole pa bulodi.
53 Beto ko qarike nogoto lao vatarazaea
ria pa kakabarena na zelepade za na
Tamaza.

I Jone

Na Paranga za Lame Tinoni

1 Pana podapodalaina za tori kolenana
tu za na paranga, ko na paranga aza za
suvere tavitia na Tamaza, ko na Tamaza za
na paranga.
2 Pana podapodalaina za na paranga za
suvere tavitia na Tamaza.
3 Qari podaka votu lame vei gu tana
paranga ria doru zakazava za roitidi na
Tamaza, ko kepore maka za pa vinapodaka
za bike taroiti pa neqi tana paranga.
4 Na paranga gu za kolea na toa, ko na toa
ani za na kabere tadiria na tinoni.
5 Na kabere za tolanga pa rodomo, ba na
rodomo zake boka amua za na kabere aza.
6 Ego kolenana za maka tinoni za garunia
na Tamaza, na izongona aza i Jone.
7 Aza za lame maka tinoni ulule ko za
uleni za na veveina na kabere, ko pana tana
doru tinoni mari vazozoto za gua.
8 Ba aza makana za nake kabere, goto za
lame gu uleni na veveina na kabere aza.
9 Na kabere tu ani za na kabere zozoto
za lame pa kasia guguzu, ko za vakabereria
doru tinoni.
10 Aza za lame suvere pa kasia guguzu, ko
aza tugu za varoitia na Tamaza ko za roitini
na kasia guguzu, ba na kasia guguzu za zake
dogoro gilagilai aza.
11 Za lame pa nana guguzu makana zo-
zoto aza, ba qarike vatogai ria tugu nana
tinoni makana aza.
12 Ba ria doru qari vakamua aza ko qari
vazozotoa na izongona, za vadi na neqi ko
mari na koburu tana Tamaza ria.
13 Qarike podo pa zona kolena bi pa masa
na orungu babi pa roquroqu tana marene
ria, goto na Tamaza tu makana za vapodo-
ria.
14 Ego ko za lame tini tinoni za na
paranga, beto ko za suvere varisomanai
tadigami ko gami gami dogoria za nana
malakapi vavaguana za izongia aza ura
aza za na Tuna makamakai na Tamana,
za pugelia na variroqu varialona beto na
zozoto.
15 Ko za ululeni i Jone za na veveina aza,
ari za velavela votu vei, <<Zana aza qa pojai
ara na veveina totonai ari qa gua vei peran-
gaina, <Aza na tinoni mina tuti ligu lameziu
ara za lavata jolaniziu ara, ura qa oqoro tu
podo ara za tori suverenana tu aza! > qa
gua,>> za gua i Jone.
16 Pa nana tinamaza pugelena aza za gita
doru taqe somana teku varitakoini ria nana
variroqu varialona.
17 Ura na Vavanau za tavagore vei tu ti
Mosese, ba na variroqu varialona beto na
zozoto za lame vei ti Jisu Karisito.
18 Kepore za maka tinoni bi tori batini
matana tu mae za na Tamaza, ba na Tuna
makamakai gu, aza na Tamaza, aza za
togaza tana Tamana, aza za ule vakabere
vadigita za na Tamaza.

I Jone Paputaiso za Uleni nana Roiti

19 Ego ani za na ulule ti Jone totonai qari
garunuria ria na tinoni matamata tinoni Jiu
pa Jerusalema ria kaki iama beto kaki na
butubutu Livai, ko qari lao nanazia aza, <<I
zei ao?>> qari guni.
20 Nari i Jone za ule votuni beto zake
dainana pojadi, goto za ule votuni gu, ari za
gua vei, <<Ara za nake Karisito,>> za gudi.
21 Nari za qari nanazia, <<Ko i zei tu ao? I
Elaija?>> qari guni.
<<Dai ara nake aza,>> za gua i Jone.
<<Goto i zei tu? Na tinoni korokorotai ao?
>> qari guni.
Nari za oeria i Jone ria, <<Dai,>> za gua.
22 Nari za ari qari guni vei, <<Ko i zei
za ao? Mu ule vadigami ko mami mule
pojadi ria qari garunu valamegami. I zei qu
dogoro veinigo makamu ao?>> qari guni.
23 Nari ari za gua vei i Jone, <<Ara za
Maka mamalaingi ari za kukuku vei pa
qega:
<Mu vatanani za na zona tana Bangara!
>
Aza vei za korotoni i Aisea na tinoni koroko-
rotai,>> za gua i Jone.
24 Ria tu na Parese qari garunuria ria na
tinoni ari
25 ko qari nanazia i Jone, ari qari guni vei,
<<Vei nake Karisito, nake i Elaija, beto nake
tinoni korokorotai ao, nari za ae za vei ko qu
korapa varipaputaiso tu?>> qari guni.
26 Nari za oe laoria i Jone ria, <<Ara za
qa paputaisodi na kolo ria na tinoni, ba za
korapa gu suverenana pa varikorapaimiu
gamu za aza gamuke gilagilai gamu.
27 Aza za korapa tuti ligu lameziu ara, ba
ara za qake pada ko mana ruvataria na piko
buti tana,>> za gua i Jone.
28 Na roiti ari za qari taroiti pa Betani, pa
kale zagere tapo pa pie Jodani, ketakoi za
kole varipaputaiso i Jone.

Na Lami tana Tamaza

29 Ego ko za rane soga na kota za i Jone za
batia i Jisu za korapa rerege lame tana, nari
za paranga, <<Dogoro! Nari za na lami*

1:23 Aisea 40.3; Matiu 3.3; Maka 1.3; Luke 3.4. * **1:29** Na lami za na tuni sipi. Na lami za qari vavavuini ria na iama tadiria na tinoni Izireli ko qari vulazadi na sela tadiria na tinoni Izireli.

tana Tamaza, aza mina vulaza paledi na sela tana kasia guguzu!
30 Na veveina aza za qa pojai ara tonai ari qa gua vei, <Maka tinoni za korapa tuti ligu lameziu ara za poreveveina jolaniziu ara, ura za tori suverenana tu aza beto za qa pore ara,> qa gua.
31 Ara ba perangaina qake gilagilai i zei aza, ba qa lame varipaputaisoni gu na kolo ara ko mi bola tadiria na tinoni Izireli aza qa gua,>> za gua i Jone.
32 Ko za ululedi i Jone ria za batiria, ari za gua vei, <<Qa batia ara za na Ongu Tabuna za tigoro gore vei maka kuru pa noka ko za gore nyumua aza.
33 Ko perangaina za qake gilagilai tugu ara aza, ba aza tu na Tamaza za garunuziu ko qa varipaputaisoni na kolo za ari za guniziu vei, <Aza muna batia mina tigoro gorea ko mina nyumua na Ongu Tabuna, za aza tugu za varipaputaisoni na Ongu Tabuna,> za guniziu.
34 Ko qa tori bati zozotoa tu ko qa ululeni ara za aza tugu za na Tuna na Tamaza,>> za gua i Jone.

Ria na Sepele Momoe ti Jisu

35 Ego ko za rane soga na kota totonai za korapa turu tavitiria kori nana sepele i Jone,
36 ko za batia aza za korapa rerege lao vei ketakoi i Jisu, za paranga i Jone, <<Dogoro! Nari za na lami tana Tamaza!>> za gua.
37 Ego ko tonai qari nongoria ari kori sepele aza vei za parangani aza, nari za qari lao tutiadia i Jisu ari kori.
38 Ego ko totonai za balinga i Jisu ko za batiria qari korapa tutia ari kori aza, za nanazaria, <<Na za za gamu nyaqoa gamu kori?>> za gudi.

Nari ari qari gua vei ari kori, <<Rabi, pae qu suvesuvere ao?>> qari guni. (Na ginuana Rabi za na Tinoni Varivagigalai.)
39 Nari za parangaria i Jisu ari kori, <<Mae, lame tutiziu ko mu batia,>> za gudi.

Ko qari tutia tugu ko qari lao batia za na ruma ketakoi za suvere aza, beto ko za tori made koloko veluvelu tu za totonai, ko qari kole suveredia tana tinganai za bongi za na kota.
40 I Aduru, na taina i Saimone Pita, za maka ari kori za nongoria na parangana i Jone perangaina ko za tutia i Jisu.
41 Ba i Aduru za keni mae tu nyaqoa za na tugana makana, i Saimone, ko ari za guni vei, <<Qokolo, gami gami batia gu za na Mesaea,>> za gua. (Na ginuana na Mesaea za na Karisito.)
42 Beto za toka laoni ti Jisu i Saimone. Ko totonai za batia, za ari za guni vei i Jisu aza, <<Ao i Saimone, na tuna i Jone, ba koviria za muna takukuni i Sipasi za na izongomu ao,>> za gua i Jisu. (Na ginuana nizongo Sipasi† za varitoto vei tugu na ginuana nizongo Pita.)

Za Kukuria i Jisu ari Pilipi Beto i Nataniela

43 Ego ko za rane soga na kota nari za taloi lao pa Qalili i Jisu, nari za bati gozoria aza i Pilipi ko ari za guni vei, <<Mae, tutiziu!>> za guni.
44 I Pilipi za na tinoni Betiseda, aza na guguzu ketakoi qari suvere ari Aduru i Pita.
45 I Pilipi za nyaqoa i Nataniela ko za parangia, <<Aza na tinoni i Mosese za kutia na veveina pana Vavanau beto ria na tinoni korokorotai qari kutia na veveina za gami batia gami. Aza i Jisu pa Nazareti, na tuna i Josepa,>> za gua.
46 Nari ari za guni vei i Nataniela aza, <<Qokolo, mina boka tugu votu lame vei pa Nazareti za maka zakazava leana?>> za gua.

Nari za paranga i Pilipi, <<Mae, lame tutiziu, ko mu batia,>> za guni.
47 Ego ko i Jisu za batia za korapa lamelamenana tana i Nataniela, za ari za paranga vei, <<Dogoro, ani za na tinoni Izireli zozoto, aza zake izongo kolea maka sekeseke! >> za gua.
48 Nari za paranga i Nataniela, <<Ae za vei ko qu boka tu gilagilaziu?>> za gua.

Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei, <<Totonai za oqoro lao kukugo i Pilipi, nari za ara qa tori bati momoegoqua tu qu kole nyumumua pa kuta suvege piqi ao,>> za gua.
49 Nari ari za gua vei i Nataniela, <<Rabi, ao tugu za na Tuna na Tamaza, ao za na bangara tadiria na tinoni Izireli!>> za gua.
50 Nari za oe i Jisu, ari za guni vei, <<Ae vei, koko vei qa pojanigo gu qa tori bati momoegoqua tu totonai qu kole nyumu pa kuta suvege piqi qa gua ara za qu vazozoto? Pala muna batiria ria na zakazava mari lavata jolani aza qu batia koviria!>> za guni.
51 Beto za paranga i Jisu, ari za gua vei, <<Zozoto pa zozoto ma poja zozotodigamu ara gamu: pala muna batia za na noka mina tarevanga beto ria na mateana tana Tamaza mari gore zae tana Tuna na Tinoni,>> za gua i Jisu.

2

Na Varielava pa Kena

1 Ego pana vinaue rane za taroiti za maka tekuteku varielava pa Kena pa Qalili, ko na tinana i Jisu za korapa ketakoi.

† **1:42** Na paranga <<Sipasi>> za na paranga Aramaiki beto <<Pita>> za na paranga Qiriki, ko ari kori doru na ginuadi za na <<Patu>>.

2 Ko i Jisu beto ko ria nana sepele ba
qari somana tasoru valao tugu pa vavolo
varielava aza.
3 Totonai za pidili za na buku vaini, nari
za paranga laoa i Jisu za na tinana, <<Tuqu,
za betodi na vaini ria,>> za gua.
4 Nari za paranga i Jisu, <<Ko na zavana
taqu beto tamu za vei zara, tinaqu? Ara ba
na qua totozo za oqoro kamua,>> za gua.
5 Nari za parangaria na tinana ria na nab-
ulu, <<Muna roitini gu gamu aza vei mina
garunudigamu aza,>> za gudi.
6 Ego na tututi pa vatarazae tadiria
na tinoni Jiu za koledia za pa kalena na
vavalioso, ko na juki vatanana na vei aza
za koledia ketakoi za ka vonomo bogu patu
lavata vutuvutugu tarini kolo, padana pa
varikorapaina vitungavulu lima ko maka
gogoto manoga lita maka.
7 Ko za paranga laoria i Jisu ria na nabulu,
<<Mu vapugeledi na pie galegale za na bogu
jagi zara,>> za gua. Nari qari vapugele
jutudi na pie tugu ria za na bogu ria.
8 Beto za garunuria i Jisu ria, <<Ego
koviria mu tinuria kaki kolo, ko mu pogozo
laoni tana tinoni za kopuni na vavolo,>> za
gua.
Nari qari pogozo laoni tugu aza vei za
pojadi i Jisu.
9 Ko za buku podekia na tinoni kopu
vavolo za na kolo za tapeluku vaini nari za
valingilingini, ba zake gilagilai pae za koko
lame vei za na vaini aza. (Ba ria na nabulu
qari tinua na kolo ko qari gilagilaidia za.)
Ko za kukua za na tinoni za varielava,
10 ko ari za guni vei, <<Qokolo, ria doru
tinoni za na vaini leana jola mae tu za qari
iia momoea, beto totonai qari tori dori buku
tu ria na tinoni za beto qari iai za na vaini
nake loka leana. Ba ao za qu kopu vakolea
ko koviria tu qu vavotua za na vaini leana
jola,>> za guni.
11 Ani za na roiti vinagilagila momoe za
roitini i Jisu pa Kena pa Qalili, ko ketakoi za
vatadogoroni aza za nana neqi, ko ria nana
sepele qari vazozotoa aza.
12 Ego pa liguna aza za qari goredia pa
Kepaniami ari Jisu, na tinana, ria na taina
marene beto ko ria nana sepele, ko qari
doru suvesuveredia mae tu ka viza rane
ketakoi ria.

I Jisu za Aduria ria qari Vavai pa Kakabarena na Zelepade

(Matiu 21.12-13; Maka 11.15-17; Luke 19.45-46)

13 Ego za tori tata tugu za na totozo vavolo
Alokata tadiria na Jiu, ko za taloi zae pa
Jerusalema i Jisu.
14 Totonai za kamu aza ketakoi, za rerege
lao pa kakabarena na zelepade, nari za
batiria ria na tinoni qari korapa vavaidi na
bulumakau, na sipi, na kuru, beto ko ria na
tinoni sogasoga poata qari korapa nyumu
roitini na dia roiti.
15 Nari za roitini aza maka gazoro vari-
iriruna, ko za adu votuvotudi pa kak-
abarena zelepade za doru manugu, na sipi,
na bulumakau. Beto za upele valotu enga
paledi ria na tevolo tadiria qari sogasoga
poata, ko za ipaporodi doru kota za na dia
poata.
16 Beto ari za gudi vei ria qari vavaidi
na kuru, <<Mu pogozo votu kenidi pa ia
pani ria na zakazava ari! Muke roiti veini
na ruma makemaketina za na ruma tana
Tamaqu!>> za gudi.
17 Totonai qari batia ria na sepele zara
za vei, nari za qari gilagila kamua ria aza
vei za pojai na Kutikuti Tabuna, ari za gua
vei, <<Tamaza, na qua roquroquna na mua
ruma ao za vei na iku vuruvurungu pana
taqu,>> za gua.
18 Ego ko tonai za roiti vei zara i Jisu za
qari lao nanazia ria na matamata tinoni Jiu
aza, ari qari guni vei, <<Na roiti vinagilagila
ae veveina za muna roiti vadigami ao ko
gami mami boka vazozotoa za qu izongia
tugu ao za na neqi ko muna boka roiti vei
zara?>> qari guni.
19 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Mu jegaria za na zelepade madina ani,
beto za na rane vinaue pala mana vaturu
sogai ara ani,>> za gudi.
20 Nari za ari qari gua vei ria na matamata
tinoni Jiu, <<Qokolo, ko ka madengavulu
vonomo aoro tu qari kole roitini ria za na
zelepade madina ani! Ba ao muna vaturu
sogai pa kue rane gu?>> qari gua.
21 Ba na zelepade madina za guni aza za
na tinina gu makana.
22 Ko pa liguna za turu mule pa uke aza,
nari za qari roquroqu kamua ria na sepele
aza za poja veini aza ani. Ko qari vazozo-
toa ria za na Kutikuti Tabuna beto ko na
parangana i Jisu.

I Jisu za Gilagilainana na Bulodi na Tinoni

23 Ego totonai za korapa suvere pa
Jerusalema pa totozo vavolo Alokata i Jisu,
nari za kubo tinoni za qari vazozotoa aza
tonai qari batiria na roiti vinagilagila za
roitidi aza.
24 Ba i Jisu makana zake totoravuzuria
ria, ura za tori gilagila betoria nana tu aza
ria.
25 Beto ko zake nyaqoa tadiria na tinoni
aza za na vavakato vinazozoto veveidi ria
na goto tinoni, ura aza makana za tori gilag-
ila valeana betoria nana tu za na roquroqu
za kole pa bulodi na tinoni.

2:17 Kera Vatarazae 69.9.

3

I Jisu beto i Nikodimasi

1 Ego kolenana za maka kuta tinoni matamata tadiria na tinoni Jiu, maka ria na Parese, na izongona i Nikodimasi.

2 Ko na tinoni ani za lao ti Jisu maka bongi, ko ari za guni vei i Jisu, <<Rabi, gami gilagilagomami gami za ao za maka tinoni varivagigalai na tagarunu lame veimu tana Tamaza ao. Ura kepore za maka tinoni bi boka roitidi za na roiti vinagilagila vevei qu korapa roitidi ao zara vei bike somana tana za na Tamaza,>> za gua.

3 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei, <<Zozoto pa zozoto ma pojanigo ara ao: kepore za maka tinoni mina boka batia na binangara tana Tamaza, vei minake podo mule* mae tu aza,>> za gua.

4 Nari za paranga i Nikodimasi, <<Ae mina vei beto mina boka maka podo mule mutu za na tinoni za tori baragozo tu? Na tinoni lavatana za minake boka lugea na iapana na tinana ko mina podo na vinaori totozo!>> za gua.

5 Nari za oea i Jisu aza, <<Zozoto pa zozoto ma pojanigo ara ao: kepore za maka tinoni mina boka luge pa binangara tana Tamaza, vei minake podo kolo beto na Ongongu aza.

6 Aza za podo masa za na masa tugu, goto aza za podo Ongongu za na Ongongu tugu.

7 Muke gabarani aza qa korapa pojanigo na veveina muna podo mule mae tu za gamu doru qa guni.

8 Na gava za iru lao vei ketakoi za nyorogua lao vei aza. Qu nongoriamua za na ovangana, ba quke gilagilai pae za koko lame vei beto pae za korapa lao vei aza. Maka moqaza podeke vei tugu aza za na tinoni za podo pana Ongongu,>> za gua i Jisu.

9 Nari za nanaza i Nikodimasi, <<Ko ae mina vei mina boka gore votu zana?>> za gua.

10 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei, <<Beko ao tu za na tinoni varivagigalai tadiria pa Izireli, ba quke gilagilai tu ari?

11 Zozoto pa zozoto ma pojanigo ara ao: gami za gami paranga votudi ria vei gami gilagilaria, beto gami ulule votudi ria vei gami bati zozotoria, ba kepore maka gamu bi vazozotoria ria na mami ulule.

12 Vei mana vavakato vadigamu ara ria na zakazava gu qari gore votu pa kasia guguzu ba munake vazozoto za gamu, nari za vei mana vavakato vadigamu ara ria na zakazava qari gore votu pa noka za totonai za pala munake izongo vazozoto podeke za gamu.

13 Kepore za maka tinoni bi tori zae mae tu pa noka, ba kolenana za aza za gore lagere vei pa noka, na Tuna na Tinoni.

14 Za varitoto vei tugu pa qega za alaka vaiolo zaeni i Mosese pa nulu za na dole pa uqu kolu, nari za mina taovulu vaiolo zae vei tugu aza za na Tuna na Tinoni,

15 ko ria doru mari vazozotoa aza za mari tekua na toa jola.

16 Ura pa zona vei ani za roquroqua na Tamaza za na kasia guguzu: za valamea aza za na Tuna makai, ko ria doru mari rangea aza za marike uke manyao goto mari tekua na toa jola.

17 Ura na Tamaza zake garunu valageria pa kasia guguzu za na tuna ko mi pitua aza za na kasia guguzu zake guni, goto za garunu lagereni ko mi aloa tu aza za na kasia guguzu za gua.

18 Aza za vazozotoa na Tuna za zake tapitu; goto aza zake vazozotoa na Tuna za tori tapitu tu, ura za tori ke vazozotoa tu aza za na Tuna makai na Tamaza.

19 Ari za vei za na varituti: za tori lame tu pa kasia guguzu za na kabere, ba ria na tinoni za nake kabere goto na rodomo tu za qari nyoroguani, ura na dia roiti za na seladi.

20 Aza na tinoni za roitidi na roiti ikikeredi za zake tavaraguani za na kabere, ko zake lame pa kabere aza, ura zake nyorogudi aza ria nana roiti ikikeredi bari tauduku votu.

21 Ba aza za roitini na zozoto za lame pa kabere, ko qari bola votu ria nana roiti za roitidi aza ura za vatabea na Tamaza aza,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Tadogoro Varitoto ti Jone

22 Ego pa liguna aza za i Jisu beto ria nana sepele za qari lao pa ia pa Jiudia, ko ketakoi za suvere tavitiria iapeki totozo kakazana ko za kole paputaiso tinoni.

23 I Jone ba za paputaiso tinoni tugu pa Aenoni, maka guguzu za tata pa Saleimi, ura za kubo za na pie pa kota ketakoi, ko qari lalao tana ria na tinoni ko za kole paputaisoria aza ria.

24 (Pa totozo aza za qari oqoro vakolea pa ruma varipiuna i Jone.)

25 Ego ko kaki ria na sepele ti Jone za qari variguani tana maka tinoni Jiu za na veveina na loqaloqa vavalioso pa vavanau tadiria na tinoni Jiu.

26 Beto za qari lao ria kaki nana sepele ko ari qari guni vei i Jone, <<Rabi, qu gilagilaimua ao aza na tinoni za somana suvere tavitigo totonai qu suvere pa kale zagere tapo pa pie Jodani, aza na veveina qu kole mae ululeni ao? Dogoro! Koviria za korapa

* **3:3** Na paranga Qiriki za tapeluku <<soga>> za maka ginoana za <<pa nulu>>, ko na kipa paranga pani za mina boka tapeluku vei <<vei minake podo pa nulu mai aza>>

varipaputaiso aza, ko na rave tinoni za qari korapa lalao tana!>> qari gua.

27 Nari za oeria i Jone ria, ari za gudi vei, <<Kepore za maka tinoni mina boka izongia maka zakazava vei minake vani na Tamaza aza.

28 Gamu makamiu za gamu tori nongoria tu ko muna boka ululeni za aza qa pojai ara tonai ari qa gua vei, <Ara za nake Karisito ara, goto qa tagarunu vamomoe lao gu pa moena aza,> qa gua.

29 Na reko mina varielava za nana tugu na marene mina elavaia, nake tana tinoni aza ari kori na baere leana. Goto na baere leana ani za kole turu vainongoro, ko za somana qera totonai za nongoria aza za na mamalaingi lamena na nana tinoni. Ko ara za qa vei gu aza, ko za okoto valeana za na qua qeraqera.

30 Aza za mina iolo zae, goto ara za mana gore peki tugu,>> za gua i Jone.

Aza na Koko Lagere Veina pa Noka

31 <<Aza na koko lagere veina pa nulu za ululu joladi doruna. Aza na koko veina pa pezo za tana pezo tugu, beto za kole tugu vavavakatodi na zakazava pa pezo. Goto aza za gore lagere vei pa noka za ululu joladi doruna.

32 Aza za tori batia tu beto za tori nongoria tu za ululeni aza, ba kepore tinoni bi vazozotoa za nana vavakato.

33 Ba aza za vazozotoa na nana ulule za vaegoia tugu za na Tamaza za na zozoto.

34 Aza za garunia na Tamaza za ule votudi na paranga tana Tamaza, ura na Tamaza zake vani kobukobua na Ongongu pugelena aza.

35 Na Tamana za roquroqua za na Tuna ko za tori vakolea tu pa limana aza za doru zakazava.

36 Aza za vazozotoa na Tuna za tekua na toa jola. Aza na tinoni za kilupaleni na Tuna za minake tekua na toa jola, goto za tavapogozoni aza za na vinakilasa tana Tamaza,>> za gua i Jone.

4

I Jisu beto na Reko Sameria

1 Ego qari nongoroni ria na Parese za i Jisu za teku vazoku sepele beto ko za paputaisoria zoku tinoni joladi ria za paputaisoria i Jone qari gua.

2 (Ba i Jisu makana zake varipaputaiso za, goto ria tu na nana sepele za qari vei.)

3 Ko totonai za nongoria i Jisu zara qari paranga vei ria na tinoni, nari za taloi pa Jiudia ko za mule gorenana pa Qalili aza.

4 Ko pa nana rerege mule pa Qalili za rovea za mina jola vei tugu pa korapa ia pa Sameria aza za gua.

5 Ko pa Sameria za kamu pa maka guguzu lavata na izongona pa Suka, nake zouna pa kobu pezo ti Jekopi za vani i Josepa na tuna.

6 Ego na kolena tugu ketakoi za na oqili pie takorina ti Jekopi, ko za pavu taleni na kole rerege i Jisu ko za nyumu nana tugu pa keketai oqili pie aza. Ko na korapa rane za totonai.

7 Maka reko pa Sameria za lame ko mi vutugu pie za gua, nari za paranga lao pana tana i Jisu, <<Bu vaniziu iapeki buku qa gua,>> za gua.

8 (Totonai za qari tori taloi keni tu pa guguzu ria nana sepele ko mari keni vaiganigani qari gua.)

9 Nari za paranga za na reko Sameria, <<Ao ko na Jiu tu, goto ara na tinoni Sameria tu, ba ae za vei qu korapa tu tepaniziu na pie ara?>> za gua. (Ura pa dia tuti za qarike makarai tekuteku pa maka peleta ganigani babi qarike makarai buku pa maka vutuvutuguni pie ria na Jiu beto na Sameria.)

10 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei, <<Vei bu gilagilai ao aza na varivana tana Tamaza beto ko i zei aza za korapa tepanigo na pie, za bu tori tepani buku tu beto ko aza bi tori vanigo tu na pie varivatoana ao,>> za guni.

11 Nari za paranga za na reko, <<Kepore na mua titinuna ao beto ko na dori kori gorena za na oqili pie ani. Ko pae muna tekuni ao za na pie varivatoana?

12 Ao quke lavata jolani i Jekopi na tamamami gami, za akae? I Jekopi tu za vadigami na oqili pie ani, ko aza makana beto ria na tuna, na nana papauzu za qari buku beto tugu pa pie zana,>> za guni.

13 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei, <<Aza za bukua na pie za kole pa oqili pie ani za pala mina kidepe soga gu aza,

14 goto aza mina bukua na pie mana vani ara za minake izongo kidepe soga. Ba na pie mana vani ara za mina bukabukala vuvugu za pa bulona, ko mina vani na pie za kolea na toa ko mina vani na toa kole jolana,>> za gua i Jisu.

15 Nari za paranga za na reko, <<Bangara! Vei mu vaniziu tu ropi za na pie aza, ko make kidepe soga, beto make papavu lamelame vutugu soga pie pani,>> za gua za na reko.

16 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Mu lao, ko mu kukua na marenemu ko mu toka lameni pani,>> za guni.

17 Nari za paranga za na reko, <<Koi, ara kepore marenequ!>> za gua.

Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Qu zotomua tugu ao tonai kepore marenequ qu gua.

18 Ura ari ka lima marene mae tu za qu tori nagoria tu ao, ko aza qu korapa nagoa ao koviria za nake marenemu zozoto ao

aza. Ko na zozotona gu za qu pojai ao,>> za gua i Jisu.

19 Nari za paranga za na reko, <<Bangara, koviria tu qa gilagilai ara za maka tinoni korokorotai ao!

20 Ura ria na mami tite pa moa gami za pa kubo tugu ani za qari vatarazaea na Tamaza, ba gamu na tinoni Jiu za gamu paranga za pa Jerusalema tu za na ia tana vatarazaea gita na Tamaza gamu gua,>> za gua za na reko.

21 Nari za parangia i Jisu aza, <<Siu, mu vazozotoa ani! Za korapa lame za na totozo totonai nake pa kubo ani babi pa Jerusalema za muna vatarazaeni gamu za na Tamada.

22 Gamu na tinoni Sameria za gamuke gilagila valeania aza gamu vatarazaea; goto gami na tinoni Jiu za gami gilagila valeania-mami aza gami vatarazaea, ura na inaalo za votu lame vei tadigami tu na tinoni Jiu.

23 Ba za korapa lame za na totozo ko koviria za tori kamua tu za na totozo aza, tonai ria na tinoni vatarazae zozoto za mari vatarazaea pa ongongu beto pa zozoto za na Tamana. Aza za na vinatarazae zozoto za nyoroguani na tamana.

24 Na Tamaza za na Ongongu ko ria mari vatarazaea aza za mari vatarazaea pa Ongongu beto pa zozoto tu,>> za gua.

25 Nari za paranga za na reko, <<Qa gilagilaiqua ara za pala mina lame za na Mesaea (aza za tagigala na Karisito), ko mina kamu tu aza za mina ule vadigita za doru za-kazava,>> za gua.

26 Nari za oe laoa i Jisu aza, <<Ara tugu aza, ara qa korapa parangaigo koviria ani,>> za guni.

27 Pana totozo tugu aza za qari mule kamu ria na nana sepele ko qari gabarani za qari mule batia za korapa paraparangia maka reko aza. Ba kepore maka ria za bi paranga, babi nanaza lao veini ari, <<Koi, na za qu nyoroguani? >> bi guni na reko aza, babi, <<Ae za vei ko qu vavakato tavitia tu na reko zana ao?>> qarike guni tugu i Jisu.

28 Beto za loi vakole pale na reko za na nana bogu pie, ko za mule lao tu pa guguzu, ko za parangaria ria na tinoni,

29 <<Mae, lame! Mu dogoria maka tinoni za pojaniziu doru qua toa qa roitidi ara. Nake ani tugu beka za na Karisito?>> za gua.

30 Ko qari taloi pa guguzu ketakoi ria na tinoni ko qari votu lao ti Jisu.

31 Totonai qari oqoro bola lame ria na tinoni rari za qari kole garugarunia ria na sepele i Jisu, <<Rabi, mu tekuteku mae tu,>> qari guni.

32 Ba ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ara za kolenana na qua tekutekuna aza gamuke gilagilai na veveina gamu,>> za gua.

33 Nari qari podalai varivarinanaza makadi ria na sepele, <<Kaki tinoni beka qari tori pogozo kamu vani tu na tekutekuna aza?>> qari gua.

34 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Na qua tekutekuna za ara ma vatabea gu na ny-orogua tana aza za garunuziu beto ko ma vaokotia za na roiti tana.

35 Ari gamu paranga vei za gamu, <Ka made popu gu za za kole beto mina kamu na totozo ababu,> gamu gua za gamu. Ba vainongoro ko ma pojadigamu ara: mu vaengaria na matamiu ko mu dogororia ria na inuma! Qari tori matua tu ko qari tori pada taabu tu ria na umuma!

36 Na tinoni za ababu za tatabara beto za pogozo varikamudi ria na vuvua ko mari tekua na toa jola, ko na tinoni za umuma beto aza za ababu za mari makarai qera beto.

37 Za zozoto gu za na paranga ari za gua vei, <Maka tinoni za umuma beto maka goto tinoni tu za ababu,> za gua.

38 Ara qa garunugamu za gamu ko gamu keni abua aza gamuke pavu taleni. Ria kaki tu qari pavu taleni za na roiti, goto gamu za gamu abua na vuana gu na pavu tadiria na goto tinoni,>> za gua i Jisu.

39 Ego ko kubo ria na tinoni Sameria pa guguzu aza za qari vazozotoa i Jisu, tonai qari nongoria na ulule tana reko aza, ari za gua vei, <<Za poja betoniziu ria doru roiti qa roitidi ara,>> za gua.

40 Ko tonai qari lao kamua aza ria na tinoni Sameria, za qari tepa vitivitigi lao tana ko bi suvere iapeki mae tadiria qari gua. Nari za suvere ketakoi kori rane aza.

41 Ego ko na kubo jola mule ria na tinoni qari vazozoto tonai qari nongoria na paranga ti Jisu.

42 Ko qari parangia za na reko, <<Koviria za nake parangamu gu ao za gami vazozo-toa, goto koviria gami vazozoto ura gami batia beto gami nongoria makamami za aza tugu zozoto za na inaalo pa kasia guguzu,>> qari gua.

I Jisu za Salania na Tuna Marene Maka Tinoni Matamata Qavuna

43 Ego za jola kori rane beto za taloi ketakoi i Jisu, ko za mule gore pa Qalili.

44 (I Jisu makana za tori ululeni tu za na tinoni korokorotai za pa nana guguzu ketakoi za lavata zae gu za zake tatavaragua za gudi.)

45 Ko tonai za kamu pa Qalili aza za qari vatoga valeania ria na tinoni ketakoi aza, ura qari tori somanani tu ria za na vavolo Alokata pa Jerusalema ko qari tori batiadia tu ria ria na zakazava za roitidi aza pa totozo vavolo aza.

46 Ego za gabala mule lame pa Kena pa
Qalili i Jisu, ketakoi za pelukuni vaini na
kolo perangaina. Ko na suverena tugu ke-
takoi za maka tinoni matamata qavuna, za
mo na tuna marene pa Kepaniami.
47 Ko za nongoroni na tinoni matamata
aza i Jisu za tori taloi tu pa Jiudia ko za gore
vei tu pa Qalili qari gua, nari za lao gozoria
ko za tepaia ko bi lao salania za na tuna
marene pa Kepaniami, ura za tata zozoto
mina uke aza za gua.
48 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Gamu
za gamu nyorogua izongo batiria mae
tu na roiti vinagilagila beto na roiti
varivagabaradi beto za bu vazozoto gamu
gua,>> za gua.
49 Nari za paranga za na tinoni mata-
mata aza, <<Bangara, mu siqarai tuti lame
pinokoi za oqoro uke na tuqu,>> za gua.
50 Nari za parangia i Jisu aza, <<Mu mule
lao, na tumu marene za pala mina toanana
gu!>> za guni.
Nari za vazozotoa tugu na tinoni mata-
mata ani za na paranga ti Jisu ko za mule
keni nana.
51 Ko tonai za korapa goregorenana aza
za qari gozoria pa zona ria na nana nabulu,
ko qari pojani, <<Za tori leana tu za na tumu
marene,>> qari guni.
52 Nari za nanazaria ria padapada ae to-
tozo za vei za podalai leana aza za gudi,
nari ari qari guni vei, <<Pada maka koloko
korapa rane pa nyoro za gore na mangini,>>
qari guni.
53 Nari za gilagila kamua na tinoni mata-
mata ani za aza tugu za na totozo za poja
veini ari i Jisu, <<Na tumu marene za pala
mina toanana gu,>> za guni. Ko aza beto ria
na nana tatamana doruna za qari vazozo-
toa i Jisu.
54 Ani za na roiti vinagilagila vinaori za
roitini i Jisu pa liguna za taloi pa Jiudia ko
za gore pa Qalili.

5

I Jisu za Salania Maka Tinoni Qaqaona pa Keketai Lolu Pie

1 Pa liguna na zakazava ari za taroiti za
maka vavolo tadiria na tinoni Jiu, ko za zae
pa Jerusalema i Jisu.
2 Ko za tata pa Atakamana Sipi pa
Jerusalema ketakoi za kolenana za maka
lolu pie, na izongona za na Betizata pa
paranga Aramaiki, ko za kolea ka lima
ongonguna aza.
3 Ketakoi za qari kubo ria na varikamu
minete tinoni momodi qari kole loka, ria
qarike batabata, na qao beto ria za uke kale
na kobu tinidi.*
5 Ko za kolenana ketakoi za maka tinoni
za kole mo ka uengavulu vesu aoro.
6 Ko za batia i Jisu za korapa kole ketakoi
aza ko za dogoro gilagilai i Jisu na kakazana
jola za na totozo za kole mo aza, ko za
parangia, <<Ae vei qu nyorogua tasalana
tugu ao?>> za guni.
7 Nari za oe lao za na tinoni mo aza,
<<Bangara, ara za kepore maka tinoni bi
tokaniziu, ko bi toka laoniziu pa lolu pie to-
tonai za nyakili na kolo. Totonai qa korapa
podepodeke ko ba lao qa gua, nari za kaki
goto tinoni tu za qari tori lao momoe tu,>>
za gua aza.
8 Nari za paranga laoia i Jisu aza, <<Mu
turu, mu pogozia na mua lovu ko mu
rerege,>> za guni.
9 Aza tugu za paranga vei aza nari zake
oriavo tugu za tasalana nana za na tinoni
aza, ko za teku pogozia za na nana lovu beto
za rerege keni nana.
Ko na rane Minyere za roiti vei zara i Jisu.
10 Ko ria na matamata tadiria na tinoni
Jiu qari kole parapparanga laoia za na tinoni
za koni tasalana ani, ari qari guni vei, <<Na
rane Minyere za pa ngenari, ko zake tava-
malumu pana Vavanau za ao qu korapa
pogozo lovu,>> qari guni.
11 Nari za oe laoria aza ria, <<Ura ara
na tinoni tu za salanaziu za ari za garunu
veiniziu, <Mu pogozia na mua lovu ko mu
rerege!> za guniziu,>> za gudi.
12 Nari qari nanaza laoia aza, <<I zei za
na tinoni aza za garunigo ko mu pogozia na
mua lovu ko mu rerege za gunigo ao?>> qari
gua.
13 Ba zake dogoro gilagilai na tinoni za
tasalana ani i Jisu, ura qari kubo za na
varikamu tinoni ketakoi ko i Jisu ba za tori
pae keni nana tu pa varikamu tinoni.
14 Liguligu tu za batia i Jisu pa kakabarena
zelepade tu aza, ko ari za guni vei, <<Do-
goro! Koviria qu tori leana tu ao! Ko mu no-
goto roitidi na toa ikerena keta mu gozoria
na tapata lavatana jola,>> za guni.
15 Ko totonai tu za taloi za na tinoni ani ko
za keni ule vadi ria na matamata tadiria na
tinoni za i Jisu za salania aza za gudi.
16 Pa totozo aza za qari podalai roiti
komikomitia ria i Jisu, ura za roitidi na roiti
vevei ari pa rane Minyere.
17 Ba za pojadi i Jisu ria, <<Ara na Tamaqu
za roiti lao gu doru totozo. Ko ara ba mana
roiti vei tugu aza,>> za gua.

* **5:3** Na pikata 3b-4 za kaki parapparanga qari kole pa kaki kutikuti kolekoledi, ari qari gua vei: <<qari kole lokalokani na nyakilina na kolo. 4 Ura kolenana na totozo za na mateana tana Tamaza za za gore lagere, ko za vanyakilia za na kolo aza. Ko na tinoni mo za lao momoe totonai za nyakili na kolo aza za za tasalana za na mo za vaia aza.>>

18 Totonai za paranga vei zara aza za
qari tagigiri ria na matamata Jiu, ko qari
nyorogua vitivitigi vaukea i Jisu, ura nake
makana gu na rane Minyere za majai aza,
goto za pojai tugu vei za na Tamaza za
na Tamana makana za gua, ko za vei za
maka moqaza podeke muleni makana tana
Tamaza aza.

Na Neqi tana Tuna na Tamaza

19 Nari za oeria i Jisu ria na matamata
Jiu, ari za gudi vei, <<Zozoto pa zozoto ma
pojadigamu ara za gamu: na tuna za zake
boka roitini maka za makana, goto aza gu
vei za batia za roitini na Tamana za roitini
za na Tuna.

20 Ura na Tamana za roquroqu vitivitigia
za na Tuna ko za vadogoroni na Tuna ria
doru vei za roitidi makana aza. Beto ko pala
mina vabatini mutugu na tamana aza ria na
zakazava poreveveidi mina roitidi ko mina
joladi ari, ko muna gabara beto za gamu
doru.

21 Za varitoto vei tugu za vatoa muleria na
tamana ria qari tori uke tu ko za vadi na toa,
nari za na Tuna ba za vadi tugu na toa ria za
nyorogua vadi.

22 Na tamana makana ba zake pitua maka
tinoni, goto za tori ia lao vani tu na Tuna
za na neqi ko na Tuna za mina tutidi ria na
tinoni.

23 Ko mari valavatia ria doru tinoni za na
Tuna, varitoto vei tugu qari valavatia ria
za na Tamana. Na tinoni zake valavatia na
Tuna za zake valavatia tugu za na Tamana
aza za garunia za na Tuna.

24 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za
gamu: aza za nongororia na qua paranga
beto za vazozotoa aza za garunuziu ara, za
tekua na toa jola ko minake tapitu aza; goto
za tori jolani tu aza za na uke ko za tori
karovo lao tu pana toa.

25 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za
gamu: za korapa lamelamenana za na to-
tozo, ko koviria tugu za na totozo aza, tonai
mari nongoria ria na tinoni qari tori uke tu
za na mamalaingina na Tuna na Tamaza, ko
ria mari nongoria za mari toa.

26 Ura na Tamana makana za na kutana
na toa, beto ko za tori vani tu na neqi vei za
na Tuna ko na Tuna tugu za na kutana na
toa.

27 Beto za vani tugu vei na tuna za na neqi
ko na Tuna mina boka tutidi ria na tinoni,
ura na Tuna na Tinoni aza.

28 Muke gabarani aza qa pojadigamu ani;
ura za korapa lamelamenana za na to-
tozo tonai pala mari nongoria ria qari tori
tagolomodi tu za na mamalaingina aza.

29 Ko mari okoto votu ketakoi qari
tagolomo ria ko ria qari roiti valeana za
pala mari turu mule ko mari tekua na toa
jola, goto ria qari roitini na ikerena za mari
turu mule ko mari tapitu,>> za gua i Jisu.

Ria Qari Vavakatoni na Veveina i Jisu

30 <<Ara qake boka roitini maka za pa qua
neqi makaqu; ba aza gu vei qa nongoria
tana tamaqu za qa pitua ko na qua vari-
ituti za na tuvizina, ura qake tutia na qua
roquroqu makaqu goto na nyorogua tu tana
aza za garunuziu za qa tutia.

31 Vei ba ulule muleniziu makaqu ara,
nari za na qua ulule za bike pada tavazo-
zoto.

32 Ba kolenana za maka za ululeni na
veveiqu ara, ko ara qa gilagilaiqua za na ul-
ule veveiqu ara za pojai aza za na zozotona
tugu.

33 Gamu tori garunu laoni tu gamu ti Jone
ria kaki tinoni pogozo nongoro ko za tori
ululeni tu aza za na zozoto aza.

34 Ara nake vei ko na ulule tana maka
tinoni qa teku vazozotoa qa gua za, goto qa
pojaria ara ria na zakazava ari ko mu boka
taalo gamu qa gua.

35 I Jone za na juke za toa beto za tolanga
vakabere, ko gamu gamu qerani mu suvere
mae pa iapeki totozo za pa kabere tana.

36 Ba kolenana za na ulule veveiqu ara
za poreveveina jolani na ulule ti Jone. Ura
ria na roiti za vaniziu na Tamaqu ko qa
vaokotoria ara za ria tugu za na roiti qari
ululeni na veveiqu ara beto qari uleni za ara
za na Tamaqu tu za garunuziu.

37 Ko aza na tamaqu za garunuziu aza za
tori uleni tu na veveiqu ara. Gamu gamu
oqoro izongo nongoria na mamalaingina
beto gamu oqoro batia na tinonina aza,

38 beto ko gamuke teku vakatapia pa miu
toa za na nana paranga, ura gamuke vazo-
zotoa gamu aza za garunia na Tamaqu.

39 Gamu tiro vilovilotoria gamu ria na
paranga pa Kutikuti Tabuna, ura gamu
roquroqua za ketakoi pala muna batini na
toa jola gamu gua, ba ria na paranga qari
takuti ketakoi za qari ululeni za na veveiqu
gu ara.

40 Ba gamu gamu daimiu tu lame za taqu
ko bu tekua na toa jola.

41 Ara za qake korapa nyaqo zona ko bari
vatarazaeziu ria na tinoni qa gua.

42 Ba qa gilagila valeanagamuqua ara za
gamu; qa gilagilaiqua ara za kepore na
variroqu lao tana Tamaza bi kole pa miu
toa.

43 Ara za qa lame pana neqi tana Tamaqu,
ba gamu daimiu vatogaziu ara gamu; goto
vei bi kamu tu pa nana neqi makana za
maka tinoni, za pala muna vatogai gamu
aza.

44 Na vatarazae gu tadiria na tinoni za
gamu kole nyaqoa gamu ko bu tekua gamu
gua, goto gamuke nyaqoa gamu za na

vatarazae tana Tamaza makamakaina; ko ae mina vei beto muna boka vazozotoziu ara za vei?

45 Keta mu roquroqua za ara pala mana pitugamu pa moena na tamaqu. I Mosese tu aza gamu tori vakoleni tu na miu totoravuzu gamu za aza tugu za pala mina tutidigamu.

46 Ura vei bu vazozotoa gamu i Mosese, nari za ara ba bu vazozotoziu tugu, ura aza tugu na veveiqu gu ara za kutia i Mosese.

47 Ba gamuke vazozotoria ke za na kutikuti za kutiria aza, ko ae muna vei muna boka vazozotoria gamu ria na paranga taqu za vei!>> za gua i Jisu.

6

I Jisu za Vatekutekuria ka Lima Vuro Tinoni

(Matiu 14.13-21; Maka 6.30-44; Luke 9.10-17)

1 Ego pa liguna za vei zara, za i Jisu za karovo lao pa maka kalena na ovuku pa Qalili, maka izongona qari vakukuni za pa Tiberiasi.

2 Ko maka minete tinoni lavata za qari kole tututia aza, ura qari tori batiria tu na roiti vinagilagila za roitidi aza tonai za salanaria ria qari mo.

3 Nari za zagere zae pa kubokubo i Jisu, ko ketakoi za nyumu tavitiria ria na nana sepele.

4 Ego ko za tori tata tu za na totozo vavolo Alokata tadiria na Jiu.

5 Ego ko totonai za vaengaria na matana i Jisu ko za batia za na minete tinoni lavata za korapa lame tana, nari za nanaza laoia i Pilipi, <<Pae za tana boka vai ganigani ko tana vatekutekuria ria na tinoni ari?>> za gua.

6 (Ba za paranga vei zara aza ko mi podekia gu i Pilipi za gua, goto aza za tori gilagilainana tu aza mina roitini.)

7 Nari za oe lao i Pilipi, <<Ura vei mari okoto iapeki gu ria doru ari ba pala mina jolani tu kori gogoto poata siliva* za mina tavaini na ganigani,>> za gua.

8 Azae maka ria na nana sepele, i Aduru, na taina i Saimone Pita, za paranga,

9 <<Korapa makia nari za maka koburu marene ka lima gana bereti beto kori gana igana, ba pa varikamu tinoni vei ari na za mina vagavoria za ka viza moqamoqaza ganigani vevei zara?>> za gua.

10 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Ego vanyumu betoria ria na tinoni,>> za gua. Na ia kubo buruburuna za ketakoi, ko qari nyumu beto ria doru tinoni, na nguti varikamudi ria na marene za padapada vei lima tina.

11 Beto za tekuria i Jisu za na bereti, ko za paranga leana laodi tana Tamaza beto za iadi na tinoni qari nyumu. Beto za roiti veidi tugu za na igana, ko qari pote beto ria doru.

12 Pa liguna qari pote beto ria doru, nari za parangaria ria na nana sepele, <<Mu buti varikamu betodi ria na ganigani kole joladi, keta mari taaru vikevikere goboro,>> za gua.

13 Ko qari buti teku varikamudi ria na ganigani kole taridi pa lima batu bereti qari teku tariria, ko qari vapugeledi ka manogori topa.

14 Ko tonai qari batia ria na tinoni za na roiti vinagilagila za roitini i Jisu ani, za qari paranga, <<Ani zozoto tugu za na tinoni korokorotai mina lame pa kasia guguzu qari guni ria,>> qari gua.

15 Ego ko totonai za gilagilai i Jisu za qari qaqirini ko mari lame teku vabangaria aza qari gua, nari za taloi keni nana mule makana pa kubo aza.

I Jisu za Rerege pa Vuliti Kolo
(Matiu 14.22-27; Maka 6.45-52)

16 Ego totonai za gore na veluvelu, za qari oqa votu gore pa ovuku pa Qalili ria na sepele ti Jisu.

17 Qari zae pa maka koaka ria, ko qari toka karovo tuvizi lao pa Kepaniami. Ko za rodomo gu za na kota ba i Jisu za oqoro lame kamuria.

18 Za podalai gu raja lame za na gava lavata ko za nyakili ranebongi za na kolo.

19 Ko qari tori qelu lao tu pada lima babi vonomo kilomita zouna ria na nana sepele beto qari dogoro vaia i Jisu za korapa rerege lamelame nana pa kolo. Totonai za rerege tata lame aza pa koaka za qari matagutu vitivitigi ria.

20 Nari za parangaria aza, <<Ara gu ani, muke matagutu!>> za gudi.

21 Beto za qari malumu surania pa koaka ria aza. Aza tugu za zae pa koaka i Jisu nari za qari paro gu za pa ia ketakoi qari gona toto laoia ria.

Ria na Tinoni qari Nyaqoa i Jisu

22 Ego ko za rane soga na kota nari za qari gilagilai ria na minete tinoni lavata qari suvere jola pa maka karovona na ovuku pa Qalili za maka moqamoqazana gu za na koaka za titi ketakoi. Beto ko qari batiadia tugu i Jisu ba zake zae tavitiria ria na nana sepele tonai qari toka, goto ria na sepele gu makadi za qari zae.

* **6:7** Maka poata siliva za padana na tabarana maka rane roiti. Ko kori gogoto poata siliva za padana maka aoro tabara

23 Ba kaki koaka na lame veidi pa guguzu
Tiberiasi za qari kamu paro tata pa ia ke-
takoi za manani na bereti i Jisu beto za iadi
na minete tinoni ko qari tekuteku.
24 Ko totonai qari gilagilai ria na minete
tinoni za zake suvere ketakoi i Jisu beto ria
nana sepele, za qari lao zaeria na koaka ko
qari toka karovo lao pa Kepaniami ko qari
kole nyaqoa i Jisu.

I Jisu na Bereti Toana

25 Totonai qari lao paro pa maka kale
karovona na ovuku pa Qalili ria na tinoni,
za qari batia i Jisu ketakoi, ko qari nanazia,
<<Rabi, pa viza tu qu kamu pani ao?>> qari
guni.
26 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za
gamu: aza vei beto gamu korapa nyaqo
tutiniziu ara za nake vei ko gamu gilagilai
gamu na ginuadi na qua roiti vinagilagila
za, goto ura za teku leagamu gu na bereti ko
gamu pote valeana.
27 Nake tekutekuna zake oriavo na ik-
erena za mu tapatianani gamu, goto na
tekutekuna tu aza za kole jola kamua na toa
jola. Aza za na tekutekuna mina vadigamu
na Tuna na Tinoni, ura na Tamaza Tamana
za tori vakolea tu nana vinaego za tana
tuna,>> za gua i Jisu.
28 Nari qari nanazia ria i Jisu, <<Na za
mami roitini gami, ko mami roitidi ria na
roiti tana Tamaza?>> qari gua.
29 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi
vei, <<Aza na roiti tana Tamaza za ny-
oroguadigamu ko mu roitini za mu vazozo-
toa aza za garunia aza za gua,>> za gua i
Jisu.
30 Nari ari qari guni vei ria aza, <<Na roiti
vinagilagila ae veveina za muna roitini ao
tadigami ko gami mami batia, beto za mami
vazozotogo ao? Na za za muna roitini ao?
31 Ria na nada tite za qari tekua na mana
tekutekuna pa qega vei za pojai na Kutikuti
Tabuna, ari za gua vei, <Aza za iadi na bereti
za lagere vei pa noka ria ko qari tekuteku,>
za gua,>> qari gua.
32 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Zozoto pa
zozoto ma pojadigamu ara za gamu: nake i
Mosese za iadigamu gamu na bereti lagere
veina pa noka, goto na tamaqu tu ara za
vadigamu za na bereti zozotona za lagere
vei pa noka.
33 Na bereti tana Tamaza za aza tugu na
lagere veina pa noka, ko za vani na toa za
na kasia guguzu,>> za gua i Jisu.
34 Nari ari qari guni vei i Jisu, <<Bangara,
mu vadigami ropi doru totozo za na bereti
aza,>> qari gua.
35 Nari ari za gudi vei i Jisu, <<Ara tugu
za na bereti toana. Aza mina lame taqu
za minake izongo burana beto aza mina
vazozotoziu ara za minake izongo kidepe.
36 Ba aza tugu vei qa tori pojadigamu tugu
za gamu za gamu tori batiziumiu tugu ara
za gamu ba gamuke vazozotoziu tugu.
37 Ria doru za vaniziu na Tamaqu za mari
lame tugu taqu, ko ria mari lame taqu za ara
manake izongo tupele paledi ara.
38 Ura ara za qa lagere vei pa noka ko
manake tutia na qua nyorogua makaqu,
goto na nyorogua tu tana aza za garunuziu
ara za mana tutia.
39 Ko na nyorogua tana aza za garunuziu
za ara manake valumua za maka ria za
tori vaniziu tu aza, goto mana vatoa mule
betoria pa rane liguligu.
40 Ura aza na nyorogua tana Tamaqu za
ria doru qari batia na Tuna beto qari vazo-
zotoa aza za mari izongia na toa jola, beto
ara mana vatoa muleria pa rane liguligu
ria,>> za gua i Jisu.
41 Nari qari podalai qumiqumini ria na
tinoni Jiu aza, ura ari za gua vei, <<Ara za
na bereti za lagere vei pa noka,>> za gua.
42 Ko ari qari kole paranga vei ria,
<<Qokolo, nake i Jisu na tuna i Josepa ani?
Zake gua ko taqe gilagilarianada ria na
tinana na tamana! Ba ae za vei za paranga
tu, <Ara na lagere veiqu pa noka,> za gua?
>> qari gua ria.
43 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Mu nogoto qumiqumi golomo makamiu.
44 Kepore za maka tinoni mina boka lame
taqu, vei minake toka lameni na tamaqu
aza za garunuziu ara. Ko aza mina lame
taqu za ara mana vatoa muleria pa rane
liguligu aza.
45 Ari za gua vei za qari kutia ria na tinoni
korokorotai, <Mari tavavanau tana Tamaza
ria doru tinoni,> za gua. Aza na tinoni za
nongoria beto za vakoinonoa na parangana
na Tamaqu za lame taqu.
46 Nake vei ko kaki tinoni qari tori ba-
tini matadi tu za na Tamaza qake gua za.
Goto makana gu aza na lagere veina tana
Tamaza za tori batia tu za na Tamana.
47 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara
za gamu: aza za vazozoto za izongia na toa
jola.
48 Ara za na bereti toana.
49 Ria na miu tite za qari tekua tugu na
bereti mana pa qega, ba beto qari tori uke
tu ria.
50 Ba ani tu za na bereti za lagere vei pa
noka, ko aza na tinoni mina tekua aza za
minake uke.
51 Ara za na bereti varivatoana na gore
lagere veina pa noka. Na tinoni mina tekua
za na bereti ani za mina toa kamua na
kamua. Ura na bereti ani za na masaqu, ko

6:31 Kera Vatarazae 78.24; 105.40. **6:45** Aisea 54.13.

aza za na toa tana kasia guguzu,>> za gua i Jisu.
52 Nari za qari varigua makadi ria na tinoni Jiu, ari qari gua vei, <<Ae mina vei beto mina vaganidigita na tinoni ani za na masana?>> qari gua.
53 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: vei munake gania gamu za na masana na Tuna na Tinoni beto vei munake bukua na orunguna aza, za gamu munake izongia za na toa.
54 Aza za nyapulia na masaqu beto za bukua na orunguqu ara, za izongia aza za na toa jola beto ara mana vaturu muleria pa rane liguligu aza.
55 Ura na masaqu ara za na ganigani zozotona, na orunguqu ara za na buku zozotona.
56 Aza za nyapulia na masaqu beto za bukua na orunguqu ara za togaza taqu aza, beto ara qa togaza tana.
57 Maka moqaza podeke vei tugu na tamaqu za garunuziu ara za na toana ko ara ba qa tavatoa tugu vei tana, nari za na tinoni za nyapuluziu ara za mina toa tugu aza, ura na toaqu ara.
58 Ani aza na bereti za gore lagere vei pa noka; na bereti ani za zake vevei na bereti qari tekua ria na miu tite beto pa liguna qari ukedia. Goto aza mina tekua na bereti ani za mina toa kamua na kamua,>> za gua i Jisu.
59 Zara za na paranga za pojaria i Jisu totonai za varivagigalai aza pa ruma varivarikamuna pa Kepaniami.

Na Veveina na Toa Jola

60 Ego ko kubodi ria na nana sepele za qari nongoria na paranga za pojai aza za qari paranga, <<Qokolo, za tapata na ponyolona za na varivagigalai ani! I zei mina boka gilagilai na ginuana ani!>> qari gua.
61 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu makana za aza vei qari kole qumiqumini ria na nana sepele, ko ari za gudi vei, <<Ae za vei, gamu vatapatia tu gamu ani, ko gamu nyorogua taloimiu tu?
62 Ae za vei, vei totonai bu batia gamu bi mule zae pa noka za na Tuna na Tinoni ketakoi za suvesuvere mae perangaina, nari ae bu vei?
63 Na Ongonguna gu na Tamaza za varivatoa. Na tinoni makana za zake boka vapodoa maka za. Ria na paranga qa tori paranga laodi tu ara tadigamu za na Ongongu beto na toa.
64 Ba kaki gamu za gamuke vazozoto,>> za gudi. (Ura za tori gilagilarianana tu i Jisu pa podalaina zozoto tu ria qarike vazozoto, beto i zei ria za mina gabala kanai aza.)
65 Beto za paranga aza, <<Ko za vei za qa tori pojadigamu tugu, kepore za maka tinoni mina boka lame taqu, koi vei tu mina vamalumia na tamaqu,>> za gua.
66 Tonai zara za paranga vei aza, nari za na motadi ria na sepele tana za qari gabala muledia ko qarike tuti sogai aza.
67 Nari ari za gudi vei i Jisu ari ka manogori sepele, <<Ae vei gamu? Gamu ba muna taloi kenimiu mutugu?>> za gudi.
68 Nari za oe lao i Saimone Pita, <<Bangara, ti zei za mami lao gami? Ura ao gu qu izongia za na paranga za kolea na toa jola.
69 Beto gami za gami tori vazozoto tu beto gami tori gilagilaia tu za ao gu za na Liosona tana Tamaza,>> za gua.
70 Nari za oeria i Jisu, <<Qa tori mijatagamu tu ara za gamu ka manogori, uve? E, ba maka gamu za na bangaradi na tomete,>> za gua.
71 (I Jiudasi gu, na tuna i Saimone Isikarioti, za guni aza, ura aza tugu za maka ari ka manogori sepele mina gabala kanai i Jisu.)

7

Ria na Taina Qarike Vazozotoa i Jisu

1 Ego pa liguna za vei zara, za i Jisu za rerege ovikiria na guguzu pa Qalili. Zake nyorogua lekoia aza za pa Jiudia, ura ria na matamata tinoni Jiu za qari kole kuoni ko mari vaukea qari gua.
2 Ego za tori tata tu za na totozo vavolo tonai qari suvere pa dia aqaqo ria na Jiu.
3 Nari ari qari paranga lao vei tana aza ari ka viza taina marene, <<Mu tavaturu tu ao ko mu zae pa Jiudia ko ria na mua sepele mari batiria ria na mua roiti varivagabaradi qu roroitidi!
4 Ura na tinoni za nyorogua tagilagila vakabere za kepore maka roiti za roitini pa paena! Ao za qu korapa roitidi ria na zakazava zara, ko mu bola votu tu tana kasia guguzu ko mari gilagilago ao!>> qari gua.
5 (Ura makadi gu ria na taina ba qarike vazozotoa aza.)
6 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Na totozo taqu za oqoro kamu. Goto gamu za doru totozo za na miu totozo gu.
7 Gamu za za boka tavaraguadigamu za na kasia guguzu, goto ara tu zake tavaraguaniziu ura qa ululeni za nana roiti za na ikikeredi qa guni.
8 Gamu za mu zae tu somana pa vavolo, goto ara za manake zae pa vavolo zana, ura na qua totozo za oqoro kamu,>> za gudi.
9 Ko zara za paranga vei aza, beto za suverenana tugu pa Qalili.

I Jisu za Zae Somana pa Vavolo

10 Ego pa liguna qari tori zae tu pa vavolo ari ka viza taina, nari za aza ba za tuti zae tugu, ba zake rerege vakabekabere pa

varikamu tinoni goto za rerege gologolomonana tu.

11 Ego ko ria na tinoni Jiu za qari kole nyaqonyaqoa pa vavolo aza, <<Ae aza? >> qari gua.

12 Qari kole varimanamanaza golomoni ria na tinoni pa varikamu za na veveina i Jisu. Kaki qari paranga, <<Na tinoni leana aza,>> qari gua. Goto kaki za qari paranga, <<Dai, za toka varururaria na tinoni zana,>> qari gua.

13 Ba kepore za maka bi paranga votu lodalodakani za na veveina i Jisu, ura qari matagutudi ria na matamata tinoni Jiu.

14 Ego totonai za tori varikorapai tu za na vavolo nari za zae pa kakabarena zelepade ko za kole varivagigalai i Jisu.

15 Ko qari kole gabara ria na matamata tinoni Jiu, ko qari paranga, <<Ae za vei ko nake sikuluna, ba za gigalai jola tu za na tinoni zana?>> qari gua.

16 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei, <<Aza qa varivagigalaini ara za nake varivagigalai taqu, ba nana tu na Tamaza aza za garunuziu.

17 Na tinoni za malumu roitini aza za nyoroguani na Tamaza za pala mina gilagilai na veveina na qua varivagigalai. Pala mina dogoro pikatia za vei na koko lame veina tugu tana Tamaza za babi na qua gu makaqu.

18 Na tinoni za vavakato muleni na veveina makana za korapa gu nyaqoa na valavata muleni makana. Goto aza za nyorogua valavatia aza za garunia aza, za aza za na zozotona beto kepore maka zakazava sekesekena za kole tana.

19 I Mosese tugu za vadigamu ko na Vavanau, ba kepore maka gamu bi vatabea za na Vavanau. Ae za vei gamu korapa tu nyorogua vaukeziu ara?>> za gua i Jisu.

20 Qari oe lao ria na minete tinoni, <<Qokolo, za vituligo gu na tomete ikikerena ao! I zei za korapa nyorogua vaukego ao?>> qari gua.

21 Nari za oe lao i Jisu, ari za gua vei, <<Maka roiti varivagabarana gu za qa roitini ara, nari gamu gabara beto tu za gamu doru.

22 I Mosese za garunugamu ko mari tapobe ria na tumiu marene za gua (ba nake i Mosese za roiti momoeni za, goto ria na miu tite tu qari podalai momoeni), ko gamu poberia gamu pa rane Minyere ria na koburu marene.

23 Ko vei pa rane Minyere bi tapobe za na tinoni ko vei ko mike tamaja za na Vavanau ti Mosese, nari za ae za vei za gamu tagigiriniziu tu ara tonai qa salana valeania maka tinoni pa rane Minyere?

24 Muke pitua na toa peguruna tana tinoni, goto mu pitua na varituti tuvizina tu,>> za gua i Jisu.

Aza Beka za na Karisito?

25 Nari ari qari kole varivarinanaza vei ria kaki tinoni pa Jerusalema, <<Nake tinoni ani za qari korapa nyorogua vaukea ria na matamata?

26 Ko dogoro! Za korapa paraparanga lodalodaka, ba kepore maka rari vei bi gua lao tana! Palu qari gilagilaidia ria na matamata za aza tugu beka za na Karisito?

27 Ba totonai mina lame za na Karisito, za kepore maka tinoni mina gilagilai ketakoi na lame veina aza. Goto na tinoni ani za gita taqe tori gilagilai betoanada tugu gita ketakoi na lame veina,>> qari gua.

28 Ego ko totonai za korapa varivagigalai pa kakabarena zelepade i Jisu, za velavela votu, <<Ae za vei, gamu gilagila valeanaziumiu tugu gamu beto gamu gilagilaimiu ketakoi na lame veiqu ara? Ara za qake lame pa qua neqi makaqu, goto aza tu za garunuziu za na zozoto, ba gamu gamuke izongo gilagilai tu aza.

29 Ara qa gilagilaiqua aza, ura ara za na koko veiqu tana beto ara za aza tugu za garunuziu,>> za gua i Jisu.

30 Nari qari nyorogua aru tamania ria aza, ba kepore maka bi ulini limana aza, ura za oqoro kamua za na totozo tana.

31 Ba kubo tinoni pa varikamu tinoni za qari vazozotoa aza, beto ari qari gua vei, <<Totonai mina lame na Karisito, za ae vei pala mina roitidi tugu aza za na zoku roiti vinagilagila joladi vei za roitidi na tinoni ani?>> qari gua.

Ria Qari Tagarunu ko Mari Aru Tamania i Jisu Qari gua

32 Qari nongoro vaia ria na Parese za qari kole varimanamanazani na veveina i Jisu ria na tinoni, ko qari garunuria ria na Parese beto na kuta iama ria na nabulu kopu, ko mari lao aru tamania i Jisu qari gudi.

33 Nari za ari za gudi vei i Jisu ria, <<Ara za mana suvere iapeki totozo mule tadigamu, beto za pala mana laoqua tana aza za garunuziu.

34 Ko pala muna nyaqoziu ara za gamu ba munake boka batiziu, beto ketakoi mana lao suvere ara za gamu munake boka lao,>> za gua.

35 Ego ko totonai qari nongoria ria na Jiu zara za gua vei aza, za qari variparanga makadi, <<Pae za mina lao za guni aza ko tanake boka batia gita? Mina lao pa kaki guguzu tadiria na tinoni Qiriki ketakoi qari korapa ria kaki tavitida tinoni Jiu ko mina lao varivagigalai tadiria na tinoni Qiriki?

36 Na za ginuana za na paranga tana? Ari
za gua vei aza, <Pala muna nyaqoziu ara
za gamu, ba munake boka batiziu, beto ke-
takoi mana lao suvere ara za gamu munake
boka lao,> za gua,>> qari gua.

Na Vuvugu za Bukalani na Toa

37 Ego pa rane betobetona na vavolo, aza
na rane poreveveina, za turu i Jisu ko za
velavela votu, ari za gua vei, <<Aza za
kidepe za mi lame taqu ko mi buku!
38 Aza za vazozotoziu ara, za pala mina
vei tugu za pojai na Kutikuti Tabuna, Pala
mina bukabukala votu pa bulona na tinoni
aza za na kolo toana,>> za gua.
39 (Aza za guni i Jisu za na Ongonguna
na Tamaza aza ria mari vazozotoa aza za
mari tekua. Ba oqoro taiani ria za na On-
gongu tabuna pa totozo aza, ura za oqoro
turu mule zae pa nana neqi lavatana tana
Tamana i Jisu.)

Za Tapikapikata za na Vinazozoto Tadiria na Tinoni

40 Ego ko kaki tinoni pa varikamu za tonai
qari nongoria za na parangana i Jisu, za qari
paranga ria, <<Zozoto, aza zozoto tugu za
na tinoni korokorotai lavatana za taadono!
>> qari gua.
41 Qari paranga ria kaki, <<Ani za na
Karisito!>> qari gua.

Goto kaki mule za qari paranga, <<Dai,
nake pa Qalili mina votu lame vei za na
Karisito!
42 Na Kutikuti Tabuna za pojainana tu za
na karisito za mina lame pa tutina i Devita
ko mina podo pa Betilihema tu, na guguzu
ketakoi za suvere i Devita za gua,>> qari
gua.
43 Ko pa veveina gu i Jisu, za tapikapikata
za na minete tinoni.
44 Kaki ria za qari nyorogua aru tamania
i Jisu, ba kepore tugu maka ria bi uli laoni
limana aza.

Qarike Vazozotoa ria na Tinoni Matamata i Jisu

45 Ego ko totonai qari mule kamu ria na
nabulu kopu pa zelepade, za qari nanaza
ria na kuta iama na Parese, ari qari gua vei,
<<Ae za vei ko gamuke toka lameni aza?>>
qari gua.
46 Nari qari oe lao ria na nabulu kopu,
ari qari gua vei, <<Oqoro maka tinoni bi
paraparanga vei za paranga vei na tinoni
ani,>> qari gua.
47 Nari qari paranga ria na Parese, <<Ko
gamu ba koviria za tori toka vapirugamu
tugu aza?
48 Ae za vei, gamu tori gilagilaimiu tu
gamu za maka matamata babi maka Parese
bi tori vazozotoa mae tu aza? Bi mija tu!
49 Ria na minete tinoni ari za qarike
tavagigalani za na Vavanau, ko pala mari
gozoria na vinakilasa tana Tamaza ke! >>
qari gua ria na Parese.
50 Nari za i Nikodimasi, maka ria aza za
lao ti Jisu maka bongi, za parangaria,
51 <<Na tutina pa nada Vavanau za gita
taqeke oqanai pitua za na tinoni totonai za
oqoro tanongoro ko bi oqoro tagilagila aza
za roitini na tinoni aza,>> za gua.
52 Nari qari oea ria aza, ari qari guni
vei, <<Ko ae vei, ao ba maka tinoni Qalili
tugu ke, uve? Mu tiro vilotia tu na Kutikuti
Tabuna ko, beto za muna gilagilai za na
tinoni korokorotai za minake votu lame vei
pa Qalili,>> qari guni.

Na Reko Barabaratana

53 (Ego ko qari okoto mule kenidia pa dia
guguzu ria doru tinoni.

8

1 Goto i Jisu za laonana tu pa kubo pa
Olive.
2 Ko tonai za rane volavolaza na kota za
mule lao pa kakabarena zelepade aza, ko
tonai qari varikamuni ria doru tinoni nari
za nyumu ko za varivagigalai lao tadiria
aza.
3 Totonai za qari toka kamuni ria qari
varivagigalaini na Vavanau beto ria na
Parese za maka reko za tapoa tonai za kole
barata, ko qari vaturua pa moedi ria doru
tinoni.
4 Beto qari parangia i Jisu, <<Tinoni vari-
vagigalai, na reko ani za tapoa zozoto tonai
za kole barabarata.
5 Ko pa nada Vavanau za vadigita i Mosese
za na reko za roiti vei zara za mina tagona
vaukeni patu tugu. Ba na za qu gua ao?>>
qari guni.
6 (Zara qari paranga veini i Jisu, vei ko
mari vagonai qari gua, beto vei ko mari
jutua gu qari gua.)

Nari za opo ovoro gore pa pezo i Jisu, ko za
kole kutikutini na karukarusuna pa pezo.
7 Ko tonai qari kole tugu nanazia lalaodia
ria, nari za turu vatuvizi ko ari za gudi
vei, <<Aza za kepore nana sela gamu za mi
gonani na patu momoe za na reko zana,>>
za gudi.
8 Beto za opo soga gore pa pezo ko za kole
mutugu kutikuti pa pezo.
9 Totonai qari nongoria zara za paranga
vei aza, za qari okoto taloloi keni maka-
maka ria doru, podalai tadiria na tinoni
momoadi ko mi gore, ko tinganai za taloi
vamakai i Jisu, beto ko na reko ba za kole
tugu turunana ketakoi.
10 Beto za turu vatuvizi soga mule i Jisu,
ko ari za guni vei za na reko, <<Siu, ae ria?
Ko Kepore maka za pitugo ao?>> za guni.

11 Nari ari za gua vei za na reko, <<Kepore tugu, Bangara,>> za gua.

Nari ari za gua vei i Jisu, <<Ego, leana, ara ba qake pitugo tugu ao. Ko mu taloi kenimua gu, goto munake roiti sogani na sela,>> za gua.)*

I Jisu za na Kaberena na Kasia Guguzu

12 Ego ko za paranga laoria mule i Jisu ria na Parese, ari za gua vei, <<Ara za na kabere tana kasia guguzu. Aza na tinoni za tutiziu ara za mina izongia na kabere za varivatoa beto minake izongo rerege pa rodomo,>> za gua.

13 Nari za ari qari gua vei ria na Parese, <<Koi, ko koviria qu korapa gu ululeni veveimu gu makamu gu ao; ko na mua vavakato za nake zozotona,>> qari guni.

14 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gua vei, <<E, za zozoto tugu qa ulule muleniziu tugu makaqu ara, ba aza qa ululeni ara za zozoto, ura qa gilagilaiqua ketakoi na lame veiqu beto ketakoi mana lao vei ara. Goto gamu za gamuke gilagilai ketakoi qa koko vei beto ketakoi qa korapa lao vei ara.

15 Gamu za gamu varituti pa zona varitutidi tadiria na tinoni pa pezo gu, goto ara za qake pitua maka tinoni.

16 Ba vei ba varituti tugu ara nari za zozoto tugu za na qua varituti, ura nake makaqu qa roitini, goto ara za gami kori na Tamaqu tu aza za garunuziu za gami roitini za na varituti.

17 Ko za tori takuti kolena tu pa miu Vavanau za ari za gua vei, <Totonai mari varitoto za na ulule tadi ari kori tinoni za zozoto tugu za na dia vavakato,> za gua.

18 Ara za qa ululeni na veveiqu makaqu, beto ko na tamaqu aza za garunuziu ba za ululeni tugu za na veveiqu ara,>> za gua i Jisu.

19 Nari qari nanaza ria, <<Ae za na tamamu?>> qari guni.

Nari za oeria i Jisu, <<Gamuke gilagilaziu ara za gamu, beto ko na tamaqu ba gamuke gilagilai tugu. Vei bu gilagilaziu ara, nari na tamaqu ba bu gilagilai tugu vei,>> za gua i Jisu.

20 Zara ria na paranga za pojaria i Jisu totonai za kole varivagigalai aza pa kakabarena zelepade, pa ia ketakoi qari vakolekoledi na bokese vavakoleni poata varivana. Ba kepore tugu maka tinoni bi aru tamania ketakoi aza, ura za oqoro kamua za na totozo tana.

Gamu Munake Boka Lao Ketakoi qa Korapa Lao Ara

21 Ego ko ari za gudi vei mule i Jisu ria, <<Qa korapa keni ara, ko gamu pala muna nyaqoziu ara, ba gamu za pala muna pogozo ukedi na miu sela. Ketakoi qa korapa lao ara za gamu munake boka lao,>> za gua.

22 Nari qari variparanga makadi ria na tinoni Jiu, <<Mina vauke muleni makana beka za korapa guni aza? Ura ari za gua vei, <Ketakoi qa korapa lao ara za gamu munake boka lao,> za gua,>> qari gua.

23 Nari za parangaria i Jisu ria, <<Gamu za na koko veimiu pa kauruna, goto ara za na gore lagere veiqu tu pa narena. Gamu za tana kasia guguzu ani, goto ara za nake tana kasia guguzu ani.

24 Ko za vei za qa tori pojadigamu tu ara za pala muna uke tavitiria na miu sela za gamu. Ura vei munake vazozotoa gamu za ara za aza, za pala muna pogozo ukedi na miu sela za gamu,>> za gua.

25 Nari qari nanaza ria, <<I zei ao?>> qari guni.

Nari za ari za gudi vei i Jisu, <<Beko qa tori pojadigamu tu pa podalaina zozoto.

26 Kubo ria na zakazava veveimiu gamu mana boka pojadigamu ara beto mana pitudigamu ara. Ba aza za garunuziu ara za zozoto jola, ko ara za ria gu vei qa nongorodi tana za qa pojani na kasia guguzu,>> za gua i Jisu.

27 (Qarike gilagilai ria za na veveina gu na Tamana za poja veidi i Jisu ria.)

28 Ko ari za gudi vei i Jisu ria, <<Totonai muna ovulu vaiolo zaea za na Tuna na Tinoni, za beto muna gilagilai gamu za ara za aza. Ko totonai muna gilagila valeania gamu za kepore za maka zakazava qa boka roitini ara pa qua neqi makaqu, goto ria gu za vagigalainiziu na tamaqu za qa pojaria.

29 Ko aza za garunuziu ara za somana tavitiziu ara. Zake loi vamakaziu ara, ura ara doru totozo qa roitidi na roiti qari vaqeraia aza,>> za gua.

30 Ria kubo tinoni qari nongoria zara za paranga vei aza za qari vazozotoa aza.

Na Tinoni Taruvatana beto na Pinauzu

31 Ego ko za parangaria i Jisu ria na tinoni Jiu qari tori vazozotoa tu, <<Vei muna togazaria gamu ria na qua paranga, nari za na qua sepele zozoto ara za gamu.

32 Ko pala muna gilagilai gamu za na zozoto, beto na zozoto aza za mina ruvatagamu,>> za gua i Jisu.

33 Qari oea ria aza, <<Na tutina tu i Ebarahami gami, ko oqoro pore maka totozo babi tavapinauzu. Ko ae za vei za pala muna taruvata gamu qu gua tu ao?>> qari gua.

34 Nari za oeria i Jisu ria, <<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: ria

* **8:11** Zoku kutikuti kolekoledi za zake koleria za na titiro doruna 7.53-8.11. Za dogoro vei na kobu titiro ani za nake kolena pani totonai za koni takuti na buka ti Jone. **8:17** Vavanau 17.6; 19.15.

doru qari roitini na sela za na pinauzu tugu tana sela.

35 Na pinauzu za nake suvere togazana pa tatamana, goto na tuna tu za na suvere togazana ketakoi ko mina kamua na kamua.

36 Ko vei mina ruvatagamu na Tuna za gamu, nari za muna taruvata zozoto tugu za gamu.

37 Qa gilagilaiqua tugu ara za na tutina tugu i Ebarahami za gamu. Ba gamu tugu za gamu korapa nyorogua vaukeziu ara, ura gamuke teku vatogai na qua paranga.

38 Ara za ria vei qa tori batiria tu tana tamaqu za qa pojaria, goto gamu za ria vei za pojadigamu na tamamiu za gamu roitidi,>> za gua i Jisu.

39 Qari oea ria aza, <<I Ebarahami tugu za na tamamami gami,>> qari gua.

Nari za oeria i Jisu ria, <<Vei bi na tuna zozoto tugu i Ebarahami za gamu, ko bu roitidi tu za na roiti vei za roitidi i Ebarahami.

40 Ba koviria za gamu nyorogua vaukeziu tu ara, aza ara tugu qa ule vadigamu na zozoto aza qa nongoria tana Tamaza. I Ebarahami zake roiti vei aza!

41 Goto gamu za na roiti tana tamamiu gu za gamu korapa roitidi,>> za gua i Jisu.

Nari ari qari guni vei aza, <<Gami za nake podo goboromami. Na Tamaza gu makana za na tamamami,>> qari gua.

42 Nari za ari za gudi vei i Jisu ria, <<Vei na Tamaza tugu za bi tamamiu zozoto gamu, nari bu roquroquziu tu ara, ura ara za na koko lamequ tana Tamaza beto za qa lame kamu pani. Ara za qake lame pa qua neqi makaqu, goto aza tu za garunuziu.

43 Ae za vei ko gamuke boka tu gilagilaria gamu ria na paranga taqu? Na ginuana gamu vei aza za ura gamu daimiu vainongorodi gamu za na parangaqu ara.

44 Gamu za na koko veimiu tana tamamiu, aza na bangaradi na tomete, ko za vei za gamu nyorogua tutiria na nyorogua tana tamamiu. Ura na tinoni varivuke aza podalai tu pa podalaina zozoto, beto zake izongo turu vei pa zozoto aza ura na zozoto zake kole tana. Totonai za sekeseke aza, nari za roiti vavotuni gu aza za na nana toa, ura na kutana na sekeseke aza beto na tamadi ria doru tinoni sekesekedi aza.

45 Ba ara qa pojai ko na zozoto, ko za vei za gamuke vazozotoziu gamu.

46 I zei gamu za mina boka udukuziu za ara qa sela, mina gua? Ba vei na zozoto gu za qa pojai ara, nari za ae za vei gamuke vazozotoziu tu ara za gamu?

47 Aza na koko veina tana Tamaza, za nongoria na paranga tana Tamaza; ko za vei za gamuke boka vazozotoziu ara, ura gamu za nake koko veimiu tana Tamaza,>> za gua i Jisu.

I Jisu beto i Ebarahami

48 Qari oea ria na Jiu aza, ari qari guni vei, <<Gami zotomami gu gami tonai gami gigalanigo na tinoni Sameria ko za tigorigo na tomete gami gunigo gami ao!>> qari gua ria.

49 Nari za oeria i Jisu, <<Ara zake tigoroziu na tomete, goto qa valavatia na tamaqu, ba gamu gamuke valavataziu ara.

50 Ara za qake nyaqoa ko ma tavalavata qa gua, goto kolenana tu za aza za korapa nyaqoa na vinalavata beto aza tu za varituti.

51 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: aza za vataberia na qua paranga za minake izongo uke,>> za gua i Jisu.

52 Nari ari qari guni vei ria na Jiu aza, <<Koviria za gami gilagila valeanigo za tigorigo tugu na tomete ao! I Ebarahami za tori uke tu beto ko ria na tinoni korokorotai, ba qu paranga ao, <Aza za vatabea na qua paranga za minake izongo gozoria na uke,> qu gua.

53 Quke dogoro veinigo qu poreveveina jolani i Ebarahami na tamamami ao, uve? I Ebarahami za uke, beto ko ria na tinoni korokorotai ba qari uke tugu! Goto i zei qu roverove veinigo makamu ao?>> qari gua.

54 Nari za oeria i Jisu, <<Vei ba valavata muleniziu ara, nari za bi kepore veveina za na vinalavata aza. Ba na tamaqu tu aza qu gigalani na miu Tamaza gamu, aza tu za valavataziu ara.

55 Gamuke izongo gilagila podekia gamu aza, goto ara qa gilagilaiqua aza. Vei qake gilagilai ara aza ba gua, nari za ba tinoni sekesekequ varitoto vei tugu gamu ara. Goto qa gilagilaiqua ara aza beto qa vatabea ara za na nana paranga aza.

56 Na tamamiu i Ebarahami ba za qerani za mina batia za na lame taqu, ko za batianana tugu beto za qerani,>> za gua i Jisu.

57 Nari ari qari guni vei ria na Jiu aza, <<Koi! Ao za oqoro izongo limangavulu aoromu podeke tugu, ko ae bu boka bati veini i Ebarahami?>> qari guni.

58 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: totonai tu za oqoro pore i Ebarahami, za ara za aza,>> za gua i Jisu.

59 Nari za qari buti patu ko mari gonagonai qari gua, ba za golomo vapae muleni makana i Jisu beto za taloinana pa kakabarena zelepade.

9

I Jisu za Salania Maka Tinoni za Podo Nake Batabatana

1 Ego totonai za korapa rerege lao i Jisu, za batia aza za maka tinoni na podo nake batabatana.

2 Nari qari nanazia ria na nana sepele aza,
ari qari guni vei, <<Rabi, i zei za sela ko za
podo nake batabatana za na tinoni ani? Na
tinoni ani, ba ria na tinana na tamana?>>
qari guni.
3 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gudi vei,
<<Na nake batabata za vaia na tinoni ani za
nake pa nana sela tugu, beto nake sela tugu
tadiria na tinana na tamana vei, goto vei gu
ko mi bola votu tana za na roiti tana Tamaza
za gua.
4 Pinokoi za korapa kabere na rane, nari
za ara ma roitidi ria na roiti tana aza za
garunuziu ara, ura na bongi za korapa nono
lame totonai minake boka roiti za na tinoni.
5 Totonai qa korapa pa kasia guguzu
ara za ara tugu za na kaberena na kasia
guguzu,>> za gua i Jisu.
6 Pa liguna za poja vei zara aza, nari za
odolo pa pezo ko za vanyelakia aza za na
pezo beto za ora laoni pa matana na tinoni
nake batabatana ani.
7 Beto ari za guni vei za na tinoni nake
batabata ani, <<Mu lao ko mu subi pa lolu
pie pa Siloami,>> za guni. (Na ginuana na
izongo Siloami za na tagarunu.) Nari za
keni tugu za na tinoni aza ko za subi ko za
batabata za na matana beto za mule lame.
8 Ria kaki tavitina beto ria na tinoni vei
qari tori batibatiadia tu na kole tepatepana
aza perangaina za qari varivarinanaza,
<<Nake aza tugu na tinoni za kole nyumun-
yumu tepatepa pa nari ani?>> qari gua.
9 Qari paranga ria kaki, <<Aza tugu ani!>>
qari gua.
Goto kaki qari paranga, <<Dai, nake aza
zana, goto za dogoro vei gu aza!>> qari gua.
Nari za paranga makana za na tinoni aza,
<<E, ara tugu aza,>> za gua.
10 Nari qari nanazia ria aza, <<Ko ae za vei
beto qari boka tu batabata na matamu ao
koviria?>> qari gua.
11 Nari za oeria aza ria, <<Maka tinoni na
izongona i Jisu za odolo vanyelakia na pezo
ko za oradi na mataqu, beto za garunuziu
ko mu lao subi pa lolu pie pa Siloami za
guniziu. Ko qa keni ko qa subi nari za beto
qa batabata soga,>> za gua.
12 Nari qari nanazia aza, <<Ko ae aza?>>
qari gua.
<<Ura! Qake gilagilai!>> za gudi.

Ria na Parese qari Nanaza Vilovilotia za na Tinoni za Tasalana

13 Ego ko qari toka laoni tadiria na Parese
za na tinoni za podo nake batabatana zana.
14 Aza na ranena za odolo vanyelakia na
pezo i Jisu ko za salania na tinoni nake
batabatana aza za na rane Minyere.
15 Ko qari maka nanaza sogai ria na
Parese za na tinoni aza ae vevei zozoto beto
qari batabata na matana qari guni. Nari za
ari za gudi vei, <<Za orani nyelaka za na
mataqu, beto qa subi nari za koviria za qa
batabataqua,>> za gudi.
16 Nari qari paranga ria kaki Parese,
<<Nake koko veina tana Tamaza za na
tinoni aza, ura zake kopuni aza za na rane
Minyere,>> qari gua.
Ba kaki za qari paranga, <<Ba ae za vei
beto za boka tu roitini na roiti vinagilagila
veveidi zara za na tinoni selana? >> qari
gua. Ko za varipikapikata za na roquroqu
tadiria.
17 Ko qari nanaza sogai mutugu ria na
Parese za na tinoni aza, <<Ko i zei qu guni
ao za na tinoni aza, ura za salana vabata-
bataria aza za na matamu ao?>> qari guni.
Nari za ari za gudi vei na tinoni aza,
<<Maka tinoni korokorotai qa guni ara
aza,>> za gua.
18 Ba qarike vazozotoa tugu ria na tinoni
Jiu za nake batabatana perangaina ko
koviria za batabata aza, tinganai ko qari
kuku tekuria tu ari kori tamana na tinana,
19 ko qari nanazaria, <<Ani tugu za na
tumiu marene aza za podo nake batabatana
gamuguni gamu kori? Ko ae za vei beto za
boka batabata koviria?>> qari gua.
20 Nari qari oeria ari kori tamana na
tinana, ari qari gudi vei, <<E, gami gilagi-
laimami za na tumami marene tugu gami
kori aza, beto ko na podo nake batabatana
tugu vei aza.
21 Ba ae za vei beto koviria za boka tu
batabata za gamike gilagilai, beto ko i zei
za vadogodogoria na matana ba gamike gi-
lagilai tugu. Aza gu mu nanazia ko, nake
koburuna zana! Pala makana mina ule
vadigamu na veveina!>> qari gua ari kori.
22 Zara qari paranga vei ari kori tamana
na tinana, ura qari matagutudi ria na tinoni
Jiu. Ura qari tori varivaegoni tu ria na
tinoni Jiu za na tinoni vei mina ule votuni
i Jisu za na Karisito mina gua za mina taiju
pale pa ruma varivarikamuna qari gua.
23 Ko za vei za qari paranga gu ari kori
tamana na tinana na koburu, <<Nake kobu-
runa zana, aza gu mu nanazia ko! >> qari
gua.
24 Nari qari kuku sogai na vinaori totozo
ria za na tinoni za podo nake batabatana, ko
ari qari guni vei, <<Mu pojai na zozoto pa
moena na Tamaza! Ura gami gilagilaimami
za na tinoni za salanigo ao zana za na tinoni
selana,>> qari guni.
25 Nari za oe za na tinoni ani, <<Bi tinoni
selana aza za ara qake gilagilai. Goto maka
zakazava gu qa gilagilai ara za qake bata-
bata perangaina ara, ba koviria za qa bata-
bata,>> za gua.
26 Nari ari qari guni vei, <<Ae za roiti
veinigo? Na za za roitini beto za vabata-
bataria na matamu?>> qari gua.

27 Nari za oeria, <<Na beko qa tori ule vadigamu tu, ba gamu daimiu vainongoro! Ae za vei ko gamu nyorogua nongoro sogai mutu? Gamu ba gamu nyoroguani ko bu na sepele tugu tana gamu gua za gamu?>> za gudi.

28 Zara za gua vei aza, za qari paranga sasuria aza, <<Ao tugu za na sepele tana nari, goto gami za na sepele tu ti Mosese.

29 Gami gilagilaimami na Tamaza za paranga zozoto ti Mosese, goto aza na tinoni zana za gami gamike gilagilai pae koko veina aza,>> qari gua.

30 Nari za oe za na tinoni aza, ari za gua vei, <<Koi, ko za varivagabara! Ura gamuke gilagilai gamu pae koko veina aza, ba ara za vabatabataria tu na mataqu!

31 Taqe gilagilainada gita na Tamaza zake nongororia ria na tinoni seladi, goto ria gu qari madini aza beto qari tutia na nana roquroqu za nongororia aza.

32 Pa moa vei tu totonai za podalai na totozo za zake tanongoro podeke za maka tinoni bi tori vabatabatai mae tu maka tinoni podo nake batabatana.

33 Ko vei bike lame veina tana Tamaza za na tinoni ani za bike boka roitini aza za na roiti vevei aza,>> za gudi.

34 Nari qari oea ria aza, ari qari guni vei, <<Ao za na galegale podo lamemu pa sela ao, ba qu korapa nyorogua vagigalaigami gami!>> qari gua. Ko qari iju votu pale pa dia ruma varivarikamuna aza.

Nake Batabata pa Toa Ongongu

35 Totonai za nongoria i Jisu za qari tori iju votu pale tu aza, nari za nyaqoa aza ko za nanazia, <<Ae za vei, qu vazozotoa tugu ao za na Tuna na Tinoni?>> za guni.

36 Nari za oe za na tinoni aza, ari za gua vei, <<Bangara, mu ule vaniziu i zei za na tinoni aza, ko ma vazozotoa!>> za gua.

37 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Qu tori batia tu ao aza, ko aza tugu za korapa parangaigo koviria ani,>> za gua.

38 Nari za paranga, <<Bangara, qa vazozoto ara koviria!>> za gua, beto za koqomo sori tungutungu gore pa moena i Jisu.

39 Nari ari za gua vei i Jisu, <<Ara za qa lame ko mana varituti pikapikata pa kasia guguzu ani, ko ria qarike batabata za mari batabata goto ria na batabatadi za marike batabata,>> za gua.

40 Kaki ria na Parese qari somana suvere tavitia aza ketakoi za qari nongoria ari za paranga vei aza, ko qari nanaza laoa, <<Ko gami ba gamike batabata qu gudigami ao? >> qari gua.

41 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Vei buke batabata za bi kepore na miu sela, ba koviria gamu paranga za na batabatamami gami gamu gua, ko za vei za korapa kolenana tugu na miu sela za gamu,>> za gua i Jisu.

10

Na Vavakato Vavapadana na Godo Sipi

1 Za paranga i Jisu, <<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: na tinoni zake luge vei pa atakamanana na toba sipi, goto za keza goboro vei tu pa goto ia, za na tinoni ikikona beto na tinoni raja ikikona aza.

2 Ba na tinoni za luge vei pa atakamanana na toba za na sepati tadiria na sipi aza.

3 Na tinoni kopu za revanga vani na atakamana aza. Ria na godo sipi qari nongoro gilagilai na mamalaingina beto za gigalaria na okoto izongodi ria na nana sipi, ko za toka votudi.

4 Pa liguna za toka vavoturia, nari za rerege pa moedi ria na sipi aza beto ria za qari tutia aza, ura qari tori nongoro gilagilai tu ria za na mamalaingina aza.

5 Ria za marike izongo tuti goboria mule za maka goto tinoni. Pala mari ukuni tu aza, ura qarike nongoro gilagilai ria za na mamalaingina na goto tinoni,>> za gua i Jisu.

6 Ko ani za na vavakato vavapada za vavakato vadi i Jisu, ba qarike vagilagilai tu ria za na ginuana.

I Jisu za na Sepati Leana

7 Nari ari za gua vei mule i Jisu, <<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: Ara za na atakamana tadiria na sipi.

8 Ria doru qari valiguliguziu ara ko qari lao momoe za na tinoni ikikodi beto na tinoni raja ikikona, ba na sipi qarike nongororia ria.

9 Ara za na atakamana. Aza za lame luge vei pana taqu za mina tavasare; mina luge na votu keni nyaqogana buruburu ganigani.

10 Na tinoni ikikona za lame ko za iko, za kubolo vaukegana beto za pipiaranana gu. Ba ara za qa lame ko ria na tinoni mari boka izongia za na toa beto ko mari izongia na toa pugelena qa gua.

11 Ara za na sepati leana. Na sepati leana za vadi na sipi za na nana toa.

12 Na tinoni za tatabara gu beto za roiti za nake sepati beto zake izongoria za na sipi, ko totonai za batia na lamena maka vulupu nari za uku loi paledi za na sipi. Ko za garataria na vulupu ria na sipi qari taloi pale beto za adu vaqavaqata laodi doru kota.

13 Za uku keni nana za na tinoni za tatabara, ura za tatabara gu aza ko zake roquroquria za na sipi.

14 Ara za na sepati leana, ko qa gilagilaria
ria na qua sipi beto ria na qua sipi qari
gilagilaziu ara.
15 Maka moqaza podeke vei na Tamaqu
za gilagilaziu ara beto ara ba qa gilagilai na
Tamaqu, nari za ara ba qa vadi na sipi za na
qua toa.
16 Ba koledia mule za kaki qua sipi qari
oqoro somana kole pa toba ani. Pala mana
toka lamedi tugu ria, ko mari nongoria na
mamalaingiqu ko mari varikamu lame pa
godo sipi tana maka sepati gu.
17 Na Tamaqu za roquroquziu ara, ura
qake rabeke varivanani ara za na qua toa,
ko za vei za mana boka teku muleni gu za
na qua toa.
18 Kepore za maka tinoni za boka ragata
vakeniniziu na qua toa, goto qa vamalumia
gu pa qua roquroqu makaqu ara za na qua
toa. Ara qa boka valaoa za na qua toa beto
ara mana boka teku muleni aza. Na garunu
ani za qa tekuni ara tana Tamaqu,>> za gua
i Jisu.
19 Ego ko za maka tapikapikata mule za na
tinoni tonai qari nongoria na paranga aza.
20 Kubodi ria za qari paranga, <<Za kolea
na tomete ko za tuturu zana! Ae za vei ko
gamu nyorogua nongoria gamu za?>> qari
gua.
21 Ba kaki za qari paranga, <<Na tinoni
za kolea na tomete za zake boka paranga
vei zara! Na tomete mina boka vabatabatai
tugu na tinoni nake batabatana? >> qari
gua.

Ria na Tinoni Jiu qari Kiluni i Jisu

22 Ego pa totozo za lomozo na kota za
taroiti za maka varikamu qeraqera na
roquroquna na vatabunana sogana na
zelepade pa Jerusalema,
23 ko i Jisu za kole rerege lao vei pa ia
qari gigalani na suvesuverena ti Solomone
pa korapana na kakabarena na zelepade.
24 Nari qari varikamu varilivutaini ria
na Jiu aza, beto qari nanazia, <<Ae zovai
veina za muna kole varura gami ao? Vei na
Karisito zozoto ao, za mu lodaka vadigami
gu,>> qari guni.
25 Nari za oeria i Jisu ria, <<Qa tori po-
jadigamu tu za gamu, ba gamuke vazo-
zoto. Ria na roiti qa roitidi ara pa neqi
tana tamaqu za ria tugu za qari ululeni na
veveiqu ara;
26 ba gamu za gamuke vazozotoziu ara,
ura koko vei nake qua sipi ara za gamu.
27 Na sipi taqu za qari nongoria tugu na
mamalaingiqu, ko ara qa gilagilaria ria,
beto ria ba qari gilagilaziudia ko qari tutiziu
ara.
28 Ara qa vadi na toa jola ko marike izongo
uke manyao, beto ko kepore maka tinoni
mina ragata vizu tekuria pa limaqu ria.
29 Na Tamaqu aza za vaniziu ria za lavata
joladi doruna na zakazava, ko kepore maka
tinoni mina boka ragata vizu tekuria pa
limana aza ria.
30 Na Tamaqu beto ko ara za maka gu,>>
za gua i Jisu.
31 Totonai za paranga vei zara aza za qari
maka volozo buti patu mule ria na Jiu ko
mari gonagonai qari gua.
32 Za paranga laoria i Jisu ria, <<Na kubo
roiti leadi za vaniziu na tamaqu za qa tori
vadogorodigamu tu. Ko ae ria na roiti leadi
ari za gamu nyorogua gonaniziu ara na
patu gamu?>> za gua.
33 Qari oea ria na Jiu aza, <<Nake roiti
leadi ria za gami nyorogua gonanigo na
patu gami ao, goto na mua vamoroanana tu
na Tamaza! Ura ao ko na tinoni gu, ba qu
vatamaza mulenigo makamu!>> qari guni.
34 Nari za oeria i Jisu ria, <<Na takutina
pa miu Vavanau za ari za paranga vei na
Tamaza, <Ara qa paranga za gamu za na
tamaza,> za gua.
35 Taqe gilagilainada gita za na Kutikuti
Tabuna za zake tamaja goboro. Ko vei
na Tamaza tu mina kukudi na tamaza ria
na tinoni qari vatogai na paranga tana
Tamaza,
36 nari za ae za vei za gamu gamu ju-
tuniziu tu qa vamoroania na Tamaza ara
tonai ari qa gua vei, <Ara za na Tuna na
Tamaza,> qa gua? Ba ara tugu za mijata va-
madiziu beto za garunu lameniziu pa kasia
guguzu.
37 Vei bake roitidi ria na roiti tana tamaqu
za muke pavu vazozotoziu.
38 Ba vei ba roitidi tugu ara ria, nari vei
buke vazozotoziu tugu gamu ara, nari ba
mu vazozotoria gu ropi ria na roiti qa roi-
tidi, ko mu boka gilagila valeania za na
tamaqu za somana tavitiziu ara, beto ara qa
somana tana,>> za gua i Jisu.
39 Totonai za gua vei zara aza nari za mari
maka aru tamania mule i Jisu qari gua, ba
za peki sulopo votu keni nana tadiria i Jisu.
40 Ego beto za taloi ketakoi aza, ko za
maka karovo lao mule pa maka karovona
na pie Jodani, pa ia ketakoi za variva-
paputaiso perangaina i Jone, ko za lao suv-
erenana ketakoi.
41 Ko kubo tinoni za qari kamu tana, beto
ko ari qari gua vei ria, <<I Jone za kepore
maka roiti vinagilagila bi roitini, ba doruna
vei za pojai i Jone na veveina na tinoni ani
za zozoto tugu,>> qari gua.
42 Ko ria na kubo tinoni ketakoi za qari
vazozotoa aza.

10:34 Kera Vatarazae 82.6.

11

Na Ukena i Lazarasi

1 Maka tinoni na suverena pa Betani za
mo, na izongona i Lazarasi. Pa Betani za na
guguzu ketakoi qari suvere ari Mere beto i
Mata ari kori tamatazi.
2 (I Mere ani aza za vuvani na oela
omanga lea pa nenena na Bangara beto ko
za puqani tugu na vurunguna, ko na luluna
aza i Lazarasi za mo.)
3 Ko qari garunu laoni nongoro ari kori
tamatazi reko ari i Jisu, ari qari guni vei,
<<Bangara, dogoro! Aza na mua baere
leana qu roquroqu vitivitigia ao za mo,>>
qari guni.
4 Totonai za nongoroni, za ari za gua vei
i Jisu, <<Na mo zana za minake lao jutu
pa uke, goto vei ko mi tavalavata za na
Tamaza, beto pa ginuana na mo aza ba
mina tavalavata mutugu za na Tuna na
Tamaza,>> za gua.
5 (Za roquroquria i Jisu ari Mere i Mata,
kori tamatazi, beto na luludi i Lazarasi.)
6 Ko totonai za nongoria i Jisu za mo i
Lazarasi, nari za suverenana mae tu ke-
takoi za kole suvere kori rane mule i Jisu.
7 Pa liguna aza beto za paranga laoria ria
na sepele aza, <<Aria koviria ko ta mule zae
soga tu pa Jiudia,>> za gua.
8 Qari parangia ria na sepele aza, <<Rabi,
za oqoro zovai pa viza gu zana ba mari
gonanigo na patu qari gua ria na Jiu, ko na
za mule qu nyorogua mule zaeni ketakoi?>>
qari gua.
9 Nari za oeria i Jisu, <<Gamu gilagi-
laimiu gamu za na rane za tapikapikata pa
manogori aoa? Ko za vei za na tinoni mina
rerege pa rane kaberena za minake izongo
tatupe tugu, ura za batabata pa kaberena na
kasia guguzu ani.
10 Goto vei mina rerege na bongi aza, nari
za pala mina tatupe za na tinoni aza, ura
kepore na nana kabere,>> za gua.
11 Za beto gu paranga vei zara aza, beto
ari za gua vei mule, <<Na nada baere leana
i Lazarasi za tori puta tu, ba mana lao ko
mana vaiqolia gu ara aza,>> za gua.
12 Nari za ari qari guni vei ria na sepele
aza, <<Bangara, vei mina tori puta tu za
pala mina leana gu aza,>> qari gua.
13 (Ba aza vei na ginuana za pojai i Jisu za
tori uke tu i Lazarasi, goto ria qari roquro-
qua za putagana gu za guni aza qari gua.)
14 Nari za lodaka vadi gu i Jisu za na
nongoro, ari za gudi vei, <<Za tori uke tu i
Lazarasi,
15 ba ura pa ginuguamiu gamu za qa qera
za ara qake suvere tavitia aza, ko mu va-
zozoto za gamu. Ko aria ko ta lao tana
koviria,>> za gua.
16 Nari ari za gudi vei i Tomasi ria kaki
sepele, aza qari vaizongoni Patavivi, <<Ego,
ariagada ko gita doru ta tutia tu, ko ta uke
tavitia aza!>> za gua.

I Jisu za na Turumule beto na Toa

17 Ego totonai za kamu pa Betani i Jisu za
tori jola tu ka made ranena za tagolomo i
Lazarasi.
18 Na guguzu pa Betani za tata kue kilo-
mita gu na zouna pa Jerusalema,
19 ko kubodi ria pa Jiudia qari varikamu
suvere vamanotoria ari Mata i Mere pa uke
tana luludi marene i Lazarasi.
20 Ego ko totonai za nongoroni i Mata za
korapa lamelamenana i Jisu, nari za votu
lao gozoria, goto i Mere za suverenana tu pa
ruma.
21 Nari i Mata ari za guni vei i Jisu, <<Ban-
gara, vei bu suveremua ao pani, za bike uke
za na luluqu marene!
22 Ba koviria ba qa gilagilaiqua na za aza
muna tepai tana Tamaza nari na Tamaza
pala mina vanigo gu ao,>> za gua.
23 Za paranga laoa i Jisu aza, <<Pala mina
turu mule gu za na lulumu marene,>> za
guni.
24 Nari za oe lao i Mata, <<Qa gilagilaiqua
za pala mina turu mule pa rane turumule
pa rane liguligu aza,>> za gua.
25 Nari ari za guni vei i Jisu aza, <<Ara
za na turumule beto na toa. Aza mina
vazozotoziu ara za mina uke tugu, ba pala
mina toa;
26 beto aza za korapa toa ba za vazozo-
toziu ara za marike izongo uke kamua na
kamua. Ae vei, qu vazozotoa tugu ao za ani?
>> za gua i Jisu.
27 Nari za oe lao i Mata, <<E, Bangara,
ara qa tori vazozotoa tu za ao tugu za na
Karisito, na Tuna na Tamaza, aza za korapa
lamelamenana pa lame pa kasia guguzu
qari guni,>> za gua.

I Jisu za Lukana

28 Pa liguna za paranga vei zara, nari za
mule lao pa ruma i Mata ko za peki kuku
golomia za na taina i Mere ko za ule vani,
ari za gua vei, <<Na Tinoni varivagigalai za
tori korapa tu nari, ko za nanazanigo tugu
ao,>> za guni.
29 Ko aza tugu za nongoro i Mere, za so-
qolo turu ko za lao gozoria aza.
30 (Za oqoro bola kamu pa guguzu i Jisu,
goto za korapa tu ketakoi za lao parangani i
Mata.)
31 Ko ria na tinoni qari kole suvere va-
manotia i Mere pa leo ruma za qari tuti votu
totonai qari batia na siqarai votu kenina
i Mere. Qari roquroqua ria za palu mina
lao lukana pa bevi ketakoi qari golomoni i
Lazarasi ba za qari gua.

32 Ego za lao kamu ketakoi za korapa suvere i Jisu i Mere, ko aza tugu za batia i Jisu nari za todongo pa nenena i Jisu, beto za paranga, <<Bangara, vei bu suveremua ao pani, za bike uke za na luluqu marene!>> za gua.
33 Totonai za batia i Jisu na kebokebona aza beto ko ria na tinoni Jiu qari tutia aza ba qari lukana tugu, nari za tadungana na mamata na bulona aza.
34 Beto za nanazaria i Jisu ria, <<Pae gamu vapaeni gamu za na kobukobuna i Lazarasi?>> za gua.
Qari oe lao ria, <<Bangara, mae lame ko mu dogoria,>> qari gua.
35 Za lukana i Jisu.
36 Nari qari paranga ria na tinoni Jiu, <<Dogoro! Za koi vei roquroqu vitivitigia aza i Lazarasi!>> qari gua.
37 Ba kaki ria za qari paranga, ari qari gua vei, <<Na tinoni nake batabatana tu ba za vabatabatai, ko bi boka gu vasarea aza pa uke i Lazarasi!>> qari gua.

Za Tavatoa Mule i Lazarasi
38 Ego ko za maka vazaenga tadungana mule pa bulona i Jisu beto za lao pa bevi. (Ko na bevi aza za qari pateni maka patu lavata na ngujuna.)
39 Za garunuria i Jisu ria, <<Mu varijo pale za na patu,>> za gudi.
Nari za paranga i Mata, aza na luluna na tinoni za uke, <<Koi Bangara, za tori nyabo omanga ikere tu. Koviria za tori ka made ranena tu zana!>> za gua.
40 Za parangia i Jisu aza, <<Ae vei, qa oqoro tu pojanigo ara za vei muna vazozoto nari za pala muna batia ao za na neqi lavatana tana Tamaza?>> za gua.
41 Nari za qari varijo pale ria za na patu. Beto za enga zae pa noka i Jisu beto za paranga, <<Tamaqu, qa paranga leana ara tamu ura qu nongoroziu ara ao.
42 Qa gilagilaiqua za qu nongoroziu tugu doru totozo, ba koko vei gu ria na tinoni ari qari korapa za qa korapa paranga vei ari, ko mari vazozotoa za ao tugu qu garunuziu ara,>> za gua.
43 Pa liguna za beto paranga vei aza, nari za kuku viva, <<Lazarasi, mu votu lame!>> za gua.
44 Nari za turu votu lame i Lazarasi, na limana na nenena za qari korapa tugu taudeni poko, beto za taude livutuni poko tugu za na izumatana.
Za paranga laoria i Jisu ria, <<Mu ruvatia ko mi boka kenana,>> za gua.

Na Kukiti Vaukena i Jisu
(Matiu 26.1-5; Maka 14.1-2; Luke 22.1-2)
45 Ego ko na kubodi ria na tinoni Jiu, ria qari kamu bolai i Mere, za qari dogoria aza za roitini i Jisu, ko qari vazozotoa aza.
46 Goto kaki ria za qari mule tu vavakato vadi ria na Parese ko qari ule vadi aza vei za roitini i Jisu.
47 Nari qari nyumu tavitiria ria na kauniseli ria na Parese na kuta iama, ko ari qari gua vei ria, <<Na za tana roitini gita? Ura na tinoni ani za korapa roitidi kubo roiti vinagilagila!
48 Vei tana loi pale ko mina roiti tokatokai vei tugu zara aza, za pala doru tinoni mari vazozotoa aza, ko mari lame ria pa Romu ko mari jegaria za na nada ia beto na butubutu,>> qari gua.
49 Ba maka ria, na izongona i Kaiapasi aza na kuta iama lavata pa aoro aza, za ari za gudi vei, <<Kepore maka za bu gilagilai za gamu!
50 Gamuke gilagilai tu gamu za leana jola za maka tinoni mina uke vadi ria na tinoni, ko mike tapiara za na puku tinoni doruna? >> za gudi.
51 (Ba na paranga za poja votuni aza za zake votu lame pa nana roquroqu makana, goto aza za na kuta iama lavata pa aoro aza ko za ulule votuni aza za i Jisu za mina uke vadi ria na puku tinoni Jiu za gua.
52 Ba nake ria gu na puku tinoni Jiu makadi za mina uke vadi, goto vei ko mari tateku varikamu pa maka puku tinoni ria doru tinoni tana Tamaza qari nyanyala lao doru kota.)
53 Ego ko za podalai pa rane aza za qari kukitini ko mari vaukea qari guni ria na tinoni matamata tadiria na tinoni Jiu i Jisu.
54 Ko za vei zara za zake rerege vakabekabere aza pa nana rererege pa Jiudia, goto za loia za na ia aza ko za laonana tu pa maka ia tata pa qega pa maka pikata guguzu na izongona pa Iparemi, ko ketakoi za suvere tavitiria ria na nana sepele.
55 Ego za tata za na totozo vavolo Alokata tadiria na Jiu ko qari okoto taloloi pa dia gugugu ria na tinoni ko qari zae pa Jerusalema, ko mari keni tavulaza totonai za oqoro kamu na vavolo aza qari gua.
56 Ko qari kole nyaqoa ria i Jisu beto qari kole varivarinanaza totonai qari varikamu pa kakabarena zelepade, ari qari gua vei, <<Na za gamu roquroqua gamu? Gamuke rovea gamu mina kamu tugu beka somana pa vavolo aza?>> qari gua.
57 (Qari tori vanyumua tu ria na kuta iama beto ko ria na Parese za na garunu, ko ria na tinoni mari batia ketakoi za korapa suvere vei i Jisu za mari uleni ko mina taaru tamana aza qari gua.)

12

I Jisu za Talumu pa Betani
(Matiu 26.6-13; Maka 14.3-9)

1 Ego ko ka vonomo rane za kole beto
mina kamua za na rane vavolo Alokata,
nari za lao pa Betani i Jisu, pa guguzu za su-
vesuvere i Lazarasi, aza na tinoni za vaturu
mulea pa uke.
2 Ko ketakoi za qari roiti vani maka
tekutekuna i Jisu. I Mata za somana
vatanaia za na tekutekuna aza, beto ko
i Lazarasi tugu za maka ria qari somana
tekuteku tavitia i Jisu pa tevolo.
3 Ego ko totonai za pogozo lameni i Mere
za maka bogu oela peki* beto na omanga
leana jola za taroiti pa maka suvege nadi
ko za zae jola na vaina. Za tekua aza za
na oela aza ko za vuvani pa nenena i Jisu
beto za puqa vapidilini na vurunguna. Ko
na givorona na omanga leana na oela ani za
pugelia na ruma.
4 Nari za maka ria na sepele ti Jisu, i
Jiudasi Isikarioti (aza na tinoni pala mina
gabala kanai i Jisu), za ari za gua vei,
5 <<Ae za vei ko zake tavavaini za na oela
ani? Bi boka tatekuni kue gogoto poata
siliva ko bi tokadi ria na tinoni varivasevidi
za na poata ani!>> za gua.
6 (Ba za paranga vei zara i Jiudasi nake vei
ko za roquroquria ria na tinoni varivasev-
idi za, goto na tinoni ikikona aza. Na baeke
poata za aza za pogopogozia, ko koledia
na totozo za pekipeki rarau gologolomia na
poata.)
7 Nari za ari za gua vei i Jisu, <<Mu
loia, tari tu! Muke kotia ko mi tutini nana
roquroqu aza za vatanani na ranena mana
tagolomo ara.
8 Ura ria na tinoni varivasevidi za pala
munake beto izongoria gamu, goto ara za
pala munake izongoziu lalaomiu gamu,>>
za gudi.

Ria na Tinoni Matamata qari Kukitini i Lazarasi

9 Ego ko qari nongoroni ria maka minete
tinoni lavata i Jisu za korapa ketakoi qari
gua, nari za nake i Jisu gu makana za qari
laoni, goto vei ko mari dogoria tugu vei i
Lazarasi, aza za vaturu mulea pa uke i Jisu
qari gua.
10 Ko ria na kuta iama za qari kukitini ko
mari vaukea tugu vei i Lazarasi qari gua,
11 ura pa ginuana aza za qari taloidia ria
zoku tinoni Jiu ko qari vazozotoa i Jisu.

I Jisu za Tavabangara pa Jerusalema (Matiu 21.1-11; Maka 11.1-11; Luke 19.28-40)

12 Ego ko za rane soga na kota, nari za
qari nongoroni ria na minete tinoni qari
varikamu pa vavolo Alokata za i Jisu za
korapa luge lamelamenana pa Jerusalema
qari gua.
13 Nari za qari kaele tekuria na kaedi na
suvege pamu ko qari votu lao gozogozoria
aza ko qari kuku velavela, ari qari gua vei,
<<Aroia!
Za tamana aza za lame
pana izongona na Bangara!
na Bangara pa Izireli!>> qari gua.
14 Za tekua i Jisu za maka dongiki ko za zaea,
ko za gore votu aza vei za takuti pa Kutikuti
Tabuna, ari za gua vei,
15 <<Muke matagutu,
ao na guguzu pa Zaione!
Dogoro! Na mua Bangara
za korapa lame zana!
Za zae pa maka tuni dongiki aza,>> za gua.
16 (Ria na zakazava ari za perangaina za
qarike gilagilai na ginuana ria nana sepele,
goto tonai za tori taovulu zae tu i Jisu za
beto qari boka roquroqu kamua ria za na
veveina gu aza za na kutikuti ari beto ko na
zakazava ari za qari roiti laodi ria tana.)
17 Ko ria na tinoni qari somana batia i Jisu
tonai za kuku votuni pa bevi ko za vaturu
mulea pa uke i Lazarasi za qari kole ululeni
za na veveina aza.
18 Ko za vei za ria na minete tinoni qari
lame gozoria aza, ura qari tori nongoroni tu
ria za na roiti vinagilagila za roitidi aza.
19 Ko qari kole variparanga makadi ria
na Parese, ari qari gua vei, <<Taqe batia za
koviria? Kepore maka za taqe bokai za gita!
Dogoro! Na kasia guguzu doruna za koviria
za qari tutiadia aza,>> qari gua.

Ria kaki Tinoni Qiriki qari Nyaqoa i Jisu

20 Ego kaki ria na tinoni Qiriki za qari
somana zae vatarazae pa totozo vavolo
Alokata.
21 Ko ria za qari lao ti Pilipi (aza za maka
tinoni pa Betiseda pa Qalili), ko ari qari guni
vei, <<Bangara, gami za gami nyorogua do-
goria i Jisu,>> qari guni.
22 Nari za lao i Pilipi ko za pojani i Aduru,
ko ari kori qari makarai lao pojani i Jisu.
23 Nari za oeria i Jisu ria, <<Za tori kamu
tu za na totozo ko mina tavalavata za na
Tuna na Tinoni.
24 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za
gamu: vei minake tavavuvuzu mae pa pezo
ko mina uke mae tu za na kiko vuiti, nari za
pala mina kole gu kolenana aza. Goto vei
mina uke mae tu aza, nari za pala mina vua
vazoku aza.
25 Na tinoni za roqua nana toa za pala
mina saivia tugu aza, ba na tinoni zake
rabekeni nana toa pa kasia guguzu ani nari
za aza za pala mina kopuni nana toa ko
mina kamua na toa jola.
26 Aza za nabuluniziu ara za mi tutiziu, ko
ketakoi mana suvere ara za na qua nabulu

* **12:3** Na padana ka 0.5 lita za na bogu oela ani **12:13** Kera Vatarazae 118.25. **12:15** Zakarae 9.9.

ba mi suvere tugu. Aza za nabuluniziu ara
za na Tamaqu tu mina valavatia aza,>> za
gua i Jisu.

Na Tuna na Tinoni Mina Tavauke

27 Beto ari za gua vei mule i Jisu, <<Koviria
na buloqu ara za mamata taduanga, ko na
za mana gua ara? <Tamaqu, mu vasareziu
pa totozo ani,> mana gua? Ba aza tugu za
na ginuana qa lameni ara, ko mana gozoria
tugu ara za na totozo vitigi ani.
28 Tamaqu, mu valavatia nizongomu! >>
za gua i Jisu.
Nari za lagere vei pa noka za maka ma-
malaingi, ari za gua vei, <<Qa tori valavatia
tugu ara aza, ko mana maka valavatia mu-
tugu,>> za gua.
29 Nari za ria na minete tinoni qari ko-
rapa turu ketakoi ko qari nongoria na ma-
malaingi za qari paranga, <<Koi, na paka
oka! >> qari gua. Goto ria kaki ari qari
gua vei, <<Dai, maka mateana za parangia
zana!>> qari gua.
30 Nari za oeria i Jisu ria, ari za gua vei,
<<Nake pa ginuaqu ara za lame za na ma-
malaingi ani, goto pa ginuamiu tu gamu.
31 Koviria za na totozo tapitu tana kasia
guguzu ani, ko koviria mina taadu votu za
na bangarana na kasia guguzu ani.
32 Tonai mana taovulu zae vaiolo pa kasia
guguzu ara, za pala mana vatata lameria
ara taqu ria doru tinoni,>> za gua.
33 (Tonai za paranga vei zara aza, nari za
uleni aza za na zona vei beto mina uke aza.)
34 Nari qari oe laoa ria na minete tinoni
aza, <<Gami gami nongoroni pa Vavanau za
na Karisito mina toa kamua na kamua. Ko
ae za vei za pala mina taovulu zae vaiolo za
na Tuna na Tinoni qu gua tu ao? I zei tu za
na Tuna na Tinoni ani?>> qari gua.
35 Nari za oeria i Jisu ria, <<Iapeki totozo
mule mina kole tadigamu za na kabere. Mu
rerege tonai qu korapa izongia na kabere,
ko na rodomo mike udegamu. Ura na tinoni
za rerege pa rodomo za zake gilagilai ke-
takoi za lao vei aza.
36 Ko tonai qu korapa izongia za na
kabere za mu vazozotoa za na kabere, ko
mu vei na tinoni za suvere pa kabere,>> za
gua i Jisu.

Ria na Jiu Qarike Vazozotoa i Jisu

Ego pa liguna za paranga vei zara, nari za
taloi keni suvere vapaenana i Jisu.
37 Za tori roitidi tugu i Jisu pa moedi ria
doru ria na roiti vinagilagila ari, ba qarike
vazozotoa ria aza.
38 Ko na korokorotai ti Aisea na tinoni
korokorotai za gore votu gu aza ari za guni
vei,
<<Bangara, i zei za vazozotoa
na mami ulule?
Beto ti zei mina tadogoro
za na neqi tana Bangara?>> za gua.
39 Ko vei beto qarike boka vazozoto za aza
tugu vei za pojai mule tugu i Aisea, ari za
gua vei,
40 <<Zake tavabatabata na matadi
beto za pate na bulodi,
ko na matadi qarike boka dogodogoro
beto na bulodi qarike vakoinonoa
maka za
ko qarike boka gabala mule lame taqu,
goto bari vei ria za ba salanaria ara ria,>> za
gua.
41 Ari za pojaria i Aisea ura za batia na
vinalavata tana Karisito ko za vei za
vavakatoni na veveina aza.
42 Koledia tugu ria zokudi na tinoni ma-
mata qari vazozotoa aza ba qarike ule vo-
tuni na dia vinazozoto, ura qari matagutudi
ria na Parese keta mari taiju pale pa ruma
varivarikamuna qari gua.
43 Ura qari nyoroguani ria za na
vinalavata tadiria na tinoni jolani na
vinalavata tana Tamaza.

Na Paranga ti Jisu za Varipitu

44 Ego beto za velavela votu i Jisu, ari za
gua vei, <<Aza za vazozotoziu ara za nake
ara gu za vazozotoziu aza, goto aza tugu za
garunuziu vei ara.
45 Beto ko aza za batiziu ara, za batia tugu
aza za garunuziu ara.
46 Qa tori lame vei tu na kabere tana kasia
guguzu ara, ko ria doru qari vazozotoziu
ara za marike suvere pa rodomo.
47 Na tinoni za nongororia na qua
paranga ba zake kopudi, nari za nake ara
qa pitua aza. Ura ara qake lame ko ma pitua
na kasia guguzu qa gua, goto qa lame ko ma
aloa tu na kasia guguzu qa gua.
48 Aza za dainananiziu ara beto zake teku
vakataparia na qua paranga, za kolenana
aza mina pitua aza. Na paranga qa tori pojai
tu ara za aza tugu za mina pitua pa rane
liguligu za na tinoni aza.
49 Ura ara za qake vavakato pa qua neqi
makaqu, goto aza tu na Tamaqu tu za
garunuziu za aza tu za vaniziu na garunu ko
na za mana pojai beto na za mana vavaka-
toni.
50 Ko qa gilagilaiqua ara za na garunu
tana za na toa jola. Ko ria na zakazava
qa vavakatodi ara, za aza tugu za ule veini
vaniziu na Tamaqu nari za aza tugu qa ule
veini vadigamu za gamu,>> za gua i Jisu.

13

I Jisu za Loqaria na Nenedi ria na Sepele

12:38 Aisea 53.1; Romu 10.1. **12:40** Aisea 6.10; Matiu 13.15; Maka 4.12.

1 Ego za kamua gu za na rane betobetona beto mina kamua za na rane vavolo Alokata, ko za gilagilai i Jisu za na aoa tana za kamua ko mina loia aza za na kasia guguzu ani ko mina mule lao aza tana Tamana. Za tori kole tu roquroqu vitivitigiria aza ria doru nana tinoni pa kasia guguzu qari vazozotoa, ko za roquroquria tugu tinganai za kamua na vinabetona.

2 Ego qari varikamu ko qari makarai tekuteku i Jisu beto ria nana sepele. Ba na bangaradi na tomete za tori vavuvuzia tu pa bulona i Jiudasi, na tuna i Saimone Isikarioti, za na roquroqu ko aza za mina gabala kanai i Jisu za gua.

3 Ko za gilagilainana i Jisu za na Tamana za tori vani vaokoto betoni tu aza za na neqi ko mina roitidi doru maka za, beto ko za gilagilainana aza za aza za na koko lame veina tana Tamaza beto ko za korapa mule lao tana Tamaza.

4 Ko za turu pa totozo tekuteku aza, za vagorea za nana koti, beto za piluni pa sikisikirina za maka puqapuqana.

5 Beto za vuva laoni pa maka jagi za kaki pie beto za podalai vuva taridi ko za loqaria za na nenedi ria nana sepele beto za puqa vapidilidi tugu na puqapuqana za piluni pa sikisikirina.

6 Tonai za lame kamu ti Saimone Pita, nari za paranga i Pita, <<Koi, Bangara, ao muna loqaria tugu za na nenequ ara?>> za gua.

7 Nari za oe i Jisu, ari za guni vei, <<Aza qa korapa roitini ara za ao quke gilagilai na ginuana koviria, ba pa liguligu tu pala muna gilagilai na ginuana,>> za gua.

8 Nari za paranga i Pita, <<Uu! Ara munake izongo loqaria tugu za na nenequ!>> za gua.

Nari za oea i Jisu aza, <<Vei manake loqago ara ao, nari za kepore na iamu taqu ao,>> za gua.

9 Za paranga i Saimone Pita, <<Bangara, ego vei za nake nenequ gu makana, goto ria na limaqu beto na batuqu tugu vei ropi!>> za gua.

10 Nari za parangia i Jisu aza, <<Na tinoni za tori iu tu za tori lioso tu ko pore laona mina iu ligu, goto na nenena gu za mina loqaria. Gamu doru za na liosomiu, goto maka gu za zake lioso,>> za gua.

11 (Ura i Jisu za tori gilagilainana tu za na tinoni pala mina gabala kanai aza, ko za vei za ari za gua vei, <<Maka gu za zake lioso,>> za gua.)

12 Ego ko pa liguna za loqa betoria aza za na nenedi ria nari za vazae sogai za nana koti beto za nyumu soga pa nana nyumunyumuna, beto za nanazaria, <<Ae vei gamu gilagilai tu na ginuana za aza qa koni roitini tadigamu ara?

13 Gamu gamu kukuniziu na <Tinoni Varivagigalai> beto na <Bangara> ara, ko gamu zotomiu tugu za tonai gamu gigala veiniziu aza, ura aza tugu ara.

14 Ko vei ara, na miu Bangara beto na tinoni varivagigalai, za qa koni loqaria gu za na nenemiu, nari za pada vitivitigi gu za gamu mu variloqa lao lamedi na nenemiu.

15 Maka dogodogoro tutina za qa koni vadogorodigamu gamu, ko aza tugu qa roiti veini vadigamu ara, nari za gamu ba mu roitini tugu.

16 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: na pinauzu za zake poreveveina jolani na nana bangara, beto na tinoni pogozo nongoro za zake poreveveina jolani aza za garunia aza.

17 Gamu tori gilagilai tu gamu za na zakazava ari, ko muna tamana za gamu vei muna roitidi ria!

18 Nake veveimiu gamu doru za qa korapa pojai ara. Ara qa gilagilariaqua za na uana tadiria qa mijataria. Ba mina gore votu tugu aza na paranga pa Kutikuti Tabuna, aza ari za gua vei, <Aza za somana nyapulu tavitiniziu na gequ bereti za taka liguziuni na kijukijulu nenena,> za gua.

19 Koviria qa korapa ule momoe vadigamu ara za ari tonai qari oqoro gore votu, ko tonai mina gore votu nari za muna vazozotoa za ara za aza.

20 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: aza za vakamua za maka tinoni qa garunia ara za za vakamuziu tugu ara, beto ko aza za vakamuziu ara za za vakamua tugu aza za garunuziu ara,>> za gua i Jisu.

I Jisu za Korotoni za Pala Mina Tagabala Kana Aza

(Matiu 26.20-25; Maka 14.17-21; Luke 22.21-23)

21 Ego pa liguna za pojaria na zakazava ari, za mamata takulanga na bulona i Jisu ko za paranga lodaka zozoto gu aza, ari za gua vei, <<Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: maka gamu za mina gabala kanaziu ara,>> za gua.

22 Nari qari kole varidogoro makadi ria na sepele, qari kole rurani i zei beka za guni aza qari gua.

23 Maka ria na sepele, aza za roquroqu vitivitigia i Jisu, za nyumu tata ti Jisu.

24 Ego ko za ebo zaea i Saimone Pita aza, beto ari za guni vei, <<Mu nanazia moko, i zei za qu pojai ao, muguni moko,>> za gua.

25 Nari za paranga aza na sepele za totoravuzu ti Jisu, ari za gua vei, <<Bangara, i zei za qu guni ao?>> za gua.

13:18 Kera Vatarazae 41.9.

26 Nari za oe lao i Jisu, <<Aza na tinoni
mana notini na kipa bereti ko mana vani
ara, za aza,>> za gua. Beto za tekua za
na kipa bereti, ko za notini, beto za vani i
Jiudasi, na tuna i Saimone Isikarioti.
27 Ko aza tugu za tekua i Jiudasi za na
bereti, za lugea gu i Setani aza. Nari za
paranga lao ti Jiudasi i Jisu, <<Aza mu roi-
tini qu gua, za mu siqarai roitini gu!>> za
guni.
28 Ba kepore tugu maka ria qari korapa
tekuteku tavitia i Jisu bari gilagilai za na
ginuana za paranga vei zara i Jisu tana.
29 I Jiudasi za kopuni za na baeke poata,
ko ria kaki sepele za qari rovea za palu i Jisu
za garunia aza ko mi lao vairia kaki besa
mari tekuria pa totozo vavolo Alokata beka,
babi na iadi beka ria na tinoni varivasevidi
beka qari gua.
30 Ego ko aza tugu za tekua i Jiudasi za na
kipa bereti, za votu keni gu. (Ko na bongi za
totonai.)

Na Garunu Koregana

31 Ego ko pa liguna za taloi keni i Jiu-
dasi, za ari za gua vei i Jisu, <<Koviria za
tavalavata za na Tuna na Tinoni, beto ko za
tavalavata tana za na Tamaza.
32 Ko na vinalavata tana Tamaza za tori
tabata tu tana, ko za vei za na Tamaza ba
mina valavatia makana aza, ko nake zo-
vaina beto mina valavatia gu na Tamaza
aza.
33 Ka viza qua koburu, nake zovaina
mana kole suvere tavitigamu ara za gamu.
Pala muna nyaqoziu, ba aza tugu vei qa tori
pojadi tu ria na Jiu za ma pojadigamu mule
za gamu: ketakoi qa korapa lao ara za gamu
munake boka lao.
34 Maka garunu koregana za ma
vadigamu gamu: mu makarai variroqu.
Aza tugu qa roqu veidigamu gamu ara, za
gamu ba mu makarai variroqu vei tugu
makamiu.
35 Vei muna makarai variroqu gamu, za
beto mari gilagilai ria doru tinoni za gamu
za na qua sepele ara,>> za gua i Jisu.

Za Korotoni i Jisu za i Pita mina Kilu Paleni aza

(Matiu 26.31-35; Maka 14.27-31; Luke 22.31-34)

36 Ego za paranga lao tana i Saimone Pita,
<<Bangara, pae muna lao ao?>> za gua.
Nari za oea i Jisu aza, <<Ketakoi qa korapa
lao vei ara za gamu munake boka tutiziu
koviria, ba liguligu tu pala muna tutiziu,>>
za gua.
37 Za oe lao i Pita, <<Bangara, ae za vei
ko manake boka tutigo tu koviria? Ara za
mana uke vanigo ao!>> za gua.
38 Nari za oe lao i Jisu, <<Ao za muna
uke vaniziu ara qu gua? Zozoto pa zozoto
ma pojanigo ara ao: mina oqoro kiu na
kokorako za ao muna tori kilu paleniziu tu
kue totozo ara ao,>> za gua i Jisu.

14

I Jisu za Na Zona, Na Zozoto beto Na Toa

1 Ari za gua vei i Jisu, <<Muke vatakulan-
garia na bulomiu gamu. Mu vazozotoa na
Tamaza beto mu vazozotoziu ara.
2 Pa ruma tana Tamaqu za zoku jola ria
na ia suvesuverena. Vei bike zozoto za bake
pojadigamu na veveina ara ani, goto ara za
koviria za ma lao vatana vadigamu maka ia
za gamu.
3 Ko pa liguna tu mana lao vatana
vadigamu za maka ia aza, za beto mana
mule lame ko mana toka laodigamu ketakoi
qa suvere, ko ketakoi qa suvere ara za gamu
ba muna suvere tugu.
4 Ko ketakoi qa korapa lao vei ara za gamu
gilagilaimiu na zona laona,>> za gua i Jisu.
5 Za paranga lao tana i Tomasi, <<Ban-
gara, gamike gilagilai gami za na ia ketakoi
qu korapa lao vei ao. Ko ae mami vei mami
gilagilai gami za na zona laona ketakoi?>>
za gua.
6 Nari za oea i Jisu aza, <<Ara za na zona
beto na zozoto beto na toa. Kepore za maka
tinoni mina lao tana Tamaqu vei minake
lame vei pana taqu.
7 Vei muna gilagilaziu ara, za pala muna
gilagilai za na Tamaqu. Ko podalai koviria
za gamu gilagilai aza beto gamu batia
aza,>> za gua.
8 Za paranga lao tana i Pilipi, <<Bangara,
mu vabatidigami na Tamamu, beto za mina
kamua gu za na padamami gami,>> za gua.
9 Nari za oea i Jisu aza, <<Na beko tori
totozo kakazana tu qa suvere tavitigamu
ara za gamu, ba qu oqoro tu gilagilaziu ara
ao, uve Pilipi? Aza za batiziu ara, za tori
batia tugu za na Tamaqu. Ko ae za vei
za qu paranga tu ao, <Mu vabatidigami na
Tamamu,> qu gua?
10 Quke gilagilai tu ao Pilipi za ara za qa
somana tana Tamaqu beto na Tamaqu za
somana taqu? Na paranga qa pojadigamu
ara za nake koko veidi taqu makaqu gu,
goto na Tamaza tu za somana taqu za roitini
nana roiti.
11 Mu vazozotoa gu gamu za ara qa so-
mana tana Tamaqu beto na Tamaqu za so-
mana pana taqu. Ba vei munake vazozotoa
na qua paranga, nari za mu vazozotoa tonai
qu batiria ria na roiti ari.
12 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za
gamu: aza za vazozotoziu ara za ria na roiti
qa roitidi ara za mina roitidi, beto ko mina
lavata joladi na roiti ari za mina roitidi aza,
ura ara za qa korapa lao tana Tamaqu.

13 Beto ko aza muna tepai pa izongoqu ara za aza tugu za mana roitini, ko na Tamaqu mi tavalavata tana Tuna.
14 Doru maka za muna tepai taqu, za ara mana roiti vadigamu,>> za gua i Jisu.

Mu Variroqu beto Mu Vatabe

15 Beto ari za gua vei i Jisu, <<Vei muna roquroquziu ara za gamu, nari za muna kopudi na qua garunu.
16 Beto ko mana tepai ara za na Tamaqu ko mina vadigamu maka varitokai, ko aza za mina suvere tavitigamu kamua na kamua.
17 Ko aza za na Ongongu za kolea na zozoto. Na kasia guguzu zake boka izongia aza, ura zake batia beto zake gilagilai aza. Goto gamu za gamu gilagilaimiu aza, ura aza za suvere tavitigamu beto pala mina somana tadigamu.
18 Pala manake loi vanyata veidigamu ria kepore tinadi na tamadi ara za gamu, goto pala mana mule lame kamugamu tu.
19 Maka iapeki totozo mule beto na kasia guguzu za minake bati sogaziu ara, goto gamu pala muna batiziu ara, beto ko ara na toaqu ko gamu ba muna toa tugu vei.
20 Na ranena aza za gamu muna gilagilai za ara qa kole somana tana Tamaqu beto gamu gamu kole somana taqu, beto ara qa kole somana tadigamu.
21 Aza za izongoria na qua garunu beto za tutiria, za aza za roquroquziu ara aza. Ko na Tamaqu mina roquroqua aza za roquroquziu ara, beto ko ara ba mana roquroqua aza beto mana vatadogoroniziu makaqu tana,>> za gua i Jisu.
22 Za paranga i Jiudasi (nake i Jiudasi Isikarioti za), <<Bangara, ko ae za vei za tadigami gu muna vatadogoronigo makamu ao, goto nake tana kasia guguzu? >> za gua.
23 Nari za oea i Jisu aza, ari za guni vei, <<Aza na tinoni za roquroquziu ara, za kopudi na qua paranga, beto ko na Tamaqu mina roquroqua aza beto gami kori mami lame tana ko mami roitini na mami ia suvesuverena tana.
24 Aza zake roquroquziu ara, za zake kopudi na qua paranga. Beto na paranga qu nongororia qa pojaria ara za nake taqu, goto na nana tu na Tamaqu aza za garunuziu ara.
25 Ria na zakazava ari za qa tori pojadigamu tu ara totonai qa korapa suvere tavitigamu.
26 Ba na varitokai tu, na Ongu Tabuna, aza na Tamaqu mina garunu lagereni pa izongoqu ara, za mina vagigalaidigamu doru zakazava beto mina varoquroqu kamudigamu ria doru zakazava qa ule vadigamu ara.
27 Na bule za qa loi vadigamu gamu ara; na qua bule za qa vadigamu gamu ara. Nake pa zona za vatekudigamu na bule na kasia guguzu ani za qa vadigamu ara za na bule ani. Muke vatakulangaria na bulomiu beto muke matagutu.
28 Gamu tori nongoriamiu tu gamu za ari qa paranga veidigamu ara, <Mana taloi keni ara, ba pala mana lame gu tadigamu,> qa gua. Ko vei bu roquroquziu ara za bu qerani tu gamu za ara za pala mana lao tana Tamaqu, ura na Tamaqu tu za poreveveina jolaniziu ara.
29 Ko koviria tu totonai za oqoro gore votu qa pojadigamu ara ani, ko tonai mina gore votu za mu vazozoto.
30 Manake parangagamu lalaoqua ara za gamu, ura na bangarana na kasia guguzu ani za korapa lamelamegana. Kepore mina aru veiniziu ara aza,
31 ba vei ko na kasia guguzu mi gilagilai za ara qa roquroqua na Tamaqu. Ko za vei za aza tugu vei za pojaniziu na Tamaqu za qa roitini ara.

Aria, turu ko ta loia na ia ani,>> za gua i Jisu.

15

I Jisu za Na Suvegena na Qurepi Zozotona

1 Ari za gua vei i Jisu, <<Ara za na suvege zozotona na qurepi, beto na Tamaqu za na tinoni umuma.
2 Ria doru kaequ ara qarike vua za kaele paledi aza, goto ria doru kae qari vua za kabikabisi valiosoria ko mari boka vua valeana.
3 Gamu za gamu tavaliosoni na paranga qa tori pojadigamu tu ara.
4 Mu togaza pana taqu beto ara ba mana togaza tadigamu. Na kaena na gazoro qurepi za zake boka vua tonai mina turu kale makana, goto mina togaza tugu pa kuta suvegena aza beto za mina vua. Ko za varitoto vei tugu aza za gamu ba munake boka vua vei munake togaza pana taqu.
5 Ara za na suvegena na gazoro qurepi, goto gamu za na kakaena. Aza za togaza taqu beto ara qa togaza tana, za aza tugu za mina vua valeana. Ura kepore maka za muna bokai za gamu vei munake togaza pana taqu.
6 Aza zake togaza taqu za tagona votu vei pale maka kae suvege ko za ukenana. Ko na kae suvege vei zara za qari taboko varikamu ko qari tagona lao pale pa iku, ko qari tavato pale.
7 Vei muna togaza pana taqu za gamu beto na qua paranga mari togaza pana tadigamu, nari za aza gamu nyoroguani ko muna tepai za pala muna tekua tugu.

8 Tonai muna qua sepele ara za gamu ko
muna vua valeana, nari za tavalavata za na
Tamaqu ara.
9 Maka moqaza vei na Tamaqu za roquro-
quziu ara, nari za ara ba qa roquroqugamu
tugu za gamu. Ko mu togaza pa variroqu
taqu.
10 Vei muna kopudi ria na qua garunu,
nari za pala muna togaza pana qua
variroqu za gamu, maka moqaza vei ara
ba qa kopudi za na garunu tana Tamaqu ko
qa togaza pa variroqu tana ara.
11 Ria na zakazava ari za qa tori ule
vadigamu tu gamu ara ko na qua qera mi
kole tadigamu beto na qera tadigamu mi
okoto valeana qa gua.
12 Ani za na garunu taqu: Mu makarai
variroqu za gamu maka moqaza vei tugu
ara qa roquroqugamu za gamu.
13 Kepore mutugu za maka variroqu za
lavata jolani na variroqu tana tinoni za
varivanani za nana toa ko za tokadi ria
nana baere.
14 Ko gamu za na qua baere ara vei muna
roitidi ria qa garunudigamu ara.
15 Koviria za qake kukudigamu na pin-
auzu ara za gamu, ura na pinauzu zake gi-
lagilai za aza za roitini na nana bangara. Ba
koviria qa gigaladigamu na baere za gamu,
ura ria doru zakazava qa nongororia tana
Tamaqu za qa tori ule vadigamu tu za gamu.
16 Nake gamu gamu mijataziu ara; goto
ara tu za qa mijatagamu gamu beto qa
udukugamu ko muna lao vua valeana, ko
na vuamiu mi kole jola. Beto ko aza muna
tepani na Tamaqu pa izongoqu ara za mina
vadigamu tugu.
17 Ko ani aza qa garunudigamu gamu: mu
makarai variroqu,>> za gua i Jisu.

Na Kasia Guguzu Mina Kanagamu

18 Ari za gua vei i Jisu, Vei minake
tavaraguadigamu na kasia guguzu, nari za
mu gilagilai gu za ara mae tu za tori ke
tavaraguaniziu tu.
19 Vei bi na nana na kasia guguzu za
gamu, nari za na kasia guguzu bi roquroqu
veidigamu na nana baere makana aza za
gamu. Ba ura nake tana kasia guguzu za
gamu, goto ara tu qa tori mijata kaledigamu
tu pa kasia guguzu za gamu, ko za vei za
zake tavaraguadigamu na kasia guguzu za
gamu.
20 Mu roqu vakoititia za na paranga qa
tori pojadigamu tu: Kepore za maka pin-
auzu za poreveveina jolani za nana ban-
gara. Vei mari komitiziu ara, nari za gamu
ba mari komitigamu tugu; vei mari kopuni
za na paranga taqu, nari za pala mari kop-
uni tugu za na paranga tadigamu.
21 Ba ria na zakazava ari pala mari roiti
laodi tugu tadigamu koko vei gamu gamu
pogozia na izongoqu ara, ura qarike gilag-
ilai ria aza za garunuziu ara.
22 Vei bake lame ko bake pojadi ara, nari
za barike tagoreni ria za na dia sela; goto
koviria za marike boka talegazani ria za na
tinajutuna na dia sela.
23 Aza za zake tavaraganiziu ara za zake
tavaraguani tugu za na Tamaqu.
24 Vei bake roitidi ara pana tadiria ria na
roiti kepore mule maka tinoni bi tori roitidi
mae tu, nari za barike tagoreni ria za na dia
sela. Ba koviria za qari tori batiadia tugu
ria qa roitidi ara, ba qarike tavaraguaniziu
tugu ara beto na Tamaqu.
25 Ba zara za vei za vei gu ko mi gore votu
aza za takuti pa dia Vavanau, aza ari za gua
vei, Qarike tavaragua goboroniziu ara, za
gua.
26 Na varitokai, aza na Ongongu za kolea
na zozoto beto za koko vei tana Tamaqu,
za mina lame. Ara mana garunu lagere
vadigamu koko vei tana Tamaqu aza, ko to-
tonai mina lame za mina ululeni na veveiqu
ara aza.
27 Beto ko gamu ba muna ululeniziu tugu
ara, ura pa podapodalaina tu na qua roiti
ara gamu podalai suvere tavitiziu ara za
gamu.

16

1 Ari za gua vei i Jisu, <<Ria na zakazava
ari za qa tori ule vadigamu tu za gamu, ko
gamu muke tatupe.
2 Pala mari iju paledigamu pa ruma vari-
varikamuna za gamu, beto ko za korapa
lame za na totozo tonai ria doru mari
vaukegamu gamu za pala mari dogoro veini
qari korapa roiti laoni maka roiti leana tana
Tamaza.
3 Ko na roiti vei zara za mari roitidi ria ura
qarike gilagilai ria za na Tamaqu beto ara.
4 Ba ari ria na zakazava qa tori po-
jadigamu tu za gamu, ko tonai mina kamua
za na totozo mari roiti vei ria za gamu muna
roqu vakoititiria ria na paranga qa tori po-
jadigamu tu ara,>> za gua i Jisu.

Na Roiti tana Ongu Tabuna

<<Ego na zakazava ari za qake oqanai
pojadigamu ara pa podapodalaina, ura ara
qa suvere tavitigamuqua gu za gamu.
5 Ba koviria za ara qa korapa lao tana aza
za garunuziu ara, ba kepore maka gamu bi
nanazaziu, <Pae muna lao?> bi guniziu.
6 Ba koviria tu qa ule vadigamu na za-
kazava ari ara, za pugelia na takulanga za
na bulomiu gamu.
7 Ba ma pojadigamu na zozoto ara za
gamu: za leana jola tadigamu za ara mana

15:25 Kera Vatarazae 35.19; 69.4.

taloi keni. Ura vei manake taloi keni ara, nari za na varitokai za minake lame tadigamu. Goto vei mana taloi keni ara, za beto mana garunu lagereni tadigamu ara aza.

8 Ko tonai mina lame aza za mina udukuria ria pa kasia guguzu na veveina na sela, na veveina na tuvizi beto na veveina na varituti.

9 Qari selani ria za na veveina na sela, ura koko vei qarike vazozotoziu ara.

10 Qari selani ria za na veveina na tuvizi, ura qa korapa lao tana Tamaqu ko munake bati sogaziu ara.

11 Qari selani ria za na veveina na varituti, ura na bangarana na kasia guguzu ani za tori tapitu tu.

12 Qari zoku jola ria na zakazava qa oqoro pojadigamu ara, ba koviria za pala munake boka vakoititiria gamu ria.

13 Ba tonai tu mina lagere aza, na Ongongu za kolea na zozoto, za mina toka laodigamu pa doruna na zozoto. Minake vavakatoni na nana makana aza, goto mina vavakatodi aza ria za nongorodi beto mina ule vadigamu ria na zakazava qari korapa lame.

14 Aza za mina valavataziu ara, ura pala mina teku vakarovo gu taqu beto za mina ule vadigamu za gamu.

15 Doruna za izongia na Tamaqu za taqu, ko za vei aza za qa parangani ara, <Na Ongu Tabuna pala mina teku vakarovo gu taqu beto za mina ule vadigamu za gamu,> qa guni ara,>> za gua i Jisu.

Na Takulanga beto Na Qera

16 Ari za gua vei mule i Jisu, <<Pana maka iapeki totozo beto za munake batiziu ara, beto za pa maka iapeki totozo mule pa liguna aza beto za muna batiziu ara,>> za gua i Jisu.

17 Nari za kaki ria na nana sepele za qari kole varinanaza, <<Na za ginuana ani aza vei za pojadigita aza, <Pana maka iapeki totozo beto za munake batiziu ara, beto za pa maka iapeki totozo mule pa liguna aza beto za muna batiziu ara za,> guni aza? Beto ko na za ginuana aza, <Ara za qa korapa lao tana Tamaqu,> za guni aza?

18 Ko na za ginuana aza <Maka iapeki totozo> za guni zana? Ura, ko gita ko ba taqeke gilagilai za aza za pojai aza!>> qari gua.

19 Ba za tori gilagilainana tu i Jisu za qari kole nyorogua nanazia ria aza, ko ari za gudi vei, <<Aza tugu na paranga qa pojai ara, <Pa maka iapeki totozo beto za munake batiziu ara, beto za pa maka iapeki totozo mule pa liguna aza beto za muna batiziu ara,> qa guni ara, za gamu korapa varinanazani gamu?

20 Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: pala muna lukana na kebokebo za gamu, ba na kasia guguzu za mina qera. Gamu za muna takulanga, ba na miu takulanga mina peluku qera.

21 Totonai mi podopodo za gua za na reko za kolea aza za na takulanga, ura za kamua za nana totozo okotona. Ba pa liguna za tori vaporea tu aza za na koburu, nari za muma pale aza za na vitigi ura za qerani aza za maka tinoni za tori podo lame tu pa kasia guguzu.

22 Ko gamu za koviria za kolegamu na takulanga, ba totonai mana maka dogoro ligugamu mule ara nari za na bulomiu za mina pugelia na qera, ko na qera aza za minake tateku varijo tadigamu.

23 Ko pa rane aza za munake tepai maka za taqu za gamu. Zozoto pa zozoto ma pojadigamu ara za gamu: aza muna tepani na Tamaqu pa izongoqu ara za mina vadigamu tugu.

24 Za kamua koviria za gamu oqoro tepai maka za pa izongoqu ara za gamu; Mu tepa ko mu tekua, ko na miu qera mi okoto valeana,>> za gua i Jisu.

Ara qa Tori Vakilasia Tu za na Kasia Guguzu

25 Za paranga mule i Jisu, <<Ria na zakazava ari za qa tori ule vadigamu tu ara pa vavakato vavapada. Ba na totozo za korapa lame tonai manake ule vadigamu pa vavakato vavapada za gamu, goto pala mana ule lodalodaka vadigamu gu na veveina na Tamaqu za gamu.

26 Pa rane aza za gamu tu za muna tepa pa izongoqu ara za gamu; ara pala mana tepa vadigamu tana Tamaqu qake gua ara.

27 Ura na Tamaqu makaqu za roquroqugamu za gamu. Za roquroqugamu aza ura gamu gamu roquroquziu beto gamu tori vazozotoa tu za ara na kokoqu tana Tamaqu ara.

28 Qa koko lagere vei tana Tamaqu nari qa lagere pa kasia guguzu ara, beto ko koviria mule za mana taloi pa kasia guguzu ani ko mana mule lao tana Tamaqu ara,>> za gua i Jisu.

29 Nari qari paranga ria na nana sepele, <<Dogoro! Koviria qu ulule lodalodaka ao, quke ulule pa vavakato vavapada.

30 Koviria gami vakabere valeania gami za ao qu gilagilai doru maka za, ko marike kilu nanazigo na tinoni beto muna gilagilaimua ao za na manugu qari rovea. Ko za vei aza za gami gami vazozotoa za na lame veimu tana Tamaza ao,>> qari gua.

31 Nari za oeria i Jisu ria, <<Ae vei, koviria gamu vazozoto?

32 Vainongoro ko! Na totozo za korapa lamelamenana, ko za tori kamu tu

za koviria, tonai muna okoto nyanyalia na okoto miu kota mari veidigamu za gamu, ko muna loi vamakaziu ara. Ba ara za nake makaqu zozoto, ura na Tamaqu za korapa suvere tavitiziu ara.

33 Ria na zakazava ari za qa tori pojadigamu tu ko pa miu kole maka taqu muna izongia gamu za na bule. Pa kasia guguzu pala muna gozoria na vitigi. Ba mu varene! Ara qa tori vakilasia tu za na kasia guguzu!>> za gua i Jisu.

17

I Jisu za Varavara Tokadi ria na Nana Sepele

1 Ego pa liguna gu za beto paranga vei zara i Jisu, za enga zae pa noka beto ari za gua vei, <<Tamaqu, za tori kamu tu za na totozo. Mu valavatia na Tumu, ko na Tumu mi valavatigo ao.

2 Ura qu tori vani tu ao na neqi aza ko mina lalaedi doru tinoni, ko mina vadi na toa jola ria qu tori iadi tu ao.

3 Na toa jola ani: mari gilagilago ao, maka makai Tamaza zozotona, beto mari gilagilai tugu i Jisu Karisito, aza qu garunu lagereni ao.

4 Ara qa tori valavatigo tu pa kasia guguzu tonai qa vaokotoria ria na roiti qu ianiziu ao ko qa roitidi.

5 Ko koviria za, Tamaqu, mu valavataniziu pa moemu za na vinalavata qa tori somana izongo tavitinigo tu ao totonai za oqoro podaka na kasia guguzu.

6 Qa tori vabatidi tu ara tadiria na tinoni qu ia kale vaniziu ao pa kasia guguzu za na veveimu ao. Na mua ao ria, ba qu tori vaniziu tu ara ria, ko qari tori vataberia tu ria za na mua paranga.

7 Ko koviria qari gilagilai ria za doru zakazava qu tori vaniziu tu ao za na koko lame veidi pana tamu.

8 Na nongoro qu vaniziu ao za qa tori pojadi tu ria, ko qari tori teku vazozotoa tugu beto qari gilagilai zozoto za na koko veiqu tamu ara, beto ko qari vazozotoa za ao tugu qu garunuziu ara.

9 Ara za qa varavara tokadi ria. Nake kasia guguzu doruna za qa varavara tokadi ara, goto ria tu qu vaniziu ao za qa varavara tokadi ura ria tu za tamu.

10 Ria doru qa izongoria ara za tamu, beto ria doru qu izongoria ao za taqu, ko tadiria qa tekuni ara za na vinalavata taqu.

11 Qa korapa ma mule lao tamu qa gua ara, ko manake suvere lalaoqua pa kasia guguzu, goto ria tu ari za mari suvere pa kasia guguzu. Tamaqu liosomu, mu kopudi pa izongomu aza qu vaniziu ara ria ari, ko mari kole maka maka moqaza podeke vei ao beto ara taqe maka.

12 Totonai qa suvere tavitiria za qa kopudi pa izongomu qu vaniziu ara za ari. Qa kopu vasareria ko kepore maka ria za bi muma goto aza tugu za taudukuni ko mina tanyuara za muma, ko za gore votu gu za na Kutikuti Tabuna.

13 Koviria za qa korapa mule lao tamu ara, ko qa korapa parangadi za ari totonai qa korapa suvere pa kasia guguzu, ko mari izongo vapugepugelia ria za na qua qera pa okokoto bulodi qa gua.

14 Ara qa tori vadi tu ria za na mua paranga, ba na kasia guguzu za zake tavaraguadiria ria, ura ria za nake tana kasia guguzu, maka moqaza podeke vei tugu ara ba nake tana kasia guguzu.

15 Qake tepaigo ara ao ko mu varijo ioloria pa kasia guguzu ria, goto vei ko mu kopu vasareria tana kutana nikerena qa gua.

16 Nake tana kasia guguzu ria, maka moqaza podeke vei tugu ara ba nake tana kasia guguzu.

17 Mu vamadi ria pa zozoto; na mua paranga za na zozoto.

18 Maka moqaza podeke vei tugu ara ba qu garunu lameniziu pa kasia guguzu, nari za ara ba qa garunu laodi tugu pa kasia guguzu ria!

19 Ko pa ginuadi ria za ara qa vamadi muleniziu makaqu, ko ria ba mari tavamadi tugu pa zozoto.

20 Ba nake ria gu makadi ari za qa varavara tokadi ara, goto ria tugu vei qari vazozotoziu ara tonai qari ululeniziu ara ria ari.

21 Qa varavara ara ko ria doru za mari maka. Tamaqu, qa varavara ko mari kole tadigita kori ria. Maka moqaza vei tugu ao qu kole taqu beto ko ara qa kole tamu, nari za ria ba mari kole maka tadigita, ko na kasia guguzu mi vazozotoa za ao qu garunuziu ara.

22 Ara za aza tugu na vinalavata qu vaniziu ao za qa vadi ria, ko mari maka maka moqaza vei tugu ao beto ara taqe maka.

23 Ara za qa suvere tadiria beto ao taqu, ko mi okoto za na kole maka tadiria, ko mi gilagilai na kasia guguzu za ao qu garunuziu ara beto qu roquroquria ria maka moqaza vei tugu qu roquroquziu ara.

24 Tamaqu! Ria qu tori valame vaniziu tu ao za qa nyorogudi ko mari suvere ketakoi mana suvere ara ko mari batia za na qua vinalavata, aza na vinalavata qu vaniziu ao. Qu vaniziu ao za na vinalavata ura qu roquroquziu totonai tu za oqoro taroiti na kasia guguzu.

25 Tamaqu, ao na tuvizimu! Na kasia guguzu zake gilagilago ao, goto ara qa gilagilago, beto ko ria ari qari gilagilai za ao qu garunuziu ara.

26 Qa tori vagilagiladi tu ria za na veveimu
ao, ko manake koroto tugu roiti veidi, ko
aza qu roquroqu veiniziu ao ara za mari
roquroqu veini za na goto tinoni, beto ko
ara ba ma kole somana tadiria,>> za gua i
Jisu.

18

Za Taaru Tamana i Jisu
(Matiu 26.17-56; Maka 14.43-50; Luke 22.47-53)

1 Pa liguna za beto varavara vei ari i Jisu,
za taloi tavitiria tugu ria na nana sepele ko
qari karovia na lolomo nyonyola pie pa Ki-
doroni. Kolenana pa ia aza za maka inuma,
ko i Jisu beto ria na nana sepele za qari lao
ketakoi.
2 (Ego i Jiudasi, aza na tinoni za gabala
kanai aza, za tori gilagilainana tu za na ia
aza, ura tori kubo totozo tu za i Jisu beto ko
ria na nana sepele qari varikamu ketakoi.)
3 Ko za tokaria i Jiudasi ria maka minete
solodia beto ria kaki nabulu kopu tadiria na
kuta iama beto na Parese, ko qari lao bola za
pa inuma aza. Qari pogozia na juke, na juke
ito beto na zakazava variperadi.
4 Ba za tori gilagila betoria tu i Jisu ria
doru zakazava mari taroiti lame tana, ko za
rerege lao ko za nanazaria, <<I zei za gamu
korapa nyaqoa gamu?>> za gua.
5 Nari qari oe lao ria, <<I Jisu pa
Nazareti,>> qari gua.

Nari za paranga i Jisu, <<Ara za aza,>> za
gua. (I Jiudasi na tinoni za gabala kanai aza
za kole tugu turu tavitiria ria ketakoi.)
6 Ko totonai <<Ara za aza>> za gudi i Jisu,
nari za qari togolo mule ko qari lotudi tu pa
pezo.
7 Beto za nanazaria mule i Jisu ria, <<I zei
za gamu korapa nyaqoa gamu?>> za gua.

Nari qari paranga ria, <<I Jisu pa
Nazareti,>> qari gua.
8 Nari za paranga i Jisu, <<Qa tori po-
jadigamu tugu za ara za aza. Ko vei ara gu
za gamu korapa nyaqoziu gamu, nari za mu
loi vakeniria ropi ria ari,>> za gua.
9 (Zara za paranga vei aza ko mi gore votu
aza za tori pojai tu aza, tonai ari za gua vei
<<Qa oqoro valumua ara za maka ria qu
vaniziu ao,>> za gua.)
10 Ego za kole tugu pogopogozianana i
Saimone Pita za maka benete, ko za unuzu
votuni gu ko za maja teusu paleni za na
talinga kale matuana na nabulu tana kuta
iama lavata. (Na izongona na nabulu aza i
Malakasi.)
11 Nari za ari za guni vei i Jisu i Pita, <<Mu
soba kura muleni pa nana kolekolena za na
benete zana! Pala mana bukua tugu ara
za na kapa vitigi za tori vaniziu tu ara na
Tamaqu. Ae vei, quke gilagilai ao za vei aza?
>> za guni.

I Jisu Za Tatoka Lao Pa Moena I Hanasi
(Matiu 26.57-58; Maka 14.53-54; Luke 22.54)

12 Ego ko qari aru tamania ria na minete
solodia beto na dia tinoni matamata beto ko
ria na nabulu kopu tadiria na Jiu i Jisu, ko
qari piua na limana,
13 beto qari toka laoni ti Hanasi mae. I
Hanasi ani za na roana i Kaiapasi, aza na
kuta iama lavata pa aoro aza.
14 (Beto ko i Kaiapasi tugu aza za vavanau-
ria ria na tinoni matamata tadiria na Jiu, ari
za gudi vei, <<Za leana jola za maka tinoni
gu bi uke vadi ria doru tinoni,>> za gua.)

I Pita Za Ozoni I Jisu
(Matiu 26.69-70; Maka 14.66-68; Luke 22.55-57)

15 Ego i Saimone Pita beto maka goto se-
pele za qari tutia i Jisu. Maka sepele aza za
na tagilagilana tana kuta iama lavata ko za
luge tuti laoia i Jisu pa kakabarena na ruma
tana kuta iama lavata,
16 goto i Pita za kole turunana pa pegu-
runa na atakamanana na bara. Ego beto
za rerege votu lame aza na sepele na tag-
ilagilana tana kuta iama lavata ko za lao
parangia za na nabulu reko za kopu atak-
amana, ko za toka lugeni i Pita.
17 Nari za paranga lao ti Pita za na reko
nabulu za kopu atakamana, <<Nake ao tugu
vei za maka sepele tana tinoni nari?>> za
guni.

Nari za paranga i Pita, <<Dai, nake ara,>>
za gua.
18 Ego ko za lomozo za na kota, ko qari
vatoai ria na nabulu beto ria na nabulu
kopu za na iku naji, beto qari turu varilivu-
taini ko qari kole davangadia. Ko i Pita ba
za lao tugu turu tavitiria ria ko za somana
davanganana.

Na Kuta Iama Lavata Za Nanazia I Jisu
(Matiu 26.59-66; Maka 14.55-64; Luke 22.66-71)

19 Ego za nanazani na kuta iama lavata ti
Jisu za na veveidi ria na nana sepele beto ko
ria na nana varivagigalai.
20 Nari za oea i Jisu aza, <<Ara za qa tori
paranga lodalodaka tu tana kasia guguzu.
Ko ara doru totozo qa kole varivagigalai pa
ruma varivarikamuna beto pa kakabarena
zelepade gu, ketakoi qari varikamu ria na
tinoni Jiu. Kepore tugu maka za ba peki poja
golomia pa paena ara.
21 Ko ae za vei za qu nanazaziu tu ara? Mu
nanaza laoria tu ria na tinoni qari nongoro-
ria na zakazava qa pojadi ara. Dogoro! Ria
qari gilagilaidia ria na paranga qa pojaria
ara,>> za gua i Jisu.

22 Totonai za paranga vei zara i Jisu za
maka ria na nabulu kopu pa keketaina za
tapalia aza beto ari za guni vei, <<Zara
muna oe veini ao za na kuta iama lavata?>>
za guni.
23 Nari za oea i Jisu aza, Vei ba paranga
vasela ara, nari za mu ule vadi tu ropi ria
doru za na sela aza. Ba vei ba zotoqua gu
ara, nari ae za vei ko qu poaraziu tu ara? za
gua i Jisu.
24 Ego ko za korapa tu tapiu kolena za
garunu laoni mule i Hanasi ti Kaiapasi na
kuta iama lavata i Jisu.

I Pita za Kilu Paleni Mule i Jisu
(Matiu 26.71-75; Maka 14.69-72; Luke 22.58-62)

25 Ego i Saimone Pita za kole tugu turu
davanganana makana ketakoi. Nari qari
paranga laoa ria kaki aza, <<Nake ao tugu
za maka sepele tana tinoni zana? >> qari
gua.
Ba za kilu pale mutugu i Pita, ari za gua
vei, <<Dai, nake ara,>> za gua.
26 Ba maka ria na nabulu tana kuta iama
lavata aza na turana na tinoni za taqaza
teusu pale na talingana i Pita za paranga
votu, <<Goto ao zozoto tu za qa bati tavi-
tinigo aza pa inuma akae?>> za gua.
27 Nari za maka kilu pale mutugu i Pita
aza, <<Dai tugu,>> za gua, beto za pa totozo
tugu aza za kiu gu za na kokorako.

I Paelati za Pitua i Jisu
(Matiu 27.1-2, 11-14; Maka 15.1-5; Luke 23.1-5)

28 Ego pa volavolaza lea za qari toka vo-
tuni pa ruma ti Kaiapasi i Jisu, ko qari toka
laoni pa kakabarena na ruma tana qavuna.
Ba ria na tinoni matamata tadiria na Jiu
za qarike luge lao pa kakabarena na ruma
tana qavuna, ura qarike nyorogua pajidia,
keta marike boka tekua na vavolo Alokata
qari gua.
29 Ko i Paelati tu za votu kamuria pa pe-
guru ria ko za nanazaria, <<Na sela za gamu
jutuni gamu na tinoni ani?>> za gua.
30 Qari oe lao ria, <<Vei bike maka tinoni
roroiti ikerena za na tinoni ani za babike
toka lameni gami tamu zana,>> qari gua.
31 Nari za ari za gudi vei i Paelati ria,
<<Ego vei za mu toka kenini tu makamiu ko
mu pitua pa miu Vavanau makamiu,>> za
gudi.
Ari qari gua vei ria na tinoni Jiu, <<Ba
gamike tavamalumuni pana Vavanau ko
mami vauke tinoni gami,>> qari gua.
32 (Tonai qari paranga vei zara za gore
votu gu za aza za pojai perangaina i Jisu aza
na veveina na uke mina uke vei aza.)
33 Nari za mule luge pa nana ruma i Pae-
lati beto za kukua i Jisu ko za parangia, <<Ao
za na bangara tadiria na tinoni Jiu? >> za
guni.
34 Nari za oe i Jisu, <<Ae vei, na mua gu
makamu za na nanaza aza, ba ria kaki qari
pojanigo za na veveiqu ara?>> za gua.
35 Za oe i Paelati, <<Ae vei, na tinoni Jiu
ara ko qu nanaza veiniziu zara? Ria tugu na
mua puku tinoni makamu ao beto ko ria na
kuta iama za qari toka lamenigo taqu pani.
Ko na za tu qu roitini ao?>> za gua.
36 Nari za paranga i Jisu, <<Na binangara
taqu za nake koko veina tana kasia guguzu
ani. Vei bi tana kasia guguzu za na binan-
gara taqu, za ria na qua nabulu kopu bari
varipera viviva, ko barike aru tamanaziu
ria na matamata tadiria na tinoni Jiu ara.
Ba ura na qua binangara nake tana kasia
guguzu ani,>> za gua i Jisu.
37 Nari ari za guni vei i Paelati aza, <<Ko
maka bangara tugu ao, akae?>> za gua.
Nari za oe lao i Jisu, <<Ao qu pojai za ara
za maka bangara. Aza qa podoni ara beto ko
qa lagereni ara pa kasia guguzu ani za vei
ko ara mana uleni za na veveina na zozoto.
Ko ria doru tinoni qari kole vei pa zozoto za
qari vainongoro lame taqu,>> za gua i Jisu.
38 Za paranga lao i Paelati, <<Na za za na
zozoto?>> za gua.

Za Tapitu ko Mina Tavauke i Jisu
(Matiu 27.15-31; Maka 15.6-20; Luke 23.13-25)

Pa liguna za paranga vei zara, za votu
pa peguru tadiria na tinoni Jiu i Paelati ko
ari za gudi vei, <<Qake batia ara za maka
ginugua selana bi boka tajutuni aza.
39 Ba aza vei za kole pa miu tututi za ara
mana boka ruvata vadigamu maka tinoni
tapiuna pa totozo vavolo (Alokata). Ko ae
vei, gamu nyoroguani ko ma ruvata valao
vadigamu za na bangara tadiria na Jiu? >>
za gua i Paelati.
40 Nari qari maka kuku velavela tu ria,
<<Dai, nake aza! I Barabasi tu za gami
nyoroguani gami!>> qari gua. (I Barabasi za
na tinoni raja ikikona.)

19

1 Ego ko za teku varijo vadi i Paelati i Jisu
ko qari piqopiqolo vitivitigi paleni ria na
solodia.
2 Beto qari viri vadidolaia ria na solodia
za maka vasuvasu bangara varivariokana
ko qari vasobani pa batuna, beto qari vaza-
eni na poko davalana.
3 Beto qari kole lalao paraparanga veini
ari, <<Mi toa vakakaza tu za na bangara
tadiria na tinoni Jiu! >> qari gua. Beto ko
qari vanivani na tapala aza.
4 Beto za votu soga mule tadiria na minete
tinoni i Paelati ko za paranga, <<Dogoro!
Koviria mana toka votuni ara tadigamu aza,

ko gamu mu batia za ara qake batia maka ginugua tana vei bi tajutuni aza,>> za gua.

5 Ko za votu lame i Jisu, za korapa tugu vazazaeria nana za na vasuvasu bangara varivariokana qari vasobani beto na poko davalana. Beto za parangaria i Paelati ria, <<Zana za na tinoni!>> za gudi.

6 Ego aza tugu qari batia ria na kuta iama beto na nabulu kopu aza, nari za qari kuku velavela, <<Vaukea pa korosi! Vaukea pa korosi!>> qari gua.

Za paranga laoria i Paelati ria, <<Gamu tu mu titai ko mu vaukea pa korosi! Ura ara za qake izongo batia maka ginugua vei bi tajutuni aza,>> za gua.

7 Qari oea ria na tinoni Jiu aza, <<Gami za kolenana za na mami Vavanau ko pa mami Vavanau za pada mina uke tugu aza, ura za poja tarini na Tuna na Tamaza makana aza,>> qari gua.

8 Ko totonai za nongororia i Paelati zara qari gua vei ria, za matagutu tugu lalaonana za totonai.

9 Ko za maka mule luge mutugu pa nana ruma qavuna ko za nanazia i Jisu, <<Pae na tinonimu ao?>> za guni.

Ba zake pavu oea i Jisu aza.

10 Nari za parangia i Paelati aza, <<Ae za vei ko quke oeziu ara ao? Quke gilagilai ao za ara gu qa izongia za na neqi ko mana boka ruvatigo beto mana boka vaukego pa korosi ao?>> za guni.

11 Nari za oea i Jisu aza, <<Na neqi muna boka varoiti lameni ao taqu za nake mua neqi makamu ao, goto na Tamaza gu pa nulu za vanigo. Ko na sela tana tinoni za valameziu ara tamu za ikerena jolani na sela tamu,>> za guni.

12 Totonai za nongoria i Paelati zara za gua vei aza, za nyaqoa aza za na zona ae vei ko bi ruvatia aza i Jisu za gua. Ba qari kole tugu kuku velavela ria na tinoni Jiu, Vei muna ruvatia ao aza, za nake baere ti bangara Siza ao! Ura na tinoni za vavabangara muleni makana za na kana tana bangara Siza aza! qari gua.

13 Ego ko totonai za nongororia i Paelati za na paranga ari, nari za toka votuni aza i Jisu, ko za lao nyumu pa nana nyumunyumuna varivaritutina pa ia za tasapeni patu (qari gigalani Qabata pa paranga Aramaiki).

14 (Ego ko za kamua gu za na rane vatana na vavolo Alokata, ko za tata korapa rane za totonai.)

Ko za parangaria i Paelati ria na tinoni Jiu, <<Dogoro! Zana za na miu bangara!>> za gudi.

15 Nari qari kuku velavela ria na tinoni, <<Toka vakenia! Toka vakenia! Vaukeagana pa korosi aza!>> qari gua.

Za nanazaria i Paelati ria, <<Ae za vei ma vauke pale pa korosi za na miu bangara?>> za gua.

Qari oe ria na kuta iama, <<Gami za kepore mule na mami bangara, goto i Siza gu! >> qari gua.

16 Ego ko za loi lao vadi i Paelati i Jisu ko ria mari vaukea pa korosi za gua.

I Jisu za Tavauke pa Korosi
(Matiu 27.32-44; Maka 15.21-32; Luke 23.26-43)

Nari qari teku vakarovia ria i Jisu,

17 ko qari vapogozoni na nana korosi makana beto za votu lao pa maka ia qari kukuni na Batu Tomete (pa paranga Aramaiki na izongona za Qoloqota).

18 Ketakoi za qari pata vatitia pa korosi ria aza. Ko kori tinoni za qari pata vatitidi mutugu pa dia korosi pa kori kalena i Jisu, goto i Jisu pa korapa.

19 Ko za kutia i Paelati za maka kutikuti beto za varamatia pa korosi keta pa batuna, ko ari za gua vei za na kutikuti: I JISU PA NAZARETI, NA BANGARA TADIRIA NA JIU!

20 Ko na kubo tinoni Jiu qari tiroa za na kutikuti aza, ura na ia aza ketakoi qari pata vatitini pa korosi i Jisu ria za zake zou pa guguzu lavata beto ko na kutikuti za takuti pa paranga Aramaiki, pa Latini, beto pa Qiriki.

21 Nari qari paranga laoa i Paelati ria na kuta iama, <<Muke kuti veini NA BANGARA TADIRIA NA JIU, muke gua, goto ari tu mu gua vei, <NA TINONI ANI ZA ARI ZA GUA VEI: ARA NA BANGARA TADIRIA NA TINONI JIU! ZA GUA,> mu gua tu,>> qari guni.

22 Za oe lao i Paelati, <<Na za qa tori kutia tu ara za mina takuti kolenana tugu,>> za gua.

23 Ego pa liguna qari vatitia pa korosi i Jisu ria na solodia, za qari tekua za na nana poko koti ko qari jiraka madea beto qari okoto makaria ria na solodia za ka made jirakadi ari, beto ko qari tekua tugu vei za na nana poko gojo doru. (Na poko gojo doru ani za nake tapitina za podalai pa batuna ko za gore kamu pa uquna.)

24 Beto qari kole variparanga ria na solodia, <<Take rikatia za na poko ani. Goto ta gonani na patu mijamijata ko ta gilagilai i zei za mina tekua,>> qari gua. Ko zara qari roiti veini aza, ko za gore votu za aza vei za tori pojai tu na Kutikuti Tabuna ari za gua vei,

<<Qari varijirakani ria za na qua poko,
beto ko qari gonani patu mijamijatana

19:24 Kera Vatarazae 22.18.

za na qua poko gojo doru,>> za gua.
Ko ria tugu na zakazava ari za qari roitidi ria na Solodia.

25 Ego ko qari korapa tugu turu tatadia pa korosi qari vatitini i Jisu ari Mere na tinana, beto na taina reko tugu i Mere, beto i Mere na maqotana i Kolopasi, beto ko i Mere na lame veina pa Magadalene.

26 Ko za dogoro lao za gua i Jisu ko za batia za na tinana beto aza na sepele za roquroqu vitivitigia aza za korapa tugu turu ketakoi, nari za paranga lao tana tinana i Jisu, <<Tinaqu, dogoro! Aza za na tumu marene,>> za guni.

27 Beto za paranga laoa na sepele, <<Dogoro! Aza za na tinamu,>> za guni. Ko podalai gu totonai za tokai na sepele za na tinana ko za lao suvere pa ruma tana sepele aza.

I Jisu za Uke
(Matiu 27.45-56; Maka 15.33-41; Luke 23.44-49)

28 Ego ko za gilagilai i Jisu za doru zakazava za qari okoto valeana beto za koviria, ko vei ko mi gore votu za na Kutikuti Tabuna za gua, nari za paranga, <<Qa kidepe,>> za gua.

29 Kolenana tugu ketakoi za maka jaqi za pugelia na kolo vaini pazana, ko qari tekua za maka poko puqapuqana ko qari vatubuluni na vaini aza beto qari vatogazani pa uquna na kolu hizopi ko qari jotini pa beruberuna i Jisu.

30 Ko pa liguna za bukua i Jisu za na vaini, za ari za gua vei, <<Za tori okoto zozoto tugu!>> za gua. Beto za vatiti gorea za na batuna ko za loia za na singo.

31 Ego na rane vatana za na rane aza, ko na ligunana na rane aza za na rane Minyere aza na rane poreveveina jola. Ko zake tanyorogua za totonai mina kamua za na rane Minyere za bari korapa titi jola pa korosi na tinidi ari kue qari gua ria na tinoni Jiu. Ko qari lao tepa vinamalumu ti Paelati ria na matamata tinoni Jiu, ko bari poe paledi na nenedi ari kue beto ko bari tateku vagore pa korosi qari gua.

32 Ko qari lao ria na solodia ko qari poe paledi za na nenena na tinoni momoe, beto vei tugu aza maka ari kori qari vatiti tavitini i Jisu.

33 Goto totonai qari lame kamua i Jisu nari za qari batia za tori uke tu aza, ko qarike poe ria na nenena.

34 Ba maka ria na solodia za tekua za na opere ko za qata laoni maka kale sikisikirina ko za nyoa votu za na orungu beto na kolo.

35 (Ko aza na tinoni za batia zozoto na roiti vei za taroiti ani za korapa ululeni ani, ko gamu mu vazozoto za gua. Ko na ulule tana za na zozotona beto za gilagilainana aza za parangani na zozoto aza.)

36 Za taroiti vei zara, ko za gore votu za na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <<Kepore maka pudapudana za bi tapoe,>> za gua.

37 Beto ko kolenana mule za maka kutikuti pa Kutikuti Tabuna ari za gua vei, <<Mari batia ria na tinoni aza qari qatani na opere,>> za gua.

Na Vapaena i Jisu
(Matiu 27.57-61; Maka 15.42-47; Luke 23.50-56)

38 Pa ligudi na roiti ari, za lao i Josepa, na tinoni pa Arimatia, ko za tepani ti Paelati za na kobukobu tinina i Jisu. (I Josepa za maka sepele tugu ti Jisu aza ba za suvere gologolomo, ura za matagutudi na matamata tadiria na tinoni Jiu.) Ko za vamalumia i Paelati nari za lao ko za pogozia za na kobukobuna i Jisu.

39 Beto ko i Nikodimasi tugu vei, aza na tinoni za lao dogoria i Jisu na bongi, za tutia i Josepa, ko za pogozia aza za na vuva tini za taroiti pa moa beto na aloe, na padana uengavulu kilo na mamatana.

40 Ko qari teku vagorea ari kori za na kobukobu tinina i Jisu ko pa liguna qari vavuvuzu tarini na mereseni omanga lea nari za qari udeni na poko lineni. Qari ude veini tugu qari tututi vei ria na tinoni Jiu totonai qari vatanani na kobukobu tini tinoni beto mina tagolomo.

41 Za kolenana za maka inuma za tata gu ketakoi qari vatitini i Jisu pa korosi, ko maka bevi korega za pa inuma ketakoi, oqoro pore maka tinoni ukena bari vakoleni.

42 Ko ketakoi qari lao vakolea za na kobukobu tinina i Jisu, ura za tata gu ketakoi za na bevi aza, beto ko na rane vatana tadiria na Jiu za totonai ura za tata na rane Minyere.

20

Na Turumule ti Jisu
(Matiu 28.1-10; Maka 16.1-8; Luke 24.1-12)

1 Ego na volavolaza rorodomo oqoro kabere pa rane momoe pana vuiki, za munu lao pa bevi i Mere na reko pa Magadalene, ko za dogoro lao za gua nari za tori tavatitolo rijo tu za na patu patena na ngujuna na bevi.

2 Nari za abutu mule lao ti Saimone Pita beto tana maka sepele aza za roquroqu vitivitigia i Jisu aza, ko ari za gudi vei,

19:36 Votu 12.46; Nguti 9.12; Kera Vatarazae 34.20. **19:37** Zakarae 12.10; Dogodogoro 1.7.

<<Qari tori teku vakeni paleni tu pa bevi na Bangara, ko gamike gilagilai pae qari vakoleni,>> za gua.
3 Nari qari taloi ko qari lao pa bevi ari Pita beto na sepele aza.
4 Qari makarai abutu lao ari kori, ba za abutu valiguligu paleni na sepele aza i Pita ko za lao kamu momoe pa bevi.
5 Ko za opo oviki luge pa bevi za gua aza, nari za batia za na poko lineni gu aza qari udeni na kobukobu tinina aza, ba zake luge lao pa leo bevi aza.
6 Nari za tuti liguligu kamu i Saimone Pita, ko za luge jola lao pa leona na bevi. Ko za batia tugu za na poko lineni galegale gu za korapa kole ketakoi,
7 beto ko aza na poko qari pikoni pa batuna. Na poko piko batu aza za zake kole tavitia za na lineni, goto za tavijongo beto ko za kole kalenana tu.
8 Ego beto za luge tuti lao aza na sepele za kamu momoe pa bevi, ko za batia nari za vazozoto.
9 (Ura qarike gilagila kamua ria aza na kutikuti pa Kutikuti Tabuna za pojai pala mina turu mule tugu pa uke aza za gua.)

I Jisu za Votu ti Mere pa Magadalene (Maka 16.9-11)

10 Ego beto za qari muledia pa dia ruma ria na sepele.
11 Ba i Mere za kole tugu turu lukalukana nana pa peguruna na bevi. Ko totonai za korapa tu lukalukana nana za opo oviki luge pa leo bevi,
12 nari za batiria za kori mateana qari pokopoko keala, qari korapa nyumudia ketakoi qari vakoleni na tinina i Jisu, maka keta pa kale batuna maka pa kale nenena.
13 Nari qari nanazia ari kori, <<Siu, ae za vei ko qu korapa tu lukana ao?>> qari gua.
Nari za oe lao i Mere, <<Qari tori teku varijo keni pale tu za na qua Bangara, ko qake gilagilai pae qari vakoleni!>> za gua.
14 Beto za balinga gu za gua nari za batia i Jisu za korapa tugu turu nana ketakoi; ba zake dogoro gigalia i Mere i Jisu tugu aza.
15 Za nanaza lao tana reko i Jisu, <<Siu, ae vei ko qu korapa lukana tu ao? I zei za qu korapa nyaqoa ao?>> za gua.
Nari za roquroqua i Mere za palu na tinoni roiti pa inuma aza za gua, ko za paranga veini ari, <<Bangara, vei ao bu pogoso varijoa aza, nari za mu ule vaniziu ketakoi qu vakoleni ko ma lao tekua,>> za gua.
16 Za paranga lao tana i Jisu, <<Mere!>> za gua.
Za balinga lao tana i Mere beto za paranga laoia pa paranga Aramaiki,* <<Raboni! >> za gua. (Na ginuana Raboni za na Tinoni Varivagigalai.)
17 Za paranga lao tana i Jisu, <<Muke uliziu, ura qa oqoro mule zae tana Tamaqu ara. Goto mu lao tadi ari ka viza taiqu ko ari muna gudi vei, <Ara qa korapa mule lao tana Tamaqu beto na Tamamiu tugu gamu, na qua Tamaza beto na miu Tamaza tugu vei gamu ara,> muna gudi,>> za guni.
18 Nari za mule keni vavakato tadiria na sepele i Mere pa Magadalene, ari za gua vei, <<Ara qa batia za na Bangara! >> za gua, beto za ule vadi na paranga za pojaria i Jisu pana tana.

I Jisu za Votu tadiria na Nana Sepele (Matiu 28.16-20; Maka 16.14-18; Luke 24.36-49)

19 Ego na veluveluna tugu na rane momoe pa vuiki aza, za qari varikamu ria na sepele ko qari pate loka takoria pa maka lose, ura qari matagutudi ria na matamata tadiria na Jiu. Nari za kamu turu pa varikorapaidi i Jisu, ko ari za guadi, <<Na bule mi somana tadigamu,>> za gua.
20 Ko pa liguna za paranga vei zara aza, za vabatidi za na limana, beto na sikisikirina. Ko totonai qari batia ria za na Bangara za qari qeraqera vitivitigi.
21 Nari za ari za gudi vei mule i Jisu ria, <<Na bule mi somana tadigamu. Maka moqaza vei tugu na Tamaqu za garunuziu ara, nari ara ba qa garunugamu tugu za gamu,>> za gua.
22 Pa liguna za paranga veidi zara, za singo lao tadiria, beto ari za gua vei, <<Mu tekua za na Ongu Tabuna.
23 Ria muna taleozodi gamu na dia sela za mari taleozo tugu ria, goto ria munake taleozodi gamu ria za marike taleozo tugu ria,>> za gua i Jisu.

I Jisu beto i Tomasi

24 Ego i Tomasi (aza za tavaizongo i Patavivi), maka ari ka manogori sepele tana, za zake somana suvere perangaina totonai za kamu votu tadiria i Jisu.
25 Ko qari kole vavakato vani ari ka viza sepele aza, <<Gami batia za na Bangara,>> qari guni.
Ba ari za gudi vei i Tomasi ria, Vei manake batiria mae na buridi na pata pa limana, ko manake totuni karukarusuqu mae za ketakoi qari suni na pata, beto manake aruni limaqu mae za na kale sikisikirina, za manake izongo vazozoto tugu ara, za gua.
26 Ego ko pa vinavesu rane nari za qari varikamu mule pa maka lose ria na sepele, ko totonai za somana suvere tavitiria i Tomasi. Ko korapa tugu pate vamauruna

* **20:16** Pa Qiriki za na paranga Hiburu za gua, ba za dogoro vei na paranga Aramaiki gu za za tagigala na paranga Hiburu.

za na atakamana, za kamu turu pa varikorapaidi i Jisu, beto ari za gua vei, <<Na bule mi somana tadigamu,>> za gua.

27 Beto ari za guni vei i Tomasi, <<Ego, mu totu lameni na karukarusumu pa buri pa limaqu, beto mu dogoro viloto valeanaria na limaqu, beto mu kaqama lameni na limamu ko mu ulia za na kale sikisikiriqu. Mu nogoto vasekeseke ko mu vazozoto!>> za gua.

28 Nari za oe i Tomasi, ari za gua vei, <<Na qua Bangara beto na qua Tamaza!>> za gua.

29 Za paranga lao tana i Jisu, <<Ae vei qu batiziu gu za qu vazozoto? Mari tamana ria qari oqoro batiziu ara, ba qari vazozoto!>> za gua.

Na Kuta Ginuana na Buka Ani

30 Ego totonai za korapa suvere tavitiria i Jisu ria na nana sepele, za na kubo jola ria na roiti vinagilagila za roitidi i Jisu ba qarike takuti pa buka ani.

31 Goto ari gu za qari takuti, ko mu vazozotoa gamu i Jisu tugu za na Karisito, na Tuna na Tamaza, ko pa miu vazozotona aza, za muna tekua gamu za na toa jola.

21

I Jisu za Votu pa Qalili tadiria nana Sepele

1 Pa liguna ari nari za bola votu mule tadiria na nana sepele pa ovuku Tiberiasi i Jisu, ko ari za vei aza totonai za bola votu tadiria.

2 Qari korapa tugu makarai suveredia ari Saimone Pita, i Tomasi (aza qari kukuni i Patavivi), i Nataniela (aza na lame veina pa Kena pa guguzu Qalili), beto ria na tuna marene i Jebeti, beto ko ari kori goto sepele mule ti Jisu.

3 Nari za paranga laoria i Saimone Pita, <<Koi, ara ma keni tu abuqua,>> za gudi.

Qari paranga ria, <<Gami ba mami tutigomami tugu ao,>> qari guni. Ko qari lao zae pa maka koaka ko qari keni, ba pa bongi lavata aza za kepore zozoto maka za bari tekuadia.

4 Ko na volavolaza za gore turu pa poanana i Jisu, ba qarike dogoro gigalia ria na sepele i Jisu aza.

5 Beto za paranga laoria i Jisu ria, <<Boko marene, gamu abua tu kaki igana? >> za gua.

Qari paranga lao ria, <<Qokolo, ko kepore tu!>> qari guni.

6 Nari ari za gudi vei, <<Ego, mu ipani keta pa kale matuana na koaka za na vaqara, beto pala muna batia,>> za gua. Nari qari ipani za na vaqara qari gua nari za beto qarike boka vaiolia za na vaqara, ura za koi vei pugelia na igana.

7 Nari za paranga lao ti Pita za na sepele za roquroqu vitivitigia i Jisu, <<Qokolo, na Bangara zana!>> za guni. Ego ko aza tugu za nongoria i Saimone Pita za na Bangara zana za gua tugu aza, za piluni gu za na nana poko koti (ura za vagore pale totonai qari kole abu), ko za tuluzu oqa gore pa kolo.

8 Goto ria na sepele qari suvere jola pa koaka za qari qelu gore pa pezo, ko qari kaoa za na vaqara za pugelia na igana. Ura qarike zou pa paroparona ria, pada maka gogoto vakaza gu na zouna.

9 Ko totonai qari tete paro pa pezo, za qari batia za maka noara iku za akea na igana beto kaki bereti.

10 Za paranga lao ria i Jisu ria, <<Mu pogozo lamedi kaki igana gamu koni tekuria,>> za gudi.

11 Nari za lao zae soga pa koaka i Saimone Pita, ko za ragata vaparoa za na vaqara za pugelia na igana lavalavata, na ngutidi za maka gogoto limangavulu kue ria doru. Qari kubo jola za na igana, ba zake tarikata tugu za na vaqara.

12 Za paranga laoria i Jisu ria, <<Mae, lame ko mu tekuteku,>> za gudi. Ba kepore maka ria na sepele za bi varene ko bi nanaza, <<I zei ao?>> bi guni, ura qari tori gilagilai tu za na Bangara tugu aza.

13 Za lao i Jisu ko za tekua za na bereti ko za vadi, beto za roiti veini mutugu za na igana.

14 Ko ani za na totozo vinaue za bola votu i Jisu tadiria na nana sepele pa liguna za turu mule pa uke.

I Jisu za Nanazia i Pita

15 Ego pa liguna qari beto tekuteku ria, nari za paranga lao ti Saimone Pita i Jisu, ari za gua vei, <<Saimone, na tuna i Jone, ae za vei, qu roquroquziu joladi ria ari ara ao?>> za guni.

Za oe lao i Pita, <<E, Bangara, ao qu gilagilaziumua za qa roquroquigo tugu ara ao,>> za gua.

Za paranga i Jisu, <<Mu kopudi na qua lami,>>* za guni.

16 Za paranga lao mule na vinaori totozo tana i Jisu, <<Saimone, na tuna i Jone, ae vei qu roquroquziu tugu ara ao?>> za guni.

Za oe lao i Saimone, <<E, Bangara, ao qu gilagilaziumua qa roquroqugo tugu ara ao,>> za gua.

Za paranga i Jisu, <<Mu kopudi na qua sipi,>> za gua.

17 Za paranga lao mule na vinaue totozo i Jisu, <<Saimone, na tuna i Jone, qu roquroquziu tugu ara ao?>> za gua.

* **21:15** Na lami za na tuni sipi. Pani i Jisu za vavapadadi na lami ria na tinoni qari tutia aza.

Nari za takulanga i Pita, ura za nanazia kue totozo i Jisu aza, ari za guni vei, <<Qu roquroquziu tugu ara ao? >> za guni. Ko za paranga laoa aza, <<Bangara, doru zakazava za ao qu gilagilariamua; ko qu gilagilaziumua ao za ara qa roquroquigo tugu ao!>> za gua.

Za oe lao i Jisu, <<Ego, mu vatekutekuria na qua sipi.

18 Zozoto pa zozoto ma pojanigo ara ao: totonai na koburumu za qu doko mulenigo na beleti, ko qu lao ketakoi qu nyorogua lao. Ba totonai muna baragozo ao, za pala muna kaqamadi na limamu beto ria kaki tu mari dokonigo na beleti beto mari toka laonigo ketakoi quke nyorogua lao vei ao,>> za gua i Jisu.

19 (Pa nana paranga vei ani za uleni i Jisu za na zonana mina uke vei i Pita, ko mina boka tavalavata za na Tamaza za gua.) Beto za paranga lao tana i Jisu, <<Mae, tutiziu!>> za guni.

I Jisu za Pojai na Veveina na Sepele za Roquroqua

20 Ego ko za balinga za gua i Pita, za batia za korapa tututi nana za maka ria na sepele aza za roquroqu vitivitigia i Jisu. Aza za na sepele za totoravuzu pa raqoraqona i Jisu totonai qari kole tekuteku, beto ko za nanaza laoia i Jisu, <<Bangara, i zei za mina gabala kanago ao?>> za gua.

21 Totonai za batia i Pita za na tinoni aza, za nanaza laoia i Jisu, <<Bangara, goto ae vei za na tinoni ani?>> za guni.

22 Nari za oea i Jisu aza, <<Vei mana nyoroguani ara ko mina toa kamua na mule lame taqu, nari za ae mina vei tamu aza? Goto ao za mae gu ko mu tutiziu!>> za gua.

23 Ego ko na nongoro za rerege tadiria qari tutia i Jisu za minake uke za na sepele ani qari gua. Ba i Jisu zake pojai za minake uke aza zake gua, goto ari tu za gua vei, <<Vei mana nyoroguani ara ko mina toa kamua aza za na mule lame taqu, nari za ae mina vei tamu aza,>> za gua tu aza.

24 Ko aza tugu za na sepele za korapa uleni na veveidi ari, beto za kuti vakoleria na zakazava ari. Ko gami gami gilagilai za na ulule tana aza na zozotona tugu.

Zoku Zakazava Mule za Roitidi i Jisu

25 Ego ba koledia mule za kubo roiti za roitidi i Jisu, ko vei bari takuti vikitivokotia beto nari za qa roquroqua ara za na kasia guguzu tu ba bi keporeni na kota ketakoi bi vakoledi ria na buka bari takuti ria.

Na Roiti

Na Taringutingutina na Ongu Tabuna

1 Tiopilasi, pa qua buka momoe qa tori
kuti valao vanigo tu za qa ululedi doru za-
kazava za roitidi beto za varivagigalaidi i
Jisu podalai tu totonai za podalaini na nana
roiti
2 ko tinganai za kamua na ranena za
tateku zae pa noka aza. Totonai za oqoro
tateku zae aza, za ule vadi aza pa neqi
tana Ongu Tabuna ria na tinoni tagarunudi
za tori mijataria tu, ria na nana tinoni
tagarunudi.
3 Tadiria za votu tabata kubo totozo pa
okoto zona pa leona ka madengavuluputa
rane pa liguna na nana uke. Ko za tavazo-
zoto valeana za na toana zozoto tugu aza,
beto ko pa totozo tugu ria za ule vadi aza za
na veveina na binangara tana Tamaza.
4 Ego totonai qari korapa makarai
tekuteku ria za pojadi i Jisu ria, ari za
gudi vei, <<Muneke taloi pa Jerusalema za
gamu, goto muna adonia za na neqi aza za
taringutingutini na Tamaqu, aza vei gamu
tori nongoria tu qa pojadigamu ara.
5 Ura i Jone za varipaputaisoni na kolo,
goto gamu za ka viza rane gu qari kole pa
moemiu ari za pala muna tapaputaisoni na
Ongu Tabuna tu,>> za gua i Jisu.

I Jisu Za Tateku Zae Pa Noka

6 Ego ko totonai tugu qari korapa suvere
varikamudia ria doru, nari za qari kole
nanazia i Jisu, ari qari guni vei, <<Bangara,
ae vei pa totozo koviria za muna vamule
vadi na butubutu tinoni Izireli ao za na
binangara?>> qari guni.
7 Nari ari za gudi vei i Jisu ria, <<Nake miu
laona gamu ko muna gilagilaria ria na rane
na totozo, goto na Tamaqu tu pa nana neqi
makana za mijataria.
8 Goto gamu za muna tekua za na neqi
totonai mina lageregamu na Ongu Tabuna,
ko muna ululeniziu ara pa Jerusalema,
doru kota pa Jiudia, pa Sameria, ko tin-
ganai muna kamua tu na vinabetobetona
na abana,>> za gua i Jisu.
9 Ego ko za beto tugu paranga vei zara aza,
nari za tonai tugu qari korapa dogodogoro-
dia ria za tateku zae, beto za lame maka lei
ko za vapaea ko qarike batia za totonai.
10 Ego ko qari korapa tugu enga dogoro
tututia ria za na zaena aza, nari za qari votu
vasiboro turu tavitiria za kori tinoni qari
pokopoko keala,
11 ko ari qari gua vei, <<Boko minete
tinoni Qalili! Ae za vei ko gamu korapa tu
turu enga zae vei pa noka za gamu? Aza
tugu i Jisu ani, aza za tapikata tadigamu ko
za tateku zae pa noka, za mina mule lagere
pa zona vei tugu gamu batia za zae pa noka
aza,>> qari gua.

Na Sogana i Jiudasi Isikarioti

12 Ego pa liguna aza za qari taloi pa
kubo pa Olive ko qari gabala muledia pa
Jerusalema, na zouna za na padana maka
kilomita.
13 Ko tonai qari kamu pa Jerusalema, nari
za qari zae pa lose pa nulu ko ketakoi qari
suvere. Ria na tinoni ari za ari Pita, i
Jone, i Jekopi, i Aduru, i Pilipi, i Tomasi, i
Batolomiu, i Matiu, beto i Jekopi na tuna i
Alepiasi, i Saimone aza perangaina na so-
manana tadiria qari nyorogua adu paleni
na qavuna pa Romu, beto ko i Jiudasi na
tuna i Jekopi.
14 Ko ria doru ari za qari makarai su-
vere varikamu ko qari aru tokatokai na
varavara, tavitiria ria na reko beto i Mere
na tinana i Jisu beto vei tugu ria na taina
marene.
15 Ego ko maka rane vevei ria totonai qari
varikamu (na padana maka gogoto rabetepu-
ta tinoni ria qari varikamu), za turu i Pita
pa varikorapaidi ria, ko ari za gua vei,
16 <<Boko tavitiqu, za tori gore votu tu za
na Kutikuti Tabuna, aza perangaina tu za
pojai na Ongu Tabuna ti Devita, na veveina
i Jiudasi aza za koimatadi ria qari aru tama-
nia i Jisu.
17 Aza za somana tanguti tavitigita mae
tugu gita ko za somana aru tugu pa roiti
ninabulu ani,>> za gua.
18 (Ko aza tugu na tinoni ani za vaini
maka kobu pezo za na poata za tekuni pa
nana roiti ikikerena, beto za gona tuluzu
tapokatani ko za votu beto pudala tu na
borina.
19 Ko qari gilagila betoa ria doru tinoni
qari suvere pa Jerusalema aza za vei zara,
ko na kobu pezo aza za pa dia parangana
qari vaizongoni Akeledama, na ginuana
aza za na Kobu Pezo Orungu.)
20 <<Ura na takuti kolena pa buka Kera
Vinatarazae za ari za gua vei,
<Mi tavaivulu za na nana ruma,
beto kepore na tinoni mi suveria,> za
gua.
Beto ari mutu za gua vei,
<Na lolomo ninabulu tana aza za na goto
tinoni tu mi teku vakarovia,> za gua.
21 Ego ko za poreveveina za gita tana mijatia
za maka tinoni za suvesuvere tavitigita pa
doruna na totozo za suvere tavitigita na
Bangara i Jisu,
22 podalai tugu za varivapaputaiso i Jone
ko za lame kamu tadigita totonai za tateku
zae pa noka aza. Ko na tinoni aza za mina

1:20 Kera Vatarazae 69.25. **1:20** Kera Vatarazae 109.8.

somana vavakatoni tugu aza za na turumulena na Bangara,>> za gua i Pita.

23 Ko qari mijataria ari kori: ari Josepa, aza qari vaizongoni i Basabasi (i Jasitasi tugu vei za maka izongo qari vaizongoni), beto i Mateasi.

24 Beto za qari varavara, ari qari gua vei, <<Bangara, ao qu gilagila betoria za na bulodi doru tinoni. Ko mu ule vadigami i zei ari kori ari za qu mijatia ao

25 ko mina aru tokai za na roiti ninabulu tana tinoni tagarununa, aza za loi paleni i Jiudasi ko za laonana pa ia varivakilasana za taiani,>> qari gua.

26 Beto qari gonani ria za na patu mijamijata nari za tauduku i Mateasi, ko aza za somana tanguti tavitiria ari ka manogamaka tinoni tagarunudi.

2

Na Gorena na Ongu Tabuna

1 Ego totonai za kamua za na rane Penitikositi, nari za qari makarai suvere varikamu pa maka ia ria doru ari.

2 Tonai za ovanga vasiboro lagere vei pa vavagalo za maka za za vei na ovangani pogopogozo gava lavata, ko za vapugelia za na leona na ruma qari korapa suveria ria.

3 Beto za qari batia ria za maka za za vei na iku za memea tapikapikata za lagere nyumu tadiria na okokoto tinoni ketakoi.

4 Ko ria doru za pugeleria na Ongu Tabuna, beto ko qari podalai parangadi ria ria na gotogoto paranga pa bokaboka paranga za vadi na Ongu Tabuna.

5 Ego ko qari korapa tugu suveredia ketakoi pa Jerusalema ria na tinoni Jiu neqineqidi pa vatarazaena na Tamaza, ria na koko lame veidi pa okokoto puku tinoni pa kauruna na oka.

6 Ko tonai qari nongoria za na ovanga lavata ani, nari za qari varikamu ria na mota tinoni ko qari rura gu mari koledia, ura qari okoto kole nongonongororiadia gu ria na okokoto dia paranga qari parangadi ria.

7 Ko qari kole rura beto qari gabara, ko ari qari gua vei, <<Dotu, kue qokolo! Ria doru tinoni qari korapa paranga ari za na galegale tinoni Qalili beto tu!

8 Ba ae za vei ko gita taqe korapa tu nongonongororianada pa okokoto nada paranga ria na zakazava qari korapa pojaria ria?

9 Ura gita za na okoto lame veida tu pa Patia, Midia, Elami, Mesapotamia, Jiudia beto pa Kapadosia, Ponitasi, beto ko pa Esia.

10 Gita kaki mule ari za na lame veida tu pa Piruqia, Pamipilia, Ijipi, pa kota pa Libia tata vei pa Saerini, beto kaki gita za na kokoda pa Romu tu.

11 Na tinoni Jiu beto ko na tinoni karovo gabalada za gita, kaki gita za na lame veida pa nuza Kiriti tu beto ko pa Arabia tu, ba taqe okoto korapa nongoro betorianada gita pa okokoto nada parangana ria na roiti poreveveidi tana Tamaza qari korapa pojaria ari!>> qari gua ria.

12 Ko pa dia gabara beto na rura, za qari kole varivarinanaza makadi, <<Koi, na za na ginuana za vei ari?>> qari gua.

13 Goto ria kaki za qari vavagoreni qera ko ari qari paraparanga vei, <<Koi, za apo learia gu na vaini lomozona ko qari digere zara!>> qari gua.

Na Paranga ti Pita pa Rane Penitikositi

14 Ego ko totonai za turu pa varikorapaidi ari ka manogamaka tinoni tagarunudi i Pita ko za paranga velavelaria ria na minete tinoni, ari za gua vei, <<Ka viza tinoni Jiu tavitiqu beto ko gamu doru na suveremiu pa Jerusalema! Mu vainongoro lamedi na qua paranga ko mu gilagilai za na ginuana aza za gore votu ani!

15 Qarike bukubuku vadigeredi ria ari, aza vei gamu roquroqua gamu. Nake totozo bukubuku za koviria, ura za koni sia koloko volavolaza gu za na rane.

16 Goto aza gamu batia koviria za na vagore votuna na korokorotai ti Joili na tinoni korokorotai, ari za gua vei aza,

17 <Ego ari mina vei za pa rane liguligu,
za gua za na Tamaza:
Mana vakijara taridi ria doru tinoni na qua Ongongu.
Ko mari ule votuni ria na tumiu marene beto na tumiu reko za na qua nongoro.
Ria na zazae korega za mari bati dogodogoro,
beto ria na miu barabaragozo za mari putagitaria na putagita.

18 Ko na rane ria za ria na qua nabulu marene na qua nabulu reko
ba mana vakijara taridi tugu na qua Ongongu.
Ko ria ba mari ule votuni tugu na qua nongoro.

19 Pala mana roitidi na zakazava varivagabaradi pa noka vavagalo
beto na vinagilagila neqidi pa pezo ani,
na orungu, na iku beto na rovu nune tula.

20 Na tapo za mina rodomo
beto na popu za mina jemere orungu,
totonai mina oqoro lame za na rane lavata tana Bangara.

21 Ba ria doru qari kiu alili lao tana Bangara za mari taalo! za gua za na Tamaza,>
za gua i Joili.

2:21 Joili 2.28-32; Romu 10.13.

22 Ka viza tinoni Izireli tavitiqu, mu vain-
ongorodi na paranga ari ko! Aza tugu i
Jisu pa Nazareti za na tinoni za tavado-
goro vaporeveveina pa moena na Tamaza.
Ko gamu makamiu ba gamu tori dogoro
vazozoto valeana ria tu ria na roiti vari-
vagabaradi, na zakazava varivagabaradi,
beto na vinagilagila neqidi za roiti votudi
na Tamaza tana ko qari tabata pa varikora-
paimiu gamu.
23 Aza tugu za na tinoni za tori mijatia
tu na Tamaza pa nana nyorogua beto pa
nana gigalai perangaina tu, beto ko za taloi
valao pa limamiu gamu aza ko gamu gamu
vaukea aza tonai gamu valao vadi ria na
tinoni ikikeredi ko qari patani pa korosi.
24 Ko aza tugu za tori vaturu mulea tu na
Tamaza ko za ruvatia pa vitigina na uke, ura
na uke zake boka piu tamana vakole jolai
aza.
25 Ura ari za gua vei za pojai i Devita na
veveina aza,
<Qa batibatiaqua ara pa moequ doru totozo
za na Bangara,
ura pa kale matuaqu gu za nyumu aza
ko za vei za ara manake boka tajou
vakanoko.
26 Ko za vei za qeraqera za na buloqu
beto na qua paranga za pugelia na qera,
beto ko na tiniqu ba mina kole toa
gelegele lao momoe.
27 Ura ao munake vakole jolaziu pa ia
tadiria qari uke ara,
beto munake loi pale na mua Liosona
ko bi kole nyabo goboronana.
28 Qu tori vabatiniziu tu za na zonana na
toa,
beto na mua suvere somana taqu
za mina pugeleniziu na qera,> za gua.
29 Ego ko, ka viza tavitiqu, ma lodaka
vadigamu gu ara za na veveina i Devita na
bangara, aza na tamada pa moa. I Devita
za uke ko za tagolomo, ko na pouna aza za
korapa gu kole tavitigita gita kamua tu pa
rane pa ngenari.
30 Ko i Devita ba maka tinoni korokorotai
tugu ko za gilagilainana aza za pa maulu
tu za taringutingutini na Tamaza za na
veveina maka ria pa tutina i Devita za mina
nyumu bangara vei i Devita.
31 Ko za tori dogoro lao momoea tu i De-
vita aza mina roitini na Tamaza uka riza,
ko za vei za pojai aza za na veveina na
turumule tana Karisito, ari za gua vei,
<Aza zake taloi pale pa ia tadiria qari uke,
beto na tinina zake taloi pale goboro
ko bi kole nyabo goboronana,> za gua.
32 Ko aza tugu i Jisu aza za vaturu mulea na
Tamaza pana uke, ko gami doru ari za gami
bati valeaniamami ko mami boka vavaka-
toni gu za vei aza.
33 Ko za taovulu zae pa kale matuana na
Tamaza. Ko za tekua aza za na Ongu
Tabuna aza na taringutinguti tana Tamana,
beto za vuva lagereni ko aza za gamu batia
beto gamu nongoria gamu koviria.
34 Ura i Devita zake zae pa noka, ba ari tu za
gua vei aza,
<Na Bangara Tamaza za parangia na qua
Bangara:
Mu nyumu pa kale matuaqu,
35 tinganai mana veidi na mua tetetena pa
nenemu
ria na mua kana,> za gua.
36 Zara za vei ko mu gilagila valeania
gamu doru tinoni Izireli ani: za tori vaban-
garia tu beto za vakarisitoia na Tamaza za
aza tugu i Jisu ani, aza gamu tugu gamu
vaukea pa korosi,>> za gua i Pita.
37 Ego ko totonai qari nongororia ria na
minete tinoni ria na paranga ari, za tasuni
za na bulodi, ko qari paranga laoa i Pita
beto ria doru tinoni tagarunudi, ari qari gua
vei, <<Ko, boko tavitimami, na za vei mami
boka roitini gami za vei?>> qari gua.
38 Nari ari za gudi vei i Pita, <<Gamu doru
za mu okokoto gabala ko mu tapaputaiso
pa korapa izongona i Jisu Karisito ko mari
taleozo ria na miu sela, beto za muna tekua
gamu za na varivana tana Tamaza, aza na
Ongu Tabuna.
39 Ura na taringutinguti tana Tamaza ani
za tadigamu tugu, tadiria na tumiu gamu
beto tadiria doru qari suvere pa zouna, ko
tadiria doru gu ria na Bangara na nada
Tamaza mina kukuria,>> za gua i Pita.
40 Ego ko zoku paranga mule za poja
vaneqineqidi i Pita beto ko za kole tepa
vaneqidi, ari za gudi vei, <<Mu alo
muledigamu pa vinakilasa mina gozoria
na zazae tinoni za tori rerege vapiru tu ani!
>> za gudi.
41 Ko ria qari vazozotoa na paranga ti
Pita za qari tapaputaiso, ko pa rane tugu
aza za padapada kue vuro tinoni za qari
somana tanguti tamo lao tadiria na tinoni
tana Bangara.
42 Qari somana ngalingalini ria za na
varivagigalai tadiria na tinoni tagarunudi
beto na toa makarai variia, na toa makarai
tekuteku beto na makarai suvere varavara.

Na Toa tadiria qari Vazozotoa na Bangara

43 Ego ko qari kole matagutu ria doru
tinoni tonai qari batiria zoku roiti vari-
vagabaradi beto na vinagilagila neqidi qari
kole roroitidi ria na tinoni tagarunudi.

2:28 Kera Vatarazae 16.8-11. **2:30** Kera Vatarazae 132.11; 7.12-13. **2:31** Kera Vatarazae 16.10. **2:35** Kera Vatarazae 110.1; Matiu 2.4; Maka 12.36; Luke 20.42-43; 1.13.

44 Goto ria qari vazozoto za qari makarai
suvere varikamu beto qari makarai vari-
izongodi doru dia zakazava.
45 Ko na dia izizongo beto na dia zakazava
za qari okoto vavaidi ko na poatadi za qari
okoto ia betodi ria qari varivasevi.
46 Na varituti rane gu za qari makarai
makani ria za na lao varavara pa
kakabarena zelepade beto na makarai
varikamu tekuteku pa okokoto ruma.
Qari makarai varitekudi na ganigani pa
qeraqera beto pa bulo pangaga.
47 Qari vatarazaea na Tamaza beto qari
tavaraguadi ria na minete tinoni. Ko na
varituti rane gu za na Bangara za nguti
vatamo lao vadi ria qari taalo.

3

Maka Tinoni Qaqaona za Tasalana

1 Ego maka rane za ari Pita i Jone za
qari zae pa kakabarena zelepade pa totozo
varavara kue koloko goregore tapo.
2 Ko maka tinoni na podo qaqaona za
maka tapogozo kamu mule. Na varituti
rane gu za qari pogopogozo lao vavanyu-
mua pa kakabarena zelepade pa atakа-
mana aza qari vaizongoni na Atakamana
Batabataleana, ko mi tepatepadi na poata
ria mari luge lao pa kakabarena zelepade
qari gua.
3 Ko totonai za batiria ari Pita i Jone qari
korapa luge lao pa kakabarena zelepade
qari gua, nari za tepadi na poata.
4 Nari qari dogoro tari vatogazia ari Pita
i Jone aza, beto za paranga lao pana tana
i Pita, ari za gua vei, <<Mu dogoro lame
tadigami kori!>> za guni.
5 Nari za dogoro lao tadi ari kori aza, za
rovea palu mari vaniziu kaki zava za gua.
6 Ba za paranga i Pita, <<Na poata siliva
beto na qolo za kepore vagila na qua ara,
ba aza vei qa izongia za ma vanigo ao: pa
korapa izongona i Jisu Karisito pa Nazareti
za mu turu ko mu rerege!>> za guni.
7 Beto za lao arua i Pita za na lima kale
matuana na tinoni za qao ani, ko za bako
vaturua. Nari pa totozo tugu aza qari neqi
za na nenena beto na varivarijoka pa kuta
nenena na tinoni aza,
8 ko za soqolo turu ko za podalai rerege gu
beto za tutiria luge pa kakabarena zelepade
ari kori. Ko za rerege, za soqosoqolo beto za
kole vatarazaea aza za na Tamaza.
9 Ko ria na minete tinoni za qari batiadia
tu za na kole reregena aza beto aza vei za
kole vatarazaea na Tamaza aza.
10 Beto qari dogoro vatavagigaliadia ria
za aza tugu za na tinoni za kolekole nyumu
tepatepa pa kakabarena zelepade pa Atakа-
mana Batabataleana. Ko qari gabara betoni
ria aza vei za taroiti pana tana.

Na Paranga ti Pita pa Ruma Zelepade

11 Ego ko totonai za korapa aru tamana
tadi ari Pita i Jone za na tinoni za tasalana
ani, nari za ria doru tinoni za qari abutu
varikamu lao tadi ari kue pa ia ketakoi qari
gigalani na Suvesuverena ti Solomone, ko
qari gabara beto pudaladia ria doru.
12 Ko totonai za batiria i Pita ria na
minete tinoni qari varikamu, za paranga
lao tadiria, ari za gua vei, <<Ka viza tinoni
Izireli tavitiqu! Ae za vei ko gamu gabarani
tu gamu za na ginugua ani? Ae za vei
ko gamu dogoro tari veidigami kale tu
na mami neqi babi na mami pangagana
na Tamaza gami kori za tasalanani ko za
rerege za na tinoni ani?
13 Na Tamaza tadi ari Ebarahami i Aisake
beto i Jekopi, aza na Tamaza tadiria na boko
tamada pa moa, za tori valavatia tu i Jisu na
nana nabulu, aza gamu tugu gamu loi laoni
tana qavuna ko za tavauke. Ko gamu kilu
paleni gamu aza pa moena i Paelati, totonai
za nyorogua ruvatia aza.
14 Gamu tugu za gamu kilu paleni na
tinoni liosona beto na tuvizina, goto gamu
tepaia tu gamu ti Paelati za na tinoni vari-
varivaina ko za taruvata vadigamu aza.
15 Na kutana na toa za gamu vaukea
gamu, ba aza tugu za na Tamaza za tori
vaturu mulea tu pa uke. Ko pa nana tu-
rumule aza za gami za na tinoni gami ba-
tia ko koviria gami korapa vavakatoni na
veveina.
16 Ko pa vinazozotona na izongona aza za
tavaneqi soga za na tinoni gamu batiamiu
beto gamu gilagilaimiu ani. Ko koko vei
pa rangena gu na izongona aza za tasalana
valeana za na tinoni pa moemiu gamu doru
ani.
17 Ba, ka viza tavitiqu, qa gilagila valeani-
aqua ara za pana rura gu gamu roitini gamu
beto ria na tinoni qari matamatadigamu za
na ginugua ari.
18 Na Tamaza za vagore votua aza vei za
tori pojai tu perangaina tadiria doru tinoni
korokorotai na veveina mina gozoro vitigi
vei tugu zara za na nana Karisito za gua.
19 Ko koviria mu loi paledi ria na miu sela
ko mu gabala lao tana Tamaza, ko aza mina
taleozodigamu.
20 Ko muna vei gamu nari za ria na to-
tozo minyere pana tapata za mari lame vei
tana Bangara ko mari tavakopele ria na
bulomiu, beto mina garunu lameni za na
Karisito za tori uduku vadigamu tu gamu,
aza i Jisu.
21 Ba mina suvere mae pa noka aza tin-
ganai mina kamua mae tu za na totozo
mina vakorega sogaria doru zakazava na
Tamaza, aza vei za tori pojai pa moa tu aza
tadiria na nana tinoni korokorotai madidi.

22 Ura ari za tori paranga vei tu i Mosese,
<Maka tinoni korokorotai vevei ara za mina
vaturua na Bangara na miu Tamaza, ko na
tinoni aza za maka pana tavitimiu zozoto
gamu. Aza za muna vatabea gamu pa doru
zakazava vei rari vei mina gudigamu aza.
23 Aza na tinoni minake vatabea za na
tinoni korokorotai aza za mina tapikata
pale zozoto tadiria na tinoni tana Tamaza
aza,> za gua.
24 Ko ria doru tinoni korokorotai za po-
dalai ti Samuela ko mi lame za qari tori
paranga vakoledi tu ria na totozo ari.
25 Gamu tu ko na tudi ria na tinoni koroko-
rotai, ko tadigamu tugu za na taringutinguti
za roitini na Tamaza tadiria na tamamiu pa
moa tonai ari za gua vei ti Ebarahami, <Ko
pana maka tutimu ao za mana manadi ara
ria doru pukupuku tinoni pa kasia guguzu,>
za gua.
26 Ko tadigamu momoe mae tu za garunu
lameni na Tamaza za na nana nabulu tonai
za vaturua, ko mi manadigamu tonai muna
gabala loi paledi ria na miu roiti ikikeredi
gamu za gua,>> za gua i Pita.

4

Ari Pita i Jone pa Moedi na Kauniseli

1 Ego totonai qari korapa vavakato tadiria
na tinoni ari Pita i Jone, nari za qari lame
tadi ari kori ria na kuta iama, na mata-
mata tadiria na tinoni kopu pa kakabarena
zelepade, beto ko ria na Sadusisi.
2 Qari tagigirini ria aza vei qari korapa
varivagigalai ari kori tadiria na tinoni beto
na veveina qari taraeni za ria na tinoni
ukedi za pala mari turu mule maka moqaza
vei i Jisu ba za turu mule pa uke qari gua.
3 Ko qari aru tamanaria ari kori ko qari
lao valugeria pa leo ruma varipiuna ko
mari adonia mina rane soga qari gua, ura
za tori tata tu za na bongi.
4 Ego ba kubodi ria qari nongoria na
tinarae ti Pita za qari vazozoto, ko na ngu-
tidi ria qari vazozoto za padapada vei ka
lima vuro tinoni za totonai.
5 Ego ko za rane soga na kota nari za qari
varikamu pa Jerusalema ria na tinoni mata-
mata tadiria na Jiu, ria na tiolata matamata,
beto ria qari varivagigalaini na Vavanau.
6 Ego ko qari somana ari Hanasi na kuta
iama lavata, i Kaiapasi, i Jone, i Alekezada,
beto ria kaki tavitina mule na kuta iama
lavata.
7 Ko qari lao vatururia pa moedi ria na tio-
lata ari Pita i Jone, beto za qari nanazaria,
ari qari gudi vei, <<Na neqi zavana babi
pana izongona i zei za gamu roitidi gamu
kori ria na zakazava ari?>> qari gudi.
8 Ego nari za tapugeleni i Pita za na neqi
tana Ongu Tabuna, ko za oe laoria, ari za
gua vei, <<Gamu ka viza na tinoni mata-
mata beto na tiolata matamata tadiria na
tinoni!
9 Ego pa rane pa ngenari ani za gami
tananaza vilovilotoni gami za na veveina
na roiti leana za taroiti tana na tinoni za qao
ani beto ko pana ae zona vei za tasalana aza.
10 Ko leana, mu gilagila valeania ropi
gamu doru beto ria doru tinoni Izireli ani:
Pana izongona i Jisu Karisito pa Nazareti
aza gamu tugu gamu vaukea pa korosi ba
na Tamaza za tori vaturu mulea tu, za
turu pa moemiu gamu na tinoni tasalana
valeanana za na tinoni ani.
11 Ko aza tugu i Jisu ani za pojai na
veveina na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei,

<Na patu qu kilu paleni
gamu na tinoni vavaturu ruma,
za aza tugu za na kuta patu vizovizo,> za
gua.

12 Ko zake kole mule tana maka goto tinoni
za na inaalo, ura kepore mule za maka iz-
izongo za tavakukuni na tinoni pa kauruna
na noka pa kasia guguzu vei mina boka
alogita za gita,>> za gua i Pita.
13 Ego ko totonai qari batia ria na tiolata
qari varikamu za na paranga varene tadi
ari Pita i Jone, beto ko qari gilagilaidia tugu
vei ria na tiolata za na tinoni suvesuveredi
gu nake sikulu valeadi ria, nari za qari
gabara. Ba qari gilagila kamua tugu ria na
tiolata za na tinoni qari tututi ti Jisu za ari.
14 Beto ko qari batiadia tugu za korapa
turu tavitirianana ari Pita i Jone vei za na
tinoni za tasalana, ko qarike boka pojai
maka za.
15 Ko qari vavoturia ari kori, ko qari kole
varivavakato makadi ria.
16 Qari varivarinanaza, ari qari gua vei,
<<Ae tana roiti veidi gita ari kori ari? Ura
maka roiti varivagabarana za qari roitini
ari kori, ko ria doru tinoni Jerusalema ba
qari tori gilagila betoadia tugu, beto ko gita
ba taneke boka vasekea za na roiti ani.
17 Goto keta vei ko mi tapiara lao tadiria
doru tinoni za na ginugua ani, nari za ta
paranga vabalauria gu ko koviria marike
vavakato sogani tadiria na tinoni za na
izongona i Jisu,>> qari gua.
18 Ko qari kuku valuge sogaria ari kori,
ko qari pojadi za marike izongo vavakato
sogani babi varivagigalai pana izongona i
Jisu ari kori qari gudi.
19 Nari qari oe lao tadiria ari Pita i
Jone, ari qari gua vei, <<Vei mina tuvizina
pa moena na Tamaza za gamu za muna

3:23 Vavanau 18.19. **3:25** Podapodalaina 22.18; 26.4; 12.3; 18.18; Qelesia 3.8. **4:11** Kera Vatarazae 118.22; Matiu 21.42; Maka 12.10; Luke 20.17.

tavatabe babi na Tamaza tu, za gamu mu dogoro pikatia aza.
20 Ura gami za mamike boka ngujupukuni aza vei gami batia beto gami nongoria,>> qari gua ari kori.
21 Nari za qari vanyumu vamauria ria na tiolata za na dia paranga vinabalau lao tadi ari kori, beto za qari vavotu keniria. Qarike boka batia ria na tiolata za ae zona vei bari vakilasaria ari kori, ura ria doru tinoni za qari vatarazaea na Tamaza pana roiti varivagabarana za taroiti.
22 Ura na tinoni za tasalana ba za tori jola tu madengavuluputa aorona.

Ria na Tinoni tana Bangara qari Varavara tepai na Neqi

23 Ego ko pa liguna qari ruvata vakeniria, nari za qari lao tadiria na boko tavitidi ari Pita i Jone ko qari vavakato vadi aza vei qari gudi ria na kuta iama beto na tiolata matamata.
24 Ko tonai qari nongoria ari ka viza tinoni qari vazozotoa aza vei qari pojai ari Pita i Jone, nari za qari makarai maka pana varavara ko qari makarai paranga lao tana Tamaza. Ari qari gua vei ria, <<Bangara lavata, ao qu vapodakia za na noka na pezo na ivere beto doru zakazava qari kole pa leodi.
25 Ari za qu parangadi ao pana Ongongu Tabuna aza vei za pojai na mua nabulu i Devita na tamamami,
<Ae za vei ko qari kukiti tu ria na puku tinoni
beto ko qari varingododi tu ria na roverove goborodi?
26 Qari tori turu vanaqiti tu
ko mari varipera qari gua ria na bangara pa pezo,
beto ria na tinoni matamata qari varikamu
ko mari variraja lao za tana Tamaza
beto na nana Karisito qari gua,> za gua. *
27 Ko aza tugu za na varikamu qari tori roitini tu pana ia pani. Ari Herodi i Ponitiasi Paelati beto vei tugu ria na tinoni karovodi beto ria na tinoni Izireli za qari varikamu ko qari rajai i Jisu aza na mua nabulu liosona qu tori udukia tu ao.
28 Ko qari roiti vagore voturia gu ria ria na zakazava qu tori pada vakoleria tu ao pana mua neqi beto na nyorogua.
29 Zara za vei, Bangara, ko mu dogororia ria na roiti varivamatagutudi mari roiti lamedi qari gua, beto ko mu vadigami na vinavarene gami na mua nabulu ko mami pogozo turuni na mua paranga.
30 Mu alaka lameni tu na limamu ao ko mari taroiti ria na salana, na roiti neqidi beto na roiti varivagabaradi pa korapa izongona na mua nabulu liosona i Jisu,>> qari gua.
31 Ego aza tugu qari beto varavara, nari za jojou za na ia ketakoi qari kole varikamu ria. Beto ko za pugeleria na Ongu Tabuna ria doru ko qari vareneni ria za na vavakatoni na paranga tana Tamaza.

Qari Makarai Variizongodi na dia Izizongo

32 Ego ko ria na minete tinoni qari vazozoto za qari makarai maka pana bulo beto pana roquroqu, ko kepore maka ria bi pojani na nana gu makana ria na nana zakazava za izongoria, goto ria doru za qari makarai variizongodi gu doru dia zakazava.
33 Ko pa korapana na neqi lavata za qari kole vavakatoni ria na tinoni tagarunudi za na turumule ti Jisu, beto ko na mana lavata tana Tamaza za somana tavitiria ria doru.
34 Kepore maka ria za bi qaqani maka zakazava. Ura ria na poredia pezo babi na ruma za qari okoto vavaidi za na dia izizongo ria, ko na poatadi na zakazava qari vavaidi
35 za qari okoto pogozo laodi tadiria na tinoni tagarunudi, ko qari tavaia lao tadiria vei bari qaqani maka zakazava.
36 Ko i Josepa, maka tinoni na butubutu Livai na podona pa nuza Saeparasi, za roiti vei aza. Ria na tinoni tagarunudi qari vaizongoni i Banabasi aza (na ginuana za na tinoni za juka vaneqiria na goto tinoni).
37 Za vavaini aza za maka nana iapeki kobu pezo, beto za pogozo lao vadi ria na tinoni tagarunudi za na poatana za tekua.

5

Ari Hananisi beto i Sapira

1 Ego ko kolenana za maka tinoni na izongona i Hananisi beto na maqotana i Sapira. I Hananisi ba za vavaini tugu za iapeki nana izizongo
2 beto za pogozo laoni tadiria na tinoni tagarunudi za maka kobuna na poata, goto maka kobuna za peki aru golomia. Ko na maqotana ba za gilagila valeania nana beto za vaegoa tugu za vei aza.
3 Nari za paranga laoa i Pita aza, ari za guni vei, <<Hananisi! Ae za vei ko qu vamalumia tu ao i Setani ko za lalaeni na bulomu, ko qu sekesekea tu ao za na Ongu Tabuna beto ko qu peki aru golomia tu ao za na kobuna na poatana na pezo qu vavaini ao?
4 Totonai qu oqoro vavaini ao za na mua tugu ao za na pezo, beto ko pa liguna qu vavaini ao nari za kole tugu pana neqi tamu za na poata ko muna boka varoiti veini aza vei qu nyoroguani. Ko ae za vei za qu vakolea tu pa bulomu ao za na roquroqu

* **4:26** Kera Vatarazae 2.1-2

ikerena ani ko qu sekesekeni tu ao za na kobuna qu valamea? Nake tinoni za qu sekesekea ao, goto na Tamaza tu!>> za gua i Pita.

5 Aza tugu za nongoro betoria i Hananisi za na paranga ari, nari za lotu ko za loia gu aza za na singo. Ko qari matagutu vitivitigi ria doru tinoni qari nongoria na ginugua aza.

6 Goto ria kaki tinoni zazae korega za qari lao udea za na kobukobu tinina ko qari pala keni golomia.

7 Ego ko za jola padana kue aoa, nari za na maqotana za lao gu mule bola, ba za oqoro nongoroni aza za na veveina na marenena.

8 Nari za nanaza laoa mule i Pita aza, <<Ae vei, ani tugu za na doruna na poata gamu tekuni na laena na pezo gamu kori tamabaragozo?>> za gua i Pita.

Nari za paranga i Sapira, <<E, aza tugu,>> za gua.

9 Beto za paranga lao tana i Pita, <<Ae za vei za gamu varivaegoni tu gamu kori baragozo ko gamu podekia za na Ongu Tabuna tana Bangara? Dogoro ko! Ria na tinoni qari koni pala keni golomia na marenemu za qari tori korapa tu turudia pa atakamana zara, ko koviria ao mule za mari pala votunigo,>> za gua.

10 Nari pa totozo tugu aza za lotu pa moena i Pita i Sapira ko za loia gu za na singo. Ko qari lao qari gua ria na tinoni koregadi nari za qari batia za tori uke tu, ko qari pala votu keni golomia gu mule aza pa keketaina na marenena.

11 Ko za matagutu vitivitigi za na ekelesia doruna beto ria doru qari nongorodi na zakazava ari.

Zoku Roiti Varivagabaradi qari Taroiti

12 Ego ko kubo vinagilagila neqidi beto na roiti varivagabaradi za qari roitidi ria na tinoni tagarunudi tadiria na tinoni. Beto ria doru tinoni qari vazozotoa na Bangara za qari makarai varivarikamu pa ia pa zelepade qari gigalani na Suvesuverena ti Solomone.

13 Kepore mule za maka tinoni bi varene lao somana tavitiria ria, ba qari dogoro valavataria ria na tinoni qarike vazozoto ria na tinoni tana Bangara ari.

14 Ko qari mota tugu lalaodia ria qari vazozotoa na Bangara ko qari somana tanguti taviti tadiria na tinoni tana Bangara, ria na tiolata marene na reko.

15 Qari koi vei tanongoro za na roiti varivagabaradi qari roitidi ria na tinoni tagarunudi ko pa lodaka zona tu ba ria na tinoni za qari pala laodi ria qari mo ko qari lovanga vadi na lovu beto qari vakoleria pa dia kolekoledi. Qari roiti vei zara ko totonai mi rerege jola vei ketakoi i Pita nari za na onguna gu ba mina onguria qari gua.

16 Ko ria na minete tinoni lame veidi pa guguzu varilivutaina pa Jerusalema za qari okoto toka kamudi ria qari mo beto ria na tinoni za koleria na tomete ikikeredi, ko qari tasalana beto ria doru.

Qari Takomiti ria na Tinoni Tagarunudi

17 Ego ko na kuta iama lavata beto ria doru nana tinoni varitokai (ria na minete tadiria na Sadusisi) za pugeleria na kono.

18 Ko qari aru tamanaria ria na tinoni tagarunudi, ko qari valugeria pa ruma varipiuna.

19 Ba maka mateana tana Tamaza za lao na bongina tugu aza ko za revangia za na atakamanana na ruma varipiuna, ko za toka votudi ria na tinoni tagarunudi. Beto ari za gudi vei,

20 <<Mu lao turu pa kakabarena zelepade ko mu vavakatoni tadiria na tinoni za doruna na veveina na nongorona na toa ani,>> za gudi.

21 Ko pa liguna qari nongoria aza za poja veidi na mateana, nari za na volavolaza lea qari lao luge pa kakabarena zelepade ko qari podalai varivagigalai mutugu tadiria na tinoni.

Ego na kuta iama lavata beto ria na nana tinoni varitokai za qari kuku varikamudi ria na tiolata pa kauniseli beto ria doru tiolata tadiria na Jiu, beto za qari valaoa za na garunu pa ruma varipiuna ko mari tatoka lame pa moedi ria na tinoni tagarunudi qari gua.

22 Ba tonai qari lao kamu pa ruma varipiuna ria na nabulu kopu, nari za qarike batiria ria na tinoni tagarunudi. Ko qari mule vavakato vadi ria na minete tiolata,

23 ari qari gua vei, <<Koi! Na ruma varipiuna za gami lao batia za na tapate vamauru kolena beto ko ria na tinoni kopu za qari korapa tugu turu katapadia pana atakamana. Ba totonai mami revanga gami gua, nari za kepore maka tinoni babi batia pa leona,>> qari gua.

24 Ego totonai qari nongoria ria na kuta iama beto aza na matamata tadiria na tinoni kopu pa kakabarena zelepade za vei zara, za qari rura gu koledia. Na za beka za mina pidoko pa ginugua ani qari gua.

25 Beto za bola gu za maka tinoni, ko ari za gudi vei, <<Koi, boko tiolata! Ari ka viza tinoni gamu valugeria pa ruma varipiuna za rari, qari tori korapa tu turu varivagigalai tadiria na tinoni pa leo kakabarena zelepade,>> za gua.

26 Nari za taloi keni za na matamata tadiria na tinoni kopu pa ruma zelepade beto ko ria na nana nabulu kopu, ko qari lao toka muledi ria na tinoni tagarunudi. Ba

qarike toka ararіadi na vavitigiria, ura qari matagutu tagona patu tadiria na tinoni.

27 Ego ko qari toka lugedi ria na tinoni tagarunudi ko qari lao vatururia pa moedi ria na kauniseli. Beto za nanazaria na kuta iama lavata,

28 ari za gua vei, <<Gami tori vakoledigamu tu na suqutu gami ko munake varivagigalaini tadiria na tinoni za na izongona na tinoni ani gamigudigamu. Ba dotu! Gamu valekoia doru kota pa Jerusalema za na miu varivagigalai, beto ko gamu vagoredigami mutu gami za na uke tana tinoni ani!>> za gudi.

29 Nari za oe lao i Pita beto ria na tinoni tagarunudi, ari qari gua vei, <<Za poreveveina jola za na Tamaza gu za mina tavatabe, nake ria na tinoni!

30 Na Tamaza tadiria na tamada pa moa za tori vaturu mulea tu i Jisu, aza gamu tugu gamu patani pa korosi ko gamu vaukea.

31 Ba aza tugu za valavatia na Tamaza pa kale matuana, ko na tuni Bangara beto na inaalo aza. Ko aza za mina vadi na totozo ria na tinoni Izireli ko mari gabala pa dia sela ko mari taleozo.

32 Ko gami tugu ari beto vei tugu na Ongu Tabuna za na vinazozotodi ria na zakazava ari, ko na Ongu Tabuna aza za na varivana tana Tamaza tadiria qari vatabea aza,>> qari gua.

33 Ego ko totonai qari nongororia ari ka viza meba pa kauniseli za vei zara, nari za qari tagigiri vikevikeredi ko mari vaipaledi qari gua ria na tinoni tagarunudi.

34 Ba za soqolo turu za maka ria na Parese na izongona i Qamalieli (maka tinoni varivagigalai tugu pa Vavanau ti Mosese aza beto ko maka tinoni tapangagana tugu tadiria doru tinoni), ko za pojadi ria na tinoni kopu ko mari vavoturia iapeki totozo ria na tinoni tagarunudi za gua.

35 Beto za parangaria ria pa kauniseli, ari za gua vei, <<Ka viza tinoni Izireli! Mu dogoro viloto valeania aza gamu korapa roitini gamu tadiria na tinoni ari gamu gua.

36 Nake zovaina pa viza gu ari za bola votu lame i Teudasi ko maka tinoni poreveveina aza za gua. Ria pada vei made gogoto tinoni za qari tutia aza. Ba totonai za tavauke aza, nari za ria na tinoni qari kole tututia aza za qari okoto tapipiara, ko za manyao gu za na roiti tana.

37 Pa liguna aza za turu votu lame mule pa totozo qari tanguti ria na tinoni za maka tinoni Qalili, na izongona i Jiudasi. Ko maka puku minete tinoni mutugu za qari tutia aza. Ba aza ba za tavauke mutugu, ko ria qari kole tututia aza za qari okoto nyanyalia mutugu na kota.

38 Ko pana ginugua taqe dogoria ani, za ani gu za na qua vavanau tadigamu: Muke kotiria ria na tinoni ari! Mu loi vakeniria gu! Ura vei mina lame veina gu pana tinoni za na nyorogua babi na roiti ani, nari za pala mina tapiaranana gu ani.

39 Ba vei mina koko lame veina tana Tamaza aza, nari za pala munake boka vanogotoria gamu ria, goto pala muna raja mulea gu na Tamaza za vei,>> za gudi.

Nari qari vaego betoa ria za na paranga ti Qamalieli,

40 ko qari kuku valuge sogaria ria na tinoni tagarunudi ko qari majamajaria. Beto za qari suquturia ko marike vavakato soga pa izongona i Jisu qari gudi, beto za qari loi vakeniria.

41 Ko qari taloi votu keni pa kauniseli beto qari qeraqera tu ria na tinoni tagarunudi, ura qari dogoro veini maka zakazava poreveveina ria za na Tamaza za vamalumuria ko qari somana gozoroni vitigi varivakekeana ria za na izongona i Jisu.

42 Beto ko doru rane pa kakabarena na zelepade beto ko tinganai vei doru rumaruma tadiria na tinoni za qarike koroto varivagigalaini na vavakatoni ria za na nongoro leana na veveina na Karisito i Jisu qari gua.

6

Ari ka Vitu Tinoni Varitokai za qari Tamijata

1 Ego pa totozo ria totonai qari kubo tugu lalaodia ria qari vazozotoa na Bangara, nari za pidoko votu za maka qumiqumi tadiria na tinoni Jiu qari parangani na paranga Qiriki. Qari qumiqumidi ria ria na tinoni Jiu qari parangani na paranga Hiburu,* ura ria na tinoni Jiu qari parangani na paranga Qiriki za qari tadogoro pale pa totozo ia doru rane ria na dia nabonaboko reko.

2 Nari qari kuku varikamudi ari ka manogori tinoni tagarunudi ria doru tinoni qari vazozotoa na Bangara, ko ari qari gudi vei, <<Zake leana za gami mami loi pale na paranga tana Tamaza ko mami kole gu tapatianani na ia ganigani na poata.

3 Ko, ka viza tavitimami, mu mijataria ka vitu tinoni pa varikorapaimiu, ria za pugeleria na Ongu Tabuna beto na tavagigala. Ko ria za mami udukudi na roiti varivariiani na ganigani na poata ari.

4 Goto gami za mami aru tokatokai za na varavara beto na roiti ninabuluna na paranga tana Tamaza,>> qari gua.

5 Ego ko qari qerani ria doru tinoni qari tutia na Bangara za na roquroqu ani, ko

* **6:1** Palu na paranga Aramaiki za za tagigala na paranga Hiburu.

qari mijataria ari: I Sitivini (aza na tinoni za togaza vaneqi pa rangerange beto za pugelia na Ongu Tabuna), i Pilipi, i Porokorosi, i Nikano, i Timoni, i Pamenasi, beto i Nikolasi na tinoni pa Anitioki, aza maka tinoni karovona za gabala lao pa zona vatarazae tadiria na Jiu mae perangaina.

6 Ko ria ari za qari toka laodi tadiria na tinoni tagarunudi, ko qari varavaradi beto qari vaopodi na limadi.

7 Ko na paranga tana Tamaza za tapiara rerege doru ia beto ko na ngutidi ria pa Jerusalema qari tutia na Bangara za zake oriavo tugu motana. Na motadi ria na iama za qari vatabea ko qari tutia za na nongorona na Bangara.

I Sitivini za Taaru Tamana

8 Ego i Sitivini, za pugelia na bokaboka beto na neqi tana Tamaza, za kole roitidi zoku roiti varivagabaradi beto na vinagilagila lavatadi tadiria na tinoni.

9 Ba kaki tinoni ria na somanadi pa ruma varivarikamuna tadiria na tinoni qari tagigala Na Tinoni Taruvatadi za qari podalai varigua lao ti Sitivini. Ria na tinoni Jiu ari za na lame veidi pa Sairini, pa Alekezadaria, beto pa pikata gugugu pa Silisia beto pa Esia.

10 Ba qarike boka kolosia ria za na gigalai beto na neqi tana Ongongu za izongia i Sitivini totonai za paranga.

11 Ko qari peki tabara golomoria ria kaki tinoni ko ari qari gua vei, <<Gami nongoriamami gami za kole poja vikevikeria na tinoni zana i Mosese beto na Tamaza,>> qari gua.

12 Ko pa zona vei aza qari vatagigiriria ria na tinoni, na tiolata matamata beto na tinoni qari varivagigalaini na Vavanau ti Mosese, ko qari lame aru tamania ria i Sitivini ko qari toka laoni pa kauniseli tadiria na Jiu.

13 Beto qari tekuria ria na tinoni mari vavakato sekeseke, ko ari qari gua vei, <<Na tinoni ani za zake beto tugu poja zazaea za na zelepade madina ani beto ko na Vavanau ti Mosese.

14 Ko gami nongoriamami tugu gami za ari za gudi vei aza, <Aza i Jisu na tinoni Nazareti ani za pala mina jegara paleni za na zelepade ani beto ko mina soga paledi ria na uana tututi i Mosese tu za vakarovo lame vadigita gita,> za gua,>> qari gua.

15 Ego ko totonai za qari dogoro tari vatogazia ria doru qari somana nyumu pa kauniseli i Sitivini, ura na izumatana za kabere vei na izumatana na mateana.

7

Na Paranga ti Sitivini

1 Ego beto za nanazia na kuta iama lavata i Sitivini, <<Ae za vei, qari zozoto tugu doru zakazava qari jutunigo ria ari?>> za guni.

2 Nari za oe lao i Sitivini, ari za gua vei, <<Ka viza turaqu beto na tamaqu, mu nongoro lameziu! Na Tamaza lavata za vatadogoroni makana tana tamada i Ebarahami totonai tu za korapa suvere aza pa Mesapotamia, totonai za oqoro lao suvere pa Harani aza.

3 Ko ari za gua vei za na Tamaza tana, <Mu taloi pana mua guguzu zozoto beto tadiria na mua butubutu tinoni, ko mu lao suveria na ia mana vabatinigo ara,> za guni.

4 Nari za taloi pa guguzu tadiria na tinoni Kaladia i Ebarahami, ko za lao suvere pa Harani. Pana liguna tu za uke na tamana beto za pojani na Tamaza aza ko za rijo lame suveria za na ia gamu korapa suveria gamu pani koviria.

5 Ba na Tamaza zake vani maka iapeki izizongo babi maka kobu pezo za pa ia pani; goto za taringutingutini za aza beto ria na tutina aza uka riza tu za mari izongia, ba pana totozo aza za oqoro pore na tuna i Ebarahami.

6 Ari za paranga vei na Tamaza ti Ebarahami, <Ria na tutimu ao za mari lao suvere vei na tinoni karovodi pa maka goto guguzu, ko mari tavapinauzu na tangangangulu ka made gogoto aoro.

7 Ba pana liguna aza mana vakilasia ara za na puku tinoni za vapinauzuria ria, ko mari tavavotu keni ria pana guguzu aza ko mari kamu suvere vatarazaeziu ara pana ia ani,> za gua na Tamaza.

8 Beto na Tamaza za vani maka vinagilagilana na nana paranga vinaego aza, ko na vinagilagilana na paranga vinaego aza za i Ebarahami za tapobe. Ko tonai za podo i Aisake nari za i Ebarahami ba za pobea tugu aza tonai za vesu ranena, ko i Aisake ba za pobea mutugu i Jekopi, ko i Jekopi ba za poberia mutugu ari ka manogori tuna marene, ari ka manogori tamada gita pa moa.

9 Ego ko qari konokonoa tugu ari ka viza tamada zara i Josepa na taidi zozoto, ko qari vavaini ko pa Ijipi tu za gore suvere. Ba na Tamaza za suvere somana tana,

10 ko za vasarea pa doruna na nana tapata, beto za vani tugu vei na gigalai beto za tadogoro valavata pa moena i Pero, na bangara Ijipi. Beto ko i Pero za vaqavunaia pa Ijipi beto pa nana ruma aza.

11 Ego beto za raja pa doruna na guguzu Ijipi beto pa Kenani za maka songe lavata, ko za kamuria na tapata lavata ria na tinoni, ko kepore ketakoi bari teku ganigani ria na tamada totonai.

7:3 Podapodalaina 12.1.

12 Ego totonai za nongoroni i Jekopi za pa Ijipi za kolenana na ganigani qari gua, nari za garunu vagoreria ria na tamada na totozo momoe.

13 Ego na vinaori totozo qari gore, nari za i Josepa za ule vakabere vadi na boko tugana za na veveina makana. Ko totonai za gilagilaria i Pero ria pana tatamana ti Josepa.

14 Ego beto za kuku vagorea i Josepa i Jekopi na tamana, beto ria doru tatamana; ari ka vitungavulu lima ria doru.

15 Ko za rijo gore pa Ijipi i Jekopi, ko ketakoi za uke aza beto vei tugu ria na boko tamada gita.

16 Na kobukobu tinidi za qari tapogozo mule zae pa Sukemi, ko qari tagolomo pa leo bevi aza i Ebarahami tu za vaini poata tadiria na tuna i Hamoa pa Sukemi.

17 Ego totonai za tata za na totozo beto mina vagore votua na Tamaza za nana taringutinguti za ule votuni ti Ebarahami, za qari mota tugu lalaodia ria na tinoni tadigita ko qari zoku pa Ijipi.

18 Ego za turu soga pa Ijipi za maka goto bangara aza zake gilagilai i Josepa.

19 Za tutidi na nana roquroqu na bangara aza ria na nada tinoni ko za ngangaguluria ria na tamada, beto za vakoledi na vavanau ko qari vakole votu paledi ria na dia koburu melalu ko qari tavauke pale.

20 Pana totozo aza za podo i Mosese, ko maka koburu batabata leana pana tana Tamaza aza. Kue popu za tapauzu pa ruma tana tamana aza,

21 beto totonai za tavavotu keni aza pa ruma tana tamana, nari za buti tekua na tuna reko i Pero aza ko za pauzia beto za kopu veini na tuna zozoto aza.

22 Ko za tavagigalai pana doruna na varivagigalai pa Ijipi i Mosese, ko maka tinoni bokaboka pana paranga beto pana roiti aza.

23 Ego totonai za madengavuluputa aorona, nari za pidoko lame pa roquna i Mosese za na roquroqu ko mi lao tu ovikiria mae ria na tavitina ria na tinoni Izireli za gua.

24 Ko tonai za lao kamu nari za batia za maka tinoni Ijipi za korapa majamajai za maka tinoni Izireli. Nari za lao tu aza ko za tokani za na tinoni Izireli, ko za maja vauke pale za na tinoni Ijipi.

25 Za kole roquroqua i Mosese za palu pala mari dogoro vakaberia ria na tavitina za na Tamaza pala mina varoitia aza ko mina ruvataria ria za gua, ba qarike boka dogoro vakaberia ria za vei aza.

26 Ego za rane soga mule na kota nari za batiria ari kori tinoni Izireli qari korapa varipera. Nari za lao toke vabuleria aza ari kori, ari za gudi vei, <Ei, kori qokolo, gamu kori za na tamatazi gu, ko muke varikomiti! > za gudi.

27 Ba maka ari kori aza za vaimoeni na varipera za juju varijoa i Mosese, beto ari za guni vei, <I zei za mijatigo ko muna matamatadigami beto muna tutidigami gami na tinoni ao?

28 Qu nyorogua vai veiniziu na tinoni Ijipi pa nyoro ara ao?> za guni.

29 Nari za uku i Mosese totonai za nongoria na paranga ani, ko za keni tu suvere veinana gu na tinoni karovona pa guguzu pa Midiani. Ko ketakoi za vaporeria aza za kori tuna marene.

30 Ego pa liguna ka madengavulu aorona aza ketakoi, nari za votu tana pa qega pa kubo pa Saenai za maka mateana pa maka suvege za vurungu memea vei na iku.

31 Ko totonai za batia nari za gabara i Mosese, ko za rerege tata lao ko mi dogoro valeania za gua nari za nongoria aza za na mamalaingina na Bangara, ari za gua vei,

32 <Ara za na Tamaza tadiria na tamamu; na Tamaza tadi ari Ebarahami, i Aisake, beto i Jekopi,> za gua. Za matagutu vitivitigi i Mosese ko zake boka dogoro valeania.

33 Beto za paranga lao tana za na Bangara: <Mu ruvata vagoreria na sadolo pa nenemu, ura na ia qu korapa turua zana za na pezo madina.

34 Qa tori batia tu ara za na vitigi tadiria na qua tinoni qari korapa pa Ijipi beto qa tori nongoria tu ara za na lukana uuidi, ko qa gore lagere ara ko mana aloria. Ko koviria mana garunu gorenigo pa Ijipi ara ao,> za gua za na Bangara.

35 Ko i Mosese tugu ani, aza qari kilu paleni ria beto ari qari paranga veini, <I zei za mijatigo ko muna matamatadigami beto muna varitutidigami gami ao?> qari guni, za aza tugu za garunia na Tamaza ko aza za na dia tinoni matamata beto za ruvataria pa varitokai tana mateana za votu pa iku za vuruvurungu pa suvege.

36 Aza tugu i Mosese ani za toka votudi beto za roitidi na roiti beto na vinagilagila varivagabaradi pa Ijipi, pa Kolo Jemere, beto pa qega, pa korapana ka madengavulu aoro.

37 I Mosese tugu ani za ari za poja veidi ria na tinoni Izireli, <Maka tinoni korokorotai vevei ara ko na tinonimiu zozoto gamu za mina vaturu vadigamu na Tamaza,> za gua.

38 Ko i Mosese za na somanana tugu tadiria na varikamu tinoni pa qega, ria na tamada, beto ko za somana vavakato tavitia na mateana pa kubo pa Saenai. Ko aza za tekua za na vavanau toana, beto za vakamu lamea tadigita.

39 Ego ba qari daidia vatabea ria na tamada i Mosese, goto qari kilu paleni tu beto na bulodi za gabala mulenana pa Ijipi.

40 Beto ari qari guni vei i Eroni, <Mu roiti
vadigita kaki nada tamaza ko mari tokagita
moko. Goto aza i Mosese ani, aza za toka vo-
tudigita pa Ijipi, za koviria taqeke gilagilai
na manugu za beka za varajani!> qari gua.
41 Ko pa totozo ria za qari roitini ria za
maka beku bulumakau, ko qari vavavui lao
tana beto ko qari qerani za na roitina na
limadi gu makadi.
42 Nari za kiludi na Tamaza ria ko za loi
laodi ko qari vatarazaeria ria na seru pa
noka, vei za takuti pa buka tadiria na tinoni
korokorotai, aza ari za gua vei,
<Ka viza tinoni Izireli, nake taqu gamu
pogozo lamedi ria na miu varivana
beto na vavavui
pa korapana ka madengavulu aoro pa
qega.
43 Na ruma aqaqo vavavuina gu tana
tamaza Moleki za gamu pogozia
gamu,
beto ko na beku kirena tu i Raipani, na
miu tamaza seru,
beto ria tu na beku gamu roitidi
makamiu za gamu vatarazaeria.
Ko pala mana adu vaqavaqata lao-
lamedigamu ara pa guguguzu zoudi,
pa maka kale laona pa Babiloni za
gamu,> za gua.
44 Na ruma aqaqo tabuna, aza na vinagilag-
ilana na Tamaza za somana tadiria, za qari
izongia pa qega ria na tamada pa moa. Na
aqaqo tabuna aza za taroiti tuti vei tugu aza
na Tamaza za garununi i Mosese ko mina
roiti tuti veini aza na kirena za vabatini.
45 Ko aza za na aqaqo tabuna qari teku
vakarovia ria na tamada pa moa, ko pa
totozo ti Josua qari pogozia tugu aza totonai
qari luge lao ko na Tamaza za jupe vak-
eniria ria na puku tinoni qari suvere pa
guguzu ani. Ko na aqaqo tabuna aza za kole
kamua tu na totozo ti Devita.
46 Ko na Tamaza za qerani i Devita, ko za
tepa laoa aza za na Tamaza ko mi roitini za
maka ruma tabuna tana Tamaza ti Jekopi za
gua.
47 Ba i Solomone tu za vaturu vani na ruma
aza.
48 Ba na Tamaza ululuna jola za zake suvere
pa ruma za taroiti pa limana na tinoni, za
vei za pojai na tinoni korokorotai, aza ari za
gua vei,
49 <Na noka za na qua nyumunyumuna
bangara,
goto na pezo za na qua tetetena.
Ko na ruma ae veveina mule za muna
vaturu vaniziu ao, za gua za na Ban-
gara,
babi ae ia minyeminyerena veveina za
taqu?
50 Ae vei? Nake pa limaqu makaqu ara qa
roitidi doru zakazava ari?> za gua.
51 Boko duviduvili! Za patu na bulomiu beto
zake lea tavonga na talingamiu za gamu!
Gamu za doru totozo gamu upele pale na
Ongu Tabuna, qari vei tugu ria na tamamiu
za gamu vei tugu za gamu!
52 I zei mae za maka tinoni korokorotai
barike koti ngangagulia ria na tamamiu?
Qari vai paledi ria qari korokorotaini na
lame tana nabulu tuvizina, ko koviria na
nabulu tuvizina aza za gamu gamu gabala
kanai beto gamu vaukea.
53 Ba gamu tugu za gamu teku vakarovia za
na vavanau qari valameria na mateana ba
gamuke tutia tu za na vavanau aza,>> za
gua i Sitivini.

I Sitivini za Tagona Vauke

54 Ego ko totonai qari nongoria ria na
meba pa kauniseli za na paranga ti Sitivini,
nari za qari tagigiri vitivitigi ko qari garata
ngaburukae tu.
55 Ba i Sitivini, za tapugeleni na Ongu
Tabuna, za enga zae pa noka za gua, nari
za batia za na malakapi tana Tamaza beto
za batia i Jisu za korapa turunana pa kale
matuana na Tamaza.
56 Beto ari za gua vei, <<Dotu ko!>> <<Qa
batia na noka za tarevanga, ko na Tuna na
Tinoni za korapa turunana pa kale matu-
ana na Tamaza,>> za gua.
57 Ego totonai za qari kuku iranga, ko qari
suqutudi na limadi za na talingadi, beto ko
qari makarai abutu toto laoia aza.
58 Qari ragata votuni pa peguruna na
guguzu, beto qari kole buti tarini patu aza.
Ria na tinoni qari somana lame dogoria na
tagonana i Sitivini za qari vagoreria na dia
poko ko qari vakoleria pa kekere nenena
maka tinoni koregana, na izongona i Saula.
59 Ko totonai qari korapa gonagonai ria,
nari za ari za varavara kiu alili vei i Sitivini,
<<Kei, Bangara Jisu, mu teku vakarovia na
ongonguqu,>> za gua.
60 Pa liguna za poja vei zara, nari za
nyumu sori tungutungu pa pezo, ko za
velavela vei ari, <<Kei Bangara, muke nguti
taridi ria ari za na dia sela ani,>> za gua,
beto za loia za na singo.

8

I Paula za Komitia na Ekelesia

1 Ego ko pa ranena tugu aza za po-
dalai takomiti vikevikere za na ekelesia pa
Jerusalema, ko ria doru tinoni vazozoto za
qari okoto tapiara lao vei tu pa ia pikata
guguzu pa Jiudia beto pa Sameria, goto ria
na tinoni tagarunudi gu za qarike keni.
2 Goto kaki ria na tinoni za neqi na dia
rangerange za qari lao lukana romaromai

7:43 Emosi 5.25-27. **7:50** Aisea 66.1-2.

beto qari keni golomia za na kobukobu tinina i Sitivini.

3 I Saula za mi vamanyao pale za na ekelesia za gua, ko za luge makamakaria ria na ruma tadiria na tinoni, ko za ragata votuvotudi ria doru qari vazozotoa na Bangara, maqota na marene, ko za valugeria pa ruma varipiuna.

Na Nongoro Leana za Tatarae pa Sameria

4 Ego ko ria tugu qari okoto tapiara lao vei doru kota za qari vavakatoni rerege za na paranga tana Bangara.

5 Ko maka ria i Pilipi. Za lao aza pa guguzu pa Sameria, ko za tarae velavelani tadiria na tinoni ketakoi za na veveina na Karisito.

6 Ego ko totonai qari nongoria beto qari batiria ria na roiti varivagabaradi za roitidi i Pilipi, nari za qari makarai vainongoro valeanadi ria na puku minete tinoni ria na tinarae ti Pilipi.

7 Ria na zoku za koleria na ongongu ikeredi za qari lukana gagateana totonai za ijiju votu paledi aza tadiria ria na ongongu ikeredi, beto zoku ria za uke kale kaki kobu tinidi beto qari qao za qari tasalana tugu.

8 Ko qari qera beto ria doru pa guguzu aza.

9 Ego na suverena tugu pa guguzu aza za maka tinoni porenana potana varivagabarana, na izongona i Saimone. Ko za tori dori zovai tu qari kole gabagabarani ria na tinoni Sameria ria na nana roiti varivagabaradi za kole roroitidi pa nana potana. Ko makana ba za pojai za maka tinoni poreveveina jola aza za gua.

10 Ko na guguzu doruna, peki na lavata, za perangaina qari kole vainongoro lao valeanani aza, beto ari qari gua vei, <<Ani tugu aza na neqi tana Tamaza, aza za tagigala na Neqi Lavata,>> qari gugua.

11 Ko na totozo kakazana za qari kole nongonongoro valeania ria aza, ura za kole valoposo gabaradi na nana potana.

12 Ba totonai qari vazozotoa ria za na nongoro leana na veveina na binangara tana Tamaza beto na veveina na izongona i Jisu Karisito za taraeni i Pilipi, nari za qari paputaiso beto ria, na maqota na marene.

13 Ko i Saimone makana ba za somana vazozoto tugu ko za paputaiso beto za kole tututia i Pilipi. Ko tonai za batiria aza ria na roiti varivagabaradi beto na roiti neqidi lavalavata ti Pilipi, nari za kole gabagabaranana.

14 Ego totonai qari nongoroni ria na tinoni tagarunudi pa Jerusalema za na veveina qari tori teku vazozotoa tu ria pa Sameria za na paranga tana Tamaza, nari za qari garunu goredi tadiria ari Pita i Jone.

15 Ko totonai qari gore kamu, nari za qari varavaradi ria qari vazozoto ko mari tekua na Ongu Tabuna qari gua.

16 (Ura qari tapaputaiso gu pa izongona i Jisu na Bangara ria, goto za oqoro goreria na Ongu Tabuna.)

17 Ko qari vaopodi na limadi ari Pita i Jone ria, ko qari tekua za na Ongu Tabuna.

18 Ego totonai za batia i Saimone za totonai qari vaopodi na limadi ria na tinoni tagarunudi nari qari tekua na Ongu Tabuna ria na tinoni, nari za pogozo lame vadi na poata ari kori,

19 ko ari za gua vei, <<Ara ba mu vaniziu tugu za na neqi zana, ko aza ma vaoponi na limaqu nari mi tekua tugu za na Ongu Tabuna,>> za gua.

20 Nari za oe lao tana i Pita, <<Na mua poata siliva beto ao za mu uke manyaomiu! Ura qu roquroqua muna vaini na poata ao za na varivana tana Tamaza.

21 Kepore na iamu beto nake somanamu pa roiti gami korapa roitini gami ani ao, ura na bulomu za zake gozoro pa dogodogoro tana Tamaza.

22 Mu gabala ko mu loi pale za na mua roiti ikikerena ani beto ko mu varavara lao tana Bangara, ko aza mi taleozonigo za na mua roquroqu ikerena za kole pa bulomu.

23 Ura qa batia ara za pugeligo na konokono nyonyorogua beto qu korapa tapiu pa mua sela ao,>> za guni.

24 Nari za tepa lao i Saimone, ari za gua vei, <<Ego, mu varavara lao vaniziu tu tana Bangara ropi, ko mike taroiti taqu aza qu guni ao zana,>> za gua.

25 Ego pa liguna qari poja vaneqineqini beto qari varivagigalaini ari kori za na paranga tana Bangara, nari za qari gabala mule pa Jerusalema. Pana dia rerege mule za qari kole vavakatoni za na nongoro leana tinganai vei guguzu pa Sameria.

I Pilipi beto na Tinoni Itiopia

26 Ego maka mateana tana Bangara za lame ti Pilipi, ko ari za gua vei, <<Mu turu ko mu taloi zae keta pa kale gorena pa zona za koko pa Jerusalema ko za gore vei pa Qaza, na zona qega,>> za guni.

27 Nari za taloi i Pilipi ko za keni. Ko pa nana rerege za lao kamua aza za maka tinoni Itiopia. Maka tinoni matamata poreveveina aza, beto maka nabulu za kopudi na izizongo ti Kanadesi, na kalao pa Itiopia. Na tiolata ani za zae somanani na vinatarazaena na Tamaza pa Jerusalema,

28 ko pa totozo aza za korapa mule keni nana. Ko za korapa zae goregorenana pa nana topitopilina aza, beto za korapa tiroa aza za na buka ti Aisea na tinoni korokorotai.

29 Nari ari za gua vei ti Pilipi za na Ongu
tabuna, <<Mu lao ko mu rerege tata pa top-
itopilina zana,>> za guni.
30 Nari za abutu tata lao pa topitopilina
i Pilipi za gua, nari za nongoria za korapa
tiroa aza za na kutikuti ti Aisea na tinoni
korokorotai, ko za nanazia, <<Ae vei qu
gilagilaimua tugu ao na ginuana aza qu
korapa tiroa zana?>> za guni.
31 Nari za oe lao za na tiolata aza,
<<Qokolo, ko bi mija tu! Kepore maka
tinoni bi vakabere vaniziu vei ari, za ae vei
beto mana boka vakaberia?>> za gua. Ko
za kukua i Pilipi, nari za keza i Pilipi ko za
nyumu tavitia pa topitopilina.
32 Na kobu kutikuti ti Aisea za kole tiroa
aza za ari za gua vei,
<<Za maka moqaza podeke vei na sipi za
tatoka lao ko mina takubolo vauke
aza,
beto za vei tugu na lami zake vaqeu
pa moena na tinoni za ngabungabu-
turia na vurungu sipi,
nari za aza ba zake izongo vaqeu
podeke tugu.
33 Za tavakea pa ngangangulu beto zake
tatoka totonai qari pitua.
Kepore maka tinoni bi gilagilai na
tutina,
ura za tateku pale pa pezo za nana
toa,>> za gua.
34 Ego ko za nanaza laoia na tiolata ani i
Pilipi, <<Mu ule vaniziu, na veveina i zei za
pojai na tinoni korokorotai ani? Na veveina
makana tugu, ba maka goto tinoni tu?>> za
gua.
35 Nari za podalai vavakato tugu pa titiro
ani i Pilipi, ko za vakabere lao vani za na
nongoro leana na veveina i Jisu.
36 Ego ko pa korapana na dia rerege gore
pa zona ari kori za qari kamua za maka ia
za kolea na pie, nari za paranga lao ti Pilipi
za na tiolata ani, <<Dotu ko, zana gu za na
pie! Ae za vei ko manake boka tapaputaiso
ara?>>* za gua.
38 Ko za vanogotoia na tiolata za na topi-
topilina, ko qari makarai gore pa pie ari kori
Pilipi, ko za paputaisoia i Pilipi aza.
39 Totonai qari paro pa pie ari kori, nari
zake oriavo tugu oqanai toka vakenia na
Ongonguna na Bangara i Pilipi, ko na tiolata
ani zake bati sogai i Pilipi. Beto za tutia
na zona ko za qeraqera mi keni nana za na
tinoni aza.
40 Goto i Pilipi za pa guguzu pa Azotasi
mule za tabata. Ko za rerege vavakatoni aza
za na nongoro leana tadiria doru gugugu zu,
tinganai za kamu tu pa Sizaria.

9

I Paula za Gabala
(Roiti 22.6-16; 26.12-18)

1 Ego ko i Saula za kole singo manginidi
za nana paranga varivamatagutu ko mina
vaukeria ria na sepele tana Bangara za gua.
Ko za lao aza tana kuta iama lavata,
2 ko za teparia ria na leta mari lao tadiria
pa ruma varikamudi pa Damasikasi, ko vei
mina bati poaria ria qari tutia na Zona tana
Bangara, nari za mina piuria, marene na
reko, ko mina toka muledi pa Jerusalema za
gua.
3 Ego ko pa nana rerege lao ko za tata
kamua pa Damasikasi aza, za malara votu
lame vasiboro pa noka za maka kabere ko
za gona varilivutai lao tana.
4 Nari za lotu gore pa pezo aza, beto za
nongoria za maka mamalaingi ari za gua
vei, <<Saula! Saula! Ae za vei ko qu komi-
tiziu ara ao?>> za gua.
5 Nari za oe lao aza, <<I zei ao, Bangara?
>> za gua.
Nari ari za gua vei aza, <<Ara i Jisu aza qu
korapa komitia ao.
6 Ba mu turu, ko mu luge lao pa guguzu pa
Damasikasi, ko ketakoi tu pala mina taule
vanigo aza muna roitini ao>> za gua.
7 Ko ria na tinoni qari somana tutia i Saula
za qari turu ke vagala gu koledia. Qari non-
goriadia tugu za na mamalaingi, ba qarike
batia na tinonina.
8 Beto za turu pa pezo i Saula, ko mi
vaiqolia za na matana za gua, ba zake boka
batabata. Ko qari arua gu na limana beto
qari tita laoni pa Damasikasi aza.
9 Ko kue rane zake batabata, zake
tekuteku na buku aza.
10 Ego ko na suverena tugu pa Damasikasi
za maka sepele, na izongona i Hananisi. Ko
na Bangara za paranga tana pa dogodogoro,
<<Hananisi!>> za guni.
<<Ani ara, Bangara,>> za gua aza.
11 Nari za paranga lao tana za na Bangara,
<<Mu turu, ko mu lao pa zona na izongona
Tuvizi, ko mu nyaqoa pa ruma ti Jiudasi za
maka tinoni pa Tasosi, na izongona i Saula.
Ura za korapa varavara aza,
12 ko za tori batia tu aza pa dogodogoro za
maka tinoni na izongona i Hananisi za luge
ko za vaoponi na limana aza ko mi batabata
soga za gua,>> za gua.
13 Nari za oe lao i Hananisi, <<Bangara,
qa tori nongoroni tu tadiria kubo tinoni ara
na veveina za na tinoni ani, ko na kubo
nganganguluza tori roitidi tu tadiria na
tinoni tamu pa Jerusalema ani.

8:33 Aisea 53.7-8. * **8:36** Kaki kutikuti kolekoledi za qari valaoa na pikata 37, ari za gua vei: Nari ari za gua vei i Pilipi, <<Vei muna vazozoto pa doru bulomu, nari ko boka gu,>> za gua. Nari ari za gua vei za na tiolata, <<Ara qa vazozotoa i Jisu Karisito za na Tuna na Tamaza,>> za gua.

14 Ko koviria za teku neqi tadiria na kuta
iama aza, ko mina piu tekuria ria doru qari
vatarazaego ao,>> za gua.
15 Nari za paranga lao tana za na Ban-
gara, <<Mu lao gu, ura ani za na tinoni
tamijatana taqu ko mina pogozo laoni na
izongoqu tadiria na tinoni karovodi, tadiria
na bangabangara, beto ko tadiria na tinoni
Izireli.
16 Ura ara mana vabatini ria na vitigi
mina gozoro taleni na izongoqu ara aza,>>
za gua za na Bangara.
17 Nari za taloi lao i Hananisi, ko za lao
tugu kamua za na ruma za suveria i Saula,
ko za vaoponi na limana aza. Beto ari za
guni vei, <<Saula, taiqu, na Bangara, aza i
Jisu za votu tamu totonai qu korapa lame-
lamemua ao pa zona, za garunuziu ara,
ko ao mu boka batabata soga beto ko mu
tavapugeleni na Ongu Tabuna za gua,>> za
gua.
18 Pana totozo tugu aza za lotu pa matana
i Saula za maka za za vei na kadena na
igana, ko za batabata soga aza. Beto za turu
ko za tapaputaiso aza,
19 beto pa liguna za tekuteku nari za neqi
soga za na tinina.

I Saula za Tarae pa Damasikasi

Ego ko za suvere tavitiria ria qari vazozo-
toa na Bangara pa Damasikasi ka viza rane
mae tu i Saula.
20 Ego beto nake zovaina za podalai tarae
velavelani gu i Saula pa doru ruma vari-
varikamuna i Jisu, ko i Jisu tugu za na Tuna
na Tamaza za gua.
21 Ko ria doru qari nongoria aza za qari
gabara beto, ko ari qari gua vei, <<Qokolo,
ani tugu za na tinoni za komiti vikevikere-
ria ria pa Jerusalema, ria qari vatarazaea
nizongona tugu na Bangara ani! Ko na kuta
lame tana pani za mina piu tekuria ria na
tinoni vevei ria ko mina toka mule laodi
tadiria na kuta iama za gua!>> qari gua.
22 Ba zake mako gore za na neqina na
tarae ti Saula, ko za varururia ria na tinoni
Jiu qari suvere pa Damasikasi beto za vilasa
vakabekabere vadi za i Jisu za na Karisito za
gudi.
23 Ego qari jola kubo rane, nari za qari
varikamu ria na Jiu ko qari kuoni ko mari
vaukea aza qari gua.
24 Ba qari vavakato vani ria kaki tinoni i
Saula za na veveina qari kuoni. Qari kole
kopu tokatokaia ria ria na atakamanadi na
toba pa guguzu na rane na bongi, ko mari
vaukea aza qari gua.
25 Ba qari titai ria na nana sepele maka
bongi i Saula, ko qari vavotu veini pa maka
tapururuna na tobana na guguzu, beto qari
vasikulu gorea pa maka mane.

I Saula za Suvere pa Jerusalema

26 Ego tonai za kamu pa Jerusalema i
Saula, nari za kole podekia ko bi somana
tavitiria ria na tinoni tana Bangara ketakoi
za gua, ba qari kole matagutuni ria aza, ura
qarike vazozotoa ria za maka tinoni tana
Bangara aza.
27 Nari za aru tekua i Banabasi aza ko za
toka laoni tadiria na tinoni tagarunudi aza,
beto ko za vakabere vadi i Banabasi aza vei
i Saula za batia i Jisu pa zona beto ko i Jisu
za paranga tana. Beto ko za vavakato vadi
mutugu aza aza vei za tarae vaneqineqini i
Saula pa Damasikasi za na izongona i Jisu.
28 Ego ko za somana tavitiria ria na tinoni
tana Bangara i Saula, ko za boka rerege
votu luge pa Jerusalema, beto za kole tarae
vaneqineqini aza za na izongona na Ban-
gara.
29 Za parangaria beto za varigua tugu
vei tadiria na tinoni Jiu qari parangani na
paranga Qiriki, nari qari podekia ko mari
vaukea tugu qari guni ria aza.
30 Ba totonai qari nongoro vaia ria na
tinoni qari vazozotoa na Bangara za vei aza,
nari za qari toka goreni pa Sizaria i Saula
beto qari garunu vakenia pa Tasosi.
31 Ego ko pa totozo aza za suvere pa bule
za na ekelesia doruna pa Jiudia, pa Qalili,
beto pa Sameria. Ko za iolo beto za toa
zae pa pangagana na Bangara beto pa vari-
vaneqi tana Ongu Tabuna, ko za pidoko zae
za na ekelesia.

I Iniasi za Tasalana

32 Ego za kamua maka totozo za kole
rerege lao doru kota ovikiria ria na guguzu i
Pita, nari za gore kamuria ria na tinoni tana
Tamaza pa Luda.
33 Ko ketakoi za gozoria aza za maka
tinoni na izongona i Iniasi, za kole laonana
gu pa lovu ka vesu aoro, ura za uke kale na
tinina.
34 Nari za paranga lao tana i Pita, <<Iniasi,
za tori salanigo tu i Jisu Karisito ao! Mu
tatakole ko mu aru valeania na mua lovu,>>
za guni. Nari zake oriavo tugu tatakolena
aza.
35 Totonai qari batia ria doru tinoni qari
suvere pa Luda beto pa Saroni za tasalana
vei i Iniasi, nari za qari gabala lao tana
Bangara ria.

I Dokasi za Tavatoa Mule

36 Ego na suverena pa guguzu pa Jopa za
maka reko za somana vazozotoa na Ban-
gara, na izongona i Tabita. (Na izongona
aza pa paranga Qiriki i Dokasi.) Zoku roiti
leadi beto na variia tokadi ria na tinoni
varivasevidi za roroitidi aza.
37 Ko pa totozo aza za kamua na mo aza ko
za uke, ko qari vatanaia na kobukobu tinina
beto za qari zae vakolea pa lose pa nulu.

38 Ego pa Jopa za zake zou pa Luda, ko totonai qari nongoroni ria na tinoni tana Bangara za i Pita za korapa gu pa Luda, nari za qari garunu valaoria ari kori tinoni, ko qari tepa vitivitigia i Pita, <<Muke veidigami, mu siqarai lame tadigami pa Jopa! >> qari guni.

39 Nari za taloi i Pita ko za tutiria ari kori. Totonai za kamu aza nari za qari toka zaeni pa lose pa nulu. Qari turu varilivutaini ria doru nabonaboko i Pita, ko qari kole lukana, beto qari vabatini aza ria na pokogojodoruru beto kaki goto poko mule za pitiria i Dokasi totonai za korapa suvere tavitirianana.

40 Ego za iju votudi pa lose i Pita ria doru beto za nyumu sori tungutungu ko za varavara, beto za balinga mule pa kobukobu tinina na reko ko ari za gua vei, <<Tabita, mu tatakole!>> za guni. Nari za vaiqoloria za na matana, ko tonai za batia i Pita nari za tatakole aza.

41 Za alaka laoni na limana i Pita, ko za bako vaturua. Beto za kukuria ria na tinoni tana Tamaza beto ria na boko nabonaboko ko za loi lao vadi na tori toa mulena tu aza.

42 Ego ko na nongorona aza za rerege doru kota pa guguzu pa Jopa ko ria zoku tinoni za qari vazozotoa na Bangara.

43 Beto za suverenana mae tu kubo rane pa Jopa i Pita tana maka tinoni za roroitidi na kopo manugu, na izongona i Saimone.

10

I Pita beto i Koniliasi

1 Ego na suverena tugu pa Sizaria za maka tinoni na izongona i Koniliasi, na tinoni matamata gogoto, ko na minete tinoni varipera aza za qari gigalani na Minete Itali.

2 Maka tinoni nabuna pa vatarazaena na Tamaza beto ko aza beto ko ria na nana tatamana za qari pangagani tugu za na Tamaza. Za toani tugu aza za na tokatokadi ria na tinoni Jiu varivasevidi beto doru totozo za varavara lao tana Tamaza aza.

3 Pana maka rane padana kue koloko jola korapa rane, za batia aza pa dogodogoro za maka mateana tana Tamaza za lame tana ko ari za gua vei, <<Koniliasi!>> za guni.

4 Nari za dogoro vatogaza laoa i Koniliasi aza, beto pa nana matagutu za ari za gua vei, <<Ae vei, Bangara?>> za gua.

Nari za oe lao tana za na mateana, <<Ria na varavara tamu beto na mua roiti varitokai tadiria na tinoni varivasevidi za qari vei na merumeru qari vaqerai na Tamaza.

5 Ko koviria mu garunu laodi pa Jopa ria kaki tinoni, ko mari toka valameni za maka tinoni na izongona i Saimone Pita.

6 Za korapa suverenana pa ruma ti Saimone, maka tinoni roroiti kopo manugu, aza. Ko na ruma tana za tata pa nole,>> za gua za na mateana.

7 Ego ko tonai za taloi keni za na mateana za kole parangia, nari za kuku tekuria i Koniliasi ari kori nana nabulu beto maka solodia za somasomana adonia na garunu tana. Ko na solodia aza ba na nabuna tugu vei pa nana rangerange.

8 Ko pa liguna za poja vakabere vadi ria doru vei za pojani na mateana, nari za garunu valaoria pa Jopa.

9 Ego ko za jola maka bongi ko na ranena qari korapa rerege lao ria ari ko totonai qari tata kamu pa guguzu Jopa, nari za zae pa batuna na ruma pa manogori koloko i Pita ko za varavara.

10 Za vaia na burana i Pita ko za kole nyorogua tekuteku. Ko totonai qari korapa vatanani ria za na tekutekuna, za batia aza za maka dogodogoro.

11 Za batia aza za na noka za tarevanga beto maka zava za vevei maka poko revarevatana lavata za titi gore lagereni ka made uquna ko za lagere toga pa pezo.

12 Ko pa korapana na udude aza qari kole ria doru manugu mademade nenedi, ria na manugu qari gavere na gutolo, beto ria qari tatava.

13 Beto za lame za maka mamalaingi tana, <<Pita, mu turu! Kubolo ko mu tekuteku!>> za gua.

14 Nari za oe lao i Pita, <<Tapata jola, Bangara! Ura qa oqoro izongo tekuria ara ria na zakazava qari paji beto qarike lioso vei ari,>> za gua.

15 Nari za paranga mule na vinaori totozo za na mamalaingi, <<Ria na zakazava za tori valiosoria tu na Tamaza, za ao muke vapajiria,>> za gua.

16 Ego ko kue totozo za vei zara beto za tateku vamule zae pa noka za na poko revarevatana aza.

17 Ego ko totonai za korapa rovekaputia i Pita za na ginuana na dogodogoro za batia, nari za ria na tinoni za garunuria i Koniliasi za qari tori nanaza votuni tu ko qari tori batia tu za na ruma ketakoi za suveria i Pita, ko qari tori korapa tu turudia pa moena na bara pa ruma aza.

18 Qari kuku ko qari korapa nanazani za ketakoi tugu beka za suvere i Saimone aza maka izongona i Pita qari gua.

19 Ko totonai za korapa rove varilivutaini i Pita za na dogodogoro ani, nari za paranga tana za na Ongu tabuna, <<Dogoro, ari kue tinoni za qari korapa nyaqogo ao.

20 Mu siqarai gore gozororia ko muna tutiria. Munake orirabeke, ura ara tugu qa garunu valameria zara,>> za gua.

21 Ego ko za gore kamuria i Pita, ko za parangaria, <<Ani ara gamu korapa

nyaqoziu. Ko na za za na kutana na lame tadigamu?>> za gudi.

22 Nari qari oe lao ria, <<I Koniliasi, na tinoni matamata gotogoto, za garunugami gami. Maka tinoni tuvizina ko za pangagani na Tamaza aza, beto ko qari dogoro valavatia tugu ria doru tinoni Jiu aza. Maka mateana tabuna za ule vamomoe vani aza ko aza za sorugo ao ko muna lao pa nana ruma, ko aza mina nongororia ria vei muna lao pojaria ao za gua,>> qari gua.

23 Ego beto za kuku valugeria i Pita ria, ko qari ipumaka tu tana.

Ego ko za rane soga nari za taloi ko za tutiria ria i Pita. Ko kaki ria na tinoni tana Bangara pa Jopa za qari somana tutia tugu i Pita.

24 Ego za jola maka bongi ko na ranena nari za qari lao kamu pa Sizaria. I Koniliasi za tori soru vakamuria tu ria na turana beto ria na nana baere, ko za korapa adonoria ria mari lame.

25 Ko aza tugu mi luge lao pa leo ruma za gua i Pita, nari za lao i Koniliasi ko za gozoria beto za nyumu sori ko za valavatia aza.

26 Ba za aru vaturua i Pita aza, beto ari za paranga veini, <<Mu turu, ara ba maka tinoni gu,>> za guni.

27 Qari kole variparaparanga ari kori, beto mi luge lao za gua i Pita nari za batiria ria na kubo tinoni za qari tori varikamu adono tu.

28 Za paranga lao tadiria i Pita, <<Gamu gamu gilagilaimiu za tabunana pa tinarae tadigami na Jiu za vei maka tinoni Jiu mina suvere tavitiria babi somana baereria na tinoni karovodi. Ba ara za na Tamaza za tori vabatiniziu tu ko manake gigalani za paji babi zake lioso za maka goto tinoni.

29 Ko za vei za totonai za lame na nyaqo nari za qake daiqua, goto qa lame gu. Ko koviria za qa nyorogua gilagilai ara aza vei beto gamu nyaqoniziu gamu,>> za gua i Pita.

30 Nari za paranga i Koniliasi, <<Pa nue ko na totozo vei tugu koviria, za qa kole varavara pa qua ruma na kue koloko jola korapa rane ara, nari za votu turu pa moequ ara za maka tinoni za poko kilakilanga.

31 Ko ari za gua vei aza, <Koniliasi, za tori tanongoro tu tana Tamaza za na mua varavara, beto ko ria na mua roiti varitokai lao tadiria na tinoni varivasevidi za qari vei na merumeru za vaqerai na Tamaza.

32 Ko mu garunu laodi pa Jopa ria kaki ko mari kuku valamea i Saimone, maka izongona i Pita. Na tinoni aza za korapa suvere pa ruma ti Saimone na tinoni za roroiti kopo manugu, ko na nana ruma za tata gu pa nole,> za gua.

33 Ko za vei gu za qa garunu tinoni ko qari keni nyaqogo ao, ko za leana jola za qu lame kamugami. Ko koviria za gami doru za gami varikamu beto pa moena na Tamaza ko mami nongororia ria doru zakazava vei za garununigo na Bangara ao ko muna pojaria,>> za gua i Koniliasi.

Na Paranga ti Pita

34 Ego nari za paranga i Pita, <<Koviria qa vakabere valeania ara za zozoto tugu za na Tamaza zake tokatoka kaleni maka tinoni gu.

35 Goto pa doru pupuku tinoni za na tinoni za pangagani za na Tamaza beto za roitini aza za tuvizi, nari za aza za na tinoni za vaqerai na Tamaza aza.

36 Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za na nongoro za garunu laoni na Tamaza tadiria na tinoni Izireli, na nongoro leana na veveina na bule ti Jisu Karisito, aza na Bangara tadiria doru tinoni.

37 Ko gamu tori gilagilaimiu tugu gamu aza vei za pidoko doru kota pa pikata guguzu Jiudia, za podalai tugu pa Qalili pa liguna za tarae velavelani na paputaiso i Jone.

38 Ko gamu gilagilaimiu tugu gamu i Jisu pa Nazareti, aza na tinoni za udukia na Tamaza ko za vapugeleni na Ongu Tabuna beto na neqi. Ko za rerege lao lameria aza za doru kota ko za roitidi za na roiti leadi beto za salanaria ria doru za ngangaguluria na bangaradi na tomete, ura na Tamaza za kole somana tana.

39 Ko gami za na tinoni gami batiria ko gami vavakatodi ria doru zakazava za roitidi aza pa Jerusalema beto kaki guguzu mule pa Jiudia. Aza tugu za qari vatitia pa korosi ko qari vaukea,

40 ba aza tugu za vaturu mulea na Tamaza na rane vinaue, beto za vabati votudigami na Tamaza aza.

41 Nake tadiria doru tinoni za votu aza, ba tadiria gu na tinoni za tori mijataria tu perangaina ko mari vavakatoni aza. Ko tadigami gu za votu aza, gami gami tekuteku na buku tavitia aza pa liguna za turu mule pa uke.

42 Beto za garunugami aza gami ko mami tarae velavelani beto mami poja vaneqineqini za aza tugu za mijatia na Tamaza ko mina tutidi ria na tinoni toadi beto na ukedi za gua.

43 Ko na veveina tugu aza za ria doru tinoni korokorotai za qari vavakatoni, ko ria doru mari vazozotoa aza za mari taleozo ria na dia sela pa izongona aza qari gua,>> za gua i Pita.

Ria na Tinoni Karovodi qari Tekua na Ongu Tabuna

44 Ego ko totonai za korapa pojaria i Pita
ria na zakazava ari, za goreria na Ongu
Tabuna ria doru qari korapa nongonongoro
pa paranga tana.
45 Ko qari gabara jola ria na tinoni Jiu qari
vazozotoa na Bangara beto ko qari koko tuti
lamea i Pita pa Jopa, ura qari batia za tadiria
na tinoni karovodi ba za vagorea tugu na
Tamaza za nana varivana, na Ongu Tabuna.
46 Ura qari nongororia za ria na tinoni
karovodi za qari okoto parangadi na go-
togoto parangadi beto qari kole vatarazae
valavatia za na Tamaza.
Nari za paranga i Pita,
47 <<I zei mina boka suqutudi na kolo ko
marike boka paputaiso ria ari? Ura ria ari
za qari tekua na Ongu Tabuna vei vaputa-
puta tugu za taroiti tadigita,>> za gua.
48 Beto za pojadi i Pita ria ko qari
tapaputaiso pa nizongona i Jisu Karisito. Pa
liguna za vei zara, za qari tepai ria i Pita ko
mi suvere mae tadiria kaki rane qari guni.

11

I Pita za Vavakato tadiria na Ekelesia pa Jerusalema

1 Ego ko qari nongoroni ria na tinoni
tagarunudi beto ria na tinoni pa Jiudia qari
vazozotoa na Bangara za na veveidi ria na
tinoni karovodi qari teku vakatapia za na
paranga tana Tamaza.
2 Ko totonai za mule zae pa Jerusalema
i Pita, nari za qari talea ria qari va-
poreveveinaia na pobe aza.
3 Ari qari guni vei aza, <<Ao za qu lao
suvere tadiria qarike tapobe beto ko qu
tekuteku tavitiria ria ao,>> qari guni.
4 Nari za podalai paranga i Pita ko za
kilipuputu vadi ria na zakazava vei qari
taroiti. Ari za gudi vei,
5 <<Totonai qa korapa varavara pa
guguzu pa Jopa ara, nari za qa dogoria
za maka dogodogoro. Qa batia ara pa
dogodogoro za maka zava lavata za vevei
maka poko revarevatana lavata za titi gore
lagereni ka made uquna, za koko lagere vei
pa noka ko za lagere toga pa kekerequ ara.
6 Qa dogoro viloviloto valeania nari qa
batiria pa leona ria na manugu mademade
nenedi pa pezo, na manugu qari gavere
beto qari gutolo, beto ria na manugu qari
tatava pa galegale kota.
7 Beto qa nongoria ara za maka ma-
malaingi ari za guniziu vei, <Pita, mu turu!
Kubolo ko mu tekuteku!> za guniziu.
8 Ba qa paranga ara, <Tapata jola, Ban-
gara! Ura oqoro izongo pore maka za-
kazava za paji babi zake lioso vevei ari za
tori kura mae tu pa ngujuqu ara,> qa gua.
9 Nari za na vinaori totozo za paranga
lagere vei pa noka za na mamalaingi,
<Ria na zakazava za tori valiosoria tu na
Tamaza, za ao muke vapajiria,> za gua.
10 Ko kue totozo za roiti vei zara beto za
tateku vaiolo mule zae pa noka za doru
zakazava.
11 Ko pa totozo tugu aza za ari ka kue
tinoni za qari tori turudia tu pa moena na
atakamana ruma qa korapa suveria ara; ria
za qari tagarunu koko pa Sizaria ko qari
lame nyaqoziu ara.
12 Beto za pojaniziu na Ongu Tabuna ara
ko munake orirabeke goto mu gore gu ko
mu tutiria za guniziu. Ko ari ka vonomo
tavitiqu qari vazozotoa na Bangara ari za
qari somana tutiziu tugu vei ara, ko gami
lao kamu ko gami luge za pa ruma ti Koni-
liasi.
13 Ko za ule vadigami aza za vei za batia
aza maka mateana perangaina za turu pa
nana ruma beto ari za guni vei, <Mu garunu
laodi pa Jopa ria kaki ko mari kuku valamea
i Saimone, maka izongona i Pita.
14 Ko aza mina vavakato vanigo za na
nongoro vei beto muna taalo ao beto
doruna na mua tatamana,> za guni.
15 Ko totonai qa korapa podalai paranga
ara, nari za gore gu tadiria za na Ongu
Tabuna, vei vaputaputa tugu totonai za
gore tadigita pa podapodalaina.
16 Qa roquroqu kamua ara za na paranga
tana Bangara, aza ari za gua vei, <I Jone
za varipaputaisoni na kolo, goto gamu za
muna tapaputaisoni na Ongu Tabuna,> za
gua.
17 Ko vei maka moqaza varivana tugu aza
za vadigita gita totonai taqe vazozotoa na
Bangara i Jisu Karisito za vadi tugu ria, nari
za i zei ara ko ba kole susulai za na Tamaza?
>> za gua i Pita.
18 Ego ko totonai qari nongororia ria na
zakazava ari, nari za qarike vagala ria goto
qari vatarazaea gu za na Tamaza, ari qari
gua vei, <<Koi, zozoto tugu! Ria na tinoni
karovodi ba na Tamaza za vadi tugu na
lolomo ko mari gabala ko mari tekua za na
toa>> qari gua.

Na Ekelesia pa Anitioki

19 Ego ko ria na tinoni qari okoto taqaqata
pa nganganglu za poraka votu totonai
za tavauke i Sitivini za qari okoto tapipi-
ara ko kaki qari kamu tu pa Poinikia, pa
Saeparasi, beto ko pa Anitioki. Ko qari
vavakatoni rerege ria za na nongoro, ba
qarike vavakato za tadiria na goto tinoni,
goto tadiria na tinoni Jiu gu.
20 Ba koledia ria kaki tinoni pa Saeparasi
beto pa Saerini qari vazozoto, ko ria za qari
lao pa Anitioki ko qari vavakatoni beto qari
taraeni tugu vei tadiria na tinoni karovodi
za na nongoro leana na veveina i Jisu na
Bangara.

21 Ko na neqi tana Bangara za somana
tadiria, ko na motadi ria qari vazozoto ko
qari gabala tutia na Bangara.
22 Ego ko na nongorodi ria ari za kamu tu
pa ekelesia pa Jerusalema, ko qari garunia
ria i Banabasi ko za gore pa Anitioki.
23 Ko tonai za gore kamu pa Anitioki i
Banabasi, za batia za na roiti variroqu tana
Tamaza tadiria na tinoni, ko za qera jola
aza ko za sovutu vaneqiria ria doru ko
marike munyala goto mari togaza vanabu
tana Bangara za gudi.
24 Ura maka tinoni leana tugu beto za
tavapugeleni na Ongu Tabuna beto na
rangerange i Banabasi. Ko na motadi ria na
tinoni qari tavagabala lao tana Bangara.
25 Ego beto za jola lao tu pa Tasosi i Ban-
abasi ko za keni nyaqoa i Saula.
26 Ko totonai za batia i Saula, nari za toka
laoni pa Anitioki. Ko maka aoro doruna za
qari suvere tavitiria ria na ekelesia ketakoi
beto qari varivagigalai tadiria na minete
tinoni ketakoi. Ko pa Anitioki tugu za ria
na tinoni qari tutia i Jisu za qari tagigala
momoe na tinoni Kirisitiani.
27 Ego ko pa totozo tugu ria za qari taloi
pa Jerusalema ria kaki tinoni korokorotai
ko qari gore pa Anitioki.
28 Ko maka ria, na izongona i Aqabasi, za
turu ko za poja vakabekaberia aza pa neqi
tana Ongu Tabuna za na veveina na songe
lavata mina raja pa kasia guguzu doruna za
gua. (Ko na songe aza za raja pa totozo za
korapa kuta bangara pa Romu i Kolodiasi.)
29 Ko qari varivaegoni ria na tinoni tana
Bangara pa Anitioki za maka roquroqu, ko
aza vei qari bokai za mari okoto vakole
kalea ria na tinoni ko mari vazae vadi ko
mari tokadi ria na tinoni tana Bangara qari
suvere pa Jiudia qari gua.
30 Ko qari vagore votua tugu za na dia
roquroqu, ko qari vapogozodi ari Saula i
Banabasi za na dia varivana ko qari zae
vadi ari ka viza tiolata pa Jerusalema.

12

Kaki Ngangangulu Mule qari Gozororia ria na Tinoni tana Bangara

1 Ego ko pa totozo tugu aza za aru tama-
naria na bangara i Herodi ko za aru ngan-
ganguluria ria kaki pa ekelesia.
2 Ko za kujuku vaukeni benete i Jekopi na
taina i Jone.
3 Beto tonai za batia za ria na tinoni Jiu
qari qera za totonai za roiti vei zara aza,
nari za lao mutugu aru tamania i Pita. (Ko
ani za taroiti totonai na vavolo Bereti Nake
Kovuruna.)
4 Za aru tamania i Herodi i Pita, ko za
lao valugea pa ruma varipiuna, beto ari ka
made puku solodia, okoto ka mademade
tinoni pa maka pukuna, za qari kole kopuni
aza. Za tori vakoleni roquroqu tu i Herodi
za pala pa liguna na vavolo Alokata za mina
toka votu laoni ko mina tatuti pa moedi ria
na tinoni i Pita za gua.
5 Ko i Pita za takopu pa ruma varipiuna,
ba ria na tinoni pa ekelesia za qarike mako
gore na kole varavara laoni tana Tamaza i
Pita pa totozo aza.

I Pita za Tatoka Votu pa Ruma Varipiuna

6 Ego ko na bongina beto totonai mina
rane za i Herodi pala mina toka votu pitua i
Pita za gua, za i Pita qari piuni kori seni ko
qari vaputai pa varikorapaidi ari kori solo-
dia aza, beto ria kaki solodia za qari kole
kopu pa atakamanana na ruma varipiuna.
7 Beto za votu vasiboro za maka mateana
tana Bangara ko za tolanga beto za doru
leona na ruma varipiuna. Beto za turu pa
keketaina i Pita za na mateana ko za jou
vaiqolia, beto ari za guni vei, <<Mu siqarai
tatakole!>> za guni. Nari qari lotu taruvata-
dia pa limana aza ria na seni.
8 Ego beto za paranga tana za na mateana,
<<Mu dokonigo na mua beleti, beto mu
vazaea na mua sadolo,>> za gua. Nari za
roiti vei tugu i Pita. Beto za paranga mule
tana za na mateana, <<Mu udenigo na mua
koti, beto mu tutiziu,>> za guni.
9 Ko za tuti votu i Pita, ba zake gilagila
vatavagigalia aza za vei na zakazava zozo-
tona aza za roitini na mateana tana. Za
roquroqua i Pita za palu maka dogodogoro
za puta engai aza za gua.
10 Qari rerege valaqao jolani ari kori za
na puku tinoni kopu momoe, beto za qari
lao mule jolani za na vinaori, beto za qari
lao kamua za na atakamana aeana beto ko
za votu lao pa guguzu lavata. Za tarevanga
vadi makana za na patena na atakamana
aza, ko qari votu lao tutia ari kori za maka
zona. Ketakoi za taloi vasiboro ti Pita za na
mateana ko za keni nana.
11 Ko pa totozo tu aza za tavagigala na
roquna i Pita, ko ari za gua vei, <<Koi,
koviria tu qa gilagilai ara za zozoto tugu za
na Bangara za garunia na nana mateana
ko za aloziu pa neqi ti Herodi, beto ko pa
doru ginugua qari korapa nyoroguani ria
na tinoni Jiu ko mari taroiti qari gua,>> za
gua.
12 Totonai za gilagila valeania aza za vei
zara, nari za lao pa ruma ti Mere na tinana i
Jone za gua, aza maka izongona i Maka, nari
za ketakoi qari korapa suvere varikamu ko
qari korapa varavara ria na kubo tinoni.
13 Za kole kikia pa atakamana i Pita, nari
za lao ko mi revangia na atakamana za gua
za maka nabulu reko, na izongona i Roda.

14 Ba totonai za nongoro gilagilai aza za
na mamalaingina i Pita, nari za qera vitiv-
itigi aza ko zake revangia za na atakamana,
goto za abutu mule luge tu ko za lao ule vadi
za i Pita za korapa turunana pa peguru za
gudi.
15 Ba ari qari paranga veini ria aza, <<Koi,
ao qu rura, siu! >> qari guni. Ba za gi-
girigana tugu za zotonana tugu za gua za
na nabulu reko. Nari za qari paranga ria,
<<Ego, ko mina vei za na onguna gu zana,>>
qari gua.
16 Ba zake koroto na kole kikia i Pita, ko
qari lao revangia na atakamana qari gua
nari za qari batia aza tugu, ko qari gabara
vitivitigi.
17 Ba za vamokomoko laodi na limana i
Pita ria ko qari nogoto, beto za ule vakabere
vadi aza vei na Bangara za toka votuni
pa ruma varipiuna. Beto ari za gudi vei,
<<Muna pojani i Jekopi beto ria qari vazo-
zotoa na Bangara ria na zakazava ari,>> za
gudi, beto za votu ko za taloi lao pa maka
goto ia tu i Pita.
18 Ego ko totonai za rane za na kota, nari
za qari rura takulanga betodia ria na tinoni
kopu pa ruma varipiuna, ko ari qari vari-
paranga vei, <<Qokolo, ko na za za vaka-
muni i Pita!>> qari gua.
19 Za varigarununi i Herodi za na
nyaqona i Pita ba qarike boka batia, nari
za nanaza vilovilotoria ria na tinoni kopu
beto za varigarunu ko qari vauke paledi.
Beto za taloi pa Jiudia i Herodi, ko za gore
suverenana pa Sizaria.

Na Uke ti Herodi

20 Ego za tagigiri vitivitigidi i Herodi ria
na tinoni pa Turosi beto ko pa Sidoni. Nari
qari makarai maka pa roquroqu ria pa kori
guguzu ari ko qari lao za ti Herodi. Pa
liguna qari baere vatatai i Balasitasi, na
kuta nabulu poreveveina pa ruma bangara
ti Herodi, ko mi tokadi qari guni, za beto
qari makarai lao tepai ria za na bule ti
Herodi, ura na tekutekuna tadiria za qari
koko lame vei gu pa guguzu za bangaradi i
Herodi.
21 Ko tonai za kamua za na rane za tanguti
ko mari varikamu, za vazaeria i Herodi ria
na nana poko bangara, beto za lao nyumu
pa nyumunyumuna bangara ko za kole
paranga lao za tadiria na tinoni.
22 Ba qari kukuku ria na tinoni, ari
qari gua vei, <<Koi, na mamalaingina na
Tamaza zozoto ani, nake tinoni!>> qari gua.
23 Ko pa liguna gu aza za lao tu maka
mateana tana Bangara ko za vauke pale
i Herodi, ura zake valavatia aza za na
Tamaza. Ko za gania na ulozo za na tinina
ko za ukenana aza.
24 Ego ko na paranga tana Tamaza za
rerege beto ko za zoku ria na tinoni qari
gabala tutia na Bangara.
25 Ari Banabasi beto i Saula za totonai qari
vaokotia za na roiti ninabulu qari rerege
kamuni pa Jerusalema, nari za qari taloi
keni. Ko qari tokai tugu vei i Jone, aza maka
izongona i Maka.

13

Ari Banabasi i Saula qari Tamijata beto qari Tagarunu

1 Ego pa ekelesia pa Anitioki za koledia ria
kaki tinoni korokorotai beto na tinoni vari-
vagigalai. Kaki ria ari Banabasi, i Simione
aza qari kukukuni na Tinoni Kuduru, i
Lukasi na tinoni Saerini, i Manaeni aza na
tapauzuna pa ruma ti Herodi na bangara,
beto i Saula.
2 Totonai qari kole nabuluni ria za na
Bangara beto qari tabutabu ganigani, nari
za ari za gua vei za na Ongu Tabuna, <<Ego
mu mijata kale vaniziu ari Banabasi beto i
Saula, ko mari roitini za na roiti qa udukudi
ara ko mari roitini,>> za gua aza.
3 Ko pa liguna qari madi tabutabu gani-
gani beto na kole varavara, za qari vaopodi
na limadi ari kori, beto za qari garunu vak-
eniria.

Ari Banabasi i Saula qari Kamu pa nuza Saeparasi

4 Ego ko totonai za garunuria na Ongu
Tabuna ari Banabasi i Saula, nari za qari
gore pa Seleukeia, ko koko ketakoi za qari
toka karovo lao pa nuza Saeparasi.
5 Ko tonai qari lao paro pa guguzu
Salamisi, nari za qari taraeni pa ruma
varivarikamuna tadiria na tinoni Jiu
ketakoi za na paranga tana Tamaza. Qari
tokatokaidia tugu ari kori i Jone Maka, aza
maka dia tinoni varitokai.
6 Ko qari karovia ria za na nuza Saeparasi
tinganai qari lao kamu pa maka guguzu, na
izongona pa Paposi. Ketakoi qari gozoria
za maka tinoni Jiu za kolenana nana potana
varivagabarana beto na tinoni korokorotai
sekesekena, na izongona i Bajisu,
7 beto ko za suvesuvere tavitia aza za na
qavuna i Seraqiasi Paula, na tinoni lugena
pa roverove. Ko za kukuria na qavuna ari
Banabasi i Paula, ura za nyorogua nongoria
aza za na paranga tana Tamaza.
8 Ba za raja kolokolosoria i Bajisu na
tinoni kolenana potana varivagabara ani
ari kori (Na pelukuna pa paranga Qiriki
na izongona aza i Elimasi), ko mi vagabala
vapirua za na qavuna ko mike vazozotoa za
na nongoro tadi ari kori za gua.
9 Ba i Saula (aza na izongona i Paula) za
tapugeleni na Ongu Tabuna, za dogoro tari
vatogazia aza,

10 beto ari za guni vei, <<Za pugeligo doru
nyonyorava beto na sekeseke ikikeredi ao,
na tuna na bangaradi na tomete! Qu ka-
naria doru tuvizi beto doru totozo mu vake-
qoria na zona tuvizidi tana Bangara qu gua
ao!
11 Ba koviria na neqi tana Bangara mi raja
pa tamu ko munake izongo bati podekia
na tapo pa iapeki totozo kakazana ao,>> za
gua i Paula. Ko pa totozo tugu aza za gera
rodomo gu za na matana aza, ko za kole
qaqo lao lameria ria na tinoni ko mari arua
na limana ko mari titai za gua.
12 Totonai za batia na qavuna za vei zara,
nari za vazozoto aza, ura za gabara vitivitig-
ini aza za na varivagigalaina na Bangara.

Ari Paula i Banabasi qari Lao pa Anitioki pa Pisidia

13 Ego beto za toka pa Paposi i Paula beto
ko ria qari tutia aza, ko qari lao paro pa
Peqa, maka guguzu pa Pamipilia. Ko ke-
takoi za loiria i Jone Maka, ko za gabala
mulenana pa Jerusalema.
14 Ego ko qari taloi pa Peqa za qari jola
lao kamu za pa Anitioki pa pikata guguzu
pa Pisidia, ko pa rane Minyere za qari lao
somana luge nyumu pa ruma varivarika-
muna.
15 Ko pa liguna za tatiro votu za na Va-
vanau ti Mosese beto na kutikuti tadiria
na tinoni korokorotai, nari za ari qari gua
lao tadiria ria na tinoni matamata pa ruma
varivarikamuna, <<Ka viza tavitimami, vei
mina kolenana maka miu paranga vari-
vaneqi lao tadiria na tinoni za gamu, nari
za boka paranga,>> qari gudi.
16 Nari za soqolo turu i Paula ko za va-
mokomokodi na limana, beto za ari za gudi
vei ria, <<Gamu ka viza tinoni Izireli beto
gamu na tinoni karovomiu gamu panga-
gani na Tamaza, mu vainongoro lame!
17 Na Tamaza tadiria na tinoni Izireli ani
za mijataria ria na tamada pa moa ko za
roitidi maka butubutu tinoni lavata aza ria
totonai qari suvere vei na tinoni gotodi pa
Ijipi, beto za toka votudi aza pa nana neqi
lavatana.
18 Ko ae tu qari sela vei ria, ba ka maden-
gavuluputa aoro za kole kopudi aza pa qega
ria.
19 Pa liguna za piararia aza ari ka vitu
puku tinoni pa Kenani, nari za vadi ria
na nana tinoni ko qari izongia za na pezo
tadiria na goto butubutu aza.
20 Ko ria doru ginugua ari za qari
taroiti pa korapana ka made gogoto
limangavuluputa aoro.

Pa liguna ria za vadi aza ria na tinoni
matamata ko tinganai za kamu lame ti
Samuela na tinoni korokorotai.

21 Beto za qari tepai ria za maka bangara,
ko za vadi na Tamaza i Saula, na tuna i Kisi
pa butubutu ti Benijimani. Ko ka maden-
gavuluputa aoro za kole bangara aza,
22 beto pa liguna aza za vaturu vadi i
Devita ko za bangara. Ko tana za ari za
paranga vei za na Tamaza, <Qa tori dogoro
gilagilai tu ara i Devita, na tuna i Jese, aza
na tinoni za tutia na buloqu ara, ko aza pala
mina roitidi ria vei qa nyorogudi ara,> za
gua.
23 Ko pa tutina i Devita za valamea na
Tamaza tadiria na tinoni Izireli, aza vei
za tori tavataringutinguti vakole tu, za na
inaalo i Jisu.
24 Totonai za oqoro lame aza za i Jone
za tori taraeni mae tu tadiria doru tinoni
Izireli za na veveina mari gabala loi paledi
na dia sela ko mari tapaputaiso ria na
tinoni.
25 Totonai mi vaokotia nana roiti ninab-
ulu za gua i Jone, nari za ari za paranga
vei aza, <I zei gamu rove veiniziu ara za
gamu? Nake ara aza gamu korapa adonia
gamu mina lame! Goto za korapa tu tuti ligu
lameziu ara aza ara nake padaqu ko mana
ruvata vagorea na sadolo pa nenena,> za
gua i Jone.
26 Ka viza tavitiqu, gamu na tutina i
Ebarahami beto gamu na tinoni karovomiu
gamu pangagani na Tamaza pa varikora-
paimiu ari! Na nongorona na inaalo ani za
tagarunu lame tadigita.
27 Ura ria na tinoni qari suvere pa
Jerusalema beto ko ria na dia tinoni
matamata za qarike boka dogoro gilagilaia
ria aza, ko tonai qari pitu vaukea ria aza
nari za qari vagore votua gu ria ria na
korokorotai tadiria na tinoni korokorotai
qari tatiro doru rane Minyere.
28 Kepore tu za maka ginugua za sela bari
batia tana, ba qari tepa jujukia i Paelati ko
mi vauke paleni qari gua.
29 Ko totonai qari vagore votu betoria ria
ria doru korokorotai qari takuti na veveina
aza, nari za qari teku vagorea pa korosi za
na kobukobu tinina ko qari lao vakolea pa
bevi.
30 Ba na Tamaza za vaturu mulea pa uke
aza.
31 Beto za tabatabata zoku rane tadiria
qari koko tututia pa Qalili ko qari zae pa
Jerusalema aza. Ko koviria ria tugu za
qari vavakatoni na veveina aza tadiria na
tinoni.
32 Ko gami ari za gami vavakatoni
tadigamu za na nongoro leana ani, aza za
tori taringutinguti vakoleni tu na Tamaza
tadiria na tamada pa moa.
33 Ko na taringutinguti ani za tori vagore
votua tu na Tamaza tadigita totonai za
vaturu mulea i Jisu. Ko za tavagore votu aza

vei za takuti pa vinaori Kera Vatarazae, ari za gua vei,
<Ao za na Tuqu ara ao,
pa ngenari ani za qa ule votuni na Tamamu ara ao,> za gua.
34 Ko na veveina za vaturu mulea pa uke ko minake boka nyabo za na tinina aza, za ari za gua vei za na Tamaza,
<Mana vadigamu ara za na mana liosodi beto na zozotodi
qa taringutingutini i Devita,> za gua.
35 Pana maka goto ia mule za ari za gua vei aza,
<Munake vamalumia ko mina nyabo za na tinina na mua Liosona,> za gua.
36 I Devita za totonai za vaokotia aza za na nana ninabuluna na nyorogua tana Tamaza pa nana totozo, za uke ko za tagolomo tavitiria ria na tamada pa moa, ko za nyabo tugu na tinina aza.
37 Ba aza za vaturu mulea na Tamaza za zake izongo nyabo na tinina.
38 Ko koviria mu gilagilai gamu, ka viza tavitimami, za pa korapana gu na tinoni ani za tatarae tadigamu za na taleozona na sela.
39 Beto ko pa doru tinajutu gamuke boka taruvatani gamu pa Vavanau ti Mosese, za ria mari vazozotoa aza za mari taruvata.
40 Ko mu kopu muledigamu ko marike taroiti tadigamu aza vei qari parangadi ria na tinoni korokorotai,
41 <Dotu, gamu na tinoni vavaledemiu ko!
Mu gabara ko mu uke manyaomiu tu!
Ura maka roiti za mana roitini ara pa miu totozo,
na roiti vei bi pojadigamu tu maka tinoni
ba buke izongo vazozotoa tugu! > qari gua,>> za gua i Paula.
42 Ego ko totonai qari korapa taloi keni ari Paula i Banabasi, za qari tepa sogaria ria na tinoni ketakoi ari kori ko mari mule mutugu vavakatoni tadiria na rane Minyere liguligu ria na zakazava ari qari gua.
43 Totonai qari taloi pa ruma varivarikamuna ria na tinoni, nari za na zokudi ria na tinoni qari tutiria ari kori, na zokudi ria na tinoni Jiu beto ko ria na tinoni karovodi qari tutia na vatarazae tadiria Jiu tugu vei. Ko ari Paula i Banabasi qari kole sori vamaururia ria ko marike taloi pa variroqu alona tana Tamaza qari gudi.
44 Ko totonai za kamua mule za na rane Minyere, nari za tata na guguzu doruna za qari varikamu ko mari nongoria na paranga tana Bangara qari gua.
45 Ba tonai qari batia ria na tinoni Jiu za na puku minete tinoni lavata qari varikamu, za pugeleria na konokono ria ko qari geso vikevikereria ria na zakazava za pojaria i Paula beto ko qari poja vikevikeria tugu vei aza.
46 Ba qari varene tugu pa dia paranga ari Paula i Banabasi, ko ari qari gua vei, <<Na tuvizina za tadigamu tugu mina tavavakato momoe za na paranga tana Tamaza. Ba gamu kilu pale gamu aza, beto ko gamuke roquroqu vagaro muledigamu ko muna tekua gamu za na toa jola, ko koviria gami za mami gabala laomami ropi tadiria na tinoni karovodi.
47 Ura ari za tori garunu veidigami tu za na Bangara,
<Qa mijatigo ara ao ko na kabere tadiria na tinoni karovodi,
ko muna inaalo tadiria doru kamu pa uquna na kasia guguzu,> za gua,>> qari gua.
48 Ko totonai qari nongoria ria na tinoni karovodi za vei zara, nari za qari qera vitivitigi ria, ko qari valavatia ria za na paranga tana Bangara beto qari vazozoto ria qari tori tauduku tu ko mari izongia na toa jola.
49 Ko za tapiara lao doru kota pa ia aza za na paranga tana Bangara.
50 Ba ria na tinoni Jiu qari sori vatagigiriria ria na reko poreveveidi tadiria na tinoni karovodi qari pangagani na Tamaza beto ko ria na tinoni matamata pa guguzu aza, ko qari qoraqora ngangaguluria ari Paula i Banabasi beto ko qari iju vavotu keniria pa dia guguzu ari kori.
51 Nari qari tavuzu vagore paledi ari kori ria na kavuru pezo qari ramata pa nenedi, beto za qari rerege jola laodia pa Ikonioni.
52 Goto ria na tinoni tana Bangara za pugeleria na qeraqera beto na Ongu Tabuna.

14

Ari Paula i Banabasi qari kamu pa Ikonioni

1 Ego totonai qari lao kamu pa Ikonioni nari za qari lao mutugu luge pa ruma varivarikamuna tadiria na tinoni Jiu ari Paula i Banabasi, ko qari vavakato vaneqi nari za na motadi ria na tinoni Jiu na tinoni karovodi qari vazozoto.
2 Ba ria na tinoni Jiu qari daidia vazozoto za qari sori vatagigiriria beto qari vainuria za na roqudi ria na tinoni karovodi, ko qari kanaria ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara.
3 Ko na zovaina za qari kole suveredia mae tu pa Ikonioni ari kori, ko qari kole vareneni ari kori za na taraena na veveina na Bangara. Ko na Bangara za vabatidi na zozotona za nana nongoro varialona,

13:33 Kera Vatarazae 2.7; 5.5. **13:34** Aisea 55.3. **13:35** Kera Vatarazae 16.10. **13:41** Gabakuku 1.5. **13:47** Aisea 49.6.

ko za roiti votudi pa limadi ari kori ria na vinagilagila beto na roiti varivagabaradi.

4 Qari pikataori ria na tinoni pa guguzu aza, ko kaki za qari kole vei tugu tadiria na Jiu qarike vazozoto, goto ria kaki za qari kole vei tugu tadi ari kori tinoni tagarunudi.

5 Ego ko za kamua za na totozo totonai qari vanyumua na roqudi ria kaki tinoni karovodi na Jiu (beto ko tavitia ria na dia tinoni matamata), ko mari komiti vikevikereria beto mari gonadi na patu ari kori qari gua.

6 Ba tonai qari gilagilai ari kori tinoni tagarunudi za na roquroqu tadiria, za qari uku laodia pa guguguzu pa Lukaoni, pa Lisitara, pa Debe, beto pa varilivutaidi na guguguzu ria.

7 Ko ketakoi qari vavakatoni mule ari kori za na nongoro leana.

Ari Paula i Banabasi pa Lisitara

8 Ego na suverena tugu pa Lisitara za maka tinoni za qao ko za kole gu nyumu nana. Na podo qaqaona tugu aza ko zake izongo boka tugu na rerege.

9 Na tinoni aza za kole nongonongoro pa vavakato ti Paula. Za dogoro vatogazia i Paula aza, ko za dogoro gilagilai za kolenana na nana rangerange ko mina boka tasalana gu aza,

10 Nari za kuku viva laoa i Paula aza, ari za guni vei, <<Mu turu vatuvizidi na nenemu! >> za guni. Nari za soqolo turu tugu za na tinoni aza ko za podalai gu rerege.

11 Ego ko tonai qari batia ria na puku minete lavata aza vei za roitini i Paula, nari za qari okoto kuku irangia pa dia paranga Lukaoni, ari qari gua vei, <<Ria na tamaza za qari tori peluku tinoni tu, ko qari gore lagere tadigita ari!>> qari gua.

12 I Banabasi za qari gigalani na tamaza Zeusi, goto i Paula za qari gigalani na tamaza Hemesi, ura i Paula za na kuta tinoni paraparanga ari kori.

13 Na zelepade tana tamaza Zeusi za nake zouna pa guguzu aza, ko na iama pa zelepade aza za pogozo lao bulumakau na teteri gavoro pa atakamanana guguzu aza, ko aza beto ria na minete tinoni za mari vavavui lao tadi ari kori tinoni tagarunudi qari gua.

14 Ego ko totonai qari nongoroni ari kori tinoni tagarunudi, ari Banabasi i Paula, za na roiti qari korapa roitidi, za qari bako rikata paledi ari kori ria na dia poko, beto qari abutu sasuru lao pa varikorapaidi ria na minete tinoni, ko qari velavela laoria ria,

15 ari qari gua vei, <<Ka viza tinoni! Ae za vei ko gamu korapa roitidi na roiti ari? Gami kori ba na tinoni vei tugu gamu! Ko gami lame vavakatoni tadigamu gami kori za na nongoro leana, ko mu gabala loi paledi gamu ria na zakazava kepore veveidi zara ko mu gabala lao tana Tamaza toana, aza za roitini na oka na pezo na ivere beto ko doru zakazava qari okoto kole pa ia ria.

16 Pana zazae tinoni qari jola lao rari, za vamalumuria na Tamaza ria na tinoni karovodi ko qari okoto tutiria na dia uana makadi.

17 Ba zake loi valolokia na Tamaza za maka za mina uleni na veveina makana, ko za roitidi ria na roiti leadi: za valagere vadigamu na okoro pa noka, za vavuaria ria na umuma pa dia okokoto totozo, za vapotedigamu na ganigani ko za vapugeleni qeraqera na bulomiu,>> qari gudi.

18 Ko qari paranga vei tugu zara ari kori, ba qari dori podepodeke vitivitigi mutugu beto qari boka vanogotoria ko qarike vavavui lao tadi ari kori ria.

19 Kaki ria na tinoni Jiu lame veidi pa Anitioki beto pa Ikonioni za qari vagabala vapeleria ria na minete tinoni, ko qari gonani patu i Paula beto za qari ragata votu pale pa peguruna na guguzu. Ko qari rovea za tori uke tu qari guni aza.

20 Ba tonai qari turu variidilivutaini ria na tinoni tana Bangara i Paula, za soqolo turu aza ko za mule luge laonana tugu pa guguzu. Ko za rane na kota nari za qari taloi lao pa Debe ari kori Banabasi.

Qari Gabala Mule pa Anitioki ari Paula i Banabasi

21 Ego ko qari vavakatoni pa Debe ari kori Paula i Banabasi za na nongoro leana, ko na kubo tinoni za qari gabala tutia na Bangara. Beto za qari gabala mule lao pa Lisitara beto pa Ikonioni, ko qari jola lao pa Anitioki aza na guguzu pa Pisidia.

22 Ko pa dia rererege qari vaneqiria za na bulodi ria na tinoni tana Bangara, qari paranga vaneqiria ko mari togaza vamauru pa dia rangerange, ura zoku tapata za pala tana gozororia mae tugu beto tana lugea za na binangara tana Tamaza qari gudi.

23 Qari mijataria pa okokoto ekelesia ria na tiolata matamata, ko qari varavaradi beto qari madidi nake tekuteku, beto za qari loi laodi tana Bangara aza qari vazozotoa ko mi tokaria qari gua.

24 Ego beto za qari rerege jolani ria za pa Pisidia ko qari lao kamu pa Pamipilia ari kori.

25 Pa Peqa qari vavakatoni ari kori za na nongoro tana Bangara, beto za qari gore pa Atalia.

26 Ketakoi za qari toka mule pa Anitioki, pa guguzu ketakoi qari tavamadi pa variroqu varialona tana Tamaza ko qari roitini za na roiti aza qari koni vaokotia.

27 Totonai qari mule kamu paro pa Anitioki ari kori za qari kuku varikamudi za na

ekelesia ketakoi, ko qari ule vadi ria doru zakazava za roitidi na Tamaza pa dia roiti qari roitidi. Beto ko qari vavakatoni tugu vei za aza vei za revanga veini na Tamaza za na zona ko qari boka vazozoto ria na tinoni karovodi.

28 Beto za qari suvere vazovaidia mae tu tadiria na tinoni tana Bangara ketakoi ari kori.

15

Ria na Tinoni Matamata qari Varivavakato pa Jerusalema

1 Ego ria kaki na koko veidi pa Jiudia za qari gore pa Anitioki ko qari kole varivagigalaini tadiria na tinoni qari vazozotoa na Bangara za ari qari gua vei, <<Vei munake tapobe za gamu vei za pojai na tuti ti Mosese, za munake taalo za gamu,>> qari gua.

2 Ko za pidoko votu za maka varigua na varigeso lavata pa varikorapaidi ari Paula i Banabasi beto ko ria na tinoni ria. Nari za qari mijataria ari Paula i Banabasi beto vei tugu ria kaki tinoni tana Bangara pa Anitioki ko mari zaeni tadiria na tinoni tagarunudi beto na tinoni matamata pa Jerusalema za na ginugua ani qari gudi.

3 Ko totonai za garunu vakeniria na ekelesia ria ari, nari za qari rerege vei pa Poinikia beto pa Sameria, ko qari kilipuputu vadi ria pa guguzu ari za na veveina na gabala tadiria na tinoni karovodi lao tana Tamaza. Ko qari qeraqera jola ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara.

4 Ko totonai qari kamu pa Jerusalema ria, za qari tavatoga valeana tadiria na ekelesia, tadiria na tinoni tagarunudi, beto ko tadiria na tinoni matamata ria. Beto ko qari ule vadi ria na ekelesia ria vei za roitidi na Tamaza pa dia rerege roiti tadiria na tinoni karovodi.

5 Ba ria kaki tinoni na somanadi pa puku minete tadiria na Parese qari vazozotoa na Bangara za qari turu ko ari qari gua vei, <<Ria na tinoni karovodi za mari tapobe tugu, beto ko mari tapojadi ko mari tutia tugu ria za na Vavanau ti Mosese,>> qari gua.

6 Ko qari varikamu ria na tinoni tagarunudi beto na tinoni matamata, ko qari dogoria za na ginugua ani.

7 Qari dori kole variguani ria za na ginugua ani, beto za turu i Pita, ko ari za gua vei za tadiria, <<Ka viza tavitiqu, gamu za gamu tori vakaberiamiu tu pa viza tu ari za na Tamaza za tori mijataziu tu ara. Ko pa vavakato taqu qari nongoria na nongoro leana ko qari vazozoto ria na tinoni karovodi.

8 Ko na Tamaza aza za boka tiroa na bulo tinoni za ule votuni za valeania tugu vei aza ko za vadi na Ongu Tabuna vei vaputaputa za vadigita gita.

9 Zake dogoro vagotogita na Tamaza za gita beto ko ria, ko totonai qari vazozoto ria nari za valiosoria gu za na bulodi.

10 Ko koviria ae za vei za gamu korapa podekia na Tamaza, ko gamu vapapadi maka pogozo mamata lavata ria qari tutia na Bangara? Na pogozo mamata aza za ria tu na tamada pa moa beto gita tu ba tanake boka pogozia.

11 Goto gita ba pa variroqu varialona gu ti Jisu na Bangara za taqe taalo tonai taqe vazozoto, maka moqaza podeke vei tugu qari vei ria ari,>> za gua i Pita.

12 Beto qari podalai paranga ari Banabasi i Paula. Ko ria na minete tinoni za qarike vagala totonai qari kole nongononogoro tadi ari Banabasi beto i Paula qari kilipuputu vadi za doru roiti neqidi na varivagabaradi za roitidi na Tamaza tadiria na karovodi ketakoi qari rerege roiti vei ari kori.

13 Totonai qari beto paranga ari kori, za paranga i Jekopi, <<Ka viza tavitiqu, mu vainongoro lame!

14 I Saimone za koni vakaberia gu aza vei na Tamaza za roquroqua ko za teku votuni tadiria na tinoni karovodi za maka minete tinoni ko mari valavatia za nizongona aza.

15 Ko koviria za lao totoa gu ria na paranga tadiria na tinoni korokorotai, aza ari za gua vei,

16 <Pa liguna ari mina vei, za mana gabala mule,
ko mana vaturu sogai za na aqaqo ti Devita aza za tajegara.
Ria na zakazavana qari tajegara za mana vaturu sogaria,
ko mana valeana sogai aza.

17 Ko ria tinoni kole taridi za mari nyaqo tutiziu ara,
beto ko ria doru tinoni karovodi qa tori kukuria tu ko na qua tinoni za mari nyaqo tutiziu,
za gua za na Bangara, aza za roitidi na zakazava ari>

18 ko qari tagilagila pa moa vei tu.

19 Ko na roquroqu taqu za take vadi mule kaki tapata ria na tinoni karovodi qari korapa gabala lame tana Tamaza.

20 Goto ta kuti lao vadi gu ko ta pojadi ko marike tekuria ria na masadi na manugu qari tavavavui tari lao vadi na beku, marike toani na toa lulasana, beto ko marike tekuria na masadi na manugu qarike tavanyoa pale na orungudi beto ko marike tekua tugu vei na orungu.

15:17 Emosi 9.11-12.

21 Ura podalai pa moa vei tu za na Vavanau ti Mosese za kole tatarae velavela pa kubo guguzu, ura doru rane Minyere gu za tatitiro votu pa ruma varivarikamuna aza,>> za gua i Jekopi.

Na Leta lao tadiria na Tinoni Karovodi qari Tutia na Bangara

22 Ego ko qari varikamu ko qari varivaegoni ria na tinoni tagarunudi, na tinoni matamata, beto na ekelesia doruna, za mari mijataria za kaki tinoni tugu ria ko mari tutiria ari Paula i Banabasi qari gua. Ko qari mijataria ko qari garunu vatuti goredi ari Paula i Banabasi pa Anitioki ari kori tinoni matamata tugu tadiria na tinoni tana Bangara: ari Jiudasi aza qari kukuni i Basabasi, beto ko i Saelasi.

23 Ko na leta qari kutia beto qari vaaru pogozodi ria za ari za gua vei,

<<Gami na tinoni tagarunumami, na tinoni matamata, beto ko na tinoni qari vazozotoa na Bangara.

Lao tadigamu na tinoni karovomiu gamu vazozotoa na Bangara ko qu korapa pa Anitioki, pa Siria beto ko pa Silisia.

Na paranga qeraqera tadigamu.

24 Gami nongoroni za kaki tinoni tugu tadigami za qari votu lao ko qari garunudigamu ria na paranga qari vatakulangagamu na varuragamu. Ria na tinoni ria za nake gami gami garunuria.

25 Ko zara za vei za gami varikamu makarai mijataria gami ria na mami tinoni ko gami garunu vatuti goredi ari kori mami baere vavaguana, ari Banabasi i Paula.

26 Ari Banabasi i Paula ari za qari gozoro taleni tapata pa dia toa za na veveina na izongona na nada Bangara i Jisu Karisito.

27 Ko gami garunu vatutiria gami ari Jiudasi i Saelasi, ko ari kori ba mari boka vavakatodi tugu ria vei gami kuti laodi gami.

28 Ura za valeania na Ongu Tabuna beto ko gami tugu vei za mamike vapogozodigamu na pogozo za mamata jolani aza za garo za gamu.

29 Goto muke tekuria gu za na masadi na manugu qari tavavavui tari lao tana beku, muke tekua gu na orungu beto ko na masadi na manugu qarike tavanyoa pale na orungudi, beto muke toani gu na toa lulasana. Vei muna kopu muledigamu ko munake roitidi ria ari, nari za gamu roiti valeana za gamu.

Leana jola.>>

30 Ego ko totonai qari loi vakeniria nari za qari gore pa Anitioki ria, ko qari varikamudi ria na minete tinoni tana Bangara beto qari vakarovo vadi za na leta.

31 Ko pa liguna qari tiro votuni za na leta za qari qera jolani ria za na paranga varivaneqi aza.

32 Ari Jiudasi i Saelasi ba na tinoni korokorotai tugu ko qari dori paranga vamanotoria beto qari vaneqiria ria qari vazozotoa na Bangara ketakoi.

33 Pa liguna qari suvere iapeki totozo ketakoi, za qari loloi vakeniria pa bule ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara ketakoi ko qari mule kenidia tadiria qari garunu valagereria.*

35 Ba ari Paula i Banabasi za qari suvere zovaidia mae tugu pa Anitioki (beto vei tugu ria kaki mule), ko qari kole varivagigalaini beto qari kole vavakatoni za na paranga tana Bangara.

Ari Paula i Banabasi qari Varipikatai

36 Ego za zovai iapeki za paranga lao ti Banabasi i Paula, <<Aria ta gabala ko ta keni ovikiria ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara doru kota ketakoi taqe taraeni na paranga tana Bangara perangaina, ko ta dogororia ae beka qari korapa veveidia moko,>> za gua.

37 Nari i Banabasi za nyorogua tokai i Jone, aza maka izongona i Maka.

38 Ba i Paula zake dogoro vapadani ko mina tokai aza za gua, ura na totozo momoe za aza za loi paledi pa Pamipilia ko zake tutiria keni pa roitina.

39 Ego ko za neqi za na varitoke tadi ari kori, ko qari okoto varipikatai tu ari kori. Ko i Banabasi za tokai i Maka, ko qari toka lao vei tu pa nuza pa Saeparasi.

40 Goto i Paula za mijata tekua i Saelasi, ko pa liguna qari vakole laoria pa variroqu varialona tana Bangara ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara ketakoi ari kori, nari za qari taloi keni.

41 Ko qari lao vei pa Siria beto pa Silisia ari kori, ko qari kole vaneqiria ria na tinoni pa ekelesia.

16

I Paula za Tokai i Timote

1 Ego ko za lao kamu pa Debe beto pa Lisitara i Paula. Ko na suverena tugu ketakoi za maka tinoni tana Bangara na izongona i Timote. Na tuna marene maka reko Jiu neqina tugu pa rangerange aza, goto na tamana za na tinoni Qiriki.

* **15:33** Na pikata 34 za zake takuti pa kutikuti leludi. Kaki kutikuti liguligu qari valugea na pikata 34 za ari za gua vei, <<Ba i Saelasi za nyorogua suvere jola tugu ketakoi, ko i Jiudasi gu za mule keni.>>

2 Ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara
pa Lisitara beto pa Ikonioni qari dogoro
rangea i Timote.
3 Za nyorogua tokai i Paula aza, ko za
tekua ko za pobea ura qari koledia ria na
tinoni Jiu pa guguzu ria, ko qari gilagilaidia
ria doru za na tamana i Timote za na tinoni
Qiriki tu.
4 Ego ko pa doruna na gugugu qari lao-
ria, za qari vakarovo vadi tugu ria na tinoni
karovodi ria na vinaturu qari vanyumuria
ria na tinoni tagarunudi beto na tinoni
matamata pa Jerusalema.
5 Ko ria na ekelesia za qari tavaneqi pa
rangerange, beto ko qari kubo tugu lalaodia
na varituti rane gu ria.

Na Dogodogoro ti Paula pa Toroasi

6 Ego ko qari taloi ko qari rerege vei pa
ia pa Piruqia beto pa Qelesia ria, ura za
suquturia na Ongu Tabuna ko marike lao
vavakatoni na nongoro za pa Esia za gudi.
7 Totonai qari kamu pa Muzia nari za qari
podekia ko mari luge lao pa Bitini qari gua,
ba zake vamalumuria na Ongonguna i Jisu
ria.
8 Ko qari jola pale za pa Muzia, ko qari
gore kamu za pa Toroasi.
9 Ego ko na bongina za votu ti Paula za
maka dogodogoro. Maka tinoni pa Masido-
nia za turu ko za tepa vitivitigia i Paula, ari
za guni vei, <<Mu karovo lame pa Masido-
nia, ko mu lame tokadigami gami!>> za gua.
10 Aza tugu za batia i Paula za na do-
godogoro ani nari za gami qaqiri gu gami
ko mami lao gu pa Masidonia gami gua.
Gami gilagila valeania za na Tamaza tugu
za kukugami gami ko mami lao vavakatoni
na nongoro leana tadiria ketakoi gami gua.

Na Gabala ti Lidia pa Pilipae

11 Ego ko gami taloi pa guguzu Toroasi
nari za gami toka vatuvizi lao pa nuza
Samoterake, ko za rane na kota nari za gami
lao paro pa Niapolisi.
12 Na kokomami ketakoi za gami zolozo
lao pa Pilipae, aza maka guguzu qari su-
veria ria na tinoni Romu beto ko maka
guguzu poreveveina tugu pa pikata guguzu
pa Masidonia. Ko gami suveremami mae tu
ka viza rane ketakoi gami.
13 Ko pa rane Minyere za gami votu lao
pa keketai guguzu pa tavalaina na ovuku
ketakoi gami roverove veini palu maka ia
varivarikamu varavarana za gami gua. Ko
gami lao nyumu ko gami kole vavavakato
lao tadiria na reko qari lame varikamu ke-
takoi.
14 Ego ko maka ria na reko na izongona
i Lidia, na reko pa Tuatera ko nana roiti
za vavaidi na poko kala davala, za kole
vainongoro ketakoi. Na reko aza za na
neqina nana rangerange tana Tamaza, ko
na Bangara za revangia na bulona aza ko za
vataberia ria na paranga za pojaria i Paula.
15 Ko pa liguna za tapaputaiso aza beto
ria doru pa nana tatamana, nari za ruti vi-
tivitigigami aza, ari za gua vei, <<Vei muna
tori dogoro vazozoto veiniziu maka tinoni
qa rangea tugu na Tamaza ara, nari za mu
lame suvere mae tugu pa ruma taqu,>> za
gudigami. Ko zake vabokagami ko gami
vazotoa gu.

Ari Paula i Saelasi pa Ruma Varipiuna pa Pilipae

16 Ego maka rane za totonai gami korapa
rerege lao pa ia varavarana gami, za go-
zorogami maka pinauzu reko za kolea na
ongu ikikerena. Pana korokorotai za roroi-
tidi na reko aza za vaizizongoria ria nana
bangara.
17 Za tututia aza i Paula beto gami ko za
kole kukukudigami, ari za gua vei, <<Ria ka
viza tinoni ari za na nabulu tana Tamaza
ululuna jola. Qari korapa taraeni ria
tadigamu za na zonana vei beto mina taalo
na tinoni,>> za gua.
18 Ko na dori zoku rane za kole roiti vei
zara tadigami aza. Nari za ikeria i Paula
za vei aza, ko za balinga lao za tana ongu
ikikerena ani, ko ari za guni vei, <<Qa po-
janigo ara pa izongona i Jisu Karisito ao ko
mu votu keni tana reko zana! >> za guni.
Nari pa totozo tugu aza za votu keni za na
ongu ikikerena aza.
19 Ego ko totonai qari batia ria na bangara
tana reko pinauzu aza za beto gu za na
zona qari izizongoni, nari za qari lao aru
tamanaria ari Paula i Saelasi ko qari ragata
laodi pa ia makemaketina pa moedi ria na
tinoni matamata.
20 Ko qari toka laodi pa moedi ria na mata-
mata pa guguzu aza ari kori, ko ari qari
gudi vei, <<Ria na tinoni ari za qari korapa
aru vikevikeria na suvesuvere tadigita pa
guguzu ani! Ria na tinoni Jiu za ari,
21 ko qari varivagigalaidi ria na uana
qarike tavamalumu ko tana teku vakarovo-
ria babi tana roitidi gita, ura gita za na
tinoni Romu tu!>> garigua.
22 Ego qari somana gu pa rajadi ari kori
ria na minete tinoni, beto ria na mata-
mata pa guguzu aza za qari bako rikarikata
pale za na poko tadi ari kori, beto za qari
garunuria na tinoni ko qari majamajaria
ari kori.
23 Pa liguna qari maja vapalepalekaria za
qari gona lugedi pa ruma varipiuna, beto
za qari pojani za na tinoni kopu ko mi kopu
valeadi qari guni.
24 Nari za teku vakarovia na tinoni kopu
ani za na garunu, ko za gona lugedi pa leona
zozoto na ruma varipiuna beto za vasolapa

vangabutu vamaurudi na lomoto suvege mamatadi za na nenedi.
25 Ego ko padapada na korapai bongi za ari Paula i Saelasi za qari kole varavara na kera vatarazaeadia na Tamaza, ko ria na tinoni tapiudi za qari kole tugu nongonongorodia tadi ari kori.
26 Ego beto za jou vasiboro gu za maka nunu lavata, ko za jojou za na kokovana na ruma varipiuna. Pana totozo tugu aza za qari okoto tarevanga ria doru atakamana, beto ko qari tavizu lotu betodia ria na seni pa limadi ria na tinoni qari tapiu.
27 Nari za iqolo za gua za na tinoni kopu za batiria qari tori tarevanga tu ria na atakamanana na ruma varipiuna, nari za lobusu tekua gu za nana benete ko mi sobe vauke muleni makana za gua. Ura za rovea aza za palu qari tori uku keni beto dia tu ria doru tinoni tapiudi za gua.
28 Ba za velavela laoa i Paula aza, ari za gua vei, <<Ei! Muke koti vikerigo makamu, ura gami doru za gami korapa gu ari!>> za guni.
29 Nari za tepa tekuria za na juke, ko za abutu luge lao gona todongo neqeneqereni pa moedi ari Paula i Saelasi.
30 Beto za toka votudi ari kori, ko ari za gudi vei, <<Kori bangara, na za za mana roitini ara beto mana taalo?>> za gua.
31 Nari ari qari guni vei ari kori aza, <<Mu vazozotoa na Bangara i Jisu beto muna taalo, ao beto na mua tatamana tugu vei,>> qari guni.
32 Ego beto za qari vavakato vani ari kori na paranga tana Bangara aza beto vei tugu ria pa nana ruma.
33 Ko na totozona tugu aza na bongi aza za tokaria na tinoni kopu aza ari kori ko za lao valiosodi pie za na palekadi. Ko pa totozo tugu aza za tapaputaiso aza beto vei tugu ria doru pa nana tatamana.
34 Beto za vatogaria aza pa nana ruma ari Paula i Saelasi, ko za vatana vadi na tekutekuna. Ko za qera vitivitigi aza beto vei tugu ria pa nana tatamana, ura qari vazozotoa ria za na Tamaza.
35 Ego ko za volavolaza rane na kota nari za qari garunuria ria na tinoni matamata pa guguzu aza ria na pulisi, ari qari gudi vei, <<Mu loi vakeniria ari kori tinoni zara,>> qari gudi.
36 Nari za vakarovia ti Paula na tinoni kopu pa ruma varipiuna ria na paranga ari, ari za gua vei, <<Kori qokolo, qari tori valame paranga tu ria na tinoni matamata pa guguzu, ko muna boka tavakeni za gamu kori qari gua. Ko koviria muna boka votu keni valeanamiu gu za gamu kori,>> za gudi.
37 Ba za paranga lao tadiria na pulisi i Paula, ari za gua vei, <<Kepore maka sela babi roitini gami kori ba qari majagami pa moedi na varikamu tinoni. Zara qari veidigami gami kori, ba gami kori ba na tinoni tapauzumami tugu tana qavuna Romu. Ko ae za vei za koviria mari peki vavotu keni golomogami qari gua? Mami vei zake gua! Goto ria tu na tinoni matamata pa guguzu ani za mari lame makadi, ko mari lame vavotugami,>> za gua i Paula.
38 Ego ko qari mule vavakatodi tadiria na matamata pa guguzu ria na pulisi ria na zakazava ari. Ko qari matagutu ria totonai qari nongoroni za ari kori ba na tinoni tapauzudi tugu tana qavuna pa Romu,
39 ko qari lao peki paranga vamomozo makadi tadi ari kori. Beto za qari toka votudi ko qari tepa vitivitigiria ko mari iolo votu pa guguzu aza ari kori qari gudi.
40 Ego ko qari taloi pa ruma varipiuna ari Paula i Saelasi, ko qari lao pa ruma ti Lidia. Ketakoi qari gozororia ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara, ko qari sori vaneqineqiria pa dia paranga ria beto za qari taloi keni.

17

Na Roiti tadiria pa Tesalonika

1 Ego ko qari rerege jola vei pa Amipipolisi beto pa Apoloni ari Paula i Saelasi, ko qari lao kamu pa Tesalonika. Ko ketakoi za kolenana za maka ruma varivarikamuna tadiria na Jiu.
2 Ko za vevei tugu za roroitidi doru totozo za i Paula za lao tadiria na tinoni Jiu pa kue rane Minyere ko za kole taleria pa Kutikuti Tabuna ria na tinoni Jiu.
3 Za loji vakabekabere vadi beto za vabatidi na zozotona za na Karisito za pala mina gozoro vitigi tugu beto mina toa mule tugu pa uke, ko aza na Karisito za aza tugu i Jisu aza qa korapa taraeni ara tadigamu za gudi.
4 Nari kaki ria na tinoni Jiu za qari vazozoto tugu ko qari somana tavitiria ari Paula i Saelasi, ko na zokudi ria qari somana ria na tinoni Qiriki za neqi tugu na dia rangena na Tamaza, beto ko nake leleo tugu vei ria na kuta reko poreveveidi.
5 Ba ria na tinoni Jiu qarike vazozoto za qari kono, ko qari podalai teku varikamudi ria na tinoni ikikeredi qari suvesuvere goborodi pa ia makemaketina, ko qari roitini za maka puku minete ikikerena ko qari vakanoko vaikeria za na guguzu doruna. Qari abutu lao nyaqoria pa ruma ti Jasoni ari Paula i Saelasi, ko mari toka votudi pa moedi ria na varikamu tinoni qari gua.
6 Ba qarike batiria ari kori, ko qari ragata votuni gu i Jasoni beto ko ria kaki tinoni tana Bangara na suveredi ketakoi. Ko qari ragata laodi pa moedi ria na tinoni matamata pa qavuna, beto qari velavela, ari qari

gua vei, <<Ria na tinoni ari qari roiti tapata doru kota pa kasia guguzu za qari kamugita gita za koviria,

7 ko ria za vatogaria i Jasoni! Qari daidia roitidi ria na tinarae ti bangara Siza, beto ko qari pojai za kolenana tu za maka goto Bangara, na izongona i Jisu qari gua,>> qari gua za qari kole velavela.

8 Ego ko tonai qari nongororia na zakazava ari nari za qari tasutungu vakorakora ria na minete tinoni beto na tinoni matamata pa qavuna pa guguzu aza.

9 Ko qari vairaia mae tu ria na matamata pa qavuna i Jasoni beto ko ria doru qari ragata toka tutini aza, beto za qari loi vakeniria.

Na Roiti pa Berea

10 Ego ko aza tugu za bongi za na kota, nari za qari siqarai garunu valaoria pa Berea ria na tinoni tana Bangara ari Paula i Saelasi. Ko totonai qari lao kamu ketakoi ria, nari za qari lao vatuvizi pa ruma varivarikamuna tadiria na tinoni Jiu ketakoi.

11 Ria na tinoni pa Berea za revanga joladi ria pa Tesalonika za na roqudi, ko qari teku ngalingalini ria za na nongoro. Beto ko na varituti rane gu za qari tiro pelupelukuria ria pa Berea za na Kutikuti Tabuna, ko mari dogoro vazozotoria za qari zozoto tugu beka za na zakazava taqe nongororia ari qari gua.

12 Ko na kubodi ria za qari vazozoto, beto ko nake leleo tugu ria na tiolata marene na reko poreveveidi tadiria na tinoni Qiriki za qari vazozoto.

13 Ba totonai qari nongoroni ria na tinoni Jiu pa Tesalonika za pa Berea ba za taraeni tugu i Paula za na paranga tana Tamaza qari gua, nari za qari taloi lao gu mule ketakoi ria ko qari jou vakorakoraria ria na minete tinoni ketakoi.

14 Nari za qari siqarai garunu vakenia ria na tinoni tana Bangara ketakoi i Paula ko mi lao suvere tata vei pa nole qari guni, goto ari Saelasi i Timote za qari suvere jola tugu pa Berea.

15 Ria qari tuti vavaburoa i Paula za qari lao tu kamu pa Ateni. Ko totonai qari gabala mule za qari pogozia tugu ria za na garunu za pojadi i Paula ko ari Saelasi i Timote za mari siqarai tuti lao kamua za gudi.

I Paula za Paranga tadiria pa Ateni

16 Ego ko totonai za kole adonoria ari Saelasi i Timote pa Ateni, za batia i Paula na galegale beku gu za doru kota pa guguzu aza ko za ikere vikevikeria na bulona aza.

17 Ko za lalao taleria i Paula pa ruma varivarikamuna ria na tinoni Jiu beto ria na tinoni Qiriki qari rangea na Tamaza, beto ko pa ia makemaketina za doru rane za vavakato tadiria qari varikamu ketakoi.

18 Ko kaki ria na minete tinoni gigigalai tadiria na Epikuriosi beto na Sitoikosi za qari kole varigua lao tana, ko kaki ria za ari qari gua vei, <<Qokolo, na za za korapa nyorogua pojai za na tinoni za buti goboro gigalai ani! >> qari gua. Goto kaki za ari tu qari gua vei, <<Ura, kale na goto tamaza tu za korapa taraedi aza! >> qari gua, ura i Jisu beto na veveina na turumule pa uke za taraeni aza.

19 Ko qari aru tamania ko qari toka laoni ria pa kauniseli pa Areopaqasi i Paula, ko ari qari guni vei, <<Ae vei mami boka gilagilai gami na veveina za na varivagigalai koregana qu korapa varivagigalaini ao ani?

20 Ura kaki zakazava qu pogozo kamudi ao ari za qari goto pa nongonongoro tadigami, ko gami nyorogua gilagilaria na veveidi,>> qari guni.

21 (Ura ria doru tinoni pa Ateni beto ko ria na tinoni gotogotodi qari suvere ketakoi za kepore mule maka za qari kole tapatianani, goto qari kole gu vavavakatodi babi nongononggororia na zakazava koregadi.)

22 Ego ko za turu pa varikorapaidi ria na kauniseli pa Areopaqasi i Paula, ko za paranga, <<Ka viza tinoni Ateni, pa doru miu ginugua za qa batia ara za gamu nyaqo vitivitigiria gamu ria na tamaza.

23 Ura totonai qa rererege ara pa leona na miu guguzu nari za qa batiria ara ria na miu ia vavatarazae gamu, ko qa batia tugu vei ara za maka ia vavavuina tadigamu ketakoi za takuti vaboara ria na paraparanga ari: TANA TAMAZA ZAKE TAGILAGILA. Ko aza na Tamaza gamuke gilagilai tugu ba gamu vatarazaea gamu, za aza tugu za qa korapa taraeni ara tadigamu.

24 Na Tamaza za roitini na kasia guguzu beto ko doru zakazava qari kole pa leona, za aza tugu za na Bangarana na noka beto na pezo ko zake kole pa zelepade madina za taroiti pa limadi gu ria na tinoni aza.

25 Beto ko zake qaqani maka za ko bi kole tatoka pa limadi na tinoni aza, ura aza gu makana za vadi na toa beto na singo ria doru zakazava.

26 Za vapidoko votu lameria tana tinoni gu za doru puku tinoni, ko qari suvere pa doru ia pa kasia guguzu. Aza tu za mijata vakole vadi na dia totozo beto na volozona na dia suvesuverena ria

27 ko mari boka nyaqoa ria za na Tamaza. Zara za roiti vei aza ko keta pu kole qaqoa ria ko pu bati kalea ria aza, ba zake suvere vazou tadigita doru aza.

28 Ura tana taqe toa, taqe kanoko beto taqe tavapore za gita, vei tugu za tori pojai tu maka miu tinoni kutikuti gamu totonai ari za gua vei, <Gita ba na koburu tugu tana,> za gua.

29 Ego, ko na koburu tana Tamaza za gita,
ko zake garo za na tinonina na tamaza za
tana roquroqu veini na beku qolo na siliva
babi na patu. Ria na zakazava veveidi ari za
qari taroiti pa bokaboka beto na roverove
gu tana tinoni.
30 Perangaina za dogoro vajola paledi na
Tamaza ria na totozo qarike gilagilai na
tuvizi ria na tinoni, goto koviria za pojadi
ria doru tinoni pa doru kota ko mari gabala
za gua.
31 Ura za tori nguti vakolea tu aza za maka
rane totonai mina tutidi pa tuvizi ria doru
tinoni pa kasia guguzu. Ko za tori mijatia
tu na Tamaza za maka tinoni, ko totonai za
vatoa mulea pa uke za vatadogoroni tadiria
doru tinoni za aza tugu za nana mijatana
aza,>> za gua i Paula.
32 Ego ko totonai qari nongoria na
veveina na turumule pa uke, za kaki qari
vavagoreni qera. Goto ria kaki za ari qari
gua vei, <<Gami nyorogua nongoro sogai
mule tamu aza na veveina ani,>> qari guni.
33 Ego beto za taloi pa varikorapaidi ria i
Paula.
34 Kaki ria na tinoni qari tutia i Paula
za qari vazozotoa aza. Ko kaki ria ari
Dionisiasi, na meba pa kauniseli pa
Aeropaqasi, beto maka reko tugu na
izongona i Damarisi, beto ko ria kaki tinoni
mule.

18

I Paula za Kamu pa Koriniti

1 Ego ko qari jola ria na totozo vei zara za
taloi pa Ateni i Paula ko za lao pa Koriniti.
2 Ko za gozoria ketakoi za maka tinoni
Jiu na izongona i Akuila, na tinoni pa Ponitasi. Na koni taloi lame veina pa Itali aza,
ko za tokatokainana tugu aza i Pirisila na
maqotana. Na ginuana qari taloi lame za
ura i Kolodiasi na bangara lavata pa Romu
za vaturua za maka tinarae ko mari keni
beto ria doru tinoni Jiu qari suvere pa Romu
za gua. Ko za lao gozogozororia i Paula ari
kori,
3 beto ko ari kori ba za varitoto vei tugu
aza za na dia roiti qari tekutekuni poata ko
za suvere tavitiria tugu ari kori aza, beto za
kole roiti. Ura na dia roiti qari tekutekuni
poata ria za na pitipiti poko aqaqo.
4 Ko doru rane Minyere za vavakato pa
ruma varivarikamuna aza, ko za podeke
vagabalaria ria na tinoni Jiu beto na Qiriki.
5 Ego ko totonai qari kamu ari Saelasi i
Timote, na koko lagere veidi pa Masidonia,
nari za tapatianani i Paula za na vavakatona gu na paranga tana Bangara, ko za poja
vaneqineqidi ria na tinoni Jiu za i Jisu tugu
za na Karisito za gudi.
6 Ba totonai qarike tavaraguani beto qari
poja vikevikeria aza, nari za tavuzu paleni
za na kavuru pezo pa nana poko, beto za ari
za gudi vei ria, <<Na miu uke za makamiu
tugu muna tagoreni! Ara za qa talegazaqua! Ko koviria za tadiria tu na tinoni
karovodi za mana lao,>> za gudi.
7 Ko za taloi keninana ketakoi aza ko
za laonana pa ruma tana maka tinoni na
izongona i Titiosi Jasitasi. Maka tinoni
karovona za neqi nana rangerange tana
Tamaza aza, ko nana ruma za pa kekere
ruma varivarikamuna gu tadiria na tinoni
Jiu.
8 Ba i Kirisipasi na kuta matamata pa
ruma varivarikamuna za vazozotoa na
Bangara beto vei tugu ria doru pa nana
tatamana. Beto ko na kubodi tugu ria pa
Koriniti qari nongongoria na tinarae ti
Paula za qari vazozoto ko qari tapaputaiso.
9 Ego maka bongi za paranga ti Paula pa
dogodogoro za na Bangara, ari za gua vei,
<<Muke matagutu, muke ngujupuku goto
mu laomua gu na vavakato!
10 Ura ara za qa korapa suvere tavitigo ao.
Ko kepore za maka tinoni mina boka koti
vikevikerigo ao, ura ria na qua tinoni ara za
qari kubo pa guguzu ani,>> za gua.
11 Ko maka aoro na vonomo popu za
suvere i Paula ketakoi, ko za kole varivagigalaini aza tadiria za na paranga tana
Tamaza.
12 Ego totonai za turu qavuna pa pikata
guguzu pa Akaia i Qalio, za qari makarai
maka pa roquroqu ria na tinoni Jiu ko qari
aru tamania i Paula ko qari toka laoni pana
nyumunyumuna varituti tana bangara.
13 Qari paranga ria, <<Za mamaeria ria
na tinoni ko qari vatarazaea na Tamaza pa
zona za sela pa Vavanau za na tinoni ani!>>
qari gua.
14 Ego ko za korapa tugu vanaqiti ko mi
paranga za gua i Paula, za paranga lao tugu
tadiria na tinoni Jiu i Qalio, <<Ka viza tinoni
Jiu! Vei bi na veveina kaki sela babi na roiti
ikikerena za bu pogozo lameni gamu, za ba
nongoro valeanagamu gu ara za gamu.
15 Goto kaki varitoke veveina gu na
paranga, na izongo babi na miu Vavanau
makamiu zana, ko mu dogoria makamiu.
Ara qake nyoroguani ko mana tinoni
varituti pa zakazava vevei zara,>> za gua
aza.
16 Beto za iju vavotuvotu paledi pa ia varitutina aza ria.
17 Nari qari aru tamania gu ria doru
i Sositenesi, na kuta tinoni matamata pa
ruma varivarikamuna, ko qari majamaja
vitivitigi pale pa moena na ruma varitutina.
Ba zara tugu qari roiti vei ria nari ba zake
pavu tugu galadi i Qalio ria.

I Paula za Gabala Mule pa Anitioki

18 Ego ko na zoku rane mule za suvere i
Paula pa Koriniti beto za paranga loloiria
ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara
ketakoi, ko za toka lao vei pa Siria. Ko ari
Pirisila i Akuila za qari tutia aza. Ko pa
Kenikiria za ngabutu vadadalu aza, ko za
vagore votua aza aza vei za mauluni tana
Tamaza.
19 Totonai qari kamu pa Episasi za loi va-
suvereria ketakoi ari Akuila i Pirisila, goto
aza za gojogojo lao pa ruma varivarika-
muna ko za lao taleria pa paranga ria na
tinoni Jiu.
20 Totonai qari tepai ria na tinoni ketakoi
ko mi suvere vazovai iapeki mae qari guni
nari ba zake vaegoria,
21 goto za paranga loloiria gu beto ari
za gudi vei ria, <<Pala mana mule kamu
ligugamu gu vei mina roquroqu tana
Tamaza,>> za gudi ria, beto za toka iolo pa
Episasi aza.
22 Ko totonai za gore paro pa Sizaria za
zae gozoro qeraqerani za na ekelesia pa
Jerusalema, beto za jola gore pa Anitioki.
23 Ko za dori suvere mae tu ketakoi aza
beto za taloi ketakoi ko za rerege vei pa ia
pikata guguzu pa Qelesia beto pa Piruqia,
ko za kole vaneqiria ria na tinoni tana Ban-
gara pa ia ria.

Na Roiti ti Apolosi

24 Ego ko za kamu pa Episasi za maka
tinoni Jiu na podona pa Alekezadaria, na
izongona i Apolosi. Maka tinoni lugena pa
gigalai aza, beto ko za luge valeania aza za
na Kutikuti Tabuna.
25 Za tori tavagigalaini tu aza za na zona
tana Bangara, ko pa ngalingali neqina za
kole paranga beto na varivagigalai vale-
leanani aza za na veveina i Jisu. Ba na
veveina gu na paputaiso ti Jone za gilagilai
aza.
26 Ko za podalai paranga varene aza
pa ruma varivarikamuna tadiria na tinoni
Jiu. Ko totonai qari nongoroni ari Akuila
i Pirisila aza, nari za qari kuku tekua ko
qari vavakato vikitivokoto valeleana vani
ari kori za na veveina na zona tana Tamaza.
27 Totonai za nyorogua karovo lao pa
Akaia i Apolosi, nari za ria na tinoni qari va-
zozotoa na Bangara pa Episasi za qari kuti
lao vadi ria na tinoni tana Bangara pa Akaia
ko mari vakamu valeania aza qari gudi. Ko
totonai za kamu ketakoi aza, nari za toka
valeadi ria qari vazozoto tonai qari non-
goroni na variroqu varialona tana Tamaza.
28 Ura za tale vikevikereria ko zake
vabokaria aza pa moedi ria na varikamu
tinoni ria na tinoni Jiu. Ko za ule vabatidi
aza pa Kutikuti Tabuna za na Karisito za
aza tugu i Jisu zana za gudi.

19

I Paula za Kamu pa Episasi

1 Ego ko totonai za korapa pa Koriniti i
Apolosi, za rerege zolozo karovo i Paula ko
za lao gore kamu pa Episasi. Ko ketakoi za
gozororia aza za kaki tinoni tana Bangara,
2 ko za nanazaria, <<Ae vei gamu tori
tekua tu gamu za na Ongu Tabuna toto vei
gamu vazozoto?>> za gudi.
Nari qari oe lao ria, <<Qokolo, ko na Ongu
Tabuna gu vei bi kolenana aza ba gami
oqoro izongo nongoro podekia gami,>> qari
gua.
3 Nari ari za gudi vei i Paula ria, <<Ko
na paputaiso za gu za gamu tapaputaisoni
gamu?>> za gua.
Nari qari paranga, <<Na paputaiso ti
Jone,>> qari gua.
4 Nari za paranga i Paula, <<I Jone za
varipaputaisoni za na paputaiso za uleni
qari gabala ria na tinoni, beto za pojadi ria
na tinoni ko mari vazozotoa aza za korapa
tuti ligu lame aza za gua, ko i Jisu aza za guni
aza,>> za gudi.
5 Ko totonai qari nongoria zara za gua vei
aza, nari za qari tapaputaiso ria pa izong-
ona na Bangara i Jisu.
6 Beto za vaopodi na limana i Paula ria,
nari za goreria na Ongu Tabuna ria, ko
qari okoto parangani na paranga gotona
beto qari ule votuni ria za na paranga tana
Tamaza.
7 Ko ka manogori ria doru tinoni ria.
8 Ego ko pa korapana kue popu za lalao
paranga vareneni i Paula pa ruma vari-
varikamuna za na Bangara, ko za tale vale-
leanaria ria na tinoni beto za ule vakabek-
abere vadi za na veveina na binangara tana
Tamaza.
9 Ba ria kaki za qari vapatua na bulodi ko
qari daidia zozoto vainongoro, beto ko qari
poja tarini paranga ikikeredi pa moedi ria
na varikamu tinoni za na veveina na Zona
tana Bangara. Nari za loi paledi i Paula ria,
goto za teku kaledi gu ria na tinoni tana
Bangara ko na varituti rane gu za kole vagi-
galairia pa lose varivagigalaina ti Turanozi.
10 Ko na kori aoro za kole roiti vei ari
i Paula, ko ria doru qari suvere pa ia pa
Esia za qari nongoria za na paranga tana
Bangara, ria na Jiu beto na karovodi tugu
vei.

Ria na Tuna Marene i Sikeva

11 Ego ko ria na roiti varivagabaradi
qarike tabatabata za roitidi na Tamaza pa
roiti ti Paula.
12 Ko ria qari mo za ria tu na nana taolo
subisubina beto nana poko roiti ba qari
pogozo keni vadi tugu, ko qari taloi pa tinidi
ria na tinoni ria na mo beto ko ria na ongu
ikikeredi za qari taiju vavotu paledi.

13 Ko ria kaki tinoni Jiu, ria qari lekoleko
ijiju paledi na tomete ikikeredi, za qari
podekia tugu kuku taridi na izongona na
Bangara i Jisu ria na tinoni za koleria na
ongu ikikeredi. Ko ari qari paraparanga
vei, <<Qa iju paledigamu ara pa izongona i
Jisu aza za taraeni i Paula za gamu,>> qari
gua.
14 Ko ari ka vitu tuna marene i Sikeva,
maka kuta iama tadiria na tinoni Jiu, za qari
roiti vei aza.
15 Ba za oeria na ongu ikerena ria, ari za
gudi vei, <<I Jisu za qa gilagilaiqua beto ko i
Paula ba qa gigaliaqua tugu, goto gamu za i
zei za gamu?>> za gudi.
16 Ko za tuararia na tinoni za kolea na
ongu ikerena ria rari, ko zake vangongoria
ko za vakilasa valeleanaria, ko na galegale
gadogadodi na palepalekadi za qari uku
votu pa ruma aza ko qari oqai na taba.
17 Ko tonai qari nongoria ria doru tinoni
Jiu na tinoni karovodi na suveredi pa
Episasi aza, za qari matagutu vitivitigi ria
doru ko qari valavatia ria za na izongona na
Bangara i Jisu.
18 Kubodi ria qari tori vazozoto tu za qari
lame vavaja uledi ria na dia roiti.
19 Na motadi tugu ria za poredia potana
ikikeredi za qari okoto pogozo varikamudi
ria na dia buka potana, ko qari vurungu
paledi pa moedi ria doru tinoni. Ko na nguti
varikamuna na vaidi doru buka ria za ka
limangavuluputa vuro poata siliva.
20 Ko pa roiti neqina vei ari tana Bangara,
za rerege za na paranga tana Bangara beto
ko qari mota tugu lalaodia ria qari vazozo-
toa na Bangara.

Na Korakora tadiria pa Episasi

21 Ego ko pa ligudi qari jola na zakazava
ari, za roquroqu valeanianana i Paula za
mina rerege vei pa Masidonia beto pa Akaia
beto za mina gore pa Jerusalema za gua.
Ura za pojainana aza za pa liguna mana
kamu ketakoi za beto pa Romu tugu vei za
mana batia ara za gua.
22 Ko pa liguna za garunu momoe laodi
pa Masidonia ari kori nana tinoni varitokai,
ari Timote i Erasitasi, za aza makana za
suvere jola mae tu iapeki totozo pa pikata
guguzu pa Esia.
23 Ego ko pa totozo tugu aza za pidoko
votu za maka varigua nake leleo na veveina
na Zona tana Bangara.
24 Maka tinoni na izongona i Demetiriasi
za maka tinoni roiti patu siliva. Ko pa patu
siliva za roiti tuti veini na zelepade madina
tana tamaza reko Atemisi aza, za dori vaiz-
izongoria ria nana tinoni roiti.
25 Ko za kuku varikamudi aza ria na nana
tinoni roiti beto ria kaki tinoni mule qari
tapatianani na zakazava vei zara, ko ari
za gudi vei, <<Ka viza tinoni! Gamu tori
gilagilaimiu tu gamu za pa roiti tugu ani za
votu za na izizongo tadigita!
26 Beto ko gamu tori batiamiu tu na
nongoriamiu tu gamu za nake pa Episasi
makana goto doru kota pa Esia i Paula ani za
tori toka vapiruria tu ria na mota tinoni, ura
za pojadi za nake tamaza ria na zakazava
qari taroiti pa lima zara za gudi.
27 Ko nake makana gu na tapoja vike-
vikerena na roiti tadigita za na tapata tana
gozoria gita, goto na zelepade tana tamaza
reko lavata i Atemisi za pala minake taroqu
vaporeveveina tugu vei. Ko na vinalavata
tana aza aza vei qari vatarazaea ria doru
pa Esia za koviria ba mina lumunana zo-
zoto,>> za gudi.
28 Ko totonai qari nongoria ria na tinoni
zara za gua vei aza, nari za pugeleria na
korakora ko qari irangia ria za na kota, ari
qari gua vei, <<Na lavatana jola i Atemisi
tadiria pa Episasi!>> qari gua.
29 Ko za pugelia na viuveo za na guguzu
lavata pa Episasi. Qari aru tamanaria ari
Qaiosi i Arizitakosi, kori tinoni Masido-
nia qari rererege tavitia i Paula, ko qari
makarai ragata sasuru laodi pa ia vari-
varikamuna lavata pa guguzu aza.
30 Nari za nyorogua votu lao pa moena
na varikamu tinoni i Paula, ba ria na tinoni
tana Bangara ketakoi qari vanogotoia.
31 Beto ko kaki ria na qavuna pa pikata
ia pa Esia, ria na baere tugu ti Paula, ba
qari valaoa tugu za na dia paranga ti Paula
ko minake votu lao tabata pa ia varivarika-
muna qari guni.
32 Ria kaki za maka zakazava za qari kole
kuku velavelani, goto ria kaki za na goto za-
kazava tu. Ko qari okoto varivarura betodia
ria na minete tinoni qari varikamu, goto ria
kaki za qarike izongo gilagilai tugu na za za
qari varikamuni ria.
33 Ria kaki pa varikamu za qari rovea
za palu i Alekezada mina tagoreni za na
varikamu ani qari gua, ura qari toka zae
vaturua pa momoe ria na tinoni Jiu aza. Ko
za alaka zaeni na limana i Alekezada ko mi
podalai paranga toketoke suqutuni makana
za gua.
34 Ba totonai qari dogoro gigalia ria
na varikamu tinoni za na tinoni Jiu aza,
nari za qari makarai ovuluria gu za na
mamalaingidi ria qari varikamu ko qari
makarai iranga velavelai ria za na padana
kori aoa tu, ari qari kole iranga vei, <<Na
lavatana jola i Atemisi tadiria pa Episasi!>>
qari gua.
35 Ego ko za zovai tu beto za boka vanogo-
toria na tinoni za kopudi na vinaturu pa
guguzu aza ria na tinoni, ko ari za gudi vei,
<<Ka viza tinoni pa Episasi! Ria doru tinoni
qari tori gilagila betoadia tu za na guguzu

Episasi gu za kopuni za na zelepade tana tamaza lavata i Atemisi beto ko aza na patu tabuna lavata za lotu lagere vei pa noka!

36 Kepore maka tinoni mina vasekeria za ari, ko mu nogoto beto muke nenekeni na roiti zake leana.

37 Ari kori tinoni gamu toka lamedi pani za qarike izongo iko zakazava pa leona na nada zelepade beto qarike izongo poja vikevikeria tugu vei za na nada tamaza.

38 Goto i Demetiriasi beto ria na nana tinoni roiti za vei mina koledia ginugua mari jutuni na tinoni, nari za qari korapa suveredia ria tinoni varituti beto ko koledia ria na ia ketakoi qari varikamu varituti, ko ketakoi tu za mari varipogozo lao varitale ria.

39 Goto vei kaki goto zakazava mule tu za bu nyoroguani gamu, nari za pa varikamu tuvizina tu ko pa zona momozona tu mina tapopo valeana aza.

40 Goto aza na ginugua za podo pa ngenari pa rane ani za pala tana tajutu taleni taqe vakeporeria ria na tinoni matamata za gita, ura kepore na kutana ko tanake boka talegazani gita za na varikamu goborona ani,>> za gudi.

41 Ko pa liguna za poja veidi zara, beto za pojadi ria qari varikamu ko qari okoto taloloi kenidia.

20

I Paula za lao vei pa Masidonia beto pa Qirisi

1 Ego ko pa liguna za jola za na korakora tadiria na tinoni pa Episasi, nari za kuku varikamudi i Paula ria na tinoni tana Bangara ko za juka vaneqiria, beto za paranga loloiria beto za taloi lao pa Masidonia aza.

2 Ko za reregeria aza ria na guguzu ketakoi ko za vaneqineqiria pa nana paranga ria, beto za jola lao pa Qirisi

3 ko kue popu za suvere ketakoi aza. Ko za korapa tugu vatana toka lao pa Siria za gua aza nari za nongoroni za ria na tinoni Jiu qari kukitini aza, nari za rovea za mi mule vei tu ropi pa Masidonia za gua.

4 Ko ria ari ria na tinoni qari tutia i Paula: i Sopatorosi na tuna marene i Pirazi, na tinoni pa Berea; ari Arizitakosi i Sekudosi, kori tinoni Tesalonika; i Qaiosi, na tinoni Debe; i Timote; beto ari Tukikosi i Toropimosi, kori tinoni Esia.

5 Ria ari za qari lao momoe adonogami pa Toroasi.

6 Goto gami za pa liguna na vavolo Bereti Nake Kovuruna za gami toka taloi pa Pilipae, ko za jola tu ka lima rane beto gami lao kamu pa Toroasi. Ko ketakoi gami suvere ka vitu rane.

I Paula za Paranga Loloiria ria pa Toroasi

7 Ego pa rane momoe pa vuiki totonai gami varikamu tekuteku baere, za kole tarae tadiria i Paula. Ko za nyoroguani mina toka keni gu na volavolaza za gua aza ko za dori vakakazia tu aza za na tinarae ko za kamua tu na korapai bongi.

8 Qari kubo jola ria na juke qari toa pa lose pa nulu ketakoi gami varikamu gami.

9 Ego ko za korapa tugu nyumu nana pa vuida ketakoi za maka koburu marene koregana, na izongona i Iutikasi, za korapa nyumu dokidokinana. Ko totonai za kakaza tugu lalaonana za na paranga ti Paula, za puta muma gu za na tinoni ani ko za lotu koko pa vinaue sape pa nulu ko za gore tu dugalani pa pezo. Ko qari teku vaiolia qari gua za tori uke tu.

10 Nari za gore i Paula ko za opo taria za na tinina aza ko za ovulu tekua, beto ari za gua vei, <<Muke takulanga, za korapa toanana ani!>> za gua.

11 Beto za keza zae soga pa lose pa nulu i Paula, ko za kipakipai za na bereti ko qari tekuteku. Pa liguna na tekuteku za kole gu paranga aza ko tinganai za rane kabere, beto za toka keninana aza.

12 Goto ria na tinoni qari toka kenini na toana za na koburu marene korega za lotu, beto qari dori tavamanoto ria na tinoni ketakoi.

Na Rererege Koko pa Toroasi lao pa Miletosi

13 Ego ko gami za gami toka lao momoe pa Azozi, ko ketakoi tu za mami surania i Paula gami gua. Ura za tori pojadigami tu za gami mami zae lao momoe goto aza za mina zolozo karovo lao ketakoi za gudigami.

14 Ko tonai za lame gozorogami pa Azozi, nari za gami surania aza ko gami jola lao pa Mitulene.

15 Ko ketakoi gami ipumaka beto za gami toka ko gami lao paro pa maka kalena pa Kiosi. Ko ketakoi gami ipumaka mutu beto za gami toka karovo lao za pa nuza Samosi, ko gami ipumaka mutu pa Samosi beto za gami toka lao paro pa guguzu pa Miletosi.

16 Ura na roquroqu ti Paula za mamike paro pa Episasi, ura keta mami gona pale goboro totozo pa Esia za gua. Ura za siqarai ko vei bi boka za bi tori suvere tu pa Jerusalema beto bi kamua za na rane Penitikositi za gua.

I Paula za Paranga Loloiria ria na Tiolata pa Episasi

17 Ego ko pa Miletosi za valao nongoro pa Episasi i Paula ko za valameria ria na tinoni matamata pa ekelesia ketakoi.

18 Ko totonai qari lame kamu tana, za parangaria, ari za gudi vei, <<Gamu tori

gilagila valeaniamiu tugu gamu za ae za vevei na suvesuvere taqu totonai qa suvere tavitigamu gamu, podalai tugu na rane momoe qa tete pa Esia ara.

19 Pana uana vapekai beto pa oni kolo mata qa nabuluni ara za na Bangara, beto qa gozororia tugu ara ria na tapata qari valameria ria na tinoni Jiu qari kukitiniziu.

20 Gamu gilagilaimiu tugu gamu za qake golomia ara za maka zakazava vei mina boka tokadigamu, goto qa ule vadigamu beto qa vagigalaidigamu pa varikamu tinoni beto pa okokoto miu ruma.

21 Qa poja vaneqineqidigamu ara za ria na Jiu beto ria na tinoni Qiriki tugu vei ko mari gabala lao tana Tamaza beto ko mari vazozotoa za na nada Bangara i Jisu qa gua.

22 Ko koviria qa tatoka tana Ongu Tabuna ara ko qa korapa gore pa Jerusalema, ba qake gilagilai ara za na za mina raja lame taqu.

23 Goto aza gu vei qa gilagilai za pa doru guguzu qa laoria, za na Ongu Tabuna za poja vaneqineqiniziu za na tapiu beto na tapata gu za qari korapa adonoziu pa ia aza za guniziu.

24 Ba qake izongo roqu vaporeveveinaia ara za na qua toa makaqu, goto aza gu za poreveveina taqu za make nganyanganyani goto ma vaokotia gu za na roiti ninabulu za vaniziu na Bangara i Jisu, ko ma ule vaneqineqini ara za na nongoro leana na variroqu varialona tana Tamaza.

25 Ko koviria qa gilagila valeaniaqua ara za munake izongo bati sogai na izumataqu ara za gamu doru qa rerege taraeni tadigamu na binangara tana Tamaza.

26 Ko zara za vei za ma ule valeana vadigamu pa ngenari pa rane ani ara za gamu: Ara mana talegazani za na toa tadiria doru mari muma.

27 Ura kepore maka za ba aru muleni ara, goto qa ule vadigamu za doru nyorogua tana Tamaza.

28 Ko mu kopu muledigamu makamiu vei tugu ria doru sipi qari kole pa miu kopu. Na Ongu Tabuna tu za vatinoni kopugamu za gamu ko muna dogoro kopuni za na ekelesia tana Tamaza, aza na ekelesia pa orunguna tu na Tuna Makai za pajuku tekuni aza.

29 Ara qa gilagilaiqua za pa liguna mana taloi keni ara za pala mari kamu tadigamu ria na tinoni varivagigalai sekesekedi qari vei na manugu mademade nenedi pirudi, ko pala mari luge ngangaguluria ria na puku tinoni gamu kopudi.

30 Beto pala pa varikorapaimiu gu gamu mari turu ria kaki tinoni mari varivagigalai vapiru ko mari toka vapirupiruria ria na tinoni tana Bangara.

31 Ko za vei za mu suvere gelegele za gamu beto mu roqu vakoititia za kue aoro za qake koroto na rane na bongi za qa vavanaugamu ara taviti kolo mataqu za gamu doru.

32 Ko koviria ara qa vakole laogamu pana tana Tamaza beto pa nana nongorona na variroqu varialona za gamu. Ko na nongoro aza za mina ovulugamu beto mina boka vatekudigamu na mana za vanaqitia na Tamaza ko mina vadi ria na nana tinoni aza.

33 Kepore za na qolo na siliva babi na poko tana maka tinoni ba dogoro roroni ara.

34 Gamu makamiu gamu gilagilaimiu za na limaqu ari qari roiti ko qari vatoaziu ara beto ria na tinoni qari tututiziu.

35 Ria doru maka za qa vadogorodigamu za tana pavu taleni gita beto za pala tana boka tokadi ria qari munyala. Mu roqu vakoititiria ria na paranga tana Bangara i Jisu tonai ari za gua vei, <Na variia za na mana za lavata jolania na tekunana na tinoni,> za gua,>> za gua i Paula.

36 Ko totonai za beto paranga i Paula, za opo gore sori tungutungu tavitiria ria ko za varavara.

37 Qari lukana uui beto ria doru beto qari borua beto qari aoa ria i Paula.

38 Aza qari takulanga vitivitigini ria za na paranga za pojaria aza na veveina pala marike izongo bati sogai ria za na izumatana aza za gudi. Ego beto za qari tutia ko qari keni loia pa vaka.

21

Za Gore pa Jerusalema i Paula

1 Ego ko gami paranga loloiria gami ria beto za gami toka karovo vatuvizi lao pa nuza Kosi. Ko gami ipumaka mae tu pa Kosi beto za gami toka lao kamu za pa nuza Rodesi, beto koko ketakoi za gami lao paro pa guguzu Patara.

2 Ko ketakoi gami kamua za maka vaka mi korapa toka lao pa Poinikia za gua, ko gami zae ketakoi ko gami toka keni.

3 Gami korapa lalaomami za gami batia za na nuza Saeparasi, beto za gami vakole veini pa kale merimami za na nuza aza ko gami gona lao vei pa Siria. Beto za gami lao paro pa Turosi, ura ketakoi za vagoreria na zakazava za suranaria za na vaka.

4 Pa guguzu aza gami batiria za kaki tinoni tana Bangara, ko gami suvere tu tadiria ka vitu rane gami. Ko pa neqi tana Ongu Tabuna za qari pojani ria na tinoni tana Bangara ketakoi i Paula ko mike zae pa Jerusalema qari guni.

5 Ba totonai za okoto za na mami totozo suvere tadiria, nari za gami taloi kenimami. Qari tutigami ria doru reko beto na koburu

ko qari tutigami tugu votu pa peguruna na guguzu. Ko gami gore opo sori tungutungu pa nole ko gami varavara,

6 beto za gami okoto variparanga loloi. Beto za gami zaemami pa vaka gami, goto ria za qari muledia pa dia ruma.

7 Ego ko gami jokaia gami za na mami rerege koko pa Turosi ko gami lao paro pa Tolemaisi. Ketakoi gami gozoro qeraqeradi ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara ko gami suvere tavitiria mae tu maka rane.

8 Pa liguna gami ipumaka za gami taloi gore pa Sizaria ko gami gore kamu pa ruma ti Pilipi, aza na tinoni za tataraeni na nongoro leana beto ko maka tugu ari ka vitu tinoni varitokai qari mijataria pa Jerusalema. Ko pa ruma tana za gami suvere.

9 Ko na tinoni ani za ka made ria na tuna reko koregadi qari kolekole ulule votuni ria za na paranga tana Tamaza.

10 Ko gami tori korapa tu suveremami ka viza rane ketakoi gami nari za gore lagere koko vei pa Jiudia za maka tinoni korokorotai na izongona i Aqabasi.

11 Ko za lame tugu tadigami ko za tekua aza za na beleti ti Paula ko za pikoni na nenena na limana makana, beto za ari za gua vei, <<Ari za gua vei za na Ongu Tabuna, <Na tinoni za izongia na beleti ani za pala mari piu veini tugu ari ria na tinoni Jiu pa Jerusalema, beto mari valao vadi ria na tinoni karovodi aza,> za gua,>> za gua aza.

12 Ko totonai gami nongororia gami ria na paranga ari, nari za gami tepa vitivitigia gami beto ria tugu na suveredi ketakoi vei i Paula, ko mike zae pa Jerusalema gamiguni aza.

13 Ba ari tu za oe vei i Paula, <<Na za gamu korapa roitini za gamu ko gamu korapa lukana beto mu vatakulangia na buloqu ara gamu gua? Ara za qa vanaqiti ko mana gozoria za nake makana gu na tapiu, goto na uke tugu vei pa Jerusalema pa izongona na Bangara i Jisu,>> za gua.

14 Ko gamike boka vagabalia gami za na roquna aza, ko gamike pojai mule maka za, goto ari gu gami gua vei, <<Leana, na nyorogua tana Bangara mi gore votu,>> gami gua gu.

15 Ego ko liguna qari jola ria na rane gami suvere pa Sizaria, nari za gami qaqiri ko gami taloi zae pa Jerusalema.

16 Ko kaki ria na tinoni tana Bangara pa Sizaria za qari tutigami tugu gami, ko qari toka laodigami pa ruma ti Manazoni. Maka tinoni pa Saeparasi aza, beto ko maka tinoni tugu tana Bangara na tori dori zovaina tu aza.

I Paula za Gozoria i Jekopi

17 Ego ko totonai gami kamu pa Jerusalema gami, za ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara ketakoi qari vatoga valeanagami.

18 Ko za rane tu na kota za i Paula za tutigami ko gami lao gozoria i Jekopi, beto ko ria doru tinoni matamata ba qari kamu tugu.

19 Ego ko za beto gozoro qeraqeradi, nari za vavakato kilipuputu vadi i Paula ria vei za roitidi na Tamaza tadiria na tinoni karovodi pa nana roiti ninabulu aza.

20 Totonai qari nongoria na vavakato tana nari za qari vatarazaea na Tamaza, beto ari qari guni vei i Paula, <<Koi, tavitimami, qu tori gilagilaimua tugu ao za na kubo vuro ria na tinoni Jiu qari tori vazozoto tu, beto ko qari korapa tugu ngalingalini ria doru za na kopuna na Vavanau ti Mosese.

21 Beto ko kaki nongoro goborodi qari tori tekua tu na veveimu ao. Ko ao za qu vagigalairia ria doru tinoni Jiu qari suvere varisomanai tadiria na tinoni karovodi ko mari loi pale ria za na Vavanau ti Mosese beto ko marike poberia ria na tudi marene beto ko marike tutiria mule kaki uana tadigita qu gudi qari gua.

22 Ko na za tana roitini? Ura pala iapeki gu mari nongoroni za na kamumu ao.

23 Leana, mu roitini gu aza mami pojanigo gami ani. Ari ari ka made tinoni qari tori mauludi tu makadi.

24 Ria ari za mu tokaria ao ko mu somana tavitiria beto muna tabara vadi tugu vei za na dia vulavulaza valioso, beto za mari ngabutu vadadalua na batudi ria. Zara mu roiti vei ao ko ria doru mari gilagilai za doru nongoro veveimu ao qari nongororia za na galegale sekesekedi gu, goto ao makamu ba qu kopuni tugu za na Vavanau ti Mosese.

25 Goto na veveidi ria na tinoni karovodi qari tori vazozoto tu za gami tori garunu lao vadi tu na leta ko gami ule vadi za na mijamijata tadigita ko marike tekuria za na masadi na manugu qari tavavavui tari lao vadi na beku, marike tekua na orungu beto marike tekuria na masadi na manugu qarike tavanyoa pale na orungudi, beto ko marike toani na toa lulasana gamigudi,>> qari gua.

26 Ko za rane soga na kota nari za tokaria i Paula ari ka made ko za somana vulavulaza valioso aza. Beto za luge lao pa kakabarena na zelepade ko za vakaberia za na totozo mina okoto na totozo tana vulavulaza valioso, totonai mina okoto taroiti vadi na vavavui vulavulaza ria doru za gua.

I Paula za Taaru Tamana pa Zelepade

27 Ego totonai za tata okoto za na vitu rane vulavulaza, nari za ria na tinoni Jiu pa Esia qari batia pa kakabarena zelepade i Paula.

Ko qari paranga juka vatagigiriria ria na minete tinoni doruna ko qari aru tamana tekua i Paula.

28 Beto qari kuku velavela ria, <<Gamu na tinoni Izireli o! Mae tokadigami! Ani za na tinoni za rerege betoa doru kota ko za kole varivagigalaidi za na tinoni Izireli, na Vavanau ti Mosese beto na kakabarena zelepade ani za qari kepore veveidi za gua. Ko koviria za toka lugedi na tinoni karovodi mule za pa ia ani, ko za vagoboria za na ia ani!>> qari gua.

29 (Na ginuana qari paranga vei zara za ura perangaina qari bati tavitini aza pa Jerusalema i Toropimosi na tinoni Episasi, ko qari rovea za toka valugea tugu i Paula pa kakabarena na zelepade aza qari gua.)

30 Ego ko za tagigiri gu za na guguzu Jerusalema doruna, ko qari abutu varikamu beto ria doru tinoni ko qari aru tamania i Paula, beto qari ragata votuni pa peguruna na kakabarena zelepade. Ko aza tugu qari votu ria za qari pate gu za na atakamanadi na kakabarena zelepade.

31 Ko totonai qari korapa mari vaukea ria qari guni i Paula, nari za zae kamu tana kuta matamata tadiria na tinoni varipera tadiria na tinoni Romu za na nongorona na varivelavela lavata za podo pa guguzu Jerusalema doruna qari guni.

32 Nari zake pekipeki mutugu goto za tekuria gu na tinoni matamata gogoto ani ria kaki tiolata tadiria na tinoni varipera beto vei tugu ria kaki tinoni varipera, ko qari abutu gore gu za tadiria na minete tinoni. Ko totonai qari batia ria na tinoni za na kuta matamata tadiria na tinoni varipera beto ria na tinoni varipera za tokaria, nari za qari nogoto majamajai i Paula.

33 Ego beto za lao kamu na kuta matamata ko za aru tamania i Paula, beto za garunuria ria na nana tinoni ko qari pikoni kori seni i Paula. Beto za kole nanazani za i zei za na tinoni ani beto na za za roitini aza.

34 Ria kaki tinoni pa varikamu za qari velavelani maka za, goto ria kaki za qari velavelani goto za tu. Zake boka gilagilai na kuta matamata tadiria na tinoni varipera za na kutana zozoto na dia velavela ura za mota za na velavela. Ko za garunuria gu ria na nana tinoni varipera, ko mari toka kezani pa ia suvesuverena tadiria na tinoni varipera za gudi.

35 Totonai za kamu pa kezakezana nari za qari pogozia tu ria na tinoni varipera i Paula, ura za viva jola za na tagigiri tadiria na minete tinoni,

36 ko na minete tinoni za qari velavela tututi, ari qari gua vei, <<Vauke paleni aza! >> qari gua.

I Paula za Naqenaqe Muleni Makana

37 Ego ko qari tata toka lugeni pa leo ia suvesuverena tadiria na tinoni varipera, nari za za paranga laoia i Paula za na kuta matamata tadiria na tinoni varipera, <<Ae vei mana boka parangaigo mae ara ao?>> za guni.

Nari za oe lao za na kuta matamata tadiria na tinoni varipera, <<Qokolo, qu balaumua na paranga Qiriki ao?

38 Eo ko nake ao mae za na tinoni Ijipi pa viza zana za varipera lao tana qavuna tana Romu beto ko za toka laodi pa qega ari ka made vuro tinoni varivuke!>> za gua.

39 Nari za paranga i Paula, <<Ara za maka tinoni Jiu pa guguzu pa Tasosi pa ia pa Silisia, ko na tinoniqu zozoto pa guguzu poreveveina aza ara. Qa tepago, mu vamalumuziu mae ko ma parangaria ria na tinoni ari,>> za gua.

40 Ko tonai za vani na vinamalumu na kuta matamata tadiria na tinoni varipera aza, nari za turu pa kezakezana i Paula ko za alaka vamokomokodi na limana ria na tinoni. Ko tonai qari nogoto beto ria doru, nari za paranga lao pa paranga Aramaiki aza.*

22

1 <<Ka viza tavitiqu na tamaqu! Mu vainongoro lame taqu ko ma naqenaqe muleniziu koviria,>> za gudi.

2 Ko tonai qari nongoria za paranga Aramaiki i Paula, nari za qari okoto nogoto kununu beto ria. Nari za podalai paranga i Paula, ari za gua vei,

3 <<Ara za maka tinoni Jiu, na podoqu pa Tasosi pa ia pa Silisia. Na lavataqu pa guguzu pa Jerusalema pani ara, beto ko na sikuluqu ti Qamalieli, ko qa tavagigalaini ko qa tuti vikitivokotoria ara ria na Vavanau tadiria na tamada, beto ko qa ngalingali vitivitigini ara za na Tamaza vei vaputaputa tugu gamu vei gamu pa rane pa ngenari ani.

4 Ko ria qari tutia na Zona tana Bangara ani za qa komiti vikevikereria tugu ko qa vaukeria tugu ara. Qa piuria ria na marene na reko beto ko qa valugeria pa ruma varipiuna.

5 Ko na kuta iama lavata beto ria doru tinoni matamata pa kauniseli mari boka vavakato vadigamu gu za na veveiqu ara. Ura tadiria tugu qa tekudi ara ria na leta qari kuti vadi ari ka viza tinoni Jiu pa Damasikasi, ko ara za mana piuria beto

* **21:40** Na paranga Qiriki za pojai za na paranga Hiburu za gua, ba na paranga Aramaiki gu za za korapa toana totonai ko palu na paranga Aramaiki gu za qari gigalani na paranga Hiburu. Dogoria tugu vei pa 6.1; 22.2; 26.14.

mana toka muledi pa Jerusalema ria ko mari tavakilasa,>> qari gua.

I Paula za Vavakatoni nana Gabala (Roiti 9.1-19; 26.12-18)

6 Ego ko totonai qa korapa lalaoqua ara ko qa tata kamu pa Damasikasi na padapada vei na korapa rane, nari za gona vasiboro pa varilivutaiqu ara za maka kabere varivakeana jola na koko lame veina pa noka.

7 Nari qa lotu gore tu pa pezo ara beto qa nongoria za maka mamalaingi, ari za gua vei, <<Saula! Saula! Ae za vei ko qu korapa komiti vikevikereziu ara ao?>> za gua.

8 Nari qa oe lao ara, <<I zei ao, Bangara? >> qa gua.

Nari ari za guniziu vei, <<Ara Jisu pa Nazareti ani, ara aza qu korapa komitia ao,>> za gua.

9 Ko ria na tinoni qari tutiziu za qari batiadia tugu za na kabere, ba qarike nongoro vaia za na mamalaingina na tinoni za korapa paranga lameziu ara.

10 Beto qa nanaza ara, <<Na za mana roitini ara, Bangara?>> qa gua.

Nari za na Bangara ari za guniziu vei, <<Mu turu, ko mu luge lao pa Damasikasi. Ketakoi mina taule vanigo aza doruna vei qu taudukuni ko muna roitini ao,>> za gua.

11 Ba qake boka batabata ara, ura zake vabatabataziu na kabere varivakeana. Ko ria gu na tinoni qari tututiziu za qari arua na limaqu ko qari tita laoniziu pa Damasikasi.

12 Ego ko na suverena tugu ketakoi za maka tinoni na izongona i Hananisi. Maka tinoni za vatabe valeania na Vavanau beto ko za tapangaga jola tadiria doru tinoni Jiu qari suvere pa Damasikasi aza.

13 Ko aza za lame taqu ko za turu pa kekerequ, beto ari za gua vei, <<Saula, taiqu! Mu batabata tu ao!>> za gua. Ko pa totozo tugu aza za qa batabata ara, ko qa enga batia gu aza.

14 Beto za ari za guniziu vei, <<Na Tamaza tadiria na tamada za tori mijatigo tu ao ko muna gilagilai za na nana nyorogua, muna batia za na nana nabulu tuvizina, beto ko muna nongoro zozotoa za na mamalaingina aza.

15 Ura pala muna maka tinoni vavakato tana ao ko muna vavakatoni tadiria doru tinoni aza vei qu batia beto qu nongoria.

16 Ko koviria na za mule qu adonia? Goto mu turu ko mu tapaputaiso, beto mu kiu alili lao pa izongona aza ko mari tavalioso ria na mua sela,>> za gua i Hananisi.

I Paula za Tagarunu lao tadiria na Tinoni Karovodi

17 Ego ko za kamua totonai qa gabala mule pa Jerusalema ko totonai qa korapa varavara pa kakabarena zelepade, nari za qa batia ara za votu taqu za maka dogodogoro.

18 Qa batia ara aza, ari za guniziu vei, <<Siqasiqarai, mu taloi votu siqasiqarai pa Jerusalema! Ura pala marike vazozotoa ria na tinoni za na veveiqu ara muna vavakatoni ao,>> za gua.

19 Ba ari qa gua vei ara, <<Bangara, ria tugu ari qari gilagilaidia za ara za qa valugeria pa ruma varipiuna beto ko qa majamajaria tinganai vei doru ruma varivarikamuna ria qari vazozotogo ao.

20 Ko totonai qari vai vaukea i Sitivini aza za vavakatoni na veveimu ao, nari za ara tugu za maka qa somana vaegoa za na uke tana beto ko ara tugu qa kole kopudi ria na poko tadiria qari vaukea i Sitivini,>> qa gua.

21 Nari ari za guniziu vei aza, <<Mu taloi keni! Ura ara mana garunu laonigo pa zouna tu tadiria na tinoni karovodi ao,>> za guniziu, za gua i Paula.

I Paula maka Tinoni Tapauzuna pa Qavuna Romu

22 Ego ko qari kole tugu nongonongorodia ti Paula ria na tinoni, ba aza tugu za pojaria aza ria na paranga ari, nari za qari makarai kuku velavela votu beto ria, ari qari gua vei, <<Varijo paleni pa kasia guguzu za na tinoni ani! Ura nake padana mina toa aza!>> qari gua.

23 Ko qari kole velavela tagigigiri beto qari ririrudi pa nulu za na dia poko beto qari kole repo iaparadi pa nulu za na kavuru pezo ria na tinoni.

24 Nari za totonai qari korapa vei zara ria, za garunuria na kuta matamata tadiria na tinoni varipera ria nana tinoni, ko qari toka valugea pa ia suvesuverena tadiria na tinoni varipera i Paula. Beto za garunuria ko mari majamajai aza ko mi boka ululeni aza za na ginugua za qari iranga tagigigirini ria na tinoni Jiu aza za gua.

25 Ko totonai qari korapa piko tari vakoleni ko mari majamajai qari guni aza, nari za parangia i Paula za maka tinoni matamata gogoto za korapa turu tata tana, <<Ae za vei, na tavamalumuna tugu pa vavanau za na tinoni tapauzuna tana qavuna Romu za mina tamaja vei mina oqoro tapitu ko mina oqoro tagilagila za na sela tana?>> za guni.

26 Totonai za nongoria na tinoni matamata gogoto za na nanaza ti Paula, nari za lao za tana kuta matamata tadiria na tinoni varipera ko za parangia, <<Qokolo, na za mu roitini qu gua ao? Na tinoni ani za na tinoni tapauzuna tana qavuna pa Romu ani!>> za guni.

27 Nari za lao za na kuta matamata tadiria na tinoni varipera ko za nanazia i Paula,

<<Mu ule vaniziu, maka tinoni tapauzumu tugu tana qavuna pa Romu ao?>> za guni.

<<Gua,>> za gua i Paula.

28 Nari za paranga za na kuta matamata tadiria na tinoni varipera, <<Ara nake poata leleo tu qa valaoni beto qa boka izongia za na neqi ko qa tapauzu tana qavuna pa Romu ara!>> za guni.

Nari za oe lao i Paula, <<Uveo, goto ara na podo tapauzuqu tugu tana qavuna Romu! >> za guni.

29 Ego pa totozo tugu aza qari togolo mule ria na tinoni mari piqopiqolia ko mari nanaza vilovilotia i Paula qari gua. Beto ko na kuta matamata tadiria na tinoni varipera ba za matagutu tugu za totonai za gilagilai za maka tinoni tapauzuna tana qavuna Romu aza ba za tori piuni tu na seni.

I Paula za Turu pa moedi ria na Kauniseli

30 Ego ko za nyorogua gilagila valeania tugu na kuta matamata tadiria na tinoni varipera za na kutana zozoto vei beto qari jutua ria na tinoni Jiu i Paula. Ko za rane soga na kota, nari za ruvatia i Paula beto za garunuria ria na kuta iama beto ria doru pa kauniseli ko mari varikamu za gudi. Ko qari varikamu beto tu ria doru nari za toka goreni aza i Paula ko za vaturua pa moedi ria doru.

23

1 Ego ko za dogoro tari vatogazaria i Paula ria pa kauniseli, beto ari za gua vei, <<Ka viza tavitiqu! Qa vaokoto valeania pa monana leana ara za na qua roiti lao tana Tamaza, ko za kamu tu pa rane pa ngenari,>> za gua.

2 Nari za garunuria tu i Hananisi, na kuta iama lavata, ria kaki qari turu kekeria i Paula ko mu poaria na ngujuna za gudi.

3 Nari za paranga lao tana i Paula, <<Mina poarigo tugu na Tamaza ao, ao na babana lulasana za tapedi vakeka pa peguruna! Qu nyumu pituziu ara pa zonana na Vavanau ti Mosese ao, ba qu tori majai tu ao za na Vavanau ura qu varigarununi ko ma tapoara ara!>> za gua i Paula.

4 Nari ria kaki qari turu kekeria za ari qari gua vei, <<Qokolo, ko aza tugu na kuta iama lavata tana Tamaza za qu poja zazaea zana! >> qari guni.

5 Nari za paranga i Paula, <<Ka viza tavitiqu, qake gilagilai ara za na kuta iama lavata aza. Ura ari tu za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <Na tinoni matamata tadiria na mua butubutu tinoni za muke poja vikevikeria,> za gua,>> za gudi ria.

6 Ego ko totonai za dogoro gigalaria i Paula za ria pa varikamu aza za maka pukuna za ria na Sadusisi goto ria maka goto pukuna za ria na Parese, nari za velavela votu tadiria na kauniseli aza, ari za gua vei, <<Ka viza tavitiqu! Ara za maka Parese, beto ko na tuna tugu maka Parese. Na veveina gu na qua rangerange pala ria qari uke za mari turu mule qa gua za qa korapa tapituni ara pani!>> za gudi ria.

7 Aza tugu za paranga vei zara i Paula, nari za qari varitoke valeleadia gu makadi ria na Parese beto na Sadusisi, ko za tapikataori za na varikamu tinoni.

8 (Ura ria na Sadusisi za qari pojai za kepore na turumule pa uke, kepore na mateana beto kepore na ongongu qari gua. Goto ria na Parese za qari ule votuni za koledia tugu za doruna ari qari gua.)

9 Ko za lavata tu lalaonana za na varivelavela tadiria, ko qari turu pa varikorapaidi ria kaki Parese qari varivagigalaini na Vavanau ko qari varigua vaneqineqi pa paranga, beto za ari qari gua vei, <<Kepore za maka sela tabe batia tana tinoni ani! Keta pu maka ongongu babi maka mateana tu za parangia aza!>> qari gua.

10 Ego ko za lavata jola za na varivelavela varigua tadiria ko za matagutuni na kuta matamata tadiria na tinoni varipera za keta mari koti vikevikeria ria i Paula za gua. Ko za garunuria ria nana tinoni varipera ko qari gore saputu teku varijoa pa varikamu i Paula ko qari toka zaeni pa ia suvesuverena tadiria na tinoni varipera.

11 Ego na bongina aza za turu pa kekerena i Paula za na Bangara, ko ari za gua vei, <<Mu varene! Ura maka moqaza podeke vei tugu qu tori ule vaneqineqiniziu tu pa Jerusalema, nari za pala pa Romu ba muna vavakatoniziu mutugu ara,>> za guni.

I Paula qari Kukitini

12 Ego ko totonai za rane na kota nari za ria kaki tinoni Jiu qari vanyumua za na kukitina i Paula. Qari maulu taridiria makadi za marike tekuteku na buku koi vei tu mari na vai vaukea i Paula qari gua.

13 Ko ari ka madengavulu jola tinoni za qari makarai varivaegoni na kukitina i Paula ani.

14 Ko qari lao za tadiria na kuta iama beto na tinoni matamata tadiria na Jiu, ko ari qari gudi vei, <<Gami tori maulu taridigami tu makamami gami ko mamike izongo meai maka ganigani tinganai mami vaukea mae tu i Paula.

15 Ko koviria gamu beto na kauniseli za mu vanongoria na kuta matamata tadiria na tinoni varipera ko mi toka lagereni tadigamu i Paula, kale mi vei gamu korapa nyorogua nyaqo votuvotu valeananiа za na veveina aza. Goto gami za mami ovo adonia

23:5 Votu 22.28.

aza, ko totonai mina oqoro lao kamugamu aza za mami vaukea i Paula,>> qari gua.

16 Ba maka tuna marene na luluna reko i Paula za nongoro poai za na roquroqu mari ngui golomia i Paula qari gua ria, ko za lao kamu za pa ia suvesuverena tadiria na tinoni varipera ko za peki ule vani i Paula.

17 Nari za kuku tekua i Paula za maka tinoni matamata gogoto ko ari za guni vei, <<Na koburu marene ani za mu toka laoni tana kuta matamata, ura kolenana za maka za mina lao pojani aza,>> za guni.

18 Nari za tokai tugu maka matamata aza ko za lao kamu tana kuta matamata nari za ari za guni vei, <<Na tinoni tapiuna i Paula za kuku tekuziu beto za garunuziu ko ma toka lameni pana tamu za na marene ani, ura kolenana maka za mina pojanigo aza za gua,>> za gua aza.

19 Nari za aru tamania na kuta matamata za na limana na koburu marene aza ko za toka keni kaleni, beto za nanazia, <<Na za qu nyorogua pojaniziu ara ao?>> za gua.

20 Nari za paranga za na marene, <<Ria na tinoni Jiu za qari tori varivaegoni tu ko mari tepago ko uka muna toka goreni tadiria na kauniseli i Paula, ko mina dogoro vei qari korapa nyorogua nyaqo votuvotu valeania za na veveina aza qari gua.

21 Ko ao keta mu loposodi ria. Ura jola madengavulu tinonidi tugu ria za qari korapa nyumu golomo adonia aza. Ria na tinoni ari za qari maulu taridi makadi ko marike tekuteku na buku tinganai ko mari vaia mae tu i Paula qari gua. Ko koviria qari korapa vanaqiti gu, ko qari lokani gu za tonai muna vaegoa na dia tepa ao,>> za gua za na marene aza.

22 Ego ko za naqua na kuta matamata za na marene ani ko minake vavakato vani mule maka goto tinoni aza vei za kamu vanongoria aza aza za guni, beto za garunu vamule kenia.

I Paula za Tagarunu Gore ti Pilikisi na Gavuna

23 Ego beto za kukuria na kuta matamata tadiria na tinoni varipera za kori nana tinoni matamata gogoto, ko ari za poja veidi, <<Mu vatanaria kori gogoto solodia, ka vitungavuluputa tinoni varipera pa hose, beto kori gogoto tinoni aru opere. Mari vatana ko marina taloi keni na sia koloko ngena bongi, ko mari keni tu kamu pa Sizaria ria.

24 Muna vatanaria tugu vei za kaki hose ko mina tasurana vakamu valeana tu ti Pilikisi na qavuna i Paula,>> za gudi.

25 Ego beto za kutia na kuta matamata za maka leta, ari za paranga vei.

26 <<Ara Kolodiasi Lusiasi.

Lao tana bangara qavuna lavata i Pilikisi.

Na paranga qeraqera tamu.

27 Na tinoni ani za qari aru tamania ria na tinoni Jiu ko mari vai vaukea qari gua. Nari qa tokaria lao ara ria na qua tinoni varipera ko qa teku vasarea, ura qa gilagilai za maka tinoni tapauzuna tugu tana qavuna pa Romu aza.

28 Qa nyorogua gilagila valeania tugu ara za na ginuana vei beto qari jutua aza, ko qa toka goreni pa dia kauniseli.

29 Ko qa bati votuni za na veveina gu kaki dia varigua pa kalena na dia Vavanau za qari jutuni aza, goto kepore za maka zakazava za roitini vei bi pada tavaukeni babi tapiuni aza.

30 Beto ko totonai qa nongoroni qari kukitini aza, nari za qake adono goto qa garunu vatuvizi vagorea gu tamu. Ria qari jutua aza za qa tori pojadi tu ko mari pogozo lao vavotua pa tamu aza vei qari jutuni aza qa gudi,>> za gua.

31 Ego qari roitini tugu ria na solodia aza qari tagarununi, ko qari toka bongi goreni pa guguzu pa Anitipatirisi i Paula.

32 Totonai za rane na soga na kota nari za qari loiria ria qari zae pa hose ko qari toka jola kenini i Paula, goto ria doru solodia za qari gabala muledia pa dia ia suvesuverena pa Jerusalema.

33 Goto ria qari jola keni za qari kamu tu pa Sizaria, ko qari lao vakarovia tana qavuna za na leta, beto za qari loi vasuveria tana i Paula.

34 Ego ko za tiroa na qavuna za na leta, beto za nanazani aza pae pikata guguzu na koko lame veina i Paula. Totonai za nongoro tekua na qavuna na lame veina pa Silisia aza,

35 nari ari za guni vei, <<Pala mana nongorigo ao totonai mari kamu ria na tinoni qari jutugo,>> za gua. Beto za garunuria ria na nana tinoni kopu ko qari dogoro kopuni pa ruma tana qavuna i Paula.

24

I Paula za Tajutu

1 Ego ko za jola lima rane nari za toka goredi pa Sizaria i Hananisi na kuta iama lavata ria kaki tinoni matamata beto maka loea na izongona i Tetulosi. Ko qari vavotua ria tana qavuna i Pilikisi za na dia tinajutuna i Paula.

2 Ego ko za takuku valuge i Paula, beto za podalai vavotua i Tetulosi ti Pilikisi za na dia roquroqu qari jutuni i Paula. Ari za gua vei i Tetulosi, <<Na suvere vabulebule kakazana za gami izongia gami pa totozo

tamu beto ko zoku soga za aru valeania na suvesuvere za gami batiria gami na puku tinoni ani, ura koko vei ao qu boka rove vakori lao momoe pa mua varitoka.

3 Ko pa doru zona beto pa doru ia ka ia gami vatogaria pa qeraqera lavata gami ria na roiti ari, bangara Pilikisi, ao na tapangagamu jola.

4 Ba qake nyorogua varagatia ara za na mua totozo, goto qa tepaigo gu ara ao ko pa mua variroqu leana za mu vainongoro lame pa mami paranga pekina ani.

5 Gami bati votuni gami za na tinoni ani za na tinoni vapidoko tapata beto za arariadi na varigua tadiria doru tinoni Jiu pa doru kota ani. Ko aza tugu za matamatani maka puku minete tinoni qari gigaladi na tinoni Nazareti.

6 Beto ko za podalai vapajia tugu aza za na kakabarena zelepade, ko za vei za gami aru tamania gami aza.*

8 Pana tana muna boka nanaza vilovilotoni makamu ko pala muna boka bati votudi makamu ao ria na zakazava gami korapa jutuni aza gami ari,>> za gua i Tetulosi.

9 Beto za qari somana jutua mutugu ria na matamata tadiria na tinoni Jiu i Paula, ko za zozoto tugu aza za pojai i Tetulosi qari gua.

I Paula za Naqenaqe Muleni Makana pa Moena i Pilikisi

10 Ego ko totonai na qavuna za ebo zae laoa i Paula, nari za paranga i Paula, ari za gua vei, <<Na tagilagilana za tori zoku aoro tu za na tinoni varituti tana puku tinoni ani ao, ko za vei za ara qa qera vitivitigi ko mana paranga naqenaqe muleniziu makaqu pa moemu ao.

11 Makamu ba muna boka gilagilaimua gu za oqoro jolani ka manogori rane gu qari koni jola zara za qa zae vatarazae pa Jerusalema ara.

12 Ko qarike batiziu ba kole varigua paranga tavitia maka tinoni pa kakabarena zelepade, babi ba kole araria vatagigiriria ria kaki tinoni bi pa ruma varivarikamuna babi pa maka ia pa guguzu lavata ani ara.

13 Beto ko kepore vagila maka zozotona mari boka vabatinigo ria na zakazava qari jutuniziu ara ari.

14 Goto ani za ma ule votuni gu ara tamu: na Zona tana Bangara aza qari gigalani na zona selana qari guni ria ari za qa tutia ara. Ko qa vatarazaea ara za na Tamaza tadiria na tamamami pa moa beto ko qa vazozotoria tugu ara ria doru zakazava qari takuti pa Vavanau ti Mosese beto pa kutikuti tadiria na tinoni korokorotai.

15 Qa vazozotoa tugu ara na Tamaza vei tugu qari vazozoto vei ria ari, ko pala mina kolenana za na totozo totonai mari turu mule pa uke ria na tinoni tuvizidi beto na tinoni ikikeredi qa gua tugu.

16 Ko za vei za qa podeke vitivitigia ko ma izongia na monana kaberena pa moena na Tamaza beto pa moedi ria na tinoni doru totozo qa gua.

17 Ko pa liguna qari jola zoku aoro toto vei qa taloi pa Jerusalema nari za ma mule kamu ko ma pogozo vadi kaki varivana ria na qua puku tinoni qa gua, nari za qa kamu beto ko qa vavavui tugu vei.

18 Ko totonai qa tori vaokotia tu na vulavulaza valioso ara za beto qari batiziu pa kakabarena zelepade, ba kepore tugu za maka minete tinoni babi maka varivelavela tinoni totonai.

19 Goto ria kaki tinoni Jiu na koko lame veidi pa Esia tu za qari korapa suvere totonai. Ko ria tu za pada bari kamu pana tamu ko bari taleziu ara vei bi kolenana kaki dia tinajutu lame taqu.

20 Ba minake vei za ria gu zara ropi mari ule vanigo za na sela taqu qari bati votuni totonai qa turu pa moena na kauniseli.

21 Ba kepore mutugu, goto ani gu za maka paranga qa velavela votuni ara totonai qa turu pa varikorapaidi ria: <Na veveina gu na turumule pa uke za qa tapituni ara tadigamu pa rane pa ngenari ani,> qa gua ara,>> za gua i Paula.

22 Ego ko za tori gilagila valeanianana tu i Pilikisi za na veveina na Zona tana Bangara. Ko totonai za beto paranga i Paula nari za pate paleni aza za na varikamu, beto ari za poja veidi ria, <<Totonai mina lagere tu i Lusiasi na kuta matamata tadiria na tinoni varipera, za mana dogoro vilovilotia ko mana pitua ara za na varigua tadigamu ani,>> za gua.

23 Beto za garunia za na tinoni matamata gogoto ko mi kopuni i Paula, beto ko minake tapiu vitivitigi, beto ko marike tasuqutu tugu vei ria na tavitina ko mari boka lame ovikia na tokani aza za guni.

I Paula za Vavakato Tadiari Pilikisi i Durusila

24 Ego za jola kaki rane nari za kamu i Pilikisi beto i Durusila na maqotana, ko na maqotana aza za maka reko Jiu. Ko za kukua i Pilikisi i Paula ko za vainongoroni tana za na veveina na rangena na Karisito i Jisu.

* **24:6** Kaki kutikuti nake loka leleludi za qari jokaia na pikata 6 na pikata 8 beto qari valao tugu vei na pikata 7, ko ari za gua vei: <<ko gami nyorogua pitua tugu pa tutina na mami Vavanau gami aza. 7 Ba za lame i Lusiasi na kuta matamata tadiria na tinoni varipera ko za saputu teku vakenidigami pa limamami aza, 8 beto za garunuria ria qari jutua aza ko mari lame pa moemu ao za gua.>>

25 Ko totonai za kole vavakatoni i Paula za
na veveina na toa tuvizina, na toa aru mu-
leni pa ikerena, beto na varituti za korapa
lame pa momoe, nari za matagutu i Pilikisi,
ko ari za gua vei, <<Koi, leana, koviria mu
kenimua mae. Tonai mana tekua maka to-
tozo leana mule nari pala mana kukugo,>>
za guni.
26 Ba za kole tugu peki roverove ny-
oroguani i Pilikisi za palu mina vani kaki
poata i Paula aza za gua, ko za vei za na dori
zoku totozo tugu za kukukua ko za vavakato
tavitia i Paula.
27 Ego ko za jola kori aoro, nari za turu za
na qavuna sogana i Pilikisi, i Posiasi Pesi-
tasi. Ba za nyoroguani ko bari qerani ria na
tinoni Jiu za gua i Pilikisi, ko za loi vasuvere
jola paleni pa ruma varipiuna i Paula.

25

I Paula za Tepai na Varituti tana Kuta Bangara pa Romu

1 Ego ko za jola gu kue rane toto vei za
kamu toga pa pikata guguzu aza i Pesi-
tasi, nari za taloi pa Sizaria ko za zae pa
Jerusalema.
2 Ko ketakoi qari lao vavotua tana ria
na kuta iama beto na matamata tadiria na
tinoni Jiu za doru zakazava qari jutuni i
Paula. Beto qari tepai ria i Pesitasi
3 ko mi tokadi ko mi vamule zaea pa
Jerusalema aza qari gua, ura za tori kole-
nana tu za na dia kukiti ko mari vaukea aza
totonai mina korapa zazaenana pa zona aza
qari gua.
4 Nari za oeria i Pesitasi ria, <<I Paula za
korapa takopu pa Sizaria tu, ko ara ba nake
zovaina beto mana taloi gore ketakoi.
5 Ko ria na miu tinoni poreveveidi gu
gamu za mari tuti goreziu ara, ko vei mina
kolenana kaki sela tana tinoni ani nari za
ketakoi mari tutini aza,>> za gudi.
6 Ego ko ka vesu babi manogaputa rane
tu za suvere mae tadiria i Pesitasi, beto za
mule gore pa Sizaria. Ko za rane na soga
na kota nari za nyumu pa nyumunyumuna
varituti i Pesitasi beto za varigarunu ko qari
toka kamuni i Paula.
7 Ko tonai za bola luge i Paula, nari za
qari turu varilivutaini ria na tinoni Jiu koko
lageredi pa Jerusalema aza. Ko na kubo
zakazava ikikeredi za qari jutuni aza, ba
qarike boka ule pikapikata valeanani ria na
zozotona ria na zakazava qari jutuni aza.
8 Ego beto za paranga naqenaqe muleni
makana i Paula, ari za gua vei, <<Kepore
maka sela ba roitini ara, ko ba majai na
Vavanau tadiria na Jiu, ba vapajia na kak-
abarena zelepade, babi ba vakeporea i Siza
na kuta bangara pa Romu,>> za gua i Paula.
9 Ba i Pesitasi za nyorogua vaqeraria ria
na Jiu, ko ari za oe veini i Paula, <<Ae vei,
qu nyorogua zae pa Jerusalema, ko ketakoi
ma tutidi ara ria na zakazava qari jutunigo
ari?>> za gua.
10 Nari za paranga i Paula, <<Pa moena
tugu na nyumunyumuna varituti ti ban-
gara Siza ketakoi mana boka tapitu za qa
korapa turu ara. Kepore maka sela ba roi-
tini tadiria na Jiu ara, ko ao ba qu gilagilai
valeaniamua tugu aza.
11 Vei ba roitini maka sela ko za pada
mana tavaukeni ara aza, nari za qake dai-
quani ara za na uke. Ba vei mina kepore
za maka ginugua vei qari korapa mulongo
jutu goboro veiniziu ria ari, nari za kepore
mutugu za maka tinoni mina boka mulongo
vakarovo laoziu tadiria ara. Ara qa tepai ko
i Siza tu mina pituziu!>> za gua i Paula.
12 Ego ko pa liguna za vavakato tavi-
tiria mae ria na nana tinoni varitokai pa
roquroqu i Pesitasi, beto za oe lao za ti
Paula, <<Pana ti Siza tu qu tepai ko muna
tapitu ao, ko ti Siza tugu za muna lao,>> za
guni.

I Paula za Turu pa Moedi ari Aquripa beto i Benike

13 Ego ko za jola kaki rane nari za qari
kamu pa Sizaria ari Aquripa na bangara
beto i Benike, ko mari kamu gozogozoro
vakamua i Pesitasi qari gua.
14 Ko qari toi dori suveredia tu ketakoi
ka viza rane, nari za vavakatoni i Pesitasi
tana bangara za na veveina i Paula. Ari za
gua vei aza, <<Qokolo, kolenana za maka
tinoni za loi vasuvere jola paleni pa ruma
varipiuna pani i Pilikisi.
15 Ko totonai qa zae kamu pa Jerusalema
ara nari za qari ule vaniziu na veveina
ria na kuta iama beto na tinoni matamata
tadiria na Jiu, beto ko qari tepai tugu ko ara
ba pitu vaikeria aza qari gua.
16 Ba qa pojadi ara za nake tuti tadigami
na tinoni Romu za mami loi valaoa tadiria
nana kana za na tinoni za tajutu totonai
qari oqoro varikamu ko bari varigua mae
ria na nana kana beto ko aza. Ko minake
tava lao aza vei bi oqoro taleria aza ria na
tinoni qari jutua beto ko totonai bi oqoro
naqenaqe muleni mae makana aza pa tina-
jutu qari jutuni aza qa gudi.
17 Ko totonai qari kamu pani ria, nari za
qake adono mule ara goto za jola gu maka
rane nari za qa nyumu gu pa nyumunyu-
muna varituti ara, ko qa varigarunu ko za
tatoka luge gu za na tinoni ani.
18 Ko qari turu ria na tinoni qari jutua
aza ko qari vavoturia ria na dia tinajutu, ba
kepore za maka dia tinajutu ba dogoro veini
maka roiti selana ara.

19 Goto kaki ginugua veveina gu na dia
zona vatarazae za qari jutuni aza beto ko
na veveina gu maka tinoni ukena i Jisu, ba i
Paula za pojai za korapa toanana aza za gua.
20 Ko ara ba qa rura taleni za na ginugua
ani, ko qa nanazia i Paula keta pu nyorogua
zae pa Jerusalema ko ketakoi mi tapituni
aza ria na veveina na zakazava ari qa guni.
21 Ba i Paula za tepai ko mi takopu gu
pani ko mi adonia tu aza za na mijamijata
tana kuta bangara Romu za gua. Ko qa
garunuria ara ria na tinoni kopu ko mari
kopuni gu tinganai mana garunu laoni ara
ti Siza aza qa gudi,>> za gua i Pesitasi.

22 Nari za paranga lao ti Pesitasi i Aquripa,
ari za gua vei, <<Qokolo, qa nyorogua non-
goria makaqu ara za na tinoni aza,>> za
gua.

Nari za paranga i Pesitasi, <<Mu adono gu
ao. Pala uka gu muna nongoria ao zana,>>
za guni.

23 Ego ko za jola na bongi ko na ranena,
nari za qari kamu vabangabangarai ari
Aquripa i Benike ko qari luge lao pa ia vari-
varikamuna tadiria zoku tinoni. Ko qari so-
mana luge tavitiria tugu ari kori ria na kuta
matamata tadiria na tinoni varipera beto
ria na tinoni poreveveidi pa guguzu aza. Ko
pa liguna aza za varigarunu i Pesitasi ko
qari toka valugea i Paula.
24 Beto za paranga i Pesitasi, <<Bangara
Aquripa, beto ko gamu doru gamu makarai
somana varikamu pani, mu dogoria za na
tinoni ani! Aza na tinoni ria na minete
tinoni Jiu doruna qari tepa vitivitiginiziu
ara pa Jerusalema beto vei tugu pa Sizaria
pani, ko qari kuku velavelani za nake
padana mina toa lalaonana aza qari guni.
25 Ba ara qake batia maka zakazava se-
lana za roitini ko bi pada tavaukeni aza, ba
makana za tepai za ti Siza tu mi lao tapitu za
gua ko tana tu mana garunu laoni.
26 Ba na kuta ginugua veveina na tinoni
ani mana kuti laoni ara tana kuta bangara
za qake gilagilai, ko za vei za qa toka lameni
pa moemiu gamu ara za na tinoni ani,
ba na kuta nyorogua za pa tamu bangara
Aquripa. Ko pa liguna mina taroiti za na
dogoro vilotona na tinoni ani, nari za mina
kolenana na manugu mana kutia ara.
27 Ura zake dogoro leana taqu za vei mana
garunu kenini na tinoni tapiuna vei man-
ake ule pikapikatadi ara ria na sela za taju-
tudi aza,>> za gua i Pesitasi.

26

I Paula za Naqenaqe Muleni Makana pa Moena i Aquripa

1 Ego beto za paranga lao ti Paula i
Aquripa, ari za gua vei, <<Koviria qu tava-
malumu gu ao ko muna parangani na
veveimu makamu,>> za guni.

Nari za alakani na limana i Paula, beto za
paranga naqenaqe muleni makana, ari za
gua vei,

2 <<Bangara Aquripa! Qa dogoro veiniziu
makaqu qa pera qa turu pa moemu ao ara
ko mana naqenaqe muleniziu makaqu za
pa doru ginugua qari vagoreniziu ara ria na
tinoni Jiu.
3 Qu tori gilagila valeanariamua tu ao ria
doruna uana beto na toa varigua tadiria na
tinoni Jiu, ko za vei za qa tepaigo ara ao ko
mu vainongoro lame taqu.
4 Na veveina na toa qa toani ara toto
vei tu na koburuqu ko podalai tu pa qua
toa tadiria na qua puku tinoni beto pa
Jerusalema za qari gilagila betoriadia ria
doru tinoni Jiu.
5 Qari gilagila valeaziudia na totozo
kakazana, ko vei mari nyorogua vavaka-
toni za boka gu. Qari gilagilaidia ria za
pa puku tinoni za tuti vikitivokotia na
vinatarazaena na mami Tamaza, qa toa vei
maka Parese ara.
6 Ko koviria qa turu tapitu pa moemiu
gamu ara pa ginuana qa adono geleni ara za
na taringutinguti za vadi na Tamaza ria na
tamamami pa moa.
7 Ko na taringutinguti tugu aza za qari
kole adono geleni ari ka manogori mami
butubutu ko qari vatarazaea na rane na
bongi za na Tamaza. Ko na adono gelena gu
na taringutinguti aza za qari jutu taleniziu
ara ria na tinoni Jiu, bangara Aquripa.
8 Ae za vei za gamuke boka tu vazozotoa
gamu za na Tamaza za vaturu muleria pa
uke ria qari uke?
9 Ara makaqu perangaina ba qa rove
veini mana kanai tugu za na izongona i Jisu
pa Nazareti, ko mana roitidi zoku ngangan-
gulu qa gua.
10 Ko qa roitidi ara pa Jerusalema ria na
ngangangulu ari. Qa teku neqi tadiria na
kuta iama, ko zoku ria qari tutia na Bangara
qa valugeria pa ruma varipiuna. Beto ko
totonai qari tapitu ko mari tavauke ria na
tinoni vevei ria, nari za qa somana vaego-
qua tugu ara.
11 Beto ko pa doru ruma varivarikamuna
zoku totozo qa vakilasaria beto qa jujukuria
ko mari poja vikevikeria za na dia vinazo-
zoto. Beto ko za koi vei pugeleziu na tagigiri
ko pa goto guguzu tu ba qa nyaqo tututiria
tugu ko qa koti vikevikereria ria.

I Paula za Vavakatoni na nana Gabala (Roiti 9.1-19; 22.6-16)

12 Ego ko qa korapa tugu roitidi na roiti
vevei ria za qa lao pa Damasikasi pa neqi

beto na vinamalumu tadiria na kuta iama ara.
13 Ko, bangara, na korapa rane totonai qa korapa lalaoqua pa zona ara, nari za malara koko vei pa noka za maka kabere za kabere jolani na tapo ko za gona pa varilivutaiqu ara beto ko ria qari tutiziu ara.
14 Ko gami lotu gore beto pa pezo gami doru, beto ara qa nongoria za maka mamalaingi za paranga lame taqu pa paranga Aramaiki, ari za gua vei, <Saula, Saula! Ae za vei ko qu komitiziu ara ao? Za tapata jola muna takai ao za na suvege ganina tana tinoni za totolinigo,> za gua.
15 Nari qa nanaza ara, <I zei ao, Bangara? > qa gua.
Nari za oe za na Bangara, <Ara i Jisu aza qu korapa komitia ao.
16 Ba mu tatakole ko mu turuni na nenemu zara! Ura na ginuana qa votu pa tamu ara za ura qa tori udukigo tu ao ko muna nabuluniziu ara beto ko muna vavakatodi ria na zakazava qu batiria beto ko ria na zakazava pala mana vabatinigo.
17 Pala mana vasarego ara ao tadiria na mua tinoni makamu beto ko tadiria na tinoni karovodi, tadiria doru ketakoi mana garunu laonigo ara.
18 Pala muna revangaria ao za na matadiria, ko mari gabala loi pale ria za na rodomo ko mari lame pa kabere beto ko mari loi pale za na neqi ti Setani ko mari lame tana Tamaza. Ko tonai mari gabala za mina taleozo na dia sela beto ko mari somana izongo tavitiria ria qari tavalioso tonai qari rangeziu ara,> za guniziu.

I Paula za Pojai nana Roiti

19 Ko zara za vei za, bangara Aquripa, qake nongoro vapelea mule ara za na dogodogoro lagere veina pa noka.
20 Goto podalai tugu pa Damasikasi beto pa Jerusalema, ko mi lao pa doru guguzu Jiudia beto vei tugu tadiria na tinoni karovodi, za qa kole taraeni ara za na veveina mari loia na dia sela ko mari gabala mule tana Tamaza, beto mari roitidi ria za na roiti mina uleni qari gabala qa gudi.
21 Ko pa ginugua gu ari za qari aru tamananiziu ria na tinoni Jiu ara totonai qa korapa pa kakabarena zelepade, ko qari podekia ko mari vaukeziu qari gua.
22 Ba qa izongia gu ara za na varitokai tana Tamaza kamua tugu pa rane pa ngenari ani, ko koviria qa turu pani ko koviria mana vavakato tadigamu doru tinoni, peki na lavata. Ba kepore mutugu aza mana vavakatoni goto aza tugu ria na tinoni korokorotai beto i Mosese qari koroto vakoleni pala mina gore votu qari gua.
23 Ko aza qari korotoni ria za na Karisito mina gozoria na vitigi beto ko aza za na tinoni momoe mina turu mule pa uke, ko mina ule votuni na kabere tadiria na tinoni Jiu beto tadiria na tinoni karovodi,>> za gua i Paula.

I Paula za Tepai i Aquripa ko mi Vazozoto

24 Ego totonai za korapa paranga naqenaqeni makana vei zara i Paula, nari za velavela lao i Pesitasi, <<Paula, qu tuturu ao! Na gigalai lavata qu izongia za vatuturigo!>> za guni.
25 Nari za oe lao i Paula, <<Qake tuturu ara, bangara lavata! Ria na paranga zozotodi beto na tavagigaladi gu za qa korapa pojaria ara.
26 Ti bangara Aquripa aza qa korapa paranga laoa ara za na zakazava ari za gilagilarianana. Qake boka vazozotoa ara za vei bike gilagilai aza za na zakazava ari bi gua, ura nake pa ia paena qari taroiti za ari.
27 Bangara Aquripa, qu vazozotoria tugu ao ria na tinoni korokorotai? Qa gilagilaiqua ara za qu vazozotoria tugu ao ria!>> za gua i Paula.
28 Nari za paranga lao ti Paula i Aquripa, <<Pana totozo papakana vei ari ae vei qu rovea pala muna pelukia ao za na roququ ara ko mana vazozotoa ara za na Karisito? >> za gua.
29 Nari za paranga i Paula, <<Na qua varavara lao tana Tamaza, za vei bi pa totozo papakana babi na kakazana, za nake ao gu makamu goto ria doru tugu vei qari korapa vainongoro lame taqu pa ngenari za bari vei ara qa gua, goto aza gu qa tapiu vei ara ari za buke vei qa gua,>> za gua.
30 Ego beto za turu na bangara i Aquripa, na qavuna i Pesitasi, i Benike, beto ko ria qari nyumu tavitiria,
31 ko totonai qari taloi keni za qari kole variparanga, ari qari gua vei, <<Kepore maka sela bi pada tavaukeni babi tapiuni za na tinoni ani,>> qari gua.
32 Beto za paranga lao ti Pesitasi i Aquripa, <<Bi boka taruvata gu za na tinoni ani vei bi oqoro tepa lao ti Siza,>> za gua.

27

I Paula za Toka Taloi lao pa Romu

1 Ego ko za tavatuvizi za mami toka lao pa Itali gami qari gua. Ko i Paula beto kaki ria na tinoni tapiudi za qari loi laoni pa kopu ti Jiuliasi, aza maka tinoni matamata gogoto pa maka puku minete varipera tana kuta bangara pa Romu.
2 Ko gami zae gami pa maka vaka koko veina pa Adaramuteni ko za korapa vatana ko mi toka lao vei pa doru babatana ole pa Esia za gua, ko gami toka keni. Ko za

tutigami tugu gami i Arizitakosi, na tinonina pa guguzu Tesalonika pa ia pa Masidonia.

3 Za rane soga na kota za gami lao paro pa Sidoni. I Jiuliasi za valeana lao za ti Paula, ko za vamalumia gu ko mina boka paro dogororia ria na nana baere ko mari boka iai pa kaki zakazava bi nyoroguani aza za gua.

4 Totonai gami taloi pa Sidoni nari za raja koimoagami za na gava, ko gami rerege vapae vei tu pa nuza Saeparasi.

5 Ko gami katapa vei tu pa kale Silisia beto pa Pamipilia za gami toka karovia za na kolo lavata, ko gami gore paro pa guguzu pa Mura pa ia pa Lukia.

6 Ketakoi za bati vaia na tinoni matamata gogoto za maka vaka Alekezadaria za korapa mi toka lao vei pa Itali za gua, ko za vazae gami mule pa vaka aza.

7 Gami toka pekipeki lao na zoku rane beto ko pakonai beto gami paro pa kelekele pa Kinidasi. Na gava za dori neqi ko gamike boka toka vatuvizi lao, ko gami gabala vapae gore vei gu pa nuza Kiriti ko gami katapa vei pa kelekele Salamone.

8 Gami babata kaurai pa nuza Kiriti ko pakonai beto gami kamu za pa maka ia na izongona pa Koqu Bulena tata pa guguzu pa Lasaia.

9 Ego ko gami doru suvere zovai mae tu ketakoi gami ko za kamua gu za na totozo za tapata mari rerege na vaka, ura na rane vavavui vulavulaza tadiria na Jiu za tori jola tu ko za kamua gu za na totozo rane bongi. Ko za parangaria i Paula ria,

10 <<Ka viza tavitiqu, ara qa dogoria za pala mina kolea na tapata za na rerege tadigita beto zoku zakazava tana aru vikereria. Ko nake susurana gu beto na vaka za pala tana ngangaguluria, goto na toa tugu tadiria na tinoni vei,>> za gua.

11 Ba na tinoni matamata gogoto zake vazozotoa za na parangana i Paula, goto na kapini beto na tinoni kolenana vaka tu za nongororia.

12 Na koqu tititina ani za nake ia leana mina kole adono vajolani na totozo lomozo. Ko na kubodi ria na tinoni za qari nyoroguani tugu ko bari taloi rijo tugu pa ia aza ko vei bi boka za bari lao vajolai na totozo lomozo pa Poinikisi, ura maka koqu tititina pa nuza Kiriti za bata kaurai vei pa kale suvu tapo za ketakoi qari gua.

Na Ranebongi pa Kolo

13 Ego ko totonai za podalai ivu pekipeki turu vei pa kolo pa kale kauraina na nuza za na gava, nari za qari roquroqua palu mami boka gu toka lao gami qari gua, ko qari kaoa za na piko beto gami peki babata katakatapa pa nuza pa Kiriti.

14 Ba oqoro zovai, nari za soga mutu za na gava ko za turu korakorapa vei mutu pa kale zagere tapo beto pa narena na nuza za na gava ranebongi.

15 Ko za pogozo vapirua na gava za na vaka, ko gami varipera ko babi vakole veini pa koimoa za na gava gami gua ba gamike boka nari za gami loi pale gu ko gami kole gu vapogopogozodigami na gava.

16 Totonai gami katapa vei pa maka nuza peki na izongona pa Kauda, nari za pakonai beto gami surana vamauru valeania za na tiqina na vaka.

17 Pa liguna qari ovulu surania ria za na tiqi, nari za qari piko pilu vamauru varilivulivutaini na gazoro za na vaka. Beto ko qari matagutuni keta mi lao gona papara pa bolebole nagaza pa kolona pa babatana pa Libia za na vaka qari gua, ko qari vagorea ko za ragatia na vaka za na piko beto za gami vatutini gu na gava za na vaka.

18 Za koi vei neqina za na gava ko za iru lao lamedigami, nari za rane na kota za qari podalai gonagona vole paledi za kaki susurana pa vaka,

19 beto na rane vinaue za qari gona vole paledi za kaki zakazavana na vaka.

20 Na tapo beto na seru za qarike izongo tabata podeke, beto na ranebongi za rajagami gami za zake izongo mako gore, ko doru mami roverove vei mami taalo za qari puju betodia gu za totonai.

21 Ego ko pa liguna kubo rane ko qari oqoro tugu ganiadia pu gania ria na tinoni, nari za turu pa moedi ria i Paula, ko za paranga, <<Ka viza tavitiqu! Vei bu nongoroziu ara ko tabeke taloi pa nuza Kiriti za gita, nari za tabeke gozoria gita za na tapata ani beto tabeke gona pale vikevikereria ria na zakazava.

22 Ba koviria qa tepagamu ara za gamu ko mu varene pa roquroqu! Kepore maka gamu za mina saivia nana toa, goto na vaka gu za pala mina tapiara.

23 Ura pa bongi gu za jola zana, za lame turu tata taqu za maka mateana tana Tamaza, aza na Tamaza za izongoziu beto ko qa nabuluni ara,

24 ko ari za guniziu vei, <Paula! Muke matagutu, pala pa moena tu i Siza muna lao turu ao! Beto ko na Tamaza za vasare vanigo ao ria doru qari zae tavitigo ao,> za guniziu.

25 Ko mu varene za gamu, ka viza tavitiqu! Ura ara na qua vinazozoto tana Tamaza za pala mina gore votu vei vaputaputa tugu aza za ule vaniziu aza.

26 Ba pala mina pogozo vapaparagita tugu na gava pa maka nuza pa pezo za gita,>> za gua i Paula.

27 Ego ko za kamua na bongi vinamanogamade za kole pogozo lao lamedigami na

ranebongi pa kolo Adiria ko za tata vei pa korapa bongi, nari za qari roverove ria na tinoni roiti pa vaka palu taqe tori ole paro tu pa abana za gita qari gua.
28 Ko qari vadururu gorea za maka gazoro za tapikoni maka mamata pa maka uquna, nari za qari gilagilai za rabeteputa zavanga na lilisi gorena za na kolo. Za oqoro zovai nari za qari vagorea mule za na padapadana nari za qari gilagilai za manogalima zavanga na lilisi gorena za na kolo.
29 Ko qari matagutu keta mami kole ole papara pa kaki ia patupatuna qari gua, nari za qari vagoreria pa tavatava za ka made piko beto za qari kole varavara ko bi siqasiqarai tu rane qari gua.
30 Ria na tinoni roiti pa vaka za qari matagutu ko mari uku loi pale za na vaka qari gua, ko qari vagorea pa ivere za na tiqi beto za qari kole roiti sekeseke vei mari vagore piko pa kale koimoa qari gua.
31 Nari za paranga lao tana tinoni matamata gogoto beto ria na solodia i Paula, <<Vei marike suvere pa vaka ria na tinoni roiti ari, nari za pala munake boka tavasare za gamu,>> za guni.
32 Nari qari lao tu ria na solodia ko qari koroto paledi za na gazoro qari pikoni tiqi ko qari vaole paleni za na tiqi.
33 Ego ko totonai za tata na rane nari za garunuria i Paula ria doru ko mari makarai tekuteku mae za gudi. Ko ari za gudi vei ria doru, <<Pa ngenari za na vinamanogamade raneda taqe kole adono za gita, beto ko gamu gamu oqoro izongo tekua maka za.
34 Ko za vei za qa tepa vitivitigigamu ara za gamu ko mu somana tekuteku, ura muna vei tugu gamu za pala minake apulugamu maka za. Pala kepore maka gamu za mina saivia makamaka lili vurungu pa batuna,>> za gudi.
35 Ko totonai za beto paranga vei zara i Paula, nari za tekua za na bereti ko za paranga leana laoni tana Tamaza pa moedi ria doru, za kipai beto za tekua.
36 Nari qari tavaneqi ria doru ko qari somana tekuteku.
37 (Gami doru gami zae pa vaka za gami kori gogoto vitungavulu vonomo.)
38 Pa liguna qari tekuteku vapote valeana, nari za qari gona volevoledi za na vuiti za tasurana pa vaka ko mi kopele na vaka qari gua.

Na Vaka za Ake Taporaka

39 Ego totonai za koni zae za na volavolaza rane, za qarike dogoro pikatia ria na tinoni roiti pa vaka za na ole poanana ketakoi, ba qari dogoro vaia za maka koqu naganagazana ko vei mari boka za ketakoi gu za mari gore vapapara pale za na vaka qari gua.
40 Ko qari maja raburabutu vadururu paledi pa kolo za na piko, qari ruvata paledi za na gazoro piko tarina na qelu tana gaiti, beto qari kao vazaea pa gava za na epe koimoa ko qari gona totoa gore za na paroparona.
41 Ba na vaka za gore jule akeni pa maka bolebole nagaza pa kolona, ko na koimoana na vaka za zake kanoko goto na volozo tavatavana za qari talokuloku taria ko qari pipiaria na tovogo lavalavata.
42 Ria na solodia za qari roitini za maka roquroqu ko mari vauke paledi ria na tinoni tapiudi qari gua, ura keta mari oqa paro ko mari uku kenidia qari gua.
43 Ba na tinoni matamata gogoto za nyorogua vasarea i Paula ko za vanogotoria ko qarike roitini za na roiti aza. Goto za garunuria ria qari boka ponyu ko mari oqa momoe ko mari ponyu gore paro pa pezo,
44 goto ria na suvere joladi za mari aleria kaki papene babi na papene kalekalesena na vaka beto mari ponyu tuti gore za gudi. Ko zara qari vei nari za beto qari boka kamu valeana beto pa pezo ria doru.

28

Pa Nuza Melite

1 Ego ko totonai tu gami gore paro valeana beto za gami gilagilai za na izongona na nuza aza za pa Melite.
2 Ria na tinonidi ketakoi za qari baeregami na vakamu valeanagami, beto qari vatoa vadigami tugu vei na iku davadavangana ura za podalai gu za na okoro ko za lomozo za na kota.
3 Ko za poe teku reqireqi suvege i Paula ko tonai za korapa valaoria pa iku, nari za alangia na iku za maka dole ko za soqolo votu garata titinana pa limana i Paula.
4 Totonai qari batia ria na tinonidi ketakoi za korapa garata titinana pa limana i Paula za na manugu ikerena nari, nari za qari varivariparanga lao lame, <<Zozoto, qokolo! Maka tinoni varivarivaina tugu za na tinoni ani! Za boka ukuni tugu aza za na ivere, ba na tamaza reko i Tuvizi zake vamalumia ko mina toa ani!>> qari gua.
5 Ba za ipa lao pale pa iku i Paula za na manugu nari, beto kepore tugu maka za bi veini i Paula.
6 Qari kole kopuni za pala mina bongo za na limana babi mina lotu uke vasiboro aza qari gua. Ba za zovai qari kole adono na dogodogoro kopuni ba kepore tugu bi vei i Paula, nari za qari sogai za na dia roquroqu ko ari qari gua vei, <<Koi, maka tamaza ani! >> qari gua.
7 Ego ko na varilivutaina na ia ketakoi za izongoria na kuta bangara pa nuza aza, na

izongona i Pabiliasi. Kue rane za vatoga valeanagami aza pa nana ruma gami.
8 Ko na tamana i Pabiliasi za za zaea na mo mangini beto za vaia na iapana ko za vakeni kolo. Nari za luge lao tana i Paula ko za varavarani beto za vaoponi na limana, ko za salania aza.
9 Ko totonai za roiti vei zara i Paula, nari za qari kamu beto ria doru tinoni qari mo pa nuza aza ko qari tasalanadia.
10 Qari vadigami tugu zoku varivana gami, beto ko totonai za kamua na totozo toka tadigami za qari vadigami tugu vei ria na zakazava mari tokadigami pa mami rerege qari gua.

I Paula za Kamu pa Romu

11 Ego ko za jola kue popu nari za beto gami qaqiri toka pa maka vaka za kole suvere vajolai na totozo lomozo pa nuza aza. Na vaka Alekezadaria aza, beto ko qari gurani na bekudi kori tamaza patavivi* za na koimoana na vaka aza.
12 Ko tonai gami lao paro pa guguzu Surakuzai nari za gami suvere mae kue rane ketakoi.
13 Beto za gami toka ketakoi za gami lao paro pa guguzu Reqioni. Ko za jola maka rane za rajagami za na gava za gipugipulu vei pa kolo, ko na rane vinaori gami lao paro pa Putioli.
14 Ketakoi za gami gozogozororia ria kaki tinoni qari vazozotoa na Bangara, ko qari rutigami ko mami suvere tavitiria mae maka vuiki qari gudigami. Ko zara gami vei gami ko tinganai gami kamu tu pa Romu.
15 Ria na tinoni qari vazozotoa na Bangara ketakoi qari tori nongorodigami tu gami, ko qari lagere tu kamu gozogozorogami pa Makemaketina pa Apiasi beto pa Kue Ruma Ipipumakana. Totonai za batiria i Paula ria ari, nari za paranga leana lao tana Tamaza, beto za tavaneqi aza.
16 Totonai gami kamu pa Romu, nari za tavamalumu gu i Paula ko za suvere makana ko maka solodia gu za kole kopuni aza.

I Paula za Tarae pa Romu

17 Ego ko za jola kue rane nari za kuku varikamudi i Paula ria na matamata tadiria na tinoni Jiu pa Romu. Ko totonai qari varikamu, nari za ari za paranga veidi, <<Ka viza tavitiqu! Ara za kepore maka roiti ikerena ba roiti laoni tadiria na tinoni Jiu tavitida babi ba tuti vapiruria na uana na tututi tadiria na nada tite. Ba qa tapiu pa Jerusalema ara ko qa tavalao pa limadi ria na tinoni Romu.
18 Ko pa liguna qari nanaza vilovilotoniziu ara nari za qari nyorogua ruvataziu, ura kepore za maka sela vei ba pada tavaukeni ara bari batia taqu.
19 Ba totonai qarike vaegoa ria na tinoni Jiu za vei zara, nari za aza gu za kole ko qa roitini ara za ara qa tepa ko ti Siza tu ma lao tapitu qa gua. Ba qa roiti vei nake vei ko kolenana kaki tinajutu mana jutudi ria na qua puku tinoni makaqu qa gua za.
20 Ko aza gu za na ginuana qa kukudigamu gamu ko ma dogorogamu na parangagamu qa gua. Ara za pa ginuana gu aza qari adono geleni ria na tinoni Izireli za qa tapiu tale veini ani,>> za gudi.
21 Nari qari paranga lao tana ria kaki, <<Gami za bi maka leta veveimu gu ao babi tekua tadiria pa Jiudia, babi kaki tavitimami kokodi ketakoi bari vavakatoni ba bari uleni na sela bu roitini ao, ba kepore tugu.
22 Ba gami dogoro vapadai za be nongoria tugu za na mua roquroqu ao gami gua, ura aza na veveina na minete tinoni qu somanani ao za gami tori nongononongoroni tugu qari poja vikevikeria tugu ria na tinoni doru kota,>> qari guni.
23 Ko qari nguti vakolea ria za maka goto rane, ko totonai za ria na motadi za qari lame pa ia za suvesuvere i Paula. Ko za podalai na volavolaza ko za kamua na veluvelu za ule vaneqineqidi i Paula za na veveina na binangara tana Tamaza, ko za ule vakabere vadi pa Vavanau ti Mosese beto pa kutikuti tadiria na tinoni korokorotai za na veveina i Jisu.
24 Ko kaki ria na tinoni za qari vazozotoa za na nana paranga, goto ria kaki za qarike vazozoto.
25 Qari okoto gotogoto na dia vinazozoto ria, ko qari podalai taloloi keni pa liguna za pojai i Paula za maka paranga, ari za gua vei, <<Za zotonana gu za na Ongu Tabuna totonai za parangaria ria na tamamiu ti Aisea na tinoni korokorotai,
26 ari za gua vei,
<Mu lao tadiria na tinoni ari
ko mu pojadi:
Muna nongoro ko muna nongononongoro
ba munake vakaberia.
Muna dogoro ko muna dogodogoro,
ba munake batia.
27 Ura na bulodi na tinoni ari za duviduvili,
na talingadi za kiqili patu,
na matadi qarike batabata.
Kita mari batabata na matadi,
na talingidi mari nongononongoro,
na bulodi mi tavagigala
ko mari gabala mule lame,
ko ara ma salanaria,> za gua.
28 Ko koviria mu gilagilai gamu za tadiria na tinoni karovodi mule za tagarunu lao za

* **28:11** Kori tamaza patavivi ari za na izongodi ari Kasito i Palokisi. **28:27** Aisea 6.9-10.

na nongorona na inaalo tana Tamaza ani. Ko ria za pala mari vainongoro,>> za gudi i Paula ria.†

30 Ko kori aoro doruna za kole suvere pa maka ruma makana za tabaria i Paula. Ko ketakoi za vakamuria ria doru tinoni qari lame dogoria aza.

31 Ko za kole tarae velavelani aza za na veveina na binangara tana Tamaza beto za kole varivagigalaini za na veveina na Bangara i Jisu Karisito, ko za varene pa nana vavakato beto kepore maka za bi suqutia aza.

† **28:28** Kaki kutikuti koledi qari kutia na pikata 29 pani, ari za gua vei, <<Pa liguna za paranga vei zara i Paula, nari za qari taloi keni ria na tinoni Jiu ko qari kole varigua makadi.>>

Pa Romu

Na Podapodalaina na leta

1 Ara Paula maka nabulu ti Jisu karisito,
beto ko na Tamaza tu za kukuziu ko qa
tinoni tagarunuqu beto za mijataziu aza ko
qa vaqatani za na nongoro leana za koko
lame vei tana Tamaza.
2 Na nongoro leana ani za na Tamaza tu za
tori ule momoeni tu pa moa tu pana tadiria
na nana tinoni korokorotai aza vei za pojai
pa Kukuti Tabuna.
3 Ko na veveina na Tuna aza za podo
tinoni pana tutina i Devita na bangara aza,
4 beto pana nana toa tinamaza za taule
votu pana neqi za na Tuna na Tamaza aza
tonai za turu mule pana uke: aza za i Jisu
karisito na nada Bangara.
5 Pana roiti za roitini i Jisu Karisito
aza za gami tekua gami za na variroqu
varialona beto gami tamijata ko gami
tinoni tagarunumami tana Tamaza ko gami
vaqatani gami na Karisito, ko doru tinoni
karovodi mari vazozoto beto mari vatabe
ko mi tavalavata za nizongona aza.
6 Beto gamu pa guguzu pa Romu ba
gamu somana tanguti tavitiria tu ria za
kukuria na Tamaza, ko koviria na nana i
jisu Karisito za gamu.
7 Ara za qa kuti lao tadigamu doru pa
Romu, gamu za roquroqugamu na Tamaza
beto za kukudigamu na nana tinoni aza.

Ara qa tepai ko na variroqu varialona
beto na bule tana Tamaza na Tamada beto
na Bangara i Jisu Karisito mi kole somana
tadigamu.

I Paula za Paranga Leana lao tana Tamaza

8 Momoe, pana roiti za roitini i Jisu
Karisito qa boka paranga leana laoni ara
tana qua Tamaza za na veveimiu gamu
doru, ura na miu rangerange za tori
tavavakato tu pana varilivutaina na kasia
guguzu.
9 Na Tamaza, aza qa nabuluni pa doruna
qua toa pana vareregena na nongoro leana
veveina na Tuna, za gilagilaziunana za ara
qake mumadigamu za gamu
10 doru totozo qa varavara. Qa tepa vitiv-
itigia ko koviria bi vamalumia na Tamaza
za bi boka vadogoroniziu maka zona ko ba
lame dogorogamu mae za gamu qa gua.
11 Ura qa nyorogua vitivitigi ovikigamu
ara za gamu ko ma iadigamu kaki varivana
tana Ongongu, ko gamu mu tavaneqi pana
miu rangena na Bangara qa gua.
12 Ko tonai muna tavaneqi nari za
gamu beto ara tana makarai varitokai lao
lame; ara mana tatoka pana rangerange
tadigamu beto gamu ba muna tatoka pana
rangerange taqu qa gua.
13 Ka viza tavitiqu, ara qake ny-
oroguadigamu ko bu mumani gamu za
vei tori kubo totozo tu qa uanani ko ba
lame dogorogamu qa gua, ba qa tasuqutu
tinganai ko za kamua tu na totozo ani. Qa
nyorogua vagabalaria tugu vei ria kaki
tinoni ketakoi ko mari tutia i Jisu Karisito
qa gua, maka moqaza podeke vei qa tori
roitini tu pana tadiria goto tinoni karovodi.
14 Ura ara za na qua roiti tadiria na tinoni
Qiriki beto nake Qiriki, tadiria na tinoni
gigigalaidi beto tadiria na pupugudi tugu
vei za za kolenana.
15 Ko za vei aza za ara qa ngalingali
vanaqitini ko mana kemarani za na non-
goro leana tadigamu pa Romu tugu vei.

Na Nongoro Leana za na Neqi tana Tamaza

16 Ara qake keani za na nongoro leana na
veveina na Karisito, ura aza tugu za na neqi
tana Tamaza qari taaloni ria doru tinoni
qari vazozoto, momoe ria na tinoni Jiu beto
ria na tinoni karovodi tugu vei.
17 Ura na nongoro leana za uleni za na
tuvizi tana Tamaza, ko na tuvizi aza za lame
tonai za rangea gu na Karisito za na tinoni.
Za tori tapoja pikata tu pa Kutikuti Tabuna
za ari za gua vei, <<Na tinoni tuvizina mina
toani na rangerange,>> za gua.

Ria Doru Tinoni qari Kilu Paleni na Tamaza

18 Na korakora tuvizina tana Tamaza za
za koko lagere vei pa noka ko za raja pana
tadiria doru tinoni qari vakevakeporea na
Tamaza beto qari roitidi na roiti ikikeredi;
ria za na dia zona ikikeredi qari suqutia
na zozotona veveina na Tamaza ko zake
tabata.
19 Ria qari boka gilagilai vakabere
valeananidia na Tamaza, ura na Tamaza
makana za vadogoro vakabereni nana
uana ria.
20 Ura ria nana uana paedi za podalaina
tu totonai za roitini na kasia guguzu za za
vatadogoroni pana vinapodaka za roitidi.
Ko doru zakazava qari uleni na nana neqi
kole jolana beto na nana toa tinamasa za
qari tori tabata valeleana tu, ko kepore za
maka tinoni mina boka paranga vei ari,
<<Ara qake gilagilai na Tamaza ko vei za
qake valavatia!>> mina gua.
21 Qari gilagilaidia ria na Tamaza ba
qarike izongo vani na vatarazae aza za
pada bi lao tana Tamaza, beto ko kepore
tugu bari izongo paranga leana lao za pana
tana. Goto na dia roquroquna veveina na
Tamaza za za gua goboro zozoto beto na

1:17 Gabakuku 2.4.

bulodi za pugelia na rodomo ko qarike boka batia na zozoto.
22 Qari neneroni za qari gilagilaidia na Tamaza qari gua, ba qari galegale tuturu duviduvili gu za.
23 Ko qari daidia vani na vatarazae za na Tamaza kole jolana, goto qari vatarazaeria tu ria na beku qari taroiti vei na tinoni marike kole jola, beto ko na bekudi na manugu tatava na manugu gavere made nenedi, beto ko ria na zakazava qari nyotolo.
24 Qari tuturu duviduvili ria na tinoni ko za vei za za loi laodi na Tamaza pana dia nyorogua lulusadi pa bulodi, ko qari roitini ria za na roiti varivakeadi tonai qari makarai virivori lao lame makadi.
25 Qari dainidia za na zozoto tana Tamaza, goto na Tamaza sekesekedi tu za qari nyorogudi. Ko qari vatarazaeria beto qari valavataria ria na vinapodaka tana Tamaza. Ko qarike madini za na Tamaza aza za vapodakaria doru zakazava, aza za pada mina tavatarazae kamua na kamua. Agua.
26 Ko za vei za na Tamaza za loi laodi pana dia nyorogua varivakeadi, ko ria na reko qari virivori lao lame tavitiria ria na reko, aza nake uana kolena.
27 Ko ria na marene ba qari loi pale tugu za na uana kolena, goto qari varinyorogua gu makadi. Ko qari roitini ria za na roiti varivakeadi ko qari virivori lao lame gu makadi ria na marene. Ko za vei za qari gozoria tugu ria za na vinakilasa na padana na dia sela.
28 Ko qarike dogoro vaporeveveinaia ria za vei bari kopuni pana roqudi za na Tamaza, ko za loi lao paledi na Tamaza pana dia roquroqu gua goborodi ria ko qari roitidi gu ria ria na uana qarike garo pana dogoro tana Tamaza.
29 Ko na dia toa za pugeleria na doru zakazava qarike tuvizi, na ikikeredi, na dogoro nyorogudi na dia zakazava goto tinoni, na varivarivaikerai lao lame, na konokono, na varivuke tinoni, na varikana, na varipera, na nyonyorava, beto na roquroqu vaikere paledi na goto tinoni. Qari pogozo valeko sekeseke,
30 qari poja vikevikereria na goto tinoni, qari kanai na Tamaza, qari varivapaleka, qari valavata muledi makadi beto qari paranga valavalavatai, qari vapodo zona korega pana roiti votudi na roiti ikikeredi, beto qarike vataberia na tinadi na tamadi.
31 Kepore na dia tavagigala, qarike tarange pana dia paranga, na bulodi za kobakobani na variroqu, beto qarike tokadi na goto tinoni.
32 Qari gilagilaidia za na uana tuvizina tana Tamaza za pojai za ria qari toadi na toa ikikeredi vevei zara za na padadi mari tavauke tugu, ba qarike roitidi gu makadi za na roiti ikikeredi beto qari beto gu, goto qari valeananaria tugu vei ria qari roitidi na zakazava vevei zara.

2

Na Varituti tana Tamaza

Na Varituti tana Tamaza

1 Ko, qokolo, i zei ao ko qu juturia ria na goto tinoni? Ao qu juturia ria na goto tinoni za pala munake boka tavugasa tonai mina varituti na Tamaza. Ura tonai qu juturia na goto tinoni, nari za makamu tugu za qu jutugo ura ao ba qu roitidi tugu ria na roiti ikikeredi qari roitidi ria.
2 Taqe tori gilagila valeanianada tu gita za na varituti tana Tamaza za na koko lame veina pana tuvizi tonai za tutidi ria qari roitidi na zakazava ikikeredi vei ari.
3 Qokolo, ko ao ba qu roitidi tugu makamu ria tugu na sela qu jutudi ria na goto tinoni! Ko Ae vei ao qu rovea pala muna boka talegazanimua ao za na varituti tana Tamaza?
4 Ba palu qu vakepore veveinai beka za na variroqu lavata tana Tamaza beto na nana uana vei zake oqoqanai tagigiri beto ko za boka adono vamomozonigo na Tamaza. Quke gilagilai tu ao za na variroqu tana Tamaza za vei ko mi boka vagabaligo ao za gua?
5 Ba qu korapa vapatua beto qu vaduvilia na bulomu, ko qu korapa boka varikamu tarinigo makamu za na vinakilasa muna gozoria pana rane tonai mina tadogoro votu za na varituti tuvizina tana Tamaza.
6 Ura na Tamaza mina okoto tabaradi na laonana na dia roiti ria na tinoni.
7 Ria na tinoni qarike ngajuni na roiti leana beto qari nyaqoa ko na Tamaza mi vaululuria na valavataria beto ko mari tekua na toa kepore vinabetona qari gua, za na Tamaza mina vadi na toa jola.
8 Goto ria qari nyaqoa na dia nyorogua makadi beto qari daidiani na zozoto goto qari tutia tu na dia zona seladi, za na Tamaza mina vagozorodi na nana vinakilasa manginina ria.
9 Ria doru tinoni qari roitini aza za sela za mina vagozorodi na tapata beto na vitigi takulanga, momoe ria na Jiu beto ria na tinoni karovodi tugu vei.
10 Goto ria qari toani na roiti leana za mina vaululuria na valavataria beto mina vadi na bule, momoe ria na Jiu beto ria na karovodi tugu vei.
11 Ura na Tamaza zake tokatoka kale.

2:6 Kera Vatarazae 62.12; Gigalai 24.12.

12 Ria na tinoni karovodi qarike izongia
na Vavanau ti Mosese, ko qari sela beto qari
uke tugu pana peguruna na Vavanau aza.
Beto ria na Jiu qari izongia na Vavanau aza
za qari sela, beto na Vavanau tugu aza za
tutidi.
13 Ura nake ria na tinoni qari nongoria gu
na Vavanau za qari tavatuvizi pa moena na
Tamaza, goto ria tu qari tutia na Vavanau za
qari tavatuvizi.
14 Tonai ria na karovodi qarike izongia
na Vavanau ti Mosese qari roitidi pana dia
uana kolena za na zakazava pana Vavanau,
nari za zozoto qarike izongia tugu za na
Vavanau, ba za maka moqaza podeke vei
qari tori tutia tu ria za na vavanau.
15 Na dia uana za uleni za na roiti tana
vavanau za za takuti gu pana bulodi, ko na
monanadi ba za uleni gu aza za, ura na dia
roverove zoku totozo za toke muledi beto
kaki totozo za toketokedi.
16 Ko ari mina roiti vei na Tamaza pana
rane tonai mina tutidi za na roquroqu golo-
modi tadiria na tinoni, ko mina roiti vagore
votua i Jisu Karisito za na varituti tana
Tamaza, mina vei vaputaputa za pojai na
nongoro leana qa taraeni ara.

Ria na Jiu ba qarike Tutia na Vavanau

17 Ego ao qu vizongonigo maka tinoni Jiu
makamu za qu totoravuzia na Vavanau ti
Mosese beto qu vaqatani za na tinoni tana
Tamaza ao qu gua.
18 Qu gilagilai na nyorogua tana Tamaza
beto qu boka mijata pikataria ria na za-
kazava qari leana jola, ura qu tavagigalai
pana Vavanau ao.
19 Qu gilagila valeania za makamu za
maka tinoni varitoka tadiria nake bata-
batadi, na kabere tadiria pa rodomo,
20 maka tinoni vavanau tadiria na
pupupugudi, beto maka tinoni varivagi-
galai tadiria qari melaluni na zozoto tana
Tamaza, beto qu izongia na gigalai okoto
valeana beto na zozotona pana Vavanau.
21 Ego ko ao qu vagigalairia ria na goto
tinoni qu gua, za ae za vei qu vagigalaigo
tugu makamu? Ao qu tarae, <<Muke iko!>>
qu gua, ba ao makamu quke iko?
22 Ao qu paranga, <<Muke barabarata!>>
qu gua, ba ao makamu quke barabarata?
Ao quke tavaraguadi ria na beku, ba ao
makamu quke ikoria na zelepade?
23 Ao qu vatavatarangeni za na veveina
qu izongia na Vavanau, ba ao makamu quke
vakeporea na Tamaza tonai qu majai na
Vavanau tana Tamaza?
24 Za zotonana gu za na Kutikuti Tabuna
tonai ari za gua vei, <<Pana laemiu gamu za
ria na tinoni karovodi qari poja vikevikeria
za na izongona na Tamaza,>> za gua.

25 Na pobe za na vinagilagila na tinoni
tana Tamaza ao, ko vei bu kopuni na Va-
vanau nari za na mua tapobe za za pore
laena. Ba vei munake tutia na Vavanau nari
za na mua tapobe za varitoto vei gu quke
tapobe ao.
26 Beto ko na tinoni karovona zake tapobe
za bi tutia na uana tuvizina za nyoroguani
na Vavanau, nari za na Tamaza mina do-
goro veini maka tinoni tapobena aza.
27 Ko na tinoni karovona zake tapobe za
vei mina tutia na Vavanau nari za mina
tutinigo ao, ura qu izongia ao za na vavanau
takutina beto qu tapobe tugu ba qu majai na
Vavanau.
28 Nake aza gu za tapobe na vulitina za
na tinoni Jiu zozoto, beto nake zakazava za
taroiti pa peguruna gu na tini tinoni za na
ginuana zozoto na pobe.
29 Goto aza tu za vevei na tinoni Jiu pa
bulona za na tinoni Jiu zozoto, aza za tapobe
na bulona. Ko na roiti ani za na Ongongu
tana Tamaza tu za roitini, nake Vavanau
takutina za roitini. Na tinoni vevei zana za
tekua na vatarazae tana Tamaza tu, nake
pana tana tinoni.

3

Na Varituti tana Tamaza za Tuvizi

1 Ego ko na za za izongia na tinoni Jiu
vei za poreveveina jolani aza za izongia na
tinoni karovona? Babi za poreveveina jola
tugu za na veveina za tapobe na tinoni?
2 E, kubo zakazava poreveveidi jola tugu
za izongia za na tinoni Jiu! Momoe za, ura
pana tadiria tinoni Jiu tugu qari tavagore
vei ria na paranga tana Tamaza.
3 Ba ae za vei za? Ria kaki qari daidia va-
zozoto, ko ae vei na Tamaza minake kopuni
na nana taringutinguti za vei ura ria qarike
vazozoto?
4 Dai ko dai tugu! Qari tori tadogoro votu
na galegale tinoni sekesekedi gu ria doru
tinoni, ba na Tamaza minake izongo tetea
nana paranga. Maka moqaza podeke vei
tugu za pojai na Kutikuti Tabuna za ari za
gua vei,
<<Pana mua paranga muna tadogoro votu
na tuvizimu ao, Tamaza;
beto munake taleno ao tonai muna tu-
tidi ria na tinoni,>> za gua.
5 Ba vei na roiti ikikeredi tu tadigita za
bari vakabere vavotu valeania za na tuvizi
tana Tamaza, nari za na za tana gua za
vei? Ae vei na Tamaza za sela tonai za
vakilasagita za gita tana gua? (Qa korapa
paranga vei qari rovea kaki tinoni ara!)
6 Dai ko dai tugu! Ura vei bike vaki-
lasagita na Tamaza, nari za ae mina vei

2:24 Aisea 52. **3:4** Kera Vatarazae 51.4.

mina boka pitua aza za na kasia guguzu tinoni za vei?
7 Ba vei na zozoto tana Tamaza za bi vapugele nyonyoa votua na vinalavatana na Tamaza tonai qake roitini ara za na zozoto tana Tamaza, nari ae za vei qa korapa tu tapitu vei maka tinoni selaqu ara?
8 Ego mina vei nari za ari gu ta guni vei ropi, <<Ariagada ko ta roiti vikevikere ko na leana mi lame!>> tana gua? Zozoto, ria kaki tinoni qari tori poja vikevikeregami tu beto qari jutudigami za gami gami gua qari gua! Na padadi tugu ko mari tapitu ria.

Kepore Maka Tinoni za Tuvizi pa Moena na Tamaza

9 Ego mu vainongoro valeana koviria. Ae vei gami na tinoni Jiu za gami tuvizi joladi ria na tinoni karovodi? Bi mija tu iapeki! Ura gami gami tori vakabere momoea tu za ria na tinoni Jiu beto na tinoni karovodi za qari makarai tapiu varikamu gu pana kauruna na neqi tana na sela.
10 Na Kutikuti Tabuna za tori pojaia tu za ari za gua vei,
<<Kepore zozoto za maka tinoni za tuvizi,
11 kepore za maka za tavagigala,
kepore maka za nyaqoa na Tamaza.
12 Ria doru qari balinga loi pale na Tamaza
ko qari makarai nyunyala varitakoi;
kepore za maka bi roitini na leana,
bi mija zozoto tugu maka.
13 Na poraporangadi za vei na bevi tomete tarevangana,
na meadi za pugelia na nyonyorava,
na paranga varivukedi
qari vei na poizinina na dole ikikerena pa kauru beruberudi.
14 Na ngujudi za pugelia na leveleve ikeredi beto na korakora.
15 Na nenedi za abutu siqasiqarai lao varivuke,
16 na ngangangulu beto na matamata takulanga qari balanga vapovizi pana doru zona qari lekoria,
17 beto qarike tavaraguani na zona bule.
18 Na madini na Tamaza zake lugea na dia roquroqu,>> za gua.
19 Ego ko taqe tori gilagilainada tugu gita za doru zakazava qari takuti pana Vavanau za qari takuti vadi tugu ria qari tatoka pana Vavanau, ko kepore za maka tinoni mina boka paranga sogai za na varituti tana Tamaza, beto ko ria doru tinoni pa kasia guguzu za mari oe lao pana varituti tana Tamaza.
20 Ego ko pana podeke roiti tutina na Vavanau za kepore maka tinoni mina tadogoro vei na tuvizina pa moena na Tamaza, ura aza gu na manugu za vagilagiladigita na Vavanau za na nada sela gu.

Na Tuvizi za koko lame vei pa Rangena na Karisito

21 Ego ba koviria na zona za vatuviziria na Tamaza ria na tinoni za za tori bola votu tu, ba na tuvizi aza zake kole pana Vavanau goto pana goto zona tu. Ba na Vavanau beto ria na tinoni korokorotai ba qari tori vavakatoni tu za na veveina na tuvizi aza.
22 Na Tamaza za vatuviziria pana moena makana ria na tinoni tonai qari rangea i Jisu Karisito. Na Tamaza za roitini za ani pana tadiria doru qari vazozotoa na Karisito, ura kepore zozoto za maka za bi goto pana tadiria na Jiu beto na tinoni karovodi,
23 ura ria doru tinoni za qari sela beto gu ko qarike kamua za na pada ululuna za vakolea na Tamaza.
24 Ba na vatuvizida gita taqe vazozoto za na nana varivana aza za koko lame vei pa nana variroqu varialona. Ko i Jisu Karisito za pajuku teku muledigita beto za ruvatagita.
25 Ko i Jisu za za varivanani na Tamaza, aza na vavavui za garo ko na vulasadi ria na nada sela tonai taqe rangea aza za nyoa na orunguna pa korosi. Na Tamaza za roitini za ani ko za vabatidigita za na nana zona za vatuvizidi ria na tinoni pa moena makana. Pa moa zake oqanai tagigiridi ko za dogoro vajola paledi ria na sela tadiria na tinoni,
26 ba koviria na Tamaza zake dogoro vajola paledi ria na sela tadiria na tinoni ko gita taqe batia za na nana tuvizi. Pana zona ani na Tamaza za ule vadigita za aza makana za tuvizi beto aza za vatuviziria ria qari rangea i Jisu.
27 Ko za vei za na za pana nada podeke makada za tana boka vaqatani gita? Bi julingai tu! Ae vei ria na tinoni mari boka vaqatani za na Tamaza za dogoro veidi na tuvizidi ura qari tutia na Vavanau? Dai zozoto! Tonai gu qari rangea ria na Karisito za qari tavatuvizi ria.
28 Ura gita taqe tori dogoria tu za na tinoni za za tavatuvizi pana moena na Tamaza tonai gu za rangea na Karisito, nake pana nana tutidi na garunu tana Vavanau.
29 Ba ae vei na Tamaza za na Tamaza tadiria na tinoni Jiu gu? Ae vei nake Tamaza tadiria na tinoni karovodi tugu vei aza? Dai, aza ba na Tamaza tadiria na tinoni karovodi tugu vei.
30 Ko na tori tagilagilana tu za aza gu za na Tamaza zozotona, ko aza tugu mina vatuviziria pana moena makana ria na tinoni Jiu tonai qari rangea na Karisito beto ko

3:12 Kera Vatarazae 14.1-3; 53.1-3. **3:13** Kera Vatarazae 5.9; 140.3. **3:14** Kera Vatarazae 10.7. **3:17** Aisea 59.7-8. **3:18** Kera Vatarazae 36.1. **3:20** Kera Vatarazae 143.2; Qelesia 2.16.

ria na tinoni karovodi ba za vatuviziria pa moena makana tonai tugu qari rangea na Karisito.

31 Ko, ae vei taqe vakepore veveinaia gita za na Vavanau ura koviria taqe tavatuvizi pana rangerange? Dai ko dai tugu! Taqeke dogoro vagorea gita za na Vavanau, goto koviria tugu za taqe sori vaturua pa pezo mauruna za na Vavanau.

4

I Ebarahami za Tavatuvizi tonai za Vazozoto

1 Ego ko koviria mu vainongoroni za na zona za tadogoro vei na tuvizina i Ebarahami aza na tite tadigami. Pana zona za za tavatuvizi aza?

2 Vei bi tavatuvizi pana moena na Tamaza ura za roitidi na roiti leadi i Ebarahami, nari za bi boka vaqatani aza pana tadiria na tinoni za nana tuvizi aza, ba pa moena na Tamaza bike boka vaqatani tugu aza za na tuvizi aza.

3 Ura ari tu za gua vei za na Kutikuti Tabuna,

<<I Ebarahami za vazozotoa na Tamaza,
ko na Tamaza za dogoro veini na tinoni tuvizina aza,>> za gua.

4 Na tori tagilagilana tu za na tinoni za roiti za za tabatabara tugu, ko na nana tabara za zake tadogoro vei na varivana goto za tadogoro vei na laona na nana roiti.

5 Goto na tinoni zake roitini na roiti leadi goto za vazozotoa gu na Tamaza, aza za boka vatuvizia na tinoni ikerena, nari za pana nana rangerange aza za za tadogoro vei na tinoni tuvizina za na tinoni aza.

6 Ko i Devita na bangara ba za tori uleni tugu za na qeraqera za gozoria na tinoni zake roitidi na roiti leadi ba na Tamaza za dogoro veini gu na tinoni tuvizina aza. Ari za gua vei i Devita,

7 <<Qari tamana ria na tinoni na dia roiti ikikeredi na Tamaza za taleozodi,
beto na dia sela za vapae paledi aza!
8 Za tamana za na tinoni aza ria na nana sela na Bangara zake puku tutini! >>* za gua.

9 Ego ko na qeraqera za uleni i Devita ani za na dia gu ria qari tapobe, ba tadiria qarike tapobe tugu vei? Taqe tori batianada tu gita pana Kutikuti Tabuna za, i Ebarahami za vazozotoa na Tamaza, ko pana nana rangerange aza na Tamaza za dogoro veini na tinoni tuvizina aza.

10 Ego ko ae totozo za na Tamaza za dogoro veini na tinoni tuvizina i Ebarahami? Totonai za tori tapobe tu, ba totonai tu za oqoro tapobe? Dai, nake pa liguna za tori tapobe tu za, goto totonai tu za oqoro tapobe aza.

11 Ko pa liguna tu za tadogoro vei na tuvizina beto za tapobe aza, ko na pobe za na vinagilagilana gu za tori tekua tu i Ebarahami za na tuvizi aza tonai za vazozoto totonai tu za oqoro tapobe aza. Ko za vei aza za i Ebarahami za na tamadi ria doru qarike tapobe ba qari vazozotoa na Tamaza ko na Tamaza za dogoro veidi na tinoni tuvizidi.

12 Beto ko i Ebarahami tugu vei za na tamadi ria qari tapobe, ba nake pana makana gu na ginuana vei ria za na tinoni tapobedi za, goto ria ba qari toani tugu za na toa rangerange aza na tamada i Ebarahami za toani totonai tu za oqoro tapobe.

Na Taringutinguti za lame tonai za kole na Rangerange

13 Ego ko nake pana ginuana i Ebarahami za tutia na Vavanau za na Tamaza za taringutingutini aza beto aza na tinoni mina podo pana tutina i Ebarahami ko mari izongia za na mana tana kasia guguzu, goto na taringutinguti aza za lame totonai gu za rangea na Tamaza ko za tadogoro vei na tinoni tuvizina i Ebarahami.

14 Vei ria gu qari tutia na Vavanau za bari izongia aza za taringutingutini na Tamaza, nari za na rangerange tana tinoni za za kepore veveina beto na taringutinguti tana Tamaza za na goborona gu za vei.

15 Na Vavanau za ule votuni za na vinakilasa tana Tamaza, ba ketakoi za kepore na vavanau za kepore tugu za na maja paranga.

16 Ko na taringutinguti za za lame pana tadiria qari vazozoto gu, ura na Tamaza za valame veini na varivana. Ko za vei za na taringutinguti ani za tavalao nake tadiria gu qari tutia na Vavanau, ba tadiria tugu vei qari vazozoto vei za vei i Ebarahami, aza na tamada gita taqe vazozoto.

17 Ko za tori pojainana tu na Kutikuti Tabuna ani, ari za gua vei, <<Ara qa tori mijatigo tu ao ko muna vei na tamadi ria zoku puku tinoni,>> za gua. Ko na taringutinguti za vavagua pana moena na Tamaza, aza na Tamaza za vazozotoa i Ebarahami. Ko aza tugu za na Tamaza za vatoa muleria ria na ukedi beto za boka kuku vapodakaria ria na zakazava qari oqoro podaka.

18 Ko i Ebarahami za vazozoto ko za kole adono vamauruni za na taringutinguti totonai kepore maka za bi boka tavazozoto ura aza beto na maqotana za qari tori baragozo na qoele tu. Ko za tavaizongo na tamadi ria zoku puku tinoni aza, aza tugu vei za pojai na Kutikuti Tabuna, ari za gua

* **4:3** Podapodalaina 15.6; Qelesia 3.6. **4:8** Kera Vatarazae 32.1-2. **4:9** Podapodalaina 15.6; Romu 4.3; Qelesia 3.6; Jekopi 2.23. **4:17** Podapodalaina 17.5. **4:18** Podapodalaina 17.17.

vei, <<Ria na mua koburu mari zoku vei na seru,>> za gua.
19 Zake rabeke pana nana rangerange aza ba za dogoro vakaberia aza na tinina, ura za tori tata maka gogoto aorona tu aza ko za tori baragozo tu beto i Sera ba za egoro.
20 Ba na taringutinguti tana Tamaza zake orirabeke vasekea aza, goto za neqi za nana rangerange ko za vatarazaea tu na Tamaza
21 beto za vagilagila valeania za na Tamaza za izongia na neqi ko mina boka vagore votua na manugu za taringutingutini.
22 Ko za vei za i Ebarahami za tadogoro vei na tinoni tuvizina pana moena na Tamaza.
23 Ego na veveina i Ebarahami za tadogoro vei na tinoni tuvizina za qarike takuti ko ti Ebarahami gu makana,
24 goto qari takuti ko tadigita tugu vei taqe tadogoro vei na tinoni tuvizida pa moena na Tamaza. Gita za taqe vazozotoa na Tamaza aza za vaturu mulea pana uke i Jisu na nada Bangara.
25 Na Tamaza za vamalumia ko za uke aza ura gita taqe roitidi na roiti ikikeredi, beto za vaturu mulea ko za vatadogoroni za gita taqe tavatuvizi pana moena na Tamaza.

5

Na Vuana taqe Tekua na Tuvizi pa Moena na Tamaza

1 Ego ko taqe tori tavatuvizi tu pa moena na Tamaza za gita totonai taqe vazozoto, ko koviria taqe suvere bule tavitia gita na Tamaza ura na nada Bangara i Jisu Karisito za tori roiti veidigita tu aza.
2 Beto ko pana roiti za roitini na Karisito za gita taqe tekua za na variroqu varialona aza taqe korapa tugu izongia koviria beto ko taqe kemara qeraqera ura taqe korapa adono gelegeleni za na Tamaza mina vadogorodigita nana vinalavata poreveveina.
3 Ba nake aza gu makana, goto gami ba gami qera tugu vei tonai gami gozoria na tapata, ura gami gilagilai za na tapata za vuani na turu vangaju,
4 na turu vangaju za vuani na uana za dogoro garo pana moena na Tamaza, beto ko na uana garona za za vuani za na adono gelegeleni aza mina vadogorodigita na Tamaza.
5 Ko na adono gelegeleni aza mina vadogorodigita na Tamaza za zake boka vatakulangagita, ura na Tamaza za tori vuva votuni tu pana nada toa za na nana variroqu lame tadigita. Ko gita taqe gilagilai za na variroqu ani ura na Ongu Tabuna za vadigita za vagilagiladigita.
6 Totonai tu taqe korapa munyala ko kepore nada boka gita za na Karisito za uke vadigita pana totozo tamijatana tana Tamaza.
7 Za tapata jola za maka tinoni bi uke vani maka goto tinoni tuvizina. Ba palu kaki tinoni bari boka varene ko bari uke vani tugu maka tinoni leana!
8 Ba na Tamaza za tori vabatidigita tu za na nana variroqu makana ko totonai tu taqe korapa tinoni selada gita za na Karisito za uke vadigita.
9 Ego ko pana orunguna aza taqe tori tavatuvizi tu pana moena na Tamaza za gita, ko koviria za kabere valeleana gu za na Karisito pala mina alogita pana vinakilasa tana Tamaza.
10 Tonai tu taqe korapa suvere kanai gita na Tamaza ba aza za varibuledigita pana ukena na Tuna. Ko koviria ko na baere zozoto tana Tamaza za gita, ko na tagilagila valeanana za aza pala mina alogita za gita pana toa tana Tuna.
11 Ba nake aza gu makana za, goto gita ba taqe kemara qeraqerani za na roiti za roitini na Tamaza pana nada Bangara i Jisu Karisito, ura pana roiti tana za koviria taqe tapoja na baere zozoto tana Tamaza za gita.

Na Uke za Lame Vei Pana ti Adama goto na Toa za Lame Vei Pana tana Karisito

12 Ego ko pana roiti tana maka tinoni, i Adama, za na sela za luge lame pana kasia guguzu, ko na sela za vuani za na uke. Ko pana zona vei ani za na uke za lame tadiria doru tinoni, ura ria doru qari sela beto vei i Adama.
13 Na sela za tori kolenana tu pana kasia guguzu za totonai za oqoro tavalame na Vavanau. Ba ketakoi za kepore na vavanau, nari ria na tinoni qarike tajutu taridi ria na dia sela ura kepore za maka vavanau bi suqutia na sela.
14 Ba na tagilagilana valeana za na uke za bangaradi ria doru tinoni podalai tu ti Adama ko za kamua ti Mosese aza za valamea na Vavanau. Ko na uke za bangaradi tugu vei ria qari roitini na maja paranga za goto pana maja paranga za roitini i Adama, aza na kirena na Karisito za tuti lame liguligu.
15 Ba na maja paranga ti Adama za zake vei na varivana tana Tamaza, ko na vuadi qarike varitoto. Za zozoto tugu za na vuana na maja paranga tana maka tinoni nari za zoku qari uke. Ba za lavatana jola mutugu za na variroqu varialona tana Tamaza beto na varivana za pugele nyonyoa tariria zoku tinoni, ko na varivana ani za lame vei pana variroqu varialona tana maka tinoni, i Jisu Karisito.
16 Beto ko na varivana tana Tamaza zake vei na sela tana maka tinoni, i Adama. Ura na vuana na sela ti Adama za qari tapitu

ria na tinoni, ba na vuana na kubo maja paranga tadiria na tinoni za za lame za na variroqu varialona beto na uana tuvizina.

17 Ego ko pana maja paranga tana maka tinoni za na uke za bangara, ko pana roiti za roitini na tinoni aza za bangara za na uke. Ba za lavatana jola mutu za na roiti za roitini maka tinoni, i Jisu Karisito! Ria doru qari tekua na variroqu varialona pugelena tana Tamaza ko qari tavatuvizi pa moena na Tamaza za mari somana bangara tavitia i Jisu Karisito, ko pana roiti za roitini i Jisu Karisito mari boka bangara ria.

18 Ego ko pana maka maja paranga tana maka tinoni za qari tagoregoreni ko qari tapitu ria doru. Ko pana zona vei tugu aza za pana maka roiti tuvizina tana maka tinoni za ria doru qari boka tavatuvizi pa moena na Tamaza ko qari tekua na toa jola.

19 Pana roiti duviduvili tana maka tinoni, i Adama, za kubo tinoni qari tavatinoni sela. Ko pana zona vei tugu aza za pana roiti vatabe tana maka tinoni, i Jisu Karisito, za ria kubo tinoni mari tinoni tuvizi pa moena na Tamaza.

20 Na Vavanau za tavalame liguligu ko ria na tinoni mari boka dogoro pikatia Ae koi vei lulasana na dia sela. Ba ketakoi za gigiri na sela, nari na variroqu varialona tana Tamaza za lavatana jola tugu.

21 Ko maka moqaza podeke vei na sela za bangaradi ko za vaukeria ria na tinoni, nari za pana roiti za roitini i Jisu Karisito na nada Bangara za na variroqu varialona ba za bagaradi ko za vatuviziria beto za vadi tugu na toa jola ria na tinoni.

6

Taqe tori Uke Loi Pale tu na Sela ko Taqe Toa pana tana Karisito

1 Ego ko na Tamaza za tori vadigita tu nana variroqu varialona za gita taqe sela ko za vei nari za na za tana gua za vei? Ae vei palu ta laonada gu toani za na toa sela ko mi tadogoro vakabekabere za na variroqu varialona tana Tamaza?

2 Dai ko dai tugu! Taqe tori uke loi pale tu gita za na sela, ko na za laonana mule tana kole toa laonada gu pana sela?

3 Muke mumani gamu za tonai taqe tapaputaiso lao pana ti Jisu Karisito, nari za pana uke tana za taqe tapaputaiso lao za gita.

4 Ko gita za taqe taborutoka tavitia aza tonai taqe tapaputaiso lao pana nana uke. Ko maka moqaza podeke vei na Karisito za turu mule pana neqi lavata ti Tamada, nari za gita ba ta toani na toa koregana.

5 Ko gita za taqe tori tavaborutoni tavitia tu aza pana nana uke, ko za vei za gita ba pala tana makarai toa tavitia tugu aza tonai tana tavaturu mule vei aza.

6 Ego ko taqe gilagilainada za na nada toa leluna za tavasomana uke tavitia na Karisito pana nana korosi, ko na tinida za nyoroguani na sela za mi tapiara pale, ko gita take tavapinauzu pana sela.

7 Ura na tinoni ukena za za tori taruvata tu pana neqi tana sela.

8 Ko gita za taqe tori makarai uke tavitia tu na Karisito ko za vei za taqe vazozotoa za pala tana kole makarai toa tavitia tugu vei aza.

9 Taqe gilagilai za na Karisito za tori tavaturu mule tu pana uke ko minake uke ligu, ura na uke zake neqi jolani i Jisu.

10 Tonai za uke za ukeni aza za na sela tadiria doru tinoni maka makamakaina totozo gu, beto na toa za toani koviria za za toa vani na Tamaza.

11 Ko pana zona vei tugu aza za gamu ba makamiu za mu dogoro veidigamu na tinoni ukedi qarike nyorogua sela, beto mu toa vani na Tamaza ura gamu tori somana kole maka tavitia tu i Jisu Karisito za gamu.

12 Ego ko koviria muke vamalumia za na nyorogua sela ko mi bangarani na tinimiu aza pala mina nyabo gu, keta vei ko mu roitidi ria na nyorogua ikikeredi pana miu toa.

13 Beto muke vamalumu vani na sela ria na okokoto kobukobu tinimiu ko mari tavaroiti pana roiti ikikeredi. Goto mu vani tu na Tamaza za doruna miu toa, mu vei ria na tinoni qari tori tavatoa mule tu pana uke, beto mu vamalumu vani na Tamaza ria doruna na okokoto kobukobu tinimiu ko mari tavaroiti pana roiti tuvizidi.

14 Na sela za minake bangaradigamu, ura gamu za gamuke tapiu pana tutina na Vavanau goto gamu tatoka pana variroqu varialona tana Tamaza.

Na Pinauzu pana Roitina na Tuvizi

15 Ego ko tonai tana dogoria aza qa koni pojai ara, nari na za tana gua za gita? Ae vei palu talaonada gu toani na toa sela ura taqeke tapiu pana tutina Vavanau goto taqe tatoka pana variroqu varialona tu tana Tamaza za gita? Dai ko dai tugu!

16 Ae vei quke gilagilai tugu gamu za tonai gamu vapinauzu muledigamu lao tana maka bangara ko gamu vatabea aza, nari za na nana pinauzu tugu na tinoni gamu vatabea za gamu? Ko gamu za vei muna pinauzu pana nyorogua tana sela za pala na vuana muna tekua za na uke tugu, ba vei muna vamalumugamu makamiu ko muna vatabea na Tamaza nari za muna vuani tugu gamu za na toa tuvizina.

17 Ba gami gami paranga leana jola lao tana Tamaza! Ura na totozo qari jola rari

gamu gamu tavapinauzu tana na sela, ba koviria qu tori vatabea tu pana bulomiu za na varivagigalai gamu tavagigalaini.

18 Ko qu tori taruvata tu pana sela ko koviria za na nana pinauzu mutu na tuvizi za gamu.

19 Qa korapa paranga vavapodekeni na toa tadigita na tinoni ara ura gamu pana miu roverove tinoni za gamuke boka nongoro vakoititiria ria na varivagigalai koridi. Pana totozo qari jola rari gamu vamalumuria ria na okokoto kobukobu tinimiu ko gamu sela beto gamu tavapinauzu pana roiti pajidi beto na roiti ikikeredi, ko gamu roitidi tu lalaomiu gamu ria doru roiti ikikeredi. Ko pana zona vei tugu aza za koviria ba mu vamalumuria ria na okokoto kobukobu tinimiu ko mu tavapinauzu pana roiti tuvizina, ko mu toani za na toa liosona pana tana Tamaza.

20 Gamu tonai gamu pinauzu tana sela, nari za gamuke tapiuni gamu za vei bu roitini gamu za na tuvizi za nyoroguani na Tamaza.

21 Ego ko na za ria na vua leadi gamu vagavororia gamu tonai gamu roitidi perangaina ria na roiti ikikeredi qari vakeagamu koviria? Na vinaokotona ria na roiti ria ko na uke gu ke!

22 Ba koviria za gamu tori taruvata tu pana sela beto gamu tori tavapinauzu tu tana Tamaza za gamu, ko na vuana gamu izongia za na toa liosona pana tana Tamaza, ko na vinaokotona za na toa jola.

23 Ura na tabarana na sela za na uke tugu, ba na varivana tana Tamaza za na toa jola aza taqe izongia gita tonai taqe kole maka tavitia i Jisu Karisito na nada Bangara.

7

Na Vavapada pana Varielava

1 Ka viza tavitiqu, tadigamu tugu gamu gilagilai na vavanau pana uana toa za qa korapa paranga lao ara. Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za na vavanau za bangarani na tinoni tonai gu za korapa toanana za na tinoni aza.

2 Ura mu dogoria tu maka vavapada ani ko. Na reko tiolata za tasuqutu ko minake piaria za nana varielava lao tana marenena tonai gu za korapa toanana za na marenena. Ba tonai mina tori uke tu za na marenena, nari za na reko za taruvata pana vavanauna veveina na marenena.

3 Ko za vei za vei bi korapa toanana za na marenena ko bi suvere tavitia maka goto marene za na reko aza, nari za mina tapoja na reko barabarata aza. Ba vei bi tori uke tu za na marenena, nari za taruvata pana vavanauna na marenena aza ko mina boka varielava soganana gu, ko totonai za zake barabarata aza vei mina elavia maka goto marene.

4 Ego, ka viza tavitiqu, ko na Vavanau za gamu ba gamu tori uke loi pale tu totonai za uke na Karisito, ko koviria gamu za na nana tu na goto tinoni. Ko koviria gamu za na nana tu na Karisito, aza za tavaturu mule pana uke, ko koviria gita tana boka vuani na vua leana tana Tamaza.

5 Ura totonai taqe toa tutiria gita ria na nada nyorogua makada nari za ria na nyorogua ikikeredi za arariadi na Vavanau pana okokoto kobukobu tinida, ko taqe roitidi gita ria na roiti ikikeredi qari vuani na uke.

6 Ba koviria taqe tori uke loi pale tu gita za na Vavanau aza za piugita. Ko koviria taqe taruvata ko taqe nabuluni na Tamaza pana zona korega tana Ongongu, nake pana tutina na Vavanau, aza na zona leluna.

Na Vavanau za Vabatidigita na Sela

7 Ego ko tonai tana dogoria aza qa koni pojai ara, nari na za tana gua za gita? Ae vei na Vavanau za na kutana na sela? Dai ko dai tugu! Ba ara za bake gilagilai za na za za na sela vei bi kepore na Vavanau. Ura ara bake gilagilai za na dogoro nyonyorogua za sela vei bike paranga vei ari za na Vavanau, <<Muke dogoro nyonyorogua,>> bike gua.

8 Ko tonai qa gilagilai ara za na garunu ani nari za na sela za tekua na lolomo leana tu ko za araria vanyonyoroguaniziu doru maka za ara. Ketakoi za kepore na Vavanau nari za na roiti votuna na sela za zake taarariani.

9 Ara za totonai qa kole toa perangaina za qake gilagilai za na Vavanau ko qake rovea za qa sela, ba totonai za lame za na garunu ani nari za qa koni dogoro vakabekaberia ara za na toana na sela pana taqu,

10 ko tonai qa batia za na tinoni ukequ gu ara. Ara qa batia za aza tugu na garunu ani bi vaniziu na toa zozotona, za aza tugu za vaukeziu ara.

11 Ura tonai qa gilagilai ara za na garunu ani nari za na sela za tekua na lolomo leana ko za vasianaziu ara, ko pana garunu aza na sela za vaukeziu ara.

12 Ego ko na Vavanau za na liosona beto ko na garunu ani za na liosona, na tuvizina beto na leana.

13 Ego ko ae vei na Vavanau aza na leana za vaukeziu ara? Dai ko dai tugu! Na Vavanau aza za leana za vabatiniziu ara qa sela, beto ko na tinoni ukequ ara ura qa sela. Goto na sela tu za vaukeziu ara, ko na sela za tabata votu valeana na veveina. Ko tonai za lame za na garunu aza ko qake vatabea

7:7 Votu 20.17; Vavanau 5.21.

ara, nari za na sela za tabata votu maka zakazava selana jola.

Na Varipera pana Toa tana Tinoni

14 Ura taqe gilagilainada gita za na Vavanau za na lame veina pana Ongongu tana Tamaza, ba ara na tinoni masa na orungu ko qa tavapinauzu pana tana na sela.

15 Aza qa roroitidi qake gilagila valeania ara, ura ara qake roitini za aza qa nyorogua roitini, goto aza tu qake tavaraguani za aza tugu za qa roitini.

16 Ego ko vei ara qa roitini aza qake nyorogua roitini, nari ani za uleni za ara qa vaegoa gu za na Vavanau za na leana.

17 Ko nake pana qua nyorogua makaqu ara za qa roitini za na roiti ikikerena, goto na sela tu za kole pana taqu za roiti veiniziu.

18 Ara qa gilagilai za kepore maka leana bi kole pana taqu, aza pana qua toa za tatoka pana qua nyorogua makaqu. Ura na nyorogua roitini na leana za kolenana gu taqu, ba na bokaboka tu ko mana roitini na leana za keporeniziu.

19 Ko qake boka roitini tu ara za na leana qa nyorogua roitini, goto aza tu na ikikerena qake nyorogua roitini za qa roitini.

20 Ego ko aza tugu qake nyorogua roitini ara za qa roitini, ko za vei za za kaberena gu za nake pana qua nyorogua makaqu ara za qa roitini za na roiti ikikerena, goto na sela tu za kole pana taqu za roiti veiniziu.

21 Ko ara qa batia maka neqi ikerena za bangaraniziu ara, ura tonai qa nyorogua roitini ara za na leana, nari za na ikerena gu za kole pana taqu.

22 Pana buloqu zozoto qa qera vitivitigini ara za na Vavanau tana Tamaza.

23 Ara qa batia maka goto vavanau mutu za korapa roiti pana okokoto kobukobu tiniqu, maka goto vavanau aza za kanai za na vavanau qa vaegoa pana roququ. Ko na goto vavanau aza za vapinauzuziu pana sela za korapa roiti pana tiniqu.

24 Maka tinoni nyunyunyalana zozoto ara! I zei mina aloziu pana nyorogua tana tiniqu za vaukeziu ani?

25 Ba qa vatarazaea na Tamaza ara, aza mina aloziu pana roiti mina roitini i Jisu Karisito na nada Bangara! Ko ara makaqu za pana qua roquroqu qa nyorogua nabuluni na Vavanau tana Tamaza, ba pana qua nyorogua pana toa tini qa tavapinauzu pana neqi tana sela.

8

Na Toa pana Ongongu

1 Ego ko koviria na Tamaza minake tutidi na vakilasaria ria qari kole maka tavitia i Jisu Karisito.

2 Ura na neqi tana na Ongongu za vadigita na toa tonai taqe kole maka tavitia i Jisu Karisito za tori ruvatigo tu pana neqi tana na sela beto tana na uke ao.

3 Aza na Vavanau ti Mosese zake boka roitini ura na tinida gita za tavamunyala pana sela, nari za na Tamaza za roitini. Aza za garunia za na Tuna makaina ko aza za lame podo pana maka tini vevei tugu na tini tana tinoni sela beto ko na veveina na sela za lameni aza. Ko tonai za lame nari za vakilasia aza za na sela tonai za gozoria aza za na vitigi pana toa tini,

4 ko na uana tuvizina za nyoroguani na Vavanau za koviria za gore votu pana tadigita taqe toani nake nyorogua ikikeredi pana nada toa goto na nyorogua tu tana na Ongongu.

5 Ria qari toani na nyorogua ikikeredi tana na toa tini za na zakazava ikikeredi tana toa tini za qari kole roquroquria, goto ria qari toani na nyorogua tana na Ongongu za na zakazava tana Ongongu za qari kole roquroquria.

6 Na tapatianani roqu totoni na nyorogua ikikeredi tana na toa tini za za vuani na uke, goto na tapatianani roqu totoni na nyorogua tana Ongongu za vuani na toa beto na bule.

7 Ko za vei za na tinoni za tapatianani roqu totoni na nyorogua ikikeredi tana na toa tini za za kanai na Tamaza, ura aza zake vatabea na Vavanau tana Tamaza, beto ko za kepore tugu vei na nana neqi ko mina boka vatabe.

8 Ko ria qari toani za na nyorogua ikikeredi tana toa tini za qarike boka vaqerai na Tamaza.

9 Ba gamu za gamuke toani na nyorogua ikikeredi tana na toa tini goto gamu toa vei tu za totolidigamu na Ongongu, ura na Ongonguna na Tamaza za korapa kole pana tadigamu. Na tinoni zake izongia na Ongonguna na Karisito, nari na tinoni aza za nake tana Karisito.

10 Ko vei mina kole pana miu toa na Karisito, nari za na tinimiu pala mari uke tugu ura za kolea na sela ba na ongongumiu za tori toa tu ura gamu tori tavatuvizi tu pana moena na Tamaza za gamu.

11 Ba na Ongonguna na Tamaza, aza za vaturu mulea pana uke i Jisu, za tori kole tu pana toa tadigamu, ko na Tamaza pala mina vatoaria za na tinimiu pala mari uke. Aza tugu na Tamaza za vaturu mulea na Karisito pana uke za aza tugu za mina roiti vei ari pana neqi tana Ongonguna za kole tadigamu.

12 Ego ko, ka viza tavitiqu, gita za taqeke tapiuni na toa tini ko tabe kole toadi ria na toa ikikeredi za nyoroguani na toa tini.

13 Ura vei muna toadi ria na nyorogua ikikeredi tana na toa tini, nari za na uke tugu za muna gozoria. Ba vei pana neqi

tana Ongongu muna vaukeria gamu ria na roiti ikikeredi tana toa tini, nari za pala muna tekua gamu za na toa.

14 Ura ria doru qari korapa tatoli pana Ongonguna na Tamaza za ria tugu za na tuna na Tamaza ria.

15 Gamu ko na Ongongu gamu tekua za zake varivapinauzu ko bu kole matagutuni mule na Tamaza. Goto na Ongongu gamu tekua gamu za aza za teku pauzugamu pana tatamana tana Tamaza ko aza za boka vaparanga veidigita ari lao tana Tamaza, <<Aba! Ao na Tamaqu!>> za gua.

16 Na Ongonguna makana na Tamaza za somana ule votuni vei za pojai na ongonguda gita za gita za na koburu tana Tamaza.

17 Ko koviria na koburu tana Tamaza za gita ke, ko pala tana somana izongoria tugu ria na mana za vakole kale vadi na Tamaza ria nana tinoni. Ego ko pala tana somana izongoria ria na mana za vakoleria na Tamaza ke, ko pala tana somana izongoria tugu ria na mana vei tugu na Karisito za izongoria. Ko vei tana somana gozoria gita za na vitigi tonai tana roitini na roiti leana za vei na Karisito, nari za pala tana somana tavalavata tugu za gita.

Na Vinalavata tadiria na Tinoni qari Vazozoto

18 Ara qa vazozotoa za na vitigi taqe gozororia gita pana totozo koviria za zake pada ko tana dogoro matagutudi ura na vinalavata pala tana tekua gita za na lavatana jola.

19 Doruna na vinapodaka za korapa nyorogua vitivitigini beto za korapa adono valeanani za na totozo tonai na Tamaza mina ule votudi za ria na tuna zozoto.

20 Ura na vinapodaka za za taleveni ko minake boka vagore votua za na nyorogua tana Tamaza. Ko nake pana nana nyorogua makana na vinapodaka za za vei aza, goto na Tamaza tu za roiti veini ura za nyoroguani ko na vinapodaka mi kole adono gelegeleni za gua.

21 Ura maka rane na vinapodaka za mina taruvata ko minake nyabo beto ko mina tekua aza tugu na vinalavata qari izongia ria na koburu tana Tamaza.

22 Taqe tori gilagilainada tu gita za podalai tu pa moa ko za kamua koviria za na vinapodaka doruna za gozoria na vitigi ko za makarai kei, za kole kei vei na reko za vitivitigi ko za tata varivapodo.

23 Ba nake vinapodaka gu makana za za kei, goto gita taqe izongia na Ongu Tabuna, aza za vei na kobuna momoe na varivana tana tekua uka riza, ba taqe korapa tugu kei pana leoda tonai taqe korapa gelegeleni za na totozo tonai na Tamaza mina teku pauzugita beto mina ruvatia pana sela za na tinida.

24 Ko podalai tu tonai taqe taalo za taqe kole adono gelegele za gita, ba na zakazava za tori tabata tu za zake taadono gelegele. Ura i zei za kole adono gelegeleni mule na zakazava za tori batia tu?

25 Ba vei na zakazava taqe oqoro batia za taqe korapa adono geleni, nari za taqe turu vangaju tonai taqe gelegele valeleanani gita aza.

26 Ko pana zona vei tugu na nada adono gelegele za vamauru nari za na Ongongu ba za lame tugu somana tokadigita tonai taqe munyala. Taqeke gilagilai ae za na tuvizina tana varavara vei gita, ba na Ongu Tabuna makana za varavara tokadigita pana kei vitigi zake boka tapoja pikata pana paranga.

27 Ko na Tamaza aza za tiro kamua na bulo tinoni za gilagilainana za na za za na roquroqu tana Ongongu, ko na Tamaza za gilagilai za na Ongongu za varavara tokadi ria na tinoni tana Tamaza pana zona vei za nyoroguani na Tamaza.

28 Ko gita taqe gilagilai za tadiria qari roquroqua na Tamaza za aza za roitidi doru zakazava pana zona za votua na leana, ko za roiti vei zara aza pana tadiria za kukuria ura aza za na nana nyorogua aza pana tadiria.

29 Ko ria za tori gilagilarianana tu perangaina, za ria ba za tori mijataria tu perangaina ko pala mari tekua za na uana tana Tuna makai, ko na Tuna makai za za vei na marene podo moe goto ria za na boko taina marene.

30 Ko ria za tori mijataria tu perangaina za ria ba za tori soruria tu, ko ria za tori soruria tu perangaina za ria ba za tori vatuviziria tu pa moena makana, beto ko ria za tori vatuviziria tu pa moena makana za ria ba za tori valavataria tu.

Na Variroqu tana Tamaza

31 Ego ko na za tana gua za gita tonai tana dogororia ria doru zakazava za roiti vadigita na Tamaza ari. Na Tamaza za tori roiti vadigita tu, ko i zei mina boka vakilasagita za vei?

32 Na Tuna tu makana ba zake aru muleni goto za valageria ko za uke vadigita gita doru, ko ae vei pala minake boka vatamo vadigita mutugu ria doru varivana leadi?

33 I zei za mina pitugita pa moena na Tamaza ko mina boka vakilasagita gita na tinoni tamijatadi tana Tamaza? Ura na Tamaza tu makana za tori vatuvizigita tu pa moena makana za gita.

34 I zei za mina boka jutudigita qari oqoro tavulaza nada sela za gita mina gua? Ura i Jisu Karisito tugu makana za ukedigita, ko

za turu mule, beto ko aza tugu za nyumu pa kale matuana na Tamaza, ko aza tugu za korapa varavara tokadigita za gita.

35 Bi mija zozoto tu za maka tinoni babi maka zakazava mina boka pikata paledigita gita pana variroqu tana Karisito. Tonai tu taqe gozoria na tapata ko taqe takulanga, tonai taqe takomiti ura taqe rangea na Karisito, taqe gozoria na songe, za keporedigita na poko, taqe gozororia na zakazava varivukedi, babi tabe tavauke tu, ba na Tamaza zake beto roquroqugita za gita.

36 Na tapata taqe gozororia ari za qari tori tapojadi tu pa Kutikuti Tabuna, tonai ari za gua vei,

<<Tamaza, na mua tinoni ao gami ko za vei
za ria na goto tinoni qari nyorogua
vaukegami doru totozo,
qari dogoro veidigami na padamami za
mami takubolo vei gu na sipi,>> za
gua.

37 Ba tonai taqe lugeria ria na tapata ari za gita taqeke tavakilasa goto za vavarenigita tu na Karisito aza za roquroqugita.

38 Ara qa vagilagila valeania za kepore zozoto za maka za mina boka pikata paledigita pana variroqu tana Tamaza. Nake uke babi na toa, nake ria na mateana babi ria na bangara pa vavagalo kota, nake zakazava pana totozo koviria babi na zakazava uka riza, nake ria qari izongo gotogoto neqi pana kasia guguzu ani,

39 nake ria pa narena na kasia guguzu babi ria pa kauruna na kasia guguzu, za mari boka pikata paledigita gita pana variroqu tana Tamaza aza za tabata votu pana ti Jisu Karisito na nada Bangara.

9

Ria na Tinoni Jiu qari Kilu Pale na Karisito

1 Na zozotona za ma pojai ara koviria ura ara za qa tori kole maka tavitia tu na Karisito. Qake sekeseke ara, ko na monanaqu aza za tatoka pana Ongu Tabuna ba za uleni za ara qake korapa sekeseke.

2 Ma pojadigamu gu za na mamata takulanga qa izongia ara na veveidi ria na turaqu za lavata jola beto na vitigi za kole pa buloqu ara za kepore vinabetona!

3 Qa nyoroguani za vei ba boka za ara makaqu ba taleve pale beto ba tapikata pale pana tana Karisito, vei pana roiti vei aza za ria na turaqu zozoto pana toa masa na orungu mari boka vazozotoa na Karisito.

4 Ria za na butubutu Izireli, beto ko na Tamaza za teku pauzu veidi na tuna, beto ko ria tugu za vabatidi nana malakapi, beto ko tadiria tugu na Tamaza za roitidi nana vinaego, ko ria tugu za qari tekua na Vavanau, ko ria tugu za qari tavagigalaini na vinatarazaena na Tamaza. Beto ko tadiria tugu na Tamaza za valameria nana taringutinguti,

5 ko ria tugu za qari podo lame vei pana tutidi ria na kuta tamadi pa moa, beto ko pana butubutu tugu tadiria za podo lame vei na masa na orungu za na Karisito, aza za na Tamaza za bangaradi doru zakazava, ko mi tavatarazae kamua na kamua. Agua.

6 Ego za zozoto tu za ria zoku tinoni Izireli za qarike vazozotoa za na Karisito, ba zara qari vei ria za zake uleni za na taringutinguti tana Tamaza zake gore votu. Na taringutinguti tana Tamaza za tori gore votu tu, ba ura nake ria doru qari podo lame vei na tinoni Izireli za qari tadogoro vei na tinoni Izireli zozoto tana Tamaza.

7 Beto ko nake ria doru tugu qari podo tuti lame vei ti Ebarahami za na koburu zozoto ti Ebarahami pana moena na Tamaza. Goto ari tu za gua vei na Tamaza pana tana Ebarahami, <<Pani ti Aisake tu mina tavaizongo za na tutimu ao,>> za gua.

8 Ko na ginuana aza za ari gu za vei, nake ria qari podo pana nyorogua tana tinoni za na koburu tana Tamaza, goto ria tu qari podo pana taringutinguti tana Tamaza za qari tadogoro vei na tutina i Ebarahami.

9 Ura ari tu za gua vei za na taringutinguti tana Tamaza pana ti Ebarahami, <<Padapada pa totozo vei tugu ani na aoro lame zana za mana mule lame ko totonai za na maqotamu i Sera mina vaporea maka tumu marene,>> za gua.

10 Ba nake aza gu makana za na vinapadapada, goto i Ribeka ba za bogatadi tugu ari kori koburu pa liguna za puta tavitia i Aisake aza na tamada gita.

11 Ba tonai tu qari oqoro podo babi tonai tu qari oqoro roitini maka poata leana babi na ikikerena ari kori tamatazi, nari za vei ko mi vatadogoroni za na nana mijamijata za na vuana gu na nana nyorogua makana gu,

12 ko na mijamijata aza za zake koko lame vei pana dia roiti leana goto za koko vei gu pana tana Tamaza makana aza za mijataria za gua na Tamaza, nari za ari za gua vei ti Ribeka, <<Na podo moana tu za mina nabuluni aza pa ligu,>> za gua.

13 Ko na tori tapojana tu pa Kutikuti Tabuna za ari za gua vei na Tamaza,

<<I Jekopi za qa roquroqua,
goto i Isoa za qake tavaraguani,>> za
gua.

8:36 Kera Vatarazae 44.22. **9:7** Podapodalaina 21.12. **9:9** Podapodalaina 18.10, 14. **9:12** Podapodalaina 25.23. **9:13** Malakai 1.2-3.

14 Ego ko na za tana gua za gita za vei? Na
Tamaza zake tuvizi totonai za mijataria gu
ria za nyorogua mijataria tana gua? Dai ko
dai tugu!
15 Ari tu za gua vei na Tamaza pana ti
Mosese,
<<Mana roquroqu tokani aza qa roquroqu
tokani,
beto mana roqua aza qa roqua,>> za
gua.
16 Ego ko za kabere gu za na mijamijata tana
Tamaza za nake vuana na nyorogua babi na
podepodeke tana tinoni, goto na vuana gu
na varitokai tana Tamaza pana tadiria qari
varivasevi.
17 Ko ari mutu za gua vei za na Kutikuti
Tabuna pana tana Pero, <<Na ginuana qa
vabangaranigo ara ao za vei ko ma vata-
dogoroni na qua neqi tonai mana varoitigo
ao qa gua, beto ko vei ko na izongoqu mi
tavavakato doru kota pa kasia guguzu qa
gua,>> za gua.
18 Ko na Tamaza za roquroqu tokani aza
za nyorogua tokani, goto aza za nyorogua
vaduviduvilia za za vaduviduvili paleni.

Na Korakora beto na Variroqu tana Tamaza

19 Ko maka gamu bi paranga lame vei ari
pana taqu, <<Ko vei doru zakaza za qari
taroiti vagore votu pana nyorogua gu tana
Tamaza nari za doru zakazava taqe roitini
gita za tutia gu na nyorogua tana Tamaza
za vei, ko ae za vei na Tamaza za tokea tu
ropi na tinoni za sela za vei? Ura i zei mae
tu za tori raja kolokolosia tu za na nyorogua
tana?>> bi gua za maka.
20 Qokolo, goto i zei ao qu korapa tokea
na totolini na Tamaza? Ae vei na raro patu
mina boka paranga karovia tu na tinoni za
korapa roitini ko ari mina guni vei, <<Ae za
vei ko qu roiti veiniziu tu ari?>> mina guni
tu?
21 Na tinoni gu za roitini na raro patu za za
gilagilai za ae mina varoiti veini za na pezo
roroitini raro. Ko pana maka kipa pezo aza
mina boka roitidi kori raro, ko maka raro
mina tavaroiti pana roiti poreveveidi goto
maka raro mina tavaroiti pana roiti nake
poreveveidi.
22 Zozoto na Tamaza za nyorogua uleni
za aza zake tavaraguani za na sela beto
za nyorogua vatadogoroni za aza kolenana
nana neqi, ba za peki adono vamomozondi
ria qari vakorakorai beto ko qari taleveni ko
mari gozoria na vinakilasa,
23 ko vei ko mi vatadogoroni za na nana
neqi lavata pana tadiria za roquroqu tokadi
beto za vanaqitiria perangaina tu ko mari
somana izongia za na malakapi tana pa
noka.
24 Ko gita ria na tinoni za kuku tekugita
aza, ko nake gita Jiu gu makada ba ria na
karovodi tugu vei,
25 vei za tori pojai tu na Tamaza pa ku-
tikuti ti Hosea, ari za gua vei,
<<Mana gigaladi na qua tinoni ria nake qua
tinoni,
beto ria qake roquroquria za mana gi-
galadi na tinoni qa roquroquria,>> za
gua.
26 Beto ari za gua vei mutu,
<<Pana ia qari tagigala <Gamu za nake qua
tinoni> za gua,
za ketakoi tugu za mari tagigala na tuna
na Tamaza toana,>> za gua.
27 Goto na veveidi ria na tinoni Izireli, ari
za gua vei i Aisea,
<<Qari mota vei tugu na nagaza pa poanana
ria na tinoni Izireli,
ba ari ka viza gu za mari taalo.
28 Ura aza vei za tori pojai tu za na Bangara
pala minake oriavo vaokoto valeania
za na nana vinakilasa pana tadiria na
tinoni pa pezo,>> za gua.
29 Ko maka moqaza podeke vei tugu za
tori korotoni tu i Aisea pa moa tu za,
<<Vei na Bangara vivana jola bike loi pale
vadigita kaki tinoni,
nari za tabe tori tapiara imete beto vei
tu ria pa Sodomo beto pa Qomora za
gita,>> za gua.

Ria na Tinoni Izireli beto na Nongoro Leana

30 Ego ko ari gu za vei na ginuana za.
Ria tu na tinoni karovodi qarike nyaqoa na
tuvizi za qari tekua za na tuvizi, ko na tuvizi
aza za qari tekua ria ura qari vazozotoa na
roiti za roitini na Karisito.
31 Goto ria na tinoni Izireli qari nyaqoa na
vavanau mina vatuviziria za qari oqoro tu
teku vatogaia za na tuvizi aza.
32 Ae za vei za ko qarike tekua tu na tu-
vizi? Ura qarike nyaqoa ria za na Tamaza
mi vatuviziria pana dia vinazozotona na
Karisito, goto qari nyaqoa tu ria za ae vei ko
mari tavatuvizi pana dia roiti leadi.
33 Ko qari vei gu aza za tori pojai tu na
Kutikuti Tabuna ria, tonai ari za gua vei,
<<Vainongoro! Qa vakolea pa Zaione ara za
maka patu varivalotuna,
aza maka patu varivatatupe lavata.
Ba na tinoni za vakolea nana rangerange
tana za minake izongo tavakea
podeke,>> za gua.

9:15 Votu 33.19. **9:17** Votu 9.16. **9:25** Gosea 2.23. **9:26** Gosea 1.10. **9:28** Aisea 10.22-23; Gosea 1.10. **9:29** Aisea 1.9. **9:33** Aisea 28.16; Romu 10.11; 1 Pita 2.6, 8.

10

1 Ka viza tavitiqu, na qua kuta nyorogua
pa buloqu beto na qua varavara lao tana
Tamaza za vei ko bari taalo ria na butubu-
tuqu zozoto qa gua.
2 Ara qa vagilagila valeania za ria qari
ngalingali nyaqo vitivitigia na Tamaza, ba
nake pa gigalai zozotona qari nyaqoni aza.
3 Ura qarike dogoro gigalia ria za na zona
vei na Tamaza za vatuviziria ria na tinoni
beto ko na dia zona tuvizi tu makadi za
qari nyaqoa ko mari vaturua qari gua, ko
qari kilu pale za na zona varivatuvizi tana
Tamaza.
4 Ba na Karisito tu za na vinaokotona na
Vavanau, ko ria doru qari vazozotoa na
Karisito za mari tavatuvizi pa moena na
Tamaza.

Na Inaalo tadiria Doru Tinoni

5 Ko i Mosese za tori kutia tu za na veveina
na zona qari tavatuvizi ria na tinoni qari
tutia na Vavanau, ari za gua vei, <<Na tinoni
za tuti vikitivokotoria na garunu tana Va-
vanau za mina tekudi na toa ria,>> za gua.
6 Ba na veveina na zona na Tamaza za
vatuviziria ria qari vazozotoa na Karisito
za ari tu za gua vei, <<Muke paranga vei
ari pa bulomu ao, <I zei za mina zae pa
noka?> muke gua,>> za gua. (Na ginuana za
kaki mari zae mae tu ko mari valageria na
Karisito ko mina ule vadigita na zona tana
taalo.)
7 Babi <<Muke paranga vei ari ao, <I zei
za mina gore ketakoi qari kole na ongudi
ria na tinoni ukedi?> muke gua,>> za gua.
(Na ginuana za kaki za mari gore mae tu ko
mari toka vazalea na Karisito ko mina ule
vadigita na zona tana taalo.)
8 Ba ari tu za gua vei za na Kutikuti
Tabuna,

<<Za kolenana gu tamu za na nongoro,
pa beruberumu gu beto pa bulomu gu
ao,>> za gua.

Ko na nongoro aza za na veveina na
rangerange ko aza tugu za gami taraeni
gami.
9 Ko vei muna ule votuni pa beruberumu
za na Bangara i Jisu muna gua beto vei
muna vazozotoa pa bulomu za na Tamaza
za vaturu mulea pana uke aza, nari za pala
muna taalo ao.
10 Na tinoni za vazozotoa pa bulona na
Tamaza za vaturu mulea pana uke i Jisu za
tavatuvizi pa moena na Tamaza aza, beto ko
na tinoni za ule votuni za na Bangara i Jisu
za gua za za taalo.
11 Ura ari za gua vei za na Kutikuti
Tabuna, <<Aza za vazozotoa aza za minake
tavakea,>> za gua.
12 Ria na Jiu beto na tinoni karovodi za ke-
pore za maka bi goto pa moena na Tamaza,
ura maka moqaza Bangara gu za na Ban-
gara tadiria doru, ko aza za vadi na mana
lavata ria qari kiu alili lao pana tana.
13 Ura ari za gua vei za na Kutikuti
Tabuna, <<Ria doru mari kiu alili lao pa
nizongona na Bangara za mari taalo,>> za
gua.
14 Ego ko na veveidi ria na Jiu za ria kaki
bari paranga, <<Ae mari vei mari boka kiu
alili lao pana tana aza qari oqoro vazozotoa
ria? Beto ae mari vei mari boka vazozotoa
aza qari oqoro nongoroni? Beto ae mari
vei mari boka nongoroni aza vei minake
tatarae aza?
15 Beto ko ae mari vei mari boka tarae
ria vei na Tamaza minake garunu laodi ria
mari tarae? Ura za tori pojainana tu na
Kutikuti Tabuna za ari za gua vei, <Za vav-
agua jola za na lamedi ria qari pogozia na
nongoro leana!> za gua,>> bari gua ria kaki.
16 E za zozoto tugu aza, ba nake ria doru
za qari vazozotoa za na nongoro leana. I
Aisea na tinoni korokorotai ba za tori po-
jainana tu, ari za gua vei, <<Bangara, za
dogoro vei kepore za maka bi vazozotoa na
vavakato tadigami,>> za gua.
17 Ko na vinazozoto za za pidoko votu
lame tonai za tanongoro za na vavakato,
beto ko na nongoro ani za lame tonai za
tatarae za na vavakatona na Karisito.
18 Ego ba ara qa nanaza, ae vei qari oqoro
izongo nongoro zozoto ria? Dai, qari tori
nongoriadia tu, vei tugu za pojai na Kutikuti
Tabuna, ari za gua vei,

<<Doru kota pa pezo za votu lao kamu za na
mamalaingidi
beto pa ia betobetodi pana kasia
guguzu za lao kamu za na dia
nongoro,>> za gua.

19 Ego ba ara qa nanaza, ae vei ria na tinoni
Izireli qarike vakabere valeania za na non-
goro aza? Dai, qari daidia gu vazozotoa za,
ko i Mosese tugu za na tinoni momoe ari za
gudi vei,

<<Ara mana vakanokogamu za gamu pana
tadiria nake puku tinoni,
ko na gabaladi ria na tinoni karovodi
mana vatagigiridigamu za gamu,>>
za gua.

20 Beto ko i Aisea ba za paranga varene vei
ari,

<<Ria tu qarike nyaqoziu za qari batiziu
ara,

10:5 Iama 18.5. **10:6** Vavanau 30.13. **10:7** Vavanau 30.13. **10:8** Vavanau 30.14. **10:11** Aisea 28.16. **10:13** Joili 2.32. **10:15** Aisea 52.7. **10:16** Aisea 53.1. **10:18** Kera Vatarazae 19.4. **10:19** Vavanau 32.21. **10:20** Aisea 65.1.

qa bola votu tadiria qarike nanazaziu
ara,>> za gua.
21 Goto na veveidi ria na tinoni Izireli za
ari tu za gua vei i Aisea, <<Na rane doruna
za qa kole kaqama laodi na limaqu tadiria
na tinoni qari tabu vainongoro beto qari
duviduvili ara,>> za gua.

11

I Tamaza zake Kilu Paledi ria na Tinoni Izireli

1 Ego ko ara qa nanaza, ko ae vei za
kilu paledi na Tamaza ria na nana tinoni
makana? Dai ko dai tugu! Ura ara gu ko
ba maka tinoni Izireli tugu, na gore lagere
veiqu pana ti Ebarahami, ko na butubutu
Benijimani ara, ba na Tamaza zake kilu
paleniziu tu.
2 Na Tamaza zake kilu paledi ria na nana
tinoni za tori gilagilarianana tu perangaina
tu. Ae vei gamuke gilagilai tu gamu za aza
za pojai na Kutikuti Tabuna na veveina i
Elaija? Tonai za qumiqumi lao pana tana
Tamaza aza, za ari za gua vei,
3 <<Bangara, ria na tinoni korokorotai
tamu za qari tori vauke beto pudala paledi
tu, beto ria na mua idi tabuna vavavuidi
za qari tori jegara palepaledi tu. Ara gu
makaqu za qa kole jola, ko koviria qari ko-
rapa nyaqoziu ko mari vaukeziu mule qari
gua,>> za gua.
4 Ba na za za gua za na mamalaingina na
Tamaza totonai? Ari za gua vei aza, <<Dai,
nake ao gu makamu. Koledia mule ari ka
vitu vuro tinoni ara qa tori mijata kaledi tu,
ria qarike opo gore pa tungutungudi ko bari
vatarazaea za na bekuna i Baala,>> za gua.
5 Ko za vei tugu pana totozo totonai za
koviria ba kolenana tugu za maka minete
kole jolana aza na Tamaza za tori mijataria
tu ko qari vazozoto, ura aza za roquroquria
ria.
6 Ko na mijamijata ani aza za roitini na
Tamaza za koko vei pa nana variroqu vari-
alona gu, nake pana kaki roiti leadi qari roi-
tidi ria na tinoni. Ura vei na mijamijata tana
Tamaza za bi lame vei pana roiti tadiria
na tinoni, nari za na variroqu varialona za
tonai minake vei na variroqu varialona za
vei.
7 Ego ko na za tana gua za vei ari? Aza na
zona mari tavatuvizi pa moena na Tamaza
qari kole nyaqoa za ria na tinoni Izireli
za qarike batia, ba ria kaki tinoni gu za
mijataria na Tamaza za qari batia. Goto ria
doru za qari tavakiqili,
8 aza tugu vei za pojai na Kutikuti Tabuna,
ari za gua vei,
<<I Tamaza za vagoredi na ongongu rura
lavata ria,
na matadi qarike boka batabata beto
na talingadi qarike boka nongonon-
goro,
tinganai za kamua tugu pana rane
ani,>> za gua.
9 Beto i Devita ba ari za paranga vei,
<<Na dia ivata tekutekuna leadi mi vei tu na
saduru beto na vaqara
beto na patu varivatatupe ko mari gona
tavakilasadi!
10 Mari tavarodomogedi tu za na matadi ko
marike batabata,
beto na pokotodi za mi takopokopo vei
tu na tinoni za pogozo mamata doru
totozo,>> za gua.

Ria na Tinoni Karovodi qari Taalo

11 Ego ko qa nanaza ara, aevei tonai qari
tatupe ria na tinoni Jiu nari za aevei qari
gona koledi zozoto ko qarike boka turu
mule ligu? Dai ko dai tugu! Ba tonai
qari maja paranga ria ko qarike vazozoto
nari za na inaalo za lame tadiria na tinoni
karovodi, ko vei ko mi vakonoria ria na
Jiu ko mari nyaqoa ko mari vazozotoa na
Karisito.
12 Ko vei na maja paranga tadiria na Jiu za
vaizizongia za na kasia guguzu beto na lotu
tadiria za variizongodi na mana lavatana
ria na tinoni karovodi, nari za ae mina koi
vei lavatana za na mana mina lame tonai
na vinanguti vaokotodi ria na Jiu za mari
vazozotoa na Karisito.
13 Ego koviria tadigamu na tinoni
karovomiu za ma paranga. Ara tugu za na
tinoni tagarunuqu qa tagarunu lao tadiria
na tinoni karovodi ko na roiti ninabulu
za udukuniziu na Tamaza ani za qa roqu
vaporeveveina jolaia ara,
14 ko vei ko ba boka vakonoria ria na
turaqu zozoto ko ba boka aloria ria kaki qa
gua.
15 Ura tonai qari kilu paledi ria za na
Karisito za ria na goto tinoni mutu pa ka-
sia guguzu za qari tavabaere lame tana
Tamaza. Ko za vei za ae mina koi vei vav-
agua za tonai mari mule lame ria? Pala
mina vei putaputa na tinoni za uke za toa
soga!
16 Beto ko vei na kipana za tavarivana
lao tana Tamaza vei na vua moena za na
madina, nari za na batu bereti doruna ba na
madina tugu. Beto ko vei ria na dia tite pa
moa za na madidi, nari za ria na tudi ba na
madidi tugu, ura vei na bagerena na suvege
za bi madi, nari za na kakaena na suvege ba
qari madi tugu.

10:21 Aisea 65.2. **11:3** 1 Roiti Bangara 19.10, 14. **11:4** 1 Roiti Bangara 19.18. **11:8** Vavanau 29.4; Aisea 29.10. **11:10** Kera Vatarazae 69.22-23.

17 Ego ko kaki kaena na suvege olive taumana za qari tori takaele pale tu ko na kaedi na suvege olive piruna za tasuni vatogaza lao ketakoi. Ko gamu tinoni karovomiu za gamu vei vaputaputa na kaedi na suvege olive piruna aza ko qu somana tavaganigani valeana pana tekutekuna leana za koko zale vei pana bagerena na suvege olive taumana.

18 Ko ao muke dogoro valavata mulenigo makamu pa moedi na kae olive qari tori takaele pale tu. Ba vei muna roverove vei qu nyorogua valavata mulenigo makamu nari za mu roquroqua ani: nake ao na kaena za qu pogozia za na bagerena, goto na bagerena tu za za pogozigo ao na kaena.

19 Ba bu paranga ao, <<E, ba ria na kaena zozoto za qari tori takaele pale tu ko ara tu za koviria qa tasuni vatogaza lao,>> bu gua.

20 E, zozoto tugu aza. Ba na vuana qarike vazozotoa na Karisito za beto qari takaele pale ria, goto ao za qu vazozotoa gu na Karisito za vei za qu korapa turu vamauru. Ko za vei za muke dogoro vaululugo makamu, goto mi kolego tu na pangaga.

21 Na Tamaza ria tu na Jiu qari vei na kaena zozoto na suvege olive ba zake roqu tumatumadi goto za kaele paledi tu, ko ao ba minake roquroqu tumatumanigo goto pala mina kaele palenigo tugu vei munake vazozoto ao.

22 Mu vainongoroni tu na variroqu leana beto na varivakilasa neqina tana Tamaza ko! Ria qarike vazozotoa za qari tekua na vinakilasa neqina, goto ao za qu izongia nana variroqu leana vei munake beto totoravuzia ao za nana variroqu leana aza. Goto vei munake totoravuzia ao za nana variroqu leana aza nari za ao ba muna takaele pale tugu ao.

23 Goto vei mari beto vasekea ko mari vazozotoa ria na Karisito, nari za ria ba pala mari tavasuni soga lao mule pana kuta suvegena na olive ria. Ura na Tamaza mina boka vatogaza soga laoria mule ketakoi qari kole perangaina ria.

24 Ura ao za perangaina za qu vei na kae suvege olive piruna na takaele kolena, ko nake tutina na toa umuma za qu tasuni vatogaza lao pana maka suvege olive taumana ao. Ko na munyalana jola gu za na Tamaza mina suni vatogaza mule laoria ria na kaedi zozotona na suvege olive taumana pana dia suvege olive zozotona.

Ria na Tinoni Izireli mari Gabala

25 Ka viza tavitiqu tinoni karovomiu, ara qa nyorogua vitivitigini ko mu vakabere valeania gamu za na varivagigalai ani aza perangaina za golomia na Tamaza, ko vei ko muke roquroqua za qu tavagigala pana miu roquroqu makamiu. Ria na tinoni Izireli za qari vapatua na bulodi ba marike vei lalaodia ria, goto mari vapatua na bulodi tinganai mina kamua gu za tonai na nguti okotodi ria na tinoni karovodi mari luge lame.

26 Ego beto totonai za ria doru tinoni Izireli za mari taalo. Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna,

<<Pa Zaione mina koko lame vei za na in-
aalo,
aza mina vagabala vapele paledi na
uana za vakevakeporea na Tamaza i
Jekopi.
27 Ko ani za na qua vinaego mana roitini
pana tadiria:
ara mana vulasaria na dia sela,>> za
gua.

28 Pana kalena qari kilu pale ria za na nongoro leana za qari vei na kana tana Tamaza ria nari za qu tatoka za gamu, goto pana kalena ria za na tinoni tamijatadi tana Tamaza za na Tamaza za korapa roquroqurianana ria ura na nana taringutinguti za tori kolenana tu tadiria na tamadi pa moa tu.

29 Ura na Tamaza zake boka sogai na roquna na veveina na nana varivana beto na nana mijamijata.

30 Gamu na tinoni karovomiu za perangaina ba gamuke vatabea na Tamaza, ba koviria gamu tori izongia tu za na roquroqu varitokai tana ura ria na tinoni Izireli qarike vatabea aza.

31 Ko koviria za ria mutu za qarike vatabea na Tamaza, ko aza tugu za roquroqu toka veidigamu gamu za ria ba mina roquroqu toka veidi tugu ria.

32 Ura na Tamaza za tori loi laodi tu pana dia toa nake vatabe ria doru, ko vei ko mi vadogorodi nana roquroqu varitokai ria doru za gua.

I Tamaza mi Tavatarazae

33 Za varivagabara jola ae koi vei korina beto na lavatana za na tavagigala beto na gigalai tana Tamaza!

I zei mina boka kori votudi ria nana mijami-
jata,
beto i zei mina boka vakabereria ria
nana zona!
34 I zei mae tu za tori gilagilainana tu za na
roquna na Bangara?
Babi i zei mae tu za tori tinoni totoli vani tu
aza?
35 I zei za tori iani mae tu kaki zakazava
perangaina na Tamaza,
ko na Tamaza bi soga vani aza?

11:27 Aisea 59.20-21; 27.9; Jeremae 31.33-34. **11:33** Aisea 45.15; 55.8. **11:34** Aisea 40.13; Jobi 15.8; Jeremae 23.18; 1 Koriniti 2.16. **11:35** Jobi 41.11.

36 Bi mija tu za maka tinoni bi tori iai mae tu
babi tori tolini mae tu na Tamaza, ura tana
gu qari koko vei ko aza gu za vapodakaria
beto ko aza gu za korapa gaitiria za doru
zakazava. Ko tana gu mi lao za na vatarazae
kamua na kamua. Agua.

12

Mu Toani na Toa Koregana

1 Ego na Tamaza za tori vadogorodigita
tu za nana variroqu lavatana jola ko ara qa
tepa vitivitigigamu za gamu, ka viza tavi-
tiqu, ko mu vani na Tamaza na miu toa vei
maka vavavui toana za lioso beto za vaqerai
na Tamaza. Aza gu za na vatarazae tuvizina
zozotona muna boka valaoa gamu.

2 Muke vamalumia na uana tana kasia
guguzu ani ko mi kole kuta uanani na
miu toa, goto mu vamalumuria tu na miu
roquroqu ko mari kole tasoga vakorega ko
mu boka gilagilai gamu za na nyorogua
tana Tamaza, aza nana nyorogua za leana,
za varivaqera beto za tuvizi.

3 Na Tamaza za tori vaniziu tu nana
varivana variroqu ara ko za vei za qa
korapa parangagamu za gamu doru
okokoto tinoni: muke roquroqu mule
vazaego vitivitigi jolani aza za pada bu
rove veinigo makamu. Goto mu dogoro
mulenigo makamu pana zona tavagigala tu,
ko gamu doru mu okoto dogoria za na miu
boka na padana na rangerange za okoto
vadigamu na Tamaza.

4 Gita ko pana maka tinida na zoku za na
kobukobu tinida, ba na okokoto kobukobu
tinida ari za nake maka moqazana za na dia
roiti.

5 Ko pana zona vei tugu aza za gita za na
zoku ba taqe tavamaka tini gu pana nada
kole maka tana Karisito, ko taqe variizongo
lao lame za gita doru.

6 Ego ko taqe tori izongoria tu gita ria na
okokoto bokaboka za vadigita na Tamaza
ko tavaroitiria. Vei na bokaboka pana ule
votuna na nongoro tana Tamaza za bu izon-
gia, nari za mu roitini padana tugu na mua
rangerange.

7 Vei na bokaboka pana roiti ninabulu za
bu izongia, nari za mu nabulu. Vei na bok-
aboka pana varivagigalaini nana zozoto za
bu izongia, nari za mu varivagigalai.

8 Vei na bokaboka paranga vaneqina na
rangerange tana goto tinoni za bu izon-
gia, nari za mu varivaneqi. Na tinoni za
boka variiadi nana izizongo za mi variia
pana bulo leana. Na tinoni totoli za mi
roiti ngalingalini nana roiti. Na tinoni za
roquroqu tokadi ria na tinoni varivasevidi
za mi roitini pa qeraqera zozotona.

Kaki Vavanau pana Toa Tutina na Karisito

9 Na miu variroqu mi koko pana bulomiu
zozoto. Mu kilu pale za na ikikerena, goto
mu aru tamania tu aza za leana.

10 Mu makarai variroqu lao lame vei
ria na tamatazi pana maka tatamana.
Mu ngalingali valavataria joladigamu
makamiu ria na goto tinoni.

11 Muke udapelu, goto mu ngalingalini
tu za na toa ninabulu. Mu sutungu vu-
ruvurungia za na miu toa ongongu. Mu
nabuluni za na Bangara.

12 Tonai gamu korapa adono gelegele
valeanani aza mina roiti vadigamu na Ban-
gara za mu suvere qeraqera. Tonai mu
gozoria na tapata nari mu vangajuia. Mu
aru tokatokai na varavara.

13 Ria na tinoni tana Tamaza qari variva-
sevi za mu iaria, beto mu revanga vadi na
miu ruma ria na tinoni kamudi.

14 Mu manadi ria qari ngangulugamu; e,
mu manadi tu, muke levelevedi

15 Mu somana qeraqera tavitiria ria qari
qeraqera, mu somana lukana tavitiria ria
qari lukana takulanga.

16 Mu makarai suvere varikamu. Muke
roveria na zakazava pala muna vavalavata
muledigamu makamiu, goto mu somana
suvere tavitiria tu ria na tinoni qarike ta-
dogoro vaporeveveidi. Muke vavatinoni
gigigalaigamu makamiu.

17 Muke sogani ikerena za na ikerena. Mu
roitini za aza za leana pana dogodogoro
tadiria doru tinoni.

18 Ria na roiti muna boka roitidi makamiu
za mu roitidi tugu, ko mu suvere bulebule
tavitiria ria doru tinoni.

19 Ka viza qua baere leana, muke
varisogamiu makamiu tonai mari roiti
lameni nikerena tadigamu, goto mu loi vani
tu na lolomo na Tamaza ko aza tu mina aru
veidi. Ura ari tu za gua vei na Tamaza pana
Kutikuti Tabuna, <<Ara tu za mana roiti
varisoga, beto ara tu mana vakilasaria ria
qari roiti lameni nikerena tadigamu,>> za
gua za na Bangara.

20 Goto ao za mu roitini gu aza vei za
pojai na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei,
<<Vei bi burana za na mua kana, nari za mu
vatekutekua. Vei bi kidepe aza, nari za mu
vabukua. Ura vei muna roiti valeana vei ari
ao, nari za pala mina kea vikevikereni za na
mua kana,>> za gua.

21 Muke vamalumia nikerena qari roiti
lameni ria pana tamu ko mi vakilasigo, goto
ao tu mu vakilasini na mua roiti leana za na
roiti ikikerena.

12:19 Vavanau 32.35; Giburu 10.30.

13

Vataberia ria na Tinoni Matamata pa Qavuna

1 Gamu doru mu vataberia ria qari izongia na neqi tana qavuna. Ura ria na qavuna za qarike kole goboro goto na Tamaza tu za vadi na neqi, beto ko ria doru neqi matamata qari korapa kole za na tori tamijatadi tu pana tana Tamaza.

2 Ko za vei za na tinoni za raja kolokolosia za na qavuna za za raja kolokolosia tugu na tinoni aza za na vinaturu tana Tamaza, beto ko ria na tinoni qari roiti vei zara za qari nyaqo taridi makadi na vinakilasa tana qavuna.

3 Ria na tinoni matamata za qarike tavaturu ko na vamatagutudi ria qari roitini na roiti tuvizidi, goto qari tavaturu ria ko na vamatagutudi ria tu qari roitidi na roiti ikikeredi. Ko vei munake nyorogua matagutuni za na tinoni matamata za izongia na neqi tana qavuna nari za mu roitini gu aza vei za tuvizi, beto za aza mina dogoro valavatigo ao.

4 Ura aza ba maka nabulu tugu tana Tamaza ko za roitini aza vei mina tokadigamu gamu doru. Ba vei muna roitini na ikerena ao nari za pada tugu ko mu matagutumua tu, ura nake goborona za na neqi varivakilasa za izongia aza. Ura aza ba na nabulu tugu tana Tamaza ko na roiti tugu tana Tamaza za roitini tonai za vakilasaria ria qari roitini na roiti ikikerena.

5 Ko za tuvizina gu za mu vatabea za na qavuna, nake vei ko keta mi vakilasigo goto na monanamu ba za pojanigo tugu za na tuvizi.

6 Ko za vei za mu tabara vaokotoria ria na miu takisi, ura ria tugu na nabulu tana Tamaza za qari korapa tapatianani na roiti teku takisi ani.

7 Mu tabara lao za ketakoi qu oqoro tabara lao: vei bi na takisi za bu oqoro vaia nari za mu vaia tugu za na takisi aza, vei bi na takisidi na miu izizongo za bu oqoro vaia nari za mu vaia tugu aza. Ria na padadi mari tapangaga ba qu oqoro pangagadi nari za mu pangagadi, beto ria na padadi mari tavalavata ba qu oqoro valavataria nari za mu valavataria ria.

Na Toa Variroqu

8 Muke vakole jolaria ria na miu lipulipu za pada bu tori vaukeria tu perangaina, goto aza tu mu vakole jolai za na miu makarai variroqu. Ura na tinoni za roquroqua na goto tinoni za tori vagore votua tu aza za na Vavanau tana Tamaza.

9 Ura na garunu ari, <<Muke barabarata, muke varivuke tinoni, muke iko, muke dogoro nyoroguani na nana na goto tinoni,>> beto bi kolenana mule kaki garunu, za qari taaru varikamu pana maka garunu gu ani, <<Mu roquroqua na goto tavitimu vei vaputaputa qu roquroqu veinigo makamu.>>

10 Tonai qu roquroqua na goto tavitimu nari za quke roitini maka zakazava ikerena pana tana. Ko na vaokotona na Vavanau za na variroqu gu.

Na Rane Lame tana Karisito

11 Ego ko mu toa vei aza qa tori pojadigamu tu za gamu ura gamu gilagilaimiu za na totozo taqe korapa toani koviria. Na aoa za tori kamu tu ko gamu mu iqolo pana miu puta, ura na totozo mina alogita na Tamaza za koviria za tata jolani totonai taqe koni podalai vazozoto.

12 Na bongi za tori nonoro jola keninana tu, beto na volavolaza rane za tori zae tu. Ko aria ko taulu paledi ria na roiti tana rodomo, ko tavazaeria na zakazava varipera tana kabere.

13 Ta rerege pana uana tuvizina vei na tinoni za rerege pana rane kabere: take varimineteni na toa bukubuku za votua nikerena babi na toa bukubuku goboro, take toani na toa virivori lao lame goboro babi na toa manugu, take varikorakora na varipera babi na varikono lao lame.

14 Goto mu pokopokoni tu gamu za na Bangara i Jisu Karisito, beto muke vani na lolomo pana miu roquroqu za na nyorogua ikerena tana tinimiu ko mi taroiti votu pana miu toa.

14

Muke Pitua na Tavitimu

1 Na tavitimu za munyala pana nana rangerange ko zake boka roitidi kaki zakazava qarike valeania ria kaki tinoni za mu vakamu valeania tu za gamu gamu neqi pana miu rangerange. Ba tonai muna vakamua nari za muke gesoa za na veveina na nana vinazozoto aza.

2 Pana tana maka tinoni za vazozotoa za za leana gu za mina tekua doru gotogoto ganigani za gua, ba na tinoni za munyala pana nana vinazozoto za na ganigani taumadi gu za tekuria.

3 Na tinoni zake kiludi doru ganigani za mike dogoro vakepore veveinaia za na tinoni zake boka tekuria doru ganigani. Beto ko na tinoni za teku ganigani taumadi gu ba mike pitua tugu za na tinoni zake kiludi doru ganigani, ura na Tamaza makana tu za tori valeania tu za na tinoni aza.

13:9 Votu 20.13-15; Vavanau 5.17-19, 21; Matiu 19.18. **13:9** Iama 19.18; Matiu 5.43; 19.19; 22.39; Maka 12.31; Luke 10.27; Qelesia 5.14; Jekopi 2.8.

4 I zei ao ko nake mua laona ba qu pitua tu
nana nabulu na goto tinoni? Pana dogoro
tu tana nana bangara makana za mina ta-
dogoro vei za turu vamauru babi za lotu za
na nabulu aza. Ko pala mina turu vamauria
gu aza, ura na Bangara pala mina vaturu
mauria aza.
5 Maka tinoni za dogoro veini maka rane
za poreveveina joladi ria na goto rane, goto
maka goto tinoni za dogoro veidi doru rane
qari poreveveidi beto pana vinatarazaena
na Tamaza. Ego pana ginugua ani za ria
doru mari mijatia za aza za tuvizi pana dia
roquroqu ko mari vazozoto valeania.
6 Na tinoni za dogoro vaporeveveina
jolani za maka rane za roquroqu vei aza
pana valavatana na Bangara aza. Beto na
tinoni zake kiludi doru ganigani za roiti
vei pana valavatana na Bangara aza, ura
za paranga leana laoni tugu tana Tamaza
za na tekutekuna. Beto ko na tinoni zake
tekuria kaki goto ganigani za roiti vei pana
valavatana tugu na Bangara aza ko za
paranga leana laoni tugu tana Tamaza aza
vei za tekua.
7 Nake vei ko na vaqera muledigita gu
makada za taqe toa za gita, beto ko nake vei
ko na vaqera muledigita gu makada za taqe
uke za gita.
8 Ura tonai taqe toa nari za na Bangara tu
za taqe toa vani, beto tonai taqe uke nari za
na Bangara tugu taqe uke vani. Ko vei tabe
toa ba tabe uke nari za ba na nana tugu na
Bangara za gita.
9 Ko za vei tugu ani za na Karisito za uke
beto za toa mule, ko aza za bangara betodi
ria na tinoni toadi beto vei tugu na tinoni
ukedi.
10 Ko ao maka pukuna ae za vei qu pitua
tu na tavitimu? Beto ao maka goto pukuna
ae za vei za qu dogoro vakepore veveinaia
tu na tavitimu? Ura gita doru za pala tana
turu beto pa moena na nyumunyumuna
varituti tana Tamaza, ko aza tu za mina
pitua aza taqe roitini.
11 Ko taqe gilagilainada gita za vei aza ura
ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna,
<<Ara na Tamaza toaqu ani, za gua za na
Bangara,
ko pa moequ ara mari todongo ria doru
tinoni,
beto ria doru mari ule votuni za ara za
na Tamaza,>> za gua.
12 Ko totonai za tana okoto oe laoni na
Tamaza ria na okokoto nada roiti, ko aza
mina roitini na mijamijata varituti.

Muke Toka Vaselai na Tavitimu

13 Ego ko na Tamaza tu za mina pitugita za
gita doru, ko za vei za gita take varituti lao
lame. Goto mu dogoro viloto valeania tu ko
muke langono patu varivalotu beto na patu
varivatatupe pa moena na taimu.
14 Ara qa gilagilai beto qa vazozoto valea-
nia pana qua kole maka tavitia na Ban-
gara i Jisu, za na ganigani makana za zake
tabunana tagani. Ba vei maka tinoni bi rove
veini za tabunana za maka ganigani, nari za
za tabunana tugu tana aza.
15 Vei bi pana ginugua ganigani gu bi
tavamamata pana nana roquroqu za na
tavitimu, nari za quke korapa toani na
variroqu ao. Muke vamalumia na mua
ganigani ko mi aru ngangagulia za na
rangerange tana tinoni za ukeni na Karisito.
16 Ko muke vamalumia za na miu roiti
leana ko mi tapoja vikevikere.
17 Ura na binangara tana Tamaza za nake
veveina na ganigani babi na buku, goto
na veveina tu na toa tuvizina, na toa vab-
ulebule lao tadiria na goto tinoni, beto na
toa qeraqera za koko lame vei tana Ongu
Tabuna.
18 Ko na tinoni za nabuluni na Karisito
pana toa vei ari za vaqerai na Tamaza beto
za tavaleana tugu vei pana dogodogoro
tadiria na tinoni.
19 Ego ko ria tu na zakazava qari valamea
na suvesuvere vabulebule beto ko ria na
zakazava qari ovulia na goto tinoni za taqe
nyaqo vitivitigiria gita.
20 Ko muke aru vikeria pana ginugua
ganigani gu za na roiti za roitini na Tamaza
pana toa tana tinoni za vazozoto. Doru
ganigani za na liosodi ko mari boka tateku,
ba za sela tugu aza pana tana tinoni tonai
za tekua maka ganigani, nari za vatatupeni
ko za valotua za na dia rangerange ria kaki
goto tinoni ura qari rove veini za sela za na
tekuna na ganigani aza.
21 Za vavagua jola za muke tekua za
na masa babi na buku vaini, babi kaki
zakazava mule mari boka vatatupeni
ko muva valotua za na rangerange tana
tavitimu ura aza za rove veini za sela za
na tekuna na ganigani aza.
22 Ao na mua vinazozoto pana tekuna
doru ganigani za mu kopuni pa varikora-
paimiu ao gu beto na Tamaza gu. Za tamana
za na tinoni zake pitu muleni makana pana
bulona tonai za roitini za aza vei za tuvizi
pana nana roquroqu.
23 Ba na tinoni za orirabeke za tonai za
tekuteku nari za na tinoni tapituna aza, ura
zake koko vei pana nana rangerange za na
roiti za roitini. Ko na roiti za taroiti ba nake
koko veina pana rangerange za na sela tugu
aza.

15

Vaqeraria na Goto Tinoni, Nake

14:11 Aisea 45.23; Pilipae 2.10-11.

Makamiu

1 Ego ko gita taqe bokaboka za tapogozo
tokadi na pogozo mamata ria qari munyala
beto ko take vaqera muledigita gu makada.
2 Gita taokoto vaqerai na goto tavitida
pana zakazava aza vei mina tokani beto
mina ovulia aza.
3 Ura na Karisito ba zake vaqera muleni
makana, goto na veveina aza na Karisito
totonai za paranga lao tana Tamaza za ari tu
za gua za na Kutikuti Tabuna, <<Na paranga
ikikeredi qari gonanigo ao Tamaza, za qa
varaja betoria ara,>> za gua.
4 Ko ria doru zakazava qari takuti pana
Kutikuti Tabuna za qari takuti ko na vagi-
galaida gita, ko pana korapana na turu
vangaju beto na manoto taqe tekua pana
Kutikuti Tabuna za taqe adono gelegele
valeanani gita aza za taringutingutini mina
roiti vadigita na Tamaza.
5 Na qua tepa za na Tamaza aza na ku-
tana na turu vangaju beto na manoto za
mi vadigamu na bokaboka ko mu makarai
maka pana miu variroqu pana suvere vei za
suvere vei i Jisu Karisito,
6 ko pana maka roverove beto pana maka
mamalaingi mu vatarazaea gamu za na
Tamaza, aza na Tamana na nada Bangara i
Jisu Karisito.

Na Nongoro Leana tadiria na Jiu beto na Tinoni Karovodi

7 Ego ko gamu doru za mu makarai
lao lame pana miu toa ko na Tamaza mi
tavatarazae, maka moqaza vei na Karisito
ba za vatogagamu tugu za gamu.
8 Ara qa paranga vei ari ko keta mu mu-
mani gamu za na Karisito za lame nabuludi
ria na tinoni Jiu ko za vatadogoroni za na
zozoto tana Tamaza, ko za vagore votua aza
za na taringutinguti za valamea na Tamaza
tadiria na kuta tamada pa moa.
9 Ko ria na tinoni karovodi ba mari boka
vatarazaea na Tamaza ura aza za roquroqu
tokadi ria. Ko na tori tapojana tu pa Ku-
tikuti Tabuna za vei ari, aza ari za gua vei,
<<Ko ara mana vatarazaego ao pana variko-
rapaidi ria na karovodi,
beto mana kera lao pana tamu ara,>> za
gua.
10 Beto ari mule za poja vei za na Kutikuti
Tabuna,
<<Gamu na tinoni karovomiu za mu so-
mana qeraqera tavitiria ria na tinoni
tamijatadi tana Tamaza!>> za gua.
11 Ko ari mule za gua vei za na Kutikuti
Tabuna,
<<Vatarazaea na Bangara, gamu doru
tinoni karovomiu,
beto mu vatarazaea aza gamu doru
tinoni!>> za gua.
12 Beto ko i Aisea ba ari mule za gua vei,
<<Maka pa tutina i Jese za mina lame
ko aza mina turu bagaradi ria na tinoni
karovodi,
ko pana tana mari vakolea na dia
rangerange ria na tinoni karovodi,>>
za gua.
13 Na Tamaza aza za vageledigita uka risa
za mi vapugeledigamu na qeraqera beto na
bule ura gamu rangea aza, ko na neqi tana
Ongu Tabuna mi vapugele nyonyoadigamu
na rangerange gelena aza mina vadigamu
na Tamaza.

Na Ginuana za Paranga Vaneqi i Paula

14 Ka viza tavitiqu, ara makaqu qa gilagila
valeanagamu za gamu za pugelegamu na
roiti leadi, ura gamu gigalai valeania beto
gamu boka varivavanau lao lame.
15 Ba pana leta ani ara qa nyorogua
paranga vaneqineqidigamu za kaki gin-
ugua ko gamu muke mumadi ria, ura ara
na Tamaza tu za vaniziu nana roquroqu
varialona ara
16 ko qa nabuluni ara i Jisu Karisito pana
tadiria na tinoni karovodi. Qa roiti vei na
iama ara ko qa varivagigalaini na nongoro
leana tana Tamaza, ko ria na tinoi karovodi
mari vazozoto za mari vei na varivana za
vaqerai na Tamaza beto za vamadia na
Ongu Tabuna.
17 Ego ko pana qua kole maka ti Jisu
Karisito za ara qa boka vaqatani ria na qua
roiti qa nabuluni na Tamaza.
18 Ara manake pojaria mule ria na goto
zakazava, goto ria gu za vaniziu na bok-
aboka na Karisito ko qa roitidi ko ria na
tinoni karovodi mari vazozotoa na nongoro
leana. Na Karisito za roitidi pana taqu za ari
pana qua paranga na roiti,
19 pana neqidi na vinagilagila beto na
roiti varivagabaradi. Ko qa boka roitidi
ara za ari pana neqi tana Ongongu. Ko
na vuana za podalai pa Jerusalema ko mi
livutu kamua pa ia pa Ilurikoni za qa tori
vaokotia tu ara za na vavakatona na non-
goro leana tana Karisito.
20 Ko ara za na qua kuta ngalingali za vei
ko ma vavakatoni na nongoro leana pana
kota tu za oqoro izongo tanongoro na izong-
ona na Karisito qa gua. Ura vei mana roiti
pana kota za tori tanongoro tu nari za pala
mana vei gu na tinoni roiti ruma za vaturua
na ruma pana nana kokovana tu na goto
tinoni tu.
21 Goto ara qa roitini tu aza vei za pojai na
Kutikuti Tabuna, ari za gua vei,

15:3 Kera Vatarazae 69.9. **15:9** Kera Vatarazae 18.49; 2 Samuela 22.50. **15:10** Vavanau 32.43. **15:11** Kera Vatarazae 117.1. **15:12** Aisea 11.10; Dogodogoro 5.5. **15:21** Aisea 52.15.

<<Ria qari oqoro taule vadi aza za mari
batabata,
beto ria qari oqoro nongoroni za mari
gilagilai,>> za gua.

Na Ngutinguti ti Paula ko Mina Kamu pa Romu

22 Ego ko pana ginuana qa vavakatoni
na nongoro leana ani za ara qa kole
tasuqusuqutu kubo totozo ko qake boka
lame tadigamu ara.
23 Ba koviria kepore mule za kaki ia
pana kota ari qari oqoro nongoroni na
Karisito, beto na qua nyorogua ko ba lame
ovikigamu za tori kolena tu zoku aoro,
24 ko koviria qa rovea za pala mana boka
nogoto ko mana ovkigamu za gamu tonai
mana rererege lao pa kota pa Sipeni. Ko qa
rovea za pana qua rerege jola vei ketakoi
za mana dogorogamu za gamu, ko gamu ba
pana liguna mana suvere qeraqera tavit-
igamu iapeki totozo gu nari muna boka
vatana tokaniziu pana qua rererege.
25 Ba koviria za ma pogozo gore vadi
mae na varivana poata ria na tinoni tana
Tamaza pa Jerusalema qa gua.
26 Ura ria na ekelesia pa Masidonia beto
pa pikata guguzu pa Akaia za pana dia qer-
aqera qari varikamudi ria na varivana ari
ko mari tokadi ria na tinoni golabadi qari
suvere tavitiria ria na tinoni tana Tamaza
pa Jerusalema qari gua.
27 Ko pana dia qeraqera beto ko pana
dia roverove za pada tugu ko bari roiti vei
qari gua nari za qari roiti vei ari. Ura ria
na tinoni karovodi za qari somana tatoka
pana dia toa ongongu tonai qari nongoria
na nongoro leana pana tadiria, ko za pada
tugu za ria na tinoni karovodi mule mari
tokadi pana kalena na dia izizongo ria na
tinoni Jiu qari vazozoto pa Jerusalema.
28 Ego ko tonai mana vaokotia mae tu
ara za na roiti ani ko mana tori vakarovo
valeana laoa tu ara tadiria pa Jerusalema
za doru poata qari varikamudi ari, nari za
beto mana jola vei tadigamu ko mana lao pa
Sipeni.
29 Ko qa gilagila valeania za tonai mana
lame tadigamu za pala na mana lavata tana
Karisito za mana pogozo lameni ara.
30 Ego taqe tori kole maka tavitia tu na
nada Bangara i Jisu Karisito za gita beto
na Ongongu za tori vadigita tu na variroqu
ko taqe boka makarai variroqu. Ko za vei
za, ka viza tavitiqu, qa tepa vitivitigigamu
ara za gamu ko mu somana tavitiziu pana
varavara vaneqi lao tana Tamaza,
31 ko ma tavalegazadi ara ria na tinoni
qarike vazozoto pa Jiudia beto ko ria na
tinoni tana Tamaza pa Jerusalema ba mari
qerani za na roiti ninabulu mana roitini.
32 Mu varavaradi za ari, ko vei pana ny-
orogua tana Tamaza nari za tonai mana
lame kamugamu za gamu za mana minyere
mae ko mana tavangalingali mule pana
tadigamu.
33 Na qua varavara za na Tamaza bule mi
somana tadigamu doru. Agua.

16

Na Roquroqu ti Paula lao tadiria na Okokoto Tinoni pa Romu

1 Ego qa ule vadigamu zana ko muna boka
rangea i Poibe, aza maka luluda reko pana
nada kole maka tana Karisito beto ko aza tu
za maka nabulu pana ekelesia pa guguzu pa
Kenikiria.
2 Ko mu vakamu valeana veini maka
tinoni ta Bangara aza pana uana garona
vei taqe vakamuria na tinoni tana Tamaza
beto ko mu dogoro tokani pana kaki za-
kazava bi qasani tonai za korapa tadigamu.
Ura maka reko varitokai valeana tadiria na
kubo tinoni beto ko taqu tugu vei aza.
3 Mu pojadi na qua roquroqu tadi ari
Pirisila beto i Akuila na marenena. Ria za
qari makarai roiti tavitiziu ara pana nabu-
luna i Jisu Karisito,
4 beto vei ko mari aloa na toa taqu qari
gua nari za qarike matagutu gona pale zo-
zoto na dia toa. Ko nake ara gu makaqu
za qa paranga lao tadiria, goto ria doru
ekelesia tugu vei tadiria na tinoni karovodi
za qari paranga leana lao tadiria.
5 Mu pojadi tugu vei na qua roquroqu ria
na ekelesia qari varikamu pana ruma tadi
ari kori.

Mu pojani na roquroqu tana qua baere
leana i Ipaenitosi, aza na tinoni momoe pa
kota pa Esia za vazozotoa na Karisito.
6 Mu pojani na qua roquroqu ti Mere, aza
za pavu tale vivivadigamu gamu.
7 Mu pojadi na qua roquroqu tadi ari
Adoronikosi beto i Iuniasi, ria na Jiu tavi-
tiqu ara beto ko perangaina ba qari suvere
tavitiziu tu ara pa ruma varipiuna. Na
tinoni tagarunudi poreveveidi beto ko tonai
tu qa oqoro gilagilai na Karisito ara za qari
podalai tutia na Karisito ria.
8 Mu pojani na qua roquroqu ti Amipil-
iatosi, aza na qua baere leana za tutia na
Bangara.
9 Mu pojani na qua roquroqu ti Ubanosi,
aza na tinoni za makarai roiti tavitigita
pana roiti tana Karisito; beto mu pojani
tugu vei na qua roquroqu ti Sitakusi, aza na
qua baere leana.
10 Mu pojani na qua roquroqu ti Ape-
lesi, aza na tinoni nabuna pana nana
rangerange lao tana Karisito; beto mu po-
jadi tugu vei na qua roquroqu tadiria na
puku tatamana ti Arisibobulosi.

11 Mu pojani na qua roquroqu ti Herodioni, aza na Jiu tavitiqu; beto mu pojadi tugu vei na qua roquroqu tadiria pana puku tatamana ti Nakisosi, ria qari vazozotoa na Bangara.

12 Mu pojadi na qua roquroqu tadi ari kori reko ari Turupaina beto i Turuposa, ria qari pavu taleni na Bangara; beto mu pojani tugu vei na qua roquroqu tana reko i Pesisi, aza na nada baere leana za pavu tale vivivani na Bangara.

13 Mu pojani na qua roquroqu ti Ruposi, aza na tinoni za tabata pikatana na nana na Bangara; beto mu pojani tugu vei na qua roquroqu tana tinana, aza ara ba za kopu veiniziu tugu na tuna.

14 Mu pojadi na qua roquroqu tadi ari Asunikiritosi, i Peleqoni, i Hemesi, i Patorobasi, i Hemasi, beto ko ria doru qari tutia na Karisito qari somana suvere tavitiria ria.

15 Mu pojadi na qua roquroqu tadi ari Piloloqosi, i Jiulia, i Nereusi beto na luluna reko, beto i Olumipasi beto ria doru tinoni tana Tamaza qari suvere tavitiria ria.

16 Mu varigozoro pana uana madina tonai mu varikamu. Ria doru ekelesia tana Karisito pana ia pani qari garunu laoni na dia roquroqu tadigamu.

Na Vavanau Vinabetobetona

17 Ego qa tepa vitivitigigamu ara za gamu, ka viza tavitiqu, ko mu dogoro kopudi ria qari roitidi na varivaripiarai beto na varivarivalotu. Na dia roiti za goto pana varivagigalai aza gamu qu tori tekua tu, ko mu ukudi ria na tinoni vevei zara

18 Ura ria na tinoni vevei zara za nake nada Bangara na Karisito za qari nabuluni, goto qari roiti tutia na dia nyorogua gu makadi. Qari paranga vagigigalai beto qari paranga valomolomozo ko qari nyoravaria na roqudi ria za munyala gu na toka vapirudi.

19 Ba na veveimiu gamu gamu vatabea na nongoro leana tana Karisito za tanongoro tadiria doru tinoni, ko na veveimiu gamu za qa qerani ara. Ko qa nyoroguadigamu za gamu mu tavagigala ko mu roitini na leana, beto mu lioso ko mu kilu pale na ikerena.

20 Ko vei muna vei gamu nari za na Tamaza, aza na kutana na bule, za tata mina vakilasia ko muna bangara jolani gamu i Setani. Na variroqu varialona ta nada Bangara i Jisu mi somana kole tadigamu.

21 Za garunu laoni nana roquroqu tadigamu i Timote, aza za makarai roiti tavitiziu ara; beto vei tugu ari Lukasi, i Jasoni beto i Sosipatorosi, ria na turaqu ara.

22 Ara Tetiosi, maka tinoni tugu tana Bangara beto qa kuti vagorea na leta ani, za qa garunu laoni na qua roquroqu tadigamu.

23 I Qaiosi, aza za vatogaziu ara Paula pana nana ruma beto ko na ekelesia doruna ba za varikamu tugu pana ruma tana, za garunu laoni na nana roquroqu tadigamu. I Erasitasi, na tinoni kopu poata tana guguzu lavata pani, beto ko i Kuatosi na turada, ba qari garunu laodi tugu na dia roquroqu tadigamu.*

Na Vinatarazae

25 Aza za boka vaturu vaneqigamu vei za uleni na nongoro leana taqu beto tonai za tatarae i Jisu Karisito, beto aza vei za tadogoro votu pana zozoto za tagolomo pana zoku totozo pa moa,

26 ba koviria za tori bola votu tu pana kutikuti tadiria na tinoni korokorotai beto ko pana varigarunu tana Tamaza kole jolana, ko ria doru puku tinoni mari vazozotoa beto mari vatabea aza,

27 aza za maka makamakaina Tamaza gigigalaina jola mi tavatarazae, pana roiti ti Jisu Karisito, kamua na kamua! Agua.

* **16:23** Kaki kutikuti pa moadi na pikata 24 za kole pani ko ari za gua, <<Na variroqu varialona ta nada Bangara i Jisu Karisito mi somana kole tadigamu doru.>>

Pa Koriniti Momoe

Na Revangana na Leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana Tamaza za soruziu i Jisu Karisito ko qa maka tinoni tagarunuqu tana za ara, beto i Sositenesi na taida aza za korapa suvere tavitiziu ara.

2 Na leta ani za lao tadigamu na ekelesia tana Tamaza pa Koriniti. Gamu za kukudigamu ko na nana tinoni na Tamaza za gamu, beto ko gamu tavalioso ura gamu kole maka tavitia i Jisu Karisito. Ko na leta ani za lao tugu vei tadiria doru tinoni qari varikamu doru ia ketakoi ko qari vatarazaea na nada Bangara i Jisu Karisito, aza na Bangara tadiria beto ko tadigami tugu vei.

3 Na variroqu varialona beto na bule tana Tamaza na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito mi somana tadigamu.

Na Paranga Leana ti Paula

4 Ara qa paranga leana lao tana qua Tamaza doru totozo ura aza za vadigamu na mana totonai gamu kole maka tavitia i Jisu Karisito za gamu.

5 Ura pana miu kole maka tavitia na Karisito za qu tavaizizongo pana doru zona za gamu- pana paranga beto pana gigalai.

6 Ko na bokaboka gamu izongoria gamu ria za uleni za na vavakatona na Karisito gami ule vadigamu gami za zozoto.

7 Ko za vei za kepore maka varivana tana Ongongu bu qaqani gamu tonai gamu korapa adono gelegeleni za na bola votuna na nada Bangara i Jisu Karisito.

8 Ko na Karisito tugu vei za mina vabageregamu pana miu rangerange tinganai mina kamua na vinabetona, ko mina kepore maka miu pake pana rane tana nada Bangara i Jisu Karisito.

9 Na Tamaza zake boka teteria nana paranga. Ko aza tugu za na Tamaza za sorugamu ko gamu makarai toa tavitia gamu za na Tuna na Tamaza, i Jisu Karisito na nada Bangara.

Na Varipikatai za Kole pa Ekelesia

10 Ka viza tavitiqu, qa tepa vitivitigigamu ara pana izongona na nada Bangara i Jisu Karisito za gamu ko mu makarai suvere varikamu. Ko pana miu makarai suvere za muke okoto tapikapikata pana gotogoto minete, goto mu maka gu pana roquroqu beto pana uana.

11 Qari tori ule valeleana vaniziu tu ria na tavitina i Koloe za na veveina na nominomi za korapa kole pa varikorapaimiu gamu, ka viza tavitiqu.

12 Na ginuana qa paranga vei ari za ura gamu za gamu okoto mijatamiu kalena ko gamu okoto parangamiu tu. Maka za paranga, <<Ara ti Paula,>> za gua. Maka mule za paranga, <<Ara ti Apolosi,>> za gua. Maka goto za paranga, <<Ara ti Pita,>> za gua. Maka goto mule za paranga, <<Ara tana Karisito,>> za gua.

13 Koviria za gamu okoto pikapikatia pana okokoto minete gamu za maka Karisito gu! Ae vei, i Paula za ukedigamu pa korosi? Ba pana izongona i Paula za gamu tapaputaiso?

14 Qa paranga leana lao tana Tamaza ara ura kepore maka gamu za ba paputaisoia ara goto ari Kirisipasi beto i Qaiosi gu.

15 Ko kepore za maka tinoni mina boka paranga vei aza za tapaputaiso pa nizongoqu ara bi gua.

16 Koi dai, na tatamana tugu vei ti Sitepanasi za qa paputaisoia ara, goto kepore mule za maka gamu qa vakoinonogia vei ba paputaisoia.

17 Ura na Karisito zake garunuziu ara ko mana varipaputaiso goto qa tagarunu ko mana taraeni tu na nongoro leana. Ko qa tagarununi ara ko mana taraeni nake pana paranga gigalai tana tinoni za na nongoro, ura keta na nongorona na korosi tana Karisito mi tavakobakoba nana neqi.

Na Karisito na Neqi beto na Gigalai tana Tamaza

18 Ura na nongorona na Karisito za uke pa korosi za kepore zozoto veveina pana tadiria qari muma, ba tadigita taqe korapa taalo za na nongoro aza za na neqi tana Tamaza.

19 Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna,

<<Ara mana piara pale za na gigalai tadiria na gigigalaidi,
beto na roverove tadiria na tinoni roverove mana tupele paledi ara,>> za gua.

20 Ko koviria pae za na tinoni gigigalai? Pae za na tinoni lugena pana Vavanau ti Mosese? Pae za na tinoni pa kasia guguzu ani za boka vitivitigi pana variguadi na roverove? Na Tamaza za vatadogoroni za na gigigalai tadiria na tinoni gigalai za na galegale pupugu gu.

21 Ura na Tamaza za gigalai jola ko za vei za mijatia aza za ria na tinoni pa kasia guguzu za marike boka gilagilani pana dia gigalai makadi ria na Tamaza. Ko za vei za aza tugu na nongoro za tagigala na goborona gami taraeni gami za mijata varoitia ko za aloria ria qari vazozoto.

22 Na tinoni Jiu qari tepai kaki roiti varivagabaradi tu beto mari vazozoto qari gua goto ria Qiriki qari nyaqoa na gigalai tu.

1:19 Aisea 29.14.

23 Goto gami za gami taraeni za na
veveina tu na Karisito za tavauke pa
korosi. Ko na nongoro aza za na patu
varivatatupena tadiria na Jiu beto maka
zakaza gobogoborona tadiria na tinoni
karovodi;
24 goto tadiria za kukuria na Tamaza,
ria na tinoni Jiu beto na Qiriki, za na
nongorona na Karisito za vatadogoroni za
na neqi tana Tamaza beto na gigalai tana
Tamaza.
25 Aza na roiti za roitini na Tamaza za
vei maka zakazava duviduvilina pana
dogodogoro tadiria na tinoni; ba na Tamaza
za gigalai jolani na gigalai tadiria na tinoni.
Beto aza za roitini na Tamaza za vei maka
zakazava munyalana pana dogodogoro
tadiria na tinoni; ba na Tamaza za neqi
jolani na neqi tadiria na tinoni.
26 Ego, ka viza tavitiqu, mu dogoria tu
ae tinoni veveimiu za gamu totonai za
kukugamu na Tamaza ko. Nake zokuna
gamu za na gigalaimiu pana dogodogoro
tadiria na tinoni pa kasia guguzu, nake
zokuna gamu za na poreveveimiu, nake
zokuna gamu za na podo lame veimiu pana
tatamana poreveveidi.
27 Ba aza tugu na zakaza qari dogoro
veini na duviduvilina ria na tinoni pa kasia
guguzu za mijatia na Tamaza ko za vakeadi
ria na tinoni gigalaidi; beto ko aza tugu na
zakaza qari dogoro veini kepore nana neqi
ria na tinoni pa kasia guguzu za mijatia na
Tamaza ko za vakeadi ria na tinoni neqidi.
28 Beto ko aza tugu qari dogoro veini
na lame veina pana tatamana nake
poreveveina ria na tinoni pa kasia guguzu
beto na zakaza qari tadogoro vagore pale
ko na kepore zozoto veveidi qari guni
za mijatia na Tamaza ko za vakepore
veveini beto paledi ria qari tadogoro vei
na poreveveidi.
29 Ko za vei za pa moena na Tamaza za
kepore maka tinoni mina boka vaqatani za
ara qa poreveveiqu jola mina gua aza.
30 Na Tamaza za na kutana na miu kole
maka tavitia i Jisu Karisito, ko na Karisito za
na tinonina na gigalai zozotona za vadigita
na Tamaza. Beto ko pana roiti za roitini
aza taqe tavatuvizi pa moena na Tamaza za
gita, beto za pikata kaledigita nana tinoni
beto za ruvatagita na Tamaza za gita.
31 Ko za vei za ari za gua vei za na Kutikuti
Tabuna, <<Na tinoni za nyorogua vaqata za
mi vaqatani na veveina na Bangara,>> za
gua.

2

Na Nongorona na Karisito za Tavauke pa Korosi

1 Ka viza tavitiqu, ara tonai qa lame
tadigamu za qake lame taraeni pana
paranga vavagegoai lavalavatadi babi pana
gigalai koridi za na gigalai golomona na
veveina na Tamaza.
2 Ura ara qa vanyumu valeania pa roququ
ko kepore mule za maka za qa nyorogua
gilagilai tonai qa suvere tavitigamu gamu
goto na veveina gu i Jisu na Karisito, aza na
Karisito za tavauke pa korosi.
3 Ko ara tonai qa lame tadigamu za
qa munyala, beto qa matagutu ko qa
neqeneqere.
4 Ko na qua paranga beto na tarae za zake
koko lame vei pana paranga gigalaidi ko vei
ko bu vazozotoziu gamu qake gua, goto za
tadogoro votu na zozotona ura na neqi tana
Ongongu tana Tamaza za tabata votu.
5 Ko za vei za na rangerange tadigamu
zake togaza pana gigalai tana tinoni goto
pana neqi tu tana Tamaza.

Na Gigalai tana Tamaza

6 Ba maka gigalai tugu za gami vavaka-
toni gami pana tadiria qari matua pana
rangerange. Ba na gigalai aza za nake
gigalai tadiria pa kasia guguzu ani babi
tadiria poredia neqi pana kasia guguzu ani,
ria pala mari murimuri.
7 Goto gami za na gigalai tana Tamaza
gami vavakatoni za aza na gigalai
golomona tana Tamaza. Na tagolomo
kolena aza ba na Tamaza za tori nguti
vakolea tu tonai za oqoro taroiti na kasia
guguzu ko na gigalai golomona za na
valavatadagita za gua.
8 Kepore ria za poredia neqi pa kasia
guguzu bari gilagilai na veveina za na gi-
galai golomona ani, ura vei bari gilagilaidia
ria nari za barike vaukea ria pa korosi za na
Bangara lavata.
9 Ba ari tori za gua vei tu za na Kutikuti
Tabuna,
<<Na zakaza zake dogoro kamua na mata
beto zake nongoria na talinga,
beto ko zake rove kamua pa roquna na
tinoni,
za aza tugu za vanaqiti vadi na Tamaza
ria qari roquroqua aza,>> za gua.
10 Na Tamaza za garunia za na nana On-
gongu ko aza za tori vakabere vadigita tu za
na nana gigalai golomona. Ura na Ongongu
za nyaqo votudi doru zakaza, tavitia vei
tugu na zakaza koridi tana Tamaza.
11 Ria na tinoni qarike gilagilai za
doru veveina maka goto tinoni goto na
ongonguna gu makana na tinoni aza za
gilagilai. Ko za vei za doruna veveina na
Tamaza ba kepore tugu maka za gilagilai
goto na Ongonguna gu makana na Tamaza.

1:31 Jeremae 9.24; 2 Koriniti 10.17. **2:9** Aisea 64.4; 52.15.

12 Ba gita za nake ongongu tana kasia
guguzu za taqe tekua goto aza tu na On-
gongu za koko lame pana tana Tamaza, ko
za vei za taqe gilagila valeanaria ria na
varivana za vadigita na Tamaza.
13 Beto ko na varivana ari za gami vavaka-
todi gami nake pana varivagigalai koridi
tadiria na tinoni gigalai goto pana varivagi-
galai tu tana Ongongu, tonai gami vilasa
vakabereria ria na varivagigalai zozotodi
tana Ongongu.
14 Na tinoni zake izongia na Ongongu
za zake boka tekuria ria na varivana tana
Tamaza. Qari kepore veveidi zozoto pana
tana ria beto zake boka dogoro vakabere-
ria, ura na zakaza ria za qari boka tadogoro
vakabere tonai za izongia gu na Ongongu
na tinoni.
15 Na tinoni za izongia na Ongongu za
boka dogoro vilotoria ae na poreveveidi vei
doru zakaza, ba ria na goto tinoni za marike
boka dogoro vilotia aza makana.
16 Ura ari za gua vei za na Kutikuti
Tabuna,
<<I zei za tori lugea mae tu za na roquna na
Bangara?
I zei za tori vavanaua mae tu aza?>> za
gua.
Ba gita za taqe tori izongia tu za na
roquna na Karisito.

3

Na Nabulu tana Tamaza

1 Ka viza tavitiqu, ara qake boka paranga
veidigamu ria qari izongia na Ongonguna
na Tamaza za gamu. Goto qa paranga
veidigamu gu ria na tinoni za bangaradi
na kasia guguzu ani, gamu vei ria qarike
matua goto qari melalu pana dia toa tutina
na Karisito.
2 Ara qa vasusudigamu na meleke gu za
gamu, nake ganigani mauruna, ura gamu
oqoro pada ko muna ponyolia na ganigani
mauruna za gamu. Ko za kamua koviria
tugu ba gamu oqoro tugu boka ponyolia
aza,
3 ura gamu korapa toani na uana tana
tinoni pa kasia guguzu ani za gamu. Na toa
varikonokono beto na varinominomi qari
kole pa varikorapaimiu gamu qari uleni
gu za gamu gamu korapa toani na uana
tana kasia guguzu beto ko na toa tadiria na
tinoni pa kasia guguzu za gamu.
4 Totonai za paranga maka, <<Ara ti
Paula,>> za gua, goto maka mule za
paranga, <<Ara ti Apolosi,>> za gua, nari
za gamu roiti vei vaputaputa na tinoni za
toani na uana pa kasia guguzu za gamu.
5 Ko na za i Apolosi? Na za i Paula?
Gami za na nabulu gu tana Tamaza ko gami
tokadigamu gu ko gamu vazozotoa gamu
za na nongoro leana. Ko gami za gami
okoto roitini gu aza na roiti za iadigami na
Bangara ko mami roitini za gudigami.
6 Ara qa umuma, i Apolosi za iuria na
umuma, ba na Tamaza tu za vatoaria za na
umuma.
7 Ko na tinoni za umuma beto na tinoni za
iuria na umuma za nake poreveveidi, goto
na Tamaza tu aza za vatoaria na umuma za
na poreveveina.
8 Na tinoni za umuma beto na tinoni za
iuria na umuma za qari varitoto gu. Ko
pala mari okoto tekua tugu ari kori za na
tabarana na dia roiti qari roitidi.
9 Ura gami za na tinoni gami makarai
roiti tavitia gu na Tamaza, goto gamu za na
inuma tana Tamaza beto ko na ruma tana
Tamaza.

10 Pana varivana za vaniziu na Tamaza za
ara qa roiti vei maka tinoni balabalau roiti
ruma ko qa vaturua ara za na kokovana,
beto za kaki goto tinoni za qari lame jokai
za na roiti. Ba doru tinoni za mari dogoro
valeania za ae qari korapa roiti vei.
11 Ura kepore mule za maka goto koko-
vana mina tavanyumu mule na veveina aza
za tori tavanyumu tu, i Jisu Karisito.
12 Kaki pala mari varoitiria pana roitina
na ruma aza ria na zakaza poreveveidi
vevei na qolo, na siliva, beto na patu
poreveveidi; goto kaki za na zakaza nake
poreveveidi vevei na suvege, na buruburu,
beto na gazoro ukedi za mari varoitiria.
13 Na okokotodia roiti za mari okoto ta-
dogoro votu, ura pana rane varituti za pala
mari tabata vakaberedi gu ria na dia roiti.
Ura pala mina votu tavitia na iku za na
rane aza, ko na iku mina podekeria za doru
okokoto roiti tadiria ko mina ule votuni ae
roiti veveina aza.
14 Vei minake gania na iku za na roiti tana
tinoni za roitini pana kokovana aza, nari za
pala mina tekua tugu na tinoni aza za na
nana pinia.
15 Goto vei mina gania na iku za na roiti
tana tinoni aza, nari za aza minake teku
pinia aza. Ba aza makana pala mina taalo,
mina vei na tinoni za tasaputu votu pa iku.
16 Gamu tori gilagila valeaniamiu tu
gamu za na zelepade madina tana Tamaza
za gamu beto ko na Ongonguna na Tamaza
za kole tadigamu.
17 Na tinoni za varipiaraini na zelepade
madina tana Tamaza, za na Tamaza mina
piaria tugu za na tinoni aza. Ura na
zelepade madina tana Tamaza za na nana
mijata kalena na Tamaza, ko gamu tugu za
na zelepade madina tana Tamaza aza.

2:16 Aisea 40.13; Romu 11.34.

18 Muke vasianigo makamu ao na tinoni.
Vei maka gamu bi rove veini za gigigalai
pana dogodogoro tana kasia guguzu ani
bi gua, nari za mi vei tu maka tinoni du-
viduvilina mae ko mi gigalai zozoto aza.
19 Ura na gigigalai tana na kasia guguzu
ani za na zakaza kepore laona zozoto pana
tana Tamaza. Ura ari za gua vei za na
Kutikuti Tabuna, <<I Tamaza za vagonaria
pana dia gigalai makadi ria na tinoni gigi-
galai,>> za gua.
20 Beto ari mule za gua vei za na Kutikuti
Tabuna, <<Na Bangara za gilagilainana za
na roqudi ria na tinoni gigigalai za qari
kepore na veveidi,>> za gua.
21 Ko za vei za kepore za maka tinoni mi
kemaradi za na veveidi na tinoni! Ura doru
maka za za na miu ko na valeana betomiu
gamu,
22 bi Paula bi Apolosi bi Pita babi na kasia
guguzu, bi na toa babi na uke, bi na totozo
koviria babi na totozo uka riza. Dorudi ari
za na miu beto gu gamu,
23 beto ko na nana na Karisito za gamu,
beto ko na Karisito za na nana na Tamaza.

4

*Na Tamaza za Kukugami ko Gami Nabu-
luni na Karisito*

1 Ko gamu na tinoni mu dogoro veidigami
na nabulu tana Karisito gu beto na tinoni
gami tavakopuni gu ko gami taraeni na gi-
galai golomona tana Tamaza gami.
2 Ko maka zakaza poreveveina za tany-
orogua tabata tadiria na nabulu za mari
tinoni tarangedi ria.
3 Ba pana taqu za qake vaporeveveinaia
za gamu babi ria na goto tinoni bari pituziu,
beto ko makaqu ba qake pitu muleniziu
tugu.
4 Kepore za maka sela qa gilagilaziu ba
roitini, ba qake korapa paranga vei ko ara
qa tuvizi qake gua za. Goto na Bangara tu
za aza za kolenana nana tuvizina ko mina
pituziu ara.
5 Ko za vei za muke tori roitini tu na miu
varituti totonai za oqoro kamua na nana
totozo totonai mina lame na Bangara. Ko
mina tolanga vavoturia pa kabekaberena
aza ria na zakaza qari korapa tagolomo
pa rorodomona beto ko mina vabola vo-
turia ria na uana golomodi pa bulodi na
tinoni. Ko totonai tu za mari okoto tekua
ria na tinoni pana tana Tamaza tu za na
vinalavata.
6 Ko pana laemiu gamu, ka viza tavitiqu,
za qa vavapadadigami gami kori Apolosi
ria na zakaza ari, ko gamu mu batia
pana tadigami za na ginuana na vavanau
<<Muke tete jolani na pada za tapoja pana
kutikuti,>> gami gua. Beto ko vei ko gamu
ba muke varivagore lao lameni za na
veveina gamu vaporeveveinia maka tinoni
matamata goto maka gamu vagorea.
7 Ura gamuke poreveveina joladi ria na
goto tinoni gamu. Na za mae za gamu
izongia gamu vei za goto pana varivana za
tori vadigamu tu na Tamaza? Bi julingai
tu! Ego ko vei doruna gamu izongoria gamu
za na varivana gu, nari na za laona gamu
vaqavaqata kale pu vei nake varivana tu ria
gamu izongoria?
8 Gamu roverove veidigamu gamu tori
pote taluagemiu tu za gamu! Gamu dogoro
veidigamu gamu tori izizongomiu tu pana
varivana tana Tamaza za gamu! Gami gami
oqoro bangara goto gamu gamu dogoro vei-
digamu gamu tori bangaramiu tu! Ko ara
qa nyoroguani tugu za bu bangara zozoto
za gamu, ko gami ba bi boka somana ban-
gara tavitigamu za gamu qa gua!
9 Ura ara qa rovea za na Tamaza za
vadigami na tuturuna kepore veveina zo-
zoto gami na tinoni tagarunumami ko gami
vei ria na tinoni qari tapitu ko mari tavauke
vakekea qari gua, ko gami za na dia aauna
ria na kasia guguzu, ria na mateana beto ria
na tinoni.
10 Gami na tinoni duviduvilimami ura
gami vazozotoa na Karisito, goto gamu
gamu tavagigala pana miu tutina na
Karisito! Gami na tinoni munyala, goto
gamu na tinoni neqimiu! Gamu gamu
tavabangara, goto gami gamike tavalavata!
11 Za kamua tugu pana totozo ani za gami
burana, gami kidepe, qari ruaja na mami
poko, gami tapoara vakekea, gamike togaza
pana maka ia,
12 beto gami pavu taleni limamami maka-
mami ko gami tekua na ganigani. Tonai
qari poja taridigami na zakaza ikeredi ria
na tinoni, nari gami tepa vadi na mana.
Tonai qari aru vitivitigigami ura gami tutia
na Karisito, nari gami peki gozororia tugu
gami ria na vitigi ria.
13 Tonai qari poja vikevikeregami, nari
za gami paranga varivaneqi gu gami. Ko
za kamua pana totozo ani qari veidigami
na nyanyao beto na pajidi doru manugu pa
kasia guguzu za gami.
14 Ara qa kutia na leta ani nake vei ko
ma vakeagamu gamu qa gua za, goto qa
veidigamu na qua koburu qa roquroquria
ko ma vatavagigalaria qa gua.
15 Ura vei bari zoku vitivitigi tu ria qari
kopudigamu na totolidigamu za gamu, ba
maka gu za na tamamiu gamu. Ura pana
miu toa tutina na Karisito za ara gu za qa vei
na tamamiu ko qa pogozo lame vadigamu
na nongoro leana.

3:19 Jobi 5.13. **3:20** Kera Vatarazae 94.11.

16 Ko qa tepa vitivitigigamu ko mu dogoro
tutia gamu za na toa taqu.
17 Ko za vei vaputaputa aza za ara qa
garunu laoni pana tadigamu i Timote, aza
za vei na tuqu qa roqua beto qa rangea
pana toa tutina na Bangara. Ko aza za mina
vanonogadigamu ria na qua uana pana toa
tutina i Jisu Karisito. Ria na uana ari za
qa varivagigalaidi pana doru ekelesia doru
kota.
18 Kaki gamu za qari rove veini man-
ake lame ovikigamu ara qari gua, ko qari
vavalavatai.
19 Ba ara za nake zovaina beto za pala
mana lao gu, vei mina nyoroguaniziu na
Bangara ko mana lao. Ko tonai za mana
dogoro votuni makaqu ara za nake paranga
gu makana tadiria na tinoni vavalavatai
goto na dia neqi tugu vei.
20 Ura na binangara tana Tamaza za nake
zakaza za kole pana paranga, goto za kole
pana neqi za tabata votu tu pana uana
tadiria na tinoni.
21 Ko na za gamu nyoroguani? Tonai
mana lame nari gamu nyoroguani mana
pogozo taridigamu na piqolo, ba ma lame
pana uana variroqu beto na momozona?

5

Na Toa Lulasana pa Ekelesia

1 Ego ko qari tori ule valeleana vaniziu tu
ara za na toa lulasana za taroiti pa varikо-
rapaimiu gamu, aza na toa ikikerena vei ria
tu na tinoni karovodi ba barike roitini. Qari
vavakato vaniziu za maka tinoni za puta
tavitia na tinana vakarovo qari guniziu.
2 Ba gamu zake tana goregore tu na miu
uana vavalavatai! Za pada bu takulangani
tu gamu za na toa vei aza, beto na tinoni za
roitini na roiti aza ba bu varijo pale pana
miu varikamu.
3 Ara za qake suvere tavitigamu za gamu
ba qa korapa tugu suvere tavitigamu pana
qua roquroqu. Ko qa kale pu vei na tinoni
za korapa tugu suvere tavitigamu ko qa
tori pitua tu ara pana izongona na nada
Bangara za na tinoni za roitini na roiti lu-
lulasana vei zana.
4 Totonai muna varikamu pana neqi ta
nada Bangara i Jisu, ko ara tonai ba qa
korapa suvere tavitigamu pa buloqu,
5 za mu loi lao vani i Setani za na tinoni
vevei aza ko mi tapiara na tinina beto ko na
ongonguna mi taalo pana rane varituti tana
nada Bangara.
6 Nake leana za na vaqavaqata gamu roi-
tini gamu. Gamu tori gilagilaimiu tu gamu
za iapeki vavakovuruni palava gu ba za
vakovuru vaovulia za na palava doruna.
7 Mu varijo paleni za na sela za vei na
vavakovuruni palava leluna ko mu lioso
valeana. Ko gamu za gamu tori vei tu
na bereti nake kovuruna, ura na Karisito
makana za tori tavavavui tu aza na nada
lami vavolo Alokata.
8 Ko ta toani za na vavolo Alokata ba take
vatavitini na sela beto na roiti ikikeredi qari
vei na bereti qari taroiti pana vavakovu-
runi palava; goto ta vatavitini tu na toa
liosona beto ta pojai na zozotona, ari tu za
na uana qari vei na bereti nake kovuruna.
9 Pana maka qua leta momoe qa kuti
vadigamu za qa vavanaugamu ko muke
nagoria ria qari toani na toa lulasana.
10 Ba nake vei ko ria doru tinoni lululasadi
pa kasia guguzu ani, babi ria qari dogoro
seidi na zakaza, babi na tinoni za iko ragatia
nana zakaza na goto tinoni babi ria qari
vatarazae tamaza sekesekedi za qa guni
ara. Ura muna taloi tu pa kasia guguzu ani
ao beto za muna boka ukudi ria.
11 Goto na veveina qa kuti vadigamu ara
za muke nagoa za na tinoni za gigala muleni
makana na tinoni tana Karisito aza za gua,
ba beto za toani aza za na toa lulasana,
za dogoro seidi na zakaza, za vatarazae
tamaza sekesekedi, za varipoja vikevikere,
za tinoni bukubuku aruna, babi za iko ra-
garagatia nana zakaza na goto tinoni. Muke
izongo tekuteku tavitia za na tinoni vevei
aza.
12 Nake qua totona ara ko mana tutidi ria
pa peguruna na ekelesia, goto gamu tu za
mu tutidi ria pa leona na miu ekelesia.
13 Na Tamaza tu mina tutidi ria pa pe-
guruna, goto gamu za aza vei za pojai na
Kutikuti Tabuna za: <<Mu varijo pale pana
varikorapaimiu gamu za na tinoni za toani
na toa lulasana,>> za gua.

6

*Ria na Tinoni tana Karisito qari Vari-
valao Pa ia Varitutina*

1 Totonai maka gamu za kolenana maka
nana nominomi lao tana maka turana pana
tana Karisito, za kepore zozoto na nana
totona ko mina pogozo laoni aza tana tinoni
varituti zake gilagilai Tamaza ko mi pitu
vadi za na nominomi aza. Na tuvizina za
aza mi pogozo laoni tadiria na tinoni tana
Tamaza ko mari vatuvizia za na varinomi-
nomi aza.
2 Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za ria na
tinoni tana Tamaza za pala mari pitua na
kasia guguzu. Ego ko vei na kasia guguzu tu
ba muna pitua za gamu, nari za na bokamiu
vitivitigi gu za gamu ko muna tutidi za na
tapata pekipekidi!

5:13 Vavanau 17.7; 19.19; 22.21, 24; 24.7.

3 Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za gita
tana tutidi ria na mateana. Ko vei mina vei
aza, nari za na bokada vitivitigi za gita ko
tana tutidi ria na zakaza pa toa ani!
4 Ko vei bi kolenana za kaki tapata vevei
ari, nari na za ginuana gamu vanyumudi
ria na tinoni za kepore na dia tuturuna pa
ekelesia?
5 Qa paranga vei ari ara ko qa vakeagamu
ke! Ae vei, za kepore zozoto za maka tinoni
pa varikorapaimiu gamu bi peki gilagilai
kaki za ko bi boka vatuvizia maka tap-
ata pa varikorapaidi ari kori tamatazi tana
Karisito?
6 Ba ae za vei za ari kori tinoni tana
Karisito qari varivalao pa ia varitutina?
Beto ko aza za ikerena jola za ria tu na
tinoni qarike vazozotoa na Karisito za qari
pitua na miu varinominomi.
7 Ko na miu varivalao pa ia varitutina
za tori uleni tu za gamu za gamu munyala
zozoto. Ae za vei za gamuke boka dogoro
vajola pale gu gamu za na sela qari roiti
lameni ria na tinoni pana tamu? Ae za vei
za gamuke boka vamalumugamu makamiu
ko bari ikogamu?
8 Goto gamu za gamu roitini tu za na sela
beto ko gamu ikoria tu ria na tinoni, ko
tadiria na taimiu tana Karisito gu mule za
gamu roiti vei.
9 Gamu tori gilagila valeaniamiu tu gamu
za ria na tinoni ikikeredi za marike teku
izongia za na binangara tana Tamaza. Keta
mu siana! Ria qari toani na toa lulasana, ria
qari vatarazae tamaza sekesekedi, ria qari
barabarata, ria na marene qari varikeza lao
lame makadi,
10 ria qari ikiko, ria qari dogoro seini
maka zakaza, ria na tinoni bukubukudi,
ria qari varipoja vikevikere, ria qari iko
teku ragaragata za marike teku izongia na
binangara tana Tamaza.
11 Ko kaki gamu za zara na tinoni
veveimiu perangaina. Ba gamu tori
tavalioso tu pana miu sela, gamu tori
tavamadi tu, gamu tori tavatuvizi tu pana
neqi tana Bangara i Jisu Karisito beto pana
Ongonguna nada Tamaza za gamu.

Mu Vatarazaeni na Tamaza na Tinimiu

12 Bi boka paranga za maka tinoni, <<Ara
qa tavamalumuni ko mana boka roitidi
gu doru zakaza qa nyorogua roitidi,>> bi
gua. E, zozoto, ba nake doru zakaza za
qari tokani na toa tana tinoni. Ara mana
boka paranga gu, <<Ara qa tavamalumuni
ko mana boka roitidi gu doru zakaza qa
nyorogua roitidi,>> ba gua, ba ara manake
vamalumia maka zakaza ko mina vapin-
auzuziu.
13 Bi boka paranga za maka tinoni, <<Na
ganigani za nana na bori, beto na bori za
nana na ganigani,>> bi gua. E, zozoto, ba
na Tamaza mina piara betoria za ari kori
doru. Na tinida za nake vavaroitina pana
toa lulasana, goto pana vatarazaena tu na
Bangara. Beto ko na Bangara tu za kopuni
za na tinida.
14 Na Tamaza za vaturu mulea pana uke
za na Bangara, ko gita ba mina vaturu mule
gita tugu vei pana nana neqi.
15 Gamu tori gilagila valeaniamiu tu
gamu za na tinimiu za na kobu tinina na
Karisito. Ko ae vei mana boka kobu tekua
ara za maka kobu tinina na Karisito ko
mana joka laoni mule pana tana maka
tugele? Za tapata jola!
16 Ba gamu oqoro tu gilagilai gamu za
na tinoni za joka laoni makana pana tana
maka tugele za makarai maka tini tavitia
tugu na tugele aza aza? Ura ari za tori
paranga vakabere vei tu za na Kutikuti
Tabuna: <<Ari kori za mari makarai maka
tinidi gu,>> za gua.
17 Ba na tinoni za joka laoni makana tana
Bangara za za maka ongongu tavitia tugu
na Bangara aza.
18 Mu ukuni za na toa lulasana! Doru
sela qari roitini ria na tinoni za pa pegu-
runa gu na tini, goto na tinoni za toani na
toa lulasana za roiti ngangagulia na tinina
makana.
19 Beko gamu tori gilagilaimiu tu gamu
za na tinimiu za na zelepade madina tana
Ongu Tabuna, aza za vadigamu na Tamaza
ko za kole pana tadigamu. Ko gamuke
izongo muledigamu makamiu za gamu,
20 goto za tori vaivotudigamu tu na
Tamaza pana tabara. Ko za vei za mu
vatarazaeni na Tamaza za na tinimiu.

7

Na Nanaza pa Kalena na Varielava

1 Ego koviria mana uli laoria ara za na
veveidi ria na zakaza gamu kuti lame va-
niziu gamu. Na zakaza leana za na marene
mike puta tavitia za na reko.
2 Ba ura na toketoke pana toa lulasana
za korapa neqi, ko za vei za na marene
mi elava tekua tu ropi maka maqotana
makana, beto ko na reko mi elava tekua tu
ropi maka marenena makana.
3 Ko na tuvizina za na marene za mina
vani na maqotana za na tinina makana,
beto ko na reko za mina vani na marenena
za na tinina makana.
4 Ura na maqotana za keporenana neqi
ko mina lalaeni makana gu za na tin-
ina makana, goto na marenena tugu vei
mina somana lalaeni za na tinina. Ko na

6:16 Podapodalaina 2.24; Matiu 19.5.

marenena ba za keporenana neqi ko mina lalaeni makana gu za na tinina makana, goto na maqotana tugu vei mina somana lalaeni za na tinina.

5 Muke varidaimiuni gamu kori tamabaragozo za na roiti tamabaragozo, goto pana miu makarai varivaego za muna boka varidaimiu mae iapeki totozo ko muna boka tapatianani na varavara. Ba pa liguna aza za mu varikamu soga mule za gamu kori. Pana zona vei aza za i Setani minake boka toketokegamu ura gamu gamuke boka aru muleni za na miu nyonyorogua.

6 Aza qa koni ule vadigamu ani za nake garunu, goto na vinamalumu gu.

7 Qa nyoroguani ara za gamu doru za bu suvere vei gu qa vei ara makaqu qa gua. Ba okokoto tinoni ko qari okotia tugu za na varivana za lame vei pana tana Tamaza, ko maka maka varivana tu za izongia goto maka nari maka goto varivana tu za izongia.

8 Ego tadigamu nake varielavamiu beto ria na naboko reko za qa paranga lao koviria: za leana jola za vei bu suvere maka vei qa vei ara.

9 Ba vei munake boka aru muleni za na miu nyonyorogua, nari za mu varielava gu. Ura aza za leana jolani mina kole vuruvurungu na nyonyorogua pa miu toa za mu varielava gu.

10 Ego tadigamu na tinoni varielavamiu za ara qa paranga vaneqineqidigamu, ko nake ara goto na Bangara tu: na reko mike loia na marenena.

11 Ba vei mina variloi pale tu za na reko, nari za mi suvere maka gu za na reko aza; ba vei minake vei za mi mule lao vamomozo gu tana marenena. Ego ko na marene ba mike loia za na maqotana.

12 Ego pana tadigamu kaki mule za nake Bangara goto ara gu za ma paranga: bi vei maka tavitimiu pana tana Karisito za korapa suvere tavitia za na maqotana bike vazozotoa na Karisito babi qerani gu aza za mina suvere tavitia za na marenena bi gua, nari za na marenena mike loi pale aza.

13 Beto ko na reko za korapa suvere tavitia na marenena bike vazozotoa na Karisito babi qerani gu aza za mina suvere tavitia za na maqotana bi gua, nari za na maqotana mike loi pale za na marenena.

14 Ura na marene za tavasomana pana puku tinoni tana Tamaza pana nana varielava lao tana maqotana, beto ko na reko zake vazozoto za tavasomana pana puku tinoni tana Tamaza pana nana varielava lao tana marenena. Goto bike vei za ria na tumiu za bari vei na koburu rodomo, goto aza za vei koviria za ria za qari tavasomana pana puku tinoni tana Tamaza.

15 Ba vei na kalena zake vazozoto za bi nyorogua taloinana, nari za loia ko mi taloi keninana. Totonai za na tavitimiu marene babi na reko za zake tapiuni ko bi kole podeke aru varikamuni za na varielava aza, ba na Tamaza za tori kukugita tu ko tana makarai toani na toa bulebulena za gita.

16 Ao na reko, ae qu vei qu boka gilagilai tu ao za muna boka aloa na marenemu vei muna suvere tavitia? Ao quke boka gilagilai! Ao na marene, ae qu vei qu boka gilagilai tu ao za muna boka aloa na maqotamu vei muna suvere tavitia? Ao ba quke gilagilai tu!

Mu Toani na Toa za Nyoroguani na Bangara

17 Goto gamu doru za mu okoto toani na bokaboka za vadigamu na Bangara, beto ko mu toa vei aza qu korapa suvere vei ao tonai za kukugo na Tamaza. Ani qa varivavanauni ara pa doru ekelesia

18 Na tinoni za tori tapobe tu tonai za kukua na Tamaza aza za mike podeke varijoa za na burina na pobe. Na tinoni zake tapobe tonai za kukua na Tamaza aza za mike podeke tapobe mutu.

19 Ura na pobe za kepore veveina beto nake tapobe ba za kepore tugu veveina, goto aza gu za poreveveina za na vatabena na garunu tana Tamaza.

20 Gamu doru mu toa vei aza gamu korapa toa vei tonai za kukugamu na Tamaza.

21 Ae vei qu korapa na pinauzu totonai za kukugo na Tamaza ao? Zake vei makaza zana. Ba vei muna boka taruvata ao, nari za mu varoitia za na toa taruvatana.

22 Ura na pinauzu za takuku ko za kole maka tavitia na Karisito za na tinoni taruvatana tana Bangara aza, beto ko na tinoni taruvatana za takuku ko za kole maka tavitia na Karisito za nana pinauzu na Karisito aza.

23 Gamu za tori vaivotudigamu tu na Tamaza pana maka tabara. Ko muke vapinauzu muledigamu makamiu pana tadiria na tinoni.

24 Ko, ka viza tavitiqu, pana okokoto toa gamu korapa toani tonai za kukugamu na Tamaza za ketakoi tugu za mu suvere tavitia na Tamaza.

Na Veveidi ria qari Oqoro Varielava beto ria na Naboko

25 Ego na veveidi ria reko koregadi za kepore za maka garunu tana Bangara mana vadigamu, goto na qua roquroqu gu makaqu za ma vadigamu, ba pana variroqu varitokai tana Bangara qa boka tarange tugu ara.

26 Totonai qa dogoro laoa ara za na totozo tapata taqe lugeria gita koviria, za qa rovea

ara za leana jola za na tinoni mi suvere veinana tugu za korapa suvere vei koviria.
27 Ae vei za tori pore tu na maqotamu ao? Ego vei muke podekia ko mu loia. Ae vei za oqoro pore maqotamu ao? Ego vei muke podekia ko mu nyaqoa maka.
28 Ba vei bu varielava ao, za quke sela ao; beto ko vei bi varielava za maka reko koregana za zake sela aza. Ba ria qari varielava za pala mari gozororia na tapata pana toa tini, ko ara qa nyorogua vasaregamu pana tapata ria.
29 Ka viza tavitiqu, na ginuana qa paranga vei ari za ura na totozo za papaka koviria. Ko podalai koviria za ria na marene za pore maqotadi za mari toa vei qarike varielava.
30 Ria qari lukana kebokebo za mari toa vei ria qarike kebokebo, ria qari kuku qeraqera za mari toa vei ria qarike qeraqera, ria qari vavai za mari toa vei ria za kepore dia zakaza,
31 beto ko ria qari tapatianadi na zakaza pana kasia guguzu za mari toa vei za kepore na dia ginugua pana zakaza ria. Ura na kasia guguzu, aza za korapa dogoro vei koviria, za minake kole lalaonana.
32 Ara qa nyoroguadigamu ko buke tapiu pana roqu totodi kaki tapatiana. Na marene nake varielavana za roqu totoni gu aza za na tapatiana tana Bangara ura za nyorogua vaqerai aza za na Bangara.
33 Goto na marene varielavana za roqu totoni gu aza za na tapatiana tana kasia guguzu ura za nyorogua vaqerai aza za na maqotana,
34 ko na nana roquroqu za pikataori. Na reko zake varielava babi na reko koregana za roqu totoni gu za na tapatiana tana Bangara, ura za nyoroguani ko bi madi pana nana toa tini beto pana toa ongongu za gua. Ba na reko varielavana za roqu totoni gu za na tapatiana tana kasia guguzu, ura za nyorogua vaqerai na marenena.
35 Qa paranga veidigamu ari ara ura qa nyorogua tokadigamu. Qake korapa nyorogua vadigamu na pogozo mamatana, goto vei tu ko mu toani na uana tuvizina beto na leana beto ko muke tumatuma vani na Bangara na doruna na miu toa qa gua.
36 Ego bi vei maka marene za bike rove vagozoria za na uana za toa laoni tana na reko koregana za tavatiolata vani aza beto ko na nana nyonyorogua za neqi viva ko za rovea na marene aza za bi varielava tu aza bi gua, za mi elavia gu za na reko aza ko mi tutia aza vei za nyoroguani na marene aza. Zake sela za aza.
37 Ba bi vei maka marene za rove valeanianana pa bulona makana ko minake varielava bi gua, ko za bokanana aru muleni za nana nyorogua, beto ko nake goto tinoni qari mijata vei vani goto pa bulona makana za mijata veini aza ko minake vagalea za na reko koregana za tavatiolata vani aza bi gua, nari za na roiti leana za roitini aza.
38 Ko na marene za elavia na reko koregana za tavatiolata vani za roitini maka zakaza leana, ba na marene zake varielava za roitini maka zakaza leana jola.
39 Na tiolata reko za zake taruvata ko bi varielava gotonana totonai za korapa toanana za na marenena. Ba vei mina uke za na marenena nari za taruvata aza ko mina boka elavia maka gotona aza vei za nyoroguani aza, goto na marene mi elavia za mi maka tinoni za tutia gu na Bangara.
40 Ba na reko aza mina qeraqera jola vei mina suvere makana vei tugu za korapa vei koviria aza. Na qua roverove gu makaqu aza ba ara ba qa rove veiniziu za koleziu tugu na Ongonguna na Tamaza ara.

8

Na Veveidi na Masa qari Vavavuidi

1 Ego koviria ma uli laoa ara za na veveina na masa qari tavavavui lao tadiria na beku. Taqe gilagilainada za gita doru taqe tori izongia tu na gigalai. Na gigalai za vapugeleni uana vavalavatai na bulona na tinoni, goto na variroqu za ovulia na toa ta goto tinoni.
2 Vei maka tinoni bi rovea za gigalaini kaki zakaza aza bi gua, nari za oqoro tugu gilagilai aza za aza bi boka gilagilai.
3 Goto vei maka tinoni bi roquroqua na Tamaza, nari za na Tamaza za gilagilai tugu za na tinoni aza.
4 Ego ko koviria ma uli laoa za na veveina na ganiganina na ganigani za tavavavui lao tana beku. Taqe gilagilainada gita za na beku za na vinagilagilana na zakaza keporenana toa pa kasia guguzu, beto ko taqe gilagilainada za kepore mule za maka Tamaza zozoto goto aza tugu maka gu.
5 Ba vei bari koledia tugu ria na zakaza qari tagigala na tamaza pa noka babi pa pezo (ko ria na tinoni qari pojai za koledia tugu ria na tamaza beto zoku bangara qari gua),
6 ba pana tadigita za maka moqamoqazana gu za na Tamaza na Tamada. Ko na Tamaza aza tugu za vapodakaria doru zakaza beto ko aza gu za vadigita na toa. Ko maka gu za na Bangara i Jisu Karisito, aza pana tana qari tavapodaka ria doru zakaza beto ko gita za pana tana taqe izongoni za na toa.
7 Ba nake ria doru tinoni qari izongia za na gigalai matuana ani. Ria kaki tinoni za qari tori sirana tu vavatarazaea na beku perangaina, ko za kamua koviria za tonai qari gania za na ganigani za tavavavui lao

ta beku nari za qari korapa tugu rove veini na ganigani za tavavavui lao tana beku aza. Ko na monanadi za munyala ko qari rove veini qari tavapaji ria tonai qari gania na ganigani vevei aza.
8 Ba na ganigani za minake valeleania na nada baere lao pana tana Tamaza gita. Vei tanake ganigani za gita ba minake vaqaqanigita maka za, beto ko vei tana ganigani za gita ba minake vapugele nyonyoadigita maka za.
9 Ba mu balau keta na mua mijamijata qu taruvatani ko muna roitini mi valotua pa sela na tinoni za munyala pana rangerange.
10 Vei maka tinoni za munyala na monanana za bi batigo ao maka qu rove veinigo qu gigalai qu korapa ganigani pa leo zelepade tadiria na beku, nari za pala mina taarariani za na roquna na tinoni za munyala ani ko mina tekua za na ganigani za tavavavui lao tadiria na beku.
11 Ko pana mua gigalai qu ngangagulia ao za na tinoni za munyala pa nana rangerange, ba aza tugu za maka taimu za lagere ukeni na Karisito aza.
12 Ko tonai qu roiti laoni na sela tadiria na taimiu beto qu vapalekia na monanadi, nari za qu roiti laoni tugu na sela tana Karisito za ao.
13 Ko za vei za vei bi na ganigani za bi valotua na taiqu ara, nari za ara manake izongo gani sogai ara za na masa, ko make valotua pa sela za na taiqu.

9

Aza za Tavamalumuni na Tinoni Tagarununa beto nana Roiti

1 Na tinoni taruvataqu ko mana boka vei aza za nyoroguaniziu na Bangara ara. Maka tinoni tagarunuqu ara! Qa batini mataqu ara i Jisu na nada Bangara! Ko gamu tugu za na vuana na qua roiti qa roiti vani na Bangara ara!
2 Vei ria na goto tinoni barike dogoro veiniziu maka tinoni tagarunuqu ara, ba pana tadigamu za ara gamu dogoro veiniziu tugu maka tinoni tagarunuqu ara. Ura na veveimiu gamu gamu kole maka tavitia na Bangara za uleni gu za ara za maka tinoni tagarunuqu.
3 Ani za na qua naqenaqe muleniziu tadiria qari nyorogua pitu vilotoziu ara.
4 Ae vei zake garo za gami mami taiani ganigani na buku za na roiti ninabulu gami roitidi?
5 Ae vei zake garo za gami babi tokaria ria na maqotamami tonai babi rerege, qari vei ria kaki tinoni tagarunudi, ria na taina na Bangara beto i Pita?
6 Ba ae vei gami kori Banabasi gu makamami za mami roiti tu pa limamami beto za mami tekua aza mami toani?
7 Na solodia zake tabara muleni makana pana nana roitina. Na tinoni za umuma za pala mina somana teku tugu za pana vuana na qurepi za umadi. Ba i zei mae za kopudi na sipi beto kepore tugu iapeki meleke bi tekua pana nana sipi?

8 Nake kilu veveidi na zakaza pana uana tadigita tinoni za mana pojaria ara, ura na Vavanau za tori uledi tu za ari.
9 Na takuti kolena pana Vavanau ti Mosese za ari za gua vei, <<Muke piko ngujupukua na okeseni tonai za korapa tete voravoragaria na kiko, ko mi boka ganiganigana,>> za gua.
10 Ko na veveidagita za pojai aza? E, na laedagita tugu za takuti aza, ko na tinoni za varoitiria na manugu qari ragataria na geligelina beto na tinoni za lokelokete za mari roiti pana roverovena pala mari somana izongia ria za na vuana na umuma.
11 Ko gami za gami tori umani tu tadigamu za na kiko pana Ongongu, ko na sogana za nake zavana mami abua tugu gami tadigamu za kaki zakaza pana toa tini.
12 Vei ria kaki za bari dogoro veini na dia tuvizina ko mari somana izongo tekudia pana tadigamu bari gua, nari za garo vitivitigi gu za gami tu za na mami tuvizina ko mami vei.

Na mami tuvizina gu za babi boka tekua gu pana tadigamu gami za kaki zakaza varitokai, ba gamike izongo vei gami. Goto gami pogoso golomoria gu gami doru takulanga ko vei ko mamike suqutia na reregena na nongorona na veveina na Karisito gami gua.
13 Gamu tori gilagila valeaniamiu tu gamu za ria na tinoni qari roiti pa zelepade za pa zelepade tugu qari tekuni za na dia ganigani, beto ko ria qari tapatianadi na varivana vavavui za pa varivana tugu ria qari tekuni za na iadi.
14 Ko pana zona vei tugu aza za na Bangara za varigarununi ko ria qari taraeni na nongoro leana za mari toa tugu pana nongoro leana.
15 Ko na qua tuvizina gu ba boka roiti vei ara ba qake izongo roiti vei ari ara. Ko koviria ba qa korapa kutiria ara za na veveidi ari nake vei ko koviria ma boka izongia za na varitokai tadigamu qa gua za. Zake leana tugu za ba uke taleni ara za na ginuana vei bake izongia maka varitokai tadigamu; ba ara vei bake boka vaqatani za na veveina qa tarae galegaleni na nongoro leana nari za ba ukequa gu ba za leana jola.

9:9 Vavanau 25.4; 1 Timote 5.18.

16 Kepore na qua totona ko mana
vaqatani ara za na veveina ara qa taraeni
na nongoro leana. Ura na Tamaza tu
za garunuziu ara ko qa tarae. Ko ma
gozoriagequ tu na takulanga ara vei
manake taraeni na nongoro leana!
17 Vei ba roitini ara pana qua mijamijata
makaqu za na roiti ani, nari za ara ba boka
adonia za na tabara. Ba qa roiti nake pana
qua mijamijata makaqu ara, ura na Tamaza
tu za garununiziu za na vareregena na roiti
ani.
18 Ko na za tu za na tabara taqu za vei?
Ani gu za na tabaraqu ara: tonai qa taraeni
na nongoro leana za qake tepani tabara ara
za na roiti aza, ko na qua tuvizina za ba
tatoka ara ba ara qake vei tonai qa taraeni
na nongoro leana.
19 Na tinoni taruvataqu ko nake pin-
auzu tadiria na tinoni ara, ba ara qa va-
pinauzuziu makaqu lao pana tadiria doru
tinoni ko vei ko ma aburia za ria zoku tinoni
qa gua.
20 Pana tadiria na Jiu za ara qa toa vei tugu
ria na Jiu, ko ma boka aburia ria na Jiu qa
gua. Ko ara makaqu za qake kole pana totoli
tana Vavanau ti Mosese, ba pana tadiria
qari tatotoli pana Vavanau ti Mosese za ara
qa toa vei tugu ria, ko vei ko ma aburia ria
qa gua.
21 Ko pana tadiria na tinoni karovodi ria
qari kole pa peguruna na Vavanau tadiria
na Jiu za ara qa suvere vei tugu maka tinoni
ria ko qake tutia na Vavanau tadiria na Jiu.
Qa roiti vei ari ara ko ma aburia ria na
tinoni karovodi qa gua. Ba nake vei ko ara
qa suvere pa peguruna na vavanau tana
Tamaza za, goto qa tuti zozotoa ara za na
vavanau tana Karisito.
22 Tonai qa suvere tavitiria ria qari mun-
yala pana dia rangerange za ara ba qa mun-
yala tugu, ko vei ko ma aburia ria qari
munyala qa gua. Qa suvere vei tugu qari
okokoto suvesuvere vei ria na doru tinoni
ara, ko vei ko ma aloria za ria kaki qa gua.
23 Dorudi ari za qa roitidi ara ko vei ko ma
vareregia na nongoro leana, beto ko ara ba
somana izongia tugu za nana mana qa gua.
24 Gamu tori gilagila valeaniamiu tu
gamu za pana varivoze abutu za zoku
ria qari somana varivoze abutu, ba maka
moqamoqazana gu za tekua na pinia. Ko
za vei za gamu mu abutu vei na tinoni mi
tekua na pinia za gua.
25 Doru tinoni leleo qari varipera viviva
za qari tuti pulisiria za na vavanaudi na
leleo. Qari roiti vei ria ko qari tekua za na
pinia pala mina manyao gu, ba gita tu za
taqe korapa roiti ko tana tekua aza mina
kole jola.
26 Ko za vei za ara qake abutu ilalo lao
lame, beto ko qake vei na tinoni bokeseni za
kole gumagumai na galegale kota gu.
27 Goto qa vapatukuria beto qa kopuni
za na tiniqu ko za vatabeziu vei na qua
pinauzu, ura keta pa liguna ma taraeni na
nongoro leana nari za ao quke pada migu-
niziu na Tamaza qa gua.

10

Na Vinabalauna na Vatarazae Beku

1 Qa nyoroguani ara ko mu vakoinonoria
gamu, ka viza tavitiqu, za ae qari vevei
ria na boko tamada nada tite qari tutia i
Mosese pa moa. Ria doru za qari takopu
pa kauruna na gavu beto ria doru za qari
karovo valeania za na Kolo Jemere.
2 Ko ria doru za qari vei na tinoni za
tapaputaiso pana gavu beto pana kolo ko
qari makarai tutia i Mosese ria.
3 Beto ko ria doru qari gania za maka
moqaza ganigani pana ongongu
4 beto ko ria doru qari bukua maka mo-
qaza buku pana ongongu. Ko ria doru qari
makarai buku pana patu ongongu aza za
tutiria. Ko na patu aza na Karisito.
5 Ba pa liguna tugu qari vei zara ba na
Tamaza zake qeradi ria zokudi, ko za vei
za vaapaparia doru kota pa qega za na
kobukobu tinidi.
6 Ego ko doru zakaza qari gozororia ria ari
za na vavapada vinabalau tadigita ko take
ekekanaria na roiti ikikeredi, vei qari vei
ria na tinoni rari.
7 Beto muke vatarazaeria na beku, vei
qari vei ria kaki tinoni totonai, ko ari za
gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Ria na
tinoni qari nyumu tekutekugedi beto qari
bukubukugedi beto qari turu peka valu-
lasa,>> za gua.
8 Gita take somana roiti valulasa, vei qari
vei ria kaki totonai ko za vei za pana maka
lolola rane gu za ari ka rabete kue vuro
tinoni za qari uke kizukizu.
9 Beto take podekia na Karisito za gita,
qari vei ria kaki qari podekia na Bangara
totonai ko za vei za vaukeria na dole.
10 Beto take kole qumiqumi za gita, vei
qari vei ria kaki totonai ko za vei za vauk-
eria na mateana varivuke.
11 Ego ko ria doru zakaza ari za qari go-
zororia ria ko na vavapada, beto ko qari
takuti vagore ko na vinabalauda gita. Ura
gita za taqe korapa toa pana totozo tonai za
korapa tata lame za na vinabetobetona.
12 Ko za vei za na tinoni za rove veini
makana za tori turu vamauru tu aza bi gua,
za mi dogoro valeania keta mi lotu.
13 Doru podeke gamu gozororia za
na veveidi qari tori gozororia tu ria na

10:7 Votu 32.6.

tinoni. Ba na Tamaza zake boka tetea nana paranga, ko minake vamalumu laogamu ko bu tapodeke jolani na miu boka za gamu. Goto tonai mina lame za na podeke za aza mina vadigamu na neqi ko muna boka vangaju paleni, ko mina vadogorodigamu na zona votuvotuna.

14 Ko za vei zara za, ka viza qua baere leana, mu ukuni gamu za na vavatarazae beku.

15 Qa paranga veidigamu na tavagigalamiu ara za gamu, ko mu dogoro vilotia makamiu aza qa pojai ara.

16 Tonai taqe buku pana kapa taqe varoitia pana vavolo tana Bangara beto ko taqe paranga leanani tana Tamaza, nari za taqe makarai somana pana orunguna na Karisito za gita. Tonai taqe kipai ko taqe tekua gita za na bereti, nari za taqe makarai somana pana tinina na Karisito za gita.

17 Ura maka gu za na batu bereti, ko gita doru za taqe makarai teku pana maka batu bereti gu.

18 Mu dogoria tu na tututi tadiria na tinoni Izireli ko! Ria qari gania na varivana za tavavavui za qari somana tugu pana vavavui za taroiti pana ia vavavuina.

19 Ko na za ginuana za aza qa korapa pojai ara? Na ganigani za tavarivana lao tana beku za kolenana na poreveveina? Babi na beku za kolenana na poreveveina?

20 Dai! Aza qa pojai ara za na zakaza qari tavavavui pana ia vavavuina tadiria na tinoni rodomo za qari tavavavui lao tadiria na tomete ikikeredi, nake tana Tamaza. Ko ara qake nyoroguadigamu ko bu makarai somana tavitiria ria na tomete za gamu.

21 Muneke boka bukua na kapa tana Bangara beto bu bukua mutugu na kapa tana tomete za gamu. Muneke boka makarai teku pana tevolo tana Bangara beto bu teku mutugu pana tevolo tana tomete za gamu.

22 Ba ae vei taqe nyorogua vatagigiria gita za na Bangara? Ae vei taqe rove veini taqe neqi jolani aza za gita?

23 Bi boka paranga za maka tinoni, <<Ara qa tavamalumuni ko mana boka roitidi gu doru zakaza qa nyorogua roitidi,>> bi gua aza. E, zozoto, ba nake doru zakaza za qari tokani na tinoni. Ara mana boka paranga gu, <<Ara qa tavamalumuni ko mana boka roitidi gu doru zakaza qa nyorogua roitidi,>> ba gua ara, ba nake doru zakaza za qari variovulu.

24 Gamu doru muke kole nyaqoa gu na miu nyorogua makamiu, goto mu dogoria tu vei na nyorogua tadiria na goto tinoni.

25 Gamu tavamalumu gu za gamu ko muna boka ganiria gu za na za bi tavavai pa ia qari vavaidi na masadi na manugu. Ba muke pavu nanaza vilovilotoni za na veveina na ganigani aza za tavavavui lao mae tana beku, ura keta mu vatakulangia na monanamiu.

26 Ura <<na nana na Bangara za na pezo beto doru maka za qari surana pa pezo.>>

27 Vei maka tinoni zake gilagilai na Bangara za bi soru laodigamu pana maka vavolo za gamu ko bu malumu lao, nari za mu tekua gu za na ganigani za tavatana pa moemiu. Beto muke pavu nanaza vilovilotoni na veveidi za na ganigani ura keta mi vatakulangia na monanamiu.

28 Ba bi vei maka za bi pojadigamu gamu ari bi gua vei, <<Na ganigani ani za tori tavavavui lao mae tu tadiria na beku,>> bi gua aza, nari za mu roquroqua na tinoni za ule veini vadigamu aza beto keta mu vatakulangia na monanana maka, ko muke tekua za na ganigani aza.

29 Ba nake monanamiu makamiu gamu za qa korapa pojai ara, goto na roquna tu na goto tinoni. Ura kepore laona za na tinaruvata taqu mina tapitu pana monanana na goto tinoni.

30 Vei ba paranga leanani ara za na gequ ganigani, nari na za ginuana qari poja vikevikereniziu tu ara ria na ganigani qa tori paranga leanani tu?

31 Ego ko bu ganigani, bu buku, babu roiti za gamu, za mu roitidi za dorudi pana valavatana na Tamaza.

32 Mu toani na uana vei munake vavotua kaki tapata tadiria na Jiu, bi tadiria na tinoni karovodi babi tadiria na ekelesia tana Tamaza,

33 vei qa roiti vei ara. Ara qa podekia ko ma vaqeraria doru tinoni pana doru zona qa gua ko qake nyaqoa gu za aza vei za leana gu taqu. Goto qa nyaqoa tu za aza vei za leana tadiria na zoku tinoni, ko mari boka taalo qa gua.

11

1 Mu dogoro tutiziu ara maka moqaza podeke vei ara qa dogoro tutia na Karisito.

Na Veveina na Vapaena na Batu pa Totozo Vatarazae

2 Qa vatarazaegamu ara za gamu ura gamuke mumadi ria na toa beto na uana taqu, beto ko gamu aru tamanaria ria na uana tututi qa vakarovo vadigamu ara.

3 Ba qa nyoroguadigamu ko mu gilagila valeania za na batuna na marene na Karisito, na batuna na reko za na marenena, beto ko na batuna na Karisito za na Tamaza.

10:26 Kera Vatarazae 24.1; 50.11; 89.11.

4 Na marene za udea na batuna tonai za
varavara babi tonai za ule votuni na non-
goro tana Tamaza za vakepore veveinaia na
batuna.
5 Ba na tiolata reko zake udea na batuna
tonai za varavara babi ule votuni na
nongoro tana Tamaza za za vakepore
veveinaia na batuna. Za varitoto vei tugu
bi tavadadalu za na batuna aza.
6 Ura vei minake udea na reko za na
batuna makana, nari za mi lomoto paleni
tu ropi na vurunguna. Ba vei mina maka
zakaza varivakeana za na reko za lomoto
babi vadadalua na batuna, za ego mi udea
ropi za na batuna.
7 Na marene za minake udea za na
batuna, ura aza za na kirena beto na
malakapina na Tamaza. Ba na reko za na
malakapina na marene.
8 Ura na marene za zake taroiti pana reko,
goto na reko tu za za taroiti pana marene.
9 Beto ko nake marene za za tavapodaka
vani na reko, goto na reko tu za za tavapo-
daka vani na marene.
10 Ko zara za vei za na reko za mina udea
tugu za na batuna ko na vinagilagilana na
nana neqi, ko ria na mateana mari boka
gilagilai za na reko aza za izongia za na neqi
aza.
11 Ba pana tana Bangara za na reko za
zake pikata kalenana pana tana marene,
beto ko na marene za zake pikata kalenana
tana reko.
12 Ura na reko za za taroiti pa marene, ba
na marene za podo lame vei gu tana reko.
Ko ari kori doru za qari koko lame vei gu
tana Tamaza, vei gu qari vei doru zakaza.
13 Mu rove pikatia moko makamiu. Ae vei
na tuvizina gu ko zake varivakea za na reko
minake pavu udea na batuna tonai mina
varavara lao tana Tamaza?
14 Na uana kolena tana tinoni za uleni za
vei na marene mina vakakazia na vurun-
guna za varivakea aza,
15 ba vei maka reko za bi vakakazia na
vurunguna za aza za vanivani aza. Ura na
Tamaza za vani na vurungu kakaza aza ko
na udena na batuna.
16 Ba vei kaki tinoni za barike valeania
za na zakaza qa korapa pojai ara ani, nari
za aza gu ma pojai ara za kepore mule za
maka goto tuti babi gilagilai gami babi ria
na ekelesia tana Tamaza.

Zake Tatuti Valeana na Vavolo ta Bangara

17 Pana vavanau mana paranga
vaneqineqidigamu koviria za ara qake
vatarazaegamu za gamu, ura totonai gamu
varikamu za nake valeania na goto tinoni
za gamu roitini gamu goto na ikikerena tu.
18 Momoe za, tonai gamu varikamu vei na
ekelesia za gamu za qa tori nongoroni tu ara
za koledia za kaki varipikatai pa varikora-
paimiu makamiu. Ko qa nyoro vazozotoa tu
ara za na vavakato aza.
19 Ura mari koledia tugu ria na varipikatai
pa varikorapaimiu ko vei tugu za mari boka
tadogoro pikata ria qari turu vanabu pana
podeke.
20 Totonai gamu varikamu za gamu, za
nake vavolo ta Bangara za gamu tekua.
21 Ura tonai gamu tekuteku za gamuke
variadono goto gamu okoto rajamiu tu, ko
kaki za qari korapa burana goto kaki za qari
tori buku vadigeredi tu.
22 Kue qokolo! Za kepore na miu ruma
ketakoi gamu tekuteku na buku za? Ba ae
vei, gamu vakepore veveinaia gamu za na
ekelesia tana Tamaza ko gamu vakearia ria
za keporedia maka zava? Na za gamu rove
veini gamu pala mana pojadigamu ara?
Pala mana vatarazaegamu? Dai, na veveina
ani za ara qake izongo vatarazaegamu za
gamu!

Na Vavolo ta Bangara
(Matiu 26.26-29; Maka 14.22-25; Luke 22.14-20)

23 Ura ara qa teku vakarovia pana tana
Bangara za aza qa vakarovia tadigamu. Na
Bangara i Jisu, za pana bongina za tagabala
kana aza, za tekua za na bereti.
24 Ko pa liguna za paranga leanani na
Bangara, za kipai aza za na bereti beto ari
za gua vei, <<Ani za na tiniqu aza tadigamu.
Mu roitini ani na vinaroquroqugu ara,>> za
gua.
25 Pana zona vei mutugu aza, za pa liguna
na tekuteku za tekua aza za na kapa beto
ari za gua vei, <<Na kapa ani za na vinaego
koregana tana Tamaza za tavanyumu va-
mauru pana orunguqu ara. Doru totozo
muna bukua, za mu roitini pana roquro-
qugu ara,>> za gua.
26 Ko doru totozo muna tekua za na bereti
beto muna bukua za na kapa, nari za gamu
ule votuni gamu za na uke tana Bangara
tinganai mina mule lame aza.

Mu Tekua na Vavolo ta Bangara pana Uana za Garo

27 Ko za vei za na tinoni za tekua na bereti
babi za bukua na kapa tana Bangara pana
uana zake garo, za vakepore veveinaia aza
za na tinina beto na orunguna na Bangara
ko za sela.
28 Ko za vei za gamu mu okoto dogoro
viloto muledigamu mae makamiu, beto za
mu tekua za na bereti beto mu bukua za na
kapa.
29 Ura na tinoni zake dogoro gigalia za
na ginuana na tinina na Bangara tonai za
tekua na bereti beto za bukua na kapa, nari

za teku beto za buku tarini makana za na varituti tana Tamaza.
30 Ko za vei aza za zokuna gamu za qari munyala, qari mo beto kaki qari tori uke tu.
31 Ba vei tana pitu muledigita mae za makada, nari za na Bangara minake pitugita.
32 Ba na Bangara za tonai za pitugita za vatavagigalagita, ko vei ko take somana tapitu tavitia na kasia guguzu za gua.
33 Ko zara za vei za, ka viza tavitiqu, totonai mu varikamu ko mu tekuteku mu gua, za mu variadono.
34 Na tinoni za burana za mi tekuteku nana mae tu pa ruma mae, ko tonai mu varikamu za mike roitini kaki uana pala mina gozoroni aza za na varituti tana Tamaza. Ego ko na veveidi kaki ginugua za totonai tu mana lame za pala mana vavanaudigamu na veveidi.

12

Ria na Varivana tana Ongu Tabuna

1 Ego na veveidi ria na varivana tana Ongongu za, ka viza tavitiqu, ara qake nyoroguadigamu ko bu suvere kole rurura pana kalena aza.
2 Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za totonai gamu korapa toani na toa karovona perangaina za gamu tatoka vapiru za gamu ko gamu vatarazaeria ria na beku kepore dia toa.
3 Ko za vei za ara qa nyoroguadigamu ko mu gilagilai gamu za kepore za maka tinoni za tatoka pana Ongonguna na Tamaza mina paranga <<I Jisu mi taleveleve! >> mina gua, beto ko kepore za maka tinoni mina paranga <<I Jisu za na Bangara>> mina gua vei minake tatoka tana na Ongu Tabuna aza.
4 Ego qari okokoto ria na varivana, ba maka moqaza Ongongu gu za valameria za dorudi.
5 Qari okokoto ria na roiti ninabulu, ba maka moqaza Bangara gu za tanabulu.
6 Qari okokoto ria na bokaboka pana roiti ninabulu, ba maka moqaza na Tamaza gu za vadi na bokaboka ria na tinoni ko qari boka roiti.
7 Qari okoto taiani ria doru tinoni za na vatadogorona na somana tana Ongongu ko ria doru pa ekelesia mari tatoka.
8 Tana maka na Ongongu za vani na bokaboka ko za paranga votuni na paranga tavagigalana, goto tana maka goto za maka moqaza Ongongu tugu aza za vani na bokaboka ko za paranga votuni na paranga gigalaina.
9 Tana maka za maka moqaza Ongongu tugu aza za vani na rangerange, goto tana maka goto za maka Ongongu tugu aza za vani za na varivana pana varisalana.
10 Tana maka na Ongongu za vani na bokaboka pana roitidi na roiti varivagabaradi, tana maka goto za vani na bokaboka ko za ule votuni na nongoro tana Tamaza, tana maka goto za vani na bokaboka ko za dogoro pikataria na ongongu ikeredi na leadi, tana maka goto za vani na bokaboka ko za parangani na paranga gotona, beto tana maka za vani na bokaboka ko za boka ruvatia na ginuana na paranga gotona.
11 Ba ria dorudi ari za aza tugu maka moqaza Ongongu za roitidi, ko aza tu za okokoto ia veidi aza za nyoroguani aza ria na tinoni.

Maka Tini ba Zoku Okokoto Kobukobu Tinina

12 Na tini tinoni za maka gu ba za zoku okokoto kobuna. Ko za zoku okokoto kobuna za na tini ba maka tini gu aza. Ko na Karisito ba za maka moqaza podeke vei tugu aza.
13 Ura maka Ongongu gu taqe tapaputaisoni ko maka tini gu za gita doru, bi tinoni Jiu babi na tinoni karovodi, bi pinauzu babi na tinoni taruvatana. Beto ko gita doru za na Tamaza za vadigita maka moqaza Ongongu gu.
14 Ura na tini za nake maka kobu tini gu, ba zoku okokoto kobukobu tini tu.
15 Vei bi paranga za na nene, <<Ara za nake lima, ko za vei aza za nake tana na tini ara,>> bi gua, nari za ba nake pana ginugua vei aza za na nene za nake nana na tini.
16 Beto bi paranga za na talinga, <<Ara za nake mata, ko za vei aza za nake tana na tini ara,>> bi gua, nari za ba nake pana ginugua vei aza za na talinga za nake nana na tini.
17 Vei na tini doruna za bi galegale mata gu, nari za ae mina vei mina boka nongonongoro? Vei na tini doruna za bi galegale talinga gu, nari za ae mina vei mina boka omomanga?
18 Ba na Tamaza tu za vakoleria pana tini ria na kobukobu tini, ko za vakole veidi tugu aza za nyoroguani aza.
19 Vei bi galegale maka kobu tini gu za na tini, nari za pala mina kepore za na tini!
20 Goto qari zoku ria na kobukobu tini ba maka gu za na tini.
21 Ko na mata minake boka paranga lao vei ari tana lima, <<Kepore mua varitokai ao ko qake nyoroguanigo! >> minake gua. Beto na batu minake boka paranga lao vei ari tana nene, <<Kepore mua varitokai ao ko qake nyoroguanigo!>> minake gua.
22 Goto ria tu na kobu tini qari dogoro vei qari munyala za taqeke gona paledi.
23 Beto ko ria tu na kobukobu tini qarike loka poreveveidi za taqe vaporeveveinaria,

ria na kobu tini qarike tavavotu goboro za taqe pokopoko vapae valearia,
24 ko taqe kopu madimadi valeana joladi
ria na kobukobu tini qarike kilu tavapae. Ba
na Tamaza tu za aru varikamu veini zara
za na tini ko qari tavaporeveveina ria na
kobukobu tini qarike loka poreveveidi,
25 ko mi kepore za na varipikatai pana
tini, goto ria doru okokoto kobuna za mari
makarai varikopu valeana.
26 Ko vei bi gozoria na vitigi za maka
kobu tini, za doru kobu tini za qari makarai
vitigi tugu. Vei bi tavatarazae za maka kobu
tini, nari za doru kobu tini za qari makarai
qeraqera tugu.
27 Gamu za na tinina na Karisito ko na
okokoto kobukobuna aza za gamu.
28 Ko na Tamaza za tori vakoleria tu pana
ekelesia ria, momoe na tinoni tagarunudi,
vinaori ria qari ule votuni na nongoro tana
Tamaza, vinaue ria na tinoni varivagigalai,
beto ria qari boka roitidi na roiti vari-
vagabaradi, ria qari izongia na varivana
varisalana, ria na tinoni varitokai, ria na
tinoni totoli, ria qari izongia na varivana ko
qari boka parangani na paranga gotona.
29 Ba nake ria doru za na tinoni korokо-
rotai. Nake ria doru za qari ule votuni na
nongoro tana Tamaza. Nake ria doru za
qari varivagigalai. Nake ria doru za qari
boka roitidi na roiti varivagabaradi.
30 Nake ria doru za qari izongia na vari-
vana varisalana. Nake ria doru za qari
izongia na varivana ko qari boka parangani
na paranga gotona. Nake ria doru za qari
ruvaruvatia na paranga gotona.
31 Gamu gamu nyaqo vitivitigiria ria na
varivana poreveveidi, ko ara ma vado-
gorodigamu ropi maka zona aza za vav-
agua jola vitivitigi.

13

Na Variroqu

1 Vei ba parangani tu ara za na okokoto
paranga tadiria na tinoni beto tadiria
na mateana, ba bake izongia ara za na
variroqu, za ara qa vei gu maka lomoto
aeana za kegala varivaduvili babi na belo
za rengana varivaduvili gu ara.
2 Beto vei ba izongia tu ara za na bok-
aboka ko ba boka ule votuni ara za na non-
goro tana Tamaza beto ba gilagilaria ara
ria doru gigalai paedi beto doru gotogoto
gigigalai, beto ko vei ba izongia tu ara za na
rangerange neqina jola ko ba boka varijoa
tu ara za na kubo, ba vei bake izongia ara
za na variroqu, nari za ara za na kepore
veveiqu.
3 Vei ba variiadi tu ara ria doru zakaza
qa izongoria, beto vei ba vamalumia tu ara
za na tiniqu ko bi tavurungu pale tu, ba vei
bake izongia ara za na variroqu, za ara za
kepore maka za mana vagavoria.
4 Na variroqu za adono vamomozo beto
za valeana lao tana goto tinoni. Na variroqu
zake konokono beto zake vaqata babi
vatarazae muleni makana.
5 Na variroqu zake toani na uana zake
leana pana tana goto tinoni. Na variroqu
zake tutia nana zona makana, zake oqanai
korakora ko na varipera paranga, babi
puku tutini na sela tana goto tinoni.
6 Na variroqu zake qerani na ikerena,
goto za qerani na zozoto.
7 Na variroqu za pogoso golomoria na
vitigi doru totozo, za rangerangenana doru
totozo, za adono gelegelenana doru totozo,
beto za vangajunana doru totozo.
8 Na variroqu za kepore na vinabetona.
Koledia ria na bokaboka tadiria qari ule vo-
tuni na nongoro tana Tamaza, ba pala mari
murimuri gu ria. Koledia ria na bokaboka
tadiria qari parangani na paranga gotona,
ba pala mari nogoto gu ria. Kolenana za
na varivana pana gigalai, ba pala mina
murimuri gu aza.
9 Ura na nada bokaboka pana gigalai za
na kobuna gu beto na nada bokaboka pana
ule votuna na nongoro tana Tamaza za na
kobuna gu.
10 Ba totonai mina lame aza za okoto nari
za aza na kobuna za mina murimurinana.
11 Totonai na koburuqu ara za qa paranga
vei maka koburu, qa roquroqu vei maka
koburu beto qa roverove vei tugu maka
koburu. Totonai qa tinoni lavataqu ara za
qa loi paledi ara ria na toa koburu.
12 Ura koviria za aza taqe batia za vei na
gavugavuna gu pa leona na qelasi, ba pala
tana variizumata tari zozoto za tonai tana
batia aza. Koviria na kobuna gu qa gilagilai,
ba pala za mana gilagilai na okotona, mina
okotona vei za gilagila veiniziu na Tamaza
ara.
13 Ego ko ari kue zakaza ari za qari kole
koviria: na rangerange, na totoravuzu, beto
na variroqu, ba na poreveveina jola ria ari
za na variroqu.

14

Na Paranga Gotona beto na Ule Votuna na Nongoro tana Tamaza

1 Na variroqu za mu nyaqo vitivitigia ko
mu tekua gamu. Mu nyorogua vitivitigidi
tu gamu ria na bokaboka tana Ongongu, ba
aza za leana jola za vei ko mu izongia za na
bokaboka pana ule votuni na nongoro tana
Tamaza.
2 Ura na tinoni za parangani na paranga
gotona za paranga lao nake tadiria na
tinoni goto tana Tamaza tu. Ura kepore za
maka tinoni bi gilagilai za na manugu za

pojai, goto za pojaria ria na gigalai paedi tana Ongongu.

3 Ba na tinoni za ule votuni na nongoro tana Tamaza za paranga lao tadiria na tinoni ko za ovuluria, za vamaururia, beto za vamanotoria ria na tinoni.

4 Na tinoni za paranga pana paranga gotona za ovulia makana gu, ba na tinoni za ule votuni na nongoro tana Tamaza za ovulia za na ekelesia.

5 Ara qa nyoroguadigamu za gamu ko bu parangani na paranga gotona; ba aza za poreveveina jolani aza za ara qa nyoroguadigamu gamu ko mu ule votuni na nongoro tana Tamaza. Na tinoni za ule votuni na nongoro tana Tamaza za poreveveina jolani na tinoni za parangani na paranga gotona. Goto vei mina kolenana tu za maka mina boka ruvatia za na paranga gotona, nari za mina boka taovulu za na ekelesia doruna.

6 Ego ko, ka viza tavitiqu, vei ba lame tadigamu ara ko ba parangani na paranga gotona, nari za ae vei pala muna tatoka tugu za gamu? Kepore tugu ke! Goto vei tu ba pogozo lame vadigamu kaki nongoro za vadogoroniziu na Tamaza babi na gigalai babi na nongoro tana Tamaza babi kaki varivagigalai, nari za pala muna boka tatoka za gamu.

7 Ko ria tu na zakaza leleona vei na ivivuna babi na suki, ba vei marike tanongoro pikata ria na kilodi nari ae mari vei mari boka gilagilai ria na tinoni za na kera za taleleo.

8 Beto bi vei na tinoni za ivua na kuvili za bike vaqovaqoro pikapikata valeania za na kuvili, nari i zei mina kole vatanani za na varipera.

9 Ko gamu ba za maka moqaza podeke vei tugu aza. Vei bu paranga pana paranga gotona zake kabere na ginuana, nari za marike boka gilagilai ria na tinoni za na ginuana na manugu za tapoja. Ura na miu paranga qari maragutu goboro gu pana galegale kota.

10 Koledia ria na zoku okokoto mamalaingi paranga pa kasia guguzu, ba ria doru za kole betoria na ginuadi.

11 Ko vei manake gilagilai ara za na ginuana na mamalaingi paranga za tapoja, nari za ara za qa vei na tinoni karovoqu tana tinoni za paranga beto ko na tinoni za paranga ba za vei na tinoni karovona tugu pana taqu.

12 Ko gamu ba za maka moqaza podeke vei tugu aza. Ko gamu za gamu podeke nyaqo vitivitigiria ria na bokaboka za variadi na Ongongu, ko za vei za mu podepodeke vitivitigi ko mu varoiti zokuzokuria gamu ria na varivana qari boka ovulia na ekelesia.

13 Ko zara za vei za, na tinoni za paranga pana paranga gotona za mi varavara tepai na neqi ko mi boka ruvatia za na manugu za pojai.

14 Vei mana varavara pana paranga gotona ara, nari na ongonguqu za varavara ba na roququ zake tatoka.

15 Ego ko na zava tu ropi za mana roitini ara? Ara mana varavara pana ongonguqu beto mana varavara tugu vei pana roququ. Ara mana kera pana ongonguqu beto mana kera tugu vei pana roququ.

16 Vei totonai muna paranga leana lao tana Tamaza pana ongongumu gu, nari za na tinoni peguruna za somana pana varikamu za ae mina vei beto mina boka paranga <<Agua! >> pana mua paranga leana? Ura aza zake izongo vagilagilai aza gamu pojai.

17 Ura ao na mua paranga leana lao tana Tamaza za leana vavagua, ba na goto tinoni zake izongo taovulu podeke.

18 Qa paranga leana laoni ara tana Tamaza za ara qa joladigamu gamu pana parangana na paranga gotona za gamu.

19 Ba pana varikamu tana ekelesia za ara qa nyorogua parangadi na paranga qari kabere na ginuadi tonai ma vagigalairia na tinoni qa gua. Ura ka lima paranga qari kabere vei zara za qari poreveveina joladi ari ka manogaputa vuro paranga pana paranga gotona.

20 Ka viza tavitiqu, muke koburu pana miu roquroqu. Mu vei na melalu pana roiti ikikeredi, ba pana miu roquroqu za mu vei na tinoni matuana.

21 Na takuti kolena pa Kutikuti Tabuna za ari za gua vei,

<<Mana varoitiria ria na tinoni qari parangani na paranga gotona

beto ko pana beruberudi ria na tinoni karovodi za mana parangaria ara ria na qua tinoni.

Ba mana vei tugu ara ba pala mari daidia vatalinga lame taqu ria,>> za gua za na Bangara.

22 Ko na paranga gotona za na vinagilagila nake tadiria na tinoni qari vazozoto, ba tadiria tu na tinoni qarike vazozoto. Goto na varivana ule votuni na nongoro tana Tamaza za nake tadiria na tinoni qarike vazozoto, ba tadiria tu na tinoni qari vazozoto.

23 Ko tonai bi varikamu za na ekelesia doruna ko bari okoto parangani na paranga gotona ria doru, ko vei ria na tinoni pegurudi babi ria na tinoni qarike vazozoto ba bari luge lame ketakoi, nari za pala mari

14:21 Aisea 28.11-12.

poja veidigamu ari ria, <<Qokolo, qari vakamudi na tuturu za ari!>> mari gudigamu.
24 Ba vei ria doru za bari ule votuni na nongoro tana Tamaza ko bi luge lame za maka tinoni zake vazozoto babi na tinoni peguruna, nari za pala mina taudukuni aza za doruna za nongoria. Doru zakaza za nongororia za mari pitua aza,
25 ria na roquroqu golomodi pa bulona za mari tapoa votu, ko pala mina todongo gore ko mina vatarazaea aza za na Tamaza beto za ari mina gua vei, <<Zozoto! Na Tamaza za somana tadigamu pani!>> mina gua.
26 Ego ko, ka viza tavitiqu, ko na za tu ropi za mi taroiti? Totonai mu lame varikamu pana vatarazae za maka mi kerani maka kera, maka mi varivagigalaini maka za, maka mi uleni maka nongoro za vatadogoroni na Tamaza, maka mi parangani na paranga gotona, beto maka mi ruvatia na paranga gotona. Doru zakaza za mu roitidi pana ovuluna na ekelesia.
27 Vei bari paranga pana paranga gotona za kaki, nari za kori gu babi minake jolani kue za mari okoto paranga varituti, beto maka goto tinoni za mi ruvaruvata.
28 Ba bi vei kepore za maka mina boka ruvaruvata, nari za na tinoni za paranga pana paranga gotona za mi nogoto gu paranga pa varikamu goto mi parangia makana gu beto mi paranga lao tana Tamaza gu.
29 Ego ari kori babi kue ria qari taiani na nongoro tana Tamaza za mari paranga, goto ria kaki za mari pitua aza qari pojai ria.
30 Ba vei maka ria qari nyumu pana varikamu za bi tekua za maka nongoro za lagere vei tana Tamaza, nari aza na tinoni za korapa paranga za mina nogoto gu.
31 Ura gamu doru muna boka varivana totozo pana ule votuna za na nongoro tana Tamaza, ko ria doru za mari gigalai beto ria doru mari taparanga vaneqi.
32 Na tinoni za ule votuni na nongoro tana Tamaza za mi kopuni na varoiti valeania nana varivana,
33 ura na Tamaza za nake Tamaza za valamea na toa varivarirurana goto na suvesuvere maka beto na bule.

Aza za vevei pana dorudi na ekelesia tadiria na tinoni tana Tamaza,
34 za ria na reko za mari nogoto gu pana totozo varikamu. Ura ria za qarike tavamalumu ko mari paranga, goto mari suvere vapekai vei aza za pojai na Vavanau ti Mosese.
35 Vei bi koledia za kaki zakaza bari nyorogua gilagilai na veveina ria na reko, nari za pa ruma tu mari nanazadi na marenedi. Ura za varivakea jola za maka tiolata reko mina paranga pa varikamu tana ekelesia.
36 Na paranga tana Tamaza za zake pidoko koko lame vei gu pana tadigamu, beto ko nake pana tadigamu gu makamiu za lao kamu za na paranga aza!
37 Vei maka tinoni za bi rovea za aza za maka tinoni za boka ule votuni na nongoro tana Tamaza bi gua babi rove veini za izongia na varivana tana Ongongu bi gua, nari za mi gilagila valeania aza na manugu qa korapa kuti laoni ara pana tadigamu za na garunu tana Bangara.
38 Na tinoni zake dogoro gigalia za na garunu ani nari za na tinoni aza ba zake tadogoro gigala tugu.
39 Ko, ka viza tavitiqu, mu nyaqo vitivitigia gamu za vei ko mu ule votuni na nongoro tana Tamaza, beto muke suquturia ria na tinoni qari parangani na paranga gotona.
40 Ba doru zakaza za mu roitidi pana zona tuvizidi beto na uana leana.

15

Na Turumule tana Karisito

1 Ego, ka viza tavitiqu, koviria qa nyorogua ule vadigamu mule za aza tugu na nongoro leana qa tori ule vadigamu tu, ko na nongoro leana tugu aza za gamu tori teku vakatapia tu beto ko ketakoi tugu za turu vamauru za na miu rangerange.
2 Aza za na nongoro leana qa taraeni ara tadigamu, ko gamu za aza tugu za alogamu vei muna aru tamana vamauria aza. Goto vei munake vei nari za na miu rangerange za na goborona gu.
3 Qa vakarovo lao vadigamu ara aza na nongoro leana qa tekua ko na poreveveina jola ani: na Karisito za uke paeni nada sela ko za gore votu aza vei za takuti pana Kutikuti Tabuna,
4 ko za tagolomo beto ko za turu mule pa vinaue rane aza vei tugu za takuti pana Kutikuti Tabuna,
5 beto ko za bola votu pana ti Pita beto za tadi ari doru ka manogori tinoni tagarunudi.
6 Beto za bola votu tadiria jola lima gogoto nana sepele pana maka totozo, ko zokudi ria za qari korapa suveredia gu, goto kaki za qari tori uke tu.
7 Beto za bola votu ti Jekopi beto za tadiria doru tinoni tagarunudi.
8 Ko na vinabetona zozoto, za bola votu pana taqu, ara qa vei na melalu za podo tonai za oqoro tata kamua nana popu okotona ko qake kamua na tuturuna tadiria doru tinoni tagarunudi.
9 Ura ara za na kepore veveiqu zozoto gami ria na tinoni tagarunumami, ko nake padaqu ko mana tagigala maka tinoni tagarunuqu ara, ura ara za qa nganganguliа na ekelesia tana Tamaza.
10 Ba pana variroqu varialona tana Tamaza za ara za aza ara koviria, ko na

nana variroqu varialona aza za vaniziu ara za nake goborona. Ba ara tu za qa pavu taleni joladi ria doru tinoni tagarunudi, ba nake pana qua boka za qa vei, goto na variroqu varialona tu tana Tamaza za somana pana taqu.

11 Ko bi ara ba tarae velavelani za babi ria bari taraeni, ba ani tugu za na nongoro gami tarae velavelani ko gamu ba aza tugu za gamu vazozotoa.

12 Ego ko na nongoro za tatarae za na Karisito za tori turu mule tu pana uke, ko ae za vei za kaki gamu za qari pojai za ria na tinoni ukedi marike turu mule qari gua?

13 Ba vei ria na tinoni ukedi za marike turu mule, nari za na Karisito ba zake tavaturu mule tugu za vei.

14 Ko vei bike turu mule tugu na Karisito, nari za na nongoro gami taraeni gami za na goborona gu beto ko na rangerange tadigamu za kepore vagizona.

15 Beto ko mina vei za gami gami tabata votu gu za gami sekesekeni za na veveina na Tamaza, ura gami gami vavakatoni za na Tamaza za vaturu mulea na Karisito pana uke gami gua. Ba vei bi zozotona za ria na tinoni ukedi za marike tavaturu mule, nari za na Tamaza ba zake vaturu mulea ropi na Karisito.

16 Ura vei ria tinoni ukedi za marike tavaturu mule, nari za na Karisito ba zake turu mule tugu za vei.

17 Ko vei bi zozotona zake tavaturu mule na Karisito, nari za na miu rangerange za na goborona za gamu beto ko gamu za gamu korapa pinauzu gu pana neqi tana sela za gamu.

18 Ko mina vei za ria qari vazozotoa na Karisito beto ko qari tori uke tu za qari uke manyao gu za vei.

19 Bi vei bi pana toa gu ani makana bi tokadigita za nada totoravuzu tana Karisito, nari za pada tugu ko tana vei na tinoni za varivaroquroqu vitivitigi pa kasia guguzu ani za gita.

20 Ba na zozotona na Karisito za tori tavaturu mule tu pana uke, ko aza za na vua moedi* ria qari tori uke tu.

21 Ura taqe gilagilainada gita za pana roiti tana maka tinoni za luge lame vei za na uke, ko pana zona vei tugu aza za pana roiti tana maka goto tinoni mule za mari tavaturu mule pana uke ria na tinoni.

22 Ko maka moqaza podeke vei pana dia kole maka ti Adama za dorudi za qari uke, nari za pana dia kole maka tana Karisito za dorudi za mari tavatoa mule.

23 Ba ria na okokoto tinoni za mari tavatoa mule pana dia varitutina tu. Na Karisito za tavaturu mule momoe vei na vua moena, beto za ria za izongoria aza za mari tavaturu mule tonai mina mule lame aza.

24 Beto za mina lame za na vinabetobetona na kasia guguzu totonai mina vakilasaria za dorudi na bangabangara beto dorudi na neqi beto na viva, beto za mina vakarovo laoa tana Tamaza na Tamada za na binangara.

25 Ura na Karisito tu za mina Bangara tinganai na Tamaza mina vakilasaria ria doru nana kana beto ko mina vakole kaurairia tana Karisito.

26 Na kana vinabetobetona mina tavakilasa manyao za na uke.

27 Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<I Tamaza za tori vakoleria tu za doru zakaza pa kauru nenena,>> za gua. Ba totonai za paranga <<doru zakaza za qari tavakole pa kauruna aza>> za gua, nari za na kaberena gu za pana paranga <<doru>> zake tavasomana na Tamaza, aza za vakoleria doru zakaza pa kauruna na Karisito.

28 Ba totonai doru zakazava za qari tori tavakole kaurai tu pana tana Karisito, nari za na Karisito makana, na Tuna, za mina vakole kauraia makana tana Tamaza, aza za vakoleria doruna zakaza pana kauruna na Tuna. Ko na Tamaza za mina Bangara betodi dorudi.

29 Ego, goto ae vei ria na tinoni qari tapaputaiso vadi ria qari tori uke tu? Na za qari rove veini pala mari vapodoa ria? Bi vei ria na tinoni ukedi za marike tavaturu mule zozoto, nari za ae za vei ria na tinoni ria ko qari tapaputaiso vadi tu ria na ukedi?

30 Ko vei marike tavaturu mule ria na tinoni ukedi, nari za gami za ae za vei ko za ongongugami na tapata doru totozo?

31 Ka viza tavitiqu, tata gu ba gozoria ara doru rane za na uke! Na uana vavalavatai qa izongia ara pana veveimiu gamu tonai taqe somana kole maka tavitia na Karisito Jisu nada Bangara za roiti veiniziu ko qa ule votu vaneqineqini ani!

32 Na za ropi qa vagavoria ara tonai qa taleria ara ria na tinoni pa Episasi qari vei na manugu made nenedi pirudi qari varivarivai. Vei ria na tinoni ukedi za marike tavaturu mule nari za <<Aria gu ropi ko ta kole ganiganigada beto ta kole bukugada gu, ura uka tana ukenada gu.>>

33 Muke vamalumuria ria na tinoni ko mari valoposogamu: ria na baere ikeredi za qari ngangagulia na uana leadi.

* **15:20** Na ginuana aza na vua moedi ria qari tori uke tu za na Karisito za za turu mule momoe pana uke, ko za vei za gita ba taqe gilagila valeania za na Tamaza pala mina vaturu mule veidigita tugu za veini na Karisito. **15:27** Kera Vatarazae 8.6. **15:32** Aisea 22.13; 56.12; Luke 12.19-20.

34 Mu mule lame pana miu roquroqu
tavagigalana beto mu nogoto toadi na uana
ikikeredi. Ura kaki gamu za gamuke gilagi-
lai na Tamaza, ko na padamiu muna keani
tugu gamu za vei aza.

Na Tini za Tavaturu Mule pana Uke

35 Ba pala mari nanaza ria kaki, <<Ae
mari tavaturu mule vei ria na tinoni ukedi?
Ae tini vevei za mari izongia ria? >> mari
gua.

36 Ao na tinoni rururamu! Totonai qu
umani pana pezo za maka kiko, za uke mae
tu aza beto za pidoko.

37 Beto aza qu umani za nake suvege tin-
ina aza mina vevei tonai mina lavata zae,
goto na kiko galegalena gu na vuiti babi
kaki goto kiko za qu umani.

38 Ba na Tamaza tu za vani na tinina na
veveina za mijatia aza za na kiko aza, ko na
okokoto kiko za vani na goto tinina makana.

39 Na tinidi doru zakaza toadi za qarike
varivaritoto. Kolenana za na tini tinoni, za
goto tu za na tinidi na manugu mademade
nenedi, goto tu za na tinidi ria na manugu
tatava, beto goto tu za na tinidi na igana.

40 Koledia za na tinidi na zakaza pana oka
beto koledia za na tinidi na zakaza pa pezo.
Ba na batabata leadi na tini pana oka za
maka, beto na batabata leadi na tini pa pezo
za maka goto tu.

41 Na batabata leana na tapo za maka,
na batabata leana na popu za goto tu, beto
na batabata leadi ria na seru za maka goto
mutu. Ko ria na seru gu ba za gotogoto tu na
batabata leadi.

42 Ko zara mina vei za tonai mari turu
mule ria na tinoni ukedi. Na tini za
tagolomo za vei na kiko za boka nyabo uke,
ba na tini mina tavaturu mule za minake
uke.

43 Na tini za tagolomo za na batibati iker-
ena, ba tonai mina tavaturu mule za mina
batabata leana. Aza za tagolomo za mun-
yala, ba tonai mina tavaturu mule za mina
kolea na neqi.

44 Na tini za tagolomo za na masa
norungu, ba totonai mina tavaturu mule
na tini ongongu aza. Za kolenana za na tini
masa norungu, ko na tini ongongu ba za
kolena tugu.

45 Ko za vei za ari za gua vei za na
Kutikuti Tabuna, <<Na tinoni momoe i
Adama za na tini tinoni toana,>> za gua; ba
na Adama vinabetobetona za na Ongongu
varivatoana.

46 Nake toa ongongu za lame momoe, ba
na toa tini mae tu, beto za lame liguligu za
na toa ongongu.

47 Na tinoni momoe za taroiti pana
kavuru pezo, ko na koko lame veina pa
pezo, goto na tinoni vinaori za lagere vei
pa noka.

48 Ria tana na pezo za qari vei tugu aza za
taroiti pana pezo, ria tana pana oka za qari
vei tugu aza za lagere vei pa noka.

49 Ko koviria za taqe pokopokoni na
kirena na tinoni za taroiti pana kavuru
pezo, ba pala tana vazaea na kirena na
tinoni za lagere vei pa noka.

50 Na ginuana qa paranga vei ani, ka viza
tavitiqu, za na masa na orungu marike teku
izongia za na binangara tana Tamaza beto
ko na tini mina boka uke za minake teku
izongia aza zake boka uke.

51 Mu vainongoro lame ko! Ma po-
jadigamu za na zozoto za kole golomona
ani: gita za tanake uke beto, goto tana
tasoga beto,

52 pana leona iapeki peki totozo vei maka
vakipu mata, tonai mina vaqoro za na
kuvili betobetona. Ura tonai mina vaqoro
za na kuvili betobetona, nari za mari
tavaturu mule ria na tinoni ukedi ko marike
boka uke ligu, beto za gita tana tasoga.

53 Na tini za boka nyabo ani za mina
tasoga lao tu pa tini minake boka nyabo,
beto ko aza mina uke za mina tasoga lao tu
pana tini minake boka uke.

54 Ko totonai na tini za boka nyabo za
mina soga lao pana tini zake boka nyabo,
beto ko totonai aza mina uke za mina soga
lao pana tini minake boka uke, nari za beto
mina gore votu aza na paranga pa Kutikuti
Tabuna, ari za gua vei,

<<Na uke za tavakilasa; na rajana aza za
okoto koviria!

55 Uke, eo moko za na mua boka qu varivari-
vakilasani ao?

Uke, eo moko za na mua neqi qu varivari-
garatani ao?>> za gua.

56 Na neqi varivarigaratana tana uke za
na sela beto na neqi tana sela za na Va-
vanau.

57 Ba gita ta paranga leana lao tana
Tamaza aza za vadigita na bokaboka ko
taqe vakilasia nada kana pana roiti za roi-
tini na nada Bangara i Jisu Karisito.

58 Ko zara za vei, ka viza tavitiqu vav-
aguana, mu turu vamauru beto muke tavar-
ijo pana miu rangerange. Mu tapatianani
na roiti tana Bangara, ura gamu gilagi-
laimiu gamu za kepore za maka roiti gamu
roiti vani na Bangara za na goborona.

16

Na Varivana Tokadi ria pa Ekelesia

1 Ego na veveina na poata varivana tokadi
ria na tinoni tana Tamaza pa Jiudia za mu
roitini aza qa vavanau veidi ria na ekelesia
pa Qelesia.

15:45 Podapodalaina 2.7. **15:54** Aisea 25.8. **15:55** Gosea 13.4.

2 Pana rane momoe pana vuiki za gamu
mu okokoto vakolea za kaki poata na
padana vei gamu bokai, ko mu kopuni. Ko
na varikamudi na poata za muke adonia
gu totonai mana lame kamu ara beto mi
taroiti.
3 Totonai mana lame kamu ara za mana
garunu laodi taviti leta vinakabere ria
gamu tori vaegoria tu ko mari pogozoria za
na miu varivana lao pa Jerusalema.
4 Bi vei mina pada ko ara ba mana lao tugu
vei, nari za pala mari lao tavitiziu ara ria.

Na Ngutina na Rererege

5 Ara pala mana lao ovikigamu pa liguna
mana rerege jola vei pa Masidonia, ura ara
pala mana jola vei tugu pa Masidonia.
6 Ko palu mana suvere tavitigamu babi
palu mana suvere tugu ketakoi pana totozo
lomozo, ko gamu ba muna boka tokaniziu
ko mana jokaia na qua rererege pa liguna
mana taloi ketakoi.
7 Ura ara qake nyoroguani ko ba do-
goro aputaidigamu gu tonai ba rerege jola
koviria, goto qa rovea za pa liguligu ba boka
suvere tavitigamu na totozo kakazana qa
gua vei mina vamalumuziu na Bangara.
8 Ara pala mana suvere pa Episasi tin-
ganai tu mina kamua na rane Penitikositi,*
9 ura maka atakamana leana za kole ko
ara mana boka roiti valeanani za na vare-
regena na nongoro leana, ba qari zoku tugu
ria na tinoni qari suqusuqutuziu ara.
10 Vei mina lame tadigamu i Timote, za
mu vakamu valeania pa varikorapaimiu,
ura aza za roitini na roiti tana Bangara, za
vei tugu qa vei ara.
11 Ko kepore za maka gamu mi dogoro
vagorea aza, goto muna tokani ko mina joka
valeania za nana rererege, ko vei za mina
boka mule lame taqu, ura ara qa korapa
adonia ko mina mule lame tavitiria ria na
tavitida pana tana Karisito aza.
12 Goto na veveina na taida i Apolosi,
za ara qa tepa vitivitigia aza ko bi lao
ovikigamu za gamu tavitiria ria kaki tavi-
tida pana tana Karisito qa gua, ba za do-
goro vei nake nana nguti† ko mina lame
za koviria. Ba pala mina lame aza totonai
mina tekua na totozo leana.

Na Paranga Vinabetobetona

13 Mu suvere gelegele, mu turu vamauru
pana miu rangerange, mu varene, mu aru
vamauru.
14 Mu roitidi doruna na miu roiti pana
variroqu.
15 Gamu gilagilaimiu za na tatamana ti
Sitepanasi. Ria za na tinoni momoe qari
gabala pa Akaia, beto ko qari vani na dia
toa makadi pana roiti nabuludi ria na tinoni
tana Tamaza. Ka viza tavitiqu, qa tepa
vitivitigigamu ara za gamu
16 ko mu vataberia ria na varitoka tadiria
na tinoni vevei ari, beto ko ria qari makarai
somanani beto qari pavu taleni na roiti.
17 Ara qa qerani za na lamedi ari
Sitepanasi i Potunatasi beto i Akaikusi, ura
qari tekua za na lolomo tadigamu ko qari
tokaniziu.
18 Ko ria qari vamanotia za na onguqu
beto vei tugu na ongongumiu gamu. Mu
nongororia ria na tinoni vevei ari.
19 Ria na okokoto puku ekelesia pa Esia
qari garunu laoni na dia roquroqu. I Akuila
beto i Pirisila beto na ekelesia za varikamu
pa dia ruma za qari garunu laoni na dia
roquroqu neqina za lame vei tana Bangara.
20 Ria doru tavitida pana tana Karisito za
qari garunu laoni na dia roquroqu. Mu
variqeraqera lao lame pana zona varigo-
zoro tana tinoni za tutia na Karisito.
21 Ara Paula qa kutia za na qua roquroqu
ani pana limaqu makaqu.
22 Na tinoni za keporenana variroqu lao
tana Bangara, za na leveleve mi opo taria
aza! Ao mami Bangara, mu lame!
23 Na variroqu varialona tana nada Ban-
gara i Jisu mi somana tadigamu.
24 Na qua roquroqu mi somana tadigamu
doru pana nada kole maka ti Jisu Karisito.
Agua.

* **16:8** Na Penitikositi za na totozo qeraqera roquroquna na totozo lokelokete.
† **16:12** Ria na paranga ***nake nana nguti*** za mina boka tapeluku vei tugu <<nake nana nguti na Tamaza>>.

Pa Koriniti Vinaori

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana Tamaza
qa maka tinoni tagarunuqu ti Jisu Karisito,
beto ko i Timote na taida.

Na leta ani za lao tadigamu na ekelesia
tana Tamaza pa Koriniti beto ko tadiria
dorudi na tinoni tana Karisito qari suvere
doru kota pa pikata ia pa Akaia.

2 Na variroqu varialona mi kole somana
tadigamu beto vei tugu na bule tana
Tamaza na Tamada beto na Bangara i Jisu
Karisito.

I Paula za Paranga Leanani na Manoto pana Totozo Tapata

3 Aria ko ta vatarazaea gita za na Tamaza,
na Tamana na nada Bangara i Jisu Karisito.
Aza za na Tamada za kopu valeadigita beto
na Tamaza za vadigita doruna na manoto.

4 Aza za vamanotogita pa dorudi na nada
tapata, ko za vei za gita ba tana boka va-
manotoria ria qari gozoro tapata. Ko tonai
tana varoitia za na manoto gita makada za
tori vamanotodigita tu na Tamaza, nari za
tana boka vamanotoria ria.

5 Ura maka moqaza podeke vei tugu qari
pugele tarigita ria na vitigi ura taqe va-
zozotoa na Karisito, nari za pana nada
kole maka tavitia na Karisito za na manoto
lavata tana Tamaza ba za pugele tarigita
tugu.

6 Vei babi gozoro vitigi za gami za na gin-
uana za vei ko gamu mu tavamanoto beto
mu vazozoto ko mu taalo gamu. Vei babi
tavamanoto za gami, nari gamu ba gamu
tavamanoto tugu za gamu beto gamu turu
vangajuria ria tugu na vitigi gami gozororia
gami.

7 Na mami rangemiu gamu za oqoro rijo;
ura gami gami gilagilai za maka moqaza
podeke vei gamu somana gozororia gamu
ria na vitigi gami gozororia, nari za pala
muna somana izongia tugu vei gamu za na
manoto gami izongia.

8 Ura gami gamike nyoroguani ko bu
mumadi, gamu ka viza tavitimami, ria
na tapata gami gozororia gami pa pikata
guguzu pa Esia. Na pogozo mamatadi qari
vadigami za qari lavata jola beto qari bo-
gata jola ko gami gami tori munyalani tu za
na roverovena mami toa lalaomami.

9 Goto gami rove veini gami tori tava-
pogozoni tu gami za na levelevena na uke.
Ba na ginuana za vei ani za vei ko mamike
totoravuzu muledigami makamami gami,
goto mami totoravuzia na Tamaza tu aza za
boka vatoa muleria ria qari tori uke tu.

10 Ko pana tapata varivukedi, aza
za vasaregami beto ko aza tugu mina
vasaregami. Ko pana tana gami vakolea
gami za na mami totoravuzu ko pala aza
mina vasare sogagami mutu,

11 vei muna makarai varavara
tokadigami gami. Ko mari taoe ria na
zoku varavara ria ko na Tamaza mina
manadigami, nari za ria na zoku za mari
paranga leanadigami gami.

I Paula za Sogai na Nana Nguti Lao pa Koriniti

12 Gami gami vaqatani za na monana-
mami makamami za gilagila valeania za
gami pana mami uana pa kasia guguzu ani
za gami toani na bulo tuvizina beto na bulo
liosona qari lame vei tana Tamaza. Ko
pana mami baere lao tadigamu ba gami toa
vei tugu aza. Ba nake pana gigigalai tana
tinoni goto pana variroqu varialona tu tana
Tamaza za gami boka roiti vei ari gami.

13 Ura kepore na ginugua golomodi ria
na zakazava gami kuti lao vadigamu goto
aza tugu na veveina gamu boka tiroa ko
gamu vakaberia gamu. Ara qa rovea za pala
muna vakabere valeleania

14 veini aza gamu tori vagilagilaimiu tu na
kobudi. Ko gamu muna boka vaqatadigami
gami maka moqaza podeke vei gami ba
mami vaqatadigamu za gamu pana rane
mina lame nada Bangara i Jisu.

15 Ura qa gilagila valeaniaqua ara za na
miu qeraqera vei aza ko za vei za ara
qa nyoroguani tu ko ba lame momoe tu
tadigamu, ko gamu bu tamana kori totozo
qa gua.

16 Qa nyorogua lao ovikigamu za gamu
tonai mana rerege jola lao zae vei pa Masi-
donia, beto tonai mana mule lagere za
mana jola vei tugu tadigamu ko mana boka
tekua kaki varitokai pana tadigamu pana
qua rererege lao pa Jiudia za gua za na qua
nyorogua momoe.

17 Ae vei qa vei na tinoni za rabeke ara
totonai qa nyorogua roiti vei aza? Ae vei qa
roitidi na qua nguti vei maka tinoni pa kasia
guguzu ani ko qa vanaqiti makarai pojaria
na <<E, e beto na dai>>?

18 Na Tamaza zake boka teteria nana
paranga, ko gami na mami ngutinguti lao
tadigamu ba zake varisomanai <<E beto na
Dai>>.

19 Ura na Tuna na Tamaza, i Jisu Karisito,
aza na veveina gami taraeni tadigamu gami
Silovanozi i Timote beto ara tugu, za nake
varisomanai <<E>> beto na <<Dai>>. Ba
pana tana za doru totozo za na <<E>> gu.

20 Ura dorudi na taringutinguti tana
Tamaza za qari galegale <<E>> pana tana.
Ko zara za vei za pana ti Jisu Karisito na

<<Agua>> za tapoja ko na valavatana na Tamaza.
21 Ko na Tamaza tu makana za vamauru tavitidigami gamu gami pana nada kole maka tavitia na Karisito beto ko aza tu makana za uduku garunugami.
22 Aza za tori vakoledigita tu na vinagilagila ko na nana aza za gita beto za vadigita na nana Ongongu pa buloda ko na kolena na Ongongu aza za na vinazozotona za gita za na nana aza.
23 Ara qa kukua na Tamaza ko mi vasekeziu vei bake uleni ara za na zozotona. Ura aza za gilagilai na buloqu! Na ginuana qake mule lao soga pa Koriniti za ura qake nyorogua vatakulangagamu mule za gamu.
24 Nake vei ko gami gami kutakuta uanani na zakazava muna vazozotoria za, ura gamu gamu turu vamauru pana miu rangerange. Goto gami gami makarai roiti tavitigamu ko na vaqeragamu gamu.

2

1 Ura ara qa mijatia pa roququ za ara manake lame soga ovikigamu ura keta ma vatakulangagamu mule qa gua.
2 Ura vei ba vatakulangagamu ara za gamu, nari za kepore mutugu za aza mina vaqeraziu. Ura ria tugu bari vaqeraziu ara za qa vatakulangaria.
3 Ko zara za vei za qa kuti vadigamu ara za maka leta aza, ko tonai mana lame kamugamu nari marike vatakulangaziu ria tugu na tinoni bari vaqeraziu. Ura ara qa vagilagila valeania za tonai mana qera ara, za gamu ba muna qeraqera tugu vei.
4 Na leta aza za qa kutia ara pana roquroqu vitigina na bulo takulangana beto taviti kolo mataqu. Ba nake vei ko ma vadigamu gamu na takulanga qa gua za, ba vei ko mu gilagilai za na qua roquroqu lao tadigamu qa gua.

Na Tepa ko mari Taleozoni za na Tinoni za Sela

5 Ego, bi vei maka tinoni za bi vatakulangia za maka goto tinoni, za nake ara gu za vatakulangaziu goto gamu doru tugu vei. (Ba qa paranga vei ari ara ko nake vei ko qa korapa vavajolai za.)
6 Ko na vinakilasa gamu vani gamu doru na tinoni za varivatakulanga ani za pada gu koviria.
7 Ko koviria mu taleozoni beto mu vamanotia za na tinoni aza ko mike takulanga vikevikereni aza.
8 Ko ara qa tepa vitivitigigamu ko mu vadogoroni za gamu gamu roquroqua aza.
9 Ko zara gu za vei za qa kutia ara za na leta aza ko ma podekegamu beto ma gilagila valeania za vei muna boka vataberia dorudi na qua vavanau qa gua.
10 Ego aza na tinoni gamu taleozoni gamu, za ara ba qa taleozoni tugu. Ko aza qa tori taleozoni tu (vei bi kolenana zozoto za na sela lavatana za pada bi taleozoni aza) za pana laemiu gamu qa taleozoni ara pa moena na Karisito aza.
11 Qa roiti vei ari ara ko take vani na lolomo ko mi tutidigita nana roquroqu i Setani. Ura gita taqe gilagila valeanarianada ria na nana roiti nyonyoravadi aza.

Na Takulanga ti Paula pa Toroasi

12 Totonai qa lao kamu pa Toroasi ko ma taraeni na nongorona na Karisito qa gua, nari za na Bangara za revanga vaniziu na lolomo leana za ketakoi,
13 ba na qua roquroqu zake boka manoto ura palu mana gozoria ketakoi za na taiqu i Taetusi qa gua ba totonai qa lao kamu za qake batia tu. Ko qa loloiria gu ria beto qa jola lamequa pa Masidonia.

Na Toa Varene pana Tutina na Karisito

14 Ba gita ta paranga leana lao tana Tamaza! Ura pana nada somana kole maka tavitia na Karisito za gami doru totozo na Tamaza za toka veidigami ria na pinauzu pa liguna za vakilasaria aza ria nana kana. Na Tamaza za varoitigami za gami ko za vareregia doru kota vei maka zakazava omanga leana za na gigalaina na Karisito.
15 Ura gami za gami vei na zakazava omomanga leana za varivanani na Karisito lao tana Tamaza, ko za rerege pa varikorapaidi ria qari tori taalo tu beto pa varikorapaidi ria qari korapa muma.
16 Ko tadiria qari muma, za aza za maka omanga nyabo za boka varivuke; ba pana tadiria qari taalo, za aza za maka omanga za valamea na toa. Ko i zei za padai za na roiti vei ari?
17 Ura gami za gamike vei zokudi ria kaki qari vareregе veini maka zakazava vavaina goborona za na nongoro tana Tamaza. Goto na Tamaza tu za garunugami ko gami paranga pa moena na Tamaza pana uana leana vei na nabulu tana Karisito.

3

Ria na Nabulu pana Vinaego Koregana

1 Ae vei koviria gami paranga vei gami podalai vavaporeveveidi muledigami mule makamami za gami? Zozoto ria kaki za poreveveina za mari pogozoria tu ria na leta koko vei tadigamu, ba bari lao tadigamu ko bari ule vakabekabereni za na veveidi makadi. Goto gamu gamu tori gilagila valeania tu za gami mamike kilu izongia maka leta vevei aza.
2 Gamu tugu makamiu za na mami leta gami za pojai na veveimami gami, ko za takuti pa buloda gita ko qari gilagilai beto qari tiroa ria doru tinoni.

3 Na kaberena gu za gamu za maka leta na
Karisito makana za kutia beto ko na vuana
na roiti nabulu tadigami. Ko na leta aza
za kutia na Karisito nake pana zakaza ku-
tikutina goto pana Ongonguna na Tamaza
toana, beto ko nake pana patu revarevatadi
ba pana bulo tinoni tu.
4 Zara gami paranga vei gami ura gami
totoravuzia gami na Tamaza pana mami
kole somana tana Karisito.
5 Ba nake vei ko makamami gami boka ko
gami paranga vei gami bokamami roitini na
roiti ani za. Goto na bokaboka gami izongia
gami za koko vei tana Tamaza tu.
6 Ko na Tamaza tugu za vadigami na
bokaboka za gami ko gami nabulu pana
vinaego koregana, ko na vinaego aza za
zake takuti vakole pana leta vevei na Va-
vanau ti Mosese goto pana Ongongu tu. Ura
na leta takutina za varivuke, goto na On-
gongu za varivatoa.
7 Ego na Vavanau za takuti pana patu
revarevatadi beto ko na malakapina na
Tamaza za kilakilanga tonai za tavalagere
za na Vavanau aza. Ko ria na tinoni Izireli
qarike boka dogoro vatogazia za na izu-
matana i Mosese ura za kilanga jola. Ko vei
na roiti ninabulu za valamea na uke tonai
za tavaroiti za lame tavitia tu na malakapi,
8 nari za ae mina koi vei kilangana za
na malakapi mina lame tavitia za na roiti
ninabulu tana Ongongu?
9 Ura na roiti gu za kolea na varituti ba za
votua na malakapi, ko ae mina koi vei kilan-
gana na malakapina za na roiti ninabulu za
vatuviziria ria na tinoni?
10 Ko aza na Vavanau za kolea na
malakapi perangaina za koviria za kepore
na malakapina, ura na malakapina na
nongoro leana za kilanga jolani aza.
11 Ko na zakazava gu zake kole vazovai
ba za lame tavitia tugu na malakapi, ko ae
mina koi vei kilangana na malakapina za na
zakazava za kole jola?
12 Ego gami korapa adono geleni gami za
na toa kilangana aza, ko za vei za gami vare-
neni gami za na vavakatoni na nongoro
leana.
13 Gami za gamike paranga varove za
vei i Mosese za ude vapaea na izumatana
ko ria na tinoni Izireli qarike boka dogoro
vatogazia za na kabere totonai za iolo keni-
nana.
14 Ba ria tugu na tinoni Izireli makadi
za na roqudi ba za pate. Ko za kamua
tugu pa rane pa ngenari za korapa tugu
oqoro tavaiolo za na udude vapaeni izu-
mata aza totonai qari tiro votuni na vinaego
leluna. Ura tonai za kole maka gu pana tana
Karisito na tinoni beto za boka tavaiolo za
na ude izumata.
15 Ko za kamua tugu pa totozo koviria za
tonai qari tiroa na Vavanau ti Mosese, za
maka toba za kole vapaeria na bulodi.
16 Ba totonai za gabala lao tana Bangara
za na tinoni, nari za tavaiolo za na udude
vapaeni izumata aza.
17 Ego ko na Bangara aza za na Ongongu,
ko ketakoi za suvere za na Ongonguna na
Bangara za na toa taruvatana za kole.
18 Ko gita doru za tori tateku pale tu za na
ude vapaeni izumata ko taqe boka dogoro
vatogazia na malakapina na Bangara. Ko
taqe tasoga lao pana kirena na Bangara po-
dalai maka kabere tana ko taqe keza zaeia
na nana kabere lavata. Ura ani za na nana
roiti na Bangara aza na Ongongu.

4

Nake Munyalana za na Taraeni na Non-goro Leana

1 Ko zara za vei za gami gamike munyala
ura na Tamaza tu za roquroqu tokadigami
ko za vadigami za na roiti ninabulu ani.
2 Goto gami gami daimamidi ria na uana
varivakea golomodi, ko gamike toani na
uana sekesekena beto gamike soga vapirua
za na paranga tana Tamaza. Goto gami
poja lodakia gu gami za na zozoto, ko na
monanadi ria na tinoni mari rangegami pa
moena na Tamaza gami gua.
3 Ba vei bi pae za na nongoro leana
tadigami, za pana tadiria qari muma gu za
pae aza.
4 Ria na tinoni ria za qarike vazozoto
ura na tamaza ikerena pana kasia guguzu
ani zake vabatabatai na roqudi, ko qarike
batia za na kaberena na nongoro leana na
veveina na malakapina na Karisito, aza na
kirena na Tamaza.
5 Ura gami nake veveimami makamami
za gami taraeni, goto na veveina i Jisu
Karisito tu aza na Bangara. Goto gami
makamami za na nabulu gu tadigamu pana
mami somana kole maka tana Karisito.
6 Ura aza tugu na Tamaza za paranga,
<<Na kabere za mi kabere votu lame vei
tu pana rodomo! >> za gua, za aza tugu
za na Tamaza za tolanga pa bulomami,
ko za vadigami na kaberena na gigalaina
na malakapina na Tamaza pa moena na
Karisito.
7 Ba gami za gami vei na raro za taroiti
pana nyelaka ko za kolea na izizongo
poreveveina ani, ko za tadogoro za na neqi
lavatana za koko vei tu tana Tamaza goto
nake tadigami.
8 Gami tavatapata pa doru zona gami, ba
gamike tanono vagore zozoto; gami rura
tugu, ba gamike varivasevi zozoto;

9 gami takomiti, ba gamike taloi pale;
gami tavalotu tugu, ba gamike tavaaboro
puta zozoto.
10 Doru totozo gami pogozia pa tinimami
gami za na uke ti Jisu, ko na toa ti Jisu za mi
bola votu pa tinimami.
11 Pana mami toa gami doru totozo za
gami kole tata lao vei gu pa uke pa laena
i Jisu, ko na toa ti Jisu mi bola votu pana
tinimami aza za boka manyaonana.
12 Ko na uke za korapa roiti pana
tadigami, ba tadigamu na toa za korapa
roiti.
13 Ari za gua vei za maka kutikuti, <<Qa
vazozoto ko za vei za qa paranga!>> za gua.
Ko pana maka moqaza uana vei aza za gami
ba gami vazozoto ko vei za gami paranga.
14 Ura gami gilagilaimami za na Tamaza,
aza za vaturu mulea pana toa na Bangara i
Jisu za aza tugu za mina vaturu mulegami
gami pana mami kole maka tavitia i Jisu
beto mina makarai varikamu tavitidigami
gamu pana moena aza.
15 Ura dorudi ari za na tokamiu gamu, ko
totonai na variroqu tana Tamaza mi kamu
nari za mari pugele nyonyoani ria za na
paranga leana za valavatia na Tamaza.

Na Toa pana Rangerange

16 Ko zara za vei za gami gamike boka
tavamunyala. Zozoto na tinimami pa pegu-
runa za korapa lelu gore, ba na ongongu-
mami za tavakorega doru rane.
17 Na tapata pekipekidi beto na aputaidi
taqe gozororia ari za qari korapa vanaqi-
tidigami za na kabere kole jolana za jolani
doru tapata gami gilagilaria koviria.
18 Ko gita taqeke dogoro laoria ria na za-
kaza qari boka tabata goto ria tu na zakaza
qarike tabata. Ura ria na zakaza qari tabata
za qarike kole zovai, goto ria na zakazava
qarike tabata tu za qari kole jola.

5

1 Gami gilagilaimami gami za tonai mina
tajegara pale za na aqaqo aza na tinimami
gami suveria pa pezo ani, za na Tamaza
mina vadigami maka ruma zake taroiti pa
lima tinoni beto ko na kole jolana pa noka.
2 Ko pana tini ani za gami kiu alili gami
ura gami nyorogua teku pokoni gami za na
mami suvesuverena pa noka.
3 Ko totonai mami tori pokoni tu za na
tini aza za gami mamike vei na tinoni za
gadogado.
4 Ura totonai gami korapa suveria za na
aqaqo pa pezo ani, za gami gami kiu alili
tavitia na takulanga. Ba nake vei ko gami
babi siqarai gona pale za na tinimami ani
gami gua za, goto gami nyoroguani ko babi
izongia za na tini koregana pa noka gami
gua, ko aza na tinimami za boka uke za mi
tasoga lao pana tini za kole jola.
5 Aza za tori vanaqiti vadigami tu na soga
ani na Tamaza tugu makana, aza za tori
vadigita tu na nana Ongongu ko na On-
gongu aza za na vinazozotona na nana na
Tamaza za gita.
6 Ko gami doru totozo za gami varene.
Gami gilagilai za totonai gami korapa su-
veria za na tinimami pa pezo ani, za gami
korapa zou pana tana Bangara,
7 ura na mami rangerange za gaitigami,
nake mami dogodogoro.
8 E, gami varene gami, ko gami ny-
oroguani za babi taloi tu za pana tinimami
ani ko babi lao suvere tavitia na Bangara
gami gua.
9 Ko bi vei babi suvere tu pana toa tin-
imami ani babi pana tini koregana, nari
za gami na mami kuta nyorogua za mami
vaqerai gu aza gami gua.
10 Ura gita doru za pala tana bola votu
pa moena na nyumunyumuna varituti tana
Karisito. Ko okokoto tinoni za mari okoto
tekua za na vuana tugu doru dia roiti qari
roitidi pana dia toa tini, bi vua leana babi
vua ikerena.

Na Nongoro za Vabaereria lao tana Tamaza ria na Tinoni

11 Ko za vei za gami gami gilagilai za na
poreveveina tana matagutuni na Bangara,
ko gami podekeria ko mami vagabalaria ria
na tinoni gami gua. Tana Tamaza za na
kaberena ko ara qa nyorogua vazozotoa za
pa monanamiu gamu na kaberena tugu vei.
12 Gamike korapa vavaporeveveidi
muledigami mule pana tadigamu gami,
goto gami korapa gu pojadigamu na
veveimami makamami ko gamu tu za muna
vaqavaqatadigami. Ko mina vei tu za muna
boka oeria ria qari kemaradi za na veveina
na bokaboka tana tinoni goto nake veveina
na uana.
13 Ura vei babi dogoro vei na tinoni ru-
ruramami gami, aza na ginugua pa variko-
rapaina na Tamaza beto gami aza. Vei
babi dogoro vei na tinoni tavagigalamami
gami, nari za mu dogoro veini gami korapa
parangagamu gamu.
14 Na variroqu tana Karisito za ban-
garadigami ura gami gami vagilagila valea-
nia za maka tinoni za ukedi doru tinoni, ko
na ginuana aza za doru tinoni qari somana
uke tugu ria.
15 Ko aza za ukedi doru tinoni, ko ria qari
toa za marike tavaqera muledi makadi goto
mari vaqerai tu aza za uke beto za tavatoa
mule vadi.
16 Ko za vei za koviria za kepore maka
tinoni taqe dogoroni pana dogodogoro
tinoni za gita. Pa totozo qari jola rari za

taqe dogoroni pana dogodogoro tinoni na Karisito, ba koviria taqeke dogoro veini aza na Karisito.

17 Ko zara za vei za totonai za kole maka tana Karisito za na tinoni, za aza za na vinapodaka koregana aza; na toa leluna za tori murimurinana tu, ko koviria na toa koregana za lame.

18 Doru zakazava ari za na Tamaza za roitidi, aza pana nada kole maka tana Karisito za varibaeredigita tana makana beto za vadigita na roiti ninabulu ko tana varibaere laodi mule pana tadiria kaki goto tinoni.

19 Na nada nongoro za na veveina pana kole maka tana Karisito na Tamaza za varibaere laoni tana makana za na kasia guguzu. Zake puku tutiria aza ria na dia sela, beto ko za tori vadigita tu za na nongorona za uleni na zona vei beto mari varibaere lao tana Tamaza ria na tinoni.

20 Ko gami za na tinoni paraparanga tana Karisito, na Tamaza za varoitigami ko za uleni na nana tepa. Gami gami tepa vani na Karisito: mu baere lao tana Tamaza!

21 Na Karisito za kepore na nana sela, ba pa laedagita na Tamaza za vamalumia ko za vapogozoni na sela* ko pana nada somana kole maka tana za gita taqe somana izongia na tuvizi tana Tamaza.

6

1 Gami gami roiti tavitia na Tamaza gami, ko za vei za gami tepa vitivitigigamu za gamu gamu tori izongia tu na variroqu varialona tana Tamaza ko muke dogoro vagoboria za na variroqu varialona aza.

2 Ura ari za gua vei na Tamaza,

<<Pana totozo tamijatana ara qa nongorigo ao,
beto ko pana rane inaalo qa tokanigo ao,>> za gua.

Mu vainongoro ko! Koviria tugu za na totozo tamijatana. Mu vainongoro ko! Koviria tugu za na rane inaalo.

3 Gami gamike roitini maka za bari tatupeni ria na tinoni, ko kepore za maka sela mi tabata pana mami roiti ninabulu gami gua.

4 Goto doruna na mami uana za gami gami vatadogoroni za gami za na nabulu tana Tamaza pana turu vangajudi ria na tapata gami gozororia, na vitigi, na tapata beto na takulanga.

5 Gami tapiqolo, gami tavaluge pa ruma varipiuna beto gami tarapata. Gami roiti varivasevi beto gamike tekuteku valeana na minyere valeana.

6 Pana mami uana liosona, na mami gigalai, na mami adono vamomozo, na mami tokana na goto tinoni, pana Ongu Tabuna, na mami variroqu zozotona,

7 pana nongoro zozotona, beto pana neqi tana Tamaza za gami vatadogoroni na nabulu tana Tamaza za gami. Na toa tuvizina za vadigami na Tamaza gami naqenaqe varikaledigami beto gami variperani.

8 Kaki tinoni qari pangagadigami, goto kaki qari vakeagami. Kaki tinoni qari vavalededigami, goto kaki tinoni qari vatarazaegami. Kaki tinoni qari jutudigami na tinoni sekesekemiu qari gudigami, ba gami gami pojai gu za aza za zozoto.

9 Gamike tadogoro gilagila tadiria kaki, ba gami gami tagilagila valeana gu tadiria doru, gami tadogoro vei kale gami tori uke tu, ba mu dogoriamiu gu za gami gami korapa toamami. Gami tangangulu ba gamike tavauke.

10 Qari vatakulangagami, ba gami qeraqera lao gu. Gami varisevi, ba gami vaizizongoria pana rangerange zoku tinoni. Gami dogoro vei gamike izongia maka zava ba doru zakazava za gami izongoria gu.

11 Ka viza turamami pa Koriniti! Kepore maka za babi aru golomia pana mami paranga lao tadigamu. Gamu za gamu korapamiu pa bulomami gami!

12 Nake gami za gami aru muleni na mami variroqu lao tadigamu, goto gamu tu za gamu aru muleni na miu variroqu lame tadigami.

13 Koviria ara ma paranga veidigamu na qua koburu: na sogana za gamu ba muke aru muleni na miu variroqu lame tadigami!

Muke Toani na Toa Tadiria Qarike Gilagilai na Tamaza

14 Muke makarai roiti varikamu tavitiria ria qarike vazozoto, ura ae mina vei za na tuvizi beto na sela mari boka varibaere? Babi ae mina vei na kabere beto na rodomo mari boka makarai suvere varikamu?

15 Ae mina vei na Karisito beto i Beliali na tomete mari boka varivaegoni na dia roquroqu? Babi na zava za qari makarai variizongoni na tinoni za vazozoto beto na tinoni zake vazozoto?

16 Na za qari makarai varivaleanani ria na zelepade madina tana Tamaza beto na beku? Ura gita za na zelepade madina tana Tamaza toana, vei za pojai Tamaza, ari za gua vei,

<<Ara mana suvere beto mana kanoko pa varikorapaidi,
ara mana dia Tamaza beto ria za mari qua tinoni.

17 Ko zara za vei za mu votu taloi lame pana varikorapaidi

* **5:21** Vei na vavavui vulavulaza **6:2** Aisea 49.8. **6:16** Jeremae 32.38; Izikeli 37.27. **6:17** Aisea 52.11; Izikeli 20.34, 41; Dogodogoro 18.

beto mu pikata taloi pana tadiria, za
gua za na Bangara,
beto muke uliria ria qarike lioso,
beto ara mana vakamugamu.
18 Ara za mina Tamamiu gamu,
beto gamu za muna tuqu marene beto
na tuqu reko ara,
za gua za na Bangara na Tamaza vivana
jola.>>

7

1 Doru taringutinguti ari za qari lame tadigita, ka viza qua baere leana, ko za vei za gita ta valioso muledigita makada pa doru zakazava zake valiosia na tinida beto na ongonguda, beto ko ta pangagani na Tamaza ko ta vani doruna nada toa pana toa liosona.

Na Qera ti Paula

2 Muke aru muleni na miu roquroqu lame pana tadigami. Gami gami oqoro roitini maka sela lao tana maka tinoni. Gami oqoro valoposoni poata maka tinoni gami, beto gami oqoro ikoa maka tinoni.

3 Ara qa paranga vei zara nake vei ko ma jutugamu gamu qa gua za, ura qa tori pojai tu perangaina za gami gami roquroqu vitivitigigamu za gamu, ko tanake varipikatai pana uke babi pana toa.

4 Ara qa paranga varene lao tadigamu. Gamu vaqera vitivitigia na buloqu za gamu. Qa tavamanoto valeana ara. Pana dorudi na tapata gami gozororia za pugeleziu na qera ara.

5 Ura totonai gami lame kamu pa Masidonia, na tinimami ba zake boka minyere. Goto na tapata gami gozororia za qari kole gu pa varilivutaimami ko qari rapatagami pana paranga ria na tinoni beto na matagutu za kole pa bulomami.

6 Ba na Tamaza, aza za vamanotoria ria na tinoni qari mamata na takulanga, za vamanotogami tonai za lame i Taetusi.

7 Ba nake lamena gu aza za vamanotogami gami, goto na vavakatona tugu vei na veveina gamu gamu vamanotia aza. I Taetusi za ule vadigami za na veveina gamu nyorogua batigami gamu, na veveina na miu takulanga, na veveina na miu ngalingali ko mu tokaniziu ara gamu gua, ko koviria qa qeraqera vitivitigi mule ara.

8 Ura bi vei bi vatakulangagamu tu za na qua leta qa kuti laoni ara, ba ara qake mamatani za qa tori kutia tu aza. Ba qa nyoro mamatani tugu aza, ura ara qa batia za na leta aza za vatakulangagamu, ba iapeki totozo papakana gu za gamu takulanga gamu.

9 Ba koviria ara qa qera, ba nake vei ko qa qerani gamu takulanga gamu za, goto ura gamu na miu takulanga za vagabalagamu. Ura gamu gamu takulanga pana zona vei na Tamaza za nyoroguani ko bu vei, ko gami gamike ngangulugamu pana kaki zona za gamu.

10 Ura na takulanga za varoitia na Tamaza za vavotua na soga pana toa ko za taaloni na tinoni, ko zake varivamamata za vei aza! Ba na takulanga tana kasia guguzu za vavotua na uke.

11 Ura mu dogoria tu ria na vua za votu pana miu toa pa na takulanga za varoitia na Tamaza ko za vangalingaligamu, gamu nyorogua naqenaqe muleni na miu toa, gamuke tavaraguani na uana ikikeredi, za vatumatumagamu, gamu nyorogua vitivitigi batiziu, za arariadigamu pana roiti leana, beto gamu vanaqitini gu za na vakilasana na roiti ikerena! Pana doru zona gamu vatadogoroni za gamu na liosomiu.

12 Ego ko qa kuti laoni ara tadigamu perangaina za na leta aza, nake pana ginuana na tinoni aza za roitini na tapata babi pana ginuana na tinoni za tavapaleka pana toa. Goto na ginuana qa kuti laoni na leta za vei ko mu dogoro vakaberia pa moena na Bangara na miu variroqu neqina za lame tadigami.

13 Ko zara za vei za gami gami tavamanoto.

Ko gami tavamanoto gami, ba aza mutu gami qera jolani gami za na veveina za vaqerai i Taetusi, ura gamu doru gamu vamomozia na bulona.

14 Ego qa kemaradigamu ara pana ti Taetusi za gamu, ko gamu oqoro tugu vakeaziu ara za gamu. Doru zakazava gami pojapojadigamu gamu za na zozotodi, ko na mami kemara pana ti Taetusi ba za tabata na zozotona.

15 Ko na nana variroqu aza za lao pana tadigamu za toa vaneqi tonai za roqu kamua za na veveina gamu ngalingali vatabea na vavanau tana, beto na matagutu pangaga gamu vadogoroni aza.

16 Ara qa qera, ura ara qa rangegamu zozoto za gamu!

8

Na Varivana Leana

1 Gami gami nyorogua ule vadigamu, ka viza tavitimami, za na veveina na variroqu varialona tana Tamaza za tadogoro pana ekelesia pa Masidonia.

2 Ura qari gozororia zoku tapata ria ba na dia qera za pugele nyonyoa, ko qari golaba tu ria ba zake vaqeraqera za na dia varivana.

6:18 2 Samuela 7.14.

3 Qari valaoa aza tugu vei qari bokai, beto
ko qari jolani tugu aza vei qari bokai. Pana
dia nyorogua tugu vei makadi za
4 qari tepa tokatokagami ko mari boka
somana roiti nabuludi ria na tinoni tana
Tamaza pa Jerusalema qari gua.
5 Ko za jolani tu aza gami rove veini gami
za qari vei ria! Momoe qari vani mae tu na
Bangara za na dia toa beto za qari vadigami
gami za na dia toa vei za nyoroguani na
Bangara.
6 Ko i Taetusi aza za tori podalaini tu na
roiti ani za gami tepa vitivitigia ko mi aru
tokai beto mi tokadigamu ko mu vaoko-
tia za na roiti varitokai gamu roitini pana
variroqu.
7 Gamu za gamu pugele nyonyoadi gamu
ria na bokaboka pana doru zakazava gamu
izongoria: pana rangerange, pana bok-
aboka pana paranga, pana gigigalai, pana
ngalingali lavatana beto pana miu variroqu
za lame tadigami. Ko gami gami ny-
oroguani za mu pugele nyonyoani mutu
gamu za na bokaboka pana roiti variia
valeana.
8 Qa pojaria za ari nake vei ko ma
garunugamu ko mu roitidi gamu qake gua
za. Goto qa pojai ara za na ngalingali var-
itokai tadiria na goto tinoni vei ko ma do-
goro vazozotoa ara za na zozotona na miu
variroqu qa gua.
9 Ura gamu gamu gilagilaimiu za na
variroqu varialona ta nada Bangara i Jisu
Karisito. Za izizongo aza, ba pana laemiu
gamu za golaba aza, ko pana nana toa go-
laba aza muna boka izizongo za gamu.
10 Ego ko na veveina na varivana poata
ani za ara ma vadigamu na qua roverove.
Aza za pada beto za garo za gamu mu
vaokotia gu aza gamu tori podalaini tu pa
aoro za jola nari, ura gamu tugu za gamu
podalai roitini za na variia beto ko na ny-
orogua varitokai za tadigamu tugu za koko
vei.
11 Ba koviria za mu ngalingali vaokotia
maka moqaza vei gamu kole ngalingalini
na nyorogua varitokai, ko mu variiani aza
vei gamu izongia.
12 Ura vei na malumu variia za mina kole-
nana, nari za na Tamaza za valeania aza na
variia za koko vei pana zakaza za izongia na
tinoni, nake pana zakaza zake izongia.
13 Nake vei ko na pogozo tadiria kaki
bi tavakopele ko tadigamu bi tavamamata
qake gua za.
14 Goto vei ko mu taia varitoto qa gua,
ura pa totozo koviria gamu gamu izongo
vazokuzoku, ko za pada gu za gamu mu
tokadi ria qari kole pana qaqa. Ko mina
vei za tonai muna qaqa za gamu beto ko ria
mari izongo vazoku, nari za pala mari boka
tokadigamu za gamu.
15 Za paranga za na Kutikuti Tabuna, ari
za gua vei, <<Na tinoni za buti varikamu va-
zokuzokuni na nana za zake izongo vazoku
vitivitigi jola, beto ko aza za buti varika-
muni iapeki gu za zake qaqa zozoto,>>* za
gua.

I Taetusi beto ria na Tavitina

16 Ba gami gami paranga leana lao tana
Tamaza aza za vakolea pa bulona i Taetusi
na ngalingali varitokai veveina tugu za kole
tadigami.
17 Ura nake vei ko za vatabea gu za na
tepa tadigami, goto pana nana nyorogua
varitokai makana aza za mijatia ko za lao
tadigamu aza.
18 Gami gami garunu taviti laoni i Tae-
tusi zana za na taimami za tapangaga pana
tadiria dorudi na ekelesia pa nana roiti
pana vareregena na nongoro leana.
19 Ba nake zakaza aza gu makana za na
veveina na tinoni ani, goto na tinoni ani
za ria mutu na ekelesia qari udukia ko za
rererege tavitigami gami tonai gami korapa
vagore votua gami za na roiti varitokai ani.
Ko na roiti ani za na valavatana na Bangara
beto za uleni za gami gami nyorogua var-
itokai.
20 Gami gamike nyorogua tagoreni za
na vareregena na varivana poata lavatana
gami korapa dogoro kopudi ari.
21 Ura na mami nyorogua za gami gami
nyorogua roitini za aza za leana nake pana
moena gu na Bangara, goto aza za leana
pana moedi na tinoni tugu vei.
22 Ko gami garunu lao tavitidi mule za
maka goto taimami ani. Gami tori podekia
tu zoku totozo aza ko gami batia za doru
totozo za ngalingali roiti varitokai aza. Ba
koviria za ngalingali vitivitigi jolani za mi
varitokai za gua, ura za rangegamu za
gamu.
23 Goto na veveina i Taetusi, za aza za na
kalequ ara beto za makarai roiti tavitiziu
ara aza ko gami tokadigamu gamu. Goto
ria kaki taimami ria qari lao tavitia aza za
ria za na tinoni pogozo nongoro tadiria na
ekelesia beto qari valavatia na Karisito.
24 Ko za vei za mu vadogorodi na miu
variroqu, ko doruna na ekelesia mari va-
zozotoa beto mari gilagilai za gami na
mami tuvizina za tonai gami vaqatani za na
veveimiu gamu tadiria na tinoni ari.

9

Na Varivana tadiria na Tinoni tana Tamaza

* **8:15** Votu 16.18.

1 Ego ko na veveina na miu roiti ninabulu
lao tadiria na tinoni tana Tamaza za man-
ake kilu kutia ara na veveina.
2 Ura qa tori gilagilaiqua tu ara za na miu
malumu varitokai, ko qa tori vaqatani tu
ara pana tadiria na tinoni pa Masidonia
za na veveimiu gamu pa ia pa Akaia. Ari
qa gudi vei, <<Ria na tavitida pa Akaia za
qari tori kole vanaqiti tu podalai tu pa aoro
jola nari,>> qa gua. Ko na miu ngalin-
galini na varitokai za vanyoroguaria mule
ria zokudi.
3 Ba ara koviria qa garunu laodi ria na
tavitimami ari ko mi tadogoro votu za
na mami vaqavaqata veveina na miu ny-
orogua varitokai gamu za mike paranga
goborona gu. Goto vei ko mu kole vanaqitia
na miu varitokai, vei tugu qa tori pojai tu
ara pala muna vei qa gua.
4 Keta vei ko kaki ria na tinoni Masido-
nia za mari lame tavitiziu ara pa Koriniti
ko mari batigamu za gamu gamuke kole
vanaqiti nari za gami za pala mami kea
tonai minake gore votu za na tekuna na
poata. Beto ko manake uli laoa ara za na kea
pala muna gozoria gamu.
5 Ko za vei za ara qa rovea za gozoro
gu za qa tepa vitivitigiria ria na tavitida
ari ko mari lao tadigamu tonai qa oqoro
lao ara, ko mari vanaqiti vakoleria ria na
varivana gamu poja vakolea muna roitini
qu gua. Ko mina tori tavanaqiti tu aza tonai
mana lao kamu ko mina tabata za gamu za
gamu valaoa tugu na miu varivana pana
miu nyorogua makamiu, nake vei ko ara gu
qa jujukugamu nari za gamu valao.
6 Aza qa korapa nyorogua pojai ara za
ani gu, na tinoni za uma vizaviza za mina
lokelokete vizaviza tugu, goto aza za uma
vazokuzoku za mina lokelokete vazoku-
zoku tugu.
7 Ria doru tinoni za mari valaoa aza qari
tori mijata veini tu pa bulodi, nake pana
roquroqu takulangana babi bu tajujukuni
gu, ura na Tamaza za tavaraguani za na
tinoni za varivana pana qeraqera.
8 Beto na Tamaza mina boka vapugele ny-
onyoadigamu ria na mana, ko doru totozo
munake qaqadi ria na zakaza muna toadi
beto ko muna pugele nyonyoadi doru roiti
leadi.
9 Ko aza vei za tori pojai tu na Kutikuti
Tabuna za ari za gua vei,
<<Aza za ia valeleanaria ria qari varivasevi;
na nana varitokai tadiria qari golaba za
kole jola kamua na kamua, za gua.>>
10 Na Tamaza aza za vadi na kiko ria na
tinoni umuma beto za variiani na ganigani
za mina iadigamu za dorudi na kiko beto
mina vamasururia ria na miu umuma ko
muna boka toa vei ria na tinoni tuvizidi
zozoto tonai muna iaria ria na tinoni vari-
vasevidi.
11 Na Tamaza mina vaizizongogamu pana
doru zona ko muna boka variia valeana
doru totozo, ko ria na tinoni za mari
vatarazaea na Tamaza tonai mari tekua
pana tadigami ria na miu varivana gamu.
12 Ura na roiti ninabulu gamu roitini ani
za tokadi nake makana gu pana dia totozo
tapata ria na tinoni tana Tamaza, goto pala
mari pugele nyonyoani tugu vei ria lao tana
Tamaza za na dia paranga leana.
13 Na miu roiti ninabulu ani mina uleni
za gamu na miu roquroqu zozotona tugu
za gamu roitini, ko ria za mari valava-
tia na Tamaza ura gamu vatabea gamu za
na nongoro leana tana Karisito aza gamu
ule votuni, beto ko mari valavatani tugu
na Tamaza ria za na veveina gamu toka
valeadi ria beto ko ria kaki mutugu.
14 Beto pana dia variroqu neqina mari
varavara tokadigamu. Ura na Tamaza za
tori vadogorodigamu tu nana variroqu var-
ialona lavata.
15 Gita ta paranga leanani tana Tamaza za
na nana varivana lavatana jola zake boka
tavavakato pana paranga.

10

I Paula za Vakaberia na nana Roitina

1 Ara Paula makaqu za qa tepa vitiv-
itigigamu pana roquroqu beto pana uana
momozona tana Karisito. Ko ara tugu za
na tinoni pepeasana gu tonai za suvere
tavitigita goto tonai za suvere pa zouna nari
za vei na tinoni za varene gamuguniziu
gamu!
2 Ria kaki qari pojai za gami gami
toani na toa tadiria na tinoni pa kasia
guguzu qari gua. Ko za vei za tonai mana
kamugamu ara za mana vanabuziu beto
mana paranga vaneqineqi za pana tadiria.
Ko qa tepagamu za gamu ko muke vaniziu
na lolomo ko ma roiti veidigamu zara.
3 Za zozoto tugu za na suveremami tugu
pa kasia guguzu gami, ba gamike varipera
pana zona vei qari varipera ria pa kasia
guguzu gami.
4 Ura na zakazava variperana gami
varoitiria gami za nake zakazava variper-
ana tana kasia guguzu, goto na zakazava
varipera za koleria na neqi tu tana Tamaza
ko qari boka piararia ria na toba suqutu
tadiria na kana.
5 Gami piaria ria na varigua paranga
beto dorudi na zakazava ululudi qari turu
suqutia na tinoni ko zake boka gilagilai na
Tamaza, beto gami teku vapinauzuria ria

9:9 Kera Vatarazae 112.9.

dorudi na roverove tadiria na tinoni ko mari boka vatabea na Karisito.

6 Ko gami vanaqiti ko mami vakilasaria ria qarike vatabea na Karisito, tonai muna vatabe valeleania gamu na Karisito.

7 Gamu za gamu dogoro laoria ria na zakazava veveiqu ara gamu batiria pana matamiu gu. Ae vei kolenana za na tinoni za dogoro veini aza na tinoni tana Karisito za gua? Ego na tinoni vevei aza za mi dogoro mule valeani mule makana, ura gami ba tana Karisito tugu maka moqaza vei ria ba tana Karisito tugu qari gua.

8 Ura vei ba nyoro vanyonyoroa tu ara za na vatavatarangeni na neqi za vadigami gami na Bangara, nari ba ara qake keani za vei aza. Na neqi aza za vadigami gami aza ko nake piaradigamu gamu, goto na ovulumiu gamu.

9 Ara qake nyoroguani ko bi dogoro vei qa korapa vamatagutugamu pana qua leta.

10 Kaki za ari qari gua vei, <<Na leta ti Paula za qari mamata beto qari neqi, ba totonai za suvere tavitigita za maka munya-munyalana gu aza beto ko na nana paranga za qari kepore veveidi,>> qari gua.

11 Na tinoni vevei aza za mi gilagila valeania za aza gami pojai pana leta totonai gamike suvere tavitigamu za pala aza tugu za mami roitini totonai mami suvere tavitigamu ketakoi.

12 Gami gamike vareneni za babi varitotodigami babi dogoro varito-todigami makamami pana tadiria qari vaporeveveidi muledi makadi. Goto ria za qari vakoleria na dia pada makadi, beto za qari dogoro varitoto muledi makadi pana tadiria goto tinoni. Za kepore na roqudi ria!

13 Ba gami za mamike vaqatani aza za jolani na pada, goto na vaqavaqata tadigami za mina kole gu pana padana na roiti za iadigami na Tamaza gami. Ko na roiti tadigami lao pana tadigamu za somana tugu pana roiti aza.

14 Ura vei babike lame zozoto tu kamugamu mae gami perangaina nari za koviria gami jolani gami aza za pada ko babi boka vaqatani. Goto gami tu za na tinoni momoe gami pogozo lame vatogadimu na nongoro leana na veveina na Karisito.

15 Gami gamike vaqatani za na roiti ketakoi qari roitidi ria na goto tinoni tu; na roiti vei aza za jolani na pada na Tamaza za loi vadigami gami. Goto na mami roverove za totonai mina ijoko zae za na rangerange tadigamu nari za gami ba mina lavata tugu lalaonana za na mami roiti.

16 Ko gami mami taraeni na nongoro leana pana guguzu pa maka kale laomiu gamu beto mamike vaqatani gami za na roiti qari tori taroiti tu pana ia qari taiani ria na goto tinoni.

17 Za paranga za na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <<Aza na tinoni za nyorogua vaqavaqata za mi vaqatani na veveina na Bangara,>> za gua.

18 Ura nake aza za vaporeveveveini muleni makana za tavaraguani na Bangara, goto aza tu na tinoni za vaporeveveinaia na Bangara za tavaraguani na Bangara aza.

11

I Paula beto ria na Tinoni Tagarunu Sekesekedi

1 Ara qa nyoroguadigamu za gamu buke tupele paleniziu totonai ba vei maka tinoni nyoro rururaqu iapeki. Muke tupele paleniziu!

2 Ara qa kopu totodigamu pana variroqu tana Tamaza za gamu, ura gamu za gamu vei na reko liosona ara tu qa tori vaiviva vani tu na marenena, ko na marene aza za na Karisito.

3 Ba ara qa matagutuni za keta kaki marina toka vapirua na roqumiu ko mu nogoto roquroqua gamu pana zona zozotona beto na okotona na Karisito. I Setani ba za toka vapirua pana nana zona varivaloposona i Ivi, ko ara qa matagutuni za keta mari na veidigamu aza za gamu.

4 Muke tupele paleniziu ara ura tonai za lame maka goto tinoni ko za taraeni na veveina maka Jisu za goto pana Jisu gami taraeni gami nari ba gamu teku vakatapia gu. Beto gamuke oriavo tekua za na ongongu za goto pana Ongongu gamu teku momoea beto ko gamuke oriavo tugu teku vakatapia za na nongoro leana za goto pana nongoro leana gamu teku vakatapa momoea.

5 Ara qake dogoro veiniziu na kepore veveiqu za pana tadiria na tinoni sekesekedi qari gigala muledi makadi na tinoni tagarunudi ari!

6 Palu pana paranga qake boka tugu ara, ba pana gigalai na bokabokaqu tugu ara. Ko pana doru totozo beto pana doru zona za gami tori vakabere vadigamu tu gami ani.

7 Ara kepore maka poata ba tepadigamu za tonai qa taraeni na nongoro leana tana Tamaza pana tadigamu. Ara qa vapekai muleniziu gu ko gamu mu taovulu qa gua. Ko ae vei, qa sela ara tonai qa roiti vei zara?

8 Ria goto ekelesia tu za qari tabaraziu ara, ko kale pu ikoria tu ara ria na goto ekelesia tonai qa roiti nabuludigamu za gamu.

9 Beto totonai qa suvere tavitigamu ko ba qaqani kaki zakaza, nari qake vatapatianagamu za gamu. Ria tu na tavitiqu

10:17 Jeremae 9.24.

qari lame vei pa Masidonia za qari pogozo lame vaniziu za doru zakazava qa qaqadi. Ko pana totozo qari jola rari za qa oqoro vatapatianagamu ara za gamu, ko uka riza ba manake izongo vatapatianagamu tugu za gamu.

10 Pana laena na zozoto tana Karisito za kole pana taqu, za ara qa mauluni za na qua vaqata ani za minake tavanogoto pana doru kota pa Akaia.

11 Tonai manake vatapatianagamu qa gua, nari za ae vei qake roquroqugamu za qa vei zara? Dai, na Tamaza za gilagila valeania nana za ara qa roquroqugamuqua za gamu!

12 Ara manake beto toani za na uana qa korapa toani, ko ma teku pale za na kutana qari vaqatani ria qari gigala muledi makadi na tinoni tagarunudi qari gua beto ko qari paranga za ria ba qari roitini tugu za na roiti gami roitidi gami qari gua.

13 Ria na tinoni ari za na tinoni tagarunu sekesekedi, na tinoni roiti nyonyoravadi beto ko qari vatadogoro mule veidi makadi na tinoni tagarunudi tana Karisito.

14 Ba nake tavarivarurana za! Ura i Setani tu ba za boka gu vatadogoro veini makana maka mateana tana kabere!

15 Ko nake tavarivarurana za bi vei ria na nana nabulu za bi vatadogoro veidi ria na nabulu zozotodi tana na tuvizi. Pa vinabetobetona za marina tekua tugu ria za na vuana na dia roiti ikikeredi.

Na Tapata za Gozororia i Paula na Tinoni Tagarununa

16 Qa tori pojadigamu tu za, ba ma maka pojadigamu mule za muke dogoro veiniziu maka tinoni rururaqu ara. Ba vei muna dogoro veiniziu tugu na rururaqu nari za ego mu vakatapa veiniziu maka tinoni rururaqu tugu ropi, ko ara ba ma boka tugu vaqata iapeki ropi.

17 Aza qa pojai koviria ko qa korapa vaqavaqataniziu makaqu za nake aza vei za nyoroguaniziu na Bangara aza, goto aza gu na roiti tana tinoni rururana.

18 Ba ura zokudi ria na tinoni qari vaqata pana zona tana kasia guguzu, ko za vei za ara ba ma rajaqua tugu ropi.

19 Ura gamu gamu dogoro veidigamu na tavagigalamiu ke, ko ria tu na rururadi qarike tuvizi ba gamu tavaraguadi!

20 Ria tu qari vapinauzugamu, qari vaputiputigamu, qari tutidigamu dia roquroqu, qari dogoro vagoregoregamu, babi qari poaragamu, ba gamuke tupele paledi tugu ke!

21 Qa keaqua tugu ko mana pojai ara ani, ba gami za gami matagutu roitidi ria na zakaza vevei zara!

Koviria qa nyoro paranga vei tu maka tinoni rururaqu ara, ba vei koledia ria kaki marike matagutu vaqatani kaki zakaza nari za ara ba boka vaqata gu.

22 Na tinoni Hiburu ria qari gua? Ara ba maka tugu. Na tinoni Izireli ria qari gua? Ara ba maka tugu. Na tuti lageredi ti Ebarahami ria qari gua? Ara ba maka tugu.

23 Na nabulu tana Karisito ria qari gua? Koviria za qa paranga vei maka tinoni kepore zozoto roququ ara, ba ara za maka nabulu leana joladi ria! Ara qa roiti viviva joladi ria, qa tori tavaluge tu pa ruma varipiuna zoku totozo, qa tori dori tapiqopiqolo tu, beto zoku totozo qa tata gozoria na uke.

24 Ka lima okokoto totozo za ria na Jiu qari piqoloziu ara, ko pana lima totozo ria qari okokoto vaniziu uengavulu sia piqolo.

25 Kue totozo qari piqoloniziu na kolu ria na tinoni Romu, beto maka totozo qari gonaniziu na patu ria na tinoni. Kue totozo za tapiaraniziu na vaka pa kolo, beto maka rane doruna beto na bongi doruna qa ole pa kolo.

26 Pa zokuna na qua rerege ara qa gozororia ria na tapata pana pie qari nyoro, na tapata pana tadiria na tinoni raja ikikodi, na tapata pana tadiria na turaqu makaqu, na tapata tadiria na tinoni karovodi, na tapata pana tadiria na guguzu lavata, na tapata pana qega, na tapata pa ivere, na tapata pana tadiria qari tuti sekesekea na Karisito.

27 Qa roiti vivivadi na roiti tapatadi, ko zoku totozo qake boka puta. Zoku totozo za keporeniziu na ganigani ko qa burana na kidepe, beto qake vagaroa na poko ko qa gozoria na lomozo.

28 Beto ko koledia mule ria kaki zakaza qake pojaria, beto doru rane za qa pogozia gu ara za na roquroqu mamatadi ria doru ekelesia.

29 Totonai qari munyala za kaki tinoni, nari ara ba qa vagilagilai tugu na munyala. Totonai qari tatoka vasela za kaki, nari ara za qari vaikuziu ria qari varitoka vapiru.

30 Totonai mana vaqata ara, nari mana vaqatani gu ara ria na zakaza qari vatadogoroni na qua munyala.

31 Na Tamaza na Tamana na Bangara i Jisu, aza na Tamaza za pada ko mina tavatarazae kamua na kamua za gilagilainana za ara qake sekeseke.

32 Pa Damasikasi za na qavuna za kole pana kopu tana Bangara i Aretasi za geleni za na guguzu lavata pa Damasikasi ko mi aru tamanaziu ara za gua.

33 Ba ara qa tavasikulu gore pana maka leo mane pana maka vuidana na tobana na guguzu ko qa ukuni aza.

12

Na Dogodogoro beto na Vitigi ti Paula

1 Koviria mana vaqavaqata ara. Zake varitokai za na roiti vei ani, ba koviria za mana uli laoria ara za na veveina na zakazava za vadogoroniziu pana maka dogodogoro beto ria na zakazava golomodi za vagilagilaniziu pa buloqu ara na Bangara.

2 Ara qa gilagilai za maka tinoni* za tutia na Karisito ko pana maka totozo na vinamanogamade aoro za tori jola lao tu nari za tasaputu zae pana vinaue noka aza. (Ko bi pana tinina za zae aza pa noka, babi pana ongonguna gu za ara qake gilagilai, goto na Tamaza gu makana za gilagilai.)

3 Beto ara qa gilagilai za na tinoni ani za tasaputu zae pa guguzu vavaguana. (Ko bi pana tinina za zae pa guguzu vavaguana aza, babi pana ongonguna za ara qake gilagilai, goto na Tamaza gu makana za gilagilai.)

4 Za tasaputu zae pa guguzu vavaguana aza ko za nongororia ria na zakazava qarike boka tavavakato pana paranga tana tinoni ko aza ria na tinoni qarike boka pojai.

5 Ko na veveina gu na tinoni ani za ara mana vaqatani. Na veveiqu makaqu za manake vaqatani, goto ria na qua munyala gu za mana boka vaqatani ara.

6 Ba vei ba nyorogua vaqata ara, za ara za manake vei maka tinoni rururaqu, ura ara za na zozotona gu za mana pojai tonai mana vaqata. Ba ara manake vaqata, keta ko gamu mu dogoro vaululu jolaniziu aza na veveiqu qari batia beto qari nongoria pana taqu.

7 Beto ko vei ko keta ma dogoro valavata muleniziu pana zakazava varivagabaradi qa dogororia, nari za qa taiani ara za maka vitigi pana toa tini. Ko na vitigi aza za roiti vei na nabulu pogozo nongoro ti Setani ko za kole koti vitivitigiziu beto za suqutuziu ko qake boka valavata muleniziu makaqu.

8 Kue totozo qa tepa vitivitigini na Bangara ara za na veveina ani, beto ko mi tateku varijo pana taqu qa gua.

9 Ba ari za oe veiniziu aza, <<Aza na padamu ao za na variroqu gu taqu. Ura na qua neqi za okoto valeana totonai za munyala na tinoni,>> za gua. Ko za vei za ara qa qera vitivitigini ko mana vaqatani ria na qua munyala, ko ma teku izongia na varikopu neqina tana Karisito.

10 Ko pana laena na Karisito za ara qa qerani gu za na munyala, totonai qari poja vikevikereziu, qa gozororia na tapata, qari nganganguluziu, beto qari aru vitivitigiziu. Ura totonai tugu qa munyala za ara nari qa neqi.

Ria pa Koriniti qari Vatakulangia i Paula

11 Qa roiti vei maka tinoni rururaqu ara! Ba gamu tu gamu roiti veiniziu zara koe. Ura gamu tu ko za pada bu boka paranga vaporeveveiniziu ara. Zozoto, na kepore tugu veveiqu ara, ba ara za qa poreveveiqu joladi ria gamu dogoro veidi na miu tinoni tagarunudi poreveveidi jola gamu.

12 Na vinagilagilana na tinoni tagarununa zozotona za qari taroiti votu tadigamu pana uana vangaju; na zakaza ria za na vinagilagila, na roiti varivagabaradi beto na roiti neqidi.

13 Pana zona za qa ngangulugamu jolani qa veidi ria kaki goto ekelesia za gamu? Ara tugu ko qake vatapatianagamu za gamu! Mu taleozoniziu ropi za na roiti leana qa roiti laoni pana tadigamu!

14 Koviria za qa korapa vanaqiti ko mana lao ovikigamu na vinaue totozo. Ba koviria ba ara za manake vatapatianagamu tugu, ura ara nake poata tadigamu za qa nyaqoa goto gamu tugu za qa nyaqogamu ara. Ura nake tutina za ria na koburu za mari na vatana vadi ria na tinadi na tamadi, goto ria tu na tinadi na tamadi za mari na vatana vadi ria na dia koburu.

15 Ara qa malumu vitivitigini za mana putiputi taledigamu pana qua izizongo beto qa malumu vadigamu tugu vei na qua toa za gamu, ko vei beto mi tatoka za na toa tadigamu. Ko vei mana roquroqu vitivitigi veidigamu zara ara, nari za vavagua gu za gamu ba mu roquroquziu tugu ara!

16 Gamu muna vaegoa za ara qake vatapatiana vitivitigigamu za gamu. Ba ria kaki za qari paranga za ara za qa zona nyonyorava ko qa vagonagamu pana sekeseke gu qari gua.

17 Pana zona za qa veidigamu ara? Ria na tinoni pogozo nongoro qa garunu laodi ba qarike zona nyonyoravagamu za gamu.

18 Ara qa tepa vitivitigia i Taetusi ko za lao ovikigamu, beto qa garunu vatuti laoni aza za maka tavitimami gamu gilagilaimiu gamu. Ae vei i Taetusi za zona nyonyoravagamu za gamu? I Taetusi ba zake zona nyonyoravagamu, ura aza beto ara za maka gu na mami roverove beto maka gu na mami uana.

19 Ae vei gamu kole rovea gamu doru totozo za gami gami kole naqenaqedigami makamami pa moemiu gamu? Dai! Pa moena tu na Tamaza za gami gami korapa paranga vei na tinoni za tutia na Karisito gami, ko doru zakazava gami roitidi za gami roitidi ko na ovulumiu gamu, ka viza qua baere leana.

* **12:2** Na tinoni za dogoria na dogodogoro za vavakatoni i Paula ani za na veveina makana gu. Mu dogoria pikata 1 na 7 ko.

20 Qa matagutuni ara za keta ma lame
kamugamu nari za ma batigamu mu korapa
suvere vei nake aza vei qa nyoroguani, beto
ko gamu ba mu batiziu ma goto nake aza
vei gamu nyoroguaniziu ba vei ara. Qa
matagutuni za keta ma batiria na varipera
paranga, na nyoroguani nana zakazava na
goto tinoni, na varikorakora, na mumuino,
na poja vikevikere tinoni, na kovakovasa,
na vavatarazae mule beto na varipiarai lao
lame.
21 Ara qa matagutu za totonai mana
maka lame soga za na qua Tamaza keta mi
vakeaziu pa moemiu gamu. Ko ara mana
takulangadi ria zokudi qari sela pa totozo
qari jola rari ba qari oqoro gabala loiria ria
na dia toa pajina, na toa lulasana beto na
varikoi ave lao lame.

13

Na Vinabalau Betobetona

1 Ani za mina vinaue totozo mana lame
ovikigamu ara za gamu. Na vavakatona vei
gamu jutua maka tinoni pana sela za mina
boka tavazozoto vei kori babi kue tinoni za
bari batia zozoto beto qari vavakatoni aza.
2 Qa tori vadi tu na paranga vinabalau
ria qari sela pa totozo qari jola rari beto ria
kaki mule ko mari na nogoto roitidi na sela.
Qa tori paranga vabalauria tu totonai qa
lame ovikiria na vinaori totozo, ko koviria
za tonai tu qake korapa suvere tavitiria ma
paranga vabalauria, ko tonai mana lame
oviki sogaria za manake aru qeraqeradi.
3 Gamu nyorogua dogoro vazozotoa
gamu koe na Karisito za paranga pana taqu
ko pala muna batiamiu totonai. Na Karisito
za zake munyala tonai za talegamu gamu,
ba za neqi pa varikorapaimiu gamu.
4 Ura pana munyala za tavauke aza, ba
koviria za toa pana neqi tana Tamaza.
Gami gami munyala pana mami kole so-
mana tavitia aza, ba pana mami baere lao
tadigamu gami mami kole tavitia aza pana
neqi tana Tamaza.
5 Makamiu tu za mu viloto muledigamu
beto mu nanaza muledigamu ko mu do-
goro pikatia za gamu korapa aru tamana
vamauru pana miu rangerange ba dai.
Gamuke gilagilai tu gamu za i Jisu Karisito
za kole pana tadigamu? Ba vei mina kepore
pana tadigamu na Karisito nari za gamu
oqoro lenoni zozoto gamu za na podeke za
uleni na miu rangerange!
6 Ara qa rovea za gamu muna bati votu-
nimiu za gami gamike lotuni na podeke.
7 Ba gami gami varavara lao tana Tamaza
ko gamu munake roitini maka sela. Gami
varavara vei ari nake vei ko gami mami
tadogoro vei gami tori lenoni tu na podeke
aza za, goto gami varavara ko vei mari na
dogoro veidigami tu gami lotu pana podeke
ria na tinoni gami nari ba gamu mu roitini
aza za tuvizi.
8 Ura gami mamike boka roitini kaki za-
kazava ko mami taleni na zozoto, ba mami
roitini gu za aza mina vareregia na zozoto.
9 Ura gami gami qera za totonai gami
munyala beto gamu gamu neqi. Aza gami
varavarani gami za vei ko gamu muna tatu-
vaka valeana za gamu.
10 Totonai tu qa suvere vazou pana
tadigamu qa kutia ara ani, ko totonai mana
lame gozorogamu za manake sasurugamu
tonai mana varoitia na neqi aza za vaniziu
na Bangara ko na variovuluna, nake
varipiarana.

Na Paranga Vinabetobetona

11 Ego na vinabetobetona, ka viza
tavitiqu, na bule tadigamu. Mu tuvakia
na miu uana, mu nongoro vakoititiria
na qua paranga varivaneqi, mu makarai
suvere, mu suvere pana bule ko na Tamaza
variroqu beto na Tamaza bule mina suvere
tavitigamu.
12 Mu variqeraqera lao lame pana zona
varigozoro tana tinoni za tutia na Karisito.
13 Ria doru tinoni tana Tamaza qari
garunu laoni na dia roquroqu pana
tadigamu.
14 Na variroqu varialona tana Bangara i
Jisu Karisito, na variroqu tana Tamaza beto
na varivaburo tana Ongu Tabuna mi kole
somana tadigamu doru.

13:1 Vavanau 9.15.

Pa Qelesia

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula maka tinoni tagarunuqu, ko
nake ria na tinoni qari garunuziu babi na
lame veiqu pana tana maka tinoni ara, goto
ara za na tamijataqu pana ti Jisu Karisito
beto tana Tamaza tu aza za vaturu mulea
aza pana uke.

2 Na leta ani za ara beto ria doru tavitiqu
ari gami valaoa tadigamu na okokoto ekele-
sia pa ia pa Qelesia.

3 Na variroqu varialona beto na bule tana
Tamaza na Tamada beto ti Jisu Karisito na
Bangara mi kole somana tadigamu.

4 Aza za vamalumia makana ko za uke
paedi ria nada sela, ko za ruvatagita pana
toa ikikerena qari korapa toani ria na zazae
tinoni koviria. Ko tonai za roiti vei nari za
vatabea aza za na nyorogua ta nada Tamaza
na Tamada,

5 aza mi tavatarazae kamua na kamua.
Agua.

Maka gu za na Nongoro Leana

6 Qa gabara vitivitigidigamu ara za gamu!
Na beko vei tu ko gamuke oriavo tugu
loi paleni gamu na Tamaza aza za tori
kukugamu tu pana variroqu lavata tana
Karisito, ko gamu tutia mutu gamu za maka
goto varivagigalai qari vagigalani na non-
goro leana.

7 Ba kepore mule za maka goto nongoro
leana za zozoto, goto ari qa paranga vei ara
ura koledia ria kaki qari korapa vadigamu
na tapata beto qari nyorogua nganganguliа
za na nongoro leana veveina na Karisito.

8 Ba vei bi gami na tinoni tagarunumami
tu za mijatagami na Tamaza babi maka
mateana koko veina tu pa noka za bi vari-
vagigalaini za maka varivagigalai za goto
pana nongoro leana gami tori ule vadigamu
tu gami, nari za na tinoni aza za mi gozoria-
gana tu na vinakilasa tana Tamaza.

9 Ma maka pojadigamu mule za aza vei
gami tori ule vadigamu tu. Vei bi maka
tinoni bi varivagigalaini za maka varivagi-
galai za goto pana nongoro leana gamu tori
teku vakatapia tu gamu zana, nari za na
tinoni aza za mi gozoriagana tu na vinaki-
lasa tana Tamaza.

10 Ae vei, qa korapa nyaqoa ara za vei beto
mari vatarazaeziu ria na tinoni qa gua?
Dai! Na Tamaza tu za qa korapa nyorogua
vaqerai ara. Ba ae vei qa korapa paranga
vei ko ma vaqeraria gu ria na tinoni qa gua
ara? Vei ba korapa tugu nyorogua vaqer-
aria ria na tinoni ara, nari za nake padaqu
ko mana nabuluni ara na Karisito.

Na Karisito za Vatadogoroni pana ti Paula za na Nongoro Leana

11 Ka viza tavitiqu, qa nyoroguani ara ko
mu gilagila valeania gamu ani. Na nongoro
leana qa varivagigalaini ara za nake koko
lame veina pana roverove tadiria na tinoni.

12 Nake tadiria na tinoni qa tekuni ara
babi ria kaki tinoni bari vagigalainiziu ara
ani, goto na Tamaza tu makana za vatado-
goroniziu i Jisu Karisito.

13 Gamu tori nongononгoronimiu tu
gamu za na toa taqu pa moa totonai
qa korapa tututia ara za na tututi pana
vatarazae tadiria na Jiu. Qa kole komiti
vikevikereria ara ria na tinoni tana
Tamaza, beto qa kole podepodeke vitivitigia
ko ba piara paledi qa gua.

14 Qa boka joladi ara ria na Jiu gami maka-
maka zae beto qa tuti vikitivokoto betoria
ara ria na uana tututi tadiria na qua tite.

15 Ko zara tu qa toa vei ara ba na Tamaza
za roquroqu vitivitigiziu ko tonai tu qa
oqoro pore ara za toi mijata kaleniziu tu
mana nabuluni ara aza.

16 Ko tonai za vadogoroniziu za i Jisu
na Tuna ko ma taraeni tadiria na tinoni
karovodi ara za na nongoro leana na
veveina aza za gua, nari za qake lao
nanazani mule tadiria kaki tinoni ara za
na veveina ani.

17 Beto ko qake oqanai zae mutugu za pa
Jerusalema ko ba nanazaria ria qari tami-
jata na tinoni tagarunudi momoe. Goto na
totozo tugu aza za qa taloi keni pa qega
kalena pa Arabia ara beto pa liguna za qa
maka mule kamu mutugu pa Damasikasi.

18 Pa liguna za jola kue aoro tu beto za qa
zae pa Jerusalema ko qa dogoria na suvere
tavitia mae ka manogalima rane gu ara i
Pita.

19 I Jekopi na taina gu na nada Bangara
gu mule za qa kamua totonai, goto ria kaki
tinoni tagarunudi za qake batiria.

20 Koviria qa mauluni pa moena na
Tamaza ara ria na veveidi na zakazava
qa kuti vadigamu ari: qake korapa
sekesekegamu ara.

21 Ego ko pa liguna qa taloi pa Jerusalema
za qa zae pa ia pa Siria beto pa Silisia ara.

22 Ko pa totozo aza za ria na okokoto eke-
lesia tana Karisito pa Jiudia za qari oqoro
gilagila valeanaziu ara.

23 Qari nongononгoroni gu za ari qari
gua vei ria na tinoni, <<Aza tugu na tinoni
za komikomiti vikevikeregita pa viza zana
za koviria za varivagigalaini mutugu za na
nongoro leana, ba pa viza gu zana zake
tavaraguadi ria qari vazozotoa na Karisito!
>> qari gua.

24 Ko tonai qari batia ria za na soga za
roitini na Tamaza pana qua toa nari za qari
vatarazaea ria na Tamaza.

2

Ria Na Tinoni Tagarunudi Qari Dogoro Vaporeveveinaia na Roiti ti Paula

1 Pa liguna za jola ka manogamade aoro za qa mule zae pa Jerusalema ara. Gami kori Banabasi za gami zae, beto ko i Taetusi ba gami tokai tu za totonai.

2 Ba qa zae pa Jerusalema ara totonai ura koko vei na Tamaza gu mule za vadogoroniziu za ma zae za gua. Ko tonai qa kamu ketakoi za qa vavakatoni tadiria na kuta koimata gu makadi za na nongoro leana qa kole taraeni ara tadiria na tinoni karovodi. Na ginuana qa vavakato vadi ria ara za ura qake nyoroguani ko bi goboro za na roiti qa roitidi pa totozo qari jola rari beto aza vei qa korapa roitini koviria qa gua.

3 Ba i Taetusi, aza za tutiziu ara za na tinoni Qiriki tu aza, ba ria na koimata qarike jujukuni ko mina tapobe mae tu beto za pala mina taalo aza qarike gua.

4 Goto ria kaki qari tuti sekesekea na Karisito za qari peki sulopo luge pana varikamu tadigami ko qari nyoroguani ko mina tapobe tu i Taetusi qari gua. Ria na tinoni ari za qari peki luge golomo ko mari dogoro poai za na toa taruvatana za vadigami na Karisito gami qari gua. Na dia kuta nyorogua za vei ko mari vapinauzugita pana Vavanau tadiria na Jiu qari gua.

5 Ba gamike izongo tuti podekia gami za na nyorogua tadiria ko gamike vamalumia ko bi tapobe i Taetusi, ura gami nyoroguani gami za na nongoro leana zozotona za mina kole jola pana tadigamu.

6 Ae tu bari tinoni poreveveidi vei ria na koimata ari pana totozo qari jola rari, ba pana taqu za qari varitoto beto gu ria. Na Tamaza zake dogoria na vinasari tana tinoni. Ura ria na tinoni qari tadogoro vei na koimata ba kepore mule za maka roverove koregana bari jokani za na nongoro leana qa kole varivagigalaini ara.

7 Goto qari dogoro vakaberia ria za na Tamaza tugu za garunuziu ara ko qa taraeni na nongoro leana tadiria na tinoni karovodi, maka moqaza podeke vei tugu i Pita ba na Tamaza tugu za mijatia ko za korapa taraeni na nongoro leana tadiria na Jiu.

8 Ura aza tugu na Tamaza za vani na neqi ko za garunia i Pita ko za lao tadiria na Jiu, za aza tugu za na Tamaza za vaniziu na neqi ko za garunuziu ara ko qa lao tadiria na tinoni karovodi.

9 Beto ko ari Jekopi i Pita beto i Jone, ari kue qari tadogoro vei na kuta koimata za qari dogoro vakaberiadia za na Tamaza za vaniziu na roiti poreveveina ani ara, ko qari valeanagami gami kori Banabasi. Qari vaegoa ko gami varipikataini za na roiti ko gami kori Banabasi za mami lao tadiria na tinoni karovodi, goto ria za mari lao tadiria na Jiu qari gua.

10 Goto aza gu qari vapagalani ria tadigami kori za ria na tinoni golabadi gu za taneke koroto roquria qari gua, ko ara ba aza tugu za qa kole podepodeke vitivitigi roitini.

I Paula za Ule Votuni na Sela ti Pita pa Anitioki

11 Tonai za kamu pa Anitioki i Pita, za qa toke kolokolosia ara pa moedi ria na tinoni qari tutia na Karisito aza ura na kaberena jola gu za na roiti za roitini aza za sela.

12 Tonai qari oqoro kamu ria kaki tinoni Jiu qari tutia na Karisito na koko lagere veidi ti Jekopi, za i Pita za boka tekuteku tavitiria gu ria na tinoni karovodi qari tutia na Karisito. Ba tonai qari kamu ria na tinoni Jiu na koko veidi ti Jekopi, nari za podalai pikata taloinana makana ko za betonana tekuteku tavitiria aza ria na tinoni karovodi. Ura za matagutudi i Pita ria na tinoni qari dogoro vaporeveveini za na veveina ria na tinoni karovodi mari tapobe mae tu beto za mari taalo qari gua.

13 Ria kaki tinoni Jiu pa ekelesia ba qari tutia tugu za na zona selana za roitini i Pita. Ko i Banabasi ba za somana tavagona tugu pana roiti qari gilagilaidia na selana.

14 Ba tonai qa dogoria ara za qarike toani ria za na nongoro leana zozotona, nari za qa tokea ara i Pita pa moedi ria doru. Ari qa guni vei ara aza tonai, <<Zozoto ao za maka tinoni Jiu ao. Ba quke toani ao za na tuti tadiria na Jiu, goto qu toa vei gu maka tinoni karovona ao tonai qu suvere tavitiria makadi ria na tinoni karovodi. Ko ae za vei za qu nyorogua vitivitigidi tu ao ria na tinoni karovodi ko mari tutiria ria na tuti tadiria na Jiu qu gua?>> qa guni.

Ria Jiu beto na Tinoni Karovodi za qari Taaloni na Rangerange

15 Zozoto, gami za na podo veimami tadiria na Jiu beto ko gamike totoa vei ria na tinoni karovodi qari tadogodogoro vei na tinoni seladi.

16 Ba gami gami gilagila valeaniamami za kepore maka tinoni mina boka tuti valeania za na Vavanau ti Mosese ko mina tuvizi pana moena na Tamaza, goto tonai gu za rangea i Jisu Karisito za na tinoni nari za mina tuvizi aza. Ko gami na Jiu ba gami rangea tugu i Jisu Karisito beto za gami tavatuvizi pana moena na Tamaza, nake tonai gami tutia na Vavanau ti Mosese. Ura kepore maka tinoni za tutia na Vavanau ti Mosese za boka tavatuvizi pa moena na Tamaza.

17 Ko vei tonai gami korapa nyorogua vitivitigini gami za na zona ko babi tavatuvizi tonai gami rangea na Karisito za gami, nari za tonai tugu za gami tinoni sela vei gu ria na tinoni karovodi za gami. Ko ae za vei za vei? Na Karisito za roiti veidigami ko gami sela? Dai ko dai tugu!

18 Vei ba vaturu muleria mule ara ria na vinaturu qa tori jegararia tu ko koviria qake tapiuni ara, nari za totonai tugu qa tadogoro votu maka tinoni qa maja vavanau ara.

19 Ara za qa vei na tinoni ukequ ko qa taruvata pana binangara tana Vavanau ti Mosese. Maka moqaza podeke vei na tinoni za uke za taruvata, za ara koviria ba qa taruvata pana nyorogua tana Vavanau ti Mosese, ko koviria qa boka toa vani na Tamaza ara. Qa tori uke tavitia tu na Karisito pa korosi ara.

20 Ko koviria nake ara makaqu za qa korapa toa, goto na Karisito za korapa toa pana taqu. Pana qua toa koviria qa totoravuzia ara za na Tuna na Tamaza, aza za roquroquziu beto za malumu ukepaeniziu ara.

21 Qake gona pale ara za na variroqu varialona tana Tamaza. Ura vei pana tutina na Vavanau ti Mosese za bi boka tavatuvizi za na tinoni, nari za na uke tana Karisito za kepore veveina za vei.

3

Na Tutina na Vavanau beto na Rangena na Karisito

1 Pae za lao vei na roqumiu za gamu pa Qelesia? I zei za jukidigamu ko gamu duviduvili? Qa gabaradigamu tu! Beko gamu tori nongoro vakabekaberiamiu tu gamu za na nongorona i Jisu Karisito za uke pa korosi!

2 Ani gu za maka zakazava mu ule vaniziu moko gamu: ae vei, na Ongu Tabuna tana Tamaza za gamu tekua gamu tonai gamu tutia na Vavanau ti Mosese, ba tonai gamu nongoria na nongoro leana veveina na Karisito ko gamu vazozoto?

3 Kepore na roqumiu za gamu! Beko gamu tori podalai valeanani tu pana varitokai tana Ongu tana Tamaza za na toa koregana, ba ae za vei za koviria gamu nyorogua vaokotia mutu pana miu neqi makamiu?

4 Ae vei, na zoku vitigi gamu gozororia gamu tonai gamu vazozotoa na Karisito za na goborodi gu? Ko na galegale goborodi zozoto gu ria?

5 Na Tamaza za tori vadigamu tu nana Ongongu beto za roitidi na zakazava varivagabaradi pana tadigamu. Ae vei, na Tamaza za roitidi za na roiti vei ari pana tadigamu tonai gamu tutia gamu za na Vavanau ti Mosese, ba tonai gamu vazozotoa gamu za na nongoro leana?

6 Ta dogoro laoia tu i Ebarahami ko. Ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<I Ebarahami za rangea na Tamaza, ko tonai za rangea aza nari za pojani na tinoni tuvizina na Tamaza aza,>> za gua.

7 Ko mu gilagilai gamu koviria za ria gu na tinoni qari vazozoto za na tuna zozoto i Ebarahami.

8 Na Kutikuti Tabuna za tori vakaberia tu pa moa za na Tamaza mina vatuviziria pa moena makana ria na tinoni karovodi tonai mari rangea aza za gua. Za vei aza za na Tamaza za tori poja momoea tu pana ti Ebarahami za na nongoro leana tonai ari za gua vei, <<Pana laemu ao mina manadi na Tamaza ria doru puku tinoni,>> za gua.

9 I Ebarahami za vazozoto beto za tamana, ko ria doru tinoni qari vazozoto za qari tamana tugu za vei i Ebarahami.

10 Ria doru tinoni qari totoravuzia na Vavanau ti Mosese ko mari tuvizi pa moena na Tamaza qari gua, za qari kole pana leveleve. Ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Qari taleve ria doru tinoni qarike tutiria ria doru Vavanau ti Mosese qari takuti vakole pa Buka Vavanau,>> za gua.

11 Ko za kabere valeana gu za kepore za maka tinoni mina tavatuvizini pa moena na Tamaza za na tutidi na Vavanau. Ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Na tinoni tuvizina mina toani na rangerange,>> za gua.

12 Minake kilu kole mae za na rangerange beto mina boka tatuti za na Vavanau ti Mosese, ba ari gu za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Na tinoni za tutiria za na zakazava za pojaria na Vavanau, za mina tekua za na toa,>> za gua.

13 Ba na Karisito za taleve vadigita za gita taqeke boka tuti vaokotia na Vavanau ko za tori ruvatagita tu pana leveleve tana Vavanau ti Mosese. Za taleve na Karisito tonai za titi vei maka tinoni ikikerena pa korosi, ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Na tinoni talevena za na tinoni za titi pa barabara suvege,>> za gua.

14 Na Karisito za ruvatagita ko na mana ti Ebarahami za qari somana tekua ria na tinoni karovodi tugu vei tonai qari rangea i Jisu Karisito, beto ko gita tonai taqe rangea aza nari za taqe tekua za na Ongongu za taringutinguti vakoleni na Tamaza.

3:6 Podapodalaina 15.6. **3:8** Podapodalaina 12.3; 18.18. **3:10** Vavanau 27.26. **3:11** 2.4. **3:12** Iama 18.5. **3:13** Vavanau 21.23.

Na Vavanau zake Sogai na Taringutinguti

15 Ka viza tavitiqu, qa nyorogua tekua ara
za maka vavapada pana uana tadigita na
tinoni gu. Tonai mari tori vaturua tu ari
kori tinoni za maka vinaego, nari za kepore
mule za maka tinoni mina boka piaria babi
sogai za na dia vinaego qari tori vaturua tu
ari kori. Ko na taringutinguti tana Tamaza
ba za vei tugu aza.
16 Ko tori zoku totozo tu za vakolea na
Tamaza pana ti Ebarahami beto tana tuna
za nana taringutinguti. Na Kutikuti Tabuna
zake pojai za <<tadiria na tumu>> zake gua.
Ura vei <<tadiria na tumu>> bi gua aza, nari
za ria na zoku tinoni tu za rovea aza. Ba
ari tu za gua vei aza <<tana tumu>> za gua,
ko na ginuana vei aza za maka tinoni gu za
roquveini aza tonai za paranga vei aza, ko
na tinoni aza na Karisito.
17 Ari gu za vei za na ginuana qa korapa
pojai ara, na vinaego za tori vanyumu
momoea tu na Tamaza. Ko na Vavanau ti
Mosese za tuti lame liguligu ka made gogoto
uengavulu aoro pa liguna na vinaego
zake boka vakepore veveinaia za na
taringutinguti kolena za vani i Ebarahami.
18 Ura vei na varivana za bi tekua na
tinoni tonai bi vatabea na Vavanau ti
Mosese, nari za na tekuna aza za zake koko
vei pana taringutinguti tana Tamaza za
gua gu na ginuana. Ba na varivana tana
Tamaza lao ti Ebarahami za koko vei pana
nana taringutinguti gu nake pana ginuana
i Ebarahami za tutia mae na Vavanau ti
Mosese.
19 Ko na za nana roiti za na Vavanau
za vei? Na Tamaza za valamea za na
Vavanau ko za ule votuni za na toa sela.
Na Vavanau ani za kolenana na nana neqi
tinganai za kamua gu totonai za lame na
Karisito aza na tutina i Ebarahami. Ko
tana na koburu pana tutina aza za vakolea
na Tamaza za nana taringutinguti. Na Va-
vanau za tagarunu valagere vei tadiria na
mateana ko kolenana za maka za turu pa
varikorapaidi na Tamaza beto na tinoni.
20 Ba na tinoni za turu pa varikorapaina
za poreveveina gu vei mari kole za kori
kalena, ba na Tamaza za makana gu za
roitini na taringutinguti pana ti Ebarahami.

Na Roiti tana Vavanau

21 Ko zara za vei nari za ae vei, na Va-
vanau za zake valeanaria na taringutinguti
tana Tamaza? Dai ko dai! Ura vei bi kole-
nana za maka vavanau za boka vadigita
na toa, nari zozoto za na tinoni bari boka
tavatuvizi pana moena na Tamaza tonai
bari tutia za na vavanau aza.
22 Ba na Kutikuti Tabuna za ule vadigita
za na kasia guguzu doruna za tapiu pana
neqi tana sela, ko za vei za na varivana za
taringutingutini na Tamaza za na dia gu ria
qari rangea i Jisu Karisito.
23 Ko tonai za oqoro kamua za na totozo
tonai taqe boka rangea gita i Jisu Karisito,
za na Vavanau za bangaradigami beto za
piugami gami tinganai za vakaberia na
Tamaza za na totozo tana rangerange.
24 Ko na Vavanau za vei na nada tinoni
totoli beto na tinoni varitokai tinganai za
lame na Karisito, ko tonai za lame na
Karisito za gita taqe tavatuvizi tonai taqe
rangea aza.
25 Ko koviria za tori kamua tu za na totozo
tana rangerange, ko gita za koviria nake
tinoni totoli za korapa tokagita.
26 Gamu doru tinoni Jiu beto nake Jiu
za koviria na tuna beto na Tamaza pana
miu kole maka tana Karisito ura gamu tori
rangea tu gamu na Karisito.
27 Tonai gamu tapaputaiso ko gamu kole
maka pana tana Karisito, nari za gamu toa
vei na Karisito makana za gamu.
28 Ko tonai gamu kole maka pana ti Jisu
Karisito nari za gamu varitoto gu pana do-
godogoro tana Tamaza za gamu doru. Ke-
pore za na varipikatai Jiu babi na tinoni
karovona, na pinauzu babi na tinoni taru-
vatana, na reko babi na marene. Kepore za
maka bi poreveveina jolani za maka.
29 Ego ko gamu za na tori tinonimiu tu
tana Karisito ko za vei aza za gamu ba na
tuna tugu vei i Ebarahami, beto ko koviria
ba muna izongia tugu gamu za na mana za
taringutinguti vakoleni na Tamaza.

4

1 Aza vei qa korapa nyorogua pojadigamu
ara za ari za vei. Na koburu za tori izongo-
ria tu aza ria doru izizongo tana tamana. Ba
tonai za korapa pekina za na koburu aza,
za oqoro pada ko mina lalaedi aza ria na
izizongo tana tamana, ko zake goto pana
tana pinauzu za na koburu aza tonai na
pekina.
2 Ba koledia tu ria na tinoni qari kopuni
aza beto qari lalaeni za nana izizongo tin-
ganai za kamua za na totozo za mijatia na
tamana ko mina boka lalaeni makana na
koburu za nana izizongo.
3 Ko gita ba taqe vei tugu aza. Tonai taqe
oqoro taruvata za gita, za taqe suvere vei gu
na pinauzu pana neqi tana ongongu ikeredi
pa kasia guguzu ani.
4 Ba tonai za kamua za na totozo
tamijatana tana Tamaza, nari za garunu
lagereni na Tamaza za na Tuna. Ko za
lagere podo pana maka reko, ko za podo
beto za lavata zae pana Vavanau tadiria na
Jiu aza,
5 ko mi ruvataria ria na tinoni qari tapi-
uni za na Vavanau beto ko gita taboka tagi-
gala na koburu tana Tamaza za gua.

6 Ko koviria na koburu tana Tamaza za
gita, ko za vei aza na Tamaza za garunu
lagereni pa buloda gita za na Ongonguna na
Tuna, ko na Ongongu aza za paranga votu
vei ari, <<Aba! Ao na Tamaqu!>> za gua.
7 Ko koviria nake pinauzu ao. Na nana
koburu na Tamaza ao ko pala muna izongia
tugu vei za na taringutinguti za vakole vadi
aza ria nana koburu.

I Paula za Takulangadi ria pa Qelesia

8 Pana totozo qari jola rari gamuke gilag-
ilai na Tamaza za gamu, ko gamu tavapin-
auzu pana tadiria na ongongu nake tamaza
zozotodi.
9 Ba koviria gamu gilagila valeania na
Tamaza za gamu, ba aza vei na zozotona za
na Tamaza tu za za gilagila valeanagamu
koviria za gamu. Ko ae vei za gamu ny-
orogua gabala muleria mutugu ria na on-
gongu keporedia neqi beto kepore veveidi
rari? Ae za vei ko gamu nyorogua maka
tavapinauzu mule?
10 Gamu kopu vaporeveveinaria ria kaki
rane, na popu, na rane poreveveidi, beto
na aoro, vei ko mi tavaraguadigamu na
Tamaza gamu gua.
11 Qa takulangadigamu ara gamu, ura
keta mi vei qa pavu tale goborodigamu gu
ara gamu.
12 Ka viza tavitiqu, qa tepa vitivitigigamu
ara za gamu ko pana kalena na Vavanau
za mu vazozoto vei gu ara ko muke tapiudi
ria na tututi tadiria na Jiu, maka moqaza
podeke vei ara ba qa vei tugu gamu ko
qake tavapinauzu pana Vavanau ti Mosese.
Gamu oqoro roitini maka sela pana taqu za
gamu tonai qa suvere tavitigamu.
13 Gamu korapa gilagilaimiu gamu za qa
mo ara totonai qa taraeni na nongoro leana
tadigamu pa totozo momoe.
14 Ko qa vatapata vitivitigigamu ura qa
mo. Ba gamu gamuke vakepore veveiniziu
beto gamuke kiluniziu ara, goto gamu
vakamu valeana veiniziu tu maka mateana
tana Tamaza. Gamu vakamu valeana
veiniziu bi i Jisu Karisito zozoto ara.
15 Koviria pae za lao vei za na miu qer-
aqera aza? Qa gilagila valeania ara totonai
za na miu qeraqera za lavata ko vei bu
boka za bu diolo pale za na matamiu ko
bu tori vaniziu tu ara, ura gamu roquroqu
vitivitigiziu za totonai.
16 Ae vei, qa ule vadigamu na zozoto ko
koviria gamu dogoro veiniziu maka miu
kana ara?
17 Ria na tinoni qari jujukugamu ko mu
tutia na Vavanau tadiria na Jiu za qari ny-
orogua valaogamu pana dia kalena qari
gua, ba na dia kuta nyorogua za nake
leana. Na dia kuta roquroqu za vei ko mari
pikata paledigamu, ko gamu mu dogoro ny-
oroguadi ria qari gua.
18 Ego za leana gu za muna nyorogua
vakarovia maka tinoni vei na kuta roquro-
quna mu vakarovoni gamu gua aza za mina
leana. Ko doru totozo za leana za vei aza, ko
nake kilu tonai mana korapa suvere tavit-
igamu ara za muna roitini.
19 Ka viza qua koburu, koviria qa maka
vei mutugu na reko za vitivitigi ara. Qa vi-
tivitigidigamu za gamu ko tinganai mi podo
na Karisito pana tadigamu qa gua.
20 Qa nyoroguani ko ba kamugamu tu, ko
ba vadogorodigamu pana qua mamalaingi
paranga za na qua roquroqu zozoto
tadigamu. Ura gamu vararaziu zozoto ara!

Na Vavakatodi ari Haqa i Sera

21 Ae vei za gamu gamu nyorogua tutia
na Vavanau ti Mosese, gamu gilagila valea-
niamiu tugu gamu za aza za pojai na Va-
vanau?
22 Aza vei za pojai na Kutikuti Tabuna za
kori na tuna marene i Ebarahami. Maka za
podo pana tana reko pinauzu nizongona i
Haqa, beto na vinaorina za podo pana reko
taruvatana nizongona i Sera.
23 Na tuna marene za podo pana tana reko
pinauzu za za podo pana uana kolena vei
qari podo doru tinoni, goto na tuna marene
za podo pana tana reko taruvatana za podo
ura na Tamaza za taringutingutini mina
podo za gua.
24 Na podo tadi ari kori za boka tadogoro
vei maka vavakato vavapada. Kori reko ari
za qari vei kori vinaego. Pana tana reko aza
qari podo pinauzu ria na tuna i Haqa, ko aza
za na vavapadana na vinaego za taroiti pa
kubokubo pa Saenai.
25 I Haqa, aza za vei na kubokubo Saenai
pa Arabia, za na vavapadana na guguzu
pa Jerusalema koviria ura aza za pinauzu
tavitiria ria nana tinoni.
26 Ba na Jerusalema tana Tamaza za na
taruvatana, ko aza za vei na tinada gita.
27 Ura ari za gua vei za na Kutikuti
Tabuna,

<<Mu qeraqera za gamu na reko gamu
egoro!
Mu kuku qeraqera za gamu gamu
oqoro gozoria na vitigi za gozoria na
reko za podopodo!
Ura na reko za taloi pale za pala mina
izongo vazoku koburu
jolani na reko za korapa suvere tavitia
na marenena,>> za gua.

28 Ko, ka viza tavitiqu, pana zona vei tugu
i Aisake za podo pana taringutinguti tana
Tamaza, nari za gamu ba koviria na koburu
tana Tamaza za gamu pana taringutinguti
tana Tamaza.

4:27 Aisea 54.1.

29 Ba pana totozo aza na tuna marene za
podo pana uana kolena za komitia tu za na
tuna marene za podo pana roiti tana On-
gongu tana Tamaza, ko pana totozo koviria
ba za korapa tugu vei aza za na varikomiti
tadi ari kori pukuna.
30 Ba na za tu za gua za na Kutikuti
Tabuna? Ari tu za gua vei, <<Mu iju vakeni
paleni za na reko pinauzu beto na tuna
marene. Ura na tuna na reko pinauzu za
minake teku izongo tavitini na tuna na reko
taruvatana za na izizongo tana tamadi,>>
za gua.
31 Ko, ka viza tavitiqu, gita za taqeke tapiu
pana Vavanau ti Mosese vei na tuna maka
reko pinauzu, ba na tuna tu na reko taru-
vatana za gita ko taqe tori taruvata tu pana
tutina na Vavanau vei zara.

5

1 Na Karisito za tori ruvatagita tu za gita
ko koviria na tinoni taruvatada za gita. Ko
za vei za mu turu vei na tinoni taruvatamiu
beto ko muke tavapinauzu soga mule.

Mu Suvere Vei na Tinoni Taruvatana

2 Mu vainongoro! Ara Paula ma po-
jadigamu koviria! Vei muna malumu ko
muna tapobe mae tu beto muna taalo muna
gua, nari za gamu vakepore veveinaia
gamu na Karisito.
3 Ma maka pojadi mule ria doru tinoni
qari nyoroguani ko bari tapobe. Muna vei
za muna kopu betodiria tugu za dorudi na
Vavanau ti Mosese.
4 Gamu na tinoni gamu korapa nyorogua
tutia na Vavanau ti Mosese ko vei ko mu
tuvizi pa moena na Tamaza gamu gua, za
gamu pikata paledigamu makamiu pana
tana Karisito. Gamu ukuni gamu za na
variroqu varialona tana.
5 Ura gami gami korapa adono gelegele
valeanani za pala na Tamaza mina
vatuvizigami, ko tonai gami korapa adono
nari na Ongongu za vaneqia na mami
rangerange tana Karisito.
6 Ura tonai taqe somana kole maka pana
ti Jisu Karisito, nari za na pobe beto nake
pobe za kepore na veveidi. Aza gu za
poreveveina za na nada rangerange za
tabata votu pana toa variroqu.
7 Beko gamu tori korapa tu toa valeana
pana miu rangerange! I zei za gona
kolosogamu ko gamu nogoto tutia na non-
goro zozotona?
8 Na varivaloposo vei qari roitini ria
qari nyoroguani ko mu tutia na Vavanau ti
Mosese za nake koko veina tana Tamaza aza
za sorugamu za gamu.
9 Mu roquroqua na paranga ani ko. Iapeki
vavakovuru palava gu za vaovulia za na
besini palava doruna, ko iapeki varivagi-
galai sekesekena za ngangulugamu gu za
gamu doru.
10 Ara qa rangegamu za gamu. Pana nada
somana kole maka tana Bangara qa gilagila
valeania ara za gamu pala munake tutia za
maka goto roquroqu selana. Goto ria qari
korapa vadigamu na tapata za ae tu mari
tinoni veveidi ria ba mari pogozia tugu za
na vinakilasa tana Tamaza.
11 Goto ara za, ka viza tavitiqu, vei ba ko-
rapa taraeni ara za na poreveveina na pobe
mae tu beto mina taalo na tinoni ba gua,
nari za ae za vei za qa korapa tu takomiti
ara? Vei ba korapa vei ara nari na vari-
vatatupena na nongorona na korosi bi tori
tateku pale tu.
12 Ria qari korapa vatapatagamu gamu
za leana jola za mari pujala paledi tu ropi
makadi!
13 Ura, ka viza tavitiqu, gamu za
kukugamu na Tamaza ko gamu taruvata
pana miu toa pinauzu za gamu. Goto na
toa taruvatana aza za muke varoiti veini
na vinamalumu tana tutidi na nyorogua
ikikeredi tana tini. Ba mu varinabulu lao
lame tu pana toa variroqu.
14 Ura na Vavanau doruna za tapiu
varikamu pana maka paranga gu ani,
<<Mu roquroqua na tavitimu maka moqaza
podeke vei qu roquroqugo makamu,>> za
gua.
15 Ba vei muna varivapaleka beto muna
variraja lao lame, nari za mu balau ura pala
muna varipiarai lao lame makamiu.

*Na Varitoka tana Ongongu beto na Ny-
orogua tana Tini*

16 Ara ma pojadigamu ani. Mu tutia na
varitoka tana Ongongu ko muke roitidi ria
na nyorogua ikikeredi tana tini.
17 Ura na nyorogua ikikeredi za ny-
oroguani na tini za zake nyoroguani za
na Ongongu, beto aza za nyoroguani na
Ongongu za zake nyoroguani na tini. Ura
qarike varitavaragua ari kori, ko za vei za
gamu gamuke boka roitidi ria na zakazava
gamu nyorogua roitidi.
18 Vei mina tokagamu na Ongongu, nari
gamuke tavapinauzu pana Vavanau ti
Mosese za gamu.
19 Na roiti ikikeredi tana tini za qari tado-
goro pikatadi gu. Qari tabata votu pana toa
lulasana, aru vabosi, toa manugu,
20 vavatarazae beku, izizongo potana,
varikana, varipera paranga, nyoroguani
nana zakazava na goto tinoni, varivatagi-
giri, mumuino, varipikatai ko na varigua,
21 varikono, bukubuku, na varikamu
bukubuku beto doru toa vevei ari. Ma
pojadigamu za gamu maka moqaza vei

4:30 Podapodalaina 21.10. **5:14** Iama 19.18.

tugu qa tori pojadigamu tu, ria na tinoni qari roitidi na zakazava vevei ari za marike teku izongia na binangara tana Tamaza.

22 Goto na vuana na Ongongu za na variroqu, na qera, na bule, na adono vamomozo, na valeanaria na tinoni, na tokadi na tinoni, na rangerange,

23 na vapekai, beto na kopu muleni pana nyorogua ikeredi. Kepore za maka vavanau za suquturia na toa vevei ari.

24 Ria na tinoni ti Jisu Karisito za qari tori vaukea tu za na dia toa ikeredi tavitia na roquroqu beto na nyorogua tana toa vei aza.

25 Na Ongongu za tori vadigita tu na toa za gita, ko vei za aza tugu vei mi gaitia nada toa.

26 Take vavatarazae muledigita, na varivatagigiri lao lame beto na varikono lao lame.

6

Mu Varitokai Lao Lame

1 Ka viza tavitiqu, vei bi lotu pana sela za maka tinoni pana miu ekelesia, nari za gamu za tokagamu na Ongongu za mu gaiti vatuvizia aza; ba mu roitini za na roiti ani pana zona leana. Beto mu dogoro kopuni na mua uana makamu, keta ao ba mu lotu tugu pana tapata vevei aza.

2 Mu varipogozo tokaini na pogozo mamata, ko pana zona vei ani muna vagore votua gamu za na vavanau tana Karisito.

3 Na tinoni za rove vaporeveveina muleni makana, za sekeseke muleni gu makana aza; ura na zozotona za nake poreveveina tugu aza.

4 Na tinoni za mi dogoro vilotia na nana uana makana. Ko vei mina valeleana ko mina vaqerai na Tamaza za nana roiti za mina boka qerani aza za nana uana, goto mike dogoro varitotoni makana pana roiti tana maka goto tinoni.

5 Ura doru tinoni za mari okoto pogozia na dia pogozo mamata.

6 Na tinoni za tekua na gigalaina na paranga za mi iani doru zakazava leadi za nana tinoni varivagigalai.

7 Keta mu siana, ura na Tamaza nake rururana. Na tinoni za aza tugu za umani za aza tugu za mina loketia.

8 Ko na tinoni za umuma pana nana nyorogua gu makana za na vuana za mina loketia tugu na uke aza. Na tinoni za umuma pana nyorogua tana Ongongu za na vuana za mina loketia tugu za na toa jola.

9 Ko take beto roitidi gita ria na roiti leadi. Ura vei tanake munyala, nari za pala mina kamua za na totozo tonai tana loketia gita za na leana.

10 Ko zara za vei za totonai taqe korapa izongia gita za na totozo, nari za taroiti laodi ria na roiti leadi tadiria doru tinoni. Ba aza za poreveveina jola za gita taroiti laodi na roiti leadi tadiria na tinoni ria gita taqe maka tatamana pana tutina na Karisito.

Na Paranga Betobetona

11 Koviria za mu dogoria gamu za na boarana na leta qa kutia pana limaqu makaqu ko qa valaoa ara tadigamu.

12 Ria gu na tinoni Jiu qari nyorogua tadogoro valavata beto ko mari vaqavaqatani na zakazava pa peguruna na tini qari gua za qari korapa garunugamu ko mu tapobe ko mu tutia za na Vavanau ti Mosese qari gua. Na ginuana qari roiti vei za vei gu ko mari tavaraguadi ria kaki goto tinoni Jiu beto vei ko marike takomiti taleni za na vavakatona na korosi tana Karisito qari gua.

13 Ura ria tugu makadi qari tapobe ba qarike tutia za na Vavanau. Goto qari nyogudigamu za gamu bu tapobe ko vei ko mari vatavatarangeni tadiria kaki goto Jiu za na ginuana gamu gamu tapobe mari gua qari gua.

14 Ara za kepore zozoto za maka za mana vaqatani goto na veveina gu na korosi tanada Bangara i Jisu Karisito. Tonai qa rangea aza nari na uana tana kasia guguzu za tavauke ko za tapikata pale pana taqu, beto ara qa tavauke ko qa tapikata qua pana tana kasia guguzu.

15 Bi pobe ba bike pobe za na tinoni za qari kepore veveidi beto pana dogodogoro tana Tamaza, aza gu za poreveveina zozoto za peluku tinoni koregana za na tinoni.

16 Ko ria qari tutia na Vavanau ani za na bule beto na variroqu varitokai tana Tamaza mi somana tadiria. Ria za na tinoni Izireli zozoto tana Tamaza!

17 Na qua paranga betobetona ani. Muke vaniziu mule kaki tapata, ura na burina i Jisu za qa pogozoria pa tiniqu.

18 Ka viza tavitiqu, na variroqu varialona tanada Bangara i Jisu Karisito mi somana pana ongongumiu gamu. Agua.

Pa Episasi

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula maka tinoni tagarunuqu ti
Jisu Karisito, ko qa tagarunu pana ny-
orogua tana Tamaza.

Na leta ani za qa valaoa ara tadigamu na
tinoni tana Tamaza gamu suvere pa Episasi
ko za pauzu vaneqia na miu rangerange
pana ti Jisu Karisito.

2 Na variroqu varialona beto na bule tana
Tamaza na Tamada beto ti Jisu Karisito na
Bangara mi kole somana tadigamu.

Na Mana taqe Izongoria pana ti Jisu Karisito

3 Aria ko ta vatarazaea na Tamaza na
Tamana na nada Bangara i Jisu Karisito!
Ura pana nada kole maka tavitia na Karisito
gita za na Tamaza za vadigita doru mana
pana toa ongongu qari kole pa noka.

4 Totonai tu za oqoro tavapodaka na kasia
guguzu za na Tamaza za tori mijatagita tu
pana tana Karisito za gita, ko tana suvere
lioso beto tanake tajutuni maka sela pa do-
godogoro tana za gita za gua. Za roquro-
qugita na Tamaza

5 ko za vei za tori mijata momoegita tu
ko tana tagigala na tuna aza za gita, ko
taqe boka tagigala na tuna aza za gita pana
korapana na roiti za roitini i Jisu Karisito.
Aza za na roquroqu za qerani na Tamaza.

6 Ta vatarazaea na Tamaza za gita ura
za varivagabara jola za na nana variroqu
varialona za vadigita pana tana Tuna aza za
roquroqu vitivitigia.

7 Ura pana orunguna i Jisu Karisito tonai
za uke pa korosi taqe taruvata za gita ko
na Tamaza za taleozodi nada sela. Za vari-
vagabara beto za lavata jola za na nana
variroqu varialona za

8 vapugele nyonyoa taridigita aza. Za gi-
lagilarianana beto za dogoro vakabere be-
torianana gu na Tamaza za doru zakazava.

9 Ko za vakabere vadigita za na gigalai
golomona aza za qerani beto za nyorogua
roitini aza ko za gore votu pana tana
Karisito.

10 Ko tonai mina kamua na totozo tami-
jatana za mina aru varikamudi aza ria doru
vinapodaka, ria na zakazava pa pezo beto
ria na zakazava pa noka, beto ko na Karisito
za mina nyumu bangara pa naredi ria doru.

11 Doru zakazava za qari taroiti pana ny-
orogua beto na mijamijata tana Tamaza. Ko
pana nada kole maka tavitia na Karisito na
Tamaza za tori mijatagita tu za gita ko taqe
tagigala na nana tinoni. Na mijamijata ani
za tori roiti momoeni tu aza pa podalaina.

12 Ko zara za vei za gami gami range
momoea na Karisito za gami vatarazaea
na Tamaza ura aza za vadogorodigita nana
variroqu beto na nana neqi lavatana jola!

13 Ko gamu ba gamu vei tugu. Na non-
goro leana za na vavakato zozotona za ule
vadigamu na zona vei beto muna taalo.
Ko gamu tonai gamu nongoria na nongoro
aza nari za gamu rangea na Karisito. Ko
tonai gamu vazozotoa na Karisito, nari za
vadigamu na Tamaza za na Ongu Tabuna
aza za tori taringutinguti vakoleni tu aza.
Ko na Ongu Tabuna aza za na vinagilagi-
lana na nana tinoni aza za gamu.

14 Ko na Ongu Tabuna taqe tori izongia tu
gita za na vinagilagila pala tana teku zozo-
toa tugu gita ria na zakazava za vakole vadi
na Tamaza tadiria na nana tinoni. Ko za vei
za gita ba taqe boka vazozoto valeania za
na veveina na Tamaza pala mina ruvataria
ria nana tinoni. Aria ko ta vatarazaea
za na Tamaza aza za vadogorodigita nana
variroqu beto na nana neqi lavatana jola!

Na Varavara ti Paula

15 Ko pana ginuana za roiti vei zara
na Tamaza pana miu toa, nari za podalai
tugu totonai qa nongoroni ara za na miu
rangerange za lao pana tana Bangara i Jisu
beto ko na miu variroqu za lao tadiria doru
tinoni tana Tamaza,

16 za qake koroto paranga leana
laodigamu ara tana Tamaza za gamu. Qake
izongo roqu mumadigamu ara pana qua
varavara za gamu.

17 Pana qua varavara qa tepai ko na
Tamada lavata, aza na Tamaza tana nada
Bangara i Jisu Karisito mina vadigamu na
Ongongu aza mina vatavagigalagamu beto
mi vakabere vadigamu ria doru zakazava
za nyorogua vadogorodigamu na Tamaza,
ko mu boka vagilagila valeania gamu na
Tamaza.

18 Ko tonai za mari tarevanga vakabere
ria na bulomiu nari za muna boka gilagila
valeania gamu za na zakazava leadi gamu
tasoruni ko gamu korapa adono gelegeleni.
Beto muna gilagilaria gamu ria na izizongo
vavaguana poreveveidi za taringutinguti
vakole vadi ria na nana tinoni na Tamaza,

19 beto ko muna gilagila valeania gamu za
ae lavata ululu jolana vei za na nana neqi za
kole pana tadigita taqe vazozotoa aza. Ko
aza na neqi za tavaroiti pana tadigita ani
za maka moqaza podeke vei tugu na neqi
lavata

20 za varoitia na Tamaza totonai za vaturu
mulea na Karisito pa uke beto ko za vaturua
keta pa kale matuana ko za nyumu bangara
pa noka.

21 Ketakoi za nyumu bangaradi na
Karisito ria doru ongongu qari bangara,

ria za poredia viva, beto ria na okokoto bangabangara. Aza za ululu joladi pana neqi ria doru izongo poreveveidi pa totozo koviria ko mi kamua na kamua.
22 Ko na Tamaza za vakoleria pa kauruna na neqi tana Karisito za doru zakazava beto za loi laoni tana ekelesia na Karisito ko aza za na batuna doru zakazava.
23 Na ekelesia za na tinina na Karisito, ko na ekelesia za na vinaokotona na Karisito beto ko na Karisito za vaokoto valeanaria doru zakazava.

2

Na Toa Koregana

1 Pa totozo qari jola lao rari tonai gamu oqoro vazozotoa na Karisito za uke na ongongumiu za gamu koko vei gamuke vatabea na Tamaza beto gamu toa pana sela.
2 Pana totozo aza gamu toani gamu ria na uana ikikeredi pa kasia guguzu ani ko gamu vatabea gamu za na bangara ikikerena za bangaradi na ongongu ikikeredi pa vavagalo kota. Na ongongu ikikerena ani za korapa lalaedi aza ria na tinoni qarike vatabea na Tamaza zozoto.
3 Perangaina gita doru ba taqe toa vei tugu ria. Taqe toa tutiria na toa ikikeredi pana abana maka moqaza podeke vei za nyoroguani na tinida, beto taqe roiti laodi gu za na roiti ikikeredi aza vei za nyoroguani na tinida beto na nada roquroqu makada. Ko pana nada toa ikikeredi vevei ari za taqe taleveni ko tana gozororia tugu gita ria na vinakilasa pana korakora tana Tamaza, vei tugu ria doru tinoni pa kasia guguzu ura ria ba qari toa vei tugu aza.
4 Ba na Tamaza aza za pugelia na variroqu varitokai beto za lavata jola na nana variroqu za roquroqugita,
5 ko totonai tugu za korapa uke na ongonguda pana nada toa sela za makarai vatoa mulegita tonai taqe vazozotoa na Karisito. Ko pana variroqu varialo gu tana Tamaza za gamu taalo za gamu.
6 Pana nada somana kole maka tavitia i Jisu Karisito za gita za makarai vaturu mulegita ko za somana vabangaragita tavitia na Karisito pa noka.
7 Za roiti vei zara aza, ko mi tadogoro pikata vakabere pana tadiria doru zazae tinoni doru totozo za nana variroqu varitaleozae lavata zake boka tapada za gua. Nana variroqu lavata aza za vadogorodigita na Tamaza pana ti Jisu Karisito.
8 Pana nana variroqu varialo gu za alogamu na Tamaza za gamu tonai gamu rangea na Tamaza. Ko na inaalo gamu tekua za nake vuana na miu podepodeke leadi, goto na varivana gu tana Tamaza.
9 Zake koko lame vei pana roiti leadi tadigamu ani, ko kepore maka tinoni mina paraparanga vatarazae muleni makana.
10 Na Tamaza za roiti veidigita ari za gita, ko pana nada somana kole maka ti Jisu Karisito za vapodakadigita ko ta toadi na roiti leadi za vanaqiti vakole vadigita na Tamaza ko tana roitidi za gua.

Na Varibule za Roitini na Karisito

11 Ko mu roqu vakoititia za pana totozo qari jola lao rari za gamu podo tinoni karovomiu ko qari dogoro vagoregamu ko qari gigigaladigamu <<Na tinoni gamuke tapobe>> ria na tinoni Jiu za gamu; goto ria na Jiu qari dogoro mule veidi makadi na tinoni tapobedi, ba nake pana limana na Tamaza goto pana limadi gu na tinoni qari tapobe za ria.
12 Pana totozo aza za gamuke izongo gilagilai tugu gamu za i zei na Karisito, beto na tinoni gotomiu ko gamuke somana pana butubutu Izireli, ria na tinoni tamijatadi tana Tamaza. Gamuke somana izongoria gamu za ria na vinaego tana Tamaza qari lame vei pana nana taringutinguti. Gamu suvere kole nyunyalamiu gu ko gamuke gilagilai na veveina na toa jola beto gamuke gilagilai na Tamaza pana miu toa pa kasia guguzu.
13 Ko pa totozo qari jola lao rari za gamu zou pana tana Tamaza za gamu ba koviria za gamu tavatata lame tana Tamaza pana orunguna na Karisito.
14 Ura na Karisito makana za varibuledigita ko za vamaka puku tinoniria ria na tinoni Jiu beto ria na tinoni karovodi beto pana tinina za jegara paleni aza za na varikana, aza na toba za varipikataidi ari kori puku tinoni ari,
15 na Vavanau tavitiria ria na nana garunu beto ria na nana vinaturu za vanogoto paleni, ko na dia somana tana za za vapodakadi maka puku tinoni koregana aza ari kori goto tinoni ari ko za roitini aza za na bule.
16 Ko na korosi tana Karisito za piaria za na varikana tadi ari kori ko za varibuledi ari kori puku tinoni ari beto za makarai toka laodi pana tana Tamaza.
17 Ko za lame taraeni na Karisito pana tadigamu na tinoni karovomiu beto pana tadiria na Jiu za na nongorona na bule ani. Perangaina gamu na tinoni karovomiu za gamu zou tana Tamaza goto ria na Jiu za qari tata, ba koviria za gamu maka gu za gamu.
18 Ko tonai taqe somana kole maka tavitia na Karisito za gita kori puku tinoni ari za taqe boka luge lao tana Tamada pana maka Ongu Tabuna za gita.

19 Ko za vei zara za, gamu koviria nake
tinoni gotomiu beto nake tinoni karovomiu,
goto koviria gamu somana tavitiria gu ria
na puku tinoni tana Tamaza beto gamu so-
mana pana nana tatamana.
20 Ko gamu ba gamu maka moqaza
podeke vei tugu na ruma za tavaturu
pa kokovana qari vaturua ria na tinoni
tagarunudi beto ria na tinoni korokoro-
tai, ko na Karisito makana za na patu
poreveveina jola za patubiti vamauria na
ruma.
21 Ko aza za aru varikamu vamauria za na
ruma doruna ko za turu zae ko mina maka
zelepade madina tana Bangara.
22 Pana miu somana kole maka tavitia na
Karisito za gamu beto ria doru za gamu
korapa tugu taaru varikamu pana roitina
na suvesuverena ketakoi za suvere na On-
gonguna na Tamaza.

3

Na Roiti ti Paula tadiria na Tinoni Karovodi

1 Ko tonai qa dogoro laoia ara za na
varibule za roitini na Karisito, nari qa var-
avara tokadigamu ara Paula. Ara za qa roiti
tokadigamu gamu na tinoni karovomiu ko
qa tapiu taleni na Karisito i Jisu.
2 Za zozoto jola za gamu tori nongoroni
tugu gamu za na Tamaza za ianiziu ara za
na roiti vareregena na nana variroqu var-
ialona ani ko ma tokadigamu ara za gamu za
gua.
3 Na Tamaza za vatadogoroni beto za vak-
abere vaniziu ara za na gigalai golomona
ani. Qa koni kutia gu ara za na veveina ani
4 ko vei muna tiro valeanaria ria na
paranga qa kutiria ari za pala muna boka
vakoinonoa aza vei za vagigalainiziu ara
na Tamaza. Na gigalai golomona ani za qa
dogoro vakaberia pana tana Karisito.
5 Pana tadiria na zazae tinoni qari jola
lao rari za zake ule vakaberia aza pana
tadiria na tinoni za na gigalai golomona ani.
Goto koviria za tori vavotu vakaberia tu na
Ongu Tabuna pana tadiria na nana tinoni
tagarunudi beto tadiria na tinoni korokoro-
tai tavamadidi.
6 Ko na gigalai golomona aza ani: tonai
qari vazozotoa na nongoro leana nari za ria
na tinoni karovodi za qari somana izongo
tavitiria ria na Jiu za na mana, ko ria na
tinoni karovodi za qari tapoja maka tini
tinoni tavitiria ria na Jiu beto qari somana
tekua tugu ria za na taringutinguti tana
Tamaza na veveina na inaalo za lame vei
tana Karisito.
7 Ko ara qa nabuluni za na nongoro leana
ani ura na Tamaza za vaniziu na nana
variroqu varialona, ko na varivana ani za
vaniziu tonai za vaniziu na nana neqi za
korapa roiti pana taqu.
8 Ara za kepore na veveiqu ko qa kole
gore pana kauraidi zozoto ria doru tinoni
tana Tamaza. Ba na Tamaza za vaniziu
ara za na roiti ani ko qa vavakatoni ara
tadiria na tinoni karovodi za na nongoro
leana za lavata jola ko zake boka tapada.
Ko na nongoro leana ani za na veveina na
Karisito.
9 Ko na roiti za vaniziu aza za ara mana
vakabere vadi tugu vei ria doru tinoni za
na vinareregena na gigalai golomona tana
Tamaza. Na Tamaza, aza za vapodakaria
doru zakazava, za vapaea pana tadiria na
zazae tinoni qari jola lao rari za ani.
10 Ko koviria mina tagilagila pana tadiria
na okokoto bangara beto na okokoto neqi
pa noka za na gigalai bokabokana tana
Tamaza. Ko tonai mari dogoria na ekelesia
nari za mari dogoro vakaberia ria za na
gigalai bokabokana tana Tamaza.
11 Ko zara za roiti vei za na Tamaza ura
aza tugu za na nana nyorogua kole jolana
pa podapodalaina ko na nana nyorogua aza
za vagore votua pana roiti za roitini i Jisu
Karisito na nada Bangara.
12 Ko tonai taqe somana kole maka tavitia
aza beto taqe rangea aza, nari za taqeke
matagutu lao pa moena na Tamaza tonai
taqe varavara za gita ura taqe gilagila valea-
nianada za aza mina nongorogita.
13 Ko za vei za, qa tepa vitivitigigamu ara
za gamu, ko muke munyalani gamu za na
ginuana vei qa korapa gozororia ara ria
na tapata tonai qa korapa tokadigamu za
gamu. Ura qa gozoro taleni vitigi ara za aza
vei beto gamu taaloni gamu.

Na Variroqu Lavata tana Tamaza

14 Ko tonai qa dogoro laoria ara ria
na roiti za roitidi na Tamaza ari nari za
qa nyumu sori tungutungu pa moena na
Tamaza ko qa varavara lao tana ara.
15 Na Tamada gu aza za vadi na izongo za
ria doru pukupuku tinoni pa noka beto pa
pezo.
16 Qa tepa lao ara pana tana Tamaza aza
za izongoria na mana poreveveidi jola ko
mi vadigamu na nana neqi qa gua. Ko
na nana Ongu Tabuna za mi vaneqiria na
bulomiu.
17 Beto qa tepai tugu vei ko na Karisito mi
kole pa bulomiu pana miu rangerange, ko
mu bagere valeana beto mu turu vamauru
pana toa variroqu.
18 Ko gamu beto ria doru tinoni tana
Tamaza za mu makarai dogoro vakaberia
za ae podeke revatana, na kakazana, na
ululuna, beto na korina vei,
19 beto ko mu boka gilagilai valeania
gamu za na variroqu lavatana jola tana

Karisito aza zake boka tapada kamu. Ko tonai muna gilagila valeania gamu za na variroqu tana Karisito nari za muna tavapugeleni gamu za na toa pugelena zozoto tana Tamaza.

20 Na nana neqi za korapa roiti pana toa tadigita na Tamaza ko za boka tamo vazokuzoku lame vadigita, zoku jolani vei taqe tepai babi taqe kole roveroveria gita.
21 Na Tamaza aza za mi tavatarazae pana ekelesia beto pana toa tutina na Karisito pa doruna na totozo ko mi kamua na kamua. Agua.

4

Na Kole Maka Zozotona

1 Ko za vei za, ara tugu na tinoni qa tapiu ura qa nabuluni na Bangara za qa paranga vaneqineqigamu za gamu za sorugamu na Tamaza ko mu toani za na toa za leana beto za garo pana dogodogoro tana Tamaza tonai za kukugamu.
2 Mu suvere vapekai muledigamu, valeleana lao tadiria na goto tinoni, beto mu adono vamomozo. Mu roquroquria na goto tinoni ko muke gona paledi tonai marike roquroqu vei ao.
3 Na bule za varipuku taridigamu gamu. Ko mu podepodeke vitivitigia ko mu kopu valeanani za na toa kole maka za vadigamu na Ongu Tabuna.
4 Maka gu za na tinida ketakoi taqe tapiu varikamu gita beto maka gu za na Ongu Tabuna za somana tadigita, maka moqaza podeke vei tugu maka gu aza na toa jola gamu takukuni ko gamu korapa adonia muna tekua gamu.
5 Maka gu za na Bangara taqe vatarazaea, maka tugu za na rangerange za lao tana Karisito beto maka gu za na ginuana na paputaiso taqe tekua.
6 Maka gu za na Tamaza na Tamada gita doru. Ko na Tamaza aza za bangaradi doru tinoni, za roiti pana tadiria doru tinoni beto za kole somana pana tadiria doru tinoni.
7 Ba gita doru za taqe okoto taiani za na varivana. Na Karisito za tori okoto vadigita tu pana padana tugu na nana variroqu lavata.
8 Ko na veveina ani za ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Totonai za keza zae pa nulu vavagalo, za toka zaedi aza ria zoku tinoni za vakilasaria, beto za okoto iadi na varivana za ria na tinoni,>> za gua.
9 Ego na za na ginuana <<za keza zae>> za guni aza? Na paranga ari na ginuana za tonai za oqoro keza zae nari za gore lagere mae tu pa puruna zozoto na pezo aza.
10 Ko aza tugu na tinoni za gore lagere za keza zae joladi doruna na oka, ko aza za pugelia doru kota.
11 Ko aza tugu makana za vadi na varivana ria na tinoni ko kaki za na tinoni tagarunudi, kaki na tinoni korokorotai, kaki na tinoni qari rerege vavakatoni na nongoro leana, beto kaki na pasita beto na tinoni varivagigalai.
12 Za valameria aza za na varivana ko na tokadi ria na tinoni tana Tamaza ko mari aruria ria na roiti ninabulu, ko mi tavaneqi za na ekelesia aza na tinina na Karisito.
13 Ko gita doru za tana makarai kamua za na ia taqe maka pana nada rangerange beto pana nada gigalaina na Tuna na Tamaza. Beto ko tana tinoni matuada pana rangerange za gita, beto tana kamua za na toa pugelena tana Karisito.
14 Ko tonai za tanake kole qoriro gojo vei na koburu pana nada vinazozoto, beto tanake vei na vaka za pogozo lao lameni na ololobagea beto za vavidulai lao lameni na gavadi ria na varivagigalai seladi tadiria na tinoni sekesekedi. Ria na tinoni ari za qari rove vavoturia zoku roiti ikikeredi ko qari toka vapiruria ria na tinoni.
15 Ba gita ta vavakatoni beto ta toani pana variroqu za na zozoto, beto pa dorudi na nada uana gita ta ijoko zae tana Karisito, aza na batuna na ekelesia.
16 Ko na Karisito za makarai aru tamana vamaururia ko qari makarai varivarigozorai valeana pana varivarijoka za ria doru okokoto kobukobu tini. Ko tonai qari okoto roiti valeana ria doru kobukobu tini ari, nari za toa valeana za doruna na tini beto za vaneqia makana pa variroqu.

Mu Toani na Toa Koregana

17 Ko za vei za pana izongona na Bangara za ara qa parangagamu ko mu loiria gamu ria na toa tadiria na tinoni karovodi, ria za kepore na roqudi
18 beto za pupugu na roqudi ko qarike dogoro gilagilai za aza vei za leana. Qarike izongia ria za na toa za valamea na Tamaza, ura qarike nyorogua vainongoroni ria za na tuvizi beto qari vapatua na bulodi.
19 Kepore zozoto za maka kea peki bari vagilagilai tonai qari roitidi za na toa ikikeredi, beto qari gona laoni pana uana bosidi za na dia toa ko qarike aru muledi makadi pana doru roiti lulasadi.
20 Ba gamu za nake zara za vei za na toa gamu gilagilai pana varivagigalaina na veveina na Karisito.
21 Gamu tori nongoriamiu tu gamu za na Karisito beto pana miu tutina aza za gamu tori tavavanauni tu gamu za na zozoto za kole pana ti Jisu.

4:8 Kera Vatarazae 68.16.

22 Ko mu ulu loi paleni gamu za na toa
leluna gamu tutiria pana totozo qari jola
lao rari. Na toa leluna aza za ngangu-
lugamu beto za toka vapirugamu pana ny-
onyoroguani na roiti ikikerena tana kasia
guguzu.
23 Mari tavalioso beto za ria na bulomiu
beto na roqumiu ko mari tavakorega.
24 Na toa koregana za nyoroguani na
Tamaza za podaka votu pana toa tuvizina
beto na toa madi zozotona. Ko gamu za mu
toani za na toa koregana aza.
25 Ko za vei za mu loia na sekeseke ko
gamu doru za mu okoto paranga laoni gu
za na zozoto pana tadiria na tavitimiu, ura
gita doru za na okokoto kobuna maka puku
tinoni gu.
26 Vei bu tagigiri za ao za mu kopuni ko
mike toka valaogo pana sela za na mua
tagigiri. Beto muke vakamuni na suvuna na
tapo za na mua tagigiri,
27 ko muke vamalumu vani maka iapeki
totozo ko mi toka vapirugamu za na ban-
garadi na tomete.
28 Na tinoni za ikiko za mi beto iko, goto
mi pavu taleni tu na varoitiria na limana
makana pana roiti leana ko mi boka tokani
makana beto ria na tinoni varivasevidi.
29 Muke valotu gobororia ria nake
paranga leadi beto nake garodi ko bari
tavalotu, goto ria gu na paranga qari boka
vaneqiria na tinoni ko za valeania na
suvesuvere za mu valoturia. Mina vei za
pala muna tokadi ria mari nongorogamu.
30 Ko muke vatakulangia za na Ongu
Tabuna tana Tamaza. Ura na Ongu Tabuna
aza za na vinagilagilana na nana tinoni
na Tamaza beto ko muna takopu vasare
za gamu ko tinganai mina kamua na rane
tonai muna taruvata.
31 Mu loi paledi ria na toa korakora pa
bulomiu, nake tavatavaraguandi na goto
tinoni, na tagigiri goboro, na varivaripera
paranga, na poja vikevikeria na goto tinoni
beto doru toa variikikerai.
32 Goto mu roitidi tu na leana lao tadiria
na tinoni, mu vadogorodi na toa variroqu,
beto mu varivataleozae, maka moqaza
podeke vei na Tamaza ba za taleozodigamu
tugu pana na miu kole maka tavitia i
Karisito gamu.

5

1 Ko za vei aza za mu dogoro tutia na
uana tana Tamaza, ura na nana koburu za
roquroqu vitivitigigamu aza za gamu.
2 Ko na variroqu za mi gaitia za na miu
toa, maka moqaza podeke vei na Karisito
za roquroqugita ko za vani na nana toa
makana pana laedagita. Ko aza za na vari-
vana beto na vavavui za omanga lea ko za
vaqerai na Tamaza.

Mu Loiria na Toa Ikikeredi

3 Zake dogoro pada ko mari kole pana
tadigamu za ria na roiti vabosi beto doru
toa za vei na toa manugu babi na toa nyony-
oroguani nana zakazava na goto tinoni, ura
na tinoni tana Tamaza za gamu.
4 Beto zake pada tugu za gamu muna
paranga vabosi, na paranga goboro beto
na pojaria na paraparanga qera bosidi za
gamu. Goto mu paranga leana laoni tu
gamu pana tana Tamaza ria na mana za tori
vadigita tu aza.
5 Mu gilagila valeania za na varivagigalai
ani, ria na tinoni qari roiti vabosi, babi qari
toani na toa manugu babi ria qari dogoro
nyoroguani na zakazava tana goto tinoni,
za marike tekua za na iadi pana binangara
tana Karisito beto tana Tamaza. Na toa
nyoroguani na zakazava tana goto tinoni za
vei na toa vavatarazae tamaza sekeseke.
6 Mu kopuni ko muke loposodi ria na
paranga sekesekedi tadiria na tinoni seke-
sekedi. Ura pana dia roiti ikikeredi ari za
mari gozoria ria na tinoni maja paranga za
na vinakilasa tana Tamaza.
7 Ko gamu muke suvere varisomanai
pana tadiria na tinoni qari vevei zara.
8 Perangaina na tinoni rodomo za gamu,
ba koviria na tinoni pa kabere tu za gamu
ura gamu gilagilai na Bangara. Ko za vei za
mu toa vei na tinoni za suvere pana kabere
za gamu.
9 (Ura na vuana na toa suvere pa kabere
za tadogoro pana doru uana leadi, na tu-
vizidi beto na zozotodi.)
10 Ko tonai muna suvere pana kabere nari
za muna valeania za aza vei za vaqerai na
Bangara.
11 Ko muke somanadi na roiti rodomodi
kepore na vua leadi, goto mu uduku votuni
tu pa kaberena za na dia roiti ikikeredi.
12 Ura za varivakea jola tugu na kole vari-
vavakatodi ria na toa qari roiti golomodi na
tinoni ari.
13 Ba totonai tu qari tauduku votu pa
kabere za doru zakazava, nari za bola votu
za na vagizodi zozoto.
14 Ura doru zakazava za za vabola voturia
na kabere. Zara za vei za qari paranga ria
kaki, ari qari gua vei, <<Mu iqolo ao na
tinoni qu korapa puta, beto mu turu mule
pa uke, ko na Karisito mi vatolanganigo na
kabere,>> qari gua.
15 Ko za vei za mu suvere vainongoro
valeanani na miu toa suvesuvere. Muke toa
vei ria na tinoni rururadi, goto mu suvere
vei tu ria na tinoni tavagigaladi.

4:26 Kera Vatarazae 4.4; Jekopi 1.19-20.

16 Mu aloria ria na totozo ura qari korapa
ikeredi ria na rane ari.
17 Ko za vei za muke suvere vei ria na
tinoni duviduvilidi, goto mu gilagila valea-
nia tu za aza na roiti za nyoroguani na
Bangara ko muna roitini gamu.
18 Muke buku vadigeredigamu na vaini,
ura na toa vei aza za pala mina ngangu-
lugamu; goto mu tavapugeleni tu gamu za
na Ongu Tabuna.
19 Mu kole varivavakatodi ria na kera
vatarazae, na kera lotu, beto na kera
tabuna; beto muke aru muleni na bulomu
tonai mu vatarazae na Bangara pana kera
beto na kera vatarazae.
20 Beto pana korapana na izongona na
nada Bangara i Jisu Karisito mu paranga
leana laoni doru totozo tana Tamaza na
Tamada ria doru zakazava taqe gozororia.

Na Vavanau pa toa Tamabaragozo

21 Ego mu varituti vapekai lao lame pana
miu toa pangagana na Karisito.
22 Gamu na tiolata reko mu tuti vapekiria
ria na marenemiu varitoto vei tugu gamu
tuti veini na Bangara.
23 Ura pana toa tatamana na marene za
na batuna na reko maka moqaza podeke vei
tugu na Karisito za na batuna na ekelesia,
beto ko aza tugu makana za aloa za na
ekelesia aza na tinina makana.
24 Ko maka moqaza podeke vei na eke-
lesia za tuti vapekai tana Karisito, nari za
gamu na tiolata reko ba mu tuti veidi tugu
pana doru zona ria na marenemiu.
25 Gamu na tiolata marene mu roquro-
quria ria na maqotamiu maka moqaza
podeke vei tugu na Karisito za roquroqu
veini na ekelesia ko za varivanani na nana
toa makana.
26 Za vani na nana toa makana aza ko za
vamadia pana nana paranga za na ekelesia
tonai za tavalioso pana nana sela maka mo-
qaza vei tugu na kolo za boka valiosia za na
tinina na tinoni.
27 Ko na Karisito makana mina izongia za
na ekelesia za bata lea, zake paji, zake kolea
na opopu babi kaki sela, goto mina lioso
beto kepore maka sela mina tajutuni.
28 Ko za tuvizi gu za ria na tiolata marene
mari roquroqu veini qari roquroqua na
tinidi makadi ria na maqotadi. Na marene
za roqua na maqotana za roqu muleni tugu
makana aza.
29 Taqe gilagilainada gita za kepore za
maka tinoni bike tavaraguani za na tin-
ina makana, goto za vatekutekua beto za
kopu valeanani tu, maka moqaza podeke
vei tugu i Jisu za kopu valeanani na ekelesia.
30 Taqe gilagilai gita za roiti vei ari na
Karisito ura gita za na okokoto kobu tinina
gu aza.
31 Ko za vei za ari za gua vei na Kutikuti
Tabuna, <<Za vei za mina loia na tinana
na tamana za na marene ko mina suvere
tavitia za na maqotana, ko ari kori za mari
suvere maka,>> za gua.
32 Maka gigalai golomona za kori za kole
pana paranga ani. Ko aza qa pojai ara za na
veveina na Karisito beto na ekelesia za guni
aza.
33 Ba gamu ba za uligamu tugu za na
paranga ani. Ko za vei za na tiolata marene
mi roquroqu veina na tinina makana za
na maqotana, beto na tiolata reko za mi
pangagani na marenena.

6

Ria na Koburu beto na Tinadi na Tamadi

1 Gamu na koburu, za mu vataberia na
tinamiu na tamamiu pana toa tutina na
Bangara, ura aza za na tuvizi.
2 Na garunu tana Tamaza za ari za
gua vei, <<Mu valavataria na tinamiu na
tamamiu,>> ura aza za na garunu momoe
za kolea na taringutinguti leana, ko na
taringutinguti aza za ari za gua vei,
3 <<Ko vei za muna toa valeana beto
muna toa vakakaza pa pezo,>> za gua.
4 Gamu na tamadi na koburu, muke vata-
vatagigiriria ria na tumiu. Goto mu toka
valeanadi tu pana varivagigalai tuvizina
beto pana vavanau tana Bangara.

Ria na Pinauzu beto ria na Bangara

5 Gamu na pinauzu, za mu vataberia
ria na tinoni qari bangaradigamu, ko na
miu vinatabe mi tavitia na pangaga beto
na matagutu. Beto mu vatabe pana miu
roquroqu zozotona maka moqaza podeke
vei tugu bu korapa roiti vani na Karisito.
6 Nake pana totozo gu mari korapa do-
goro kopudigamu ria na miu bangara za mu
roiti. Muke vaqera tinoni gu pana miu roiti.
Goto na pinauzu tana Karisito za gamu ko
mu roitini pana miu roquroqu zozotona za
aza vei za nyoroguani na Tamaza.
7 Mu nabulu qeraqera maka moqaza
podeke vei qu korapa nabuluni nake tinoni
gu goto na Bangara tu.
8 Mu vakoinonoa gamu za na veveina na
Bangara mina vaokotodi na pinia ria na
tinoni pana dorudi na dia roiti leadi. Ko bi
na pinauzu babi na tinoni taruvatana tu ba
pala mina dogoria tugu aza za na dia roiti
leadi.
9 Beto gamu na bangaradi ria na pinauzu,
za mu vadogorodi tugu na uana leana beto
mu nogoto iru gegeretanaria ria na miu

5:31 Podapodalaina 2.24. **6:3** Votu 20.12; Vavanau 5.16.

pinauzu. Mu vakoinonoa za ani: gamu beto ria na miu pinauzu za maka gu na miu Bangara pa noka ko na Bangara aza zake boka tokatoka kaleni maka tonai za varituti.

Na Varipera pana Toa

10 Ego pana vinaokotona za, gamu mu pasusu vaneqi lao tana Bangara beto pana nana neqi lavatana jola.

11 Mu vazaeria za ria doru zakazava varipera tana Tamaza, ko mu boka turu vangajuria ria na boko vinaturu ikikeredi tana bangaradi na tomete.

12 Ura nake tinoni za koleria na masa na orungu za taqe rajaria gita, goto ria tu na okoto bangabangara na okokoto neqi, na ongongu ikikeredi qari bangara pa kasia guguzu pana totozo rodomo ari, beto ria na ongongu ikikeredi pa vavagalo kota.

13 Ko za vei aza za mu vazaeria ria doru zakazava varipera tana Tamaza, ko mu boka turua na mua tuturuna pana rane ikikeredi beto tonai mina jola za na varipera nari za muna korapa tugu turu za gamu.

14 Ko vei za mu turu ko mu doko vamaurudigamu vei na beleti za na toa zozotona, beto mu vazae veini na poko za suqusuqutia na raqoraqomiu za na uana tuvizina.

15 Mu soba veini na buti varipera pana nenemiu za na vanaqitina ko muna vareregia na nongoro leana veveina na bule tana Tamaza.

16 Doru totozo mu pogozo veini na naqe za na miu rangerange lao tana Tamaza, ko na rangerange aza za muna boka taleria ria na midi vuruvurungudi tana aza na kutana nikerena.

17 Mu teku soba veini na vasuvasu varipera pana batumiu za na vinazozotona gamu tori tekua tu gamu za na inaalo tana Tamaza, beto mu arua ko mu varoitia za na paranga tana Tamaza aza na benete tana Ongu Tabuna.

18 Doru zakazava ari za mu vatavitini na varavara beto na tepatepa lao tana Tamaza. Doru totozo mu varavara pana varitoka tana Ongu Tabuna. Ko vei beto muna boka roitini gamu za vei aza za muke suvere muma beto muke koroto varavara tokadi ria na tinoni tana Tamaza.

19 Ara ba mu varavara tokaniziu tugu, ko na Tamaza mi vaniziu na paranga mana pojai totonai mana paranga lao tadiria na tinoni, beto make tamatari za tonai ma vakaberia na gigalai golomona za kole pa nongoro leana.

20 Ura na nongoro leana tugu aza za qa turu nyumuni ko qa tapiu taleni ara. Mu varavara tokaniziu, ko ma paranga vaneqini ara za aza vei za pada ko mana ule votu veini za na nongoro leana.

Na Vinabetobetona na Leta

21 Qa nyoroguani ko gamu ba mu gilagilaria doru vavakato veveiqu ara beto na qua roiti. Ko pala i Tukikosi tu mina ule vadigamu doru vavakato ria. Aza za na tavitida gami qerani beto maka nabulu tarangena pana roiti tana Bangara.

22 Ko za vei aza za qa korapa garunu laoni ara tadigamu aza, ko mi vaneqia na bulomiu tonai mina vavakato vadigamu za na veveimami gami.

23 Mari kole somana tadigamu na tamatazi tana Karisito za na bule beto na variroqu za tavitia na rangerange qari lame vei tana Tamaza na Tamada beto na nada Bangara i Jisu Karisito.

24 Na variroqu varialona mi somana kole jola tadigamu dodoru gamu roquroqua na nada Bangara i Jisu Karisito.

Pa Pilipae

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula beto i Timote, gami kori na
nabulu ti Jisu Karisito.
Na leta ani za qa valaoa tadiria doru
tinoni tana Tamaza qari tutia i Jisu Karisito,
beto tadiria na tinoni kopu beto ria na
tinoni varitokai pa ekelesia pa Pilipae.
2 Na variroqu varialona beto na bule tana
Tamaza na Tamada beto na Bangara i Jisu
Karisito mi kole somana tadigamu.

I Paula za Varavara Vadi ria pa Pilipae

3 Ara qa paranga leana jola lao tana
qua Tamaza pana doru totozo tonai qa gi-
galagamu za gamu.
4 Pana doru qua varavara za qa tepatepa
vadigamu za gamu doru. Qa tepatepa taviti
qera
5 ura podalai tugu pana rane momoe
gamu vazozoto ko za kamua koviria za
gamu gamu kole somana tokaniziu ara
pana vareregena na nongoro leana.
6 Ura qa vazozoto valeania ara za ani,
na Tamaza aza za podalaini na roiti leana
tadigamu za aza pala minake beto roitini za
na roiti leana aza tinganai ko mina kamua
na rane mule lame ti Jisu Karisito.
7 Qa izongogamu pa buloqu ara za gamu
doru, ko na tuvizina tugu mana roquroqu
vaporeveveidigamu ara za gamu. Ko bi vei
pana qua tapiu pa ruma varipiuna koviria
babi pana qua naqenaqeni beto na paranga
vamauruni na nongoro leana, za gamu
doru gamu somana tokaniziu ara pana roiti
tana Tamaza.
8 Na Tamaza za gilagila valeanaziu nana
za ara qa roquroqu vitivitigidigamu na bulo
vairoquna na Karisito Jisu za gamu.
9 Ko aza qa varavarani ara za ani: na miu
variroqu beto na miu roquna na Tamaza
za mike koroto pugele nyonyoani na gigalai
beto doru roquroqu tavagigaladi.
10 Ko mu boka viloto vaegoa gamu aza
za vavagua jola, ko mu lioso beto muke
tajutuni maka sela pana rane mule tana
Karisito.
11 Totonai za muna tori tavapugeleni tu
na vuana na tuvizi aza na vua za lame vei
ti Jisu Karisito, ko na vua mina vabangaria
beto mina vatarazaea za na Tamaza.

Na Toa Zozotona Taqu za na Nabuluna Gu na Karisito

12 Ego qa nyoroguadigamu ko mu gilagi-
lai gamu, ka viza tavitiqu, za na tapata qa
gozororia ara za qarike suqutia goto qari
tokani ko qari vareregia tu za na nongoro
leana.
13 Ko za tagilagila tadiria doru tinoni
sadere pana ruma tana kuta bangara beto
tadiria doru tinoni pa guguzu pani za na
ginuana qa tapiu ara za ura ara qa nabuluni
na Karisito.
14 Beto ko na motadi ria na tavitiqu qari
tutia na Bangara za qari tavaneqini za na
tapiu taqu, ko koviria za qari vareneni
beto qarike pangongoroni za na taraeni na
paranga tana Tamaza.
15 Zozoto, ria kaki za qari tarae velavelani
na Karisito pana uana konokono beto na
varipipiarai, goto ria kaki za qari taraeni na
Karisito pana nyorogua leana.
16 Ria qari tarae pana variroqu za qari
gilagilai za ara na Tamaza tu za udukuniziu
za na roiti naqenaqeni na zozotona na non-
goro leana.
17 Ria qari taraeni na Karisito pana uana
konokono, nake uana liosona, za qari vei ko
mari vatamo vaniziu na tapata ara tonai qa
korapa pa ruma varipiuna qari gua.
18 Ko na za na leana za vavotua za vei
zara? Ari gu za vei: ae tu zona veveina
za taroiti aza, bi pana uana ikikerena babi
pana tuvizina, ba na poreveveina gu za na
Karisito za tatarae, ko aza za qa qerani ara.
Ko, e, mana qera ara,
19 ura qa gilagila valeania ara za aza
qa gozoria ara za pala mina vua votuni
na inaalo taqu ura gamu gamu varavara
tokaniziu beto na Ongongu na i Jisu Karisito
za tokaniziu.
20 Na qua kuta nyorogua lavata gu, za
kepore maka za ma roitini vei ko ma
tavakeani ara. Ko koviria beto vei tugu
doru totozo za manake izongo matagutu
paranga, ko vei ba toa lalaoqua ba vei ba
uke nari za na Karisito za mina tavalavata
pana qua toa qa gua.
21 Ura taqu na toa za na Karisito, beto na
uke za pore vuana.
22 Ba vei mana toa lalaoqua pana toa tini
ara, nari za pala mina boka vua na qua roiti
nabuluna na Karisito. Ko qake gilagilai za
aza mana mijatia.
23 Ara qa tabako pana varikorapaidi ari
kori nyorogua ari. Qa nyorogua vitivitigini
ko ba taloiqua pana toa tini ani ko ba lao
suvere tavitia na Karisito ura aza za leana
jola qa gua.
24 Ba vei mana toa mutu pana toa tini ani
za pala mina poreveveina jola za tadigamu
qa gua.
25 Ko qa vazozoto valeaniaqua za ani, ko
qa gilagilai za pala manake taloi. Pala mana
kole tugu suvere tavitigamu gamu doru, ko
ma tokani na ijoko zae pana miu toa ko mu
qeraqera pana miu rangerange.
26 Ko tonai ma lame kamugamu mule
ara, nari za na miu qeraqeraniziu ara mi

pugele nyonyoa votu pana miu tutina i Jisu Karisito.
27 Aza za poreveveina jola za mu toani na uana za dogoro garo pana nongoro leana tana Karisito. Ko vei ba lame dogorogamu ba bake suvere tavitigamu goto ba nongorodigamu, ba mana gilagilai ara za gamu gamu turu vamauru pana maka ongongu beto pana maka nyorogua gamu makarai varisori vamauru pana vinazozotona na nongoro leana,
28 beto ma nongorodigamu za muke matagutu ukudi ria qari kanagamu. Ani za na vinagilagila za mari tapipiara ria goto gamu za pala muna taalo, ko na Tamaza tu mina vagore votua ani.
29 Ura gamu tu za tori vadigamu tu na Tamaza za na varivana nabuluna na Karisito, ko nake makana vei ko muna vazozotoa gu aza goto muna somana gozoro taleni tugu vei na vitigi aza.
30 Gamu korapa gozororia gamu za ria tugu na tapata perangaina gamu batiria qa lugeria ara beto ko koviria gamu nongorodi mutugu qa gozororia ara.

2

Na Karisito na Bangara

1 Ko na tutina na Karisito za variovulu, na variroqu tana za vamanotogamu, na Ongu Tabuna za vavaburogamu, beto gamu izongia za na variroqu pa bulo beto na roquroqu nyorogua varitokai.
2 Ko za vei za koviria mu makarai pana roquroqu leana, mu izongia maka variroqu, mu makarai pana nyorogua tuvizina beto mu maka pana roverove, ko mu vaokotia za na qeraqera taqu.
3 Muke roitini maka za pa uana mumuino babi pana uana vavalavatai goboro, goto pana zona vapekai za ria tu na goto tinoni za mu roquroqu vaporeveveina joladigamu makamiu.
4 Nake miu nyorogua gu makamiu za mu kole dogoro kopuni, goto na nyorogua tadiria na goto tinoni tugu vei.
5 Aza mu izongia pana miu roquroqu gamu za na uana ani aza za tori izongia tu na Karisito i Jisu.
6 Aza za izongia na tinamaza tana Tamaza,
ba zake dogoro nyoroguani ko bi aru tamania aza
za na makarai maka tavitia na Tamaza.
7 Goto za vakobakoba muleni makana,
ko za tekua aza za na uana ninabulu tana nabulu.
Ko za peluku vei na tinoni,
ko za tabata vei tugu na tinoni aza.
8 Za vapekai muleni makana aza
ko za tuti vapekai kamua na ukee, aza na uke varivakeana pa korosi!
9 Ko za vei aza na Tamaza za ovulu zaeni pa nulu vavagalo aza,
beto za vani na izongo za ululu joladi doru izongo.
10 Ko pana valavatana na izongona i Jisu,
za mari opo gore todongo vatarazaea
za ria doru pa noka, ria pa kasia guguzu,
beto ria pa kauruna na kasia guguzu,
11 beto ria doru mari ule votuni
za na Bangara i Jisu Karisito mari gua.
Ko mina tavatarazae za na Tamaza na Tamada.

Mu Tolanga vei na Seru pana Kasia Guguzu

12 Ko za vei za, ka viza qua baere leana, gamu za doru totozo gamu vatabe, nake kilu makana gu tonai qa suvere ara goto koviria tugu vei totonai qake korapa suvere tavitigamu ara, ko mu roiti votuni na miu inaalo pana miu vapekai beto pana matagutu.
13 Ura na Tamaza tu za aza za korapa roiti tadigamu ko mu nyoroguani beto mu boka roitini na nana nyorogua leana.
14 Doru miu roiti mu roitidi za muke vatavitidi na qumiqumi beto na varitoke,
15 ko muke tajutuni maka sela beto mu suvere lioso vei na koburu liosodi tana Tamaza. Ria na zazae tinoni ari qari tuturu duviduvili beto qari lulasa, ko tadiria na tinoni ari za gamu mu tolanga vei na seru pana kasia guguzu.
16 Mu aru alakani na paranga toana. Ko muna vei gamu za, ara mina kolenana na qua ginugua ko mana kemaradigamu za gamu tonai mina mule lame na Karisito. Ura pala mina tabata votu tonai za ara qake abutu vanyata beto qake pavu tale goboro.
17 Ba nake zavana ara vei mana tavuva vei na kolo vavavuina pana vavavavuina beto pana roiti nabulu aza za vuani na rangerange tadigamu, ba ara qa qera beto mana makarai qera tavitigamu za gamu doru.
18 Ko gamu ba mu qeraqera, beto mu makarai qera tavitiziu ara.

I Timote beto i Epaporoditasi

19 Ego pana qua roverove neqina tana Bangara i Jisu za pala manake oriavo garunu laoni ara tadigamu i Timote, ko ara ba mana tavamanoto tonai mana gilagilai tana na veveimiu gamu.
20 Ura kepore mule za maka goto tinoni bi izongia na bulo variroqu vei qa izongia ara goto i Timote gu beto aza ba za kole tugu roquroqu takulangadigamu za gamu.
21 Ria doru tinoni qari suvere tavitiziu ara za qari korapa nyaqo tutia gu na dia tapatiana makadi gu, nake tapatiana ti Jisu Karisito.

22 Goto na uana tarangena ti Timote za
gamu gilagila valeaniamiu aza, ura aza za
vei na koburu za veiniziu na tamana ara
ko za nabulu tavitiziu pana vareregena na
nongoro leana.
23 Ko aza za qa rove valeania pala mana
garunu laoni pa liguna mana dogoro valea-
naria mae ae mari toga vei ria na zakazava
qa korapa gozororia ara.
24 Ba qa vazozotoa ara na Bangara za
ara makaqu tugu manake oriavo lao ka-
mugamu za gamu.
25 Ba qa rove vaporeveveinaia za
ma garunu laoni mae ara tadigamu i
Epaporoditasi, na tavitida, na nabulu za
makarai roiti tavitiziu ara beto za varene
tavitiziu, goto pana kalena tadigamu za na
tinoni tagarununa aza ko za tokaniziu ara
tonai za ivuluniziu doru maka za.
26 Aza za kulikuli vitivitigidigamu za
gamu doru beto za takulanga tugu vei ura
za gilagilai za gamu ba gamu tori nongoroni
tu za mo pa vizari.
27 Ura za vaia mae na mo ko tata zozoto
tugu bi gojo aza. Ba na Tamaza za roquroqu
tokani aza, beto ko nake aza gu makana
za roquroqua goto ara tugu vei, ura keta
mari varitakoi tugu lalaodia za na taku-
langa taqu za gua.
28 Ko za vei aza za qa ngalingali garunu
laoni ara za aza, ko gamu mu qera mule
tonai mu batia aza beto ko ara ba mi ivulu-
niziu na takulanga qa gua.
29 Ko mu vakamu valeania pana qeraqera
tana Bangara aza beto ria na tinoni veveidi
ari za mu pangagadi,
30 ura pana laena na roiti tana Karisito
za tata gozoria aza na uke beto zake pavu
roqu muleni aza za nana toa makana, ko
za vaokoto vaniziu tu aza za na varitokai
gamuke boka vaniziu gamu.

3

Na Tuvizi taqe Tekua tonai taqe Rangea na Karisito

1 Na qua paranga betobetona za, ka viza
tavitiqu, mu qeraqera pana miu kole maka
tana Bangara. Na ginuana qa maka kuti
liguria mule ria na zakazava gamu tori gi-
lagilariamiu tu gamu, za nake vei ko qa
udapelu gu qa vei za goto aza tugu za na
vaturu vamaurumiu gamu aza.
2 Mu balaudi ria na sie nganganguludi
rari! Mu balaudi ria na tinoni roiti ikike-
redi! Mu balaudi ria qari moge pale na
vuliti tini!
3 Ura gita tu za na tinoni tapobeda
zozoto, gita taqe nabulu vatarazae pana
Ongonguna na Tamaza, taqe kemake-
marani na Karisito Jisu beto nake zakazava
qari taroiti pana peguruna na tini taqe
vatogazani za na nada totoravuzu.
4 Ara ba pada mana boka totoravuzuria
gu vei ria na zakazava qa roitidi pana toa
tini. Vei maka goto tinoni bi rovea za mina
boka totoravuzuria ria na roiti pana toa tini
bi gua, nari za ara za pada ko mana boka
vaqavaqata vajolaqua zozoto.
5 Ara qa tapobe tonai na vesu ranequ gu,
na podoqu tadiria na puku tinoni Izireli,
na lame veiqu pana butubutu ti Benijimani,
beto na podo Hiburu tadiria na Hiburu ara.
Pana kalena na kopuna na Vavanau, ara za
maka Parese.
6 Pana kalena na ngalingalini na roiti tana
Tamaza, ara za qa komiti vikevikeria na
ekelesia. Pana kalena na tuvizi aza za koko
vei pana tuti pulisina na Vavanau, ara za qa
liaburu zozoto.
7 Ba ria doru zakazava qari poreveveina
jola taqu perangaina, za ria tugu ari za
koviria qa dogoro veidi na ikika ura qa batia
na Karisito.
8 Ba nake aza gu makana za! Koviria za
doru zakazava za qa dogoro veidi na ikika
tonai qa dogoro varitotoni na poreveveina
jola na gilagilana na Karisito Jisu na qua
Bangara. Na laena i Jisu za qa vaikikaria
ara za doru zakazava ko qa dogoro veidi na
galegale paji nyabo vuvuzudi, ko qa izizon-
goni na Karisito,
9 beto aza za izongoziu ara. Ko koviria
nake qua tuvizi makaqu, aza za koko lame
vei pana tutina na Vavanau ti mosese, za qa
izongia, goto aza tu na tuvizi za koko lame
vei pana rangena na Karisito, aza na tuvizi
tana Tamaza za lame vei pana rangerange.
10 Ko aza gu qa nyorogua gilagilai ara za
na Karisito beto na neqina na nana turu-
mule qa gua beto na somana gozorodi na
vitigi tana, ko mana soga vei aza pana uke
tana,
11 ko, ae bi zona vevei aza, za ara ba mana
tavaturu mule tugu pana uke qa gua.

Abutu Lao pana Vinabetobetona

12 Nake vei ko ara qa tori tekua tu babi qa
tori vaokotoria tu za. Goto ara za qa korapa
abutu nono lao gu ko ma aru tamania qa
gua za aza za tori aru tamananiziu tu na
Karisito Jisu.
13 Ka viza tavitiqu, ara makaqu qake rove
veiniziu qa tori aru tamania tu za na pinia
aza. Goto aza qa roitini ara za, ria na za-
kazava pa liguqu za qa roqu muma paledi
ko qa kaqama laoria ria tu na zakazava pa
moequ.
14 Ko na vinabetobetona za qa abutu nono
laoa ko ma aru tamania za na pinia aza
qa gua, ko na pinia aza za na kuku tana
Tamaza zae vei pa noka ura qa rangea i Jisu
Karisito.

15 Ko gita doru taqe matua za ta toani na
uana vei ani. Ba vei kaki gamu bi goto na dia
uana, za na Tamaza tu pala mina vakabere
vadigamu.
16 Ba padana vei taqe tori teku vatogai tu,
za ta makarai rerege gu pana maka zona.

Na Nada Guguzu pa Noka

17 Ka viza tavitiqu, mu makarai dogoro
tutiziu ara. Beto mu dogororia ria qari
rerege vei aza gami vadogorodigamu gami.
18 Qa tori pojadigamu tu na totozo qari
jola rari ani, ko koviria qa pojadigamu mule
taviti oni kolo mataqu ani: koledia ria na
tinoni qari kanai za na nongorona na korosi
tana Karisito.
19 Ria na tinoni ria za na dia vinaokotona
za mari tapipiara gu, na dia tamaza za na
nyorogua gu tana iapadi, beto qari vaqatani
za aza vei bari boka keani. Na dia roquroqu
za pugelia na nyorogua ikikeredi tana kasia
guguzu.
20 Goto gita na nada guguzu suvesuver-
ena za pa noka tu, ko taqe korapa adono ku-
likulini gita za na nada inaalo, na Bangara i
Jisu Karisito, mina koko vei ketakoi.
21 Aza za mina sogai na nada tini mun-
yalana ko mina sogani na tini kilakilangana
tana. Aza mina roitini za na roiti ani pana
nana neqi mina aru varikamudi doru za-
kazava pana kauruna nana neqi makana.

4

Na Paranga Varivaneqi

1 Ko za vei za, ka viza tavitiqu, gamu
za na baere leana taqu beto qa manogai
kulikulidigamu ara. Gamu za na qera beto
na vasuvasu vinasari pinia taqu, ko mu turu
paragaza tana Bangara za gamu, ka viza
baere leana.
2 Qa tepa vitivitigia ara i Iudia beto
qa tepa vitivitigia ara i Sunituke ko ari
kori reko ari za mari makarai pana dia
roquroqu beto na dia suvesuvere tutina na
Bangara.
3 E, ko ara qa tepaigo tugu vei ao, na
tinoni qu varitokai valeanani na pogozo
mamata, ko mu tokadi ari kori reko ari ko
mari varivamomozo. Ari kori reko ari za
qari makarai roiti viviva tavitiziu ara pana
vareregena na nongoro leana, beto vei tugu
i Kelemeniti beto ria doru qari makarai roiti
tavitiziu ara, ria na izongodi za takuti pana
buka za kolea na izongodi ria qari izongia
na toa.
4 Mu qeraqera doru totozo pana miu so-
mana tana Bangara. Ma maka pojai mule:
Mu qeraqera!
5 Mu vatadogorodi tadiria na doru tinoni
na miu valeana lao tana goto tinoni. Na
Bangara za tata na mule lamena.
6 Muke takulanga goboroni maka za, goto
na veveina doru maka za za mu vanon-
goroni na Tamaza ria na miu nyorogua
pana miu varavara beto pana miu tepatepa
za mi tavitia na paranga leana.
7 Ko na bule tana Tamaza, na bule za ululu
joladi doru gigalai, mina vasare vamanotia
na bulomiu beto na roqumiu pana tutina i
Jisu Karisito.
8 Na vinaokotona, ka viza tavitiqu, ari
ria na uana tavagigala leadi beto qari
tatavaragua, ko ria za mu vakoleria pana
roqumiu: aza za zozoto, aza za tapangaga,
aza za tuvizi, aza za lioso, aza za bata lea,
beto aza qari rove valeania ria na tinoni.
9 Beto ko ria na zakazava gamu gigalaidi,
gamu tekudi, gamu nongorodi, beto gamu
batidi taqu, za mu roitidi. Ko na Tamaza
bule mina vavaburogamu za gamu.

I Paula za Paranga Leanani na Varivana

10 Ara qa qeraqera vitivitigini pana qua
kole maka tana Bangara za gamu koviria tu
na miu roquroqu lame taqu za tutugu soga
mule. Zozoto, gamu kole roquroquziu tugu
gamu, ba gamuke boka batia maka lolomo
leana ko bu vabatiniziu.
11 Keta mu rovea za varivasevi gu za
paranga vei zara keta muguniziu, ura ara
qa tori siranani tu za bi ae bi leana vei babi
ikerena vei za na suvesuvere ba ara za qake
nyoroguani mule maka za.
12 Qa gilagilaiqua tugu ara za ae za vevei
tonai za qaqa varivasevi na tinoni, beto qa
gilagilaiqua tugu ara za ae za vevei tonai
za izongo vapugele nyonyoa na tinoni. Ara
qa tori lugea tu ko qa sirana valeanani za
bi ae suvesuvere veveina, bi na totozo pote
babi na totozo burana, bi na totozo pugele
nyonyoa babi na totozo ivulu varivasevi.
13 Pana neqi tana aza za vaniziu na neqi
za ara qa boka taleria gu za doru maka za.
14 Ba na roiti leana za gamu roitini gamu
ko gamu somana tokaniziu pana qua totozo
tapata.
15 Ko gamu pa Pilipae makamiu ba gamu
gilagila valeaniamiu za pa podapodalaina
totonai za koni tatarae tadigamu na non-
goro leana tonai qa taloi pa Masidonia ara,
za kepore maka ekelesia bi somana tavi-
tiziu ara pana iana beto na tekuna na vari-
vana, goto gamu gu.
16 Ura tonai tu qa suvere pa Tesalonika
ara ba gamu nake maka totozo za gamu
garunu lameni za na miu varitokai tonai za
keporeniziu ara.
17 Nake vei ko qa korapa nyaqoa ko mu
iaziu gamu qa gua za, goto ara qa korapa
nyaqoa za na vuana aza mi tanguti tamo lao
tadiria na miu roiti leadi gamu roitidi.
18 Ko ara qa tori tekuria tu doru maka
za ko koviria qa pugele nyonyoa! Qa tori

teku vakarovoria tu pana ti Epaporoditasi
ara za na varivana gamu valame vaniziu
gamu. Ko koviria za pugele nyonyoaziu
na varivana. Na varivana ari za qari vei
na varivana omanga leadi, na vavavui qari
garo beto qari vaqera vitivitigia na Tamaza.
19 Ko ria doru maka za gamu ivuludi za na
qua Tamaza mi vapugeledigamu na nana
izizongo lavata za kole tana Karisito Jisu.
20 Na Tamaza na Tamada mi tavalavata
beto mi tavatarazae ko mi kamua na ka-
mua. Agua.

Na Paranga Vinaokotona

21 Mu pojadi na qua roquroqu tadiria
doru tinoni tana Tamaza qari tutia i Jisu
Karisito ketakoi. Ria na turaqu qari tu-
tia na Karisito qari korapa suvere tavitiziu
ara ari qari garunu laoni na dia roquroqu
tadigamu.
22 Ria doru tinoni tana Tamaza pani za
qari garunu laoni na dia roquroqu, vei tugu
ria qari roiti pana ruma ti Siza na kuta
bangara.
23 Na variroqu varialona tana Bangara i
Jisu Karisito mi somana tadigamu.

Pa Kolosi

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana Tamaza
qa tinoni tagarunuqu tana Karisito i Jisu,
beto i Timote na taida.
2 Na leta ani za lao tadigamu pa Kolosi,
gamu na tinoni liosomiu beto na tinoni
tarangemiu pana miu tutina na Karisito.
Na variroqu varialona beto na bule tana
Tamaza na Tamada mi somana tadigamu.

Na Varavara Paranga Leana

3 Gami za doru totozo gami paranga leana
lao tana Tamaza na Tamana na nada Bangara i Jisu Karisito totonai gami varavara
tokadigamu gamu,
4 ura gami nongorodi gami za na veveina
na miu rangerange tana Karisito i Jisu beto
na miu vairoqu lao tadiria na tinoni liosodi
tana Tamaza.
5 Na miu rangerange beto na variroqu
ari za qari pidoko votu pana miu adono
ngalingalina aza za korapa takopu valeana
vadigamu pa noka, ko na adono ngalingali
aza za perangaina gamu nongoroni gamu
totonai gamu nongoria na zozoto za kole pa
nongoro leana
6 za lame kamugamu gamu. Za korapa
vua beto za korapa rerege pa doru kota pa
kasia guguzu za na nongoro leana aza, ko
tadigamu ba za korapa tugu vei aza podalai
vei tu na rane gamu nongoroni ko gamu
gilagila valeania gamu za na variroqu varialona tana Tamaza za tatarae pana zozoto.
7 Ko na variroqu varialona tana Tamaza
ani za gamu tori nongoro vakarovia tu
gamu ti Epaparasi, maka tinoni leana za
makarai nabulu tavitigami gami, beto
maka tinoni roiti tarangena tana Karisito
za tokadigami gami,
8 beto aza za ule vadigami gami na
veveina na variroqu za vadigamu na Ongu
Tabuna gamu.

Na Karisito beto na Nana Roiti

9 Ko vei za gami za podalai tugu na rane
gami nongoroni na veveimiu gamu, nari za
gamike nogoto varavara tokadigamu beto
gami tepatepa vadigamu za gamu ko na
Tamaza mi vapugeledigamu na gigalaina
na nana uana tonai muna izongia gamu
za na tavagigala beto na vinakabere tana
Ongu Tabuna.
10 Ko mu boka toani gamu za na toa za
garo beto za qerani na Bangara, ko mu
vuani doru roiti leana beto mu ijoko pana
miu gigalaina na Tamaza.
11 Beto ko mu tavaneqi pana doru neqi
tinamaza tana ko mu vangajuria na tapata
beto muke kilasa munyala. Pana qeraqera
12 mu paranga leana lao tana Tamada aza
za vasomana izongodigita na kobuna na
izizongo za vatana vadi ria nana tinoni qari
suvere pa kabere.
13 Aza za na Tamaza za alogita pana neqi
tana rodomo ko za vakarovogita pana binangara tana Tuna aza za roquroqua,
14 na Tuna aza za ruvatagita ko qari taleozo ria nada sela.

Na Karisito za Poreveveina Jola

15 Na Tuna aza za na kirena na Tamaza
paena,
na podo moedi doru vinapodaka.
16 Ko pana Tuna za vapodakadi na Tamaza
za doru zakazava pa noka beto pa pezoria na zakazava tabatadi beto na paedi,
ria na okokoto neqi beto na bangabangara,
ria qari totoli beto ria qari poredia viva.
Doru zakazava za vapodakaria na Tuna,
ko qari podaka vani aza.
17 Na Tuna za tori suverenana tu tonai qari
oqoro podaka doru maka za,
ko aza tugu za aru varikamudi doru
zakazava.
18 Na Tuna za na batuna na ekelesia,
aza na tinina aza.
Aza za na podapodalaina,
na podo moe za turu mule pana uke,
ko aza za momoedi doru zakazava.
19 Ura pana nyorogua leana tana Tamaza
za kolea na tinamaza pugelena za na
Tuna,
20 ko pana Tuna aza za varipuku tari laodi
tana makana aza
doru zakazava.
Na orunguna aza za nyoa pa korosi
za varibuledi doru zakazava pa pezo
beto pa noka.

21 Na totozo qari jola lao rari za gamu
tapikata vazou pale ko gamu kanai gamu
za na Tamaza, ko na miu roquroqu beto na
miu roiti qari galegale ikeredi.
22 Ba koviria pana ukena na tinonina
na tinina na Karisito za na Tamaza za
varipuku tari muledigamu za gamu, ko
gamu turu pa moena makana aza na tinoni
madimiu, na liosomiu, beto na tinoni kepore miu pake.
23 Ko gamu ba mu aru tamania na
rangerange, ura gamu tori tavatogaza vamauru valeana tu ko gamuke tavakanoko
pana adono ngalingalina gamu izongia
tonai gamu nongoria na nongoro leana. Ko
na nongoro leana aza za za tatarae pa doru
kota pa kauruna na noka, ko na nongoro
leana aza za qa nabuluni ara Paula.

Na Roiti ti Paula pa Ekelesia

24 Ego qa qerani ara ria na tapata qa gozoro taledigamu gamu ko ria na vitigi za

oqoro vaokotoria na vitigi tana Karisito za qa vaokotoria pana tiniqu ko qa gozoro vani na ekelesia, aza na tinina na Karisito.

25 Na ekelesia aza za qa tamijatani ara ko qa nabuluni pana roiti poreveveina tana Tamaza, aza na roiti poreveveina za vaniziu aza ko ma vagore votua ara za na paranga tana Tamaza ko mi tokadigamu za gamu za gua.

26 Ko aza tugu na paranga tana Tamaza ani za na nongoro golomona za kole golomo pana totozo beto pana zazae tinoni qari jola lao rari, ba koviria za vabola votua aza tadiria nana tinoni.

27 Ria za na Tamaza za nyorogua vagilagiladi za na vagizo poreveveina beto na varivagabarana jola na nongoro golomona ani za tadiria na tinoni karovodi tugu vei. Na nongoro golomona aza za ani: na Karisito za kole pa bulomiu, aza na adono ngalingalina pala muna somana izongia na toa vavaguana tana Tamaza.

28 Ko aza za na Karisito gami korapa vaqavaqatani gami tadiria doru tinoni. Doru bokaboka gami varoitiria ko gami paranga vabalauria doru tinoni beto gami vagigalairia doru tinoni, ko mari turu vei na tinoni matuadi tana Karisito tonai mari turu pa moena na Tamaza doru tinoni gami gua.

29 Ko za vei za qa pavu tale varipera vivivani ara za na viva tana aza za korapa roiti vaneqi viviva taqu.

2

1 Ara qa nyoroguani ko mu gilagilai gamu, za ara qa gozoro taleni tapata za na tokamiu gamu beto ria na tinoni pa Laodikeia beto ria doru qari oqoro batiniziu na matadi,

2 ko na bulodi mari tavaneqi beto mari taaru varikamu pana variroqu, ko tonai mari tekua ria za na gigalai zozotona nari za mari izongia ria za na vinazozoto neqina. Pana zona vei ari za mari gilagilaia ria za na nongoro golomona tana Tamaza, ko na nongoro golomona aza za na Karisito gu.

3 Tana Karisito qari takopu ria doru izizongo tavagigala beto na gigalai.

4 Na ginuana qa pojadigamu ani za vei ko ria na tinoni marike toka vapirudigamu na dia paranga varivasianadi.

5 Ura na tiniqu zake korapa suvere tavitigamu tugu za gamu, ba na qua roquroqu za korapa tugu suverenana tadigamu. Ko qa qera vitivitigi ara tonai qa batia ara za na toa varigozoraina tadigamu beto na miu rangerange purana za kole tana Karisito.

Na Toa Pugelena tana Karisito

6 Ego gamu tori izongia tu gamu za na Karisito i Jisu na Bangara, ko koviria mu toani za na uana garona tana.

7 Mu bagere vakori beto mu turu vamauru tana, beto mu turu vamauruni na miu rangerange vei aza gamu tavagigalaini, beto mi pugele nyonyoagamu na paranga leana.

8 Mu vabalau keta mari toka vapinauzudigamu na dia gigalai kobakobadi beto na nyonyoravadi. Na gigalai vei ari za qari koko lame vei pa uana tututi tadiria na tinoni gu beto na varivagigalai gobogoborodi veveina na kasia guguzu gu za ari, goto nake koko veidi tana Karisito.

9 Ura tana Karisito za kole tinoni za na pugelena na toa tinamaza.

10 Ko gamu za gamu tekua na toa pugelena tonai gamu tekua aza, aza za kole ake are tadiria doru ongongu qari bangara beto tadiria za poredia neqi.

11 Tonai gamu tekua aza za gamu tapobeni gamu za nake pobe za roitini na lima tinoni, goto na pobe za ulu paleni tu na toa za kolea na neqi tana sela, ko na pobe aza za na Karisito tu za roitini.

12 Ura gamu tagolomo tavitia na Karisito za gamu totonai gamu tapaputaiso beto totonai tugu za gamu tavaturu mule tavitia aza totonai gamu rangea gamu za na neqi tana Tamaza, aza za vaturu mulea pana uke na Karisito.

13 Totonai gamu korapa tinoni ukemiu pana sela beto pana tinimiu zake tapobe gamu, na Tamaza za makarai vaturu mule tavitidigamu na Karisito za gamu. Aza za taleozodi ria dorudi nada sela,

14 za jiraka piara pale aza za na pepa kutina na nada lipulipu za turu kanagita tavitia ria na vavanaudi na lipulipu, ko za teku varijo paleni za na pepa kutina na lipulipu ani ko za pata paleni pa korosi.

15 Za ujolo vagalegale paleni na dia neqi ria na ongongu poredia neqi ko qari bangara, beto za vakilasa vakekearia pana varikamu beto za toka veidi na kana tavakilasadi.

16 Ko za vei za gamu muke vamalumia mule na goto tinoni ko mi pitunigo na tekutekuna beto na buku, babi pana kalena na rane poreveveidi, na popu korega, babi na rane Minyere.

17 Ria na zakazava ari za na ongudi gu ria na zakazava qari tuti lame liguligu, goto na tinonina za na Karisito tu.

18 Mu vabalau keta kaki mari teku vakenidigamu na miu pinia ria qari tekunidia qeraqera za na vapekai muledi makadi beto na vavatarazaedi ria na mateana. Na tinoni vevei ria za qari vaqavaqatadi na dogodogoro qari batiria, beto kepore laona za na roqudi za vavalavataini na roquroqu goborodi,

19 beto qarike aru tamana vamauru tana Karisito. Na Karisito za na batuna na ekele-

sia, ko aza za vatekutekua za na tinina beto za aru varikamudi pana ia varivarijokadi ria na okokoto kobukobu tini ko na tini za ijokoni za na ijoko tana Tamaza.

Na Toa Koregana tana Karisito

20 Gamu tori uke tavitia tu na Karisito ko gamu tori taruvatadi tu ria na varivagigalai gobogoborodi veveina na kasia guguzu za gamu. Ko ae za vei za kale pu korapa tu toani gamu za na toa kasia guguzu ko gamu korapa tu tutiria ria na vavanau vevei ari,

21 <<Muke arua ani! Muke gani podekia aza! Muke uliria rari!>>?

22 Na suqutu ari za na veveidi gu na zakazava qarike oriavo ikeredi tonai qari tateku, beto na vinaturu beto na varivagigalai tadiria na tinoni gu za ari.

23 Qari dogoro vei na gigalai tuvizidi za ari ura qari nyoroguani na vatarazae neqina, qari dogoro vapekai muledi makadi, beto qarike memeni na tekutekuna na tinidi. Ba na vavanau ari za qarike boka tokani na tinoni ko mina aru muledi ria na nana nyorogua ikikeredi.

3

1 Ko gamu tori makarai turu mule tavitia tu na Karisito za gamu, ko za vei aza za mu nyaqoria gamu ria tu na zakazava pa nulu ketakoi za tavanyumu na Karisito pa kale matuana na Tamaza.

2 Mu roqu totodi ria na zakazava pa nulu, nake zakazava pa pezo.

3 Ura gamu tori uke tu za gamu, ko koviria tana Tamaza tu za korapa golomo tavitia na Karisito za na toa tadigamu.

4 Ko tonai mina bola votu na Karisito, aza na toa tadigamu, nari za gamu ba muna somana bola votu tavitia tugu aza ko muna somana izongia gamu na nana malakapi.

Na Toa Leluna beto na Toa Koregana

5 Ko za vei za mu vaukeria ria na nyorogua tana kasia guguzu qari kole pa miu toa, vevei na aru vabosi, na roiti valulasa, na nyonyorogua vavabosi, na nyonyorogua ikeredi, beto na izizongo mumuino zakazava- ura na mumuino izizongo za na vatarazaena na tamaza sekesekena.

6 Ria na toa lulasadi ari za korapa lameni na korakora tana Tamaza tadiria qarike vatabea aza.

7 Perangaina gamu ba gamu somana tutiria tu za na toa vevei ari tonai gamu toadi za na toa lulasadi vei ari.

8 Ba koviria za mu loi paledi gamu ria dorudi na roiti ikikeredi ari: na varikuo, na varikorakora, na variikerai lao lame, na varipoja vikevikere, beto na vokele goborodi na paranga qarike garo.

9 Muke varisekeseke lao lame, ura gamu tori ulu vagore paleni tu gamu za na toa leluna beto doru nana uana ikikeredi

10 beto ko gamu tori vazaea tu gamu za na toa koregana aza za korapa tasoga vakorega ko mu izongo vagilagila valeania gamu za na kirena aza za vapodakia na toa koregana.

11 Ko pana toa koregana ani za kepore za na tinoni karovodi babi na tinoni Jiu, na tapobedi babi nake tapobedi, na tinoni karovodi, na tinoni pirudi, na pinauzu babi na tinoni taruvatadi; goto doruna za na Karisito gu beto na Karisito gu za kole tadiria doru.

12 Na nana tinoni tamijatana na Tamaza, na liosomiu beto za roquroqugamu aza za gamu. Ko za vei aza za mu toani gamu za na toa variroqu, na valeana lao tadiria na tinoni, na vapekai mule, nake sasuru gobororia ria na tinoni, beto na adono vamomozo.

13 Mu dogoro vajola pale na sela tana goto tinoni beto mu makarai varivataleozae vei bi kolenana za kaki variparaparanga pa varikorapaimiu. Na Bangara za taleozodigamu za gamu ko gamu ba mu taleozoni tugu na goto tinoni.

14 Tadiria doru uana ari za mu vaokoto laoni za na variroqu, aza za aru varigozorai valeadi doru zakazava.

15 Na bule tana Karisito za mi totolini na bulomiu, na bule aza na ginuana za kukudigamu na Tamaza ko gamu makarai maka tinoni. Ko mu paranga leana lao tana Tamaza.

16 Na paranga tana Karisito mi toa masuru valeana tadigamu, tonai gamu varivagigalai beto gamu paranga varivabalau pana uana tavagigala, beto tonai gamu kera paranga leana laodi tana Tamaza pa bulomiu ria na kera vatarazae, na kera lotu, beto na kera madidi.

17 Beto doru roiti muna roitidi, bi pana paranga babi pana uana, za mu roitidi pana izongona na Bangara i Jisu beto mu paranga leana lao tana Tamaza na Tamada ura na tinoni tana Karisito za gita.

Na Uana pana Toa Koregana

18 Gamu na reko tiolata, mu tuti vapekai ria na marenemiu ko mu toani aza vei za garo pana tutina na Bangara.

19 Gamu na marene tiolata, mu roquroquria ria na maqotamiu ko muke koti sasasururia.

20 Gamu na koburu, mu vataberia pana doru zakazava ria na tinamiu na tamamiu, ura aza za na uana za vaqerai na Bangara.

21 Gamu na tamadi, za muke vatavatagigiriria ria na tumiu, ura muna veidi za pala mari munyala pana dia podepodeke.

22 Gamu na pinauzu, mu vataberia pana
doru zakazava ria na miu bangara pana
toa tini. Nake tonai gu qari korapa dogoro
kopudigamu za muna roiti valeana ko vei
ko bari qeradigamu ria na tinoni bu gua,
goto mu roiti pana bulo kaberena beto mu
pangagani za na Bangara.
23 Doru roiti gamu roitidi za mu roiti
valeadi pana bulo leana, vei gamu korapa
roiti vadi nake tinoni goto na Bangara tu.
24 Ura gamu tori gilagilai tu gamu za na
Bangara tu mina vadigamu za na pinia aza
za kopu vadi ria nana tinoni. Na Bangara na
Karisito tu za gamu korapa nabuluni gamu.
25 Ura na tinoni za roitini na roiti ikike-
redi za mina tavakilasani tugu aza ria na
roiti ikikeredi za roitidi, ura na Tamaza
zake tokatoka kaleni maka tinoni.

4

1 Gamu na bangara, mu vadogorodi aza
za tuvizi beto za pada ria na miu pinauzu,
ura gamu gilagilaimiu za gamu ba za ko-
rapa suverenana pa noka za na miu Ban-
gara.

Na Paranga Varivaneqi

2 Mu aru tokatokai na varavara, mu su-
vere gelegele pana varavara beto mu vaso-
manani na paranga leana.
3 Gami ba mu varavara tokadigami tugu
vei, ko na Tamaza mi revanga vadigami
na atakamana tana paranga ko mami
boka vaqavaqatani gami za na nongoro
golomona na veveina na Karisito, aza na
nongoro za qa tapiu taleni ara.
4 Ko mu varavara tokaniziu ko ma vak-
abere valeania ara za na nongoro golomona
aza, aza vei za pada ko mana parangani ara.
5 Mu toani na toa tavagigalana tonai
gamu suvere tavitiria ria qarike vazozotoa
na Karisito ko mu aloa na totozo.
6 Na miu vokele paranga za mi vavagua
doru totozo beto mi lingilingi, ko mu gigalai
oeria na oe tuvizina lao tadiria na goto
tinoni.

Na Paranga Vinaokotona

7 Doru vavakato veveiqu ara za pala i
Tukikosi tu mina ule vadigamu. Aza za na
tavitida gami qerani, na nabulu tarangena,
beto za somana nabulu tavitigami gami
pana roiti tana Bangara.
8 Aza za qa garunu laoni ara tadigamu,
ko mu gilagilai gamu ae gami korapa
veveimami gami ko mi tavaneqi na
bulomiu.
9 Na tinoni za lao tavitia aza i Onesimasi,
aza maka miu tinoni tugu gamu, na tinoni
tarangena beto gami ba gami qerani aza.
Ari kori za pala mari vavakato vadigamu za
doru zakazava na veveimami gami pani.
10 I Arizitakosi, aza za korapa tapiu tavi-
tiziu ara, za valaoa nana roquroqu lavatana
tadigamu za gua. Beto vei tugu i Maka na
taina vakarovo i Banabasi. Ko na veveina
i Maka za gamu tori tekua tu za na garunu
veveina aza, ko vei mina lame kamugamu
nari za mu vakamu valeania.
11 I Jisu, maka izongona i Jasitasi, ba za
garunu laoni tugu nana roquroqu lavatana
tadigamu. Ari gu ria na tinoni Jiu qari va-
zozotoa na Karisito beto qari makarai roiti
tavitiziu ara ko mi tavalame na binangara
tana Tamaza. Ko qari vamanotoziu ara ria
ari.
12 I Epaparasi, aza maka miu tinoni
tugu gamu beto na nabulu tana Karisito i
Jisu, ba za valaoa nana roquroqu lavatana
tadigamu. Doru totozo za varipera vi-
vivadigamu ko mu turu vamauru vei na
tinoni matuamiu beto ko mu tavapugeleni
doru nyorogua tana Tamaza za gua aza.
13 Ara qa batia ko mana boka pojadigamu
gu za aza za roiti ngalingali vadigamu gamu
beto ria na tinoni pa Laodikeia beto pa Hier-
apolisi.
14 I Luke, na dokita vavaguana tadigami,
beto i Demasi qari garunu laoni na dia
roquroqu lavatana tadigamu.
15 Mu vakarovia na mami roquroqu
lavatana tadiria na tinoni tana Karisito pa
Laodikeia beto ti Numipa beto na ekelesia
qari varikamu pa ruma tana.
16 Pa liguna muna tiroa gamu za na leta
ani nari za mu vajola laoa ko mari tiroa
mule ria na ekelesia pa Laodikeia. Beto
gamu ba muna tiroa tugu vei za na leta mari
vajola lamea ria na tinoni tana Karisito pa
Laodikeia.
17 Beto ari muna poja veini i Akipasi, <<Ao
mu vaokoto valeania za na roiti ninabulu za
vanigo na Bangara,>> muna guni.
18 Ara, Paula, qa kutini pa limaqu makaqu
za na qua roquroqu lavatana ani. Muke
mumani za ara za qa korapa tapiu.

Na variroqu varialona mi vavaburogamu
za gamu.

Pa Tesalonika Momoe

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula, beto ari Silovanozi i Timote.
Na leta ani za lao tadigamu na ekelesia pa Tesalonika, gamu za izongogamu na Tamaza na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito.

Na variroqu varialona beto na bule mari somana tadigamu.

Na Rangerange beto na Toa Leana tadiria na Tinoni pa Tesalonika

2 Gami za doru totozo gami paranga leanani tana Tamaza za na veveimiu gamu doru beto ko gamike nogoto gigalagamu pana mami varavara za gamu doru.

3 Tonai gami varavara lao tana Tamaza na Tamada za gamike koroto roquria za ria na miu roiti leadi gamu roitidi ura gamu totoravuzia na Tamaza, na miu ngalingali za vuani na toa variroqu, beto na miu turu vangaju tonai gamu adono geleni gamu za na mule lame tana nada Bangara i Jisu Karisito.

4 Ka viza tavitimami lelea, gami vagilagilai gami za na Tamaza tu za mijatagamu ko na nana aza beto za roquroqugamu na Tamaza za gamu.

5 Ura na nongoro leana tamigami zake lame tadigamu pana paranga galegale gu, goto za lame tavitia tu na neqi varivagabaradi, za somanani na Ongu Tabuna beto na mami vinazozoto korina. Gamu tori gilagilaimiu tu gamu za na ae toa veveina gami toani gami tadigamu ko mami tokadigamu za gamu gami gua.

Tonai qari Tekua na Nongoro Leana ria na Tinoni

6 Ko gamu gamu toa tutia gamu za na toa gami toani gami beto na Bangara, ko gamu gozoro taleni tu zoku tapata za na teku vakatapana na nongoro ba gamu tekuni tugu pana qeraqera tana Ongu Tabuna.

7 Ko gamu za maka dogodogoro tutina tadiria doru tinoni rarange pa Masidonia beto pa pikata guguzu pa Akaia.

8 Ko na nongorona na Bangara za koko lame vei tadigamu ko za lao nake tadiria pa Masidonia beto ko pa Akaia gu, goto na miu rangena na Tamaza za tanongoro doru kota. Ko kepore mule za maka zava mami boka pojai za gami.

9 Ura ria na tinoni makadi qari vavakatoni za na veveimiu gamu gamu vakamu valeanagami tonai gami lame tadigamu, beto na veveimiu gamu gamu balinga loi paledi ria na tamaza sekesekedi ko gamu nabuluni gu za na Tamaza zozotona beto na toana

10 beto gamu kulikuli adonia na lagerena pa noka za na Tuna, i Jisu aza za tavaturu mule pa uke, ko aza za mina alogita pana korakora manginina tana Tamaza za korapa lamelamenana.

2

Na Roiti ti Paula pa Tesalonika

1 Ka viza tavitiqu, gamu makamiu gamu gilagilaimiu za na mami lame gami tadigamu za nake goborona.

2 Gami gozoro taleni vitigi perangaina beto gami takomiti vikevikere pa Pilipae gami, aza tu vei gamu tori gilagilaimiu tu gamu, ba na nada Tamaza za vavarenegami ko qe raja kolokolosogami tu ba gami ule vadigamu tu na nongoro leana tana Tamaza.

3 Ko na mami tepa lao tadigamu za nake vei ko mami vasianagamu babi mami roitini pana uana ikeredi babi mami valoposogamu gamike gua za.

4 Goto na Tamaza tu za viloto vaegogami ko za varangedigami za na nongoro leana ani ko za vei za gami vavakatoni. Ko nake tinoni za gami nyorogua vaqerai gami, goto na Tamaza tu aza za vilotia na bulomami.

5 Ko gamu tori gilagila valeaniamiu tu gamu za gami gamike lame paranga valomolomozogamu babi pojaria kaki paranga ko babi tekumami izizongo tadigamu gamike gua. Na Tamaza za bati gilagila valeagami gami.

6 Gamike nyaqoa na vinatarazae tadiria na tinoni, bi tadigamu babi tadiria goto tinoni.

7 Babi boka vapogozodigamu gu na mamata za gamu ura na tinoni tagarunumami tana Karisito za gami, ba gami vakoburugami tonai gami suvere tavitigamu. Gami suvere vei gu na reko za kopu valeanadi na tuna.

8 Gami kulikuli vitivitigigamu za gamu, ko za vei za gami ngalingali iadigamu gami za nake makana gu na nongoro leana tana Tamaza goto na mami toa tugu vei, ura gamu bulomami gami za gamu.

9 Gamu roqu vakoititiria gamu, ka viza tavitimami, za ria na roiti manginidi beto na tapatadi gami roitidi gami. Na rane na bongi za gami roiti ko mamike vatapatianagamu gamu pana kopumami gami tonai gami taraeni tadigamu za na nongoro leana tana Tamaza gami gua.

10 Gamu beto na Tamaza za gilagila valeanianana za na uana gami toani gami pa moemiu gamu gamu vazozoto za lioso, za tuvizi beto za kepore opopuna.

11 Ko gamu gamu gilagilaimiu za gami gami veidigamu na tamana za veidi na nana koburu za gamu

12 ko gami paranga vaneqigamu, gami
vamanotogamu, beto gami paranga vamau-
rugamu ko mu toani na toa za garo tana na
Tamaza aza za kuku lugedigamu pa nana
binangara beto na vinalavata gami gua.
13 Ko gami ba gamike koroto paranga
leana lao tana Tamaza ura gamu tonai
gamu nongoroni pana vavakato tadigami
za na paranga tana Tamaza, nari za gamuke
teku veini na paranga tana tinoni goto
gamu teku vakatapa veini tu na paranga
zozoto tana Tamaza aza, aza za korapa roiti
tadigamu gamu vazozoto.
14 Ka viza tavitimami, gamu gamu dogoro
tutiria za ria na ekelesia tana Tamaza pa
Jiudia, ria na tinoni tana Karisito. Ura gamu
ba qari aru vitigigamu tugu ria na tinon-
imiu gu makamiu, maka moqaza podeke
vei tugu ria na Jiu qarike vazozoto za qari
ngangangguluria ria na ekelesia pa Jiudia.
15 Ria tugu na Jiu ria za qari vaukea za na
Bangara i Jisu beto ria na tinoni korokoro-
tai pa moa beto gami ba qari ngangangu-
lugami tugu vei. Ko na Tamaza ba qarike
vaqerai beto doru tinoni za qari kana beto-
ria.
16 Gami qari suqutugami ko mamike
vavakato vadi ria na tinoni karovodi za na
nongoro leana aza mari taaloni ria qari gua.
Ko tonai qari roiti vei ari za ria za qari ko-
rapa varikamu vapugele vazokua za na dia
sela. Na korakora tana Tamaza za koviria za
togaria.

I Paula za Nyorogua Vitivitigi Dogoro Sogaria ria pa Tesalonika

17 Ka viza tavitimami, pa iapeki totozo
gami suvere tapikata tadigamu (ba gamu
tapikata pana tinimami, nake pana bulo-
mami), za gami kulikuli laodigamu gu za
gamu ko gami podepodeke vitivitigia ko
babi dogororia na isumatamiu gami gua.
18 Gami nyorogua vitivitigi lao ka-
mugamu za gamu ko ara makaqu qa
podepodeke tu maka kori totozo, ba i Setani
za kolokolosogami.
19 Ura i zei za na ginuana gami adono
gelegele, gami qeraqera, beto mami tekuni
pinia gami tonai mina mule lame na Ban-
gara i Jisu Karisito? Gamu tugu vei ke!
20 Ura gamu za na mami vinalavata beto
na mami qeraqera.

3

1 Ko totonai gamike boka pogozo golomia
gu za na takulanga, nari za gami dogoro
veini za leana za mami suvere makamami
gu pa Ateni za gami gami gua.
2 Goto gami garunu laoni za i Timote gu,
aza za na taimami za makarai roiti tavit-
igami pa roiti tana Tamaza pana varere-
gena na nongoro leana veveina na Karisito.
Aza za gami garunu laoni ko mi vamau-
rugamu beto mi paranga vaneqigamu pana
miu rangerange,
3 ko kepore maka gamu mi malekutudi
ria na tapata ari gami gua. Gamu makamiu
gamu tori gilagilaimiu tu za na tapata vevei
ari za taqe taudukuni ko tana gozororia
tugu gita.
4 Perangaina gami suvere tavitigamu za
gami tori pojadigamu tu za pala tana go-
zororia gita za na tapata gamigudigamu. Ko
koviria gamu gilagila valeania za aza tugu
za gore votu vei.
5 Ko za vei aza za tonai qake boka pogozo
golomia za na takulanga nari za qa vari-
garunu za ara ko ma gilagilai za ae za ko-
rapa vevei na miu rangerange qa gua. Qa
matagutuni ara za keta na kutana na toke-
toke mi tori toketoke valotugamu tu pana
kaki zona ko mina vei nari za za goboro
gu za na roiti mangimanginina tadigami qa
gua.
6 Ba koviria za tori mule lame tu i Timote,
ko za tori ule vadigami tu za na nongoro
leana na veveina na rangerange beto na
variroqu tadigamu. Ko za tori ule vadigami
tu vei za gamu ba gamu kole roquroqugami
doru totozo za gami ko gamu kulikuli to-
todigami ko bu batigami gamu gua, maka
moqaza podeke vei tugu gami ba gami ku-
likuli totodigamu ko babi batigamu gami
gua za gua.
7 Ko za vei za, ka viza tavitimami, gami
gozoro taledi tugu gami za doru tapata beto
na vitigi, ba gami taparanga vaneqini gami
za na veveimiu gamu ura na rangerange
tadigamu za korapa neqina.
8 Ura koviria gami za gami suvere valeana
tonai gamu turu vamauru tana Bangara za
gamu.
9 Ko gami za gamike boka koroto paranga
leanadigamu gami tana Tamaza ura gami
za gamu qera vitivitigidigamu pa moena na
nada Tamaza za gamu.
10 Na rane na bongi gami tepa vitivitigia pana varavara ko mami batia na izumatamiu za gamu ko mami tamo vaokoto vadigamu na zakazava za qaqani na miu rangerange gami gua.
11 Na Tamaza na Tamada makana beto na nada Bangara i Jisu mi gaitia na mami zona ko mami boka lao kamugamu gamu.
12 Ko na Bangara mi vaijokia beto mi vapugele nyonyoai na miu makarai variroqu beto na roqudi ria na goto tinoni, maka moqaza podeke vei tugu gami gami roquroqu veidigamu za gamu,
13 ko na bulomiu mi tavaneqi pana toa liosona beto mi madi pa moena na Tamaza na Tamada tonai mina mule lame tavitiria ria doru nana tinoni liosona za nada Bangara i Jisu.

4

Na Toa za Vaqerai na Tamaza

1 Ego ko na roquroqu vinabetobetona za
ani, ka viza tavitimami. Gamu tori gigalaini
tu gamu tadigami za aza muna toa vei ko
muna vaqerai za na Tamaza, ko na toa
vevei tugu aza za gamu korapa toani gamu.
Ko koviria gami tepa vitivitigigamu beto
gami paranga vaneqigamu pana izongona
na Bangara i Jisu za gamu ko mu pugele
nyonyoani gu za na toa vei aza.
2 Ura gamu tori gilagilaimiu tu gamu za
ria na vavanau gami vadigamu pana neqi
tana Bangara i Jisu.
3 Ura na nyorogua tana Tamaza za gamu
mu toani na toa liosona, mu ukuni na toa
lulasana,
4 mu tavagigalani ae muna kopu mule
veini na tinimiu makamiu, beto mu izongia
pana toa madina beto na toa pangagana,
5 muke toani na nyonyorogua roiti valu-
lasa qari vevei ria na tinoni karovodi qarike
gilagilai na Tamaza.
6 Pana uana reko na marene za ke-
pore maka tinoni mi roitini na sela babi
ngangangulia za maka tavitina, ura gami
tori ule vadigamu tu beto gami tori poja
vaneqineqidigamu tu za na Bangara mina
vakilasaria za ria qari roiti vevei ari.
7 Ura na Tamaza zake kukugita za gita ko
tana toani na toa lulasana, goto vei ko ta
toani za na toa liosona za gua.
8 Ko za vei aza za, na tinoni za kilu paleni
na vavanau ani za nake tinoni za kilu paleni
aza goto na Tamaza tu aza za vadigamu na
nana Ongu Tabuna.
9 Goto na vavanauna na variroqu
turamiu za gami mamike kilu kuti lao
vadigamu za gamu, ura gamu makamiu
za tori vagigalaigamu tu na Tamaza ko mu
toani na toa makarai variroqu za gua.
10 Ko gamu gamu tori korapa tu toani
tadiria doru tavitimiu pa doru ia pa Masi-
donia za na uana vei ani. Ko gami gami
paranga vaneqigamu ko mu pugele ny-
onyoani gu za na toa vei aza.
11 Mu uanani na suvere vapekai, mu tap-
atianani na miu roiti makamiu beto mu
varoitiria na limamiu makamiu, aza tugu
vei gami tori garunu vaneqineqidigamu tu
perangaina,
12 ko mari pangagadigamu ria na tinoni
pa peguruna beto gamu ba munake toa pa
limadi na goto tinoni tugu vei.

Na Mule Lame tana Bangara

13 Ka viza tavitimami, gami gamike
nyoroguadigamu ko bu suvere pupugudi
gamu ria na tinoni qari tori uke tu, ko muke
suvere takulanga vei ria za keporedia na
adono ngalingalina na toa uka riza.
14 Ura taqe vazozotoanada gita za i Jisu za
uke beto za turu mule, ko taqe vazozotoa
tugu vei gita za na Tamaza pala mina toka
mule tavitini i Jisu za ria na tinoni qari
rangea aza beto qari tori uke tu.
15 Ura na varivagigalai tana Bangara za
gami korapa ule vadigamu ani: gita taqe
korapa toanada tonai mina mule lame na
Bangara za tanake lao momoedi ria qari tori
uke tu.
16 Tonai za mina tanongoro za na kuku
lavata, na mamalaingina na bangaradi ria
na mateana, na vaqorona na kuvili tana
Tamaza, beto za na Bangara makana mina
lagere vei pa noka beto ria na tinoni qari
vazozotoa na Karisito ba qari tori uke tu za
mari turu mule momoe.
17 Beto nari za gita taqe korapa toanada
ko taqe korapa suvere za tana tasaputu zae
tavitiria ria pa vavagalo kota ko tana gozo-
ria gita za na Bangara. Ko doru totozo tana
makarai suvere tavitia gita za na Bangara.
18 Ko za vei za, mu makarai variparanga
vaneqidi za na paranga ari.

5

1 Goto na veveina na totozo beto na ngu-
tidi na totozo za, ka viza tavitimami, gami
mamike kilu kuti vadigamu na veveidi,
2 ura gamu makamiu gamu tori gilagila
valeaniamiu tu za na rane tana Bangara
za pala mina lame vasiboro vei na tinoni
ikikona za lame na bongi.
3 Tonai mari paranga za ria na tinoni, ari
mari gua vei, <<Na bule beto na vinasare!
mari gua,>> nari mina bola vasibororia na
pipiara ria, mina vei na vitivitigi za kamu
vasibororia na reko bogatana, ko kepore
zozoto za maka tinoni mina boka legazani
na pipiara.
4 Ba, ka viza tavitimami, gamu za nake su-
veremiu pa rodomo ko na rane aza bi kole
bola vasiboro veidigamu na tinoni ikikona.
5 Ura gamu doru za na tinoni tana kabere
beto tana rane; gita za nake tinoni tana
bongi babi tana rodomo.
6 Ko za vei za, gita take puta vei qari
vei ria goto qarike vazozoto, goto ta suvere
gelegele beto ta suvere tavagigala tu.
7 Ura ria na tinoni qari puta za na bongi tu
qari puta beto ria na tinoni qari bukubuku
za na bongi tu qari bukubuku.
8 Goto gita za na tinoni tana rane ko ta
suvere tavagigala, ta pokopokodigita vei
na poko suqutu za na rangerange beto na
variroqu, beto ta soba veidigita na vasu-
vasu varipera za na nada adono gelegelena
na inaalo tana tekua uka riza.
9 Ura na Tamaza zake udukudigita ko
tana gozoria gita za na nana korakora goto
vei ko tana izongia tu gita za na inaalo tana
nada Bangara i Jisu Karisito,

10 aza za ukedigita, ko vei tabe korapa
suvere gelegele babi tabe tori uke tu ba pala
tana suvere tavitia aza tonai mina mule
lame.
11 Ko za vei aza za, mu makarai paranga
varivaneqi beto mu makarai variovulu, vei
tugu gamu korapa roitini koviria.

Na Paranga Varivaneqi Betobetona

12 Ka viza tavitimami, gami tepa gamu
ko mu dogoro gigalaria ria na tinoni qari
pavu taledigamu beto qari tolidigamu pana
tutina na Bangara beto qari ule vadigamu
na toa tavagigalana.
13 Mu dogoro vaporeveveinaria pana
variroqu ria na tinoni vevei ari ura na roiti
tadiria za poreveveina. Mu makarai suvere
vabulebule.
14 Ka viza tavitimami, gami paranga
vaneqigamu za gamu ko mu paranga
vatavagigalaria za ria qari udapelu, mu
vamanotoria za ria qari munyala na
roqudi, mu juka vamaururia za ria qari
munyala, beto mu paranga vamomozoria
za ria doru.
15 Mu kopuni ko mi kepore maka tinoni
mi sogani na ikerena za na ikerena. Goto
doru totozo mu nyaqo tutia na leana za mu
roiti laoni tana goto tinoni beto tadiria doru
tinoni.
16 Mu qeraqera doru totozo,
17 muke koroto varavara,
18 bi ae tu totozo veveina za bu gozoria
ba mu paranga leana gu. Ura na toa vei ari
za nyoroguani na Tamaza tadigamu pana
tutina i Jisu Karisito.
19 Muke vatakulangia na Ongu Tabuna,
20 muke dogoro vakeporeria na nongoro
lame veina tana Tamaza qari guni,
21 goto mu viloto valeanaria tu za doru
paranga, ko mu aru tamania za na leana
22 goto mu loi paledi za ria doru maka za
ikikeredi.
23 Makana na Tamaza bule mi
valiosogamu pa dorudi na miu suvesuvere,
beto mi kopu valeanani doruna na
ongongumiu, na miu toa, beto na tinimiu
ko mu talegazadi za ria doru tinajutu tonai
mina mule lame na nada Bangara i Jisu
Karisito.
24 Na Tamaza aza za kukugamu za na
tarangena, ko aza za mina roitini za ani.

Na Paranga Vinaokotona

25 Ka viza tavitimami, gami ba mu var-
avara tokadigami tu.
26 Mu paranga gozogozororia ria na
tinoni tana Karisito ketakoi.
27 Qa maulu lao pa neqi tana Bangara za
ara ko mu tiroa gamu tadiria doru na tinoni
tana Karisito za na leta ani.
28 Na variroqu varialona tana nada Ban-
gara i Jisu Karisito mi somana tadigamu.

Pa Tesalonika Vinaori

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula beto ari Silovanozi i Timote.
Na leta ani za lao tadigamu na ekelesia pa Tesalonika, gamu za izongogamu na Tamaza na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito.

2 Na variroqu varialona beto na bule tana Tamaza na Tamada beto tana Bangara i Jisu Karisito mi somana tadigamu.

Na Varituti pa Mule Lame tana Bangara

3 Ka viza tavitimami, gami dogoro vagaroa ko gami paranga leana laoni tana Tamaza doru totozo gami za na veveimiu gamu. Ko za tuvizina gu za gami vei zara gami ura za ijoko valeana za na rangerange tadigamu beto za vonuvonu za na variroqu tadigamu.

4 Ko gami makamami gami vatavatarangeni tadiria na ekelesia tana Tamaza za na veveimiu gamu, ura gamu gozororia ria na tapata beto na vitigi ba gamu turu vangaju beto gamu neqi pana miu rangerange za gamu.

5 Ko ani za ule votuni za na varituti tana Tamaza na tuvizina beto ko na Tamaza mina dogoro vapadagamu pa nana binangara aza gamu korapa gozoro taleni vitigi za gamu.

6 Na Tamaza za na tuvizina, ko pala mina soga vadi tugu na vitigi ria qari vatakulangagamu gamu.

7 Goto gamu gamu gozororia na vitigi beto gami za pala na Bangara i Jisu mina vamanotogita totonai mina votu lagere vei pa noka tavitiria ria na nana mateana neqidi jola.

8 Pala mina lagere tavitia na iku vuruvurunguna ko mina vakilasaria ria qari kiluni na Tamaza beto ria qarike vatabea na nongoro leana ta nada Bangara i Jisu.

9 Ko ria za mari gozoria za na vinakilasa tana pipiara kole jolana beto ko mari tapikata vazou pale pana tana Bangara beto pana nana neqi poreveveina lavatana

10 totonai mina mule lame aza. Ko totonai mina mule lame i Jisu za ria nana tinoni tamijatadi beto ria qari rangea aza za mari vatarazaea beto mari valavatia aza. Ko gamu ba pala muna somana tavitiria tugu ria nana tinoni ura gamu vazozotoa gamu za na nongoro gami vavakato vadigamu gami.

11 Ko za vei zara za gami doru totozo gami varavara tokadigamu za gamu, ko na Tamaza mi dogoro vapadadigamu aza vei za kukudigamu beto ko mi vagore voturia ria dorudi na miu nyorogua leadi beto na vuana na miu rangerange,

12 ko mu valavatia na izongona na nada Bangara i Jisu, beto aza ba mina valavatagamu tu za gamu ura za roquroqugamu na nada Tamaza beto na nada Bangara i Jisu Karisito za gamu.

2

Na Mule Lame ti Jisu Karisito

1 Gami tepagamu gami za gamu, ka viza tavitimami, ko na veveina na mule lamena na nada Bangara i Jisu Karisito beto tonai tana varikamu gozoria gita aza

2 za muke oqanai tajou vaneqeneqereni babu takulangadi gamu za kaki nongoro goborodi na lame veidi tana Ongongu Tabuna na vavakato babi na leta za koko lame vei tadigami qari gua ko qari uleni za tori lame tu za na rane tana Bangara qari gudigamu.

3 Muke vadi na lolomo ria na tinoni ko mari vasianagamu, ura minake tori lame tu za na rane aza tinganai mina kamua mae tu za na totozo lolotu kenidia tadiria na tinoni beto ko na kana tana Tamaza, na izongona na Tinoni Ikikerena Jola, aza mina tapipiara vakilasa za mina votu lame mae tu.

4 Ko na Tinoni Ikikerena Jola aza za mina paranga vakeporeria ria doru zakazava qari tapojapoja tamaza babi na zakazava qari tavatarazae, beto za mina lao luge nyumu pa zelepade madina tana Tamaza ko mina gigalia makana za aza za na Tamaza mina gua.

5 Ae vei gamuke roqu vakoititia tu gamu za perangaina qa korapa suvere tavitigamu za qa tori pojadigamu tu za na veveidi ari?

6 Ko koviria gamu tori gilagilaimiu tu gamu za aza za aru vatogolia na Tinoni Ikikerena Jola ko tinganai mina kamua tu za na nana totozo totonai mina votu vakabere aza.

7 Na neqi ikikerena za tori korapa tu roiti pa zona golomona, ba mina tateku varijo mae tu za na tinoni za aru vatogolia aza beto za mina votu vakabere za na tinonina.

8 Ko pa liguna tu mina tateku varijo na tinoni aza za mina votu vakabere za na Tinoni Ikikerena Jola ani, ko i Jisu mina ivu vaukea beto mina vakilasani na nana kabere tonai mina bola votu lame aza.

9 Na Tinoni Ikikerena Jola aza za mina lame tavitia na neqi ti Setani ko mina roitidi na roiti neqidi, na vinagilagila sekesekedi beto na roiti varivagabara sekesekedi.

10 Ko mina varoitiria doru zona sekeseke ikeredi tadiria na tinoni mari gozoria na vinakilasa. Pala mari tavakilasa ria na tinoni ria ura aza tugu na zozoto bi aloria za qari dainidia.

11 Ko za vei za na Tamaza za garunu taridi
na neqi varitoka vapiru ria ko qari vazozo-
toa za na sekeseke
12 ko ria doru qarike vazozotoa na zozoto
beto qari tavaraguadi ria na roiti ikikeredi
za pala mari gania na vinakilasa.

Gamu Tamijata ko Muna Taalo

13 Ka viza tavitimami, gami gami dogoro
vaporeveveinaia ko gami paranga leanani
tana Tamaza za na veveimiu gamu, ura na
Bangara za roquroqugamu za gamu ko pa
podapodalaina tu za mijatagamu na vua
moena na Tamaza gamu ko muna izon-
gia za na inaalo, ko na Ongu Tabuna za
vamadigamu za gamu gamu vazozotoa na
varivagigalai zozotona.
14 Aza za na toa za kukudigamu na
Tamaza pana nongoro leana gami taraeni
gami tadigamu ko gamu muna somana
izongia za na toa leana ta nada Bangara i
Jisu Karisito.
15 Ko zara za vei za, ka viza tavitimami,
mu turu vamauru beto mu aru tamanaria
ria na uana tututi gami vagigalaidigamu
pana mami vavakato beto pana mami leta.
16 Na Tamaza za roquroqugita beto pana
nana variroqu varialona za vadigita na
manoto kole jolana beto na vangaju ko ta
boka adono gelegeleni gita ria na zakaza
leadi. Na Bangara i Jisu Karisito makana
beto na Tamaza na Tamada za
17 mi vaneqiria na bulomiu ko mu turu
vaneqidi doru roiti leadi beto na paranga
leadi.

3

Mu Varavara Tokadigami Gami

1 Ego na vinaokotona, ka viza tavitimami,
za gamu mu varavara tokadigami gami
ko na paranga tana Bangara mi rerege
siqasiqarai beto mi tadogoro valavata,
maka moqaza podeke vei tugu gamu veini
gamu tonai gamu tekua za na paranga tana.
2 Mu varavara tokadigami tugu vei gami
ko mami tavasare tadiria na tinoni ikik-
eredi, ura nake ria doru qari vazozotoa za
na nongoro leana.
3 Ba na tarangena za na Bangara,
aza mina vaturu neqigamu beto mina
vasaregamu pana tana kutana nikerena.
4 Na mami vinazozoto tana Bangara
na veveimiu gamu za aza gami paranga
vaneqinedigamu za gamu tori korapa tu
roitinia ko pala muna kole roitini tugu.
5 Na Bangara mi totolini na bulomiu
ko mu gilagila valeania na variroqu tana
Tamaza beto mu izongia na turu vangaju
tana Karisito.

Ria Doru Tinoni za Mari Roiti

6 Ka viza tavitimami, gami gami paranga
vaneqineqidigamu pa izongona na nada
Bangara i Jisu Karisito ko muke nago za
tadiria doru tavitimiu qari toani na toa
udapelu beto qari daidia toani za na uana
tututi qari teku vakarovia tadigami.
7 Gamu makamiu gamu gilagila valea-
niamiu za za poreveveina za mu dogoro
tutigami gami, ura gami ba gamike toani na
toa udapelu tonai gami suvere tavitigamu
za gamu
8 beto na ganigani ba gamike teku goboro-
ria tadiria na tinoni, goto qe roiti na rane na
bongi ko gami pavu beto gami gozoroni tap-
ata tu ko mamike vatapatianagamu gamu
na goto tinoni gami gua.
9 Nake vei ko za keporenigami na mami
neqi ko mami tepa za, goto gami toa vei ari
gami ko mu dogoro tutigami gami za gamu
gami gua.
10 Ura tonai gami suvere tavitigamu za
gami paranga vaneqineqi veidigamu ari:
<<Na tinoni za dainana roiti za minake
ganigani,>> gamigudigamu.
11 Ura gami nongoroni za kaki gamu qari
toani na toa ududapeluna beto qari daidia
roiti goto qari kole roiti susula gu pana nana
roitina na goto tinoni.
12 Ria na tinoni vevei ria za gami garunu
vaneqineqidi beto gami paranga vaneqiria
pa korapa izongona na Bangara i Jisu
Karisito ko mari peki roiti votuni za na gani-
gani mari gania.
13 Goto, ka viza tavitimami, gamu za
muke munyalani na roiti leana.
14 Na tinoni za dainana nongoria za na
paranga gami kuti laoni pa leta ani, nari za
mu dogoro viloto valeania za na tinoni aza
ko muke nagoa ko mi keani za nana roiti.
15 Ba muke dogoro veini na miu kana,
goto mu vavanau veini tu maka tavitimiu.

Na Paranga Vinaokotona

16 Na Bangara bule makana mi vadigamu
na bule pa dorudi totozo, bi pana totozo
leadi babi na ikeredi. Na Bangara mi vav-
aburogamu gamu doru.
17 Na qua roquroqu lavata lao tadigamu
ani za pa limaqu makaqu qa kutini. Na
kutikuti vinagilagila vevei ani za qa vakolea
pa betobetodi dorudi na qua leta. Ko ari qa
kuti veini za na vinagilagila ani.
18 Na variroqu varialona ta nada Bangara
i Jisu Karisito mi somana tadigamu doru.

Ti Timote Momoe

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula na tinoni tagarunuqu tana Karisito i Jisu ko qa tagarunu pana neqi tana Tamaza nada inaalo beto tana Karisito i Jisu aza taqe korapa gelegeleni.

2 Na leta ani za lao tamu Timote ao qu vei na tuqu zozoto pana toa rangerange.

Na variroqu varialona, na variroqu varitokai beto na bule tana Tamaza na Tamada beto tana Karisito i Jisu na nada Bangara mari somana tamu.

Na Paranga Vinabalauna na Varivagigalai Sekesekedi

3 Aza tugu vei qa tori paranga vaneqinigo tu totonai qa rererege lao vei pa Masidonia za mu suvere pa Episasi qagunigo, ko mu paranga vaneqineqiria za ria kaki ketakoi ko mari nogoto varivagigalaini na varivagigalai sekesekedi

4 beto marike tapatianani goborodi ria na vavakato goborodi gu beto na tututidi ria na dia tite. Ria na zakazava ari za qari vapodo varigua goborodi gu goto qarike ule votuni na vareregena na varialo tana Tamaza aza za lame vei pana rangerange.

5 Na vinaokotona na vavanau ani za na variroqu, aza za koko vei pana bulo liosona beto pana monana leana beto pana rangerange zozotona.

6 Ria kaki ari za qari tori gabala vapiru tu ko qari gabala vasela laoria na varigua paranga za kepore na veveidi.

7 Qari nyoroguani ko bari tinoni varivagigalaini na Vavanau za ria, ba qarike vakoinono podekedi ria na zakaza qari pojaria beto ria na zakazava qari paranga vaneqidi.

8 Taqe gilagilainada gita za na Vavanau za leana vei mina tavaroiti pana vavanau tuvizina.

9 Ko taqe gilagilainada tugu vei gita za na Vavanau za zake tavanyumu vani na tinoni tuvizina, goto ria tu na tinoni qari daidia tuti vavanau beto na tinoni duviduvilidi, ria qari kiluni na Tamaza beto ria na tinoni seladi, ria qarike toani na toa madina beto qari kanai na Tamaza, ria qari vaukea na tinadi na tamadi beto ria na tinoni varivaidi,

10 ria na tinoni lulasadi beto na marene qari varivori vei na manugu, ria qari ikiko golomo pinauzu, ria qari sekeseke beto qari maulu sekeseke, beto ria qari roitidi na roiti qarike leana pana varivagigalai tuvizina.

11 Ko na varivagigalai aza za tabata pana nongoro leana aza za udukuniziu ara na Tamaza ko mana uleni, aza za na nongoro leana tana Tamaza lavatana za pada ko mina tavatarazae.

I Paula za Paranga Leana lao ti Jisu na Inaalo

12 Ara qa paranga leana lao tana Karisito Jisu na nada Bangara. Aza za vaneqiziu ko qa boka nabuluni beto ko za dogoro rangeziu ko za udukuniziu za na roiti ninabuluna aza.

13 Pana totozo qari jola lao rari ara za na tinoni varivariaja vagorequ, na tinoni nganganguluqu, beto na tinoni varipoja vikevikerequ ara. Ba na Bangara za roquroqu tokaniziu ara ura totonai za qa oqoro vazozotoa aza ko qake gilagilai na manugu qa roitini.

14 Beto nada Bangara zake beto vadogoroniziu nana roquroqu lavatana jola ko qa boka rangea aza beto qa boka roquroquria ria na goto tinoni tonai qa kole maka pana tana Karisito i Jisu.

15 Na paranga tarangenga ani ko za pada ko mina tateku vakatapa: na Karisito i Jisu za lame pa kasia guguzu ko mi aloria ria na tinoni seladi za gua. Ko ara tugu za maka na tinoni ikikerequ jola.

16 Ba na ginuana za roquroqu tokaniziu ara za na Bangara za ari gu za vei. Pana taqu za vatadogoro momoeni na Karisito i Jisu za na veveina aza za boka adono vamomozoni za na tinoni ikikeredi vevei ara. Ko ara za maka dogodogoro tutina tadiria mari rangea aza ko mari tekua za na toa jola.

17 Na Bangara lavata na kole jolana, zake boka uke, za pae, beto maka makamakai Tamaza zozotona, aza za mi kole na pangaga beto na vinalavata kamua na kamua. Agua.

I Paula za Pojani i Timote ko mi Neqi pana nana Rangerange

18 Na vavanau ani za qa varangenigo ao Timote na tuqu marene, ko muke mumadi ria na korokorotai veveimu ao qari pojaria ria na tinoni korokorotai tonai qu tavamadi, ko ria tugu za mari vabokago ko muna variperani na varipera leana,

19 beto mu kopuni na mua rangerange beto na monana leana. Ria kaki za qari kilu pale za na roquroqu tuvizina ko na dia rangerange za vei na vaka za jule vikevikereni pa mati.

20 Kori ria na tinoni vevei ari za ari Humenaiosi beto i Alekezada. Ko ari kori ari za qa tori loi laodi tu ti Setani ara ko mari tavagigala ko marike poja vikevikeria na Tamaza.

2

Na Vavanauna na Varavara

1 Ego ko za vei za, momoe, ara qa paranga vaneqini ko mu varavara tepatepa,

varavara vadi, tepatepa tokadi, beto mu paranga leana vadi lao tana Tamaza za ria doru tinoni,

2 ria doru bangabangara beto ria qari aruria na nyumunyumuna poreveveidi, ko gita ta izongia na toa bulebulena beto na momozona pana doru nada uana pangagana na Tamaza beto na uana tuvizina.

3 Na toa varavara vevei ani za leana beto za varivaqera pana dogodogoro tana Tamaza na nada inaalo,

4 aza za nyorogudi doru tinoni mari taalo ko mari lame tekua na gigalaina na zozotona.

5 Ura maka gu za na Tamaza, beto maka gu za aza za varikarovaidi ria na tinoni beto na Tamaza, ko na tinoni varikarovai aza za na Karisito i Jisu.

6 Aza za vani na nana toa makana ko na ruvatadi doru tinoni, ko na ule votuna za gore votu pa nana totozona.

7 Ko aza za qa tamijatani na tinoni tarae beto na tinoni tagarunuqu ara (qa korapa pojai na zozotona ara, qake sekeseke) beto na tinoni varivagigalai tadiria na tinoni karovodi ko qa varivagigalaini na rangerange zozotona.

Na Uana Tadiria na Reko pana Totozo Vatarazae

8 Ego ko na nyorogua taqu za ria na tiolata marene doru kota za mari alakadi na limadi ko mari varavara pana bulo liosona zake kolea na korakora beto na varivaqumiqumi.

9 Ko qa nyoroguani tugu vei za ria na tiolata reko ba mari vazaedi na poko pangaga padadi na uana pangaga beto na tavagigala, marike vinyulu vagotogotoria na vurungudi babi na saridi na qolo babi na pakupaku batabata lea babi na poko za zae gigiri na vaidi.

10 Goto na roiti leadi tu za mari saridi na dia toa aza vei za dogoro padadi ria na tiolata reko qari vatarazaea na Tamaza.

11 Na reko za mi nogoto ko mi tekunana gigalai pana doru uana vakole vakaurai.

12 Ara qake vamalumia na reko ko mina varivagigalai babi bangabangarani za na marene, goto na reko za mi nogoto tu.

13 Ura i Adama mae tu za taroiti vapodaka beto za taroiti vapodaka i Ivi.

14 Beto nake i Adama za tatoka vapiru momoe, goto na reko tu za tatoka vapiru ko za lotu pana sela.

15 Ba na reko za mina taalo pana vapododi na koburu vei mari turu pana rangerange, mari toani na toa variroqu beto na toa liosona beto ko vei mari toani ria pana pangaga za na toa ari.

3

Ria na Tiolata Matamata pa Ekelesia

1 Na paranga tarangena za ani. Na tinoni za kulikulini na roiti tana tinoni kopu, nari za na roiti leana jola za nyoroguani aza.

2 Ko za vei za na tinoni kopu za mina tinoni kepore nana pake, mina tinoni maka gu na maqotana, minake tinoni gua goboro, mina boka gaiti valeania na roquna, mina pangaga na nana uana, mina tinoni vakamu goto tinoni, mina bokanana na varivagigalai,

3 minake tinoni digedigere aruna, minake tinoni varivaripera goboro, goto mina tinoni valeana lao tana goto tinoni, minake tinoni varikomiti, beto minake tinoni bulo poata.

4 Na tinoni kopu za boka toli valeani na nana tatamana makana ko ria na tuna za qari suvere vapekai pana doru uana pangagana.

5 Na tinoni zake balau tolini za nana tatamana makana, za ae mina vei mina boka dogoro kopuni aza za na ekelesia tana Tamaza?

6 Minake tinoni koni gabalana aza, ura keta mi vapugeleni na roqu muleni makana ko mi lotu pana varituti za gozoria na bangaradi na tomete.

7 Beto ko za poreveveina za mina maka tinoni tapangagana tadiria na tinoni pa peguruna aza, ko minake tatupe pana varipoja ikikeredi tadiria na tinoni beto minake lotu pana saduru tana bangaradi na tomete.

Ria na Tinoni Varitokai pa Ekelesia

8 Ria na tinoni varitokai tugu vei za mari tinoni tapangagadi, minake gani varikale na dia paranga, marike tapiuni na bukubuku vazoku vaini, marike nyaqo izizongodia pana zona selana.

9 Mari aru vamauruni na vonana liosona za na gigalai golomona na rangerange.

10 Ko ria ba mari taviloto valeana mae tugu, ko vei mina kepore na dia pake nari za qari tavamalumu ko mari tinoni roiti varitokai.

11 Ria na reko varitokai tugu vei za mari tinoni tapangagadi, marike pojapoja vikere tinoni, marike tinoni gua goborodi, beto mari tarange pana doru dia uana.

12 Na marene varitokai za mina maka gu na maqotana, mina boka totoli valeanaria na nana koburu beto na nana tatamana.

13 Ura ria na tinoni qari varitokai valeana za qari teku izongia maka tuturuna leana beto qari varene valeana pana dia rangena na Karisito i Jisu.

Na Varivagigalai Zozotona

14 Qa rovea ara za nake zovaina beto
mana lao kamugo ao. Ba qa kuti laodi ara
pana tamu ria na zakaza ari,
15 ko vei mina pekipeki za na lao taqu
nari ba ao muna tori gilagilaimua tu za na
uana za pada tana toani gita na tinoni pana
tatamana tana Tamaza. Na tatamana aza
za na ekelesia tana Tamaza toana, ko na
ekelesia aza za na barabara eveva beto na
kokovana mauruna za vamauria na vari-
vagigalai zozotona.
16 Ko kepore maka tinoni mina boka
vasekea za na poreveveina jola na gigalai
golomona na pangagana na Tamaza:
Aza za bola votu pana tini masa,
za taule votu na tuvizina pana on-
gongu,
za tabata tadiria na mateana.
Za tatarae tadiria na tinoni karovodi,
za tavazozoto pa kasia guguzu,
za tateku vazae pa neqi.

4

Ria na Tinoni Varivagigalai Sekesekedi

1 Ego na Ongu Tabuna za poja lodakia
za pana totozo betobetodi ari kaki tinoni
za pala mari balinga loi paleni za na
rangerange ko mari tutiria ria na ongongu
sekesekedi beto na varivagigalai tadiria na
tomete.
2 Na varivagigalai vei ari za qari lame vei
tadiria na tinoni sekesekedi qari vavado-
goro mule veidi na tuvizidi ria qari gua. Ria
tinoni ria za na monanadi za tori taparogo
vaukeni tu na patu dagalana.
3 Ria na tinoni ari za qari varisogarani
na varielava beto qari vatabutaburia za na
ganigani. Ba na ganigani zara za na Tamaza
tu za vapodakaria ko ria qari rangea aza
beto qari gilagilai na zozoto za mari tekuria
pana paranga leana.
4 Ura doru vinapodaka tana na Tamaza
za na leadi ko marike takilu pale goto mari
tateku pana paranga leana,
5 ura na paranga tana Tamaza beto na
varavara qari vamadiria.

Na Nabulu Leana tana Karisito i Jisu

6 Pala muna maka nabulu leleamu tana
Karisito i Jisu ao vei muna vanonogaria
ao ria na tinoni lotu ria na varivagigalai
ari beto vei muna meme valeananigo na
varivagigalaina na nada rangerange beto
na varivagigalai leadi qu korapa tuti vikiti-
vokotoria.
7 Ria na vavakato ikikeredi beto na gob-
ogorodi beto na kepore veveidi za mu uku
paledi. Goto mu ngurungausu vaneqinigo
tu na pangagana na Tamaza.
8 Ura na ngurungausu vaneqina na tini za
za kolenana iapeki poreveveina, ba na pan-
gagana tu na Tamaza za poreveveina doru
totozo, ura za kolea na taringutingutina na
toa koviria beto na toa za korapa lame.
9 Na paranga tarangena ani ko za pada ko
mina tateku vakatapa.
10 Ani za na ginuana taqe pavu taleni beto
taqe varipera vivivani gita: ura taqe korapa
totoravuzu kulikulini gita za na Tamaza
toana, aza na inaalo tadiria doru tinoni ko
na inaalo aza za tabata votu tadiria qari
rangea aza.
11 Mu paranga vaneqidi beto mu varivagi-
galaidi ao ria na zakaza ari.
12 Muke vamalumuria na tinoni ko
mari vakepore veveinigo za ao na tinoni
koregamu, goto ao za mi maka dogodogoro
tutina tu tadiria na tinoni rangerange
pana mua paranga, na mua uana, na mua
variroqu, na mua rangerange beto na mua
uana liosona.
13 Mu aru tokaria ria na roiti ari tinganai
mana lame kamu ara: na tiro votuna na Ku-
tikuti Tabuna, na paranga varivaneqi beto
na varivagigalai.
14 Muke dogoro pale za na varivana za
kole tamu, aza qu tekua tonai qari koroko-
rotainigo beto qari vaoponigo na limadi ria
na tinoni matamata.
15 Mu rove vakoriria beto mu tapatianani
na zakaza ari, ko na ijoko zae tamu mari
bati vakaberia ria doru tinoni.
16 Mu dogoro kopunigo makamu beto na
mua varivagigalai. Muke aru loloiria ria na
roiti ari. Ura vei muna roiti vei aza ao, za
pala muna alo mulenigo makamu beto ria
na tinoni qari nongorigo.

5

Na Uana tana Tinoni Matamata lao tadiria Goto Tinoni

1 Muke toke sasasururia ria na baragozo
goto mu paranga vaneqi veidi na tamamu
makamu ria. Ria na marene koregadi mu
veidi na taimu marene.
2 Ria na qoqoele mu veidi na tinamu. Ria
na reko koregadi mu veidi na lulumu pana
doru uana liosona.
3 Mu pangagadi ria na qoqoele naboko
qari naboko varivasevi zozoto.
4 Goto na naboko qoqoele za pore tuna
babi na nana mabuzu, za ria ari za mari
balau roiti votuni mae pana dia tatamana
makadi za na zona vatarazaena na Tamaza
ko mari sogai na pavudi ria ketakoi qari
pidoko votu lame vei. Ura na toa vei aza za
varivaqera pa dogodogoro tana Tamaza.
5 Na naboko za varivasevi zozoto beto
za taloi vamakai za totoravuzia na Tamaza
beto na rane na bongi zake korotoni na
varavara beto na tepatepa lao tana Tamaza.

6 Goto na naboko za vapugeleni qeraqera kasia guguzu na nana toa za korapa toanana ba na tori ukena tu.
7 Ko mu paranga vaneqidi ria na zakaza ari, ko ria na tinoni mi keporedi na pake.
8 Goto na tinoni zake dogoro kopudi ria na turana makana vevei ria pa nana tatamana zozoto makana, nari za aza za kilu paleni aza za na nana rangerange beto ko za ikere jolani na tinoni keporenana rangerange aza.
9 Na naboko vevei gu ani za mu kuti vagorea ko mina tatoka: aza gu za jola vonomongavulu na aorona, za maka gu na marenena,
10 na roiti leadi za roitidi perangaina na tagilagilana valeana vevei na pauzu koburu, na vakamu goto tinoni, na loqana na nenedi ria na tinoni tana Tamaza,* na tokadi ria na tinoni qari gozoro tapata beto na tutidi ria doru leadi.
11 Goto ria na naboko korekoregadi za muke kuti valugeria ura totonai za neqi jolani na Karisito za na dia nyonyorogua nari za qari nyorogua varielava soga.
12 Ko qari teku taridi za na varituti ura qari tetea na dia rangerange qari maulu momoeni.
13 Beto ko aza tugu vei qari gigalaini za na udapelu kole rererege varikarovai rumaruma gu. Ba nake udapelu gu makana za qari roitini, goto qari vavavotu goboro paranga tugu, qari rara karovoria na dia ginugua na goto tinoni, beto qari pojaria na zakazava zake garo bari pojaria.
14 Ko za vei za ara qa nyoroguani za ria na naboko koregadi za mari varielavadia gu, mari izongo koburu, beto mari kopuni na dia tatamana, ko mi keporedi lolomo mari vakezadigita na paranga ikikeredi ria qari kanagita.
15 Ura ria kaki naboko koregadi za qari tori gabala vapele tutiadia tu i Setani.
16 Na reko rangerange za koledia na tavitina nabonabokodi za mi kopu valeadi gu ko mike vatapatianania na ekelesia, ko na ekelesia mi boka tokadi ria na nabonaboko varivasevi zozoto.

17 Ria na tinoni matamata qari totoli valeana pana dia varitoka za na padadi mari tatabarani kori boko vinalavata, ko za poreveveina jola za muna veidi za ria qari pavu taleni na tarae beto na varivagigalai.
18 Ura za paranga za na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <<Muke piko ngujupukua za na okeseni totonai za korapa tete voravoragaria na kiko,>>† za gua, beto ko <<Na tinoni roiti za padana tugu mina tekua na tabarana,>>‡ za gua.
19 Na tinajutu za tajutuni na tinoni matamata za muke nongoria, goto vei kori babi kue tu bari dogoroni matadi bari pogozo lameni za na tinajutu nari za mu nongoria ko mu pitua.
20 Ria na tinoni matamata qari toani na toa selana za mu uduku votudi pa moedi doru tinoni, ko ria doru tinoni ba mari matagutu.
21 Pa moena na Tamaza na Karisito i Jisu beto ria na mateana tamijatadi qa poja vaneqineqinigo ara ao ko mu kopu valeanadi ria na zakaza ari. Tonai qu oqoro dogoro vilotia na zakaza nari muke vanyumu momoea na mua mijamijata beto muke tokatoka kale.
22 Muke oqanai benyobenyo vaopodi na limamu ko mu vamadiria pana roitina ria na tinoni beto muke somanani na dia sela na goto tinoni. Mu kopu valioso mulenigo makamu.
23 Koviria muke buku galegale pie gu, goto mu tekua tugu vei iapeki vaini tu ko mi valeania na iapamu beto na vioro za kamukamugo.
24 Na sela tadiria kaki tinoni za kabere valeleana gu ko za momoedi lao pa varituti, goto ria kaki na dia sela za za tuti liguliguria.
25 Za varitoto vei tugu na roiti leadi tadiria na tinoni ba qari kabere valeleana, ko ria qarike kabere valeana ba pala marike boka pae.

6

Na Uana tadiria na Pinauzu

1 Ria na pinauzu za mari roqu veidi za pada tugu ko mari pangagadi ria na dia bangara, ko kepore maka tinoni mina poja vikevikeria na izongona na Tamaza beto na varivagigalaina na Karisito.
2 Ria qari izongia na bangara za tinoni rangerange za marike vakeporea na dia bangara ura koviria qari makarai tamatazi pana rangerange. Goto mari nabulu valeana jolani tu perangaina ura ria na bangara qari tokadi ari ba na tinoni rangerange tugu ko qari roquroquria tugu vei. Mu varivagigalaidi beto mu paranga vaneqidi ria na zakaza ari.

Na Varivagigalai Sekesekedi beto na Izizongo Zozoto

3 Na tinoni za varivagigalaini maka goto varivagigalai tu ko zake vazotoa na paranga tuvizidi ta nada Bangara i Jisu Karisito beto

* **5:10** Na nenedi ria na tinoni kamudi za na tuti tadiria pa totozo aza, totonai qari vakamuria ria na tinoni qari kamu pa ruma. † **5:18** Vavanau 25.4 (1 Koriniti 9.9). Na ginuana vei ani za vei ko mina boka ganigana kiko tugu vei ura za roiti ko za padana tugu mina tekua na tabarana. ‡ **5:18** Luke 10.7; Matiu 10.10

zake vazotoa na varivagigalaina na pangagana na Tamaza,
4 nari na tinoni aza za pugelia na roqu muleni makana beto kepore maka zava bi gilagilai. Goto za mo na roquna za na tinoni vei aza ko za kole gu varivarikalo paranga beto varivarigua paranga. Ko na varipera paranga vei ari za vavotua na nyonyoroguani na izizongo tana goto tinoni, na varivaripiarai, na varivaripoja vikevikere, beto na dogodogoro roveroveni na goto tinoni pana zona ikikerena.
5 Qari kole gu varitoke vikevikere ria za gani vikere na vonanadi beto qari daidiani na zozoto. Ria qari roquroqua za na pangagana na Tamaza za maka zona mari izizongoni qari gua.
6 Ba na pangagana na Tamaza za kolea na uana dogoro vagaroni na zakazava za na izizongo lavata.
7 Ura gita za kepore maka za taqe pogozo lugeni pa kasia guguzu, ko kepore tugu za maka za tana boka pogozo votuni pana kasia guguzu.
8 Ko vei tana izongia gita za na tekutekuna beto na poko, nari za tana dogoro vagaroa gita za ari.
9 Goto ria qari nyonyorogua izizongodia za qari lotu pana toketoke beto pana saduru, beto qari lotudi zoku roquroqu gobogoborodi beto na varivaringanguludi qari vadururia ria na tinoni ko qari gozoroni tapata beto na tapipiara.
10 Ura maka kutana doru roiti ikikeredi za na bulo poata. Ria kaki za qari kulikuli vitivitigini za na poata ko qari tatoka vapiru pana rangerange beto na bulodi za soberia zoku takulanga.

Na Uana Tuvizina tana Nabulu tana Karisito

11 Goto ao, na tinoni tana Tamaza, za mu ukudi tu ria na zakazava ikikeredi ari. Mu nyaqo tokai tu za na tuvizi, na pangagana na Tamaza, na rangerange, na variroqu, na vangaju beto na valeana lao tadiria na goto tinoni.
12 Mu varipera vivivani na varipera leana pana rangerange. Mu aru tamania na toa jola, aza za sorunigo ao na Tamaza ko muna tekua za gua tonai qu ule votuni na mua rangerange pa moedi zoku tinoni qari nongorigo.
13 Pa moena na Tamaza aza za vatoaria doru zakazava beto na Karisito i Jisu aza za ule votuni na ulule leana pa moena i Ponitiasi Paelati, qa paranga vaneqineqinigo ara ao
14 ko mu kopuni za na garunu ani pana uana kepore pajina beto kepore pakena tinganai mina bola votu lame za na nada Bangara i Jisu Karisito.
15 Ko na nana bola votu aza za mina gore votu pana totozo tamijatana za vakolea na Tamaza aza za pada ko mina tavatarazae, na Bangara ululuna makana, na Bangara tadiria na bangara beto na Tamaza tadiria na tamaza.
16 Aza makana zake boka uke beto za suvere pana kabere varivakeana jola, aza kepore maka tinoni bi tori batia mae tu babi mina boka batia aza. Tana aza na vinalavata beto na neqi kole jolana. Agua.

Vavanau tadiria Qari Izizongo

17 Ria qari izizongo pa kasia guguzu ani za mu paranga vaneqidi ko marike valavata muledi makadi beto marike totoravuzia na izizongo za boka murimuri, goto na Tamaza tu aza za vadigita doru izizongo ko na vaqera valeanada gita za mari totoravuzia.
18 Mu poja vaneqidi ko mari roitini na leana, mari izizongodi na roiti leadi, mari varitokai valeana beto ko mari ngalingalini na variia.
19 Tonai mari vei zara za qari korapa boko varikamudia izizongo za vei maka kokovana leana tana toa uka riza, ko mari aru tamania za na toa zozotona.

Na Paranga Vinabetobetona

20 Timote, mu kopu vasareni za aza za qu tarangeni ko mu kopuni. Mu gabala loi paledi ria na paranga tuturudi zake koleria na pangagana na Tamaza beto na varigua goborodi qari gigala goborodi na gigalai.
21 Ria kaki za qari tori izongia tu za na gigalai aza qari gua, ko qari tori gabala loi pale tu za na dia rangerange.

Na variroqu varialona mi vavaburogamu gamu.

Ti Timote Vinaori

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula na tinoni tagarunuqu tana
Karisito i Jisu, qa tagarunu aza vei za ny-
oroguani na Tamaza ko mana ule votuni
za na taringutingutina na toa za kole tana
Karisito i Jisu.
2 Na leta ani za lao tamu Timote, ao qu vei
na qua koburu qa roquroqu vitivitigigo.
Na variroqu varialona, na variroqu var-
itokai beto na bule tana Tamaza na Tamada
beto na Karisito i Jisu na nada Bangara mi
somana tamu.

Na Varavara Paranga Leana beto na Paranga Varivaneqi

3 Ara qa paranga leana lao tana Tamaza
aza qa vatarazaeni na monana liosona, qari
vei ria na qua tite pa moa. Ko qake koroto
gigaligo ara pana qua varavara na rane na
bongi ao totonai qa paranga leana lao tana.
4 Qake mumani ara za na oni kolo
matamu ao ko za vei za qa nyorogua dogoro
vitivitigigo ko ma boka tavapugeleni ara za
na qera qa gua.
5 Qake mumani ara za na rangerange zo-
zotona za izongia perangaina na mua tite
qoqoele i Loisi beto na tinamu i Lunisi, beto
ko koviria qa gilagila valeania ara za qu
izongia ao za na rangerange aza.
6 Ko za vei za qa korapa poja soganigo ao
ko mu sutungu vuruvurungia za na var-
ivana tana Tamaza qu izongia ao totonai qa
vaoponigo na limaqu ara.
7 Ura na Tamaza nake ongongu variva-
pangongoro za vadigita, goto aza tu na on-
gongu za vadigita na neqi, na variroqu beto
na roquroqu mauruna.
8 Ko za vei za muke pogozo keani za na
vavakatona na veveina na nada Bangara
beto na veveiqu ara qa tapiu taleni aza.
Goto mu somana gozororia pana neqi tana
Tamaza ria na tapata qa gozoro taledi na
nongoro leana ara.
9 Na Tamaza aza za alogita beto za
kukugita za gita ko ta toani na toa liosona
za gua. Ko nake nada roiti leadi za alonigita
na Tamaza gita goto pana nana nyorogua
makana beto na nana roquroqu varialona
tu na Tamaza za taqe taalo za gita. Ko tonai
tu za oqoro podalai na totozo za vadigita
aza tana Karisito Jisu za na roquroqu
varialona aza.
10 Ba koviria na roquroqu varialona aza
za za tadogoro vakabere pana bola votu
lame tana nada inaalo, na Karisito Jisu. Ko
na Karisito Jisu za tori valovea tu za na
uke beto za vadogoro vakaberedigita pana
nongoro leana za na toa kepore vinabetona.
11 Ko na nongoro leana tugu ani za
qa tamijatani na tinoni tarae, na tinoni
tagarunuqu beto na tinoni varivagigalai
ara.
12 Ko za vei za qa gozoro taleni vitigi tugu
vei. Ba ara qake keani za vei aza, ura qa
gilagila valeaniaqua ara za aza qa rangea
beto ko ara qa gilagila valeania za aza za
boka kopu vasarea tinganai mina kamua na
rane betobetona za aza qa rangeni aza ko
mi kopuni.*
13 Mu dogoro tutiria ria na paranga tu-
vizidi qu nongorodi taqu, beto mu togaza
gu pana rangerange beto na variroqu qu
izongia tonai qu izongia na Karisito Jisu.
14 Mu kopu vasareni pana neqi tana Ongu
Tabuna za kole tadigita za na izizongo leana
qu tarangeni ko muna kopuni.
15 Ao qu gilagilaimua za ria doru pa Esia,
vevei ari Puqelasi beto i Hemoqenisi, za
qari gabala vapeleniziu ara.
16 Na Bangara mi vani na variroqu var-
itokai za na tatamana ti Onesiporosi, ura
zoku totozo za aza za vamanotoziu ara beto
zake keani aza za na veveina ara qa tapiu.
17 Goto totonai za kamu paro pa Romu za
nyaqo tututiziu tu doru kota, tinganai ko za
batiziu tu.
18 Na Bangara mi vabatini nana variroqu
varitokai na rane betobeto aza. Ria na roiti
za varitokaini pa Episasi aza za ao ba qu tori
gilagila valeanariamua tu.

2

Na Varene Leana tana Karisito i Jisu

1 Ko za vei za, ao Timote tuqu marene, mu
turu vaneqi ao pana roquroqu varialona qu
izongia tana Karisito i Jisu.
2 Beto ko ria na varivagigalai qu non-
gorodi taqu pa moedi ria na zoku tinoni
qari dogorigo za mu vakarovo vadi ria na
tinoni tarangedi, ria na padadi mari vari-
vagigalaini tadiria na goto tinoni.
3 Mu somana gozoro tavitiniziu ara ria na
tapata vei maka varene leana tana Karisito
i Jisu.
4 Na varene za tapatianani na roiti tana
varene za zake somana tapiuni aza ria na
goto tapatiana pana toa ani, ura na nana
tinoni matamata gu za nyorogua vaqerai za
na varene aza.
5 Na tinoni za somanani na varivoze
abutu za minake tekua na pinia vei minake
tutiria aza ria na vavanauna na varivoze.
6 Na tinoni umuma za pavu taleni na roiti
za na tuvizina ko mina somana teku mo-
moea za na vuana na nana umuma.

* **1:12** Na kipa paranga <<aza qa rangeni aza ko mi kopuni>> babi <<aza za rangeniziu ara ko mana kopuni>>.

7 Mu vakoinonoria ria na zakazava qa
pojaria ari, ura na Bangara mina vanigo na
gigalai za pana zakaza ari.
8 Mu roqu vakoititia i Jisu Karisito: aza
za tavaturu mule pana uke beto za podo pa
tutina na bangara i Devita, aza vei za pojai
na nongoro leana taqu.
9 Ko na nongoro leana aza za qa gozoro
taleni tapata ko qa tapiu tale veini maka
tinoni ikikerequ ara. Ba na paranga tana
Tamaza zake boka tapiu.
10 Ko za vei za ara qa vangajuria ria doru
tapata ko ma tokadi ria na tinoni tamijatadi
tana Tamaza qa gua, ko ria ba mari izongia
tugu za na inaalo za kole tana Karisito i Jisu
beto na vinalavata kole jolana.
11 Na paranga tarangena ani:
Vei tabe uke tavitia aza,
tana toa tavitia tugu aza.
12 Vei tana vangajuria na tapata,
tana bangara tavitia tugu aza.
Vei tana kilu pale aza,
aza mina kilu paledigita tugu za gita.
13 Vei tanake rangea aza,
aza za na tarange kolena,
ura aza minake boka kilu paleni
makana.

Na Tinoni roiti Tarangena

14 Muke koroto varoquroqudi ria na
tinoni ria na vavanau ari, beto mu poja
vaneqineqidi pa moena na Tamaza, ko
marike varigua paranga. Ura kepore na
nana varitokai za na roiti vei aza goto
za ngangaguluria gu ria na tinoni qari
nongonongoro.
15 Mu podeke vitivitigia ko na Tamaza
mi dogoro veinigo na tinoni tarangemu, na
tinoni roiti za kepore na nana kea beto za
vilasa valeania na paranga zozotona.
16 Mu turu loi paledi ria na paranga
tututurudi zake koleria na pangagana na
Tamaza, ura ria qari somanadi na paranga
vevei zara za qari ijokoni na uana vake-
vakepore Tamaza gu
17 beto ko na dia paranga za vei maka
tubu tadoalana za gani vikevikeria na tini
tinoni. Ko ari Humenaiosi beto i Piletosi za
kaki ria
18 qari tori gabala loi pale tu za na zo-
zoto. Qari varivagigalaini za na rane turu
mule za tori jola tu qari gua, ko qari peluku
vapiruria za na rangerange tadiria kaki
tinoni.
19 Ba na kokovana mauruna tana Tamaza
za korapa turunana ko ketakoi qari takuti
ria na nana vinagilagila ari, <<Za gilagilari-
anana na Bangara za ria nana tinoni>> beto
<<Mi gabala loi pale na roiti ikikerena aza
za kukuni na izongona na Bangara,>> qari
gua.

20 Pa ruma poreveveina za nake makadi
na peleta qari taroiti pana qolo beto na
siliva gu za qari kole, goto na peleta qari
taroiti pana suvege beto pana pezo nyelaka
tugu vei. Ko kaki za qari tavaroiti pana roiti
poreveveidi goto kaki za qari tavaroiti pana
roiti nake poreveveidi.
21 Ko na tinoni za valioso muleni makana
pana roiti ikikeredi ari, za mina vei na
peleta za tavaroiti pana roiti poreveveidi.
Pala mina tavalioso, mina varitokai
valeana tana Bangara, beto mina tavanaqiti
valeana ko mina roitidi doru roiti leadi.
22 Ko mu ukudi ria na nyonyorogua
tadiria na koburu zae korega. Mu varigi-
tanai tadiria qari kiu alili lao tana Bangara
pa bulo liosona ko mu nyaqo tokai za na
tuvizi, na rangerange, na variroqu beto na
bule.
23 Mu uku paledi ria na varipera paranga
duviduvilidi beto kepore tavagigaladi, ura
qu tori gilagilaimua tu ao za na roiti vei zara
za vapodoa na varipera.
24 Na nabulu tana Bangara za minake
tinoni varipera. Goto mina vabulebule
lao tu tadiria doru tinoni, mina tinoni
bokanana varivagigalai beto mina vanga-
juria na uana ikikeredi.
25 Mina vatavagigalaria pana uana leana
za ria qari kanai, keta pu na Tamaza mina
vagabalaria ria qari kanai ko mari gilagilai
ria za na zozoto
26 beto ko mari izongo sogai ria na tavagi-
gala ko mari ukudi ria za na saduru tana
bangaradi na tomete, aza za rave vapin-
auzuria pa nana nyorogua.

3

Na Toa Ikikeredi pa Rane Betobetodi

1 Mu vakoinonoa ani: pa rane betobetodi
za pala mari lame ria na totozo tapatadi.
2 Ura ria na tinoni za pala mari roquroqu
muledi makadi, mari galegale bulo poata,
mari paranga valavalavatai, mari valavata
muledi makadi, mari varipoja vikevikere,
marike vazozotoria na tinadi na tamadi,
mari daidia paranga leana, beto marike
toani na toa madina.
3 Pala na bulodi mina kobakobani na
variroqu, mari puku tutia na dia korakora,
mari poja vikevikere tinoni, marike aru
muleni na dia toa ikikeredi, mina vapiruria
na toa korakora, beto mari kanai na leana.
4 Pala mari varijuju lao pa tapata, mari
nenekeni na roiti zake leana, mari va-
pugeledi na roqu muledi makadi, beto
mari roqua na qeraqera varilea jolani mari
roqua na Tamaza.
5 Pala mari pokopokoni pa peguruna ria
za na pangagana na Tamaza, ba qari kilu

2:19 Nguti 16.5. **2:19** Aisea 52.11.

paleni tu ria za na neqi tana. Mu balaudi ria na tinoni vevei ari.

6 Ura kaki ria za qari peki sulopo lugeria ria na rumaruma tinoni ko qari teku vapinauzuria ria na reko rururadi za bogataria na sela beto za piuria doru nyorogua ikikeredi.

7 Ria na reko ari za qarike beto nyaqoa za na gigalai ba qarike izongo boka tekua na gigalai zozotona.

8 Maka moqaza podeke vei ari Janesi i Jaberesi* qari raja kolokolosia i Mosese, nari za ria na tinoni varivagigalai sekesekedi ari ba qari raja kolokolosia tugu za na nongoro zozotona. Ria na tinoni ari za kepore na roqudi beto na gua goborona gu za na dia rangerange.

9 Ba pala marike ijoko lalaodia, ura na dia duviduvili za pala mina kaberena gu tadiria doru tinoni, maka moqaza podeke vei tugu na duviduvili tadi ari Janesi i Jaberesi.

I Paula za na Dogoro Tutina ti Timote

10 Goto ao za qu tuti vikitivokotoria ria na qua varivagigalai, na qua uana, na qua nyorogua, na qua rangerange, na qua toa qake benyobenyoni maka za, na qua variroqu, na qua vangaju,

11 beto ria na ngangangulu beto ria na tapata qa gozororia ara pa Anitioki, pa Ikonioni, beto pa Lisitara. Ria na zakaza ari za qa vataqoloniziu ara, ba na Bangara za aloziu pana dorudi ari.

12 Zozoto, ria doru tinoni qari nyorogua toani na toa madina tonai qari tutia na Karisito Jisu za pala mari tangangangulu tugu.

13 Goto ria na tinoni ikikeredi beto ria na tinoni nyonyoravadi za mari kole ijoko laoni tugu na ikerena, ko mari toka vapiruria na goto tinoni beto makadi ba mari tatoka vapiru tugu.

Na Poreveveina na Paranga Tabuna

14 Goto ao za mu aru tamanaria ria qu tori tavagigalaini tu beto ko qu tori vazozotoria tu. Ura qu gilagila valeanariamua ao za ria qari vagigalaigo

15 beto ko podalai na koburumu tu qu gilagilaria ao ria na kutikuti madidi, ko ria na kutikuti ria za qari vatavagigaligo ko qu tekua na inaalo tonai qu rangea na Karisito Jisu.

16 Na Kutikuti Tabuna doruna za na Tamaza za singoni beto za poreveveina pana varivagigalaini, pana ule votuni na sela, pana vatuvizina na tinoni beto pana varivatavagigalani na uana tuvizina,

17 ko na tinoni tana Tamaza mi ngongo beto mi izongia na bokaboka maladoruruna pana doru roiti leadi.

4

I Timote za Tavaneqi

1 Pa moena na Tamaza beto na Karisito i Jisu, aza mina tutidi ria na tinoni toadi beto na ukedi, aza mina bola votu lame tavitia na nana binangara, za ara ma paranga vaneqineqinigo ao:

2 Mu taraeni na paranga; mu turuni na roiti aza na nana totozo babi nake nana totozo; mu uduku votudi na dia sela, mu tokeria, beto mu paranga vaneqiria pana uana momozona beto pana mua varivagigalai.

3 Ura na totozo za korapa lame tonai mari daidia nongoria ria na tinoni za na varivagigalai tuvizina. Goto pala mari tutia na dia nyorogua makadi ko pala mari boko varikamudi ria na tinoni varivagigalai qari varivagigalaini aza za vakilikadiki leai na talingadi.

4 Ko pala mari balinga vapelea pana zozoto za na talingadi ko mari gabala tutiria ria na vavakato leleadi gobogorodi gu.

5 Goto ao za mu kopu muleni na roqumu doru totozo, mu taleria ria na tapata, mu roitini na roiti tana tinoni za velavelani na nongoro leana, beto mu roiti vaokoto valeania na mua roiti ninabulu.

6 Ura ara za tori korapa tu tavuva vei maka kolo vavavuina za na toa taqu, ko na totozo mana taloi ara za kamua gu koviria.

7 Ara qa tori variperani tu za na varipera leana, qa tori vaokotia tu za na varivoze, beto qa korapa kopuni za na rangerange.

8 Ko koviria za korapa adonoziu za na piniana na toa tuvizina. Na pinia aza za na Bangara varituti tuvizina mina vaniziu na ranena aza. Ko nake ara gu makaqu za mina vaniziu na pinia, goto ria doru tugu vei qari korapa kulikulini na bola votu lamena aza.

Kaki Paranga Betobetodi

9 Mu podeke vitivitigia ko mu siqarai lame kamuziu.

10 Ura i Demasi za roquroqua na toa pa kasia guguzu ani ko za loi paleniziu ko za tori laonana tu pa Tesalonika. I Kereseke za tori laonana tu pa Qelesia. I Taetusi za tori laonana tu pa Dalamatia.

11 I Luke gu makana za korapa vavaburoziu. Mu nyaqo tekua i Maka ko mu toka lameni ura aza za toka valeananiziu ara pana roiti ninabulu.

* **3:8** Ari Janesi i Jaberesi: Ria kori izongo ari za qarike tabata pa Vinaego Kolena. Ba ria zoku tinoni qari vazozotoa za na izongo ari za na izongodi ria kori tinoni Ijipi qari boka pa kalena na beto qari raja kolokolosia i Mosese totonai za nyorogua toka votudi pa Ijipi ria na tinoni Izireli. Dogoria Votu 7.11, 22.

12 I Tukikosi za qa tori garunu laoni tu pa
Episasi.
13 Na poko lavata qa loia ti Kaposi pa
Toroasi za muna pogozo lameni totonai
muna lame, beto keta mu mumadi ria na
qua buka beto vei tugu ria na buka qari
taroiti pana vuliti manugu.
14 I Alekezada na tinoni roiti aeana za
vagozoroniziu zoku tapata ara. Na Bangara
mina vakilasani aza ria na roiti za roitidi.
15 Ko ao ba mu balauni aza, ura aza za raja
kolokolosia za na nongoro tadigita.
16 Totonai qa naqenaqe muleniziu na to-
tozo momoe, za kepore maka tinoni bi turu
tavitiziu, goto ria doru qari loi vamakai
paleniziu. Na Tamaza mike nguti taridi za
na dia roiti aza.
17 Ba na Bangara za turu tavitiziu ara
beto za vaneqiziu, ko ara qa tarae vikiti-
vokotoni za na nongoro ko ria doru tinoni
karovodi qari nongoria. Beto na Bangara
za vasareziu pana ngujudi ria qari vei na
laione.
18 Na Bangara mina vasareziu pa dorudi
na tapata ikikeredi beto mina vakamu
vasareziu pa nana binangara pa noka. Na
Bangara aza za mi tavatarazae kamua na
kamua. Agua.

Na Paranga Vinaokotona

19 Mu pojadi na qua roquroqu tadi ari
Pirisila i Akuila, beto ria na tatamana ti
Onesiporosi.
20 I Erasitasi za suvere jola pa Koriniti,
goto i Toropimosi za mo ko qa loia pa Mile-
tosi.
21 Ao mu podepodeke vitivitigia ko mu
lame kamu totonai mina oqoro kamua na
totozo lomozo. Na dia roquroqu tamu qari
gua ari Eubulasi i Poudesi i Linosi i Kolo-
dia beto ria doru tinoni qari vazozotoa na
Karisito pani.
22 Na Bangara mi vavaburoa na on-
gongumu. Na variroqu varialona mi
vavaburogamu gamu.

Ti Taetusi

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula na nabulu tana Tamaza, na
tinoni tagarunuqu ti Jisu Karisito ko mana
vaneqia na rangerange tadiria za mijataria
na Tamaza beto mana tokadi ko mari izon-
gia na gigalaina na zozoto za vuani na pan-
gagana na Tamaza.
2 Na rangerange beto na gigalai ari za qari
vangalingaligita ko taqe korapa geleni gita
za na toa jola pa moa tu za taringutinguti
vadigita na Tamaza zake sekeseke.
3 Ko pa nana totozo tamijatana nari za
ule vakabereni pana tarae na Tamaza za
na nana nongoro ani, ko na roiti taraeni na
nongoro ani za na Tamaza na nada inaalo
za garununiziu ara ko mana roitini za gua.
4 Na leta ani za lao tamu Taetusi, ao qu
vei na tuqu zozoto pana rangerange taqe
makarai izongia.
Na variroqu varialona beto na bule tana
Tamaza na Tamada beto tana Karisito i Jisu
na nada inaalo mari somana tamu.

Na Roiti ti Taetusi pa Nuza Kiriti

5 Na ginuana qa vasuverenigo ara pa
nuza Kiriti ao za vei ko mu vatuvizi valea-
naria za na roiti qari oqoro okoto beto mu
mijata vanyumuria pa okokoto guguzu ke-
takoi ria na tinoni matamata, aza vei qa tori
vavanaunigo tu.
6 Aza za pada ko mina tinoni matamata
za na tinoni za kepore na nana pake, maka
gu na maqotana, ria na tuna qari tinoni
rangerange beto qarike tagigalani na toa
gobogoborodi babi na uana duviduvilidi.
7 Ura za poreveveina za na tinoni kopu
za mina tinoni kepore na nana pake, ura
aza za matamatani za na roiti tana Tamaza.
Ko na tinoni aza za nake tinoni tututinana
roquroqu makana, nake tinoni oqoqanai
korakora, minake tinoni digedigere aruna,
nake tinoni varivaripera goboro, beto nake
tinoni za nyaqo izizongona pana zona se-
lana aza.
8 Goto aza za na tinoni vakamu goto
tinoni tu, za tavaraguani na leana, za boka
gaiti valeania na roquna, za tuvizi, za toani
na toa liosona, beto za aru muleni makana
pana uana ikikeredi.
9 Beto na tinoni za aru tamana vamauria
na varivagigalaina na nongoro tarangena
aza ko za boka paranga varivaneqini na
varivagigalai togazana beto za boka udukia
na dia sela ria qari paranga kanakanai na
varivagigalai togazana.

Ria na Tinoni Varivagigalai Sekesekedi

10 Ura kubo ria qari duviduvili, za
kobakoba na dia paranga beto qari tinoni
varitoka vapiru. Ria kaki puku tinoni Jiu
ria qari tapobe za qari vajolai zozoto za na
roiti ari.
11 Ria za na tuvizina za mari tangujupuku
ura ria na zakaza qari varivagigalaini ko
qari izizongodia pana zona selana za zake
garo ko bari varivagigalaidi ba qari vari-
vagigalaidi tugu ko qari vapeluku vapiruria
ria na tatamana doruna.
12 Maka dia tinoni korokorotai makadi
tugu ria za tori poja valeanianana tu za ari
za gua vei,
<<Ria na tinoni pa Kiriti
za na galegale tinoni sekesekedi,
na manugu pirudi,
na ngoja tave ududapeludi,>> za gua.
13 Na vavakato ani za zozoto ko za vei za
mu uduku votudi na dia sela, ko mari togaza
pana dia rangerange
14 beto marike tapatiana goborodi na
vavakato leleadi gobogorodi tadiria na Jiu
beto na garunu tadiria na tinoni qari gabala
vapeleni na zozoto.
15 Doru zakazava za qari lioso tadiria qari
lioso, goto tadiria qari paji beto qarike vazo-
zoto za kepore tugu za maka za bi lioso, goto
za paji za na vonanadi beto na monanadi.
16 Qari ule votuni za na Tamaza qari gi-
lagilaidia qari gua, ba na roiti qari tabata
votuni pana dia uana qari uleni za qari kilu
paleni tu ria za na Tamaza. Qari lulasa
pa moena na Tamaza, qari duviduvili, beto
kepore maka roiti leana bari boka roitini.

2

Na Paranga Vavanau

1 Goto ao za mu varivavanaudi ria
na zakazava za garo pana varivagigalai
togazana.
2 Mu vavanauria ria na marene tiolata
kolekoledi ko marike tinoni gua goboro,
mari tinoni tapangagadi, mari gaiti
valeania na roqudi, mari togaza pana dia
rangerange, pana dia variroqu beto pana
dia turu vangaju.
3 Mu vavanauria tugu vei ria na reko tio-
lata kolekoledi ko mari toani na uana pan-
ganga, marike varipojapoja vikere, marike
pinauzuni na kole bukubuku gojo, goto
mari varivagigalaini tu ria za na uana leadi.
4 Ko mari vatavagigalaria ria na tio-
lata reko koregadi ko mari roquroquria na
marenedi, mari roquroquria na tudi,
5 mari gaiti valeania na roqudi, mari lioso
na dia toa, mari reko vatana valeana pa
dia tatamana, mari valeana lao tadiria na
goto tinoni, beto mari kole vapeki tadiria
na marenedi. Ko mari toa vei ria za ria na
goto tinoni marike poja vikevikeria za na
paranga tana Tamaza.

6 Ria na marene zae korega tugu vei za mu
paranga vaneqiria ko mari gaiti valeania na
roqudi.
7 Pana doru ginugua za mu vabatidi na
mua toa makamu ko mi maka dogodogoro
tutina pana roiti leadi. Na mua varivagi-
galai mi kolea na uana leana, na pangaga,
8 beto na paranga vavegolaidi za lenodi
na varituti, ko ria qari kanago za mari kea
ura kepore za maka za ikikerena mari boka
vakezadigita.
9 Mu vavanau valeanaria ria na pinauzu
ko pana doru zakazava za mari kole vapeki
tadiria na dia bangara, mari vaqeraria,
marike paranga karokarovoria
10 marike aru golomoria na izizongo, goto
mari vabatidi na dia toa tarangena valeana,
ko doru dia roiti mari sari vabata leania
za na varivagigalai tana Tamaza na nada
inaalo.
11 Ura na variroqu varialona tana Tamaza
za pogozo lameni na inaalo za tori bola votu
tu tadiria doru tinoni.
12 Ko na variroqu varialona aza za to-
toli vatavagigalagita ko ta kilu paledi za
na uana vakevakepore Tamaza beto ria na
nyorogua ikikeredi tana kasia guguzu, ko
ta toani gita pa nada suvesuvere pa kasia
guguzu ani za na roquroqu tavagigalana,
na uana tuvizina, beto na toa madina,
13 tonai taqe korapa kulikulini gita za
na rane tamanana taqe gelegeleni totonai
mina bola votu na neqi ta nada Tamaza
lavata i Jisu Karisito na nada inaalo.
14 Aza za vani na nana toa makana ko za
ruvatagita pana doru toa ikikeredi beto za
valiosogita ko na nana tinoni poreveveina
jola aza za gita ko taqe ngalingalidi ria na
roiti leadi.
15 Ari ria na zakazava mu parangadi, mu
varivavanau valeadi beto mu variudukudi
pana doru neqi qu izongia. Muke vamalu-
migo makamu ko mari dogoro vagorego ria
na tinoni.

3

Na toa Suvesuvere tana Tinoni tana Tamaza

1 Muke koroto varoquroqudi ria na tinoni
ko mari vainongoro vapeki lao tadiria na
bangabangara beto na tinoni varitokai,
mari vataberia, mari turu qaqiridi ria doru
roiti leadi,
2 marike poja vikevikere tinoni, marike
tinoni varinominomi, goto mari tinoni
valeana lao tana goto tinoni, beto mari roiti
valeana lao tadiria doru tinoni.
3 Ura gita za perangaina ba kepore tugu
na roquda, taqeke vatabe, taqe tatoka va-
piru, beto taqe pinauzudi zoku nyony-
orogua ikikeredi beto zoku qeraqera tana
toa tini gu, taqe toani na toa ikikerena beto
na uana konokono, qarike tavaraguadigita
beto gita ba taqeke varitavaragua lao lame
tugu makada.
4 Ba tonai za bola votu za na leana beto na
variroqu leana tana Tamaza na nada inaalo
5 nari za alogita na Tamaza za gita. Ba
nake roiti tuvizidi taqe roitidi gita za taqe
taaloni za gita, goto na variroqu varitokai
gu tana Tamaza. Ko aza za alogita tonai
taqe tavaliosoni na podo mule beto taqe
tavakoregani na Ongongu Tabuna.
6 Ko na Ongongu Tabuna ani za tori vuva
tari vapugeledigita tu na Tamaza tonai taqe
vazozotoa gita i Jisu Karisito na nada inaalo.
7 Ko tonai za vatuvizigita na variroqu var-
ialona tana, nari za taqe somana izongia
gita za na toa jola aza taqe korapa gelegele
kulikulini.
8 Na paranga tarangena ani.
Ego doru zakazava ari za qa nyoroguani
ko ao mu paranga vaneqidi, ko ria qari
rangea na Tamaza za mari tapatiana tolidi
ria ria na roiti leadi. Ari ria na zakazava
leadi beto qari varitokai tadiria na tinoni.

*Na Tinoni qari Varivagigalaini na Vari-
vagigalai Sekesekena*

9 Goto ao za mu turu peledi ria na toa
vevei na varipera paranga duviduvilidi, na
tututidi ria na nada tite, na toa varipiarai,
beto na variguani na Vavanau, ura na toa
ari za qarike varitokai beto kepore veveidi.
10 Na tinoni za varipiarai za mu paranga
vabalaua na totozo momoe beto na totozo
vinaori. Pa liguna aza za muke galani.
11 Qu gilagilaimua ao za na tinoni za vei
aza za na lulasa ikikerena, beto za toani na
toa selana ko za leve muleni makana.

Na Paranga Vinaokotona

12 Tonai mana garunu laoni tamu i
Atemasi babi Tukikosi, nari muna podeke
vitivitigia ko muna lame kamuziu pa
Nikopolisi ao. Ura qa tori rove valeania tu
za pala ketakoi tu za mana suvere totonai
mina kamua na totozo lomozo.
13 Mu podeke vitivitigia ko mu vatana
tokadi ari Zenasi na loea beto i Apolosi, ko
marike qaqani maka za pana dia rererege.
14 Ria na nada tinoni za marike toa
udapelu goboro, goto mari balau tapa-
tianadi tu na roiti leadi ko mari tokadi ria
qari tapata.
15 Ria doru qari suvere tavitiziu ara ari za
qari valaoa na dia roquroqu lavata tamu.
Mu vakarovia na mami roquroqu lavata
tadiria na tinoni rangerange qari roquro-
qugami ketakoi.
Na variroqu varialona mi vavaburogamu
gamu doru.

Ti Pilimone

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Paula na tinoni tapiuna tana
Karisito i Jisu beto i Timote na taida.

Na leta ani za lao tamu Pilimone, na
baere leamu beto qu makarai roiti tavit-
igami gami

2 beto tamu Apia na lulumami beto tamu
Akipasi aza za somana varene tavitigami
gami, beto tana ekelesia pa ruma tamu.

3 Na variroqu varialona beto na bule tana
Tamaza na Tamada beto tana Bangara i Jisu
Karisito mi somana tadigamu.

*Na Variroqu beto na Rangerange ti Pil-
imone*

4 Ara qa paranga leana lao tana qua
Tamaza doru totozo qa gigalia na izongomu
ao pana qua varavara,

5 ura qa nongoroni ara za na variroqu
tamu za lao tadiria na tinoni tana Tamaza
beto na rangerange tamu za lao tana Ban-
gara i Jisu.

6 Na varavara taqu za na miu makarai
somana pana rangerange za mi ngalin-
galini na gigalai valeadi doru zakazava
leadi taqe izongoria pana nada kole maka
tana Karisito.

7 Taiqu, za vaqera vitivitigiziu beto za
vamanotoziu ara za na variroqu tamu, ura
na bulodi ria na tinoni tana Tamaza za qu
vakopeleria ao.

I Paula za Tepa Vani i Onesimasi

8 Ko za vei za pana qua kole maka tana
Karisito qa varene valeana za ara ko mana
boka pojanigo gu ara aza za pada ko muna
roitini ao,

9 ba pana zona variroqu za aza tugu ara
Paula na barabaragozoqu beto na tinoni
tapiuna tana na Karisito i Jisu za qa tepa
vitivitigigo gu ao.

10 Qa tepa vitivitiginigo gu ara ao za na
veveina i Onesimasi, aza za vei na tuqu
tonai qa korapa tapiu ara.*

11 Aza za na tinoni na totozo qari jola rari
za kepore maka varitokai leana bi vapodo
vanigo ao, ba koviria za kolenana nana var-
itokai leana tamu beto taqu aza.

12 Aza za qa garunu mule laoni tamu
zana, aza na buloqu zozoto ara.

13 Aza tugu qa kole nyorogua aru tamania
pani ko bi vaniziu za na varitokai quke boka
valamea ao tonai qa korapa tapiu taleni ara
za na nongoro leana qa gua.

14 Ba tonai qa oqoro tekua mae za na
roqumu ao nari za qake nyorogua roiti vei
zara ara, ko na mua roiti leana za mike vei
ara gu qa jujukunigo ao goto mi koko lame
vei tu pa mua nyorogua malumuna zozoto.

15 Ura palu na ginuana za tavarijo iapeki
totozo tamu aza za vei ko ao mu teku izon-
gia kamua na kamua aza,

16 ko koviria nake pinauzu aza goto za
poreveveina jolani tu na pinauzu, na taida
leleana. Ko taqu za poreveveina aza ko
tamu ae mina koi vei poreveveina jola aza
pa toa tini beto pa toa tutina na Bangara.

17 Ko vei muna izongo veiniziu na kalemu
pa roiti tana Bangara ara, za mu vakamu
veini bi ara zozoto aza.

18 Vei bi roitini kaki sela tamu babi kole-
nana kaki nana lipulipu tamu aza, nari za
mu vagoreniziu ara.

19 Ara Paula qa kutini na limaqu makaqu
za ani: Ara mana lipua. Nake zavana man-
ake kilu pojanigo ara za ao na toa koregana
qu izongia koviria za qu oqoro lipuni taqu.

20 E, taiqu, ara qa nyoroguanigo ao ko
mu vaqeraziu pana nada toa tutina na Ban-
gara. Mu vakopelia na buloqu pana nada
toa tutina na Karisito.

21 Qa vazozotoa ara za ao pala muna
vatabeziu ko za vei za qa kuti lao vanigo,
ko qa gilagila valeania ara za ao aza muna
roitini za pala mina jolani aza vei qa korapa
tepai ara.

22 Ego ko maka qua tepa mule za ani: mu
vatana vaniziu maka lose vavatogani tinoni
kamudi. Ura qa gilagila valeania ara za na
varavara tamu mari taoe ko ara pala mana
lao kamugamu za gamu.

Na Paranga Vinaokotona

23 Na dia roquroqu lavata tamu qari gua
ari Epaparasi, aza gami kori gami makarai
tapiu taleni na roiti ti Jisu Karisito,

24 beto vei tugu ari Maka i Arizitakosi i
Demasi beto i Luke, ria qari makarai roiti
tavitiziu ara.

25 Na variroqu varialona tana Bangara i
Jisu Karisito mi vavaburogamu gamu.

---

* **1:10** Na ginuana na izongo <<Onesimasi>> za <<Za poreveveina, za vavagua, babi za varitokai valeana>>.

Tadiria Hiburu

I Tamaza za Paranga

1 Pana rane qari jola lao rari na Tamaza
za vakanoko tatazaria zoku totozo na tinoni
korokorotai ko qari paranga votu vani aza
tadiria na nada tite,
2 ba pa rane betobetona ari na Tuna
makaina za valageria ko na Tuna aza za
paranga vani aza. Ko pana Tuna tugu aza za
vapodakia na Tamaza za na doruna vinapo-
daka, beto ko na Tuna tugu aza za mijatia ko
mina izongoria doru zakazava.
3 Ko na Tuna aza za na malakapina na
Tamaza beto na Tuna tugu za na kirena
zozoto na Tamaza, ko na Tuna tugu za
aru tamana varikamudi pa nana paranga
neqineqidi ria doru zakazava. Pa liguna
za roitini aza za na vulavulazana na sela
tadiria na tinoni nari za nyumu bangara pa
noka pa kale matuana na Tamaza ululuna
jola aza.

*Na Tuna na Tamaza za Poreveveina Jo-
ladi ria na Mateana*

4 Na Tuna na Tamaza za tavaporeveveina
joladi ria doru mateana, varitoto vei
tugu na izongo za teku izongia aza ba za
poreveveina joladi ria na izongo tadiria na
mateana.
5 Ko na zozotona ani ura kepore za maka
totozo bi paranga veini ari na Tamaza za
maka ria na nana mateana,
<<Na Tuqu ara ao,
pa ngenari qa ule votuni ara za na
Tamamu ao! >> gamike guni mae za
maka nana mateana.
Beto ko kepore za maka totozo bi paranga
veini ari na Tamaza za maka ria na nana
mateana,
<<Ara za mana Tamana aza,
ko aza za mina juki vei na Tuqu ara
aza, gamike guni mae za maka nana
mateana.>>
6 Goto tonai mi valageria pa pezo za guni
za na Tuna podo moe nari za paranga vei tu
ari na Tamaza,
<<Ria doru mateana tana Tamaza za mari
vatarazaea aza,>> za gua tu.
7 Na Tamaza za rove veidi qarike loka
poreveveina ria na mateana, ura na veveidi
ria za ari tu za gua vei na Tamaza,
<<I Tamaza za roiti veidi na gava ria na
nana mateana,
beto za veidi na iku vuruvurungu aza
ria na nana nabulu,>> za gua.
8 Ba na Tuna za dogoro veini za
poreveveina jola, ura na veveina aza za ari
za gua vei na Tamaza pana tana Tuna,
<<Tamaza, na mua nyumunyumuna ban-
gara za mina kole jola kamua na ka-
mua!
Beto muna totolidi pana tuvizi ria na
mua tinoni.
9 Qu qerani ao za na roiti tuvizina qari roi-
tini ria na tinoni
beto quke tavaraguani ao za na roiti
ikerena qari roitini ria na tinoni.
Tamaza, ko za vei aza za ara na mua
Tamaza qa mijatigo ao
ko qa vanigo na qeraqera beto na
vinalavata za jolani aza qa vadi ria na
tavitimu,>> za guni.
10 Beto na veveina na Tuna za ari mule za
gua vei na Tamaza,
<<Bangara, ao qu roitini pa podapodalaina
za na kasia abana,
beto ao qu roitini pa limamu makamu
za na noka.>>
11 Kolenana na totozo pala mari maragutu
ria, ba ao za muna toa kamua na
kamua.
Beto ria doru zakazava ari za pala mari
muraqu tamumutu veidia na poko.
12 <<Pala muna polo vijongo veidi gu na koti
tamumutudi
beto ko za mari tasoga pale vei na poko
ria na zakazava ari.
Ba ao za munake izongo soga,
beto ko na mua toa za mina kepore na
vinabetona,>> za gua.
13 Kepore za maka totozo bi paranga vei
ari na Tamaza pana tana maka ria nana
mateana,
<<Mu nyumu pani pa kale matuaqu
tinganai mana vakilasa vanigo ko
muna tete anyanyuni ria ao na mua
kana,>> gamike guni mae maka nana
mateana.
14 Ko na za gu ropi za na roiti tadiria na
mateana? Ria na mateana za na ongongu
qari roiti nabuluni gu na Tamaza beto ko
ria za garunu lageredi pa pezo aza ko mari
tokadi ria mari teku izongia na inaalo.

2

*Na Inaalo za Vadigita na Tamaza za
Poreveveina Jola*

1 Ego taqe tori nongoria tu gita za na
veveina na Tuna na Tamaza, ko za vei za
gita ta aru tamana vamaururia ria na vari-
vagigalai zozotodi taqe tori nongororia tu,
ko take muma vei na tinoni olena.

1:5 Kera Vatarazae 2.7; Roiti 13.33; Giburu 5.5. **1:5** 2 Samuela 7.14; 1 Roiti Bangara 17.13. **1:6** Vavanau 32.43; Kera Vatarazae 97.7. **1:7** Kera Vatarazae 104.4. **1:9** Kera Vatarazae 45.6-7. **1:12** Kera Vatarazae 102.25-27. **1:13** Kera Vatarazae 110.1.

2 Na Vavanau za tavakarovo lame vei
tadiria na mateana ko qari tekua ria na
nada tite pa moa za na zozotodi. Ko ria
tonai qarike tutia gu ba bari majai gu za na
vavanau gu aza, nari za qari gozoria tugu
na vinakilasa za padana na dia sela.
3 Ko za vei aza nari za pala tanake boka
talegazani zozoto gita za na vinakilasa vei
tanake pavu galani gita za na nongorona
na inaalo poreveveina ani! Na Bangara
makana za ule momoeni perangaina za
na zona varialo ani, beto ko ria qari non-
goroni pana tana za qari ule vakabek-
abere vadigami za na zozotona tugu za na
vavakato aza qari gudigami.
4 Ko pana totozo aza na Tamaza ba za
ule vakabekabere vadigami za na zozotona
tugu za na vavakato aza tonai za roitidi
kaki vinagilagila, na roiti varivagabaradi,
na roiti neqidi beto ko za okoto iadiria na
Ongu Tabuna, aza vei za nyoroguani aza.

Aza za Vabatidigita na Zona tana Taaloni Gita

5 Ego ko nake tadiria na mateana za
vakole laoa na Tamaza za na tolina na kasia
guguzu koregana uka riza, aza na kasia
guguzu koregana taqe korapa vavakatoni
gita koviria.
6 Ba kolenana tu za maka kota pa Kutikuti
Tabuna ketakoi za tapoja vaneqineqi, ari za
gua vei,
<<Na za na tinoni ko qu roquroqu va-
poreveveinaia ao Tamaza,
ae za koi vei poreveveina za na tinoni
ko qu kopuni tu ao?
7 Qu vakole kauraia tadiria na mateana ia-
peki totozo,
qu vani na neqi beto na vinalavata,
8 ko aza za toliria doru zakazava,>> za
gua.

Aza na paranga <<aza za toliria doru za-
kazava>> za gua na ginuana za kepore za
maka za bi taloi pale ba doruna za qari ta
ude beto gu. Ba koviria taqeke batia za
maka tinoni bi toliria doru zakazava.
9 Goto i Jisu gu za vei taqe batia gita za
tavakole kaurai tadiria na mateana iapeki
totozo, ko pa korapana na variroqu vari-
alona tana Tamaza za uke vadi doru tinoni
aza. Ko pa liguna za gozoria aza na vitigi
tonai za tavauke nari za taovulu beto za
tavalavata aza.
10 Na tuvizina gu za na Tamaza, aza za
vapodakaria beto za korapa aru tamana
varikamudi doru zakazava, za vanyumuni
nana nyumunyumuna poreveveina aza ura
za gozoria aza za na vitigi beto za uke pa
korosi. Zara za vei i Jisu ko za toka lamedi
ria doru tuna ko qari somana izongia za
na malakapi tana Tamaza, ura i Jisu za na
matamata lavata za vabatidi na zona mari
taalo ria na tinoni.
11 Aza za valiosoria pana dia sela ria doru
tinoni, ko aza beto ria doru qari tavalioso
za qari maka moqaza puku tinonidi gu, ura
na koko lame veidi beto gu tana Tamaza ria
doru. Ko za vei aza zake kea gigaladi na
taina i Jisu ria na tinoni ria.
12 Ari za gua vei pana tana Tamaza aza,
<<Mana vaqatani ara pana tadiria na taiqu
za na veveina nizongomu ao,
tonai mari varikamu vatarazae ria za
ara ba mana vatarazaego tugu ao,>>
za gua.
13 Beto ari mutu za gua vei aza,
<<Ara mana vakolea na qua totoravuzu
tana Tamaza,>> za gua.
Beto ari mule za gua vei,
<<Ani ara qa korapa suvere tavitiria ria na
koburu za vaniziu na Tamaza,>> za
gua.
14 Ko ria za gigaladi na koburu za na
tinoni qari toa masa na orungu ko i Jisu
makana ba za lame podo ko za somana toa
vei na tinoni. Za roiti vei ari aza ko tonai
za uke za vakilasia aza za na bangaradi na
tomete, aza za izongia na neqi varivuke.
15 Ko pana zona vei ani za ruvataria aza
ria qari matagutu uke ko qari suvere pin-
auzu pana dia toa.
16 Taqe tori gilagila valeanianada tu gita
za nake ria na mateana za lame tokadi aza,
goto ria tu na tinoni tuti lame veidi ti Ebara-
hami.
17 Ko za vei za pada tugu za aza za lagere
podo ko za toa vei zozoto na tinoni. Ko za vei
zara za boka vei na kuta iama za variroqu
varitokai beto za roiti valeana pana nab-
uluna na Tamaza, ko na Tamaza za boka
vulazaria ria na sela tadiria na tinoni.
18 Ko koviria za boka tokadi gu aza ria
na tinoni qari gozororia na toketoke, ura
aza makana ba za tori gozororia tugu ria na
toketoke beto ko za tavavitigi vei tugu gita.

3

I Jisu za Poreveveina Jolani i Mosese

1 Ko zara za vei za, ka viza tinoni tana
Tamaza, gamu za tori sorugamu tu na
Tamaza! Mu dogoro vatogazia i Jisu aza
za garunu lagereni na Tamaza ko aza za
na kuta iama lavata za tokadigita pa nada
vinazozoto.
2 Aza za rangea na Tamaza aza ko za vei
za na Tamaza tu za mijatia aza ko za roitini
za na roiti ani, maka moqaza podeke vei i
Mosese ba za tarange pana nana roiti tolidi
ria na tinoni tana Tamaza.

2:8 Kera Vatarazae 8.5-7. **2:12** Kera Vatarazae 22.22. **2:13** Aisea 8.17; 2 Samuela 22.3; Aisea 12.2. **2:13** Aisea 8.18.

3 Na tinoni za roitini na ruma za tadogoro
vaporeveveina jolani na ruma za roitini
aza. Ko pana zona vei aza za i Jisu ba za
tadogoro pada jolani i Mosese.
4 Za zozoto tugu za dorudi na ruma za
koledia tugu ria na tinoni qari roitini, ko na
Tamaza aza za roitini doru zakazava.
5 I Mosese za maka tinoni tarangena pana
nabuluna na Tamaza, za vei na nabulu za
roiti valeana vani nana bangara; ko nana
roiti za uduku lao momoeria na zakazava
za poja liguliguria na Tamaza na veveina i
Jisu.
6 Ba na Karisito za na tinoni tarangena za
vei na tuna marene za kopu valeadi ria na
tinoni tana Tamaza. Ko gita za na tinoni
tana Tamaza, vei tana aru tamana vamauru
pana nada vinazozoto neqina taqe izongia
tonai taqe korapa kulikulidi na zakazava
qari korapa lame pa moeda.

Na Minyere Tadiria na Tinoni tana Tamaza

7 Ko za vei aza za ari za gua vei za na Ongu
Tabuna pana Kutikuti Tabuna,
<<Pa ngenari za tonai muna nongoria na
mamalaingina na Tamaza, nari za ari
za gua vei na Tamaza,
8 <Muke vaduviduvilia na bulomiu qari vei
ria na miu tite qari daidia vatabeziu
ara
tonai qari podekeziu tonai qari korapa
pa qega.
9 Ketakoi za qari podekeziu zoku totozo ara
ria na miu tite,
ba qari batiadia ria na roiti qa roiti vadi
ara pa korapana madengavulu aoro
ba qari kiluniziu tu.
10 Ko qa korakoradi ara ria na zazae tinoni
ari ko ari qa gua vei:
Qari kiluniziu ara doru totozo beto ko
qari daidia vatabea na zona tuvizi
taqu za ari.
11 Ko marike izongo lugea ria za na ia
minyeminyerena qa vanaqiti vakole
vadi ara, qa gua ara.
Qa maulu vakole vei zara ara ura qa
tagigiridi,> za gua na Tamaza,>> za
gua za na Ongu Tabuna.
12 Ka viza tavitiqu, mu vabalau za gamu
keta maka pa varikorapaimiu gamu mi
kolea na roquroqu ikeredi ko mike vazo-
zoto beto ko mi gabala loi pale za na Tamaza
toana.
13 Goto aza tu za poreveveina jola za
mu makarai paranga varivaneqi lao lame
doru rane za gamu tonai za korapa kole-
nana za na rane <<Pa ngenari.>> Ko muna
vei gamu za pala minake boka toka va-
pirugamu na miu sela gamu roitidi beto
minake duviduvili na roqumiu za gamu.
14 Ura gita za na tinoni taqe somana izon-
gia aza vei za roiti vadigita na Karisito po-
dalai tu tonai taqe vazozoto pa podalaina ko
mina kamua na vinabetobetona nada toa.
15 Tonai za paranga za na Kutikuti
Tabuna,
<<Pa ngenari za tonai muna nongoria na
mamalaingina na Tamaza,
za muke vaduviduvilia na bulomiu
qari vei ria na miu tite qari daidia
vatabea na Tamaza,>> za gua.
16 Nari za ari zei ria na tinoni qari non-
goriadia za na mamalaingina na Tamaza
ba qari daidia tugu vatabea na Tamaza?
Ria doru tinoni tugu qari batia na neqi
tana Tamaza tonai za toka votudi pa Ijipi i
Mosese ke!
17 Ari zei za kole tagigiridi ka maden-
gavuluputa aoro na Tamaza? Ria tugu qari
lotu pa sela ko na vuana za qari uke tugu pa
qega.
18 Ko tonai za maulu na Tamaza ko
<<Marike izongo lugea ria za na ia
minyeminyerena qa vanaqiti vakole vadi
ara>> za gua, nari za ari zei za guni aza? Ria
na tinoni Izireli tugu qari daidia vatabea
aza ke!
19 Ego ko koviria taqe bati valeania
za na ginuana qarike boka lugea na
ia minyeminyerena ria za ura qarike
vazozoto gu ke!

4

1 Ego ko na Tamaza za tori vakolea tu
nana taringutinguti ko tana izongia gita
za na minyeminyerena za vanaqiti vakolea
aza za gua. Ko za vei za gita tavabalau
koviria ura keta maka gamu mi tadogoro
vei zake boka izongia za na minyere za
taringutinguti vakoleni na Tamaza.
2 Za tori tatarae tu tadigita za na nongoro
leana, maka moqaza podeke vei ria nada
tite pa moa ba qari nongoria tugu za na
veveina na minyere ani. Qari nongoriadia
ria tonai qari korapa pa qega za na nongoro
aza ba zake tokadi ura tonai qari nongoria
ba qarike vazozotoa pa bulodi za na non-
goro aza.
3 Ko gita na tinoni taqe vazozoto za
tana lugea za na minyere za taringutinguti
vakoleni na Tamaza. Maka moqaza podeke
vei za tori pojai tu na Tamaza pana Kutikuti
Tabuna ari za gua vei,
<<Qa tagigiridi ko qa maulu vakole ara, ari
qa gua vei,

3:11 Kera Vatarazae 95.7-11. **3:15** Kera Vatarazae 95.7-8; Giburu 3.7-8. **3:18** Kera Vatarazae 95.11; Giburu 3.11; Nguti 14.22-23. **4:3** Kera Vatarazae 95.11; Giburu 3.11; 4.5.

<Marike izongo lugea ria za na ia
minyeminyerena qa vanaqiti vakole
vadi ara,> qa gua,>> za gua za na
Tamaza.

Pa podalaina tu tonai za vapodakia na kasia guguzu za tori vaokotoria tu na Tamaza ria doru nana roiti ba zara mutu za paranga vei aza.

4 Kolenana za maka ia pa Kutikuti Tabuna za pojai za na veveina na rane vinavitu pa liguna za roitini na kasia guguzu, ari za gua vei, <<Pana rane vinavitu na Tamaza za minyere pa doru nana roiti za roitidi,>> za gua.

5 Ko na veveina na ginugua ani za ari mule za maka poja vei aza, <<Marike izongo lugea ria za na ia minyeminyerena qa vanaqiti vakole vadi ara,>> za gua.

6 Ria na tinoni qari nongoro momoea za na nongoro leana na veveina na minyere ani za qarike lugea za na minyere aza, ura qarike vazozotoa ria aza za pojai na Tamaza. Ko za vei za koledia mule ria kaki za vamalumuria na Tamaza ko mari tekua za na minyere aza.

7 Ko na veveina na minyere ani za mijata vakolea mutu na Tamaza za maka rane za tapoja <<Pa ngenari.>> Ko za tori jola tu zoku aoro beto za pojai i Devita pana Kutikuti Tabuna za na veveina ani, ari za gua vei,

<<Pa ngenari za tonai muna nongoria na
mamalaingina na Tamaza,
za muke vaduviduvilia na bulomiu,>>
za gua.

8 Ko maka goto minyere tu za pojai na veveina na Tamaza, ura vei bi tori vadi zozoto tu i Josua ria na tinoni za na minyere za taringutingutini na Tamaza, nari za bike mijatia mule na Tamaza za maka goto rane.

9 Ko za vei aza za korapa kolenana ko mari tekua ria na tinoni tana Tamaza za na minyere za vei na Tamaza za minyere pa rane vinavitu.

10 Ura na tinoni za lugea na ia minyeminyerena za taringutinguti vakoleni na Tamaza za mina minyere tugu pana liguna za roitini nana roiti, maka moqaza vei na Tamaza ba za minyere tugu pa liguna za vaokotia na kasia guguzu.

11 Ko aria gita ta podeke vitivitigia ko ta lugea za na ia minyeminyerena aza, ko kepore maka gita mi lotu keta mike tekua za na minyere aza, qari vei ria nada tite pa moa ura qari maja paranga.

12 Muke dogoro vakepore veveinaia ani, ura na paranga tana Tamaza za na toana beto za kolea na neqi, beto ko za gani joladi doru benete varisobe qari gani varikale. Za boka suni luge kamua na paranga za ketakoi qari varikamu na toa beto na ongongu beto ko ketakoi qari varikamu na suvege pudapuda beto na varijoka, beto za tutidi na paranga ria na roquroqu beto nyorogua leadi beto ikeredi qari kole pa bulona na tinoni.

13 Ko kepore za maka nana vinapodaka bi pae tana Tamaza, goto dorudi na zakazava za vapodakaria za qari kole galegaledia gu pa kabekaberena pana dogodogoro tana Tamaza. Ko pana tana tugu za tana lao ule votudi gita ria doruna na roiti taqe roitidi pana okokotonada toa.

I Jisu za na Nada Kuta Iama za Poreveveina Jola

14 Ko gita ta aru tamana vamauria aza vei taqe vazozotoa na veveina aza. Ura gita taqe tori izongia tu za maka kuta iama lavata poreveveina, i Jisu na Tuna na Tamaza, ko aza za tori lugea tu za na ia madina za suveria na Tamaza.

15 Na kuta iama lavata tadigita za gilagila valeanarianana aza ria doru nada munyala gita. Ura aza ba za tori gozororia tugu ria na toketoke taqe gozororia gita, ba zake boka sela aza.

16 Ko gita take tumatuma, goto aria ta rerege varene vatuvizi lao pa nyumunyumuna bangara tana Tamaza, aza za roquroqugita. Ketakoi tana boka batia gita za nana variroqu varitokai beto aza mina toka valeadigita tonai tana nyorogua tatoka za gita.

5

1 Ria doru kuta iama lavata za na tamijatadi tugu pana tadiria na tinoni tugu beto qari tauduku ria ko mari roiti vani na Tamaza ko mari tokadi ria na tinoni. Ko na roiti qari tamijatani beto qari taudukuni ria za mari vavavui beto mari varivanani ria na varivana vulazadi na sela tadiria na tinoni.

2 Na kuta iama lavata makana ba za gozororia gu ria na munyala ko za vei za boka gilagila valeanaria aza ria na tinoni qari rura ko qari tatoka vapiru.

3 Na tinoni munyala aza, ko za vei nana roiti za taiani za mina vavavui lao tana Tamaza ko mina vulazaria aza ria nake sela tadiria na goto tinoni gu makadi goto na nana sela tugu makana vei.

4 Kepore za maka tinoni bi mijatia makana ko bi tavalavata vei na iama. Goto pana uduku tu tana Tamaza za tavanyumu iama za na tinoni, maka moqaza podeke vei i Eroni ba na Tamaza tugu za udukia nari za iama.

4:4 Podapodalaina 2.2. **4:5** Kera Vatarazae 95.11; Giburu 3.11; 4.1. **4:7** Kera Vatarazae 95.7-8; Giburu 3.7-8.

5 Ko na Karisito ba zake valavata muleni
makana ko bi maka kuta iama lavata aza,
goto na Tamaza tu ari za guni vei,
<<Na Tuqu ara ao,
pa ngenari qa ule votuni za ara za na
Tamamu ao,>> za gua.
6 Beto kolenana mule za maka kota pana
Kutikuti Tabuna ketakoi za paranga vei ari,
<<Ao za maka iama kole jolamu
pana zona vei za iama i Melek-
izedeki,>> za gua.
7 Tonai za suvere pa pezo i Jisu za kiu
alili viviva beto za varavara tepatepa lao
aza pana tana Tamaza, ko na Tamaza bi
boka vasarea pana uke za gua. Ko za oea
na Tamaza aza ura za vapekai lao tana
Tamaza.
8 Na Tuna tugu na Tamaza aza, ba pana
vitigi tu za gozororia aza za gilagilai za na
zona vatabena na Tamaza.
9 Ko tonai za vaokotia i Jisu za nana roiti,
nari tonai za aza za na kutana na inaalo kole
jolana tadiria doru qari vatabea aza,
10 ko na Tamaza za ule votuni na kuta
iama lavata pana zona vei za iama i Melek-
izedeki aza.

Muke Nogoto Totoravuzia na Karisito

11 Koledia mutugu za zoku zakazava qa
nyorogua pojadigamu ara za na veveina
aza qa koni pojadigamu, ba za tapata na
vakabere vadigamu ani, ura gamu rura
ko gamuke boka vakoititiria na zakazava
gamu nongororia gamu.
12 Ura na kakazana za na totozo za tori
jola tu ko za pada bu tori boka tinoni vari-
vagigalai tu za gamu. Ba gamu oqoro pada
ko ria tu na tinoni za mari vagigalai so-
gadigamu mule ria na zakazava za pada pa
podapodalaina tu bu tori gilagilai tu gamu
aza na veveina za pojai na Tamaza. Za tori
pada tu bu tekuria gamu ria na ganigani
maurudi ba gamu korapa laomiu gu na susu
meleke za gamu.
13 Na tinoni za korapa susu meleke za na
koburu melalu gu aza, ko za oqoro vagilag-
ilai aza za na veveina na tuvizi.
14 Goto ria na tinoni matuadi za na gani-
gani maurudi tu za qari tekua, ko ria za
qarike koroto varoitiria ko qari boka bati
pikatia na tuvizina na ikerena.

6

1 Ko za vei aza za aria gita ko ta rerege
vatuvizi lao ko ta tekuria na varivagigalai
za padadi ria na tinoni qari matua, ko
take kole gu maka moqaza pojaria ria
na nongoro qari vagigalai momoedigita
na veveina na Karisito. Zake pada ko
tana maka varivagigalaidi mule gita za na
veveina na tinoni mina gabala pana roiti
qari roitini ria za uke na ongongudi, na
veveina ae zona vei mina rangea na Tamaza
na tinoni,
2 na varivagigalaina na veveina na
paputaiso beto na vaopodi na lima ria qari
vazozoto, beto na veveina na turumule
pa uke beto na varituti betobetona tana
Tamaza.
3 Goto aria ko ta rerege vatuvizi lao tu pa
varivagigalai matuana! Ko ari tana roiti vei
za gita vei mina vamalumugita na Tamaza.
4 Ura za tapata jola na vagabaladi ria qari
loi paleni na dia rangerange. Qari tori batia
mae tu ria za na kabere tana Tamaza, qari
tori valingilingia tu ria na varivana qari
lame vei tana Tamaza, qari somana izongia
za na Ongu Tabuna,
5 qari valingilingia ria za na nongoro
leana tana Tamaza, beto qari tori vagilagilai
tu ria za na neqi tana totozo tonai mina
bangara na Tamaza uka riza.
6 Ba beto qari loi pale tu na dia
rangerange tana Karisito. Za tapata jola
na gabaladi ria, ura na roiti qari roitini za
vei qari maka vaukea mule ko qari maka
vatiti vakekea paleni mule ria pa korosi za
na Tuna na Tamaza.
7 Ego na pezo za bukua na okoro za gorea
beto ko za vatoa valeana vadi na umuma
vavaguana ria qari umuma, nari za mina
somana tekua tugu na mana tana Tamaza
za na pezo aza.
8 Ba na pezo za vapidokoria na gazoro
varivarioka beto na buruburu pirudi za ke-
pore nana varitokai. Ko na pezo aza za pala
mina gozoria na leveleve tana Tamaza beto
mina piara pale na iku aza.

9 Ka viza qua baere leana, gami paranga
vaneqi vei ari gami, ba gami gilagila valea-
niamami gami za na zona poreveveina jola
gamu izongoni na mana gamu, ko na mana
aza za na veveina gamu taalo za gamu.
10 Na Tamaza za tutia na tuvizi tonai za
varituti, ko pala minake dogoro paledi aza
ria na roiti beto na variroqu gamu roitidi
gamu pa izongona aza tonai gamu tokadi
perangaina beto ko koviria ba gamu korapa
tugu tokadi ria na tinoni tana Tamaza.
11 Gami nyorogua vitivitigini gami za
muke vamako gorea za na miu ngalingali
tinganai mina kamua na vinabetona na miu
toa, tonai mari gore votu ria na zakazava
gamu korapa adono valeadi.
12 Gamike nyoroguani gami ko bi mako
gore za na ngalingalina na miu toa
rangerange, ba gami nyoroguani ko mu toa
vei ria qari vazozotoa na Tamaza beto qari
adono vamomozo, ko pana zona vei aza za

5:5 Kera Vatarazae 2.7; Roiti 13.33; Giburu 1.5. **5:6** Kera Vatarazae 110.4; Giburu 6.20; 7.17.

qari teku izongia ria aza za taringutinguti vakole vadi na Tamaza.

Na Taringutinguti Tarangena tana Tamaza

13 Tonai za roitini na Tamaza za na nana
taringutinguti pana ti Ebarahami za kepore
mule za maka bi neqi jolani na Tamaza,
ko na Tamaza za maulu pana izongona
makana,
14 ari za gua vei aza pana Kutikuti
Tabuna, <<Qa maulu ara ko mana mana
valeanigo ara ao beto ko mana vavuago ara
ao ko mana vazokua ara za na tutimu ao,>>
za gua.
15 Ko i Ebarahami zake munyala pana
nana totoravuzuna na Tamaza tinganai za
vagore votua nana taringutinguti, ko za vei
za tekua i Ebarahami za na taringutinguti.
16 Tonai bi roitini na taringutinguti
neqina za maka tinoni za pala mina maulu
aza pana izongona maka goto tinoni za
poreveveina jolani makana, ko totonai za
tavanogoto za na varipera paranga tadiria
na tinoni.
17 Ko tadiria mari tekua na taringutinguti
za nyorogua vakabere valeleana vadi na
Tamaza za minake izongo sogai aza za na
roquna za gua, ko za vatavitini na maulu za
nana taringutinguti.
18 Ko ari kori zakazava ari, na nana
taringutinguti beto na maulu, za qarike
boka soga beto na veveidi ari kori za na
Tamaza ba zake boka sekeseke. Ko gita
taqe tavasare pana tana Tamaza za taqe ta-
vaneqi valeana ko tana aru tamana vamau-
ria pa buloda aza za taringutinguti vakole
vadigita na Tamaza.
19 Ko aza taqe korapa adono valeanani
za vei na piko pana nada toa. Ko aza taqe
adonia ani za i Jisu aza za mauru beto za
vasaregita, beto za tori luge lao tu pana ia
madina jola pa zelepade pa noka.
20 Pana laedagita za i Jisu za tori luge lao
momoedigita tu za na ia madina aza. Ko za
tavabangara iama lavata kole jolana pana
zona vei za iama i Melekizedeki aza.

7

*Na Iama pana Zona Vei za Iama i Melek-
izedeki*

1 I Melekizedeki ani za maka bangara
pa guguzu pa Salemi beto maka iama tana
Tamaza ululuna jola. Pa liguna za keni
rapata i Ebarahami ko za vakilasaria ria
na goto bangara beto ko totonai za korapa
mule, nari za i Melekizedeki za gozoria ko
za manani aza.
2 Ko i Ebarahami za iani i Melekizedeki za
maka pa manoga pana dorudi na zakazava
za tekuria aza pana totozo varipera. Na gin-
uana momoe na izongona i Melekizedeki
za Na Bangara Tuvizi; na vinaorina za na
bangara pa Salemi tugu vei, ko na ginuana
na izongona za Na Bangara Bule.
3 Zake tagilagila na tamana na tinana beto
na tututi ketakoi za podo lame vei aza. Ko
na rane za podo beto totonai za uke ba zake
tagilagila. Aza za maka iama kole jolana, ko
za vei na Tuna na Tamaza aza.
4 Ko koviria za gamu batia za na tinoni
poreveveina aza. Ura i Ebarahami aza tu na
tamada momoe gita ba za vani tugu aza za
maka pa manoga pa dorudi na zakazava za
tekuria pana varipera.
5 Ria doru iama qari podo lame vei pa
tutina i Livai za koleria za na garunu pa
Vavanau ko mari tekua za maka pa manoga
tadiria doru tinoni Izireli, ria na turadi gu.
Ba ria na turadi gu ari ba na podo lame veidi
tugu ti Ebarahami.
6 Goto i Melekizedeki ani za nake podo
lame veina pa tutina i Livai ba za tekuria
gu aza pana ti Ebarahami ria na maka
pa manoga beto za manani i Ebarahami, i
Ebarahami aza za izongia na taringutinguti
tana Tamaza.
7 Taqe gilagila valeanianada gita doru za
aza tu na tinoni poreveveina za vamadia
za na tinoni nake loka poreveveina, ko za
vei za i Melekizedeki za poreveveina jolani
i Ebarahami.
8 Pana totozo tadiria na iama tuti lame
veidi ti Livai za ria na tinoni qari boka uke
gu za qari tekua na maka pa manoga. Ba
pana totozo ti Melekizedeki aza za tekuria
na maka pa manoga pana ti Ebarahami za
korapa toanana aza vei za uleni na Kutikuti
Tabuna.
9 Ko ari tana boka paranga vei za gita.
Tonai za valaoa i Ebarahami za na maka pa
manoga nari za i Livai ba za valaoa tugu za
na maka pa manoga.
10 Ura i Livai za oqoro podo za totonai,
ba za tori korapa tu pa tinina i Ebarahami
aza tonai za gozoria i Ebarahami i Melek-
izedeki.
11 Ego pana ginugua vei qari kole ria na
iama butubutu Livai nari za qari taiani ria
na tinoni Izireli za na Vavanau ti Mosese. Ko
vei na roiti tadiria na iama butubutu Livai
za bi okoto valeana, nari za bike tanyorogua
mule za maka goto iama aza za iama pana
zona vei za iama i Melekizedeki, nake iama
pana tutina i Eroni aza na tite tadiria na
tutina i Livai.
12 Ba qarike pada ria na iama veveidi
zara, ura tonai za soga za na tututi iama,
nari za na Vavanau ba za tasoga tugu.

6:14 Podapodalaina 22.17. **7:2** Podapodalaina 14.17-20.

13 Ko nada Bangara i Jisu, aza za tapoja na
veveina ari, za na podo lame veina pa goto
butubutu tu, ko kepore maka pa butubutu
aza za bi roiti vei na iama.
14 Taqe gilagila valeanianada gita za na
veveina ani ura na nada Bangara za podo
lame vei pa butubutu ti Jiuda tu aza. Ko
i Mosese zake gigalia za na butubutu ani
tonai za vavakatoni na veveidi ria na iama.
15 Ko pana zona vei tugu aza za i Jisu za
tavanyumu iama pana zona vei za iama i
Melekizedeki.
16 Ko i Jisu za tavanyumu iama, nake
pana garunu tana Vavanau na veveina pae
butubutu za pidoko lame vei aza, goto za
tavaiama pana neqina na toa kepore vina-
betona.
17 Ura ari za gua vei za na Kutikuti
Tabuna,
<<Ao za maka iama kole jolamu
pana zona vei za iama i Melek-
izedeki,>> za gua.
18 Ko na garunu leluna na veveidi ria na
iama tutina i Livai za tavakole kale pale ura
zake ngongo beto za kepore na veveina.
19 Ura na Vavanau ti Mosese zake boka
valiosia maka za. Ko koviria za aza taqe
korapa adonia za leana jola beto ko za boka
vatata lamegita tana Tamaza.
20 Ko kolenana mule za na maulu tana
Tamaza. Ba na Tamaza zake maulu tonai
qari tavaiama ria kaki goto tinoni.
21 Goto tonai za iama i Jisu nari za maulu
na Tamaza, ari za guni vei,
<<Na Bangara za maulu ko pala minake
sogai za na roquna,
ko ao za na iama kole jolamu,>> za gua.
22 Ko pana ginugua vei ani za i Jisu za
tamaulu tarini za na vinaego tana Tamaza,
aza na vinaego za leana jolani na vinaego
leluna.
23 Beto ko aza mule vei za goto za ari
za vei. Ria na iama pa vinaego leluna za
qari zoku, ura qari boka uke ko qarike boka
iama lalaodia.
24 Ba i Jisu za toa laonana gu, ko na nana
roiti vei na iama za zake karovo lao tana
maka goto tinoni.
25 Ko za vei za koviria za doru totozo
gu za boka aloria aza ria qari lame tana
Tamaza tonai qari rangea na Karisito, ura
aza za kole jola ko za turu vadi pa moena na
Tamaza ria.
26 Ko za gozoro gu beto za pada za taqe
izongia gita za na kuta iama lavata vevei
aza. Aza za vaegoa na Tamaza aza, za lioso,
kepore maka sela bi roitini, za tapikata kale
aza pana tadiria na tinoni seladi, beto za
taovulu zae pa noka aza.
27 Aza zake vei kaki goto kuta iama lavata
pa moa. Ria na iama pa moa za doru rane
qari vavavuini mae tu ria za na dia sela
makadi beto za qari vavavuini ria na sela
tadiria na goto tinoni. Goto aza za roitini
za maka vavavui pana maka makamakaina
totozo gu tonai za varivanani aza za nana
toa makana.
28 Na Vavanau ti Mosese za vanyumu ia-
maria ko qari kuta iama lavata ria na tinoni
sela ko qarike boka roiti valeadi doru roiti.
Goto na taringutinguti tana Tamaza za tavi-
tia na maulu beto ko za tuti lame pa liguna
na Vavanau aza za mijatia za na Tuna, aza
za boka roiti valeadi doru zakazava kamua
na kamua.

8

*Na Kuta Iama Lavata pa Vinaego Kore-
gana beto ko za Leana Jola*

1 Na kuta ginugua poreveveina gami ko-
rapa vavakatoni gami za na veveina gu na
kuta iama lavata, aza za korapa nyumu pa
kale matuana na Tamaza lavatana pa noka,
pana nyumunyumuna poreveveina jola.
2 Aza za roitini na roiti tana kuta iama
lavata pa ia madina jola pana aqaqo tabuna
zozotona na Bangara Tamaza tu za vaturua,
nake tinoni.
3 Ura doru iama za qari tamijata ko mari
valaoria na dia varivana beto na vavavui
manugu lao tana Tamaza. Ko za vei aza za
nada kuta iama lavata ba mina kolenana tu
za na nana varivana lao tana Tamaza.
4 Vei bi korapa pa pezo aza nari za bike
boka iama aza, ura koledia ria na iama qari
taudukuni pana vavanau ko mari valaoria
ria na varivana.
5 Na roiti qari roitini ria na iama za na
kirena beto na onguna gu aza za roitini na
Karisito pa noka. Za maka moqaza podeke
vei pana totozo tonai mi vaturua na aqaqo
tabuna za gua i Mosese nari za paranga va-
balaua na Tamaza, ari za guni vei, <<Muna
kopuni ko doru zakazava za muna roiti tuti
putaputani tugu za na veveina qa vaba-
tinigo ara pa kubokubo,>> za guni.
6 Ba koviria za na Karisito za tori tekua tu
za na roiti tana iama za poreveveina jolani
tadiria na iama, maka moqaza podeke vei
na vinaego za vaturua aza pa varikora-
paina na Tamaza beto na tinoni ba za
leana jola, ura na vinaego aza za kolea na
taringutinguti leana jola.
7 Vei bi kepore selana za na vinaego
momoe nari za bike tanyaqo mule za na
vinaego vinaorina.
8 Ba qarike tutia ria nana tinoni za nana
vinaego momoe ko za juturia na Tamaza

7:17 Kera Vatarazae 110.4; Giburu 5.6; 6.20. **7:21** Kera Vatarazae 110.4; Giburu 5.6; 6.20; 7.17. **8:5** Votu 25.40.

ria tonai za paranga vei ari pana Kutikuti Tabuna,
<<Pa rane qari korapa lame rari
za mana vaturua ara
za maka vinaego koregana
tadiria na butubutu Izireli
beto tadiria na tinoni pa Jiudia,
za gua za na Bangara.
9 Ko na vinaego koregana ani
za minake vei na vinaego
qa roitini pana tadiria na dia tite pa moa
totonai qa aru tamania na limadi
ko qa toka votu valeadi ara pa Ijipi.
Qari daidia tutia ria za na vinaego
qa roitini ara pana tadiria,
ko za vei za qake pavu galadi ara ria,
za gua za na Bangara.
10 Ko ani za na vinaego
mana roitini ara
pana tadiria na tinoni Izireli
pana rane qari korapa lame,
za gua za na Bangara:
Mana vakolea pana roqudi ria na qua vavanau
beto mana kutidi pa bulodi.
Ara za mana dia Tamaza ria,
beto ko ria za mari qua tinoni ara.
11 Ko kepore maka mina kilu vagigalaia
maka goto turana pa maka dia guguzu
babi ule vani za maka tavitina, ari bi guni vei,
Mu gilagilai na Bangara, bi gua.
Ura ria doru qua tinoni
mari gilagila betoziu ara,
podalai pa pekina
ko mi kamu pa lavatana.
12 Mana taleozodi ara
ria na dia sela
beto manake izongo roquroquria ara
ria na dia roiti ikikeredi,>>
za gua za na Tamaza.
13 Ko tonai za pojai na Tamaza za na veveina na vinaego koregana, nari za valelua za na vinaego momoena. Ko na zakazava za lelu beto za taunyara za pala minake kole lalaonana.

9

Na Vinatarazae pa Pezo beto pa Noka

1 Ego ko na vinaego momoe za kolenana ria na uana tolina na vinatarazaena na Tamaza beto kolenana za na aqaqo vavatarazaena beto na madina aza qari roitini ria na tinoni.

2 Aza na aqaqo za tavaturu pa kale peguruna za tavaizongo na Ia Madina. Ko ketakoi qari kole za na juke vitu kaena beto na tevolo za kolea na bereti za tavarivana lao tana Tamaza.

3 Pa liguna na toba poko vinaori za kole za na aqaqo za tavaizongo na Ia Madina Jola.

4 Ko ketakoi qari kole za na tevolo tabuna za tapoko qolo ko ketakoi qari tavavavui na zakazava omomanga leadi beto ko na Bokese Binaqara za uleni na vinaego tana Tamaza. Na Bokese Binaqara aza za tapokoni na qolo beto pa leona za kole na jagi qolo za kurai na mana, na kolu opata ti Eroni za nyoruni na equru, beto kori kipa patu revarevatadi ketakoi qari takuti ria na Vavanau vinaego tana Tamaza.

5 Pa narena na bokese aza qari vatururia ria na mateana na vinagilagilana na Tamaza za suvere ketakoi, ko na babanadi za qari revata lao vei pana udena na bokese ketakoi qari tavulaza ria na sela tadiria na tinoni. Ba nake pani za mana kilipuputuria ara za doru zakazava ari.

6 Ego zara qari tavatana vei ria na zakazava ketakoi. Ko ria na iama za qari luge lao pa aqaqo momoe pa kale peguruna doru totozo ko qari roitini za na roiti tana iama.

7 Ba na aqaqo vinaori pa leona za na kuta iama lavata gu za boka luge laoa, ko maka totozo gu pana maka aoro za boka lugea aza za na Ia Madina Jola aza. Tonai za luge lao za na kuta iama lavata za pogozo valugea aza za na orungudi na manugu za vavavuini ko na vulazana nana sela makana beto na vulazadi na sela qari roiti kaledi ria na tinoni.

8 Na Ongu Tabuna za vakabere valeania pana vinatana vei ari tonai za korapa turunana za na aqaqo pa peguruna nari za na zona lao lugena pa Ia Madina Jola za oqoro bola votu.

9 Ko na aqaqo peguruna ani za na vinapadapada za udukia na totozo koviria. Na ginuana za na varivana beto na manugu qari tavavavui lao tana Tamaza za qarike boka valiosia za na monanana na tinoni za vatarazaea na Tamaza.

10 Ura na zakazava ari za na ganigani gu, na buku gu, beto kaki zona vei qari vulaza muledi makadi gu ria na tinoni. Na totoli tuvizi pana peguruna gu na tini za ari, ko qari tavaroiti tinganai gu mina kamua za na totozo tonai mina vakoregaria doru zakaza na Tamaza.

11 Na Karisito za tori lame tu ko aza za na kuta iama lavatana pana zakaza leadi taqe izongoria gita koviria. Na aqaqo madina ketakoi za roiti aza za poreveveina jola beto za lioso jola, beto ko nake ria na tinoni qari roitini za na aqaqo aza, ko na ginuana za nake zakaza taroitina pana kasia guguzu ani aza.

12 Ko nake pana neqina na orungudi na qoti beto na bulumakau goto pana orun-

8:12 Jeremae 31.31-34.

guna gu makana za lugea aza pana maka makamakaina totozo gu za na Ia Madina Jola ko za teku vadigita na tinaruvata kole jolana.

13 Na orungudi gu na qoti na bulumakau beto na kaudi na tuni bulumakau qari taparogo za qari iparani ria na tinoni qarike lioso na dia toa, ko pa zona vei ani za qari boka tavulaza ria na tinoni.

14 Ko vei mina zozoto za vei aza, nari za ae mina koi vei poreveveina za na orunguna i Jisu. Pana Ongongu kole jolana za varivanani tana Tamaza za nana toa makana za vei maka vavavui liosona. Ko na orunguna mina valiosia na monanada pana doru roiti kepore vua leadi, ko ta boka roiti vani na Tamaza toana.

15 Ko na ginuana vei beto na Karisito za vaturua na vinaego koregana za vei ko ria za soruria na Tamaza za mari tekua na mana kole jolana za taringutingutini na Tamaza. Ko za boka gore votu vei ari za ani ura na Karisito za tori uke tu ko za ruvataria ria na tinoni pana dia roiti ikikeredi qari roitidi tonai za korapa kolenana za na vinaego momoe.

16 Pana kalena na paranga vakole za poreveveina za mina tagilagila valeana mae za tori uke tu za na tinoni za roitini na paranga vakole,

17 ura na paranga vakole za pa liguna tu za uke na tinoni za roiti vakoleni beto za kolea na neqi za na paranga vakole aza. Goto tonai za korapa toanana aza, nari za oqoro pore nana neqi za na paranga vakole.

18 Ko pana zona vei aza za na vinaego* momoe za tavanyumu tonai za tavaroiti za na orunguna na manugu.

19 I Mosese za ule vadi mae ria na tinoni za doru garunu pana Vavanau, beto za tekuria za na orungudi na bulumakau beto na qoti ko za qaliri tavitidi na kolo beto za vatubulia za na vulu jemejemerena za tapiko pana kae hisopi ko za iparani pana buka beto pana tadiria doru tinoni za na orungu.

20 Beto ko ari za gua vei aza, <<Ani za na orungu za vanyumu vamauria za na vinaego za garunudigamu na Tamaza gamu ko muna vatabea,>> za gua.

21 Ko pana zona vei mutugu aza i Mosese za iparadi mutugu na orungu za na aqaqo tabuna beto ko doru zakaza qari tavaroiti pana vatarazae.

22 Ko pana tutina vei za tapoja pa Vavanau za tata doru zakazava gu za qari tavalioso pana orungu, beto ko na sela za qari tavulaza pa liguna za tavuva mae tu za na orungu.

Na Karisito za na Vavavui za Vulazaria nada Sela

23 Ko za poreveveina jola za ria na zakaza ari, ria na ongudi gu na zakaza pa noka, za mari tavalioso tugu pana zona vei taqe koni pojai. Ba ria na zakaza pa noka za na vavavui qari leana joladi tu ari za na padadi.

24 Ko na Karisito zake lugea za na Ia Madina ria na tinoni gu qari roitini beto ko na kirena gu aza na zozotona. Goto za lugea aza za pa noka zozoto, ko koviria ketakoi za korapa turu vadigita pa moena na Tamaza aza.

25 Doru aoro za tonai za luge lao pana Ia Madina Jola za na kuta iama lavata nari za pogozo tavitini za na orunguna na manugu. Ba na Karisito za nake zoku totozo za luge lao varivanani za nana toa makana,

26 ura vei bi vei aza za pa podapodalaina na kasia guguzu ko za kamua koviria za bi uke tori zoku ngavulu totozo tu aza. Ba koviria tonai mari okoto qari gua ria na totozo nari za bola votu maka makamakaina totozo gu aza ko za varijo paledi ria na sela tadiria na tinoni tonai za varivanani nana toa makana.

27 Doru tinoni za mari uke maka totozo gu, beto pa liguna aza za mari gozoroni varituti tana Tamaza ria za na dia sela.

28 Ko pana zona vei aza za na Karisito ba za vavavuini za nana toa makana maka makamakaina totozo gu ko za pogozo vakeniria za na sela tadiria zoku tinoni. Ko tonai mina lame na vinaori totozo aza za nake veveina na sela za mina lameni aza, goto mina lame aloria tu ria qari korapa adonia aza.

10

1 Na Vavanau tadiria na Jiu za nake kirena zozoto ria na zakaza zozotodi pa noka, goto na ongudi gu na zakaza leadi za taringutingutini na Tamaza. Maka moqaza vavavui gu za qari tavavavavuini doru totozo na doru varituti aoro gu. Ba na Vavanau zake boka zozoto valiosoria ria na tinoni qari lame tana Tamaza.

2 Vei bi maka totozo gu bi tavalioso za na dia sela ria na tinoni qari vatarazaea na Tamaza, nari za barike kole roquroqu takulangani ria pa monanadi za na dia sela ko barike roiti gojogojoni na vavavui ria na tinoni.

3 Ba na vavavui tugu ria za doru aoro qari kole varoquroqudi na dia sela ria na tinoni.

4 Ura na orungudi na bulumakau beto na qoti za qarike boka zozoto vulazia za na sela tadiria na tinoni.

---

* **9:18** Na paranga za tapeluku ***vinaego*** za na ginuana ba <<na paranga vakole>> tugu. **9:20** Votu 24.8.

5 <<Ko za vei za tonai za vanaqiti lagere
pa kasia guguzu na Karisito nari za paranga
lao tana Tamaza,>> ari za gua vei,
Na vavavui beto na varivana za ao quke
nyorogudi.
Ba gamu vanaqiti vaniziu maka tini
ara.
6 Ria na manugu qari taparogo doruru
pa vavavuina babi kaki vavavui vu-
lazadi na sela
za ao quke qeradi.
7 Beto ari qa gua vei,
<<Ani ara, Tamaza, qa vanaqiti ko mana
roitini ara aza vei qu nyoroguani ao,
maka moqaza vei tugu za tori takuti tu
na veveiqu ara pana buka za kolea
na Vavanau,>> qa gua, za gua za na
Karisito.
8 Aza za tapoja momoe za ari za gua vei,
<<Na vavavui beto na varivana manugu
qari taparogo doruru pa vavavuina beto
kaki goto vavavui vulazadi na sela za ao
quke nyorogudi beto quke qeradi,>> ba ari
tugu za na vavavui za varigarununi na Va-
vanau.
9 Beto ari za gua vei, <<Ani ara, qa lame
ko mana roitini ara aza vei qu nyoroguani
ao,>> za gua. Ko na vavavui momoe za ke-
pore na dia neqi ba na vavavui tana Karisito
za pore neqina.
10 Ko pana ginugua vei na Karisito za
roitini aza vei za nyoroguani na Tamaza,
nari za taqe tavalioso pana nada sela za
gita tonai za varivanani na tinina aza pana
maka makamakaina totozo pusapusalai gu.
11 Ria doru iama za qari turu pa moena na
ia vavavuina ko qari roitini na dia roiti doru
aoro beto maka moqaza vavavuina gu za
qari varivanadi zoku totozo, ba na vavavui
ria za qarike boka vulazaria za na sela.
12 Ba na Karisito za varivanani ko na vu-
lazadi na sela za maka vavavui gu, beto za
nyumu keta pa kale matuana na Tamaza,
aza na nyumunyumuna poreveveina jola,
ko mina kamua na kamua.
13 Ko koviria za korapa adono valeanani
za totonai mari tavakilasa ko mari tavakole
pa kauruna ria nana kana.
14 Ura maka makamakaina vavavui gu za
valiosoria ria na tinoni qari korapa tava-
madi pana dia toa.
15 Na Ongu Tabuna makana za ule
vadigita za na vavavuina na Tuna za garo.
Ura ari za gua vei aza,
16 <<Ani za na vinaego mana roitini ara
pana tadiria pana rane qari korapa
lame rari, za gua za na Bangara:
Mana vakolea pa bulodi ria na qua Va-
vanau beto mana kutiria pa roqudi.
17 Na dia sela beto na dia roiti ikikeredi
za manake izongo roquroqu laoria
ara,>> za gua.
18 Ko tonai qari taleozo ria na sela, nari
za kepore mule za maka vavavui bi tany-
orogua mule.

Aria ko ta Tata Lame tana Tamaza Gita

19 Ko za vei za, ka viza tavitiqu, pana
orunguna i Jisu taqe taruvata zozoto za gita
ko koviria taqeke matagutu luge laoa gita za
na Ia Madina Jola.
20 Aza za revanga vadigita maka zona ko-
regana na zona toana ko gita taqe boka tutia
na zona aza za lao vei ketakoi za suveria na
Tamaza, maka moqaza podeke vei na kuta
iama za lao vei pana poko za tobai na Ia
Madina. Ko i Jisu za roiti vei aza tonai za
varivanani na tinina makana pa korosi, ko
na tinina za vei na toba poko.
21 Taqe izongia gita za maka iama
poreveveina aza za kopuni na ruma tana
Tamaza.
22 Ko aria ko ta tata lame tana Tamaza
pana bulo za zozoto beto pana rangerange
neqina, ura na buloda qari tori tavalioso tu
pana monana ikeredi beto ria na tinida qari
tori tavakorega tu pana kolo liosona.
23 Ta aru tamana vamauru tonai taqe
korapa adono valeanani aza mina roiti
vadigita na Tamaza, ura na Tamaza zake
boka teteria ria nana taringutinguti.
24 Ta makarai varidogoro ko ta vari-
vaneqi pana variroqu beto pana roiti leadi.
25 Take aru loloia za na nada varikamu
pana toa vinatarazaena na Tamaza. Ria
kaki za qari tori toa vei tu ko zake leana za
vei aza. Goto gita za ta makarai paranga
varivaneqi ura gamu gilagilaimiu gamu za
na rane tana Bangara za rijo tata lame za
koviria.
26 Ura vei tabe mijatia ko tabe toa lalaon-
ada pana sela pa liguna taqe tori teku vakat-
apia tu gita za na nongoro zozotona, nari
za kepore mule za maka vavavui mina boka
vulazaria na nada sela.
27 Goto na totozo aza za aza gu za kole ko
mina taadono valeleana za na varituti vari-
vamatagutuna beto na memea iku lavata
mina ganiriagana ria na tinoni qari kanai
na Tamaza.
28 Na tinoni za dainana vatabea na Va-
vanau ti Mosese gu ba zake taroqu goto za
tavauke pale pa liguna qari vavakato za
kori ba kue tinoni ko za tapoa za na sela
tana.
29 Ko mina vei za ae mina koi vei lavatana
za na vinakilasa na padana na tinoni za tete
anyanyuni na Tuna na Tamaza, za dogoro
veini maka zakaza goborona za na orungu

10:7 Kera Vatarazae 40.6-8. **10:8** Kera Vatarazae 40.6. **10:9** Kera Vatarazae 40.7. **10:16** Jeremae 31.33; Giburu 8.10. **10:17** Jeremae 31.34; Giburu 8.12.

za vaturua na vinaego tana Tamaza beto za vulazia nana sela, beto ko za poja vikevikeria za na Ongongu za vadogorodigita na variroqu!
30 Ura taqe gilagilainada gita za aza za paranga vei ari, <<Ara za mana varisogaqua, ara mana vagozoro taledigamu na tapata ria na sela gamu roitidi,>> za gua. Beto ari mutu za gua vei, <<Na Bangara mina tutidi nana tinoni,>> za gua.
31 Na zakaza varivamatagutuna jola za tonai na tinoni mina tavakilasa pa limana na Tamaza toana.
32 Ba mu roquroqua gamu za aza za vevei na miu toa perangaina. Totonai gamu koni batia na kabere tana Tamaza za gamu gozororia zoku tapata, ba gamu vangajuria ria na vitigi.
33 Kaki totozo za gamu tapoja vikevikere beto gamu tangangulu pa moedi na tinoni, goto kaki totozo za gamu malumu gu ko mu somana tavitiria ria qari tangangulu pana zona vei aza qu gua.
34 Gamu somana gozororia gamu ria na vitigi qari gozororia ria na tinoni qari tapiu taleni na veveina na Karisito, beto ko totonai qari teku vakenidigamu ria na miu izizongo za gamu qera gu, ura gamu gilagilaimiu gamu aza na zakaza za taringutingutidigamu na Tamaza za gamu korapa izongoria gu gamu, ko ria tu za na zakaza qari poreveveina jola beto mari kole jola.
35 Ko za vei za muke munyala tonai mu tangangulu, ura vei munake munyala za pala muna tekua gamu za na pinia lavatana.
36 Goto gamu za mu turu vangaju tu, ko mu boka roitini gamu za aza za nyoroguani na Tamaza beto za muna tekua gamu za nana taringutinguti.
37 Ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna,
<<Nake zovaina za na totozo za kole,
beto aza za korapa lame za mina lame kamu.
Ko pala minake vavabongi aza.
38 Ba na qua tinoni tuvizina mina toani na rangerange,
goto na tinoni za gabala mule,
za ara qake qerani aza,>> za gua.
39 Ba gita za nake tinoni vevei ria qari gabala mulea na dia toa leluna ko qari muma. Goto gita za na tinoni taqe rangea na Tamaza ko taqe taalo pana nada toa.

11

Ria na Tinoni qari Rangea na Tamaza

1 Ego ko gita taqe rangea na Tamaza za taqe vagilagila valeanaria ria na zakazava taqe korapa adono gelegele valeadi, beto ko taqe oqoro tu batiria za na zakazava ari ba taqe tori gilagilainada tu za na zozotodi ria.
2 Ura tonai qari rangea ria za qeradi na Tamaza ria nada tite pa moa.
3 Taqe izongia na rangerange za taqe vakoinonoa za na Tamaza za paranga gu nari za tavapodaka na kasia guguzu, ko ria na zakaza qari tabata za qari taroiti pana zakaza qarike tabata.
4 Za izongia na rangerange i Ebolo ko za vei za varivanani za maka vavavui za leana jolani ti Keni. Ko za rangea na Tamaza aza vei za gigalani maka tinoni tuvizina na Tamaza aza, ura na Tamaza za qerani nana varivana. Beto ko za rangea aza na Tamaza ko za tori uke tu aza ba nana roiti za korapa tugu paranga vei na tinoni toana pana tadigita.
5 Za izongia na rangerange i Inoke ko za vei za zake gozoria na uke, goto za tateku vakeni pa noka. Ko kepore maka tinoni bi batia aza ura na Tamaza za teku vakenia. Na Kutikuti Tabuna za pojai za totonai za oqoro tateku vazae za vaqerai na Tamaza aza za gua.
6 Na tinoni za kepore na nana rangerange za zake boka vaqerai aza na Tamaza, ura na tinoni za tata lame tana Tamaza za mina vazozotoa mae tu aza za na Tamaza za na Tamaza toana beto ko aza za mina vadi na pinia ria qari nyaqo tutia aza.
7 Za izongia na rangerange i Noa ko za vatabea aza za na paranga vabalau tana Tamaza na veveidi ria na zakaza qari oqoro tabata. Za vatabea aza za na Tamaza ko za roitini za na aka ketakoi za tavasare aza beto ria nana tatamana. Ko za vei za tapitu za na kasia guguzu, ba na Tamaza za dogoro veini na tinoni tuvizina i Noa ura za rangea aza na Tamaza.
8 Za izongia na rangerange i Ebarahami ko tonai za kukua na Tamaza nari za vatabea ko za taloi lao za pana maka ia za taringutinguti vani na Tamaza. Ko zake gilagilai aza za ketakoi za korapa valao veini na Tamaza, ba za loi pale tugu aza za nana ia.
9 Za izongia na rangerange aza ko za suvere vei na tinoni gotona pana ia za taringutinguti vani na Tamaza. Za suvere pana aqaqo tavitiria ari Aisake beto i Jekopi, ari kori qari tangutingutini tugu vei za na taringutinguti aza.
10 Ura i Ebarahami za kole adonia za na podaka lamena na guguzu za kolea na kokovana mauruna, aza na ruma na Tamaza za roquveini beto za vaturua.

10:30 Vavanau 32.35; Romu 12.19. **10:30** Vavanau 32.36; Kera Vatarazae 135.14. **10:38** Gabakuku 2.3-4. **11:5** Podapodalaina 5.24.

11 Za izongia na rangerange i Ebarahami
ko za boka vaporea aza za maka koburu
marene, totonai qari tori baragozo na qoele
vitivitigi tu ari kori Sera. Za rangea aza
za na Tamaza mina boka kopuni nana
taringutinguti.
12 Ko pana kalena na vapore koburu za
i Ebarahami za tori jolani tu na totozo, za
varitoto vei pu tori ukenana tu aza, ba pana
maka makamakaina tinoni gu ani qari po-
daka votu lame vei tugu za taringutingutini
na Tamaza ria na tutina qari zoku vei na
seru pa noka, beto qari mota vitivitigi vei na
nagaza pa poanana.
13 Ria doru tinoni rangerange ari za
qari uke tonai qari korapa rangeadia na
Tamaza. Qari oqoro tekuria na zakaza za
taringutingutini na Tamaza, ba pa zouna tu
qari gelegele batidi ko qari qeradi beto ko
qari ule votudi za ria za na tinoni gotodi
beto na kamudi gu pa pezo ani ria qari gua.
14 Ria qari paraparanga vei zara za qari
vakaberia za qari korapa adonia gu ria za
maka dia guguzu togazana.
15 Vei na dia guguzu qari loi za bari kole
roqu vakoititia ria, za bari tori muledia tu
za pa dia guguzu aza.
16 Ba maka guguzu poreveveina jola tu,
aza pa noka tu, za qari kole kulikuli ge-
leni ria. Ko na Tamaza zake keani ko ria
mari gigalani na dia Tamaza aza, beto ko za
vanaqiti vadi maka guguzu ria.
17 Za izongia na rangerange i Ebarahami
ko tonai za tapodeke nari za malumu gu ko
mi vavavuini aza i Aisake za gua. Ti Ebara-
hami tugu za vakolea na taringutinguti na
Tamaza, ba za malumu vavavuini gu aza za
na tuna makai.
18 Ari za gua vei na Tamaza pana ti Ebara-
hami, <<Pana tutina i Aisake mari lame vei
ria na tutimu qa taringutingutinigo ara,>>
za guni.
19 I Ebarahami za rovea za na Tamaza za
boka vaturu muleria gu pana uke ria na
tinoni, ko pana maka dogodogorona za teku
muleni tugu pana uke aza i Aisake.
20 Beto ko za izongia na rangerange i
Aisake ko za leve taridi na mana mari
tekuria uka riza za ari Jekopi i Isoa.
21 Za izongia na rangerange i Jekopi ko
tonai za tata uke nari za manadi ria na
okokoto tuna i Josepa beto za opo pa batuna
na nana kolu ko za vatarazaea na Tamaza.
22 Za izongia na rangerange i Josepa ko
tonai za tata okoto nana toa nari za roqu
vakoititia aza za na veveina mari taloi pa
Ijipi ria na tinoni Izireli beto ko za loi vadi
za na vavanauna ae mari veini na pudapu-
dana.
23 Qari izongia na rangerange ria na
tinana na tamana i Mosese ko tonai za
koni podo nari qari golomo vapaea kue
popu, ura qari dogoria za maka melalu vav-
aguana aza ko qarike matagutu majai ria za
na paranga ti Pero.
24 Za izongia na rangerange i Mosese ko
tonai za lavata zae nari za dainana tagi-
galani na koburu tana tuna reko i Pero aza.
25 Za dogoria za vei aza mina somana
vitigi tavitiria ria na tinoni tana Tamaza za
poreveveina jolani aza bi kole qeraqera pa
toa sela iapeki totozo za gua.
26 Za dogoria za vei aza mina tavakea
taleni aza za na veveina na Karisito za
poreveveina jolani doru izizongo pa Ijipi,
ura za dogoro laoa aza za na pinia mina
tekua uka riza.
27 Za izongia na rangerange i Mosese ko
zake matagutuni za na korakora tana ban-
gara pa Ijipi, goto za taloinana pa Ijipi.
Za vei za batini matana zozoto aza za na
Tamaza paena, ko zake gabala.
28 Za izongia na rangerange aza ko za roi-
tini aza za na vavolo Alokata beto za pojadi
aza ria na tinoni Izireli ko qari orani orungu
ria na dia atakamana, ko za vei za na
mateana varivuke zake vaukeria na koburu
marene moadi tadiria na tinoni Izireli.
29 Qari izongia na rangerange ria na
tinoni Izireli ko qari rerege karovo veini
na pezo pidilina za na Kolo Jemere. Goto
ria na tinoni Ijipi tonai qari podekia karovo
qari gua nari za uderia na kolo ko qari kuju
betodia.
30 Qari izongia na rangerange ria na
tinoni Izireli ko qari jegararia za na toba pa
Jeriko pa liguna qari rerege idi livutia ka
vitu rane.
31 Za izongia na rangerange i Rehabi na
tugele ko zake tavauke tavitiria ria qari
kiluni na Tamaza, ura aza za vatoga valea-
naria ari kori tinoni Izireli qari lame dogoro
golomia na ia.
32 Ko na za mule za mana vavakatoni ara
na veveidi ria qari vazozotoa na Tamaza?
Zake kakaza za na totozo ko manake boka
vavakatodi ara za na veveidi ari Gidioni i
Beraki i Samusoni i Jepita i Devita i Samuela
beto ko ria na tinoni korokorotai.
33 Qari izongia na rangerange ria na
tinoni veveidi ari ko qari rajaria na vaki-
lasaria ria na goto binangara. Qari roitini
ria za aza vei za tuvizi ko qari tekuria za
ria na zakaza vei za taringutingutini na
Tamaza. Qari ngujupukuria za na ngujudi
na laione,
34 qari vaukeria ria na memea iku lavata,
qari ukudi ria qari kole nyonyorogua vauk-
eria pana benete. Na tinoni munyala ria ba

11:18 Podapodalaina 21.12; Romu 9.7. **11:21** Podapodalaina 48.15-16; 47.31.

qari tavaneqi. Qari varene pana varipera beto ko qari vakilasaria ria na dia kana qari lame vei pana goto butubutu.

35 Ria na reko tiolata qari boka dogoro liguria na turadi qari tori uke tu ba qari tavaturu mule. Ria kaki qari daidia taruvata ko qari taaru vitivitigi tinganai qari uke, ko qari vei ko mari tekua ria za na toa poreveveina jola tonai mari tavaturu mule qari gua.

36 Goto ria kaki za qari vagoreni qera, qari piqopiqoloria beto qari valugedi pa ruma varipiuna.

37 Qari tagona vauke, qari soe lomotoori, qari tavauke pana meana na benete. Na kopodi gu na sipi beto na qoti qari pokodi tonai qari rerege, qari golaba varivasevi, qari takomiti beto qari taaru nganganguluu.

38 Pana tadiria na tinoni vevei ari za na kasia guguzu ani za zake garo! Qari rerege vei na tinoni karovodi pa qega beto pana ia tabadi, qari suvere pa bevi beto pa baongo pa kauru pezo.

39 Ria doru tinoni ari za qari izongia na rangerange ko za qeradi na Tamaza. Ba qari oqoro tugu tekua ria za na zakaza za taringutingutini na Tamaza,

40 ura na Tamaza za tori dogoro momoea tu za maka zakaza poreveveina tadigita. Na ginuana za roiti vei aza za vei ko ria za mari somana gu tadigita za mari tavaokoto.

12

Na Vavanau tana Tamaza na Tamada

1 Ego ko ria na mota tinoni vevei zara qari varene pana dia rangerange za qari idi livutugita ari. Ko za vei za gita ta loi paledi doru zakaza qari suqutugita beto na sela za aru tamanagita, ko ta abutu vangajua gita za na varivoze za korapa kole pa moeda gita.

2 Ta dogoro vatogazia gita i Jisu aza na podapodalaina beto na vinaokotona nada rangerange. Na qeraqera za na kolenana pa moena ko za vakepore veveina paleni za na uke varivakeana pa korosi, ko koviria za korapa nyumu pa kale matuana na Tamaza aza.

3 Mu dogoro laoa aza za vangajuria na tapata qari vani ria na tinoni seladi, ko muke munyala beto muke oqanai taloi pana miu rangerange.

4 Ura pana miu rajana na sela za gamu za oqoro votu taledigamu na orungu.

5 Ba ae vei gamu tori muma paledi tu gamu ria na paranga varivaneqi za poja veidigamu na tuna na Tamaza pa Kutikuti Tabuna? Ari za gua vei aza,

<<Tuqu, muke roqu veidi na zakaza gob-
orodi ria na vavanau tana Bangara.
Beto muke munyala tonai mi udukia na
mua sela.

6 Ura ria za roquroquria za vatuviziria tugu
za na Bangara,
beto za piqoloria tugu ria doru za gigal-
adi na tuna,>> za gua.

7 Mu vangaju veidi na vavanau gamu ria na vitigi gamu lugeria. Na vitigi gamu gozororia za uleni za na Tamaza za korapa veidigamu na tuna za gamu. Ura kepore za maka koburu bike tavavanau pana tana tamana.

8 Na Tamaza za vavanauria ria doru tuna. Ko vei munake tavavanau za gamu, nari za nake tuna zozoto aza za gamu goto na podo zonamiu gu.

9 Ria gu na tamada pa pezo ba tonai qari vavanaugita nari za taqe pangagadi tu. Ko za poreveveina jola za tana tutiria na vavanau tana Tamada pana Ongongu ko tana toa.

10 Ria na tamada makada za qari vavanaugita pana totozo papakana gu pana zona qari rove veini za tuvizi. Ba na Tamaza za roiti vei ko mi tokadigita gita ko ta somana tekua za na toa liosona vei za toani aza za gua.

11 Doru vavanau za pana totozo qari tavarivavanaudi za qarike varivaqera goto qari varivatakulanga. Ba ria qari teku varoitiria za qari tekua na pinia toa bulena beto na tuvizina.

Na Vavanau beto na Vinabalau Tadiria na Tinoni

12 Ko za vei za mu alakadi ria na limamiu qari makomako beto mu vaturu vatuviziria ria na nenemiu qari neqeneqere pavu.

13 Beto mu vaemeseria na zona ketakoi mari rerege vei na nenemiu, ko na qao mike gabala vapele goto mi tasalana tu.

14 Mu podeke vitivitigia ko mu toani na toa bulebulena tavitiria doru tinoni beto na toa liosona pana tana Tamaza, ura na tinoni zake toa vei aza za minake boka batia za na Bangara.

15 Mu kopu vabalau keta kaki gamu mari gabala loi pale na variroqu varialona tana Tamaza beto ko keta kaki mari vei na buruburu ikikerena mari pidoko zae ko mari vadi na tapata ria zoku pa varikorapaimiu.

16 Mu kopu vabalau keta kaki mari vei i Isoa za toani na toa aru valulasa beto zake pangagani na Bangara. I Isoa ko pana maka iapeki ganigani gu za vavaini za na ia tana koburu moa bi tekua aza.

17 Ko gamu gamu gilagilaimiu za pa liguna za nyorogua teku izongia aza za na mana tana tamana ba zake taiani aza. Ura zake boka peluku vamule sogai aza na roiti

12:6 Gigalai 3.11-12.

za roitini, ko za lukana taleni tu aza ba zake boka.

18 Ura gamu za gamuke lame pana ia za boka tauli beto za kolea na memea iku na rodomo kunikuni na gava ranebongi
19 na vaqorona na kuvili beto na mamalaingina na parangana na Tamaza. Tonai qari nongoria ria na tinoni Izireli za na mamalaingina na Tamaza nari qari tepa vitivitigia ko barike nongoro sogai mule za maka paranga qari gua,
20 ura qari matagutuni za na vavanau ari za gua vei, <<Vei na manugu gavere gu za mari ulia na kubo, ba mari tagona vauke tugu ria,>> za gua.
21 Ko na zakaza za votu tabata pa kubo aza za varivamatagutu vitivitigi ko i Mosese ari za gua vei, <<Qa matagutu vitivitigi ara ko qa neqeneqere!>> za gua.
22 Goto gamu za gamu lame pa kubo Zaione beto pa guguzu tana Tamaza toana, aza na Jerusalema pa noka, ketakoi qari kole na zoku vuro na vuro mateana,
23 pana varikamu qeraqera tadiria qari vei na koburu podo moadi, ria za takuti na izongodi pa noka. Ko gamu lame tana Tamaza, aza za tutidi doru tinoni, beto ko pana tadiria na ongongudi ria na tinoni leadi pa moadi qari toa vei za nyoroguani na Tamaza.
24 Ko gamu lame pana ti Jisu aza za vaturua na vinaego koregana beto ko na orunguna za iparani valiosodigita, ko na orunguna aza za uledi na zakaza poreveveina joladi vei ria za uledi na orunguna i Ebolo.
25 Mu kopu vabalau ko muke dainimiu na vatalinga lao tana Tamaza aza za korapa paranga lao tadigamu. Ura ria qarike vatalinga lao za tana gu za valageria pa pezo na paranga vabalau tana Tamaza nari ba qarike boka uku. Ko mina vei za gita tanake boka zozoto uku za vei tana gabala loia gita za aza za paranga lagere vei pa noka!
26 Na mamalaingina aza za jojoua na pezo pana totozo aza, ba koviria za tori paranga vakole vei tu ari, <<Pala mana maka totozo joua mule ara za nake pezo gu makana goto na oka tugu vei,>> za gua.
27 Ko ria na paranga <<maka totozo mule>> na ginuana za ria na zakaza qari tavapodaka za mari tajou vakanoko ko mari tavarijo pale, ko ria na zakaza qarike boka tajou vakanoko mari turu jola.
28 Ko gita ta paranga leana ura taqe izongia na binangara zake boka tajou. Ko za vei za ta qera beto ta vatarazaea na Tamaza pana zona mina qerani aza beto ko mi tavitia na matagutu beto na pangaga,
29 ura nada Tamaza za vei na iku pipiara.

13

Na Toa za Vaqerai na Tamaza

1 Muke beto variroqu lao lame za gamu na tamatazi tana Karisito.
2 Muke nogoto vatogaria pana miu ruma ria na tinoni gotodi. Ura ria kaki qari roiti vei aza za tonai qarike gilagilai nari za na mateana tu ba qari vakamuria pa dia ruma.
3 Muke mumadi ria qari luge pa ruma varipiuna goto mu roquroqu veidi gamu ba gamu somana tapiu tavitiria tugu ria. Ria qari gozoro tapata mu roquroqu veidi gamu ba gamu gozoro tapata tavitiria tugu ria.
4 Na varielava za mari pangagani doru tinoni, beto ko na roiti tamabaragozo za kepore selana. Goto ria qari aru valulasa beto ria qari barabarata za na Tamaza mina tutidi.
5 Mu balauni za na toa bulo poata, goto mu qerani gu aza vei gamu izongia. Ura ari tori gua vei tu na Tamaza, <<Manake izongo loigo ara ao; manake loi palenigo ara ao,>> za gua.
6 Ko za vei za ta varene gita ko ari ta gua vei,
<<Na Bangara za na qua varitokai,
ko ara manake matagutu.
Na za mari boka roitini ria na tinoni pana taqu?>> tana gua.
7 Muke koroto roquria ria na miu tinoni matamata, ria qari ule vadigamu na paranga tana Tamaza. Mu dogoro viloto valeania za na vuana na dia uana pana toa, beto ko mu dogoro tutia za na rangerange neqina qari izongia.
8 I Jisu Karisito za maka moqaza podeke gu pa nyoro pa ngenari ko uka riza.
9 Muke loposodi ko mari toka vapirugamu ria doru varivagigalai gotogotodi. Za vavagua jola tugu za na bulomiu mi tavaneqi pana variroqu varialona tana Tamaza, goto nake pana tutidi na vavanaudi na veveidi na ganigani, ura na vavanau vevei ria zake tokadi ria qari tutiria.
10 Gita za kolenana nada ia vavavuina ba ria na iama qari roiti pa zelepade tadiria na Jiu za qarike tavamalumuni ko mari gania za na zakaza qari tavavavui ketakoi.
11 Doru aoro na kuta iama lavata za pogozo valugea pana Ia Madina Jola za na orunguna na manugu ko za vulazaniria na sela, goto na kobukobu tinidi na manugu za qari taparogo pa peguruna na ia qari suveria na minete tinoni.

12:20 Votu 19.12-13. **12:21** Vavanau 9.19. **12:26** Gaqai 2.6. **13:5** Vavanau 31.6; Podapodalaina 28.15; Vavanau 31.8; Josua 1.5. **13:6** Kera Vatarazae 118.6.

12 Ko za vei za i Jisu ba za uke pa peguruna
na tobana na guguzu, ko za valiosoria pana
orunguna makana ria na tinoni.
13 Ko gita ba ta votu lao ti Jisu pa peguruna
na ia qari suveria na tinoni ko ta somana
gozoria za na kea lavata za varajai aza.
14 Ura gita kepore nada guguzu togazana
za pa pezo, goto aza tu na guguzu uka riza
za taqe korapa geleni gita.
15 Ko take beto vavavuini gita pana tana
Tamaza za na vatarazae pana roiti za roitini
i Jisu. Na vavavui vei aza za koko lame vei
pana beruberudi ria qari ule votuni na dia
rangerange pana tana Bangara.
16 Na roitina na roiti leana beto na
makarai varitokai za muke vamako
goreria, ura ria tugu za na vavavui qari
vaqerai na Tamaza.
17 Mu vataberia beto mu tutiria na miu
tinoni matamata. Ria za qarike minyere
pana kopumiu gamu, ura pala mari ule
votuni ria pana tana Tamaza za aza qari
roiti veini na dia roiti. Ko za vei za mu
vataberia ko mari roitini pana qeraqera za
na dia roiti, goto vei munake vataberia za
pala mari takulanga ko totonai za gamu za
munake boka tatoka.
18 Muke nogoto varavara tokadigami
gami. Gami gami gilagila valeania za
gami izongia na monana leana, ura gami
nyorogua toani na uana leana doru totozo.
19 Ko qa tepa vitivitigigamu ara za gamu
ko mu varavara tokaniziu ko na Tamaza mi
siqarai garunu mule laoniziu tadigamu.

*Na Varavara beto na Paranga Vinaoko-
tona*

20 Ego na Tamaza bule za tori vaturu
mulea tu za nada Bangara i Jisu, aza na
sepati lavata ura pana orunguna za vanyu-
muni aza za na vinaego kole jolana.
21 Ko na Tamaza tugu aza mi vadigamu
doru zakaza leadi ko mu boka roiti votuni
za na nyorogua tana, beto ko mi roitini
pana tadigita aza za vaqerai aza tonai taqe
rangea i Jisu Karisito. Ko i Jisu Karisito za
mi tavatarazae kamua na kamua! Agua.
22 Qa tepa vitivitigigamu ara za gamu, ka
viza tavitiqu, ko mu vainongoro valeanani
za na paranga varivaneqi ani, ura na leta qa
kuti vadigamu ani za nake kakazana.
23 Gamu gilagilai za na taida i Timote za
tori tavavotu tu, ko vei mina oqanai lame
nari za pala mana tokai tonai mana lao
dogorogamu gamu.
24 Mu pojadi na mami roquroqu lavata
tadiria na miu tinoni matamata beto tadiria
doru tinoni tana Tamaza. Ria na taida qari
koko lame vei pa Itali ba qari valaoa na dia
roquroqu tadigamu.
25 Na variroqu varialona mi vav-
aburogamu gamu doru.

I Jekopi

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Jekopi maka nabulu tana Tamaza
beto tana Bangara i Jisu Karisito. Na leta ani
za qa garunu laoni tadigamu ka manogori
butubutu gamu qaqatia na kasia guguzu.
Na paranga qeraqera tadigamu.

Na Tavagigala beto na Rangerange

2 Ka viza tavitiqu, mu dogoro veidigamu
gamu pera za gamu tonai gamu gozororia
zoku ngavulu okokoto podeke.
3 Ura gamu tori gilagilaimiu tu gamu za
na podekena na rangerange tadigamu za
pala mina vuadigamu na turu vangaju.
4 Na miu turu vangaju mi vua valeana,
ko gamu mu boka tinoni matuamiu beto
mu maladoruru pana uana leadi ko kepore
za maka za leana muna qaqani pana toa
matuana.
5 Ba vei maka gamu za bi qaqani na
gigalai tavagigalana, nari za mi tepai na
Tamaza ko aza mina vani na gigalai tavagi-
galana aza. Ura na Tamaza zake varirutini
beto zake suquturia ria nana varivana.
6 Goto mi tepa pa rangerange beto mike
orirabeke, ura na tinoni za orirabeke za vei
na ololobagea kolo za iru pogozo laolameni
na gava.
7 Na tinoni vevei aza za keta mi kole rovea
mina tekua maka za tana Bangara.
8 Na tinoni za vei zara za na tinoni za
baraori na roquna ko ria doru nana uana
qarike turu vatogaza.

Na Toa Golaba beto na Toa Izizongo

9 Ego na tavitimu golagolabana za mi qera
tonai mi taovulu vazae.
10 Goto na tinoni izizongo za mi qera
tonai mi tavagore, ura pala minake oriavo
murimuri keninana maka moqaza vei na
gavoro tokutoku.
11 Tonai za zagere na tapo ko za alangia
na mangini ko za vamaleia za na tokutoku,
nari za udo lotu keninana za na gavoro
ko na batabata leana za murimurinana.
Ko na tinoni izizongo za vei gu aza, tonai
za korapa tapatianani nana izizongo za
murimuri manyao keninana.

Na Podeke beto na Kutana na Toketoke

12 Ego mina tamana za na tinoni za vanga-
juria ria na podeke, ura pa liguna mina vak-
ilasaria aza ria na podeke, nari za pala mina
tekua aza za na pinia toa tana varene, na
pinia aza za na Tamaza tu za taringutingu-
tidi ria qari roquroqua aza.
13 Na tinoni za gozororia na toketoke za
mike paranga vei ari, <<I Tamaza za ko-
rapa toketokeziu ara,>> mike gua. Ura na
Tamaza zake gozoria na toketoke ko aza
makana ba zake toketokea na tinoni.
14 Goto na tinoni za gozoria na toketoke
tonai na nana nyorogua selana makana
qari toka vapirua beto qari vagonai aza.
15 Ko na nyorogua selana aza za tonai za
voraga votu nari za pidokoni za na sela,
beto ko tonai za matua za na sela nari za
vuani aza za na uke.
16 Keta mu kole siana, ka viza tavitiqu
vavaguana.
17 Doru varivana leleadi gu beto na pu-
radi gu za qari lagere vei pa nulu tana
Tamaza za vapodakaria na kabere pa vava-
galo kota. Ko na Tamaza aza zake boka soga
babi vavarodomo vei na ongudi na lei pa
vavagalo kota.
18 Pana nana nyorogua makana aza za
vapodogita tonai taqe vazozotoa na nana
nongoro zozotona za gita, ko gita za na vua
moeda pana vinapodaka tana.

Mu Nongoria beto mu Roitini

19 Mu vakoititia ani, ka viza tavitiqu vav-
aguana! Gamu doru za mu siqasiqaraini na
vainongoro, goto muke oqanai siqasiqarai
paranga, beto muke oqanai siqasiqarai tagi-
giri.
20 Ura na korakora tana tinoni za zake
vapodoa na toa tuvizina tana Tamaza.
21 Ko mu loi paledi ria doru uana pajidi,
beto doru toa ikikeredi qari lulasa pana
varilivutaida. Goto mu teku izongia tu pana
uana vapekai gamu za na paranga aza tori
tauma tu tadigamu, na paranga aza mina
boka aloa na miu toa.
22 Mu roiti votuni za na paranga, muke
kole nongongoria gu ura tonai gamu kole
gu nongoria nari za gamu vasianagamu
makamiu.
23 Ura na tinoni za nongoria na paranga
ba zake roiti votuni, za vei vaputaputa na
tinoni za dogoro valeania na izumatana
makana pana qelasi titirona.
24 Ko pa liguna za dogoro valeania na izu-
matana makana za zake oriavo tugu taloi
keninana beto za oqoro zovai nari za zake
oriavo roqu muma pale gu za ae za dogoro
vevei aza ko kepore tugu maka za bi roitini.
25 Goto na tinoni za kole tiro valeania beto
za nongoro vakoititia za na vavanau zozo-
tona za ruvatagita, beto ko zake nongoria
gu ko za roqu muma pale gu goto za roitini
tugu, za mina tamana pana nana roiti aza.
26 Na tinoni za rovea za tuti pulisi valea-
nia za na toa lotu, ba zake kopu muleni na
meana goto za nyonyoravia za na bulona
makana, nari za kepore veveina za na toa
lotu tana.
27 Goto aza na toa lotu zozotona za lioso
beto za zozotona tana Tamaza na Tamada

za ari tu za vei: mu ovikiria ria kepore tinadi na tamadi beto na nabonaboko pana dia suvere varivasevi, beto mu kopu muledigamu ko muke tavapaji pana toa ikikeredi pa kasia guguzu.

2

Muke Varivaritoka Kale

1 Ka viza tavitiqu, muke toa tavitini na varivaritoka kale za na miu rangena na nada Bangara lavata vavaguana i Jisu Karisito.

2 Bi luge lame pana maka miu varikamu za maka tinoni izizongo za vavazae ringi qolo beto za vavazae poko batabata lea, beto bi luge tugu vei za maka tinoni golagolabana za vazae poko ruruajana,

3 ko bu gonani matamu ao za na tinoni za vazae poko batabata leana beto ari buguni vei, <<Ao za mae! Lame nyumu valeana pani,>> buguni. Goto na tinoni golagolabana za ari buguni vei, <<Ao za mu turu ketakoi, ba munake vei za mu nyumu gore pa kekere nenequ ara,>> buguni.

4 Muna vei zara za gamu nari za gamu tori varidogoro pikapikata pale tu makamiu, ko gamu varidogoro mijamijata pale pana roquroqu seladi za gamu.

5 Mu vainongoro lame, ka viza tavitiqu vavaguana! Na Tamaza tu za tori mijataria tu ria na tinoni golabadi pa kasia guguzu ko mari tinoni izizongo pana rangerange beto mari somana izongia na binangara, aza za taringutingutini na Tamaza ria na tinoni qari roquroqua aza.

6 Ba gamu za gamu vakepore veveinaria tu ria na tinoni golagolabadi. Ba ria tugu na tinoni izizongo za qari tete anyanyudigamu beto qari toka ragata laodigamu pa koti za gamu.

7 Ko nake goto tinoni ke goto ria mutugu na tinoni izizongo za qari poja vikevikeria za na izongo leana i Jisu aza takuku taridigamu gamu.

8 Vei muna tuti valeania gamu za na vavanau binangara pa Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <<Mu roquroqua na goto tavitimu maka moqaza podeke vei qu roquroqugo makamu,>> za gua, nari za gamu roiti valeana za gamu.

9 Goto muna varivaritoka kale za gamu, nari za gamu roitini na sela za gamu, ko na Vavanau za udukugamu na tinoni majamaja vavanau za gamu.

10 Ura na tinoni za kopudi dorudi na Vavanau ba za lotuni maka gu, za tori maja betoria tu aza ria na vavanau dorudi.

11 Ura aza tugu za paranga, <<Muke barabarata,>> za gua, za aza tugu za paranga, <<Muke varivai,>> za gua. Ko buke barabarata tu ao ba vei bu varivai, nari za qu tori tinoni majamaja vavanau tugu ao.

12 Ko za vei za mu paranga beto mu toa vei ria na tinoni mina tutidi na Vavanau variruvata.

13 Ura na Tamaza minake pitu roquroqu tokani za na tinoni zake roquroqu tokani na goto tinoni, goto na tinoni za varidogoro roquroqu za pala mina talegazani za na varituti.

Na Rangerange za Tabata Votu pana Roiti Leana

14 Ka viza tavitiqu, ae poreveveina vei za na paranga vei ari? Vei bi paranga za maka tinoni, <<Na tinoni rangerange ara>> bi gua, beto bike tabata votu pana nana roiti za na nana rangerange. Pala minake boka taaloni aza za na rangerange vei aza.

15 Bi kaki marene babi na reko tavitimiu za bi keporedia na poko beto bi keporedia na ganigani.

16 Ba bi paranga tu za maka gamu, <<Mu keni vabulebulemiu tu. Mu pokopoko vamanginimiu beto mu tekuteku valeanamiu tu,>> bi gua, beto bike pavu vadi na zakazava bari boka toani. Ae poreveveina vei za na paranga vei zara?

17 Zara za vei, ko na rangerange galegale zake tavitia na roiti za na ukena.

18 Ba bi paranga tu za maka tinoni, ari bi gua vei, <<Ao qu izongia na rangerange, goto ara qa izongia na roiti,>> bi gua. Na qua oe tana tinoni aza za ani gu: <<Mu vabatiniziu moko za na mua rangerange za kepore na nana roiti, beto za ara mana vabatinigo za na qua roiti za ule votuni na qua rangerange.>>

19 Ao qu vazozotoa za maka gu za na Tamaza. Za vavagua jola za vei aza. Ba ria na tomete ikikeredi ba qari vazozotoa tugu za vei aza, ko za vei za qari matagutu neqeneqere!

20 Ao kepore roqumu, qokolo! Ae vei qu nyoroguani ko ma vabatinigo za na rangerange za kepore na nana roiti za na goborona gu?

21 Mu dogoria tu i Ebarahami na nada tite ko! Na laena na nana roiti gu tonai za vavavuini i Aisake na tuna marene pana idi patu vavavuina za tadogoro vei na tinoni tuvizina tana Tamaza i Ebarahami.

22 Ae vei koviria qu batia? Na rangerange za roiti tavitia tugu na roiti, ko pana roiti tu za okoto za na rangerange.

23 Ko za gore votu za na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <<I Ebarahami za vazozotoa za na Tamaza, ko na Tamaza za dogoro veini na tinoni tuvizina aza,>> za gua, beto

2:8 Iama 19.18. **2:23** Podapodalaina 15.6.

ko aza za tagigalani na baere tana Tamaza aza.

24 Ko koviria gamu batia gamu za na tinoni za nake rangerange gu makana za tadogoro vei na tinoni tuvizina tana Tamaza, goto pana nana roiti tuvizina tugu vei.

25 I Rehabi na tugele ba maka moqaza podeke tugu. Pana nana roiti tugu za tadogoro vei maka reko tuvizina tana Tamaza aza. Ura za vakamu valeanaria aza ria na tinoni Izireli qari tagarunu ko qari dogoro golomia na kota, beto za garunu vauku keni veidi pana goto zona ko qari tavasare.

26 Ko maka moqaza podeke vei na tini za kepore na singona za na ukena, nari za na rangerange za kepore na nana roiti ba na ukena tugu.

3

Mu Gaitia na Meamiu

1 Ka viza tavitiqu, muke nenekeni gamu za ae vei ko mu tinoni varivagigalai. Gamu tori gilagila valeaniamiu tu gamu za gami na tinoni varivagigalai pala mami gozoria za na varituti lavatana jola.

2 Ura gita doru taqe tatupeni zoku zakaza, ba na tinoni zake tatupeni na paranga za aza na tinoni okotona ko aza za boka gaitia na tinina doruna.

3 Vei tana pukuni maka kobu aeana peki za na ngujuna na hose ko mi tutigita tana gua, nari za pala tana gaitia gu za na tinina doruna.

4 Mu dogoria na vaka epepe ko! Maka zakazava lavata piru aza beto za iru lao lameni na gava ranebongi, ba maka gaiti peki gu za gaiti laoni ketakoi za nyorogua valao veini na tinoni aru gaiti.

5 Ko za vei gu aza za na mea. Maka kobu tini pekina gu za na mea, ba za vaqavaqatadi na zakazava lavalavata. Mu roquroqua ani: maka memea iku pekina gu ba za boka vurungu beto pale za na tokutoku lavata.

6 Na mea za na iku. Na mea za na kasia guguzu ikikerena za kole pa tinida gita. Na mea za vapajia na toa doruna tadigita. Na mea za boka vurungu vikevikereria za na toa doruna tana tinoni ko na memea iku aza za na koko lame veina pa heli zozoto.

7 Ura qari boka tavasirana gu ria doru manugu mademade nenedi pirudi, na manugu tatava, na manugu gavere beto ko na igana pa kolo. Ko za tori vasiranaria tugu na tinoni ria.

8 Ba na mea za oqoro pore maka tinoni bi boka vasirania. Na mea za maka zakazava ikikerena jola zake boka tavamomozo, beto za pugelia na paranga poizini varivuke.

9 Na mea za taqe vatarazaeni gita na Bangara na Tamada, beto za na mea mutugu aza za taqe leveleveni ria na tinoni qari taroiti pana kirena na Tamaza.

10 Ko pana maka moqamoqaza nguju gu qari votu vei za na paranga vatarazae beto na leveleve. Zake leana za vei ari, ka viza tavitiqu!

11 Ae vei mari boka makarai nyoro votu pana maka vuvugu za na pie lomozona beto na pie pazana?

12 Ka viza tavitiqu! Ae vei na suvege piqi mina boka vuani na vua olive? Ae vei na qurepi mina boka vuani na vua piqi? Na ivere ba zake vuvuguni na pie lomozo.

Na Gigalai Leana beto na Gigalai Ikikerena

13 Ego, i zei gamu za tavagigala beto na tinoni luge roverove? Na tinoni aza za pana nana uana leana mi vatadogoroni tu aza ria nana roiti leana za roitidi pana uana vapekai beto na tavagigala.

14 Ba vei na bulomiu za mina pugelia na kono korakora beto na nyonyorogua bokabokamiu gu makamiu, nari za muke vaqatani na miu gigalai ura muna vei za gamu vasekea gu gamu za na zozoto.

15 Na gigalai vevei aza za nake lagere veina pa noka, goto na nana gu na kasia guguzu. Nake koko veina tana Ongongu za na gigalai aza, goto na koko veina tana bangaradi na tomete makana.

16 Ura ketakoi qari kole za na kono beto na nyonyorogua bokabokanana makana na tinoni, nari za qari kole gu za na toa varipipiarai beto doru toa ikikeredi.

17 Ba na gigalai koko veina pa noka za momoe za na liosona, za kolea na toa bulebule, za valeana lao tana goto tinoni, za vainongoroni na roquroqu leana, za variroqu varitokai beto za kolea na vua leadi. Ko na tinoni za izongia na gigalai aza za zake tokatoka kale beto zake vavatinoni tuvizia makana.

18 Na vuana na tuvizi za kolea na bule za tauma vadi ria qari roitini na bule.

4

Mu Tuti Vapekaia na Tamaza

1 Pae qari koko lame vei ria na varikana beto na varipera qari kole tadigamu? Qari koko lame vei gu pana nyorogua tana kasia guguzu qari kole varipera pana bulomiu gamu.

2 Gamu nyonyorogua zakazava ba gamuke boka tekua, ko gamu varivai. Beto gamu nyonyorogua vitivitigi izongo zakazava tana goto tinoni ba gamuke boka izongia, ko gamu varipera beto gamu varikana. Gamuke boka tekua gamu aza vei gamu nyoroguni, ura gamuke tepa koe!

3 Tonai gamu tepa ba gamuke tekua tugu gamu za na zakazava gamu tepai, ura za

sela za na ginuana na miu tepa. Na ginuana gamu tepa za vei gu ko mu vaqera muledigamu gu makamiu gamu gua.

4 Gamu vei na reko barabaratamiu za gamu! Gamu gilagilaimiu gamu za na tinoni za baeria na kasia guguzu za kanaia aza za na Tamaza. Ko na tinoni za nyorogua baeria na kasia guguzu za kanaia aza za na Tamaza.

5 Ba ae vei gamu rove veini maka paranga goborona gu gamu za na paranga za pojai na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei? <<I Tamaza za kono vitivitigia za na ongonguda gita za vakolea tadigita.>>

6 Ba za lavatana jola za na varitokai leana tana Tamaza. Vei tugu za pojai na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei, <<I Tamaza za kanaria ria qari valavata muledi makadi, goto za toka valeadi za ria qari vapekai muledi makadi,>> za gua.

7 Ko za vei za mu tuti vapekaia na Tamaza za gamu. Mu raja kolokolosia za na bangaradi na tomete ko mi ukudigamu.

8 Mu rijo tata lao tana Tamaza, ko aza mi rijo tata lame tadigamu. Gamu na tinoni selamiu, za mu valiosoria na limamiu pana roiti ikikeredi. Gamu za baraori na roqumiu, za mu valiabururia na bulomiu pana roquroqu ikikeredi.

9 Mu mamata, beto mu lukana takulanga tu. Mi peluku kebokebo takulanga tu na miu au kidokidolo beto na miu qeraqera mi peluku mamata takulanga tu.

10 Mu vapekai muledigamu pa moena na Bangara beto aza mi ovulugamu.

Muke Pitua na Goto Tinoni

11 Ka viza tavitiqu, muke varipoja vikevikere. Na tinoni za poja vikevikeria na tavitina babi za pitua na tavitina za poja vikevikeria beto za pitua tugu na tinoni aza za na Vavanau tana Bangara. Ko vei muna pitua ao za na Vavanau, nari na ginuana za qu daimuani tutia ao za na Vavanau aza goto qu veinigo na tinoni za pitua na Vavanau ao.

12 Makana gu na Tamaza za vadigita za na Vavanau beto aza gu za boka varituti. Ko aza gu makana mina aloa babi mina pipiararia za na tinoni. Ko i zei qu dogoro veinigo makamu ao ko qu pitua na tavitimu?

Muke Kemara Goboroni na Miu Toa Makamiu

13 Koviria mu vainongoro za gamu gamu paranga vei ari: <<Pa ngenari babi uka za tana lao pa guguzu pa zanu pa zanu. Ko ketakoi tana suvere maka aoro, tana roiti vavotu poata ko tana izizongonada!>> gamu gua.

14 Ba gamu tugu gamu paranga vei zara za gamuke izongo gilagilai ae mina vevei za na rane uka. Ae mina vevei za na toa tadigamu? Ura gamu za na rovu kolo za votu lame iapeki totozo, beto zake oriavo tugu za maragutunana.

15 Goto ari tu mu gua vei za gamu: <<Vei mina vamalumugita na Bangara, nari za tana toa ko tana roitini za ani babi nari,>> mu gua tu.

16 Goto koviria gamu za gamu vaqavaqatadi tu za ria na miu vinaturu makamiu. Doru vaqavaqata vevei zara za na galegale ikeredi beto.

17 Ko aza za gilagilainana na leana bi roitini aza ba zake roitini, za sela tugu aza.

5

Ria na Tinoni Izizongo mari Tapitu

1 Koviria mu vainongoro za gamu na tinoni izizongo! Mu lukana uui ura na mamata takulanga za pala muna gozororia za korapa lame pa moemiu.

2 Ria na miu izizongo za qari nyabo vikevikere beto na miu poko poreveveidi za qari ganiria na tamo.

3 Na miu siliva beto na qolo za qari obu beto, ko na rane varituti na obu tugu aza mina ululeni za na miu roiti ikikeredi gamu roitidi pana miu toa beto na obu tugu aza mina gani vikevikere veidigamu na iku vuruvurunguna. Ura gamu za gamu kole gu buti varikamu izizongo pana rane liguligu ari.

4 Dotu ko! Na tabaradi ria qari roiti vadigamu pa miu inuma lavata gamu daimiu tabararia za qari korapa lukana varivasevi lao tamu. Na kiu alilidi ria na tinoni ababu za kura pa talingana na Bangara vivana jola.

5 Gamu suvere vapotepote valeanagemiu pa pezo beto gamu vapugeleni qeraqera kasia guguzu na miu toa za gamu. Gamu vanyoboko valeleanaria na bulomiu ko muna takubolo na rane kubokubolo za gamu.

6 Gamu pitua ko gamu vaukea za na tinoni tuvizina, ba zake boka raja varisoganana aza.

Mu Vangajuria ria na Tapata Gamu Gozororia

7 Ko, ka viza tavitiqu, mu vangajuria ria doru tapata, tinganai mina kamua na lamena na Bangara. Mu dogoro laoa gu za na tinoni umuma za adono valeanani tu aza za na vua vavaguana pa nana pezo. Ko za vangajuria aza ria doru tapata tinganai za kamua za na totozo okokoro vapidoko kiko beto na okokoro vamatua vuvua.

4:6 Gigalai 3.34.

8 Ko gamu ba mu vangajuria tugu ria na
tapata gamu gozororia. Mu vaneqiria na
bulomiu, ura na lamena na Bangara za tata.
9 Ka viza tavitiqu, muke variqumiqumi
lao lame, ko muke gozoria na varituti. Ura
dotu ko! Na Tamaza varituti za tori korapa
tu turunana pa atakamana koviria.
10 Na vavapadana ria qari gozoro tapata
ba qari adono vamomozo za mu dogoro
tutiria gu ria na tinoni korokorotai pa moa
qari paranga pana izongona na Bangara.
11 Mu dogoria tu ko! Taqe vatarazaeria
gita ria na tinoni vevei ria ura qari vanga-
juria na tapata. Gamu tori nongoronimiu
tu gamu za na veveina za turu vangaju i
Jobi, beto ko gamu tori gilagilaimiu mutugu
gamu aza vei za toka veini na Bangara pana
vinabetobetona. Ura na Tamaza za pugelia
na variroqu beto za tokadi ria qari gozoro
tapata.
12 Ka viza tavitiqu, aza na poreveveina
jola za, totonai vei bu pojai maka paranga
babu roitini maka taringutinguti, za muke
maulu zae pa noka beto pa pezo babi pana
kaki zakazava mule. Goto vei na <<E>> za
na zozotona za e mu gua gu, babi vei na
<<Dai>> za na zozotona za dai mu gua gu ko
muke gozoria na varituti.

Mu Vazozoto tonai mu Varavara

13 I zei gamu za gozoro tapata? Mi var-
avara. I zei gamu za qeraqera? Mi kera
vatarazae.
14 I zei gamu za korapa mo? Mi kukuria
aza ria na tinoni matamata pa ekelesia ko
mari kamu varavarani beto mari orani na
oela pana izongona na Bangara.
15 Na varavara za kolea na rangerange za
mina salania za na tinoni za mo beto ko na
Bangara mina vatavasilangia aza. Ko vei bi
kolenana za kaki sela za roitini aza za na
Tamaza mina taleozoni tugu vei aza.
16 Ko za vei za gamu mu variuleni na miu
sela beto mu makarai varavara varitokai
ko na Tamaza mi salanagamu. Ura na var-
avara tana tinoni tuvizina za na neqina jola.
17 I Elaija za maka tinoni vevei gu gita. Ba
tonai za varavara ko za tepa vitivitigia ko
mike okoro za gua, nari za kue aoro beto
vonomo popu zake okoro za na kota.
18 Beto za tonai za varavara soga aza, nari
na oka za vuva lagereni na okoro beto na
pezo za vapidokoria na umuma.
19 Ka viza tavitiqu, vei bi selani na zona
tuvizina ko bi muma za maka gamu, nari
mu vagabala kamu sogaia pana zona tuvizi.
20 Ura na tinoni za toka vamule lamea
pana zona tuvizina za na tinoni selana za
aloa aza pana uke za na toa tana beto ko na
Tamaza mina taleozodi ria na sela za roitidi
na tinoni za gabala.

I Pita Momoe

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Pita maka tinoni tagarunuqu ti Jisu Karisito za qa korapa kuti lao tadigamu na tinoni tamijatamiu tana Tamaza gamu korapa okoto suvere vei na tinoni gotomiu pana okokoto guguzu pa Ponitasi, pa Qelesia, pa Kapadosia, pa Esia beto pa Bitini.

2 Gamu za pa nana nyorogua tu na Tamaza na Tamada za mijatagamu beto za tori vamadigamu tu na Ongu Tabuna, ko muna tutia gamu za i Jisu Karisito ura gamu tori tavalioso tu pana orunguna aza za gamu.

Na vairoqu varialona beto na bule mi vonuvonu tadigamu.

Taqe Adono Gelegele ura i Jisu za tori Turu Mule tu

3 Za pada vitivitigi ko mina tavatarazae za na Tamaza na Tamana na nada Bangara i Jisu Karisito. Ura aza za roquroqu toka vitivitiginigita ko za vadigita na toa koregana. Ko za vei za taqe korapa adono gelegele valeanani gita za na toa vinaori ura i Jisu Karisito za tori toa mule tu pana uke.

4 Taqe tori tekua tu gita za na toa koregana ko za vei za taqe korapa adonia za na toa za taringutinguti vakole vadigita pa noka na Tamaza. Ko na toa za taringutinguti vakoleni na Tamaza ani za zake boka nyabo na paji beto zake boka manyao.

5 Ko gamu za gamu rangea aza vei za gamu korapa takopu vasare pana neqi tana Tamaza ko tinganai muna tekua tu gamu za na inaalo za tori vanaqiti vakoleni tu na Tamaza ko mina vagore votua pana vinabetobetona na totozo za gua.

6 Ko za vei za mu qeradi za ria na zakazava mari gore votu uka riza, ba pana iapeki totozo ari za gamu korapa takulanga za gamu tonai gamu korapa gozororia zoku tapata.

7 Ba na ginuana qari lame ria na tapata ari za vei ko mina tadogoro pikata za na zozotona na rangerange tadigamu. Na qolo za maka zakazava za boka tapiara pale gu ba za tapodeke tu pa iku aza. Ba na rangerange tadigamu za poreveveina jolani na qolo ko za vei za mina tapodeke tugu pana tapata. Tonai tu mina tapodeke za mina tadogoro pikata za na rangerange zozotona aza, beto za mina ovulugamu beto na valavatagamu na Tamaza za gamu tonai mina mule lame i Jisu Karisito.

8 Gamuke batia gamu i Jisu ba gamu korapa tugu roquroqua, beto koviria ba gamuke korapa tugu batia gamu aza ba gamu korapa tugu vazozotoa. Beto ko gamu izongia za na qeraqera lavatana jola zake boka tavakole pana vavakato.

9 Ura gamu korapa tekua tugu gamu za na vuana na miu rangerange ko na vua aza za na veveina na Tamaza za aloria na miu toa.

10 Ko na veveina na inaalo ani za qari kole nyaqo vitivitigia beto qari dogoro vilovilotia ria na tinoni korokorotai pa moa, beto qari ule votuni za na varivana aza mina vadigamu gamu za guni na Tamaza.

11 Ko qari podeke dogoro pikatia ria za ae totozo veveina beto ae mina vevei za na lame tana. Aza za na totozo za udukia na Ongonguna na Karisito za kole tadiria tonai za korokorotoni za na vitigi mina gozororia na Karisito beto na zakazava varivagabaradi mari tuti lame pa liguna mina gozororia aza ria na vitigi beto ko mina tavaturu mule aza.

12 Na Tamaza za vakaberia pana tadiria na tinoni korokorotai za na zakazava qari korokorotodi za nake dia makadi gu goto na vei ko na tokadigamu gamu tugu vei. Ko na zakazava ari za qari tori ule vadigamu tu ria qari vavakatoni na nongoro leana tadigamu. Na Ongu Tabuna aza na tagarunu lagerena pa noka za vadi ria na neqi ria ko qari vavakato vadigamu za na nongoro leana. Ko ria na mateana ba qari nyorogua gilagilaria tugu ria doru zakazava qari gore votu ari ba qarike boka batia.

Mu Toani na Toa Liosona

13 Ko za vei aza za, mu vatana valeania na roqumiu vei na tinoni za saqiti vazaea nana poko ko za vanaqiti ko mi roiti za gua. Muke ilalo lao lame goboro pana miu toa, mu vakolea doruna na miu rangerange pana variroqu varialona aza muna tekua tonai mina mule lame i Jisu Karisito.

14 Mu toani na toa vatabe ko muke vamalumuria na miu nyorogua ikikeredi pa moadi keta mari toka vapiru veidigamu tonai gamu oqoro gilagilai na tuvizi.

15 Goto pana doruna na miu uana za mu toani tu na toa liosona, maka moqaza podeke vei na Tamaza aza za kukugamu ba na liosona tugu.

16 Ura ari za gua vei za na Kutikuti Tabuna, <<Mu toani na toa liosona za gamu ura ara za na liosoqu,>> za gua na Tamaza.

17 Aza na Tamaza zake tokatoka kale tonai za tutidi ria na roiti tadiria na tinoni za gamu gigalani na Tamamiu gamu. Ko za vei aza za mu pangagani na Tamaza pa doruna na miu uana tonai gamu korapa suvere vei na tinoni gotomiu pa kasia guguzu ani.

1:16 Iama 11.44, 45; 19.2; 20.7.

18 Ura gamu tori gilagilaimiu tu gamu za
na zona vei beto gamu taruvata. Nake za-
kazava vevei na qolo beto na siliva za gamu
tapajukuni gamu pana miu toa gobogorodi
qari vakarovo vadigamu ria na miu tite. Na
qolo beto na siliva za qari boka tavakepore
veveidi gu.
19 Ba gamu za gamu tapajuku pana orun-
guna tu na Karisito tonai za uke, ko aza za
na vavavui za vei na lami liosona kepore na
pajina.
20 Tonai tu za oqoro tavapodaka na kasia
guguzu za tori mijatia tu na Tamaza aza ko
mina alogita, beto pana totozo betobetodi
ari za bola votu aza pana laemiu gamu.
21 Ko tonai gamu rangea gamu na Karisito
za gamu vazozotoa gamu na Tamaza aza
za vaturu mulea pana uke i Jisu beto za
vani na vinalavata. Ko na rangerange
tadigamu beto na miu adono valeanani na
taringutinguti tana Tamaza za qari pasusu
gu pana tana.

Mu Toani na toa Variroqu

22 Ego tonai gamu vatabea gamu za na
nongoro zozotona za gamu tori tavalioso
tu pana miu toa ikikeredi beto ko gamu
roquroquria pana variroqu zozotona ria na
turamiu. Ko koviria mu ngalingalini gamu
pa bulomiu za na toa makarai variroqu.
23 Ura gamu tori podo mule tu za gamu.
Ba nake pana tana tinoni za boka uke za
gamu podo mule lame vei za gamu goto
tonai gamu vazozotoa na paranga toana
beto na kole jolana tu tana Tamaza aza zake
boka uke.
24 Vei za pojai na Kutikuti Tabuna ari za
gua vei,
<<Doru tinoni za qari vei gu na buruburu
beto doruna na dia batabata lea za vei
gu na gavoro pirudi.
Na buruburu qari malei uke
beto na gavorodi qari udodia,>>
25 ba na paranga tana Bangara za kole jola
kamua na kamua, za gua.
Ko na paranga ani za aza tugu na nongoro
leana za tori tavavakato tu tadigamu.

2

Na Patu Toana beto na Butubutu Madina

1 Mu loi paledi ria doru roiti ikikeredi,
doru sekeseke, na konokonoa beto na poja
vikevikeria na goto tinoni.
2 Maka moqaza podeke vei tugu na
melalu za nyorogua susu vitivitigi nari za
gamu ba mu kidepe vitivitigi veini tugu
aza za na paranga tana Tamaza. Ko muna
nongoria beto muna tutia gamu za pala
muna pidoko zae ko muna taalo za gamu.
3 Ura gamu tori valingilingia tu gamu za
na variroqu tana Bangara.
4 Mu lame tata tana Bangara. Aza za na
patu toana qari kilu pale ria na tinoni, ba
aza tugu za na poreveveina pana mijami-
jata tana Tamaza.
5 Gamu makamiu za gamu vei na patu
toana ko mu somana tavaroiti pana vatu-
runa na ruma tabuna za roitini na Ongu
Tabuna. Ketakoi muna roiti vei ria na iama
madidi za gamu ko muna pogozo lamedi na
vavavui liosodi aza za vaqerai na Tamaza
pa ginuana na roiti za roitini i Jisu Karisito.
6 Ura na kolena pana Kutikuti Tabuna za
na paranga ani:
<<Dogoro! Qa vakolea maka patu pa Zaione
na patu vizovizo tamijatana beto
poreveveina.
Ko na tinoni za vakolea nana totoravuzu
tana
za minake tavakea,>> za gua.
7 Ko gamu gamu vazozotoa na Karisito za
gamu valavatia aza, goto ria qarike vazozo-
toa ba za korapa tugu poreveveina aza, vei
za pojai na Kutikuti Tabuna, ari za gua vei,
<<Na patu qari kilu pale
ria na tinoni vavaturu ruma,
aza tugu za na kuta patu vizovizo,>> za
gua.
8 Beto aza vei za pojai mule na Kutikuti
Tabuna za ari za gua vei,
<<Maka patu varivalotuna
beto maka patu lavata varivatatu-
pena,>> za gua.
Qari tatupe ria ura qarike vazozotoa ria
za na paranga tana Tamaza. Ko qari gozoria
tugu ria aza vei qari taleveni ko mari gozo-
ria.
9 Ba gamu za na tinoni tamijatamiu,
na iama tuti bangara, na puku tinoni lio-
somiu, beto nana makana na Tamaza za
gamu. Gamu za gamu taudukuni ko muna
vavakato votuni za na roiti varivagabaradi
tana Tamaza, aza na Tamaza za kuku
votudigamu pana rodomo ko za vavotu
lamegamu pana nana kabere.
10 Pana totozo qari jola lao rari nake
tinoni tana Tamaza za gamu, ba koviria
za na nana tinoni aza za gamu. Pana to-
tozo qari jola lao rari gamuke valingilin-
gia gamu za na variroqu varitokai tana
Tamaza, ba koviria za gamu valingilingia za
na variroqu varitokai aza.

Mu Toa Vei na Nabulu tana Tamaza

11 Ka viza baere leana, qa tepa vitiv-
itigigamu ara za gamu gamu suvere vei na
tinoni gotomiu beto na tinoni kamumiu ko
mu loi paledi ria na nyorogua ikikeredi qari
vei na kana pana toa tini.

1:25 Aisea 40.6-8. **2:3** Kera Vatarazae 34.8. **2:4** Kera Vatarazae 118.22; Aisea 28.16. **2:6** Aisea 28.16. **2:7** Kera Vatarazae 118.22. **2:8** Aisea 8.14-15.

12 Pana miu suvere varisomanai tadiria
tinoni karovodi za mu valeania za na miu
uana. Ko tonai mari jutudigamu na tinoni
ikikeremiu nari za mu vabatidi na miu roiti
leadi ko tonai mina lagere tutidi na tinoni
na Tamaza nari za mari vatarazaea ria za
na Tamaza.

13 Pana valavatana na Bangara za mu
vataberia ria doru tinoni qari taudukuni
za na neqi ko qari suvere pa qavuna. Mu
vatabea na kuta bangara lavata pa qavuna
beto mu vataberia tugu ria na tinoni vari-
toka za mijataria aza.

14 Ria tugu ria na tinoni za mijataria aza
ko mari vakilasaria ria na tinoni ikikeredi
beto mari valavataria ria na tinoni qari roi-
tini na leana.

15 Ura na nyorogua tana Tamaza za ria
na tinoni ikikeredi za mari nogoto poja
vikevikeregamu pana dia zona ikikeredi za
gamu tonai mari batiria ria za na miu roiti
leadi muna roitidi gamu.

16 Mu suvere vei ria na tinoni taru-
vatamiu. Ba muke varoitia na miu toa
taruvatana ko bu roitidi ria na zakazava
ikikeredi, goto mu toa vei tu na nabulu tana
Tamaza.

17 Mu pangagadi za ria doru tinoni, mu
roquroquria za ria gamu gamu makarai
rangea na Karisito, mu valavatia na Tamaza
beto mu pangagani za na kuta bangara
lavata pa qavuna.

18 Gamu na pinauzu za mu tuti vapekai
beto mu pangagadi za ria na miu bangara.
Ko nake ria gu makadi na bangara qari
leana beto qari valeana lao tana goto tinoni
za muna veidi, goto ria na bangara qarike
valeanagamu ba mu veidi tugu.

19 Ura na Tamaza za qerani za na tinoni
tonai bi gozoria na tapata ba za gilagilai na
tinoni aza za na monanana na Tamaza, ko
za varajani gu aza za na vitigi zake pada ko
bi gozororia aza.

20 Tonai gamu roiti vasela ko gamu
tapiqolo taledi gamu ria na sela gamu
roitidi ba gamu vangajuria gu za na vitigi
ria. Ba kepore maka zakazava leana bu
tekuni gamu za na tapata gamu gozoria
tonai. Goto tonai gamuke kilasadi gamu ria
na vitigi gamu gozororia tonai gamu roitidi
na roiti leadi, za aza za vaqerai na Tamaza
aza.

21 Ko na toa vei zara za za kukudigamu na
Tamaza gamu. Ura na Karisito za tori go-
zororia tugu ria na vitigi ko za tokadigamu
za gamu beto ko za vakole vadigamu aza
za maka vinapadapada leana ko gamu ba
muna rerege tutia za na pou nenena aza.

22 Kepore maka sela bi roitini beto ke-
pore maka sekeseke bi tanongoro pa nana
paranga aza.

23 Tonai qari poja tarini doru paranga
ikikeredi, nari zake soga laodi na paranga
ikikeredi. Tonai qari vani na tapata, nari
zake variperanana ko bi vanogotoria, goto
za vakole laoa na nana toa tana Tamaza tu
aza za varituti pana tuvizi.

24 Na Karisito za pogozia pana tinina
tonai za uke pa korosi za na vinakilasana
na sela tadigita. Ko za vei za gita taqe
taruvata pana neqi tana sela ko taqe toani
na toa tuvizina. Pana palekana aza za gamu
tasalana za gamu.

25 Perangaina gamu vei na sipi mumana
za gamu ba koviria gamu tori tatoka mule
lao tu tana Karisito aza na sepati beto aza
za kopuni na miu toa.

3

Na Vavanau tadiria na Tiolata Reko beto na Tiolata Marene

1 Beto ko gamu na tiolata reko ba mu tuti
vapekiria ria na marenemiu. Ko vei ria kaki
za bari oqoro vazozotoa na paranga tana
Tamaza nari za pala mari boka tavagabala
ko mari vazozotoa tonai mari batia na uana
leana tadigamu na maqotadi. Ko munake
kilu pojadi maka paranga gamu za beto
mari tavagabala ria na marenemiu

2 goto tonai gu mari batia na miu uana
liosona za kolea na pangaga.

3 Muke sari vabatabata leanaria gu na za-
kazava vevei na vinyulu vurungu, na paku-
paku teteri qolo beto na poko sasari za na
peguru tinimiu.

4 Goto na miu uana tu za koko lame vei
pana bulomiu za mu sarini na zakazava
qarike nyabo vikevikere vevei na uana
nake tuara beto na uana bulebule. Na sari
vevei tu ari za dogoro poreveveina pana
tana Tamaza.

5 Ura pa moa za ani tugu za na zona qari
tutia ria na reko madidi qari totoravuzia
na taringutinguti tana Tamaza. Qari sari
vabata leania za na dia toa tonai qari suvere
vapekai pana tadiria na marenedi.

6 I Sera za maka reko za vei aza. I
Sera za vainongoro lao ti Ebarahami beto
za kukuni na nana bangara i Ebarahami.
Ko gamu ba koviria muna vei tugu i Sera
vei muna roiti valeana beto vei munake
matagutuni maka za.

7 Ko gamu na tiolata marene ba mu gilag-
ila valeanaria tugu ria na maqotamiu tonai
gamu suvere tavitiria ura qarike neqi vei
gamu na marene ria. Mu pangagadi ria na
maqotamiu ura ria beto gamu za pala muna
makarai izongia tugu za na toa jola aza na
varivana tana Tamaza. Ko muna roiti vei

2:22 Aisea 53.9.

gamu ari za na miu varavara ba marike takoloso.

Gozoro Taleni Vitigi na roiti Tuvizina

8 Na qua vavanau betobetona ani. Mu
makarai suvere maka pana uana leana
pana toa, mu makarai maka pana roquro-
quna na goto tinoni, mu makarai variroqu
vei na tamatazi tana Karisito, mu makarai
izongia na bulo variroqu, beto mu vapekai
muledigamu pana tadiria na tinoni.
9 Muke vamule soga vadi na ikikerena ria
qari roiti lameni na ikerena pana tadigamu,
beto muke gonadi na paranga ikeredi ria
qari gonadigamu na paranga ikeredi. Goto
mu tepa vadi tu na mana ura na mana tu
za za kukudigamu na Tamaza ko muna teku
izongia gamu.
10 Zara tu mu toa vei za gamu, ura ari za
tori paranga vei tu za na Kutikuti Tabuna,
<<Na tinoni za nyorogua tekua na toa qer-
aqera
beto za nyorogua kamuria na rane
leadi
za mi nogoto poja vikevikereria ria na
tinoni
beto mike vavakatodi za na vavakato
sekesekedi.
11 Mi nogoto roitini na roiti ikikerena ko mi
roitini na roiti leana.
Mi nyoroguani tu beto mi nyaqo vitiv-
itigia tu aza za na toa bule.
12 Ura na Bangara za dogoro kopudi ria na
tinoni tuvizi
beto za vainongorodi za na dia var-
avara,
goto ria na tinoni qari roitini nikerena za
zake tavaraguadi,>> za gua.
13 I zei za mina boka ngangangulugamu
gamu tonai muna ngalingalini na roiti
leana? Bi mija tu maka!
14 Ba vei bu gozoro taleni tapata tu gamu
za na tuvizi gamu roitini, za tamalea za
gamu. Muke matagutudi ria qari boka
vadigamu na tapata, beto muke mamata na
takulanga.
15 Goto mu valavatia pa bulomiu na
Karisito na Bangara. Beto mu vatana doru
totozo ko mu oe muleria ria na tinoni mari
nanazadigamu na veveina na miu vinazo-
zoto za kole pa bulomiu.
16 Ba tonai mu oeria nari za mu roi-
tini pana pangaga beto pana uana vapekai
beto pana monana leana, ko tonai mari aja
vagoregoregamu beto mari poja vikevike-
reria za na miu uana leana vei gamu tutia
na Karisito za gamu, za pala mari tavakea
makadi ria.
17 Ura vei mina nana nyorogua tugu na
Tamaza za muna gozoro tapata za gamu,
nari za leana jola za muna gozoro taleni
tapata za na roiti leana. Aza tu za za leana
jolani vei bu gozoro taleni tapata ria na roiti
ikeredi.
18 Ura na Karisito za ukeni maka totozo
gu za na sela tana goto tinoni. Aza na
tinoni tuvizi za ukepaeni ria na tinoni sela,
ko za toka vatata laogita tana Tamaza. Na
Karisito za tavauke pana tini ba za tavatoa
pana ongongu,
19 ko tonai za gore tarae velavelani aza za
na vinakilasa tadiria na ongongu qari tapiu
vakole.
20 Ari za ria na tinoni za kole adono vamo-
mozodi na gabaladi na Tamaza pana totozo
pa moa tonai za kole roitini na aka i Noa. Ari
ka vesu tinoni moqamoqazadi gu za qari
luge pana aka ko ria gu za aloria na Tamaza
pana kolo.
21 Ko aza za gozoria i Noa beto na nana
tatamana za na vinagilagila za udukia za na
paputaiso aza koviria za alogamu gamu ura
i Jisu Karisito za tori turu mule tu. Ba na gin-
uana na paputaiso za nake vei ko na valioso
paledi na paji pana tini ba na ginuana za
gita taqe vazozotoa pana monana leana na
Tamaza.
22 Ko i Jisu Karisito za tori zae tu pa noka
ko koviria za korapa nyumu pa kale mat-
uana na Tamaza, beto ko za bangaradi za
ria dorudi na mateana beto ria na okokoto
kuta bangara beto na ongongu neqidi pa
vavagalo kota.

4

Mu Toani na toa Gabalana

1 Na Karisito za tori gozoria tu na vitigi
pa korosi, ko gamu ba mu vanaqitini ko mu
gilagila valeania za ani: na tinoni za gozoria
na vitigi pa tini za tori dainanani tu za na
sela.
2 Ko na tinoni vevei aza zake tutia za
na nana nyorogua ikikerena makana, goto
pana doruna na nana toa pa pezo za toani
gu za aza vei za nyoroguani na Tamaza.
3 Gamu tori gona paleni totozo kakazana
jola tu gamu pana totozo qari jola rari za
na roiti qari nyonyorogua roitini ria na
tinoni karovodi. Pana miu toa perangaina
tonai gamu oqoro vazozoto za gamu kole
toadi za na aru vabosi, na nyonyorogua
ikikerena tana tini, na toa bukubuku, na
varivarigitanaini na toa bukubuku beto na
roiti varivakeadi beto na vavatarazae beku
varivakeadi jola.
4 Ko za vei za qari gabaradigamu za ria na
tinoni rodomo ura koviria gamuke varigi-
tanai tavitiria ria pana toa lulasana zozoto
qari toani. Ko za vei za qari vakezadigamu
doru paranga ikikeredi.

3:12 Kera Vatarazae 34.12-16.

5 Ba ria na tinoni ari za pala mina tabata
poa na dia toa ikikerena tonai mari turu pa
moena na Tamaza. Ko na Tamaza za korapa
vanaqiti ko mina tutidi ria na tinoni toadi
beto na ukedi.
6 Ko pana ginugua vei aza za tori tatarae
tu pana tadiria qari tori uke tu za na non-
goro leana. Ko pana toa tini qari tapitu vei
tugu ria doru tinoni ria, beto ko pana toa
ongongu za mari toa vei za nyoroguani na
Tamaza.

Mu Varoiti Valeanaria na Varivana tana Tamaza

7 Ego za tori rijo tata lame tu za na vina-
betona na kasia guguzu ko mu gaiti valea-
nia na roqumiu beto mu suvere kopu ko mu
boka varavara valeana.
8 Ba aza za poreveveina jola za mu
vaneqia na toa variroqu, ura na tinoni za
variroqu za boka dogoro vajola pale za na
sela tana goto tinoni.
9 Mu vakamu valeanaria na goto tinoni
beto muke qumiqumidi.
10 Gita doru za taqe okoto teku varivana
tana Tamaza ko tavaroiti valeanaria ria na
varivana ari ko ta tokadi na goto tinoni.
11 Aza na tinoni za tarae za mi taraeni za
na paranga zozotona tana Tamaza. Aza na
tinoni za varitokai za mi varitokai tugu aza
pana neqi za vani na Tamaza. Ko vei ari
mari vevei ria na uana tadigamu nari za
mina tavatarazae na Tamaza pana miu kole
maka ti Jisu Karisito. Na Tamaza za pada ko
mina tavatarazae, ura aza tugu za izongia
za na neqi kamua na kamua. Agua.

Ta Vitigi vei na Karisito

12 Ka viza baere leana, muke siboro beto
na ruradi ria na vitigi mangimanginidi
gamu gozororia. Muke dogoro veidi qari
kamu goborogamu za ria na tapata qari
lame podekia na miu rangerange.
13 Ba mu qerani tu gamu za na ginuana
gamu somana gozororia ria na vitigi za go-
zororia na Karisito. Mu qera ko mu boka
tavapugeleni gamu za na qeraqera lavata
tonai mina tabata za na neqi lavatana tana.
14 Gamu tamana za gamu tonai gamu
tapoja komikomiti pana ginuana gamu va-
zozotoa gamu za na izongona na Karisito.
Ura tonai qari veidigamu zara, nari za na
Ongongu neqina jola tana Tamaza za kole
somana pana tadigamu.
15 Tonai bi gozoro tapata za maka gamu,
za vavagua jola za mike gozoria aza za na
tapata pana ginugua vei aza za na tinoni za
varivuke, za ikiko, za vavapodo roiti iker-
ena, babi na tinoni za rarara karovo pana
nana ginugua na goto tinoni.
16 Ba vei bu gozoro tapata za gamu pana
ginuana gamu tutia na Karisito, nari za
muke keani gamu za vei aza. Goto tonai
za mu paranga leana lao tu za tana Tamaza
pana ginugua vei gamu somana pogozia
gamu za na izongona na Karisito.
17 Ura za kamua gu za na totozo tonai
mari tatuti ria na tinoni pana tatamana
tana Tamaza. Ko za podalai pana tadigita za
na varituti, ko pala mari tapata vitivitigi ria
qarike vazozotoa na nongoro leana za koko
lame vei tana Tamaza.
18 Ura za tori pojai tu pana Kutikuti
Tabuna za ari za gua vei,
<<Vei na tinoni tuvizi tu ba za gozoro tapata
mae tu beto za taalo,
nari ae mina koi vei tapatia za na tinoni
ikikerena beto na tinoni selana?>> za
gua.
19 Ko za vei za ria na tinoni qari gozoro
tapata pana ginuana qari tutia na nyorogua
tana Tamaza za mari totoravuzia ria za aza
za vapodakaria ko mari vani aza za dorudi
na dia toa. Ko mari vatadogoroni ria na
tinoni vevei zara pana dia roiti za na dia
totoravuzu tana, ura aza zake boka tetea na
nana taringutinguti.

5

Na Puku tinoni tana Tamaza

1 Ko za vei za ria na tinoni matamata
pa varikorapaimiu gamu za qa korapa tepa
vitivitigiria ara. Ara ba maka tinoni mata-
mata tugu beto ko qa vavakatodi tugu ara
ria na vitigi za gozororia na Karisito pa
korosi beto qa somana izongia tugu ara za
na neqi lavatana aza za tata mina tabata
votu tonai mina mule lame aza.
2 Maka moqaza podeke vei na sepati
za kopudi na nana sipi, nari za gamu ba
mu kopu valeadi tugu ria na tinoni tana
Tamaza gamu korapa tokaria. Mu kopudi
nake vei ko gamu tajutu tarini gu gamu za,
ba mu kopudi pana bulo malumuna tu aza
vei za nyoroguani na Tamaza. Mu roitini
na roiti ani nake vei ko gamu nyonyorogua
tekuteku tabara gu, goto mu roitini ura
gamu nyorogua varitokai zozoto.
3 Muke toka veidi na pinauzu ria qari kole
pana miu kopu, goto mu vabatidi tu za na
uana leana mari tutia.
4 Ko tonai mina bola votu za na kuta
sepati na Karisito, za muna tekua gamu za
na pinia zake murimuri na kilangana.
5 Ko gamu na tinoni zae korega ba mu
suvere vapekai lao tadiria na tinoni matu-
matuadi, beto pana miu uana vapekai mu
varinabulu lao lame. Ura ari za gua vei za
na Kutikuti Tabuna,

4:8 Gigalai 10.12. **4:18** Gigalai 11.31. **5:5** Gigalai 3.34.

<<I Tamaza za kanaria ria na tinoni qari
valavata muledi makadi,
ba za valeana lao za tadiria na tinoni
qari vapekai muledi makadi,>> za
gua.
6 Ko za vei za gamu mu vapeki
muledigamu pa kauru lima evevana na
Tamaza, ko aza mina ovulugamu za gamu
pana totozo mina mijatia aza.
7 Mu vani aza ko mi tapatianadi ria
dorudi na miu takulanga ura aza za kopu
valeadigamu za gamu.
8 Muke ilalo lao lame pana miu roquroqu,
mu suvere gelegele! Ura na miu kana aza
na bangaradi na tomete za korapa lekoia
doru kota. Za korapa rerege vei na laione
za ngangara ko za korapa nyaqo tinoni ko
mi gani pipiararia za gua.
9 Mu kole vamauru pana miu rangerange
beto mu raja kolokolosia aza. Ura gamu
gilagilaimiu gamu za ria na tinoni tana
Tamaza pa kasia guguzu za qari korapa
tugu gozororia ria na vitigi pana ginuana
qari vazozotoa na Karisito vevei tugu gamu
korapa gozororia gamu.
10 Ba pa liguna muna suvere vitigi pana
iapeki totozo papakana, za na Tamaza
makana aza za pugelia na variroqu za
mina tuvaka vatuvizigamu, mina sori va-
maurugamu, mina vaneqigamu beto mina
vaturu vamaurugamu za gamu. Aza za
na Tamaza za kukugamu ko muna somana
izongia gamu za nana neqi kole jolana, ura
gamu gilagilai gamu na Karisito.
11 Aza za na Tamaza za izongia na binan-
gara kamua na kamua! Agua.

Na Paranga Vinaokotona

12 I Silovanozi za maka tinoni tana
Karisito za nago taqu ko qa dogoro rangea
ara ko pana varitokai tana za qa kutia
ara za maka leta papakana ani. Ko qa
paranga vaneqineqigamu beto qa vavakato
vaneqini ara za aza na variroqu varialona
zozotona tana Tamaza ani. Ko gamu za mu
turu vaneqi pana variroqu varialona ani.
13 Na ekelesia somana tamijatana tugu
tana Tamaza pa Babiloni* beto na tuqu
marene i Maka za qari garunu laoni na dia
roquroqu tadigamu.
14 Mu varigozoro qeraqera pana variroqu
tana Karisito.

Na bule mi somana pana tadigamu na
tinoni tana Karisito.

* **5:13** Na izongo ***Babiloni*** ani za udukia pa Romu. Na totozo tapata tadiria na tinoni tana Karisito za tonai za takuti na leta ani ko zake tapoja lodaka za na izongo Romu.

I Pita Vinaori

Na Podapodalaina na leta

1 Ara Saimone Pita na nabulu beto na
tinoni tagarunuqu ti Jisu Karisito.
Na leta ani za qa valaoa tadiria na tinoni
qari izongia na rangerange poreveveina
jola veveina tugu gami izongia gami. Za tori
vatuvizigita tu na nada Tamaza beto i Jisu
Karisito aza za alogita za gita.
2 Na variroqu varialona beto na bule mi
vonuvonu tadigamu tonai muna gilagila
valeania na Tamaza beto i Jisu Karisito na
nada Bangara.

Na Kuku beto na Mijamijata tana Tamaza

3 Pana nana neqi tinamaza na Tamaza
za tori vadigita tu za doru zakazava pana
toa ongongu ko tana boka toa beto tana
pangagani na Tamaza za gua. Ko taqe tori
izongoria tu gita ria na zakazava ari ura
taqe tori gilagilai tu gita aza. Ko aza za
kukugita ko taqe somana pana nana neqi
lavatana beto na uana tuvizina.
4 Ura pana ginugua vei ari za tori vadigita
tu aza ria nana taringutinguti leleadi beto
na poreveveidi jola. Ko pana zona vei ari
za muna somana izongia gamu za na toa
tinamaza tonai muna uku loi pale gamu
za na toa lulasana za koko lame vei pana
nyorogua tana kasia guguzu.
5 Ko za vei aza za gamu mu ngalingali
ko mu vaokoto valeanaia na toa leana za
na miu rangerange, beto mu vatavitini na
gigalaina na nyorogua tana Tamaza za na
leana.
6 Na gigalaina na nyorogua tana Tamaza
za mu vatavitini na kopu muledigamu pana
ikerena, na kopu muledigamu pana iker-
ena za mu vatavitini na turu vangaju pana
tapata. Na turu vangaju za mu vatavitini na
toa pangagana na Tamaza.
7 Na pangagana na Tamaza za mu vatavi-
tini na varitamatazi, beto ko na varita-
matazi za mu vatavitini na variroqu.
8 Ura vei mari kole tadigamu beto vei
muna izongo vamotaria gamu ria na toa ari,
za pala munake qaqa beto munake egoroni
na miu gigalaina na nada Bangara i Jisu
Karisito za gamu.
9 Ura na tinoni za qaqani na zakazava vei
ari za zake batabata ko za papaka nana do-
godogoro, beto ko za tori muma pale tu aza
za ria nana sela koledi za qari toi tavulaza
tu.
10 Ko zara za vei, ka viza tavitiqu, ko mu
podeke vitivitigia ko mu gilagila valeania
za na ginuana za kukugamu beto za mi-
jatagamu na Tamaza. Ko vei muna roitidi
gamu ria na roiti ari nari za pala munake
boka tatupe pana miu rangena na Karisito
za gamu.
11 Ko na vuana na miu podepodeke lavata
za pala muna tekua gamu za na vina-
malumu zozotona ko muna lugea za na bi-
nangara kole jolana ta nada Bangara beto
na inaalo i Jisu Karisito.
12 Ko za vei za nake zavana gamu tori gi-
lagilaimiu tu beto gamu tori turu vamauru
tu za pana varivagigalai zozotona gamu
izongia za gamu, ba ara za manake beto
varoquroqudigamu za na zakazava ari.
13 Qa rove veini na qua roiti ara ani ko
tonai qa korapa toaqua za manake beto
varoquroqudigamu ria na zakazava ari ko
muke mumadi.
14 Ura qa tori gilagilai tu za na rane mana
taloi za nake zovaina beto mina kamu, vei
tugu za tori vakabere vaniziu tugu na nada
Bangara i Jisu Karisito.
15 Ara mana podepodeke vitivitigia pana
qua kutikuti ko pana liguna mana taloi ara
ba munake roqu mumadi gamu ria na za-
kazava ari.

Na Malakapi tana Karisito za Tadogoroni Mata

16 Ura nake vavakato leleadi gobo-
gorodi za gami tutiria gami na tinoni
tagarunumami totonai gami ule vadigamu
za na veveina na neqi beto na mule lame
ta nada Bangara i Jisu Karisito. Goto gami
batini matamami zozoto za nana neqi aza.
17 Ura gami gami korapa tugu za totonai
za tekua aza za na vinalavata beto na
malakapi pana tana Tamaza na Tamada.
Totonai za na mamalaingi tana Tamaza
lavatana jola za ari za gua vei, Na Tuqu
Makaina aza qa qera vitivitigini ara ani, za
gua.
18 Ko na mamalaingi gami nongoria gami
ani za lagere vei pa noka tonai gami kole
suvere tavitia aza pa batu kubo madina.
19 Ko za vei aza za gami gami vazozoto
vitivitigia za na nongoro qari pojai ria na
tinoni korokorotai pa moa. Ko za vei za pala
muna tatoka valeana za gamu vei munake
dogoro kipuni gamu za na paranga tadiria
na tinoni korokorotai. Na paranga tadiria
na tinoni korokorotai aza za vei na juke za
vakaberia na kota rorodomona pa bulomiu
tinganai mina kabere vei tonai za zae na
volavolaza rane beto za zagere na seru rane
pana volavolaza.
20 Ba ani za na roquroqu za poreveveina
ko mu gilagila valeania ani. Kepore maka
korokorotai pana Kutikuti Tabuna za tava-
lotu pana nana ruvaruvata gu makana na
tinoni.
21 Ura kepore za maka korokorotai za
votu lame pana nana nyorogua gu makana

na tinoni, goto na Ongu Tabuna tu za gaitiria ria na tinoni beto za qari poja votudi ria na nongoro qari lagere vei tana Tamaza.

2

Ria na Tinoni Varivagigalai Sekesekedi (Jiudasi 4-13)

1 Ego ria na tinoni korokorotai sekesekedi ba qari votu lame tugu za pa varikorapaidi ria na tinoni Izireli pa moa, maka moqaza vei tugu ria na tinoni varivagigalai sekesekedi ba pala mari votu lame tugu za pa varikorapaimiu gamu. Ria za pala mari peki varivagigalai golomodi ria na varivagigalai sekesekedi beto na varinganguludi beto ko pala mari kilu pale za na Bangara lavata aza za tori pajukuria tu pana dia toa sela. Ko tonai mari vei zara ria za mari teku taridi makadi za na vinakilasa.

2 Ko zokudi ria qari gigala muledi na tinoni tana Karisito qari gua za pala mari tutia za na uana lulasana tadiria, ko pana zona vei zara za na nongoro leana aza na zona zozotona za pala mina tapoja vikevikere.

3 Beto ko pana ginuana qari nyonyorogua izizongodia gu za pala mari roiti votudi ria na zoku varivagigalai nyonyoravadi ko mari tekuria za na miu poata. Ba na varituti tadiria za za tori tavanaqiti vakole tu pa moa tu beto ko na vinakilasa tana Tamaza mari gozoria ria za tori korapa tu adonoria.

4 Ura gamu ba gamu tori gilagilaimiu tu za na Tamaza zake kole gu dogodogoronana za tadiria na mateana tonai qari roitini na sela. Goto za gona goredi pa heli.*

5 Beto zake kole gu dogodogorianana gu aza za na kasia guguzu pa moa, goto za vadururu paledi aza ria na tinoni ikikeredi tonai. I Noa gu za kole taraeni na tuvizi beto ko ari ka vitu tinoni gu mule za qari tavasare.

6 Beto ria na guguzu pa Sodomo pa Qomora za vaganidi na iku aza ko qari peluku kau betodia tu. Ko aza za na vinapadapada vinabalau tadiria mari toani na toa ikikerena.

7 Ko na Tamaza za aloa i Loti aza maka tinoni tuvizina. I Loti zake tavaraguani za na toa lulasana tadiria na tinoni ikikeredi pa varilivutaina.

8 Na tinoni tuvizina aza za suvere tavitiria ria na tinoni ikikeredi. Ko doru rane na nana toa tuvizina za kole gozororia aza za na vitigi takulanga tonai za batiria beto za nongorodi na dia roiti ikikeredi.

9 Ko na Bangara za gilagilainana aza mina roiti vei ko mina teku votudi pana tapata ria na tinoni tuvizidi, beto za gilagilainana aza mina roiti vei ko mina vatananiria na vinakilasa za ria na tinoni ikikeredi tinganai mina kamua na rane varituti.

10 Ko ria qari varivagigalaidi na nongoro sekesekedi za na tinoni qari toadi na toa lulasana beto ko qari vakepore veveinaia za na neqi tana Tamaza.

Ria na tinoni ari za qari juju batudi beto qari tututidia roquroqu makadi ko qarike matagutu poja vikevikereria ria na zakazava madidi jola.

11 Ba ria tu na mateana qari neqi jola beto qari viva joladi ria na tinoni varivagigalai sekesekedi ari ba qarike tuma vamoroanaria pana moena na Bangara ria na zakazava madidi ari.

12 Goto ria na tinoni varivagigalai sekesekedi ari za qari vei na manugu mademade nenedi za kepore na roqudi. Ko na ginuana za qari podo ko mari gozoria tugu na uke ria. Qari poja vikevikereria ria na zakazava qarike gilagila valeanaria ko ria za pala mari tapipiara vei tugu ria na manugu ari,

13 beto pala mari gozoro taleni vitigi ria za ria na vitigi qari roiti laodi pana tadiria na tinoni. Qari dogoro veini na zakazava varivaqerana za na kole roroitidi pana rane kabere lavata ria na roiti ikikeredi za vaqerai na dia toa tini. Ria za qari vei na opopu ko na dia uana za paji totonai qari somana tavitigamu gamu pana miu vavolo. Za lingiria tu ria za na kole tututiria na dia zona ikikeredi.

14 Qari nyorogua laoria ria doru reko qari batiria beto qarike nogoto roitini na sela. Qari valoposoria ria na tinoni zake neqi na dia rangerange. Qari izongia na bulo za morutu valeani na nyonyoroguadi ria na zakazava. Na tinoni tamijatadi ria.

15 Ria za qari loi pale na zona tuvizina ko qari rerege vapiru. Qari tutia za na zona ti Balamu na tuna i Beo. I Balamu za nyorogua izizongonana pana zona ikikerena,

16 ba za tatoke taleni aza za nana roiti ikikerena za kole roquroqua ko mina roitini za gua. Ko na dongiki tu za tabu paranga ba za paranga votu toa vei na tinoni ko za vanogotia za na duviduvili ti Balamu na tinoni korokorotai.

17 Ria na tinoni varivagigalai sekesekedi ari za qari vei na vuvugu pie pidilina beto na pauku za ivu vajola pale na gava. Ko za tavanaqiti vadi ria na tinoni ari za na rodomo kunikunina.

---

* **2:4** Na paranga Qiriki za tapeluku heli ani za na Tatarusi, ko pa Vinaego Koregana pani gu za kole na paranga aza. Pana tadiria na tinoni Qiriki za pa Tatarusi za na ia pa kauruna pa hedisi (ketakoi na ia tadiria na tinoni ukedi), ko pa Tatarusi qari tavakilasa ria na tinoni ko ketakoi qari tapiu vakole pa leo rorodomona ko mari adonia na vinakilasa.

18 Qari paranga vapotopoto batikere beto
qari roitidi ria na nyonyorogua ikikeredi
qari vaqerai na toa tini ko qari bako vakat-
apa muleria pana sela ria qari koni uku loia
na toa ikerena.
19 Qari taringutinguti vakole vadi na
toa taruvatana ria na goto tinoni ba ria
makadi za qari korapa pinauzu pana dia
uana varipiarai. Ura gita na tinoni ko na
nana pinauzu gu na zakazava zake vangon-
gogita.
20 Ko ria na tinoni qari tori uku loi pale
mae tu za na toa pajina pa kasia guguzu
tonai qari gilagilai na nada Bangara beto
i Jisu Karisito aza za alogita beto za qari
tapiuni mule na sela ko za vapinauzuria
mule na sela, nari za na toa qari toani pana
totozo liguligu za ikere jolani na dia toa
pana totozo momoe.
21 Na Tamaza pala mina vakilasa valea-
naria za ari, ko vei barike gilagilai ria na
zona tuvizi za bi leana jolani qari tori gi-
lagilai tu beto za qari balinga loi pale za na
garunu liosona qari tavavanauni.
22 Na toa tadiria za uleni gu za na zozo-
tona na paranga gigigalai zozoto ani, ari za
gua vei, <<Na sie za gabala mule gania na
luana makana, beto na borogo za koni iu
valioso za lao titolo ovovanana pa nyenye-
lakana,>> za gua.

3

Na Mulelamena na Bangara

1 Ka viza baere leana, na qua leta vinaori
lao tadigamu ani. Pana kori doru qua leta
za qa podekia vangalingalia ara za na miu
roquroqu leana ko muke mumadi ria na
zakazava ari qa gua.
2 Ara qa nyoroguani ko mu vakoititiria
gamu ria na paranga perangaina tu qari
pojaria ria na tinoni korokorotai beto
ria na garunu qari ule vadigamu ria na
tinoni tagarunudi totonai qari vavakato
vadigamu na veveina nada Bangara aza
za alogita.
3 Za poreveveina jola za gamu mu vakoiti-
tiria za ari. Pana rane vinabetobetodi za
pala mari lame ria na tinoni vavalededi
qari tututia na dia nyorogua ikikeredi ko
mari vavalededigamu za gamu.
4 Pala ari mari paranga vavalede
veidigamu, <<Beko za tori taringutinguti
vakolea tu za pala mina mule lame za
gua,>> uve? Ba zake gore votu tu za na
taringutinguti aza! Ria na tamada za qari
toi uke kenidia tu ba kepore tu maka za bi
soga. <<Doru zakazava za qari kopa kole
veidia tugu qari kole vei pa podapodalaina
tonai za tavapodaka na kasia guguzu! >>
mari gua.
5 Ba qari daidia roqu vakoinonoa ria za na
ginugua ani. Pa totozo pa moa za paranga
gu na Tamaza za qari podaka votu ria na
oka, beto na kasia abana za podaka votu pa
kolo ko za kole livutia na kolo.
6 Beto ko na kolo tugu za piaria za na kasia
guguzu aza.
7 Ko pana maka moqaza paranga tugu
aza za qari korapa takopu ria na oka beto
na kasia abana koviria, ko qari korapa ta-
vanaqiti vani na iku. Ko na oka beto na
kasia abana za pala mina ganiria na iku
pana rane varituti tonai mari tavakilasa ria
na tinoni ikikeredi.
8 Ba muke roqu mumani gamu za maka
zava ani, ka viza baere leana. Pana tana
Bangara za na kakazana na totozo za ke-
pore veveina. Pana tana Bangara maka
rane za vei maka vuro aoro beto maka vuro
aoro za vei maka rane gu.
9 Na Bangara zake korapa vavabongini za
na vagore votuna na nana taringutinguti
vei qari roverove veini za vei qari gua
ria kaki tinoni. Goto aza za korapa
peki adonogamu gu za gamu ura zake
nyoroguani aza za maka tinoni bi uke. Ba
ria doru tinoni za za nyorogudi aza ko mari
gabala loi pale na dia sela.
10 Ba mina lame vasiboro vei maka tinoni
ikikona za na rane mule lame tana Ban-
gara. Pana rane aza na oka mina murimuri
tonai mina tanongoro za na ovangana na
qalalana na iku. Beto ko na zakazava pana
oka mari tavurungu ko mari tapiara pale
pana iku, beto na kasia abana beto doru
zakazava qari taroiti pa korapana za mari
murimuri manyao betodia.
11 Ego gamu tori nongoria tu gamu za pala
doru zakazava za mari tapiara vei zara, ko
za vei za gamu gilagilaimiu ae muna toa
goto vei gamu. Mu toani na uana liosona
beto na pangagana na Tamaza
12 totonai gamu korapa adonia za na
rane tana Tamaza ko mu vasiqasiqaraia na
lamena na rane aza. Pana rane aza za mina
taqalala ko mina vurungia na iku za na oka
ko doru maka zava za mari nyoro maragutu
betodia.
13 Ba gita za taqe korapa adonia aza za
taringutinguti vakole vadigita na Tamaza.
Za taringutinguti vakole vadigita aza za na
oka koregana beto na kasia abana kore-
gana, ketakoi za kole na tuvizi tana Tamaza.
14 Ko zara za vei za, ka viza baere leana,
totonai gamu korapa adonoria gamu za ari
za mu podeke vitivitigia ko mike tabata
maka opopu pana miu toa beto muke roitini
maka sela muna boka tajutuni pa moena na
Tamaza beto mu suvere bule tavitia aza.
15 Na Bangara za korapa adono vamo-
mozo, ko na totozo za korapa adono vamo-
mozo aza za mu dogoro veini na totozo za

korapa vadigamu gamu ko mu taalo za gua. Ko i Paula na turada pana tana Karisito ba za tori kuti lao vadigamu tu pana gigalai za vani na Tamaza za na veveina na mule lame tana Bangara.

16 Ko ani za tori pojai tu aza pana doru nana leta tonai za pojai na veveina na lame tana Bangara. Koledia ria kaki zakazava pana nana leta qarike munyala na vakaberedi ko ria na tinoni rururadi beto ria zake matua na roqudi za qari ruvata vapiruria ria na zakazava ari. Beto ko kaki kutikuti pana Kutikuti Tabuna ba qari veidi tugu. Ko na dia roiti vei tugu aza za qari korapa teku taridi na vinakilasa pana rane varituti.

17 Ko zara za vei za, ka viza baere leana, gamu tori gilagilaimiu tu gamu za vei ari. Ko mu kopu muledigamu makamiu beto ria na tinoni ikikeredi marike toka vapirugamu keta mari valotugamu.

18 Mu toa zae pana variroqu varialona beto na gigalaina na nada Bangara beto na nada inaalo i Jisu Karisito. Aza za ta vatarazaea beto ta valavatia koviria, beto ko mi kamua na kamua. Agua.

I Jone Momoe

Na Paranga Toana

1 Aza na toana pa podapodalaina, aza
gami nongoria, aza gami batini matamami,
aza gami dogoria beto ria na limamami qari
ulia- aza na veveina na paranga toana za
gami kuti lao vadigamu gamu.
2 Na toa aza za bola votu beto gami za
gami batia, ko gami pogozia na vavakatona
beto gami vavakatoni tadigamu za na toa
jola. Ko na toa jola aza za kole tana Tamana
beto za bola votu tadigami.
3 Ko aza gami batia beto gami nongoria
za gami korapa vavakato vadigamu gamu,
ko gamu ba mu makarai baeregami gami
gua. Ko na makarai varibaere tadigita za na
lame veina tana Tamaza na Tamada beto ti
Jisu Karisito na Tuna.
4 Gami kuti laoni tadigamu gami za na
nongoro ari, ko na nada qera mi okoto gami
gua.

Na Tamaza za na Kabere

5 Ego ani za na nongoro gami nongoroni
tana Karisito ko gami ule vadigamu gamu:
na Tamaza za na kabere beto na rodomo za
zake izongo kole tana.
6 Vei tabe paranga za gita taqe makarai
baeria gita za na Tamaza tabe gua, ba beto
tabe rerege tu pa rodomo za gita, nari za
taqe sekeseke ko taqeke roitini na zozoto za
gita.
7 Ba vei tana rerege pa kabere vei tugu
aza ba za suvere pa kabere, nari za taqe
makarai varibaere za gita beto na orun-
guna i Jisu na Tuna za valiosoria ria dorudi
nada sela.
8 Vei tabe paranga za gita zake kolegita
na sela tabe gua, nari za taqe vasiana
muledigita makada beto ko na zozoto zake
kolegita.
9 Vei tana ule votudi tana Tamaza ria na
nada sela nari na Tamaza za na tarangena
beto na tuvizina, ko aza mina vulazaria ria
nada sela beto mina valiosoria dorudi nada
roiti ikikeredi.
10 Vei tabe paranga za gita taqeke sela
tabe gua, nari za taqe veini maka tinoni
sekesekena gita za na Tamaza beto ko na
nana paranga zake kole tadigita za vei.

2

I Jisu Karisito na nada Varitokai

1 Ka viza qua koburu, na vavanau ani za
qa kuti lao vadigamu ko gamu muke sela
qa gua. Ba vei bari sela za kaki nari za
taqe izongia gita za na varitokai za turu
vadigita tana Tamana, ko na varitokai aza
i Jisu Karisito na tinoni tuvizina.
2 Aza za na vavavui garona za vulazaria
ria nada sela, ko nake sela tadigita gu
makada ba tana kasia guguzu doruna.
3 Ego ari vei beto taqe gilagilai gita za taqe
gilagilai aza: vei tana kopudi gita ria na
garunu tana.
4 Aza za paranga, <<Ara qa gilagilaiqua
aza! >> za gua, beto zake kopudi za na
garunu tana, nari za na tinoni sekesekena
aza beto na zozoto zake kolea aza.
5 Ba aza za kopuni na paranga tana za
na variroqu tana Tamaza za okoto za tana
tinoni aza. Ko ari vei beto taqe gilagilai gita
za taqe toa tana za gita:
6 aza za pojai za togaza tana za gua za mi
toa vei tugu za toa vei i Jisu.

Na Vavanau Koregana

7 Ka viza baere leana, nake garunu kore-
gana za qa korapa kuti lao vadigamu ara,
goto na garunu kolena aza gamu tori izon-
gia tu pa podapodalaina. Ko na garunu
kolena ani za aza na nongoro gamu tori
nongoroni tu gamu.
8 Ba na garunu koregana tugu za qa kuti
lao vadigamu ara, aza na zozotona za kole
tana Karisito beto tadigamu. Ura za korapa
jola keninana za na rodomo, beto na kabere
zozoto za tori korapa tu tolanga.
9 Aza za paranga za korapa suvere pa
kabere za gua ba zake tavaraguani aza za
na taina za za korapa suvere pa rodomo aza
kamua pa totozo ani.
10 Aza za roquroqua na taina za za suvere
pa kabere aza, ko kepore za maka zakazava
varivatatupe za kolea aza.
11 Aza zake tavaraguani na taina za za
korapa suvere pa rodomo beto za rerege pa
rodomo aza, ko zake gilagilai aza za ketakoi
za korapa rerege lao vei ura na rodomo
zake vabatabatai na matana.
12 Ka viza qua koburu, ara qa korapa
kuti lao tadigamu ura na Tamaza za tori
vulazaria tu na miu sela pana laena na roiti
za roitini na Karisito.
13 Ka viza tamaqu, ara qa kuti lao tugu
tadigamu ura gamu tori gilagilai tu gamu za
aza za kole pa podapodalaina. Ara qa kuti
lao mutugu za tadigamu, gamu na tinoni
korekoregamiu, ura gamu tori vakilasia tu
gamu za na kutana nikerena.
14 Ka viza qua koburu, ara qa kuti lao
tadigamu ura gamu tori gilagilai tu gamu za
na Tamada pa noka. Ka viza tamaqu, ara
qa kuti lao tadigamu ura gamu tori gilagi-
laimiu tu gamu za aza za kole pa podapo-
dalaina. Ara qa kuti lao tadigamu, gamu
na tinoni korekoregamiu, ura gamu matua
pana miu rangerange beto na paranga tana
Tamaza za togaza tadigamu, beto ko gamu
tori vakilasia tu gamu za na kutana niker-
ena.

15 Muke roquroqua na kasia guguzu babi
ria na zakazava pa kasia guguzu. Na tinoni
za roquroqua na kasia guguzu za zake izon-
gia na variroqu tana Tamaza na Tamada.
16 Ura doru uana tana kasia guguzu vevei
na nyonyorogua tana tini, na nyorogua tana
mata, beto na uana vavatarazae mule, za
nake koko lame veidi tana Tamada goto na
nana gu na kasia guguzu.
17 Na kasia guguzu beto na nana nyony-
orogua za mari murimuri; ba na tinoni za
roitini na nyorogua tana Tamaza za mina
toa jola kamua na kamua.

Na Kana tana Karisito

18 Ka viza tuqu, na totozo betobetona ani.
Gamu tori nongoronimiu tu gamu za na
kana tana Karisito za pala mina lame. Ko
koviria za qari tori lame tu za kubo kana
tana Karisito. Ko za vei aza za taqe gilagilai
gita za na totozo betobetona ani.
19 Ria na kana tana Karisito za na koko
veidi tadigita ba nake somanadi zozoto
tadigita ria. Ura vei bi na somanadi tadigita
ria, nari za bari korapa suvere tavitigita tu
gita. Ba na dia taloi keni za ule votuni za ria
doru za nake somanadi tadigita.
20 Ba gamu gamu izongia na vuva vina-
madi tana Ongu Tabuna ko gamu doru
gamu tori gilagila valeaniamiu tu za na zo-
zoto.
21 Qa kuti lao tadigamu ara, nake pana
ginugua vei gamu gamuke gilagilai na zo-
zoto za. Ba ura gamu za gamu tori gilagi-
lai tu aza, beto gamu gilagilaimiu za doru
maka sekeseke za nake koko lame veidi
tana aza na zozotona.
22 Ko, i zei za na tinoni sekesekena? Na
tinoni sekesekena za aza tugu na tinoni za
kilu paleni i Jisu za na Karisito. Aza za na
kana tana Karisito ura za kilu paleni aza za
na Tamaza Tamana beto na Tuna.
23 Na tinoni za kilu paleni na Tuna za zake
izongia tugu vei za na Tamana. Na tinoni za
ule votuni na Tuna za izongia tugu vei aza
za na Tamana.
24 Gamu za aza gamu nongoria pa po-
dapodalaina za mi togaza tadigamu. Vei
mina togaza tadigamu za aza gamu non-
goria pa podapodalaina, nari za gamu ba
muna togaza tana Tuna beto na Tamana.
25 Ko ani za na taringutinguti za
taringutinguti vakoledigita aza: na toa jola.
26 Ara qa kuti lao vadigamu za na za-
kazava ari na veveidi ria qari nyorogua
toka vapirugamu.
27 Ba gamu na vuva vinamadi gamu izon-
gia tana za tori togaza tu tadigamu, ko ke-
pore laona za ria kaki goto tinoni varivagi-
galai mari vagigalaigamu mule. Goto na
vuva vinamadi tu tana za vagigalaidigamu
na veveidi doru maka za, ko ria za vagi-
galaidigamu aza za na zozoto, nake seke-
seke. Aza za vagigalaidigamu za gamu, ko
mu togaza tana.

Na Koburu tana Tamaza

28 Ko, ka viza qua koburu, koviria mu
togaza tana ko ta varene tonai mina bola
votu beto take keani aza tonai mina mule
lame.
29 Gamu gamu gilagilai za aza za na tuvizi,
ko mu gilagila valeania gamu za ria doru
qari roitini na tuvizi za qari podo tana.

3

1 Mu vainongoroni ani gamu ko! Za vav-
agua jola za na variroqu tana Tamada, ko
taqe tagigala na koburu tana Tamaza za
gita ko gita za na koburu tana Tamaza za
koviria. Na kasia guguzu zake gilagilai za
gita za na koburu tana Tamaza, ura na kasia
guguzu zake gilagilai za na Tamaza.
2 Ka viza baere leana, koviria na koburu
tana Tamaza za gita, ba na Tamaza za oqoro
vakabere vadigita za ae tana tinoni vevei za
gita. Ba taqe gilagila valeania za tonai mina
bola votu na Karisito za gita za pala tana
dogoro vei aza, ura pala tana dogoria za na
Karisito zozoto.
3 Na tinoni za vatogazia tana Karisito
za na nana gelegele ani ko za gelegele
valeanani za na totozo uka riza za za valioso
muleni makana, maka moqaza podeke vei
na Karisito za lioso.
4 Na tinoni za roitini na sela za za maja
vavanau, ura na sela za aza tugu na maja
vavanau.
5 Gamu za gamu gilagilai za na Karisito za
bola votu ko za pogozo pale na sela, ko tana
kepore za na sela.
6 Ko na tinoni za togaza tana za zake sela.
Goto na tinoni za sela za oqoro batia za aza
beto za oqoro gilagilai aza.
7 Ka viza qua koburu, mu kopu ko marike
toka vapirugamu ria na tinoni. Na tinoni
za roitini na tuvizi za tuvizi, maka moqaza
podeke vei tugu na Karisito za tuvizi.
8 Na tinoni za roitini na sela za na nana
na bangaradi na tomete, ura na bangaradi
na tomete za sela podalai pa podapodalaina
tu. Ko na ginuana za bola votu na Tuna na
Tamaza za vei ko mi piara paledi ria na roiti
tana bangaradi na tomete za gua.
9 Na tinoni za podo tana Tamaza za zake
roitini na sela, ura na kiko toa tana za
togaza tana. Beto na tinoni aza za zake boka
sela ura aza za tori podo tu tana Tamaza.
10 Ari za vei beto za kabere za ari zei
za na koburu tana Tamaza beto ari zei
za na koburu tana bangaradi na tomete:
na tinoni zake roitini na tuvizi beto zake

roquroqua na turana za nake tana Tamaza aza.

Mu Makarai Variroqu

11 Ura ani za na nongoro aza gamu tori nongoria pa podapodalaina tu: gita za ta makarai variroqu za gua.

12 Take vei i Keni. Aza na nana na kutana nikerena ko za vaukea na taina makana. Ko na za ginuana beto za vaukea i Keni za na taina? Ura i Keni za ria na nana roiti za na ikikeredi goto na roiti tana taina za na tuvizidi.

13 Ka viza turaqu, muke gabara vei minake tavaraguadigamu na kasia guguzu.

14 Gita taqe gilagilai za taqe loia na uke ko taqe tori tekua tu na toa ura taqe roquroquria ria na turada. Na tinoni zake variroqu za togaza pa uke.

15 Aza zake tavaraguani na taina za na tinoni varivuke aza. Ko gamu gilagilaimiu gamu za na tinoni varivuke za zake izongia na toa jola.

16 Ari vei taqe gilagilai gita za na variroqu: ura i Jisu Karisito za vadigita na nana toa makana. Ko gita ba za pada tugu ko tana vadi ria na goto turada za na nada toa.

17 Na tinoni za izongia na izizongo tana kasia guguzu ani beto za batianana za maka turana za varivasevi ba za pate vauku paleni tana za na bulona, nari za ae vei beto mina boka kolea na vairoqu tana Tamaza aza?

18 Ka viza qua koburu, take variroqu pa paranga babi pa mamalaingi gu, goto tavagore votua tu pa roiti beto pa zozoto za nada variroqu.

Na nada Rangerange pa Moena na Tamaza

19 Ko taqe variroqu pa roiti beto pa zozoto za gita ko vei za taqe gilagilai za taqe izongia na zozoto beto ko na buloda ba mina manoto tonai tana turu pa moena na Tamaza.

20 Vei mina pitugita za na buloda makada, nari za taqe tori gilagilai tu gita za na Tamaza za lavata jolani na buloda ko aza za gilagila betoria doru zakazava veveida gita.

21 Ka viza baere leana, vei minake pitugita za na buloda makada, nari za taqe varene pa moena na Tamaza za gita.

22 Ko doru maka zakazava taqe tepai za taqe tekudi tugu tana, ura taqe kopudi na garunu tana beto taqe roitidi za vei za vaqerai aza.

23 Ani za na garunu tana: gita tavazozotoa na izongona i Jisu Karisito na Tuna beto ta makarai variroqu, ko aza na garunu za vadigita aza.

24 Na tinoni za kopuni na garunu tana za za togaza tana, beto aza za togaza tugu tana tinoni aza. Ko ari vei taqe gilagilai za aza za togaza tadigita: ura za vadigita na Ongu Tabuna.

4

Na Ongongu Zozoto beto na Ongongu Sekeseke

1 Ka viza baere leana, muke vazozotoria doru ongongu qari lame, goto mu podekeria tu na ongongu ko mu gilagilai za vei bi na koko lame veidi tana Tamaza za babi dai. Ura zoku ria na tinoni korokorotai sekesekedi qari tori votu lao tu pa doru kota pa kasia guguzu.

2 Pa zona vei ani za muna gilagilai gamu za na Ongonguna na Tamaza: aza na ongongu za ule votuni na podo masa na orungu ti Jisu Karisito za na koko veina tana Tamaza aza.

3 Goto na ongongu zake ule votuni i Jisu nari za nake koko veina tana Tamaza aza. Aza za na ongonguna na kana tana Karisito. Aza za na ongongu gamu tori nongoroni tu na veveina pala mina lame qari gua, ko koviria za tori korapa tu pa kasia guguzu aza.

4 Ka viza qua koburu, na nana na Tamaza za gamu ko gamu tori vakilasaria tu gamu ria na tinoni korokorotai sekesekedi. Ura na Ongongu za kole tadigamu za neqi jolani za na ongongu za kole tadiria na tinoni pa kasia guguzu.

5 Ria na tinoni korokorotai sekesekedi za nana na kasia guguzu, ko qari parangadi gu ria na zakazava pa kasia guguzu, beto na kasia guguzu ba za nongororia ria.

6 Goto gita za nana na Tamaza, ko na tinoni za gilagilai na Tamaza za vainongoro lame tadigita. Goto aza nake tinoni tana Tamaza za zake vainongoro lame tadigita. Ko pa zona vei ani tana boka dogoro pikataria gita za na Ongongu zozotona beto na ongongu sekesekena.

Na Tamaza Variroqu

7 Ka viza baere leana, aria ko ta makarai variroqu, ura na variroqu za koko veina tana Tamaza. Ko na tinoni za variroqu za podo veina tana Tamaza beto za gilagilai za na Tamaza.

8 Na tinoni zake variroqu za zake gilagilai za na Tamaza, ura na Tamaza za na Tamaza variroqu.

9 Ari za vei beto za bola votu tadigita za na variroqu tana Tamaza: na Tamaza za garunu lagereni pa kasia guguzu na Tuna Makai, ko ta toa gita za gua.

10 Ani za na variroqu: nake gita mae taqe roquroqua za na Tamaza, goto aza tu mae za roquroqugita beto za garunu lagereni na Tuna ko aza za na vavavui garona za vulazadi na nada sela.

11 Ka viza baere leana, zara za roquroqu veidigita za na Tamaza ko gita ba ta makarai variroqu.
12 Kepore maka tinoni za tori dogoria mae tu za na Tamaza; ba vei tana makarai variroqu za gita, nari na Tamaza za togaza tadigita beto na nana variroqu za okoto tadigita.
13 Ari vei beto taqe gilagilai gita za gita taqe togaza tana Tamaza beto ko aza za togaza tadigita: ura aza za tori vadigita tu na nana Ongongu.
14 Beto ko gami za gami tori dogoria tu beto gami pogozia na vavakatona za na Tamaza Tamana za tori garunu lagereni tu na Tuna, ko na Tuna aza za na inaalo tana kasia guguzu.
15 Na tinoni za ule votuni za i Jisu za na Tuna na Tamaza za gua, za na Tamaza za suvere tana tinoni aza beto na tinoni aza za suvere tana Tamaza.
16 Beto gita taqe tori gilagilai tu beto taqe vazozotoa za na variroqu tana Tamaza za lame tadigita.

Na Tamaza za na Tamaza variroqu, ko na tinoni za togaza pa variroqu za togaza tana Tamaza beto na Tamaza za togaza tana.
17 Ko ari vei beto za okoto tadigita za na variroqu ko ta varene pa rane varituti, ura aza tugu za vei aza za gita ba taqe toa vei tugu aza pa kasia guguzu ani.
18 Na matagutu za zake kole varisomanai tana variroqu, goto na variroqu okotona za adu votu paleni za na matagutu, ura na matagutu za kole tavitia na vinakilasa. Na tinoni za matagutu za oqoro izongia za na variroqu okotona.
19 Taqe boka variroqu za gita ura aza mae tu za roquroqu momoegita.
20 Na tinoni za paranga, <<Ara qa roquroqua za na Tamaza! >> za gua, beto zake tavaraguani na taina za aza na tinoni sekesekena gu aza. Ura na tinoni zake roquroqua na turana aza za batini matana, nari za ae vei beto mina boka roquroqua aza za na Tamaza aza zake batini matana?
21 Ani za na garunu za vadigita na Karisito: na tinoni za roquroqua na Tamaza za mi roquroqua tugu vei na turana.

5

Na nada Rangena na Tuna na Tamaza

1 Na tinoni za vazozotoa i Jisu za na Karisito za gua za na podona tana Tamaza aza. Ko na tinoni za roquroqua aza za varivapore za za roquroqua tugu vei na tuna za vaporea.
2 Ari vei taqe gilagilai gita za taqe roquroquria ria na koburu tana Tamaza: tonai taqe roquroqua za na Tamaza beto taqe roitini na garunu tana.
3 Ani na ginuana na variroqu tana Tamaza: ko gita ta kopudi na garunu tana. Ko ria na garunu tana za nake tapatadi,
4 ura doruna qari podo tana Tamaza qari tori vakilasia tu za na kasia guguzu. Ko na nada rangerange za na neqi za vakilasia za na kasia guguzu.
5 I zei za na tinoni za vakilasia na kasia guguzu? Kepore mutugu goto aza tugu na tinoni gu za vazozotoa na Tuna na Tamaza i Jisu.

Na Zozotona na Vavakato tana Tamaza

6 I Jisu Karisito za aza za lame pana kolo beto pana orungu. Ko nake pana kolo gu makana aza za tapaputaisoni goto pana orungu tugu vei aza za nyoa tonai za uke. Ko na Ongongu makana za uleni za na vavakato ani, ura na Ongongu za na zozoto.
7 Ko ari kue qari uleni za na vavakato:*
8 na Ongongu, na kolo beto na orungu. Ko ari kue maka gu za na dia vavakato.
9 Vei tana boka vazozotoa gita za na vavakato tadiria na tinoni, nari na vavakato tana Tamaza za poreveveina jola. Ko ani za na vavakato tana Tamaza aza za tori vavakatoni tu na veveina na Tuna.
10 Na tinoni za vazozotoa na Tuna na Tamaza za izongia na vavakato zozotona pa nana toa. Na tinoni zake vazozotoa na vavakato tana Tamaza za vasekea za na Tamaza, ura zake vazozotoa na tinoni aza za na vavakato tana Tamaza na veveina na Tuna.
11 Ko ani na vavakato aza: na Tamaza za tori vadigita tu na toa jola, ko na toa ani za kole tana Tuna.
12 Na tinoni za tekua na Tuna za izongia za na toa ani, goto na tinoni zake tekua na Tuna na Tamaza za zake izongia za na toa.

Na Paranga Vinabetobetona

13 Dorudi ari za qa kuti laodi ara tadigamu ko gamu mu gilagila valeania za gamu izongia na toa jola za gamu za gamu vazozotoa na izongona na Tuna na Tamaza qa gua.
14 Ko ani za taqe vareneni gita pa moena na Tamaza: tonai na za tabe tepai aza za tutia na nyorogua tana, nari za aza za nongorogita.
15 Ko vei tana gilagilai za doru maka za taqe tepai za aza za vadigita gu, narie za taqe gilagilai za taqe tekuria gu gita ria na zakaza taqe tepani aza.
16 Vei maka tinoni bi batia maka turana bi roitini na sela aza minake toka laoni pa

* **5:7** Kaki kutikuti nake loka pa moadi za ari za gua vei na pikata 7: Ko ari kue qari uleni za na vavakato pa noka: na Tamana, na Tuna beto na Ongongu Tabuna, beto ari kue ari za maka. Beto ari kue qari uleni na vavakato pa pezo:

uke aza, nari mi varavara ko na Tamaza mi vani na toa za na tinoni aza. Na veveidi ria na tinoni qari roitini na sela minake vakamudi pa uke za qa korapa pojaria ara. Goto kolenana za na sela mina boka kamuni pa uke na tinoni. Ara qake pojadigamu ko mu varavarani aza.

17 Doru roiti ikeredi za na sela gu, ba kolenana na sela zake varivakamu pa uke.

18 Gita taqe gilagilai za aza za podo tana Tamaza zake sela, ura aza za podo tana Tamaza za kopuni beto na kutana nikerena zake boka koti vikeria.

19 Gita taqe gilagilai za nana na Tamaza za gita, beto na kasia guguzu doruna za qari kole pa kauruna na neqi tana kutana nikerena.

20 Taqe gilagilai gita za na Tuna na Tamaza za tori lame tu beto za tori vadigita tu na gigalai ko taqe boka gilagilai gita za aza na zozoto. Ko gita taqe kole tana za zozoto- i Jisu Karisito na Tuna. Aza za na Tamaza zozoto beto na toa jola.

21 Ka viza qua koburu, mu uku paledi ria na tamaza sekesekedi.

I Jone Vinaori

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara na tinoni matamata qa kuti lao tamu
na tiolata reko tamijatamu beto tadiria na
mua koburu. Gamu za qa roquroqugamu
zozoto, ko nake ara gu makaqu goto ria
doru qari gilagilai na zozoto ba qari roquro-
qugamu tugu vei za gamu,
2 ura na zozoto za togaza tadigita beto ko
mina kole tadigita kamua na kamua.
3 Na variroqu varialona, na variroquroqu
varitokai, beto na bule tana Tamaza na
Tamada beto ti Jisu Karisito na Tuna na
Tamada za mari kole somana tadigita pa
zozoto beto pa variroqu.

Na Zozoto beto na Variroqu

4 Ara qa qera vitivitigi ura qa batia za ria
kaki koburu tamu qari tutia na zozoto, ko
qari tutia za aza tugu na garunu taqe tekua
tana Tamada.
5 Ko koviria qa tepago ara ao, na tiolata
reko: gita ta makarai variroqu. Nake maka
garunu koregana za qa korapa kuti laoni
ara tamu ani, goto aza tugu taqe izongia pa
podapodalaina tu.
6 Ko ani za na variroqu: gita tatutiria
za na garunu tana. Na garunu gamu tori
nongoria tu pa podapodalaina za ani: gamu
mu tutia na variroqu.*
7 Ura zoku tinoni varitoka vapiru za qari
tori votu lao tu pa kasia guguzu. Ria na
tinoni ari za qarike vazozotoa za i Jisu
Karisito za lame toa masa na orungu. Na
tinoni za vei zara za na tinoni varitoka va-
piru beto na kana tana Karisito aza.
8 Mu kopu muledigamu makamiu ko
marike murimuri ria gamu roitidi goto
muna tekua tu gamu za na tabara okotona.
9 Na tinoni za kazopo vajola lao ko zake
togaza pa varivagigalai veveina na Karisito
ani za zake izongia za na Tamaza. Goto
na tinoni za togaza pa varivagigalai ani za
izongia za na Tamana beto na Tuna.
10 Na tinoni za lame tadigamu ko zake
pogozia za na varivagigalai ani, za muke
vatogai pa ruma beto muke paranga gozo-
ria.
11 Ura na tinoni za paranga gozoria aza,
za somanadi tugu aza za na roiti ikeredi
tana.

Na Paranga Vinaokotona

12 Qari zoku ria na ginugua qa nyorogua
kuti laodi ara tadigamu, ba qake nyorogua
vavakatodi pa pepa beto pa peni. Goto qa gi-
lagila valeania za ara mana lao kamugamu,
ko tonai tu tana varigozoro zozoto nari
za tana kole makarai varivavakato, ko mi
okoto za na nada qeraqera.
13 Ria na koburu tamu ao na lulumami
tamijatamu za qari garunu laoni na dia
roquroqu tadigamu.

* **1:6** Pa paranga Qiriki na kipa roverove ani mina boka tapeluku vei ani: gamu mu tutia na garunu.

I Jone Vinaue

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara na tinoni matamata za qa kuti laoni
na leta ani tamu Qaiosi na qua baere leana,
ao qa roquroqugo zozoto.
2 Qua baere leana, na varavara taqu za
ao mu suvere valeana beto mu toa valeana
za vei tugu na ongongumu za korapa toa
valeana.
3 Ura qa qera vitivitigi ara totonai qari
lamelame ria kaki turada ko qari vavavaka-
toni za na zozoto za kole tamu za vei tugu qu
korapa tutia na zozoto ao.
4 Kepore mule za maka qeraqera bi lavata
jolani za na qeraqera taqu totonai qa non-
gorodi ria na qua koburu qari tutia na zo-
zoto.

I Qaiosi za Tavatarazae

5 Qua baere leana, ao qu tarange pana
roiti qu roiti tokadi ria na turada beto na
tinoni gotodi tu.
6 Ria na tinoni ari qari vavakatoni pa eke-
lesia ani za na veveina na variroqu tamu.
Ko ria na tinoni ari za leana jola beto za garo
tana na Tamaza za ao mu vatana tokadi
pana dia rererege.
7 Ura na izongona na Karisito za qari votu
laoni ria ko qarike tekua maka varitokai
tadiria na tinoni rodomo.
8 Ko za vei za gita tugu za pada tana vatog-
aria ria na tinoni vevei ari, ko ta makarai
roiti tavitiria ria pa zozoto.

Ari Dioterepezi i Demetiriasi

9 Ara qa tori kuti lao tu tana ekele-
sia, ba i Dioterepezi aza za nyonyorogua
vavaporeveveini makana za dainana vato-
gagami gami.
10 Ko tonai mana lame kamu ketakoi ara
za mana lodaka vani ara ria na zakaza za
roitidi ura gami ba za vakeza goborodigami
na paranga ikikeredi aza. Ba nake ketakoi
gu za nogoto za, goto za dainana tugu vei
vatogaria ria na turada beto ria qari ny-
oroguani ko bari vatogaria ria na turada
qari gua ba za suquturia tugu beto za iju
votu paledi tugu pa ekelesia.
11 Qua baere leana, muke dogoro tutia
na ikerena goto na leana tu. Na tinoni za
roitini na leana za na nana na Tamaza; na
tinoni za roitini na ikerena za zake batia na
Tamaza aza.
12 Ria doru qari vavakatoni za na toa ti
Demetiriasi za leana jola qari gua ko na
zozoto pana nana toa ba za ulule makana.
Ko gami ba gami vatamo laoni gu za na
mami vavakato leana na veveina aza, ko ao
ba qu gilagilaimua za na vavakato tadigami
za na zozotona.

Na Paranga Vinaokotona

13 Qari zoku ria na ginugua qa nyorogua
kuti laodi ara tamu, ba qake nyorogua
vavakatodi ara pa pepa beto pa peni.
14 Qa gilagila valeania ara za mina oqoro
zovai za pala mana batigo gu, ko tonai tu
tana varigozoro zozoto nari za tana kole
makarai varivavakato.
15 Na bule mi somana tamu. Ria na
nada baere ari za qari garunu laoni na dia
roquroqu tamu. Mu okoto pojadi ria na
mami roquroqu ria na nada baere ketakoi.

I Jiudasi

Na Podapodalaina na Leta

1 Ara Jiudasi maka nabulu ti Jisu Karisito
beto na taina i Jekopi.
Na leta ani za lao tadiria na takukudi beto
na taroqudi tana Tamaza na Tamada beto
na takopu vasaredi ti Jisu Karisito.
2 Na variroqu varitokai, na bule beto na
toa variroqu mi vonuvonu tadigamu.

Ria na Tinoni Ikikeredi
(2 Pita 2.1-17)

3 Ka viza baere leana, qa kole ngalingali
vitivitigini ko ba kuti laoni tadigamu ara
za na veveina na toa taalona taqe makarai
izongia gita qa gua, ba koviria za neqi
viva tu pa roququ ara za na roquroqu ko
ma kuti lao za tadigamu ko ma paranga
vaneqineqigamu za gamu ko mu turu vare-
neni za na varivagigalai zozotona veveina
na rangerange qari tori teku vakarovo be-
toa tu ria na tinoni tana Tamaza qa gua.
4 Ura ria kaki tinoni ikikeredi qari
tangutini perangaina tu ko mari gozoria
na vinakilasa za qari tori peki sulopo luge
tu pa varikamu tadigamu. Qari peluku
vapirua ria za na variroqu varialona ta
nada Tamaza ko qari teku veini na dia
vinamalumu roroitidi na uana lulasana
beto qari kilu paleni ria za na nada koimata
makamakaina beto na Bangara i Jisu
Karisito.
5 Ego gamu tori gilagilariamiu tugu
gamu za ari ba ara qa nyorogua varoquro-
qudigamu mule. Na Bangara za pa liguna
za alo votudi ria perangaina pa Ijipi ria
na tinoni Izireli nari za vai paledi tugu ria
qarike vazozotoa.
6 Ko ria na mateana qarike kopuni na neqi
qari izongia goto qari loi pale tu za na dia
suvesuverena, nari na Tamaza za piudi na
seni kole jolana ko za vakoleria pa rodomo
kunikunina ko tinganai mina kamua na
rane lavata tonai mari tavakilasa.
7 Ria pa Sodomo beto pa Qomora beto na
guguzu varilivutaidi za qari toa vei mutugu
ria na mateana zara ko qari toani na toa
lulasana beto qari variaru vabosi lao lame.
Ko ria na guguzu ria za qari korapa gozoria
za na vinakilasa tana iku kole jolana, ko
na vinakilasadi ria za na vinabalau tadiria
doru tinoni.
8 Ko pa zona vei tugu aza za, ria na tinoni
ikikeredi pa varikorapaimiu ari za qari tu-
tiria za na dia putagita ko qari vapajia na
tinidi makadi, qari kilu pale na neqi banga-
bangara, beto qari poja vikevikereria na
minete pa noka.
9 Ba i Maekolo tu, aza na kuta mateana,
ba totonai qari varigesoni na veveina na
kobukobu tinina i Mosese ari kori na ban-
garadi na tomete, ba zake dogoro veini na
nana laona aza ko mina vamoroania za na
bangaradi na tomete. Goto i Maekolo za
poja vamomozoni gu za na bangaradi na
tomete, ari za guni vei, <<Na Bangara mi
tokego ao,>> za guni.
10 Goto ria na tinoni ari za ria tu na za-
kaza qarike gilagilaria na veveidi za qari
poja vikevikereria; beto qari vei na manugu
kepore roqudi ko ria na zakazava qari peki
vagovegovea pa roqudi za ria tugu za na
zakazava za teku taridi na vinakilasa ria.
11 Mari takulangagedi tu! Ura qari tutia
na zona ti Keni, qari gonadi pa izizongo
zona piruna ti Balamu beto qari tavaki-
lasani na paranga karokarovo koimata za
vevei i Kora.
12 Ria na tinoni ari za qari vei na mati
golomodi pa olapana tonai gamu varikamu
tekua na vavolo roquroquna na Bangara
gamu, qari galegale ngoja tave kepore na
dia pangaga, beto qari vei na tinoni kopu
sipi za kopu muleni gu makana. Ria za na
pauku okoro za kepore na okorona ko za ivu
vatagara jola paleni na gava. Ria za qari vei
na suvege egorodi ko qarike vua totonai za
kamua na dia totozo vua, qari vei na suvege
qari kori totozo uke ko qari tasobulu pale.
13 Ria za qari vei na tovogo ranebongi
qari vadadaoria pa poanana za na dia roiti
lulasa varivakeadi. Ria za qari vei na seru
qari gona selani na dia zona rereregena ko
qari rerege vapiru, ko ria za korapa takopu
vadi za na kota rodomo kunikunina ketakoi
mari suvere kamua na kamua.
14 Ria tugu na tinoni ari za ule votuni
i Inoke, aza na vitu podopodo pa tutina i
Adama, tonai ari za gua vei, <<Vainongoro!
Na Bangara za tokaria ria nana zoku vuro
mateana madidi
15 ko mina tutidi aza ria doru tinoni beto
mina uduku votudi ria doru roiti vakevake-
pore Tamaza qari toadi beto mina pitudi
aza ria doru paranga ikikeredi qari gonani
aza ria na tinoni seladi,>> za gua.
16 Ria na tinoni ari za qari kole gu
qumiqumidi ria na goto tinoni, qari kole
gu nyaqonyaqo votudi na sela tadiria na
goto tinoni za ari, ko qari kole gu tutiria na
dia nyorogua ikikeredi makadi. Qari kole
gu paranga vapotopoto batikere beto qari
paranga valomolomozo ria na goto tinoni
ko mari tutiria na dia roquroqu ria qari gua.

Na Paranga Vinabalau beto na Vavanau

17 Goto gamu, ka viza baere leana, za
mu vakoititiria ria na paranga perangaina
tu qari pojaria ria na tinoni tagarunudi ta
nada Bangara i Jisu Karisito.

18 Ari qari gudigamu vei ria: <<Pana
totozo betobetona za pala mari lame ria
na tinoni vavalededi qari tutia na dia
nyorogua vakevakeporea Tamaza,>> qari
gudigamu.
19 Ria na tinoni ari za qari roitini na
toa varipikatai, za gaitiria na dia nyorogua
makadi, beto qarike izongia na Ongoguna
na Tamaza.
20 Goto gamu, ka viza baere leana, za
mu makarai varivaneqi pa miu rangerange
madina jola, mu varavara pana varitoka
tana Ongu Tabuna,
21 beto mu toani na variroqu tana Tamaza
tonai gamu korapa geleni na variroqu var-
itokai ta nada Bangara i Jisu Karisito aza
mina vadigamu na toa jola.
22 Ria qari orirabeke za mu vadogorodi na
bulo variroqu.
23 Ria kaki mu saputu votudi pa memea
iku ko mu aloria, goto ria kaki za mu
vadogorodi na bulo variroqu ba muna va-
balau ko muke dogoro rorodi ria goto muke
tavaraguani tugu vei za na dia poko za ra-
matia na pajina na dia uana lulasana.

Na Tamaza za mi Tavatarazae

24 Na Tamaza aza za boka kopudigamu
ko munake tatupe beto aza za boka vatu-
rugamu na tinoni lioso qeraqeramiu pa
moena na nana kabere lavata,
25 aza na Tamaza makamakai na nada
inaalo mi izongia, pana roiti ti Jisu Karisito
na nada Bangara, za na vatarazae, na
vinalavata, na neqi binangara beto na neqi
totolidi doru zakazava podalai pa podapo-
dalaina, kamua koviria ko mi kamua na
kamua. Agua.

Na Dogodogoro Ti Jone

Na Podapodalaina

1 Pana buka ani za qari takuti ria na zakazava za vavotu lameria pana dogodogoro i Jisu Karisito. Na Tamaza tu za vani i Jisu Karisito za na dogodogoro aza, ko mina ule votu vakabere vadi ria nana nabulu na veveidi na zakazava nake zovaina beto pala mari pidoko lame za guni. Ko i Jisu za garunia za nana mateana ko za ule votu vani za nana nabulu i Jone,

2 ko i Jone za ululedi ria na zakaza za batiria. Ko na zakazava za batiria i Jone ria na paranga tana Tamaza beto na ululena i Jisu Karisito.

3 Mina tamana aza mina tiro votudi na paranga korokorotai ari, beto ko mari tamana ria mari vainongorodi beto mari tutiria na paranga qari takuti pana buka ani! Ura za tori tata lame tu za na totozo totonai mari gore votu ria na zakazava ari.

Na Paranga ti Jone lao tadiria ka Vitu Ekelesia pa Esia

4 Ara Jone za qa kuti lao pana tadigamu ka vitu ekelesia pa ia pa Esia.

Mi kole somana pana tadigamu za na variroqu varialona beto na bule na lame veidi tana Tamaza, aza za korapa koviria, za kole perangaina tu, beto pala mina korapa tu uka riza. Beto ko na variroqu varialona beto na bule aza za koko lame vei tugu tadi ari ka vitu ongongu pana moena na nyumunyumu bangarana;

5 beto ko na variroqu varialona beto na bule aza za koko vei ti Jisu Karisito, aza na tarangena nana ulule, na tinoni za turu mule momoe pana uke, beto ko aza za bangaradi ria na bangabangara pa kasia guguzu.

Aza za roquroqugita za gita ko pana orunguna za ruvatagita pana nada sela za gita,

6 beto ko za roiti veidigita nana butubutu iama aza, ko taqe nabuluni gita za na Tamaza na Tamana. Ko pana ti Jisu Karisito mi kole za na vinalavata beto na neqi kamua na kamua! Agua.

7 Dotu, za korapa lame pa lei aza!

Ko doru tinoni za pala mari batia aza,
tavitia ria na tinoni qari qatai aza.

Ria doru puku tinoni pa pezo
za mari lukana takulangani aza.

E, mina vei tugu! Agua.

8 <<Ara za na podapodalaina beto na vinabetobetona,>> za gua za na Bangara na Tamaza, <<aza za korapa koviria, za kole perangaina tu, beto pala mina korapa tu uka riza, na Tamaza vivana jola.>>

Na Karisito za Votu ti Jone

9 Ara Jone, ara na taimiu qa tutia i Jisu ko qa somana vitigi tavitigamu pana binangara tana Tamaza beto qa turu vangaju. Qa taloi pale pa nuza pa Patimosi ara, ura qa vatavatarangeni ara za na paranga tana Tamaza beto na ululena i Jisu Karisito.

10 Pana rane tana Bangara qa taaru pana neqi tana Ongu Tabuna ara beto qa nongoria za maka mamalaingi lavata za vaqoro viva vei na kuvili pa liguqu.

11 Ari za gua vei za na mamalaingi aza, <<Mu kuti vakoleria pana buka ria qu batiria beto mu garunu laoni tadiria ka vitu guguzu lavata ari: pa Episasi, pa Simuna, pa Peqamosi, pa Tuatera, pa Sadesi, pa Piladelapia beto pa Laodikeia,>> za gua.

12 Nari ma balinga ko ma batia i zei za korapa parangaziu qa gua, ko qa balinga nari za qa batiria za ka vitu tuturuna tana juke. Ko na tuturuna tana juke ria za qari taroiti pa qolo,

13 ko kolenana pana varikorapaidi ka vitu tuturuna tana juke za kale vei maka Tuna na Tinoni za vazaea na poko kakaza gojo doruru za gore tu kamu pa nenena, beto ko na qolo za pilusavarani pa raqoraqona.

14 Na vurunguna pa batuna za keka valavalaka vei na vulu babi na lei, na matana za tolanga vei na memeani iku,

15 na nenena za vei na kilangani barasi za tavalioso pana iku, beto na mamalaingina za vei na ovangana na kijarani pie.

16 Na lima kale matuana za aruni ka vitu seru, pana ngujuna za votu na benete za gani varikale, beto na izumatana za kabere tolanga vei na tapo korapa rane.

17 Ko totonai qa batia ara aza, nari za qa matagutu vitivitigi, ko qa lotu gona kole pa nenena kale pu vei na tinoni ukequ. Nari za vaoponiziu na lima matuana beto za parangaziu, <<Muke matagutu! Ara za na podapodalaina beto na vinabetobetona.

18 Ara za na toaqu! Qa uke mae tu perangaina, ba dotu koviria za qa toa kamua na kamua. Ara qa izongia za na viduluna na uke beto na ia tadiria na tinoni ukedi.

19 Ko koviria mu kuti vagoreria na zakazava qu korapa dogororia, beto ko ria na zakazava mari pidoko votu uka riza.

20 Ani za na ginugua golomona ka vitu seru qu batiria pa lima kale matuaqu, beto ko ka vitu tuturuna tana juke. Ari ka vitu seru za ka vitu mateana tadiria ka vitu ekelesia, goto ka vitu tuturuna tana juke za ka vitu ekelesia.>>

2

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Episasi

1 <<Tana na mateana tana ekelesia pa Episasi za ani mu kutia:

Ari ria na paranga tana za aruria ka vitu seru pana kale matuana beto za rerege pana varikorapaidi ari ka vitu tuturuna juke qari taroiti pana qolo. Ari za gua vei aza,

2 <Qa gilagilariaqua ara ria na mua roiti qu gozoro taleni vitigi, na mua turu vangaju, beto quke tavaraguadi tugu vei ria na tinoni ikikeredi. Qu tori podekeria tugu ao ria qari gigala muledi na tinoni tagarunudi, ko qu tori bati votudi tu za na tinoni nyonyoravadi gu ria.

3 Qu turu vangaju, beto ko qu gozoro taleni vitigi nizongoqu ara beto qu pavu taleni ao.

4 Ba ani gu za qake tavaraguani ara pana tamu: koviria quke variroqu vei qu vevei na totozo momoe ao.

5 Ko mu roqu vakoititia za na zouna vei ketakoi qu koko lotu. Mu gabala ko mu roitidi ria na roiti qu roitidi pa totozo momoe. Vei munake gabala za pala mana lame ko mana varijo paleni pana nana kolekolena za na mua tuturuna juke.

6 Ba ani za aza qa qeranigo ara ao: quke tavaraguadi tu ao za na roiti tadiria maka puku tinoni qari gigaladi na Nikolaitesi, ko ara ba qake tavaraguadi tugu ria.

7 Na tinoni za pore talingana za mi nongoria aza vei za pojai na Ongu Tabuna tadiria na ekelesia! Pana tadiria na tinoni mari turu varene pana dia rangerange, za ara mana vamalumuria ko mari tekua za na vuana na suvege varivatoana, aza za pidoko pana inuma tana Tamaza,> za gua,>> za gua aza.

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Simuna

8 <<Beto tana mateana tana na ekelesia pa Simuna za ani mu kutia:

Ari ria na paranga tana podapodalaina beto na vinabetobetona, aza za tori uke mae tu ba za toa mule. Ari za gua vei aza,

9 <Qa gilagilaiqua ara za qu tangangulu na suvere golaba ao (ba pana toa ongongu za qu izizongo za ao)! Beto qa gilagilariaqua tugu ara ria na zakazava ikikeredi qari poja tarinigo ria qari gigala muledi na tinoni Jiu, ba qari seke gu goto na puku tinoni gu pana varikamu ti Setani ria.

10 Munake izongo matagutudi ria na tapata pala iapeki muna gozororia. Mu vainongoro lame ko! I Setani za pala mina gona lugedigamu pana ruma varipiuna za kaki gamu, ko mina podekegamu, ko ka manogaputa rane mina vatapatagamu. Ba vei muna tavauke tu ba muke beto rangeziu ara, ko ara mana vanigo na toa jola, aza za vei na pinia za tekua na varene tonai za vakilasaria nana kana.

11 Na tinoni za pore na talingana za mi nongoria aza za pojai na Ongu Tabuna tadiria na ekelesia! Ria mari turu varene pa dia rangerange za marike tavavitigi pana uke vinaori,> za gua aza.>>

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Peqamosi

12 <<Beto pana tana mateana tana na ekelesia pa Peqamosi za ani mu kutia:

Ari ria na paranga tana tinoni za izongia na benete za gani varikale. Ari za gua vei aza,

13 <Qa gilagilaiqua ara za na ia ketakoi qu suveria ao za na ia ketakoi za kolea na nyumunyumuna bangara beto za tavabangara i Setani. Ba ao qu aru tamana vamauru beto quke kilu paleni na mua rangerange lame pana taqu, vei tugu pa totozo za tavauke i Anitipasi. Aza na tinoni zake koroto ululeni na veveiqu ara pana tadiria na tinoni aza. Aza za tavauke pa varikorapaimiu gamu, ketakoi za suvere i Setani.

14 Ba ka viza zakazava gu za zake vaqeraziu ara pana tamu. Koledia kaki gamu za qari tutia na varivagigalai ti Balamu, aza za vagigalaia i Balaki ko mi valoturia ria na tinoni Izireli za ko mari tekuria na ganigani qari tori tavavavui lao tu tadiria na beku beto mari roitini na toa manugu za gua.

15 Beto ko koledia tugu ria kaki tinoni pa varikorapaimiu gamu qari tutia na varivagigalai tadiria maka puku tinoni qari gigaladi na Nikolaitesi, ko ria ba qari toa vei tugu na manugu.

16 Ko mu gabala! Munake vei za nake zovaina beto pala mana lao tamu ko mana vavarajadi ria na benete varipera za votu pana ngujuqu ara ria.

17 Na tinoni za pore talingana za mi nongoria aza za pojai na Ongu Tabuna tadiria na ekelesia! Tadiria qari turu varene pana dia rangerange, za ara mana iadi na tekuteku poreveveina kole golomona. Beto ko mana okoto vadi na patu kekekana ketakoi za takuti za maka izongo koregana aza kepore maka tinoni za gilagilai, goto makana vapusapusalai gu na tinoni za teku vakarovia aza za gilagilai,> za gua,>> za gua aza.

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Tuatera

18 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Tuatera za ani mu kutia:

Ari ria na paranga tana Tuna na Tamaza, aza na matana za tolanga vei na memeani iku beto na nenena za kilanga vei na barasi za tavalioso pa iku. Ari za gua vei aza,

19 <Qa gilagilaiqua ara ria na mua roiti, na mua variroqu, na mua rangerange, na mua roiti ninabulu, beto na mua turu vangaju. Ko qa gilagilaiqua tugu ara za koviria qu roiti viviva jolani na totozo momoe ao.

20 Ba ani za zake vaqeraziu ara pana tamu: quke iju pale i Jezabelo, aza na reko za gigala muleni na tinoni korokorotai tana Tamaza aza za gua. Ko pana nana varivagigalai za toka vapiruria aza pana toa lulasana ria na qua nabulu, beto za vagigalairia ko qari gania za na ganigani qari tori tavavavui lao tu tadiria na beku.

21 Qa tori vani tu na totozo ara aza ko mi gabala qaguni, ba zake nyorogua gabala loi pale aza za na toa lulasana.

22 Ko mu vainongoro ko! Pala mana gona vakole paleni ara pana lovu aza ko mina vakamuni na mo. Beto ko ria qari barabarata tavitia aza ba mari gozoria tugu za na vitigi vei marike gabala pana roiti ikikeredi tana aza ria.

23 Beto ko mana vauke paledi ara doru koburu tana. Ko doru ekelesia mari gilagilai za ara gu qa gilagila betoria za na roqudi beto na bulodi na tinoni, beto ko ara tugu mana okoto vadigamu na tabarana na padana na miu roiti gamu roitidi za gamu.

24 Ba pana tadigamu kaki goto tinoni Tuatera gamuke somanani nana varivagigalai ikikerena beto gamu oqoro gilagilai na toa golomona ti Setani vevei aza, za manake vadigamu mule kaki pogozo mamatana.

25 Goto mu aru tamana vamaururia gu aza gamu izongia tinganai mana lame ara.

26 Ko aza za turu varene beto za kopu vaokotoria na roiti taqu tinganai mina kamu pa betobetona, za mana vani na neqi ara ko mina matamatani na pukupuku tinoni aza.

27 Ko na tinoni aza za mina bangaradi ko minake aru qeraqeradi; goto mina aru veidi na raro patu za imimete,

28 maka moqaza vei ara makaqu ba qa teku neqi tana Tamaqu, beto mana vani na seru volavolaza leana ara aza.

29 Na tinoni za pore talingana za mi nongoria aza za pojai na Ongu Tabuna pana tadiria na ekelesia,> za gua,>> za gua aza.

3

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Sadesi

1 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Sadesi za ani mu kutia:

Ari ria na paranga tana tinoni aza za toliria ka vitu Ongonguna na Tamaza, beto ko za izongoria ka vitu seru. Ari za gua vei aza, <Qa gilagilariaqua ara ria na mua roiti. Qu tanongonongoro na toamu ao, ba na ukemu gu za.

2 Mu suvere gelegele, ko mu vaneqiria na mua uana qari tata uke. Ura qa dogoria ara za kepore maka mua roiti za okoto pana dogodogoro tana Tamaza ao.

3 Mu roqu vakoititia aza qu tori nongoro tekua tu perangaina; mu vatabea aza beto mu gabala loi pale na mua sela. Ba vei munake suvere gelegele ao, nari za mana lao tamu vei na tinoni ikikona ara, ko munake izongo gilagila podekia ao za na totozo totonai mana kamugo ara.

4 Ba koledia pana tamu ari ka vizaviza tinoni pa Sadesi qari lioso, qarike lotu pana sela vei ria zake tavapaji na dia poko. Ko ria za mari vazae poko keala ko mari rerege tavitiziu ara, ura na padadi tugu mari roiti vei.

5 Aza za turu varene pana nana rangerange, za mina tavazaeni na poko keala vevei aza beto manake amu paleni ara na izongona pana buka za kolea na izongodi ria qari tekua na toa aza. Mana ule votuni ara pana moena na Tamaqu beto tadiria na mateana za na izongona na tinoni aza.

6 Na tinoni za pore talingana za mi nongoria aza za pojai na Ongu Tabuna pana tadiria na ekelesia,> za gua,>> za gua aza.

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Piladelapia

7 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Piladelapia za ani mu kutia:

Ari ria na paranga liosona beto na zozotona. Aza za izongia za na vidulu ti Devita, ko totonai za revangia na atakamana aza nari za kepore maka tinoni za boka patea, beto tonai za patea nari za kepore maka tinoni za boka revangia. Ari za gua vei aza,

8 <Qa gilagilariaqua ara ria na mua roiti. Dogoro, qa tori vanigo tu ara za maka atakamana revangana ko muna nabuluniziu, ko kepore maka mina boka patea za na atakamana aza. Qa gilagilaiqua za nake lavatana za na mua neqi, ba qu kopudi ao na qua paranga, beto quke kilu paleniziu ara.

9 Dogoro! Ria maka puku minete tinoni ti Setani qari gigala muledi na tinoni Jiu zozoto ba na sekesekedi, za pala ara tu mana valameria ko mari kokotungu pa moemu ao, ko mari gilagilai ria za ara qa roquroqugo ao.

10 Ura qu kopuni ao za na qua vavanau, ko qu turu vangajuria na tapata. Ko ao za pala mana kopu vasarego tugu ara pana totozo tapata pala mina raja pa kasia guguzu doruna ko mina podekeria na tinoni pa pezo.

11 Minake zovai beto mana lame ara.
Mu kopu valeanani gu aza qu izongia, ko
kepore maka tinoni mi teku vakeninigo
za na mua pinia.
12 Na tinoni za turu varene za mana
veidi na barabara patubiti maurudi pana
zelepade tana qua Tamaza, ko minake
tavakanoko ketakoi aza. Beto ko mana ku-
tiria ara pana tana za na izongona na qua
Tamaza, beto na izongona na guguzu lavata
tana Tamaza, aza na Jerusalema koregana
mina votu lagere vei tana qua Tamaza pa
noka, beto ko mana kutia tugu vei ara pana
tana za na izongoqu koregana.
13 Na tinoni za pore talingana za mi
nongoria aza vei za pojai na Ongu Tabuna
pana tadiria na ekelesia,> za gua,>> za
gua aza.

Na Nongoro tadiria na Ekelesia pa Laodikeia

14 <<Beto pana tana mateana pa ekelesia
pa Laodikeia za ani mu kutia:
Ari ria na paranga tana na Agua, aza
na tarangena beto za ululeni na veveina
na Tamaza, aza za na Bangaradi ria doru
vinapodaka tana Tamaza. Ari za gua vei
aza,
15 <Qa gilagilariaqua ara ria na mua
roiti. Quke lomozo, beto quke mangini. Na
qua nyorogua za ao bu lomozo gu babu
mangini gu qa gua!
16 Ba ao qu mangini varikorakorapai,
quke lomozo gu beto quke mangini gu, ko
pala mana tue votu palenigo ara pa ngu-
juqu ao.
17 Ura qu paranga za ao, Na tinoni iz-
izongoqu, na puraqu, kepore maka za qa
qaqani, qu gua ao. Ba quke gilagilai za ao
za qu varivasevi beto qu varivaroquroqu
za ao! Qu golaba, quke batabata beto na
gadogadomu gu.
18 Ko za vei za qa vavanaugo, ko mu
lame vaia na qolo pana taqu, aza na qolo
za tavaliosona pana iku, ko mu izizongo
valeana. Mu vaia tugu vei za na poko keala
ko mu vazaea ko muke varivadogodogoroni
za na varivakeana na gadogadomu. Beto ko
mu vaia tugu na vuva mata ko mu vuvanigo
ko mu batabata.
19 Ara za ria qa roquroquria za qa
udukuria beto qa vavanauria tugu. Ko mu
ngalingali ko mu gabala loi pale za na miu
sela.
20 Vainongoro ko! Qa korapa turu pana
atakamana ara ko qa kikia. Aza na
tinoni mina nongoria na mamalaingiqu
ko mina revangia za na atakamana, nari
za ara mana luge tana ko mana tekuteku
tavitia ara aza, beto aza mina tekuteku
tavitiziu ara.
21 Aza za turu varene za ara mana va-
malumia aza ko mina somana nyumu
tavitiziu pana qua nyumunyumuna ban-
gara, maka moqaza vei tugu ara ba qa
varene ko qa somana nyumu pana nyu-
munyumuna bangara tana Tamaqu.
22 Na tinoni za pore talingana za mi
nongoria aza vei za pojai na Ongu Tabuna
pana tadiria na ekelesia,> za gua,>> za
gua za na Tuna na Tinoni.

4

Na Vinatarazae pa Noka

1 Pa liguna za vei zara, za qa dogoro lao qa
gua, za qa batia ara za maka atakamana za
tarevanga pa noka, beto ko na mamalaingi
momoe qa nongoria za vei na vaqorona na
kuvili za parangaziu, ari za gua vei, <<Mae
zale pani, ko ma vabatinigo aza mina vei pa
liguna ani,>> za guniziu.
2 Pana totozo tugu aza za qa taaru tamana
pana Ongu Tabuna ara, ko totonai za qa
batia ara pa noka za maka nyumunyumuna
bangara, maka tinoni za korapa nyumu
nana ketakoi.
3 Na dogorona aza na tinoni za nyumu ke-
takoi za kilanga vei na patu poreveveidi vei
na jasipa beto na kanaliani. Beto pana va-
rilivutaina na nyumunyumuna bangara, za
na bigobigo za kilanga vei na patu emerolo.
4 Pana varilivutaina na nyumunyumuna
bangara, za koledia za ka rabete made
nyumunyumuna bangara mule. Ko pana
nyumunyumuna bangara ria za qari kole
nyumudia ka rabete made tinoni mata-
mata poreveveidi qari vazaedi poko keala
beto qari vazaeni na vasuvasu bangara qari
taroiti pana qolo.
5 Pana nyumunyumuna bangara za qari
votu lame za na malarana na kapi vasiboro,
na kukuku, beto na pererekatana na paka
oka. Beto pa moena na nyumunyumuna
bangara, za ka vitu juke qari vurungu, ari
ka vitu Ongonguna na Tamaza.
6 Beto ko pa moena mutugu na nyumun-
yumuna bangara, za maka zakazava za do-
godogoro vei na ivere za kilanga lioso vei
na qelasi. Ko za livutia na nyumunyumuna
bangara pa keketaina za ka made manugu
toadi, za koledia na matadi pa moedi beto
pa ligudi.
7 Maka za dogoro vei na laione, na vinao-
rina za dogoro vei na bulumakau marene,
na vinauena za dogoro vei na izumata
tinoni, beto ko na vinamadena za dogoro
vei na zako tatava.
8 Ari ka made manugu ari za qari okoto
vonomo babanadi beto ko galegale matadi
gu doru tinidi beto pa kauru babanadi. Na
rane na bongi za qarike nogoto kera vei ari,
<<Lioso, lioso, lioso

za na Bangara Tamaza vivana jola.
Aza za kole perangaina tu, za korapa koviria,
beto pala mina korapa tu uka risa,>>
qari gua.
9 Ari ka made manugu toadi ari za qari vatarazaea na valavatia beto qari paranga leanani aza za nyumu pana nyumunyumuna bangara, aza na toa kole jolana kamua na kamua. Totonai qari roiti vei zara ria, nari
10 za qari gona nyumu opo todongo pa moena aza za nyumu pana nyumunyumuna bangara ari ka rabete made tinoni matamata, ko qari vatarazaea ria aza na toa kole jolana kamua na kamua. Totonai qari kole kera vatarazaea nari za qari vakole goreria pana moena na nyumunyumuna bangara za na dia vasuvasu bangara, beto ari qari gua vei:
11 <<Na Bangara beto na mami Tamaza!
Za garo tugu ko muna tekua ao
za na vinatarazae, na vinalavata, beto na neqi.
Ura ao gu qu vapodakaria doru za-kazava,
ko pana mua roquroqu tugu ao
za qari tavapodaka beto qari toa ria,>>
qari gua.

5

Na Pepa Tavijongona beto na Lami

1 Beto qa batia ara za maka pepa tavijongona za taaru pa lima kale matuana aza za nyumu pana nyumunyumuna bangara. Kori kalena na pepa tavijongona aza za pugele varikaleni na kutikuti beto za tavamauruni ka vitu tita maulu.
2 Beto qa batia ara za maka mateana neqina jola za velavela viviva vei ari, <<I zei za na padana ko mina poraka revanga ria na tita maurudi ari ko mina revatia za na pepa tavijongona,>> za gua.
3 Ba kepore za maka tinoni pa noka, pa pezo babi pa kauru pezo za pada bi revatia ko bi tiro dogoria.
4 Ko qa lukana viviva ara, ura kepore za maka tinoni bi tabata, aza za garo ko bi revatia ko bi tiro dogoria za na pepa tavijongona aza.
5 Nari za paranga lameziu za maka ria na tinoni matamata, <<Muke lukana. Dogoro! Na laione pana butubutu ti Jiuda, na tuti lamena ti Devita. Aza za na tinoni za tori vakilasia tu nana kana, ko aza za padana mina poraka revangaria za ka vitu tita maulu, ko mina revatia za na pepa tavijongona zana,>> za gua.
6 Beto qa dogoro lao qa gua za qa batia za maka lami, za kole turu pana varikorapaina na nyumunyumuna bangara beto ka made manugu, beto qari varilivutaini ria na tinoni matamata aza. Ba na lami za dogoro vei pu tori tavauke mae tu. Na lami aza za kolea ka vitu keuna, beto ka vitu tugu na matana, aza ari ka vitu Ongonguna na Tamaza qari tagarunu lao pa doruna na kasia abana.
7 Za lao za na lami aza ko za tekua za na pepa tavijongona za taaru pa kale lima matuana aza za nyumu pana nyumunyumuna bangara ani.
8 Ko totonai za aru tekua na lami za na pepa tavijongona, za qari todongo ari ka made manugu beto ko ari ka rabete made tinoni matamata pa moena na lami. Qari okoto aru mike hapu beto na baolo qolo. Na baolo ari za qari pugeleria na vuvuvuzu vavavui omanga leadi ria na varavara tadiria na tinoni tana Tamaza.
9 Ko qari kerani ria za maka kera koregana, ari qari gua vei:
<<Na padamu ao ko muna aru tekua
za na pepa tavijongona
beto muna poraka revangaria ao
ria na tita maulu,
ura qu tavauke perangaina za ao,
ko pana orungumu tugu ao
za qari tapajuku mule vani na Tamaza
ria na tinoni pa okoto butubutu beto na okoto paranga,
beto pa okoto minete tinoni beto na puku tinoni.
10 Qu tori roiti veidi tu maka butubutu iama ao ria,
ko mari nabuluni na nada Tamaza,
beto ko mari bangara pa pezo,>> qari gua.
11 Beto qa dogoro lao mule qa gua ara, nari qa nongoria za na mamalaingidi na zoku vuro mateana qarike boka tanguti. Qari turu varilivutaini za na nyumunyumuna bangara, ari ka made manugu, beto ari ka rabete made tinoni matamata.
12 Ko qari kera vaululu viviva vei ari ria:
<<Za pada ko mina tavalavata za na lami,
aza za tavauke mae perangaina!
Ura tana za na neqi, na izizongo,
na gigalai, na viva, na vinalavata, na vinatarazae,
beto na paranga leana!>> qari gua.
13 Beto pa liguna aza qa nongoria ara za na mamalaingidi doru vinapodaka pa noka, pa pezo, pa kauru pezo, pa kolo, beto ko dorudi qari kole pa doru kota, za qari kera vei ari:
<<Tana za nyumu pana nyumunyumuna bangara beto tana lami
mari lao za na paranga leana,
na vinalavata, na vinatarazae,
beto na neqi kamua na kamua!>> qari gua.

14 Nari qari oe lao ari ka made manugu,
<<Agua!>> qari gua. Beto qari todongo ari
ka rabete made tinoni matamata, ko qari
vatarazaea aza.

6

Ka Vonomo Tita Maulu pana Pepa Tavijongona

1 Ego totonai za poraka revangia na lami
za maka ari ka vitu tita maulu, nari za qa
nongoria ara za maka ari ka made manugu
za paranga qulutu vei na paka oka, ari za
gua vei, <<Mae, lame!>> za gua.
2 Ma dogoro lao qa gua, nari za qa batia
za maka hose keka. Ko na zaena tugu pa
pokotona na hose za maka tinoni za arua
maka bokala za taiani, za tavazaeni aza za
maka vasuvasu bangara, beto za votu lao
vei na varene mi lao vakilasia nana kana za
gua.
3 Beto totonai za poraka revangia na lami
za na tita maulu vinaori, nari za qa non-
goria za na manugu vinaori ari za gua vei,
<<Mae, lame!>> za gua.
4 Nari za votu lame mutu za maka hose
jemere ko za tavamalumuni na tinoni za
zaea na hose aza za na neqi ko mina varijo
pale za na bule pa pezo, ko mari varivuke
lao lame ria na tinoni. Beto ko za taiani tugu
vei aza za na benete varipera.
5 Beto totonai za poraka revangia na lami
za na tita maulu vinaue, nari za qa nongoria
za na manugu vinaue za paranga vei ari,
<<Mae, lame! >> za gua. Nari ma dogoro
lao qa gua, nari qa batia za maka hose
kudekude, ko na tinoni za zae pa pokotona
za arua za maka sikele padapadani mamata
kori na kaena.
6 Beto qa nongoro veini za lame pa varikorapaidi ari ka made manugu za maka mamalaingi, ari za gua vei, <<Za zae jola za
na vavai, maka kilo vuiti gu padana za na
tabarana na roiti pana maka rane, beto na
padana na tabarana na roiti pana maka
rane tu za kue kilo bali. Ba keta mu nganguluria za na oela beto na vaini qari kole pa
inuma!>> za gua.
7 Beto totonai za poraka revangia na lami
za na tita maulu vinamade, nari za qa non-
goria za na manugu vinamade za paranga,
<<Mae, lame!>> za gua.
8 Ko ma dogoro lao qa gua, nari za qa
batia za maka hose za nyoro vabeaza na
tinina. Na izongona na tinoni za zae pa
hose za i Uke, goto aza za tuti pa liguna
za na izongona i Hedisi.* Qari taiani ari
kori za na neqi ko mari vaukea za na pikata
vinamadedi na tinoni pa kasia guguzu pana
varipera, na songe, na oja vioro beto na
manugu pirudi.
9 Beto totonai za poraka revangia na lami
za na tita maulu vinalima, nari za qa batiria
ara pa kutana na ia vavavavuina za na ongongudi ria na tinoni qari tavauke, ura qari
vavakatoni na paranga tana Tamaza beto
qari ule votuni na dia rangerange lao ti Jisu.
10 Ko qari kukuku viviva vei ari, <<Bangara, ao na vivamu jola! Na liosomu beto
na zozotomu ao! Ae tu mina koi vei zovaina
beto muna tutidi ko muna vakilasaria ao ria
na tinoni pa pezo qari vaukegami gami?>>
qari gua.
11 Qari okoto taiani tugu ria za na poko
keala gojo doruru, beto qari tavavanau ko
mari minyere adono iapeki, koi vei tu mina
tavaokoto za na ngutidi ria na nabulu tavitidi beto na taidi tana Karisito mari uke vei
tugu qari uke vei ria.
12 Beto totonai qa batia za poraka revangia na lami za na tita maulu vinavonomo,
nari za raja za maka nunu lavata, za pae
amu za na tapo ko za rodomo kunikuni za
na kota, beto na popu za peluku jemere vei
na orungu.
13 Na seru pa noka za qari lotu gore pa
pezo, qari vei na vua piqi kizudi tonai za
japuria na oja lavata.
14 Beto na oka za murimurinana vei na
pepa za tavijongo teku vakeni pale, beto
doru kubo beto na nunuza za qari tavarijo
pale pana dia kolekolena.
15 Beto za qari uku keni luge ovo pa
leo bevi na baongo patu pa doru kubo
ria na bangabangara pa pezo, na tinoni
poreveveidi, na kapini pa minete varipera,
na tinoni izizongo, na tinoni neqineqidi,
doru pinauzu beto na tinoni taruvatadi.
16 Beto qari kiu alili laoria na kubo na
patu, <<Ego, mu taqovara tarigami, ko mu
vapaegami pana dogodogoro tana tinoni
za nyumu pana nyumunyumuna bangara,
beto ko vei tugu pana tagigiri varivakilasana tana lami!
17 Ura za kamu gu ani za na rane ikerena
pana dia tagigiri. Ko kepore za maka tinoni
mina boka ukuni za na vinakilasa ani,>>
qari gua.

7

Ka 144,000 Tinoni tana Tamaza

1 Pa liguna za vei zara za qa batiria za
ka made mateana qari kole turu pana ka
made uquna na kasia abana, ko qari aru
vanogotoria za ka made gava pa abana, ko
kepore maka gava bi gava lao pa pezo, pa
kolo, beto pana suvege.
2 Beto za qa batia mutugu ara za maka
goto mateana za zale vei pa kale zagere
tapo, za pogozia na vinagilagila tana na
Tamaza toana, beto za kuku viva laoria ka

* **6:8** Na izongo ***Hedisi*** ani na ginuana za na ia tadiria na tinoni ukedi.

made mateana qari taiani na neqi ko mari
nganganguliа na pezo beto na ivere.
3 Ari za gua vei za na mateana aza,
<<Muke nganganguluа ria na pezo, na ivere
beto na suvege, koi vei mami vakoledi mae
tu na vinagilagila pa readi ria na nabulu
tana nada Tamaza,>> za gua.
4 Ko qa nongoroni za na nguti varika-
mudi ria qari tavakoleni na vinagilagila
tana Tamaza pana readi za ari ka maka
gogoto madengavulu ka made vuro, na
koko lame veidi pana ka manogori doru
butubutu Izireli.
5 Pa butubutu ti Jiuda ka manogori vuro
qari tavakoleni na vinagilagila,
pana butubutu ti Rubeni ka manogori vuro,
pana butubutu ti Qadi ka manogori vuro,
6 pana butubutu ti Aesea ka manogori vuro,
pana butubutu ti Naputalai ka manogori
vuro,
pana butubutu ti Manase ka manogori
vuro,
7 pana butubutu ti Simione ka manogori
vuro,
pana butubutu ti Livai ka manogori vuro,
8 pana butubutu ti Isaka ka manogori vuro,
pana butubutu ti Zabuloni ka manogori
vuro,
pana butubutu ti Josepa ka manogori vuro,
pana butubutu ti Benijimani ka manogori
vuro za qari tavakoleni na vinagilag-
ila.

Na Minete Tinoni Lavata pa doru Pukupuku Tinoni

9 Ego pa liguna za jola za vei zara za ma
dogoro lao qa gua, nari qa batia za maka
varikamu minete lavata, kepore maka
tinoni mina boka nguti betoria! Na lame
veidi pana okoto puku tinoni, na okoto
butubutu, na minete tinoni beto na okoto
dia parangana ko qari turu pana moena na
nyumunyumuna bangara, beto pa moena
na lami. Qari vazae poko keala gojo doruru
beto ria doru, beto qari okoto aru kavana
na suvege pamu.
10 Beto qari velavela vei ari,
<<Na inaalo za na koko lame veina tana
nada Tamaza,
aza za nyumu pana nyumunyumuna
bangara,
beto na koko veina pana tana lami!>> qari
gua.
11 Nari ria doru mateana qari turu var-
ilivutaini na nyumunyumuna bangara, ria
na tinoni matamata, beto ari ka made
manugu qari todongo pa moena na nyu-
munyumuna bangara ko qari vatarazaea
na Tamaza, za
12 ari qari gua vei,
<<Agua! Na vinatarazae, na malakapi vav-
aguana,
na gigalai, na paranga leana,
na vinalavata, na neqi,
beto na viva za tana nada Tamaza ka-
mua na kamua! Agua!>> qari gua.
13 Beto za maka ria na tinoni matamata za
nanaza lameziu, <<Ari zei za qari pokopoko
keala ari, beto pae na koko lame veidi ria?>>
za gua.
14 Qa oe laoia ara aza, <<Qokolo, ko ao tu
qu gilagilai za, ara qake gilagilai,>> qa guni.
Nari za paranga lameziu, ari za gua
vei, <<Ari ria na votu lame veidi pana to-
tozo nganganguluа ikikeredi jola. Qari tori
valiosoria tu ria na dia poko gojo doru
ko qari tavakeka keala pana orunguna na
lami.
15 Ko zara za vei za qari turu pa moena
na nyumunyumuna bangara tana
Tamaza,
ko mari nabuluni na rane na bongi
pana nana zelepade madina aza.
Ko aza za nyumu pa nyumunyumuna
bangara
mina suvere tavitiria na kopu vasareria ria.
16 Marike izongo burana soga,
beto marike izongo kidepe soga,
beto na tapo babi kaki mangini marike
vavuiria.
17 Ura na lami za mina dia sepati
aza za nyumu pa varikorapaina na nyu-
munyumuna bangara,
beto aza za mina toka laodi pana vuvugu
kolo toana.
Beto na Tamaza mina nyunyu paledi
doru oni kolo mata takulanga pa matadi,>>
za gua.

8

Na Tita Maulu Vinavitu za Taporaka

1 Beto totonai za poraka revangia na lami
za na tita maulu vinavitu, nari za zake van-
gudu ngada podeke pana maka kobu aoa tu
za na oka.
2 Beto qa batiria za ka vitu mateana qari
turu pa moena na Tamaza, beto qari okoto
taiani ria za ka vitu kuvili.
3 Beto maka goto mateana za arua
na baolo qolo ketakoi za takura na
vavavui omanga leana za lao turu katapa
pana ia vavavui madina. Zoku ria na
vuvuzudi vavavavuina za taiani aza, ko
mari tavavavui tamo lao pana varavara
tadiria doru tinoni tana Tamaza pana ia
vavavavuina qolo aza za kole pana moena
na nyumunyumuna bangara.
4 Ko na tulana na vavavui za koko vei
pana baolo qolo za arua na mateana pa
moena na Tamaza za zae tavitia na var-
avara tadiria na tinoni tana Tamaza.
5 Beto za tekua na mateana za na baolo
ko za vapugeleni na naji iku toana, beto za

gona goreni pa pezo. Nari za pererekata za na paka oka, na kukuku za tanongoro, za kapi vasiboro za na kota, beto za jou za na pezo.

Ka Made Kuvili Momoe

6 Ego ari ka vitu mateana qari aruria ka vitu kuvili za qari vanaqiti ko mari ivu qari gua.

7 Ko totonai za ivua nana kuvili za na mateana momoe, nari za lotu gore koko pa vavagalo za na kabu aisi beto na iku, qari varisomanai orungu za qari tagona gore pa pezo. Ko za vurungu beto pale za maka pikata vinauena na pezo, maka pikata vinauena na suvege za tavurungu beto pale, beto ko doru buruburu qari tavurungu pale.

8 Beto za ivua na mateana vinaori za na kuvili, nari za maka za za vei maka kubo lavata za vurungu za tajopu gona gore pa ivere. Ko za tapeluku orungu za maka kobu vinauena na ivere.

9 Beto maka kobu vinauena ria na vinapodaka pa ivere za koleria na toa za qari uke, beto ko maka kobu vinauena na vaka za qari tapipiara.

10 Ego beto za ivua mule na mateana vinaue za na kuvili, nari za lotu gore lagere vei pa noka za maka seru lavata. Za vuruvurungu vei na juke ko za lotu taria za maka kobu vinauena doru pie beto na vuvugu pie.

11 Na izongona na seru ani za i Paza ko za tapeluku vapaza za maka kobu vinauena na pie, ko na kubo tinoni qari ukedi za na pie ura qari paza.

12 Beto za ivua mule na mateana vinamade za na kuvili, nari za tavarodomo za maka kobu vinauena na tapo, vei tugu maka kobu vinauena na popu beto ko maka kobu vinauena ria na seru, ko maka kobu vinauena na dia kabere za tavarodomo. Ko maka kobu vinauena na rane zake kabere beto ko maka kobu vinauena na bongi ba zake rea tugu.

13 Beto ma dogoro qa gua, nari za qa nongoria za na kikiuna maka zako, za tigoro pa nulu vavagalo, beto za velavela viviva vei ari, <<Mari takulangagedi tu! Mari takulangagedi tu! Mari takulangagedi tu ria qari suvere pa pezo, totonai mari tanongoro na aqorodi ari ka kue kuvili mari ivuria mule kue mateana qari kole!>> za gua.

9

Na Kuvili Vinalima

1 Beto za ivua na mateana vinalima za na kuvili, nari za qa batia za maka seru za koko lotu lagere veina pa noka ko za tori lotu gore tu pa pezo. Ko za taiani aza za na vidulu revangana na pou oqili kepore vinabetona.

2 Ko za revangia na seru za na pou oqili, nari za votu zale vei pa oqili za na tula kudekude, za tula vei maka iku nevolo lavata, ko za amu vapaea za na kaberena na tapo beto na oka.

3 Beto qari votu lame vei pa leo tula ria na kupo ko qari gore nyumu pa pezo, beto qari taiani ria za na neqi veveina na neqi varigarata tana mede pa pezo.

4 Ba qari tasuqutu ria na kupo ko marike nganganguluria na buruburu pa pezo, na suvege beto kaki umuma, goto ria gu na tinoni zake koleria na vinagilagila tana Tamaza pana readi za qari tavamalumuni ko mari ngangaguluria za gua.

5 Ko qari tavamalumuni ria za mari vavitigiria na tinoni pa leona ka lima popu, ba qarike tavamalumuni ko mari vairia. Ko na vitigi qari vagozorodi za vei na garatani mede.

6 Ko pana korapadi na rane pana lima popu aza, za mari nyaqoa na uke ria na tinoni, ba marike boka uke. Mari nyorogua ukedia, ba na uke mina ukudi.

7 Na dogorodi ria na kupo za qari vei ria na hose qari tavatana lao pana varipera. Pa batudi za kole za na zakaza za dogoro vei na vasuvasu qolo, na izumatadi za vei na izumata tinoni,

8 na vurungudi za kakaza vei na vurungudi ria na reko, beto na livodi za gani vei na livo laione,

9 na raqoraqodi za vapaea na zakaza za dogoro vei na aeana, ko na burunguni babanadi tonai qari tatava za vei na ovangadi hose beto na topitopili qari zaeria na tinoni varipera ko qari tagara lao pana varipera.

10 Na pikutudi za vei na pikutuni mede ko pana pikutudi za kole za na neqi qari vavitigidi na tinoni pana ka lima popu.

11 Na dia bangara za na mateana pana pou oqili kepore vinabetona. Na izongona pana paranga Hiburu za i Abadoni, goto pana paranga Qiriki za i Apolioni.*

12 Na takulanga ikerena momoe za jola, ba liguna aza za pala mari tuti lame mule za kori takulanga.

Na Kuvili Vinavonomo

13 Beto za ivua na mateana vinavonomo za nana kuvili, nari qa nongoria ara za maka mamalaingi za lame vei pana ka made kekeuna na ia qolo vavavuina za turu pa moena na Tamaza.

14 Za paranga lao aza pana tana mateana vinavonomo za arua na kuvili, <<Mu ruvataria ari ka made mateana qari tapiko pa

* **9:11** Na ginuana na paranga ani pa paranga Kubokota za Jegajegara.

maka kale keketai pie lavata na izongona Iupareti!>> za gua.
15 Ko qari taruvata ari ka made mateana qari tapiu vatana vakoleni za na aoa, na rane, na popu beto na aoro tangutidi, ko mari boka vaukeria za ria na kobuna vinaue ria na tinoni pa kasia guguzu.
16 Ko qa nongoria za na ngutidi ria qari zae pa hose za kori gogoto milioni.
17 Ani za aza qa batia na veveidi pana tadiria na hose beto ria qari zaeria na hose: na aeana qari poko suqutudi na raqoraqodi za jemere vei na iku, beto za bu kudekude, beto za boe vei na nai. Ba na batudi na hose za qari dogoro vei na batu laione, pa ngujudi za votu na iku, na tula beto na nai.
18 Ari ka kue oja qari tavaukeni ria na kobuna pikata vinaue ria na tinoni pa kasia guguzu: na iku, na tula, beto na nai, ria qari votu lame vei pana ngujudi ria na hose.
19 Ura na neqi tadiria na hose za qari kole pa ngujudi beto pa pikutudi na hose. Ura na pikutudi ba za vei na dole za pore batudi ko ria za qari vapalekani tinoni.
20 Ria doru na tinoni qarike tavauke pana oja zara za qarike gabala loi paledi ria na zakaza qari roitidi pana limadi makadi. Qarike koroto vatarazaeria na tomete ikikeredi, babi na beku qolo, na siliva, na patu boronisi, na suvege, ria na zakaza qarike batabata, na vainongoro na rerege.
21 Beto ko qarike gabala loi paledi na dia varivarivai, na dia potana nganganguluu, na toa vei na manugu, babi na ikiko.

10

Na Mateana beto na Pepa Tavijongo Pekina

1 Beto aza za qa batia mule za maka goto mateana neqineqina za lagere vei pa noka. Za tapokopoko pana lei aza beto za varilivutai pa nare batuna za na bigobigo, na izumatana za tolanga vei na tapo, beto na nenena za vei na iku za vuruvurungu memea.
2 Za araruanana pa limana za maka pepa tavijongona na pekina beto na revatana. Beto na nene kale matuana za turuni pa ivere, goto na nene kale merina za turuni pa pezo,
3 beto za kukuku velavela vei na kurumu ngangarana na laione. Pa liguna za velavela aza, za qari pererekata ka vitu paka oka.
4 Pa ligudi qari jola ka vitu paka oka, za ma podalai kutikuti qa gua ara, ba qa nongoria mule maka mamalaingi za lagere vei pa noka ari za gua vei, <<Muke ule votuni aza qari pojai ari ka vitu paka oka; beto ko muke kutiria,>> za gua.
5 Beto za na mateana aza za kole turu pa ivere beto pa pezo za alaka zaeni pa noka za na lima matuana,
6 beto za maulu pana izongona na Tamaza, na toa jolana kamua na kamua, aza za vapodakia na oka beto doru zakaza pa leona, na pezo beto doru zakaza pa leona, beto na ivere beto doru zakaza pa leona. Ari za gua vei za na mateana, <<Koviria minake zovai lalaonana za na totozo!
7 Goto totonai mina ivua na mateana vinavitu za nana kuvili, za mina vagore votua na Tamaza za nana nyorogua golomona, aza vei za tori pojadi tu aza ria nana nabulu tinoni korokorotai,>> za gua.
8 Beto za na mamalaingi qa nongoria za lagere vei pa noka za ari za guniziu vei, <<Mu lao ko mu tekua za na pepa tavijongo revatana pana limana na mateana aza za turu pa ivere beto pa pezo,>> za gua.
9 Nari qa lao za tana mateana, ko qa pojani ko mi vaniziu na pepa tavijongo pekina qa gua. Nari ari za guniziu vei aza, <<Pia, tekua ko mu gania. Pala mina paza ilili pa iapamu zana, ba pa ngujumu za pala mina lomozo leana vei na muji,>> za gua.
10 Ko qa tekua ara za na pepa tavijongo pekina pana limana na mateana, ko qa gania. Ko pa ngujuqu za qa valingilingi veini tugu na muji, ba totonai tu qa ponyolo betoa nari za ilili paza pana iapaqu.
11 Beto za maka ule vaniziu mutu za ari za vei, <<Koviria muna maka korokoroto tarini mule ao za ria zoku minete tinoni, na puku tinoni, ria na okokoto dia parangana, beto ria na bangabangara.>>

11

Kori Tinoni Pogozo Nongoro tana Tamaza

1 Ego qa taiani ara za maka kolu tiku za dogoro vei na kolu padapadana, beto qa tagarunu ara, ari za gua vei, <<Mu turu ko mu padai za na zelepade tana Tamaza, na idi vavavavuina, beto mu ngutiria ria qari vatarazae pa leona.
2 Ba munake padai za na kakabarena na zelepade. Muna loi vakolea aza, ura za tori taiadi tu ria na tinoni karovodi za na ia aza, ko pala mari tete anyanyuni ria za na guguzu madina ka madengavulu kori popu.
3 Beto pala mana garunu laodi ara ari kori qua tinoni vavakato ko mari vazaeria na poko batibatikeredi qari vavazaeria na tinoni qari takulanga, beto ko mari kole ulule votuni za na nongoro tana Tamaza pana maka vuro kori gogoto vonomongavuluputa rane,>> za gua.
4 Ko ari kori tinoni vavakato ari za na kori suvege olive beto kori tuturuna juke qari

turu pa moena na Bangara za bangarani na pezo.
5 Ko vei na tinoni mina nyorogua vapalekaria, nari za na iku tu mina votu pana ngujudi ari kori mina vurungu paledi na dia kana. Ko na tinoni mina nyorogua vapalekaria za pala mina tavauke vei tugu aza.
6 Ria za qari taiani za na neqi, ko mari boka patea za na oka ko minake gore za na okoro pana totozo mari ulule votuni ria na nongoro tana Tamaza. Qari izongia tugu vei za na neqi ko mari boka pelukuni na orungu za na pie, beto ko mari boka vavagozoroni okokoto oja za na pezo. Pala mari boka roiti vei ari ria pana ae totozo mari nyoroguani.
7 Totonai mari vaokoto betoa ari kori za na ululena na nongoro tana Tamaza, za mina votu zale vei pa leo pou oqili kepore vinabetona za na manugu piruna mademade nenena, ko mina rajaria ari kori, ko mina vakilasaria beto mina vaukeria.
8 Ko na kobukobu tinidi ari kori tinoni vavakato ari za mari kole vuvuzudia pana lodaka zona lavata pa guguzu lavata poreveveina pana ia ketakoi za tavauke pa korosi na dia Bangara. Qari vaizongo vavapadani pa Sodomo beto pa Ijipi za ketakoi.
9 Ko kue rane kobuna za mari kole dogodogoria ria na tinoni pa okoto minete tinoni, pa okoto butubutu, ria okotodia parangana, beto ria na okoto puku tinoni za na kobukobudi ari kori beto mari daidia tugu golomoria.
10 Ko ria doru tinoni pa pezo za mari qerani ria za na ukedi ari kori, ko mari roiti tekutekuna beto mari varisoga lao lame varivana, ura ari kori tinoni korokorotai ari za qari vagozorodi na vitigi ria doru tinoni qari suvere pa pezo.
11 Ba za jola kue rane kobuna za na ongongu toana za koko vei tana Tamaza za lugeria ari kori, ko qari soqolo turu. Ko qari matagutu vitivitigi ria qari batiria ari kori.
12 Beto qari nongoria ari kori tinoni korokorotai ari za maka mamalangi lavata za lagere vei pa noka, ari za gua vei, <<Mae zale pani!>> za gua. Nari za aza tugu qari korapa dogodogorodia ria na dia kana, za qari zae gu pa lei zae pa noka ari kori.
13 Ko pana totozo tugu aza za raja za maka nunu lavatana jola, ko za lotu tajegara za na kobuna vinamanoga na guguzu lavata aza, ko ari ka vitu vuro tinoni za qari uke. Goto ria na tinoni qari suvere jola za koi vei vairia na matagutu nari qari vatarazaea gu ria za na Tamaza lavata pa noka.
14 Na takulanga vinaori za koni jola ba adono tu, na takulanga vinaue za nake zovaina beto mina lame!

Na Kuvili Vinavitu

15 Beto za ivua na mateana vinavitu za nana kuvili, nari za qari tanongoro ria na mamalangi velavela pa noka, ari qari gua vei,
<<Na binangara pa kasia guguzu
za koviria na nana nada Bangara beto na nana nana Karisito,
ko na Tamaza mina kole Bangara kamua na kamua,>> qari gua.
16 Ko ari ka rabete ka made tinoni matamata qari kole nyumu pana dia nyumunyumuna bangara pana moena na Tamaza, za qari opo todongo gore pa pezo, beto qari vatarazaea za na Tamaza,
17 ari qari gua vei,
<<Bangara, na Tamaza vivamu jola,
qu korapa koviria beto qu kole perangaina tu,
gami paranga leana lao tamu.
Ura qu vadogorodigami na mua neqi lavatana
ko koviria qu tori bangara tu!
18 Ria na pukupuku tinoni za qari tagigiri,
ba na totozo tagigiri tamu za kamua gu za koviria.
Za kamua gu za na totozo muna tutidi
ria doru tinoni qari tori uke tu.
Za kamua gu za na totozo mari tatabara
ria na mua nabulu na tinoni korokorotai,
beto dorudi ria na mua tinoni,
ria qari pamanganigo, na pekidi na lavatdi.
Za kamua gu za na totozo mari tapipiara
ria na tinoni pipiara pa pezo,>> qari gua.
19 Beto za tarevanga za na atakamanana na zelepade tana Tamaza pa noka, beto za tabata pa leona nana zelepade za na Bokese Vinaego. Beto za malara kapi vasiboro za na kapi, za tanongoro na kukuku, beto qari pererekata za na paka oka, za jou na nunu beto qari lotu gore lagere za na kabu aisi.

12

Na Reko beto na Ratovo

1 Beto za votu lame vei pa noka za maka vinagilagila varivagabarana jola. Za bola votu za maka reko za pokoni na tapo, na popu pa kauru nenena, beto pa batuna za vasuvasuni ka manogori seru.
2 Tori pore iapana tu za na reko aza, ko za vitivitigi beto za lukana ura mi vapore koburu gu za gua.
3 Beto za votu lame gu mule za maka vinagilagila varivagabarana pa noka. Za bola votu gu za maka ratovo jemejemerena lavata, ka vitu batuna, ka manogaputa keuna, beto qari okoto vasolapa vasuvasu bangara ria doru batuna.

4 Ko za irudi na pikutuna aza za na kobu
vinauedi ria na seru pa noka ko za gona
goredi pa pezo. Beto za lao turu pa moena
na reko za tata vapodo koburu za na ratovo,
ko mina ponyolo dorua za na melalu mina
vapodoa na reko za gua.
5 Ko za vapodoa na reko za maka melalu,
na tuna marene, aza mina vakilasa beto-
ria beto mina bangaradi doru pukupuku
tinoni. Ba za tasaputu zae tana Tamaza za
na koburu, pana nyumunyumuna bangara
tana Tamaza.
6 Beto za na reko za uku keninana pa
qega, na ia za vatanani na Tamaza ko mina
takopu beto za tavatekuteku za na reko
aza, pana maka vuro kori gogoto vonomon-
gavuluputa rane.
7 Ego ko za poraka votu gu za na varipera
pa noka, ko i Maekolo beto ria na minete
mateana za qari rajai za na ratovo. Nari na
ratovo beto ria na nana minete mateana ba
qari raja varisogadia tugu,
8 ba za tavakilasa za na ratovo beto ko ria
na mateana tana, beto ko qari taiju pale pa
noka.
9 Ko za tagona gore pale pa pezo za na ra-
tovo, aza tugu za na dole pa moa, na izong-
ona za na bangaradi ria na tomete babi
Setani, aza za toka vapiruria doru tinoni pa
kasia guguzu. Ko ria na nana mateana za
qari tagona gore tavitini tugu aza.
10 Beto qa nongoria mule ara za maka
mamalaingi pa noka, ari za velavela viviva
vei,
<<Koviria za tabata za na inaalo, na neqi
beto na binangara tana Tamaza!
Koviria mina bangarani na kasia guguzu
za nana Karisito.
Ura za tori tagona gore tu pa pezo
aza za kole pitu tutiria doru rane na
bongi
pana moena na nada Tamaza za na sela
tadiria na taida.
11 Ria na taida qari tori vakilasia tu aza
pana orunguna na lami,
beto pana dia ulule votuna na paranga tana
Tamaza,
beto ko qarike rabeke vakamuni pa uke
za na dia toa.
12 Zara za vei ko mu suvere qera gamu na
noka,
beto ko gamu doru gamu suvere ke-
takoi!
Goto mu takulanga za gamu na pezo na
ivere!
Ura za tori goregana tu pana tadigamu
zana
za na bangaradi ria na tomete.
Za tagigiri vitivitigini aza
ura za gilagilainana aza nana totozo mina
kole roiti
za tori papaka tu,>> za gua.
13 Totonai za gilagilai na ratovo za tori
tagona gore tu pa pezo aza, nari za podalai
gu nyaqo tututia aza ko mi ngangangulia za
na reko aza za vapodoa na koburu marene
za gua.
14 Ba za taiani na reko aza za kori ba-
banana na zako lavata, ko mina boka tatava
uku keni pana ia za vatana vakolea na
Tamaza ko mina takopu na tavatekuteku
aza pana kue aoro kobuna, ko ketakoi za
mina tavasare tana ratovo.
15 Nari za tue votuni na ratovo pa ngujuna
za na nyoro pie, ko za tuti pa liguna na reko,
ko mi pogozo vaole keni paleni za gua.
16 Ba na pezo za tokani za na reko; za
tapaqala revanga za na pezo, ko za ponyolo
pale za na nyoro pie za tue votuni pa ngu-
juna na ratovo.
17 Nari za tagigiri vitivitigini na ratovo
za na reko aza, ko za lao gu rajaria ria
doru tuna na reko qari suvere jola, ria qari
vatabea na garunu tana Tamaza, beto qari
tarange pana dia ululena na zozoto ti Jisu
Karisito.
18 Ko za kole gu turunana pana nagazana
pa nole za na ratovo.

13

Kori Manugu Made Nenedi Pirudi

1 Beto qa batia mutugu za maka manugu
made nenena piruna za podaka votu lame
pa ivere, ka manogaputa keuna, beto ka
vitu na batuna. Qari solapa pana kekeuna
za ka manogaputa vasuvasu bangara, beto
za okoto takuti pana okoto batuna za maka
izongo za vamoroania na Tamaza.
2 Ko na manugu qa batia za dogoro vei na
leopadi, na nenena za vei na nene bea, goto
na ngujuna za vei na ngujuna na laione. Ko
na ratovo za vani na manugu piruna ani za
na neqi, na nyumunyumuna bangara beto
nana neqi binangara.
3 Maka batuna za dogoro vei za vavaini
maka paleka varivukena, ba za tori
tasalana tu ko za tori peki tu za na paleka.
Ko qari gabara beto ria doru tinoni pa kasia
guguzu, ko qari tutia za na manugu piruna
aza.
4 Ko doru tinoni za qari vatarazaea za na
ratovo, ura aza tugu za vani nana neqi za na
manugu piruna. Beto qari vatarazaea tugu
vei za na manugu piruna aza, ari qari gua
vei, <<Kepore za maka bi neqi viva vei na
manugu piruna! Beto ko kepore za maka
mina pada rajai ko mina vakilasia aza! >>
qari gua.
5 Za taiani tugu na manugu piruna aza
za na boka pana paranga ko za paranga
vavalavatai beto za vamoroannia za na
Tamaza. Beto za tavamalumu aza ko za

boka varoitia nana neqi ka madengavulu kori popu.

6 Za podalai paranga aza ko za poja vivikeria za na Tamaza, za poja vikevireria za na izongona na Tamaza, na ia za suveria na Tamaza, beto ko vei tugu ria doru qari suvere pa noka.

7 Beto za tavamalumuni tugu aza za mina rajaria na vakilasaria za na tinoni tana Tamaza. Beto za taiani tugu aza za na neqi ko mina bangaradi doru butubutu, na minete tinoni, na tinoni okokotodia paranga beto na pukupuku tinoni.

8 Ko mari vatarazaea doru tinoni aza, ria na tinoni tonai tu za oqoro taroiti na kasia guguzu za zake takuti na izongodi pana buka za kolea na izongodi ria qari tekua na toa. Na buka aza za tana lami za tavauke mae perangaina.

9 Na tinoni za pore talingana za mi vainongoro!

10 Aza mina tatoka raputu vakeni,
za mina taraputu lao tugu ketakoi.
Aza za tavaukeni na benete varipera,
za mina uke tugu pana benete varipera.
Ko za vei za mari turu vangaju ria na tinoni tana Tamaza.

11 Beto qa batia mutugu za maka goto manugu made nenena piruna za votu zale vei pa leo pezo. Kori keuna qari vei na keuna na lami, goto na mamalaingina za vei na mamalaingina na ratovo.

12 Doru neqi tana na manugu piruna momoe za varoitiria aza pa moena na manugu momoe. Ko za vagabararia doruna tinoni pa pezo ko qari vatarazaea aza na manugu momoe. Aza za na manugu za vavaini mae na paleka varivukena perangaina ba za tori tasalana tu za na palekana.

13 Na manugu vinaori za roiti vavoturia mule za na roiti lavalavata varivagabaradi, ko na iku tu pa noka ba za valageria pa pezo pana moedi ria na tinoni.

14 Ko pana roiti varivagabarana za tavamalumuni aza za roitini pa moena na manugu momoe za toka vapiruria na manugu vinaori ria na tinoni. Za garunuria tugu ria qari suvere pa pezo ko mari gurai tugu maka beku, na kirena ko na valavatana na manugu momoe za tavapaleka pana benete varipera ba zake uke.

15 Za tavamalumu za na manugu vinaori ko za singo lao vani na toa za na beku kirena na manugu momoe, ko na beku aza za boka paranga beto za vaukeria tugu ria doru qarike vatarazaea na beku aza.

16 Ko na manugu za paranga jujukuria ria doru tinoni, peki na lavata, izizongodi na golabadi, na tinoni taruvatadi na pinauzu, ko mari tavakole betodi na vinagilagila pa lima kale matuadi babi pana readi za gua.

17 Ko kepore za maka tinoni mina boka vainana zakaza babi vavaidi nana zakaza vei minake izongia aza za na vinagilagila ani, na izongona na manugu ikikerena babi na nabana na izongona aza.

18 Ko na gigalai lugena tu mina boka revangia ani. Aza za izongia na gigalai za mi roiti votuni za na nabana na manugu aza, ura na nabana maka tinoni aza. Ko na nabana aza za 666.

14

Na lami beto ria na Nana Tinoni

1 Ego ma dogoro qa gua nari qa batia mule za na lami za korapa turu pa kubo pa Zaione, beto qari korapa turu tavitia aza ari ka maka gogoto madengavulu ka made vuro tinoni, ko za takuti pana readi za na izongona na lami aza beto na izongona na Tamana.

2 Beto qa nongoria za maka mamalaingi za lagere vei pa noka, na mamalaingi aza za ovanga vei na kijarani na tigi pie beto za pererekata vei na paka oka, beto ko na mamalaingi qa nongoria za vei na mamalaingina na mike hapu za tapidiki.

3 Beto qari kerani ria za maka kera korega pana moena na nyumunyumuna bangara, beto pana moedi ka made manugu toadi beto ria na tinoni matamata. Kepore maka tinoni bi vanonogaia za na kera aza, goto ria tugu maka gogoto madengavulu ka made vuro tinoni za pajukuria na Tamaza pa guguzu pa pezo za qari gilagilai.

4 Ari ria qarike vapaji muledi ria na reko, ura qari kopu vakorega muledi makadi. Ari ria qari tutia ketakoi za lao vei na lami. Ari ria qari tapajuku pana tadiria na tinoni pa pezo, ko qari vei na vua moena za tavalao pana tana Tamaza beto na lami ria.

5 Kepore maka sekeseke bari pojai beto za lioso na dia toa.

Na Nongoro tadi ari ka Kue Mateana

6 Beto za qa batia mule za maka goto mateana za tatava zae pa nulu vavagalo, za pogozia na nongoro leana kole jolana mina vavakato vadi ria qari suvere pa pezoria na okoto pukupuku tinoni, na okoto butubutu, ria na okoto dia parangana beto na okoto minete tinoni.

7 Za velavela viva aza, ari za gua vei, <<Mu pangagani na Tamaza beto mu vani na vatarazae aza. Ura za kamua za na totozo varituti tana ko mina tutidi ria na tinoni. Mu vatarazaea aza za vapodakia na oka, na pezo, na ivere, beto na vuvugu pie! >> za gua.

8 Za tuti ligu lame gu mule za maka mateana vinaori, ari za gua vei, <<Za tori lotu tapiara tu! Za tori lotu tapiara tu i Babiloni, na kuta guguzu lavata! Aza za

vabuku vadigeredi na vaini- na vaini toa bisibosina- ria doru pukupuku tinoni,>> za gua.

9 Beto za tuti ligu mule za maka mateana vinaue, za velavela viviva vei ari, <<Ria na tinoni qari vatarazaea na manugu piruna beto aza na beku kirena aza, beto ko ria na tinoni qari tekua na vinagilagila tana manugu piruna pana readi babi na limadi,

10 za mari bukua tugu vei na vaini vinakilasa lavata tana Tamaza, aza za vei na vaini zake varisomanai pie pana nana kapa vinakilasa. Ko ria qari vei zara za mari tekua na vitigi pa iku nai, pana moedi ria na mateana madidi beto na lami.

11 Ko na tula rovuna na iku za vavitigiria za memea votu ko za toa kamua na kamua. Ko kepore korotona na rane na bongi za na vitigi tadiria qari vatarazaea na manugu piruna beto na beku kirena na manugu piruna, beto ko ria na tinoni qari tekua na vinagilagilana na izongona aza,>> za gua za na mateana.

12 Ko za vei za mari turu vangaju ria na tinoni tana Tamaza, ria na tinoni qari vataberia na garunu tana Tamaza beto qari range vanabua i Jisu Karisito.

13 Beto qa nongoria ara za maka mamalaingi za lagere vei pa noka, ari za gua vei, <<Mu kutia ani: mari tamana ria koviria mari uke pana roiti tana Bangara!>>

<<E, zozoto tugu! >> za gua za na Ongongu, <<Mari minyere valeana, ura na vuana na dia roiti leana za tadogoro gilagila,>> za gua.

Na Totozo Lokelokete pa Pezo

14 Beto ma dogoro qa gua nari za qa batia za maka lei keala, beto pa nare lei aza za nyumu za maka za vei na Tuna na Tinoni. Pa batuna za vazaea na vasuvasu bangara za taroiti pa qolo, beto pa limana za arua maka likoto gani ngodongodo lomotoni vuiti.

15 Beto za votu lame vei gu mule pa leona na zelepade za maka mateana ko za velavela laoia za aza za nyumu pa nare lei, <<Mu teku varoitia za na mua likoto ngodongodoni vuiti ko mu aburia na vuiti. Ura za tori kamua tu za na totozo ababu; za tori matua tu za na kasia guguzu!>> za gua.

16 Nari za iruni na likoto ngodongodoni vuiti na tinoni za nyumu pa lei za na kasia abana ko za taabu za na umuma pa pezo.

17 Beto maka mateana mule za votu lagere vei pa zelepade pa noka, za pogozia mutugu maka likoto tekutekuni qurepi za jola na ganina.

18 Beto za maka goto mateana mule za kopuni na iku za votu lame vei pana ia vavavavuina, beto za velavela laoa aza za arua na likoto za jola na ganina, <<Mu varoitia za na mua likoto ganina ko mu kotopo varikamudi ria na vunguvungu qurepi pa kasia abana, ura qari tori mumumu tu ria na vunguvungu qurepi!>> za gua.

19 Nari za iruni pa pezo na mateana za na likoto tekutekuni qurepi, ko za kotopo varikamudi za na vunguvungudi na qurepi pa kasia abana beto za gona laodi pana ia lavata ketakoi qari tatete monyomonyo tekuni piena za na qurepi. Ko na ginuana ani za na vinakilasa tana Tamaza qari gozoria na tinoni ikeredi.

20 Ko pa peguruna na guguzu za kole za na ia ketakoi qari tatete monyo ria na qurepi, ko na ululuna na orungu za nyoa votu ketakoi za tata kamua na ruana na hose beto za nyoro kamua tata kue gogoto kilomita.

15

Ria na Mateana beto ria na Oja Betobetodi

1 Beto qa batia mule ara za maka vinagilagila pa noka, na poreveveina beto na varivagabarana. Koledia ketakoi ari ka vitu mateana qari okoto makai ka vitu oja, ko ria za na oja betobetodi, ura ria za qari ule votuni na korakora tana Tamaza.

2 Beto qa batia za maka zakazava za vei na ivere za kilanga lioso vei na qelasi za varisomanaini na iku. Beto qa batiria qari vakilasia za na manugu piruna, na kirena aza, beto na nabana na izongona aza, ura qarike vatarazaea za na manugu aza. Qari kole turu tata pana ivere za kilanga lioso vei na qelasi, ko qari aruria pana limadi ria na mike hapu za vadi na Tamaza.

3 Beto qari kerani za na kera ti Mosese, na nabulu tana Tamaza, beto na kera tana lami:

<<Na poreveveidi beto na varivagabaradi
ria na roiti tamu,
Bangara Tamaza vivamu jola!
Na tuvizidi beto na zozotodi ria na mua
uana,
Bangara tadiria na pukupuku tinoni.
4 I zei za minake boka pamanganigo ao?
Ura ao gu makamu za na liosomu.
Doru pukupuku tinoni za mari lame tamu
ko mari todongo vatarazaego,
ura na mua uana tuvizidi za qari bola
votu,>> qari gua.

5 Pa liguna za vei aza qa batia za tarevanga pa noka za na ia madina pa leona na Aqaqo Vinaego.

6 Beto qari votu lame pa leona na ia madina ari ka vitu mateana qari pogozia ka vitu oja, qari vazaeria na poko keala kilakilangadi, beto na qolo qari pilusavaradi pa raqoraqodi.

7 Beto maka ari ka made manugu toadi za okoto iadi ari ka vitu mateana za na baolo

qolo za pugelia na tagigiri tana Tamaza na toa kole jolana kamua na kamua.
8 Na leona na ia madina za pugelia na tula za lame vei pana neqi beto na viva lavata tana Tamaza. Ko kepore za maka tinoni za boka lugea na ia madina tinganai qari tavagore votu okoto beto tu ari ka vitu oja tadi ari ka vitu mateana.

16

Ka Vitu Vinakilasa Betobetodi

1 Beto qa nongoria za maka mamalaingi lavata za koko lame vei pa ia madina, za paranga vei ari pana tadi ari ka vitu mateana, <<Mu lao, ko mu vuva goreni pana abana pa pezo ari ka vitu baolo tagigiri tana Tamaza,>> za gua.
2 Ko za lao na mateana momoe ko za vuva goreni pana abana pa pezo za na baolo, nari za rajaria na tubu tadoalana beto na varivitigina jola ria qari tekua na vinagilagilana na manugu piruna, beto ria qari vatarazaea na beku kirena aza.
3 Beto na mateana vinaori za vuva goreni pa ivere za na baolo, ko za jemere vei na orungudi ria na tinoni ukedi za na ivere, ko ria doru zakazava toadi pa ivere za qari uke beto.
4 Beto na mateana vinaue za vuva goreni pana pie beto doru vuvugu pie za na baolo, ko qari tapeluku orungu beto ria dorudi.
5 Beto qa nongoria za na parangana na mateana za kopudi ria na kolo, ari za gua vei,
<<Ao na tuvizimu,
na koviriamu beto na perangaimu, na Liosomu,
ura na tuvizina za na mua varituti ao.
6 Ura qari vanyororia na orungudi
ria na mua tinoni beto ria na tinoni korokorotai,
ko koviria qu vabukudi na orungu ao ria qari varivai.
Na padadi tugu ria za na vinakilasa aza! >> za gua.
7 Beto qa nongoria mule ara za na mamalaingi za lame vei pana ia vavavavuina, ari za gua vei,
<<E, Bangara, ao na Tamaza vivamu jola,
qari tuvizi beto qari zozoto ria na mua varituti!>> za gua.
8 Beto na mateana vinamade za vuva goreni pana tapo za na baolo, nari za tavamalumu za na tapo ko za vavavuidi na iku ria na tinoni,
9 ko ria na tinoni za qari tavavui vikevikere pana manginina na tapo, ko qari poja vikevikeria tu ria za na izongona na Tamaza aza za neqi joladi ria na oja. Ba qarike gabala loi pale tu ria za na dia sela ko bari vatarazaea na Tamaza.
10 Beto na mateana vinalima za vuva goreni pana nyumunyumuna bangara tana manugu piruna za na baolo, nari za togai na rodomo kunikuni za na binangara tana manugu piruna, ko qari garatia tu na meadi ria na tinoni, ura za koi vei ngaoloria na vitigi.
11 Beto ko qari poja vikevikeria ria za na Tamaza pa noka, ura za ngaoloria na vitigina na tubudi. Ba qarike gabala loi pale ria za na dia roiti ikikeredi.
12 Beto na mateana vinavonomo za vuva goreni pa pie Iupareti za na baolo, ko za pidili za na kolo, ko za tavatana vakole vadi na zona karovo ria na bangara mari lame vei pa zagere tapo.
13 Za beto aza za qa batiria za kue ongongu ikikeredi qari dogoro vei na bakarau. Kue ongongu ikikeredi ari za qari votu lame vei pana ngujuna na ratovo, pana ngujuna na manugu piruna, beto pana ngujuna na tinoni korokorotai sekesekena.*
14 Ura ria na ongongudi na tomete ikikeredi qari vavavotu roiti varivagabaradi. Kue ongongu ikikeredi ari za qari votu lao pana tadiria na bangara pa doru guguzu pa pezo, ko qari varikamudi ko mari varipera pana rane lavatana tana Tamaza vivana jola.
15 (<<Mu vainongoro! Pala mana lao vasiboro vei na tinoni ikikoqu ara! Mina tamana aza za korapa suvere gelegele, beto za kopudi na nana poko ko minake rerege golugolu, na tavakekea pana varikamu tinoni,>> za gua i Jisu.)
16 Ko qari varikamudi pana maka ia qari gigalani Amaqedoni pana paranga Hiburu ria na ongongu ikikeredi ria na bangaradi na guguzu pa pezo.
17 Beto za na mateana vinavitu za vuva goreni pa vavagalo kota za na baolo, nari za tanongoro za maka mamalaingi lavata za lame vei pana nyumunyumuna bangara pa leona na zelepade, za paranga vei ari, <<Koviria za okoto!>> za gua.
18 Beto za kapi vasiboro za na kota, za tanongoro na kukuku, za pererekata za na paka oka, beto za jou za maka nunu lavatana jola. Totonai vei za taroiti na tinoni pa podapodalaina za oqoro pore maka nunu bi kamua za na lavatana na nunu ani.
19 Ko za tapaqala ue za na pezona na guguzu lavata, beto ria na guguzu tadiria na pukupuku tinoni za qari tajegara beto. Ko pana zona vei aza za vakilasia na Tamaza za na kuta guguzu pa Babiloni, ko za vabukuni za na vaini pana nana kapa varivakilasana.

* **16:13** Na tinoni korokorotai sekesekena za na manugu piruna vinaori.

20 Doru nuza za qari maragutu betodia beto na kubokubo za qari tavaarare betodia.
21 Beto na kabu aisi pa noka na padapada limangavulu kilo na okoto mamatadi za qari lotu tariria na tinoni ko tinganai qari vamoroania tu ria za na Tamaza, ura na ikerena jola za na oja aza.

17

Na Tugele lavata beto na Manugu Piruna
1 Beto maka ari ka vitu mateana qari aruria ka vitu baolo za lagere ko ari za paranga veiniziu, <<Mae, lame ko ma vabatinigo na vinakilasa aza mina taroiti pana tana reko tugelena za nyumu pana keketaidi zoku pie.
2 Ria na bangara pa gugugu zu pa pezo za qari roiti vabosi tavitia aza, beto ko ria na tinoni pa pezo ba za tori vabuku vadigedigeredi tu na vainina na nana roiti bosina aza,>> za gua.
3 Beto za qa tatoka pana neqi tana Ongu Tabuna ko qa tapogozo lao pana maka qega ara. Ketakoi qa batia ara za maka reko za zae pa narena maka manugu piruna jemejemerena, za takuti pana tinina za na galegale izongo qari vamoroania na Tamaza beto ko ka vitu batuna beto manogaputa na keuna za na manugu piruna aza.
4 Na reko aza za vazaea na poko davalana beto na jemejemerena beto za sarini na qolo, na patu poreveveidi beto ko na patu kilakilangadi za na tinina, beto za arua pana limana za maka kapa qolo za pugelia na uana varivakeadi beto na pajidi ria na toa roiti vabosi.
5 Beto pana reana za takuti za maka izongo za pae na ginuana:
BABILONI NA KUTA
NA TINADI DORU TUGELE BETO DORU UANA BOSIDI PANA KASIA GUGUZU.
6 Beto qa batia ara za na reko za digere taleni na orungudi ria na tinoni tana Tamaza beto ria qari uke taleni na dia rangena i Jisu.
Ko totonai qa batia aza za qa gabara vitivitigi.
7 Nari za nanaza veiniziu ari za na mateana: <<Ae za vei ko qu gabara tu ao? Ma ule vakabere vanigo za na ginuana golomona na veveina na reko zana, beto ko veveina aza na manugu piruna ka vitu batuna beto ka manogaputa keuna, aza na manugu ketakoi za zae na reko zana.
8 Na manugu piruna qu batia ao zana za na toana mae tu perangaina, ba za tori uke tu; beto tata mina votu zale vei pana leo oqili kepore vinabetona aza ko na vinabetona za pala mina tapipiara aza. Ria na tinoni suveredi pa kasia guguzu zake takuti nizongodi pana buka za kolea nizongodi ria qari tekua na toa jola pa podapodalaina tu za taroiti na kasia guguzu, za pala mari gabarani ria aza tonai mari batia. Ura na toana mae tu perangaina aza; koviria za tori uke tu; ba pala mina bola ligu aza.
9 Ko ani za na gigalai lugena tu mina boka revangia na ginuana. Ari ka vitu batuna za ari ka vitu kubokubo ketakoi za nyumunyumu na reko, ko ari ka vitu bangara tugu ria.
10 Ka lima za tori jola tu na dia binangara, ba maka za korapa, goto aza na vinavitu za oqoro lame, ba totonai mina lame aza nari za pala na totozo papakana gu za mina bangara aza.
11 Goto aza na manugu piruna na toana perangaina, ba koviria tori kepore tugu, aza tugu za na bangara vinavesu, ko aza za maka tugu ari ka vitu, ko pala mina gozoriagana tugu na vinakilasa aza.
12 Goto ka manogaputa keuna qu batiria za ari ka manogaputa bangara ria. Qari oqoro tekua na neqi binangara ria, ba tonai mari tekua na neqi ko mari bangara za pala mari kole bangara tavitia maka aoa za na manugu piruna.
13 Ari ka manogaputa ari za maka gu na dia roquroqu ko mari loi lao vani gu na manugu piruna za na dia neqi na viva.
14 Ria ari mari rajai za na lami, ba mina vakilasaria na lami ria. Ura aza za na Kuta tadiria na kuta beto na Bangara tadiria na bangara. Mari varene tavitia aza ria na tinoni takukudi, tamijatadi beto qari turu vamauru pana dia rangerange,>> za gua za na mateana.
15 Beto ari mule za guniziu vei za na mateana, <<Ria na pie qu batiria ao, ria qari kole pa keketaina na reko tugele, za ria na gotogoto tinoni, na minete tinoni, na pukupuku tinoni beto ria na tinoni okokotodia parangana.
16 Goto ka manogaputa keuna beto na manugu piruna qu batiria ao, za marike tavaraguani za na reko tugele aza. Ko mari teku vakenini ria doru nana zakazava za izongoria beto mari loi vagolugolu pale. Mari gani rikatia na masana beto mari vato paleni pa iku.
17 Ura za vakolea na Tamaza tu pa bulodi za mari vei tugu ko mina gore votu za na roquroqu tonai mina maka na dia vinaego beto qari loi lao vani na manugu piruna za na dia neqi binangara ko tinganai mari gore votu beto za doru paranga tana Tamaza.
18 Goto aza na reko qu batia ao zana za na guguzu lavata za bangaradi ria doru bangara pa pezo,>> za gua.

18

Za Tajegara Tapiara na Guguzu Babiloni

1 Ego za jola zara za vei za qa batia mule
za maka goto mateana za lagere vei pa
noka. Za izongia na neqi lavatana jola aza
beto na malakapina za vakaberia za na ka-
sia guguzu.
2 Za velavela viviva vei ari aza,
<<Za lotu tajegara! Lotu tapiara!
I Babiloni, na kuta guguzu lavata!
Ko koviria na dia ia suvesuverena na
tomete,
na dia guguzu suvesuverena ria na
ongu ikikeredi,
na suvesuverena tadiria na manugu
tatavadi,
nake liosodi beto qarike tatavaragua.
3 Ura na vaini bisibosina
za vabuku digeredi doru pukupuku
tinoni.
Beto ria na bangabangara pa pezo
za qari roiti vabosi tavitia aza.
Beto ko ria na tinoni qari varivavai lao lame
za qari izizongo taleni za na roiti vabosi
tana,>> za gua.
4 Beto qa nongoria mule ara za maka ma-
malaingi za lagere vei pa noka, ari za gua
vei,
<<Mu votu taloi lame pana guguzu aza
za gamu na qua tinoni,
ko muke somanani
na uana ikikerena tana,
ko muke somana gozoria
na vinakilasa tana!
5 Ura qari varitotopare zae pa noka
za na sela tana,
beto ko zake koroto roquria na Tamaza
ria na roiti ikikeredi tana.
6 Mu roiti laoni tana
aza vei za roiti laoni aza tadiria goto,
vatamo vinorini padana nana roiti
za na vinakilasa tana,
na nana kapa za mu vatamo vinorini
na neqina na buku za varivabuku vadi-
gereni.
7 Maka moqaza vei za valavata muleni
makana
beto za suvere valeleanagana,
nari za ao ba mu vani tugu
na vitigi beto na takulanga.
Ura pa bulona ari za gua vei aza,
<Na kalao qa nyumu bangara ara, nake
nabonaboko ara,
beto ko na takulanga manake izongo gozo-
ria,> za gua.
8 Ko za vei za na oja mina gozororia aza
za mari makarai raja pana maka rane gu:
na uke, na takulanga, beto na songe.
Beto mina tavurungu pana iku,
ura na Bangara na Tamaza mina vaki-
lasia aza
za na vivana jola,>> za gua za na ma-
malaingi pa noka.
9 Beto ria na bangara pa pezo, ria qari
somana roiti vabosi tavitia aza beto qari
suvere valeanadia vei aza, za mari lukana
beto mari lukana takulangani aza, tonai
mari batia na tulana na iku za gania aza.
10 Ria pala mari turu pa zouna tu, ura qari
matagutu keta mari somana tavavitigi qari
gua, beto ari mari gua vei,
<<Varivatakulanga jola! Varivatakulanga
jola!
Na kuta guguzu lavata!
Babiloni, na kuta guguzu neqina jola!
Pana maka totozo papakana gu
za kamugo na vinakilasa!>> mari gua.
11 Ria na tinoni vavai pa pezo mari lukana
takulangani aza, ura kepore mule na tinoni
bi vaitekuria na dia zakazava.
12 Kepore tugu bi vairia na dia qolo,
na siliva, na patu poreveveidi beto na
patu kilakilangadi, beto ko vei tugu ria na
poko lineni, na poko jemejemeredi, na kala
davala, na silika. Na suvege omanga leadi
qarike boka vavaidi, na barasi, na aeana,
na patu dekolai za zae na vaidi qarike boka
vairia, beto maka zava qari gigalani na
aivori za taroiti pana livo manugu, beto na
suvege poreveveidi.
13 Beto na oela omanga leana na vuruvu-
runguna, na pepiumu omanga leana. Beto
ko vei tugu na vavavui ruqa omanga leana,
na moa. Beto na vaini, na oela olive,
na palava, na vuiti, beto vei tugu na bu-
lumakau, na sipi, na hose beto na topitopili
qari ragataria beto vei tugu na pinauzu qari
tavai teku.
14 Qari paranga lao pana tana ria na
tinoni vavai,
<<Ria doru zakazava qu nyonyorogua jo-
ladi ria ao
za qari tateku pale pana tamu.
Beto doru zakazava qari bata leana beto
qari kilanga
za qari murimuri pana tamu,
ko koviria munake izongo bati sogaria! >>
qari gua.
15 Ko ria na tinoni vavai qari izizongo
taleni na kole roiti vavai pana guguzu
lavata aza za mari turu pa zouna ura qari
matagutu keta mari somana gozoria na
vitigi tana, za mari lukana takulangani aza,
16 ari mari gua vei,
<<Varivatakulanga jola! Varivatakulanga
jola!
Za na kuta guguzu lavata!
Za tavapokopokoni na poko poreveveidi,
na poko davalana beto na jemejemer-
ena,
za tavasarini na qolo, na patu poreveveidi,
beto na patu kilakilangadi!
17 Ba pana maka totozo papakana gu
za qari murimuri betodia ria na iz-
izongo ari!>> mari gua.

Ko ria doru kapini pana vaka, ria qari tuti
pa vaka, beto ria na boe, ria qari roiti teku
poata pa vaka, za mari turu pa zouna,
18 ko mari lukana za totonai mari batia
na tulana na iku za vurungia na guguzu,
ko ari mari gua vei, <<Kepore zozoto za
maka guguzu bi poreveveina jolani na kuta
guguzu lavata zana!>> mari gua.
19 Beto mari repo taridi kavuru pezo na
batudi beto mari lukana takulangani vei
ari,
<<Varivatakulanga jola! Varivatakulanga
jola!
Na kuta guguzu lavata!
Ria doru poredia vaka qari rerege pa ivere
za qari izizongo pana izizongo tana!
Ba pana maka totozo papakana gu
za qari murimuri betodia ria doru za-
kazava!
20 Mu suvere qeraqera za gamu pa noka,
beto gamu na tinoni tana Tamaza,
na tinoni tagarunumiu beto na tinoni ko-
rokorotai.
Ura za tori vakilasani tu na Tamaza aza
ria na ngangangulu za roiti lameni aza
tadigamu,>> mari gua, za gua za na
mamalaingi.
21 Beto za ovulu tekua tu maka mateana
neqineqina za maka patu doa lavata, ko
za gona goreni pa ivere lavata, beto za
paranga,
<<Zara mina tavakilasa vei
i Babiloni na kuta guguzu lavata.
Mina tagona gore valupi vei na patu pa kolo,
ko minake izongo tabata soga.
22 Ko minake tanongoro soga pana tamu
za na mamalaingidi na mike hapu, na
keradi na tinoni, na kuvili!
Ria na bokabokadi pana okokoto roiti pa
lima
za marike tabata soga pana tamu.
Beto ko na mamalaingidi na patu doa
vavakovuru palava
za marike izongo tanongoro pana
tamu.
23 Na kaberena na juke
minake izongo tabata soga pana tamu,
beto marike izongo tanongoro soga
za na mamalaingidi ria na marene na
reko koni varielavadi.
Ria na mua tinoni vavai
za qari tinoni poreveveidi jola pa kasia
guguzu,
beto ria doru pupuku tinoni
za qari tatoka vapiru pana potana ik-
eredi tamu,>> za gua.
24 Ko za tavakilasa i Babiloni, ura za taju-
tuni aza za na orungudi ria doru tinoni tana
Tamaza, ria na tinoni korokorotai, beto ko
ria doru qari tavauke pa kasia guguzu!

19

Na Vatarazae pa Noka

1 Pana ligudi ari za qa nongoro veini ara
na mamalaingina maka varikamu minete
lavata za pa noka, ari qari gua vei,
<<Vatarazaea na Tamaza!
Na inaalo, na vinalavata, beto na neqi
za tana na nada Tamaza!
2 Ura qari tuvizi beto qari zozoto ria
nana varituti!
Za tori pitua tu aza za na reko tugele lavata
aza za toka vaselai na guguzu pa pezo
pana nana uana bosina.
Ko za vakilasia na Tamaza aza,
ura za vaukeria na nana nabulu,>> za gua.
3 Beto qari maka velavela viva vei mule
ari,
<<Vatarazaea na Tamaza!
Na tulana na iku za vurungia na
guguzu lavata aza
zake koroto zae kamua na kamua,>> qari
gua.
4 Nari qari opo koqomo gore ari ka rabete
made tinoni matamata, beto ko ari ka made
manugu toadi, ko qari vatarazaea za na
Tamaza za nyumu pana nana nyumunyu-
muna bangara, ari qari gua vei,
<<Agua! vatarazaea na Tamaza!>> qari gua.

Na Vavolo Varielava tana Lami

5 Beto maka mamalaingi za koko lame vei
pana nyumunyumuna bangara, ari za gua
vei,
<<Vatarazaea nada Tamaza,
gamu doru nana nabulu
beto gamu doru tinoni peki na lavata
gamu pangagani na Tamaza,>> za gua.
6 Beto qa nongoro veini ara na ma-
malaingina maka minete tinoni lavata za
ovanga vei na kijarani pie, beto za vei na
pererekatadi na paka oka lavata, ari qari
gua vei,
<<Vatarazaea na Tamaza!
Ura na Bangara, nada Tamaza vivana
jola, za bangara.
7 Ta qeraqera beto ta makarai qeraqera,
beto ta vani na vinalavata aza.
Ura za tori kamu tu za na totozo varielava
tana lami,
ko za tori vatana vakolea tu makana za
na reko.
8 Za tori taiani tu na reko za na poko kore-
gana za vazaea,
za kilanga beto na liosona,>> za gua.
(Na poko koregana za ria na uana tuvizidi
tadiria na tinoni tana Tamaza.)
9 Beto za paranga lame taqu za na
mateana, ari za gua vei, <<Mu kutia za
ari za gua vei, <Mari tamana ria na tinoni
qari tasoru ko mari somanani na vavolo
varielavana na lami,> mu gua. Ari za na

paranga zozotodi tana Tamaza,>> za gua za na mateana.

10 Nari qa opo gore todongo pa nenena ko ma vatarazaea qa gua, ba ari tu za guniziu vei, <<Muke roitini aza! Ura ara za maka nabulu vevei mutugu ao beto veveidi tugu ria na taimu qari ule votuni na vavakatona i Jisu Karisito. Na Tamaza tu za mu vatarazaea! Ura na vavakatona i Jisu za vakanoko ria na tinoni korokorotai ko qari ule votuni nana nongoro,>> za gua.

Na Tinoni za Zae pana Hose Keka

11 Beto qa batia za na oka za tarevanga, nari ma dogoro qa gua za qa batia za maka hose keka ko aza za zae pa narena na hose za tagigala Na Tarangena beto Na Zozoto. Ko pana tuvizi za tutidi ria na tinoni beto za rajaria nana kana.

12 Na matana za qari vei na memeana na iku, beto pa batuna na kubo vasuvasu bangara za vazaeria. Maka izongona za takuti kolena pana tana, ba kepore na tinoni za gilagilai goto makana gu aza za gilagilai za na izongo aza.

13 Za vazaea na poko gojo doru za tavatubuluni na orungudi ria nana kana. Na izongona za Na Paranga tana Tamaza.

14 Beto qari tutia ria na minete tinoni varipera pa noka, qari vazaeria na poko keala poreveveidi, na liosodi, beto qari okoto zae pa naredi na hose.

15 Za bola votu vei pana ngujuna za maka benete varipera za jola na ganina, aza mina vakilasa ria na pukupuku tinoni qari kanai, beto mina bangaradi ria ko minake aru qeraqeradi ria. Mina vakilasa vaukeria aza ria pana nana tagigiri na Tamaza vivana jola, mina vei vaputaputa maka tinoni za kole tetete vakoloria na qurepi pana tete monyomonyoni vaini.

16 Beto za takuti pana nana poko gojo doru beto pana avana pa kale nene matuana za na izongo ari qari paranga vei:

NA KUTA TADIRIA NA KUTA BETO NA BANGARA TADIRIA NA BANGARA.

17 Beto qa batia mule za maka mateana za kole turunana pa narena na tapo, beto za kole kuku ria doru manugu tatava qari kole tatava lao lame pa vavagalo kota, ari za gudi vei, <<Mae, lame varikamu pana vavolo lavata tana Tamaza!

18 Mu lame ko mu ganiria na masadi ria na bangara, na masadi ria na matamata tadiria na tinoni varipera, na masadi ria na varene, na masadi na hose, beto na masadi ria na tinoni qari zae pa naredi na hose, beto ko na masadi ria doru tinoni, na tinoni taruvatadi na pinauzu, peki na lavata!>> za gua.

19 Beto aza za qa batia za na manugu piruna beto ria na bangabangara pa pezo, beto na dia pukupuku tinoni varipera lavata za qari varikamu, ko mari rajai za aza za zae pa narena na hose, beto ko ria na tinoni varipera tana aza qari gua.

20 Ko za tateku za na manugu piruna tavitia na tinoni korokorotai sekesekena za roroitidi na roiti varivagabaradi pa moena na manugu piruna. Ria tugu na roiti varivagabaradi ari za toka vapiruria ria qari tekua na vinagilagila tana manugu piruna beto ko qari vatarazaea na kirena na manugu piruna. Ko ari kori ari za qari tagona lao toa pa leo kolo iku za vurungia na nai.

21 Goto ria doru dia tinoni varipera za vauke beto paledi aza za nyumu pana hose, pana nana benete varipera aza za bola votu lame vei pana ngujuna. Ko qari poteni doru manugu tatavadi za na masadi.

20

Maka Vuro Aoro

1 Beto qa batia za maka mateana za lagere vei pa noka, za korapa araruanana za na viduluna na patena na oqili kepore vinabetona, beto maka seni lavata.

2 Za vakilasia ko za aru tamania za na ratovo, aza na dole kolena tu pa moa, na izongona za na bangaradi ria na tomete babi i Setani zana, ko za piu vakole pale maka vuro aoro.

3 Za piu betoa nari za gona kura goreni pa leo oqili kepore vinabetona beto za pate tari vamauria beto za vakoleni maka vinagilagila mauruna ko minake tarevanga, ko mike toka vapiruria na pukupuku tinoni, tinganai mina okoto maka vuro aoro. Pa liguna tu aza, beto mina taruvata pana maka iapeki totozo papakana.

4 Beto qa batiria za okoto nyumunyumuna bangara, beto ria na tinoni qari korapa nyumuria, ria qari tavamalumuni na varituti. Ria za na ongudi ria qari tamaja kujuku na batudi, pana ginuana ria za qari ule votuni na vavakatona i Jisu beto na paranga tana Tamaza, beto ko qarike vatarazaea ria za na manugu piruna babi na beku kirena, beto qarike tekua na vinagilagila tana manugu piruna pana readi babi pana limadi. Ria za qari toa mule ko qari nyumu bangara tavitia na Karisito maka vuro aoro.

5 Ko zara za vei za na totozo turu mule momoe mari turu mule ria na tinoni. Goto ria doru tinoni ukedi qari kole jola za qarike toa mule, tinganai za jola za maka vuro aoro.

6 Mari tamana ria qari somana turu mule pana totozo turu mule momoe; nana tinoni na Tamaza ria. Ria za minake vakilasaria na uke vinaori, goto ria za na iama tana

Tamaza beto tana Karisito, beto ko mari bangara tavitia aza pana maka vuro aoro.

Za Tavakilasa i Setani

7 Totonai mina jola za maka vuro aoro, za mina taruvata ketakoi za tapiu i Setani,
8 ko mina votu lame toka vapiruria ria pukupuku tinoni pa made uququna na kasia guguzu, ria qari tagigala Qoqi beto Maqoqoi. Mina varikamudi i Setani ria ko mari varipera, ko na zokudi ria za vei tugu na nagaza pa poanana.
9 Qari zaea za doru kota pa pezo ko qari varikamu varilivutaini ria za na guguzu ia tadiria na tinoni tana Tamaza beto aza na guguzu taroquroqu vitivitigina tana. Ba za lagere tu za na iku pa noka, ko za vurungu vauke betoria ria doru qari varikamu.
10 Goto na bangaradi ria na tomete, aza za toka vapiruria ria na tinoni, za tagona lao pana pou kolo iku beto na iku nai manginina. Aza za na ia ketakoi qari tagona lao na manugu piruna beto na tinoni korokorotai sekesekena, ko mari kole tavavitigi viviva pana ia aza na rane na bongi ko mina kamua na kamua.

Na Varituti Betobetona

11 Beto qa batia ara za maka nyumunyumuna bangara, na lavatana beto na kekekana, beto qa batia tugu aza za nyumu ketakoi. Qari ukuni na oka beto na pezo aza, qari murimuri ko qarike tabata soga.
12 Beto qa batiria qari tori uke tu, na pekidi na lavatadi, qari kole turu pa moena na nyumunyumuna bangara. Qari taviloto revanga ria na buka, beto za taviloto revanga mule za maka aza na buka za kolea nizongodi ria qari tekua na toa. Ko qari tatuti ria qari tori uke tu, pana okokotona na dia roiti qari roitidi, vei qari takuti pana buka ria.
13 Beto na ivere za lua votudi ria na tinoni ukedi pa leona, beto na uke beto na ia tadiria na ukedi ba qari lua votudi ria na tinoni ukedi qari kole pa leona, ko qari tatuti pana okokoto roiti qari roitidi.
14 Beto na Uke beto ko na ia tadiria na ukedi za qari tagona lao pana ovuku iku. Na ovuku iku ani za aza na uke vinaori.
15 Ko ria doru zake takuti na izongodi pana Buka Toa, za qari tagona lao pa leo ovuku iku.

21

Na Noka Koregana beto na Pezo Koregana

1 Beto qa batia za na oka koregana beto na pezo koregana. Ura za tori maragutunana tu za na oka momoena beto na pezo momoena, beto na ivere ba za maragutunana tugu.
2 Beto qa batia za na guguzu madina, aza na Jerusalema koregana, za korapa votu lagere vei tana Tamaza pa noka. Ko za tori tavasari vatanana tu, ko za batabata lea jola vei na reko za tavatana ko mina elavia za na marene mina tekua.
3 Qa nongoria mule za maka mamalaingi lavata za lame vei pana nyumunyumuna bangara, ari za gua vei, <<Vainongoro, na suvesuverena tana Tamaza za kole tavitiria ria na tinoni! Ko aza mina suvere tavitiria beto ria za mari nana tinoni aza. Na Tamaza makana mina suvere tavitiria ko mina dia Tamaza.
4 Mina nyunyu paledi na oni kolo matadi. Na uke mina kepore za totonai, beto vei tugu na takulanga, na lukana, beto na vitigi. Ura na zakaza leludi za qari tori murimuri tu,>> za gua.
5 Beto za paranga aza za nyumu pana nyumunyumuna bangara, <<Vainongoro, ara qa vakorega ria doru zakazava! >> za gua. Beto ari za guniziu vei mule, <<Mu kutiria za ari, ura na paranga ari za na tarangedi beto na zozotodi,>> za gua.
6 Beto ari mule za guniziu vei, <<Koviria qari okoto beto ria na zakaza ari! Ara za na alapa beto na omeqa, na podapodalaina beto na vinabetobetona. Aza na tinoni za kidepe za ara mana vani na pie bukuna za lame vei pana vuvugu pie za kolea na toa jola, ko minake vaia za na pie aza.
7 Ko na tinoni mina varene pana rangerange za mina teku izongoria za na zakaza ari pana taqu, beto ko ara za mina nana Tamaza, goto aza za mina tuqu ara.
8 Goto ria na matamatagutu arudi, ria qari lotu pana dia rangerange, ria za paji na dia toa, qari varivuke, qari roiti vabosi, qari roiti potana, qari vavatarazae beku, beto ria doru tinoni sekesekedi za na iadi za pa ovuku iku nai. Ko aza za na uke vinaori,>> za gua.

Na Jerusalema Koregana

9 Beto maka ari ka vitu mateana, ria qari aruria ka vitu baolo za pugeleria ka vitu oja betobetodi, za lame pana taqu ko za paranga vei ari, <<Mae, lame ko ma vabatinigo na reko aza na maqotana na lami,>> za gua.
10 Beto za tigoroziu na Ongongu ara beto za pogozo zagere zaeniziu na mateana pana maka kubo lavatana beto na ululuna jola. Beto za vadogoroniziu za na Guguzu Madina Jerusalema, aza za korapa lagere vei pana tana Tamaza pa noka.
11 Ko na guguzu aza za kilangani na malakapina na Tamaza, ko na kilangana za vei maka patu poreveveina, za kilanga lioso vei na patu jasipa.

12 Na babana pana varilivutaina za na lavatana beto na ululuna, ka manogori atakamanana, ko ka manogori mateana tugu za qari kopu pana okoto atakamana. Qari takuti pana atakamanadi za na izongodi ari ka manogori butubutu Izireli.
13 Qari okoto kukue atakamana beto za ka made kalena: kue keta pa zagere tapo, kue keta pa suvu tapo, kue pa kale meri, beto kue pa kale matua.
14 Na babana tobana na guguzu lavata aza za tavaturu pana ka manogori patu patubiti maurudi, beto qari okoto takuti pana patu ria za na izongodi ari ka manogori tinoni tagarunudi tana lami.
15 Ko aza na mateana za parangaziu ara za arua maka kolu qolo padapadana, ko mi padai za na guguzu, ria na atakamana, beto na babana tobana za gua.
16 Qari varitoto beto za ka made kalena na guguzu lavata aza, ko na kakazana za varitoto vei tugu na revatana. Za padani na kolu padapadana za na guguzu lavata nari na kakazana, ululuna, beto na revatana na guguzu za qari okoto kori vuro made gogoto kilomita beto.
17 Za padai mutugu na mateana za na babanana, za maka gogoto madengavulu kobu lima na ululuna. Za pada veini tugu qari padapada vei ria na tinoni totonai.
18 Na babana tobana za na patu jasipa, goto na guguzu doruna za taroiti pana qolo, za kilanga vei na qelasi liosona.
19 Na patu kokovana na babana tobana na guguzu lavata za tasari volovolozoni na okokoto patu poreveveidi. Na patu kokovana momoe za na patu jasipa, na vinaori za bu vei na patu sapira, na vinaue na aqate za nyoro vajemere, goto na vinamade za na patu emerolo.
20 Na vinalima za na patu sadonikisi zoku kalana, na vinavonomo za na patu rubi, na vinavitu na patu kiresilaiti beri, na vinavesu na patu berielo, na vinasia na patu topazi, na vinamanogaputa na patu karaesoparasi, na vinamanogamaka za na patu jasinita, beto na vinamanogori za na patu ametiseti.
21 Ari ka manogori atakamana rari za qari okoto taroiti pana ka manogori patu kilakilangadi. Beto na zona lavata pana guguzu lavata za taroiti pana galegale qolo ko za kilanga lioso vei na qelasi.
22 Kepore za maka zelepade ba batia pa korapana na guguzu, ura aza tugu na Bangara na Tamaza vivana jola beto na lami za na zelepade tana guguzu lavata aza.
23 Na guguzu aza zake kilu izongia na tapo babi na popu ko bari vakaberia za na guguzu, ura na malakapina na Tamaza za kabere pa varilivutaina beto na lami za na juke tana guguzu aza.
24 Ko ria na pukupuku tinoni za mari rerege pana kabere tana guguzu aza beto ko ria na bangara pa pezo za mari pogozo laoni na dia izizongo vinalavata pana guguzu aza.
25 Na atakamana za marike izongo tapate na rane doruna, ura kepore bongina za na ia aza.
26 Beto mari pogozo luge laoni pa korapa guguzu lavata aza ria na izizongo leleadi beto na vinalavata tadiria na pukupuku tinoni.
27 Goto minake izongo tavaluge lao pana guguzu aza za maka zakazava pajina, babi aza za roroitidi na roiti varivakeadi beto za sekeseke. Ba ria gu za takuti na izongodi pana Buka Toa tana lami za mari luge pana guguzu aza.

22

1 Beto za vabatiniziu tugu na mateana za na pie varivatoana, za lioso valeleana, za nyoro lagere vei pana nyumunyumuna bangara tana Tamaza beto na lami,
2 ko za nyoro gore vei pa korapana na zona lavata pa guguzu lavata. Pana kori kalena na ovuku za turu za na suvege varivatoana, za vua manogori totozo pana maka aoro, maka totozo pa maka popu; beto ko ria na equruna za na salanadi ria na pupuku tinoni.
3 Kepore maka za taleve pana tana Tamaza za mina kole pa guguzu aza, goto na nyumunyumuna bangara beto na lami gu za pana ia aza beto ria nana nabulu za mari vatarazaea.
4 Pala mari batia na izumatana aza, beto mina takuti pana readi za na izongona aza.
5 Na bongi za mina kepore za ketakoi, beto na juke beto na tapo za marike kilu kole, ura na Bangara, na Tamaza gu za na dia kabere, ko ria za mari kole gu bangara kamua na kamua.

Na Mule Lame tana Karisito

6 Beto ari za guniziu vei aza, <<Na paranga ari za na tarangedi beto na zozotodi. Na Bangara, aza tugu na Tamaza za iadi na neqi ria na tinoni korokorotai, za garunia za nana mateana, ko mi vadogorodi ria nana nabulu, ria na zakazava za tata mari pidoko lame.
7 Mu vainongoro ko! Za tata gu na lamequ ara! Mari tamana ria qari vataberia na paranga korokorotai qari kole pana buka ani!>> za gua.
8 Ara Jone, za qa nongororia beto qa batiria doru zakaza ari. Ko totonai qa nongoria beto qa batiria nari za qa opo gore pa pezo ko ma vatarazaea za na mateana aza za vabatiniziu na zakazava zara qa gua,

9 nari za paranga za na mateana, <<Dai, muke roitini aza! Ara ba maka nabulu veveimu tugu ao, beto veveidi tugu ria na tavitimu, na tinoni korokorotai, beto ko ria doru qari vataberia na paranga pana buka ani. Goto na Tamaza tu za mu vatarazaea! >> za gua.

10 Beto ari za poja veiniziu, <<Muke aru golomoria na paranga korokorotai pana buka ani, ura za tata lame gu za na totozo tonai mari pidoko lame za ari.

11 Goto koviria za aza na tinoni za roitini na roiti ikikerena, za mi lalaonana tugu roitini na ikerena, aza za paji nana toa za mi toani tugu laonana za na toa pajina; aza za tuvizi mi laonana tugu roiti vatuvizi, beto aza za lioso nana toa za mi suvere lioso tugu laonana,>> za gua.

12 Za paranga i Jisu, <<Mu vainongoro! Za tata gu na lamequ ara. Mana pogozo lameni za na pinia mana iadi ria na tinoni, aza na padana na okokotona na dia roiti qari roitidi.

13 Ara za na alapa beto na omeqa, na momoe beto na liguligu, na podapodalaina beto na vinabetobetona.

14 Mari tamana ria qari tori valiosoria tu na dia poko, ko mari tavamalumu ko mari tutia za na zona za lao luge vei pana atakamanana na guguzu lavata, ko mari somana tekua za na vuana na suvege varivatoana.

15 Goto pa peguruna na guguzu lavata ria qarike tavamalumu ko mari luge ria na tinoni ikikeredi, ria qari roiti potana, na roiti vabosi, varivuke, vatarazae beku, beto ko ria za learia na roiti sekeseke.

16 Ara Jisu za qa garunu laoni za na qua mateana, ko mina ululeni pana tadiria na ekelesia ria na zakaza ari. Ara gu za na tuti lamequ beto na podo tutiqu pana ti Devita, beto ara tugu za na seru volavolaza leana za tolanga,>> za gua.

17 Na Ongongu beto na maqotana na lami za qari paranga lao ti Jisu, <<Mu lame,>> qari gua.

Beto ko aza za nongoria na paranga ani ba mi paranga vei tugu, <<Mu lame,>> mi gua.

Ko gamu doru gamu kidepe, za mu lame. Aza za nyorogua za mi tekua za na kolo varivatoana za kepore na vaina.

Ria na Paranga Vinabetobetona

18 Ara Jone za qa paranga vabalauria ria doru qari nongoria na paranga korokorotai qari kole pana buka ani: na tinoni mina vatamo laodi mule kakiana, za pala mina tamo lao vani mule na Tamaza pana tana ria na oja qari takuti pana buka ani.

19 Beto na tinoni mina teku paledi kaki paranga korokorotai qari kole pana buka ani, za mina teku paleni tugu na Tamaza pana tana za na iana pana vuana na suvege varivatoana beto pana guguzu madina qari tavavakato pana buka ani.

20 Aza za ululedi doru zakazava ari za paranga, <<E, za tata gu na lamequ ara! >> za gua.

Agua. Mu lame, Bangara Jisu!

21 Na variroqu varialona tana Bangara i Jisu mi kole somana pana tadigamu dodoru tinoni tana Tamaza! Agua.